

การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์และวิธีการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ
ของชาวมอญ อำเภอพระประแดง

เกศสิรินทร์ แพทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาศึกษา)
คณะพัฒนาศึกษา
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2546

การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์และวิธีการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ
ของชาวมอญ อำเภอพระประแดง

เกศสิรินทร์ แพทอง

คณะพัฒนาสังคม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

รองศาสตราจารย์.....ประธานกรรมการ

(ดร.สุพรรณิ ไชยอำพร)

ศาสตราจารย์.....กรรมการ

(ดร.สนธิ์ สมัครการ)

อาจารย์.....กรรมการ

(ดร.คมพล สุวรรณบุญ)

ศาสตราจารย์.....รองอธิการบดี รักษาการแทนคณบดี

(ดร.ชาติชาย ณ เชียงใหม่)

วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2546

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์และวิธีการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ
ของชาวมอญ อำเภอพระประแดง
ชื่อผู้เขียน : นางสาวเกศสิรินทร์ แพทอง
ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาลังคม)
ปีการศึกษา : 2546

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมา บริบทชุมชน และอัตลักษณ์
ทั่วไปของชาวมอญพระประแดง 2) ศึกษาอัตลักษณ์สำคัญและวิธีการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ
ของชาวมอญพระประแดง 3) ศึกษาการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของชาวมอญพระประแดง 4) ศึกษา
การสนับสนุนการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง 5) ศึกษาแนวโน้มของ
อัตลักษณ์ และแนวโน้มในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง รวมทั้งศึกษา
ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชาวมอญ กลุ่มเป้าหมายครั้งนี้คือชาวบ้าน
ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ในอำเภอพระประแดง จำนวน 21 คน วิธีการศึกษาเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ
การเก็บข้อมูลใช้การรวบรวมจากเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกตบริบทชุมชน
ข้อมูลที่ได้มาได้ทำการวิเคราะห์ควบคู่กับบริบทประกอบกับการใช้สถิติพรรณนาช่วยในการ
วิเคราะห์ด้วย

ผลการศึกษา พอสรุปได้ดังนี้

1. อัตลักษณ์ทั่วไป สามารถแบ่งออกได้เป็นอัตลักษณ์ทางสังคม และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยสิ่งบ่งชี้ความเป็นมอญคือ ประเพณี ภาษาและการแต่งกาย ลักษณะนิสัยเด่นของชาวมอญ คือ ชอบทำบุญ ยึดหลักศาสนาเป็นแกนของชีวิต รักสงบ มีน้ำใจ
2. อัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง คือ อัตลักษณ์ทางประเพณี อัตลักษณ์ด้านนิสัยการทำบุญ ยึดหลักศาสนา นิยมการเข้าวัด และอัตลักษณ์ทางภาษา
3. การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ พบว่า อัตลักษณ์ที่ปรับเปลี่ยน คือ การแต่งกาย อาหาร ที่อยู่ อาศัย พิธีกรรมต่าง ๆ ความเชื่อค่านิยม การละเล่น ดนตรี ศิลปะ อัตลักษณ์ที่เปลี่ยนไปเกือบหมดคือภาษา ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรคและภูมิปัญญาด้านอาชีพ และการนับถือผี

4. วิธีการในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ มีทั้งวิธีการในลักษณะรูปธรรมและนามธรรม ดังนี้ การจัดทำหนังสือ แผ่นพับ การจัดแสดงโชว์ การจัดนิทรรศการ การสร้างแหล่งรวบรวมข้อมูล การบรรจุในหลักสูตร การรณรงค์ผ่านสื่อต่าง ๆ ปลุกฝังโดยการเล่าประวัติ ให้เห็นเป็นตัวอย่าง ใช้ความเชื่อทางพิธีกรรมที่ต้องปฏิบัติสืบทอด ส่งเสริมผลักดันให้มีส่วนร่วมในการจัดงาน การขู่ให้กลัวและการลงโทษทางสังคม ใช้การประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก เน้นแกนนำในการปลุกกระดม บุคคลสำคัญที่มีส่วนสำคัญ คือ กลุ่มชาวบ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ และพระในชุมชน

5. การสนับสนุนการดำรงรักษา ด้านความรู้ ความเข้าใจ คือกลุ่มชาวบ้าน ครอบครัว ผู้อาวุโสในชุมชน การสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ คือ ชาวบ้าน และหน่วยงานรัฐ บริษัทเอกชน การสนับสนุนด้านแรงงาน คือชาวบ้าน ผู้นำชุมชน พลังที่สำคัญก็คือกลุ่มชาวบ้าน

6. แนวโน้มในการดำรงรักษา ภาษากงหมคไป ประเพณีคงสืบทอดต่อไป อัตลักษณ์ทางสังคมคิดว่าคงเหนียวแน่นอยู่ ความเชื่อต่าง ๆ ก็คงจะต้องเปลี่ยนแปลงไป การแต่งกายก็คงยังมิให้เห็นตามช่วงประเพณี ด้านอาหารก็คงยังมีอยู่ต่อไป ส่วนแนวโน้มในสถาบันที่ดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ พบว่า สถาบันครอบครัวมีบทบาทลดลง โรงเรียนจะมีบทบาทมากขึ้น หน่วยงานรัฐ องค์กรการปกครองท้องถิ่นมีบทบาทน้อยลงถ้าชาวบ้านต่อต้าน เอกชนเข้ามาให้การสนับสนุนมากขึ้น

7. ปัญหาอุปสรรค คือ การไม่ประสานงานกัน การจัดแย้งระหว่างรัฐกับชาวบ้าน สภาพแวดล้อม สังคมที่มีความเจริญมากขึ้น ในท้ายที่สุดผู้วิจัยมีความเห็นว่า ต่อไปเชื้อชาติมอญคงจะค่อย ๆ หดลง การดำรงเผ่าพันธุ์คงไม่มี มอญคงกลายเป็นเพียงตำนาน แต่การที่จะดำรงรักษาอัตลักษณ์ต่าง ๆ ไว้ก็คงขึ้นอยู่กับชาวมอญในชุมชนนั้น ๆ ว่ามีพลังในการดำรงรักษาได้มากน้อยแค่ไหน

ABSTRACT

Title of Thesis : Self – identity Change and Ways to Maintain Significant Self – identity
of the Mon in Phrapradaeng District.
Author : Miss Ketsirin Phaethong
Degree : Master of Arts (Social Development)
Year : 2003

The objectives of this research are 1) to study the Mon's origins, community context and their general characters 2) to study the Mon's important self-identity and ways consense such identities, 3) to study the Mon's changing self-identity, 4) to study supports for maintenance of the Mon's self-identity, 5) to study self-identity trends and tendency in maintaining the Mon's important self-identity including problems and recommendations. The study was done at Phrapradaeng District by using the qualitative method. In addition to documentary study, in-depth interviews of 21 key-informants comprising villagers, local leaders, and a government officials were done for data collections. Observation of the community context was also done by the researcher while conducted the in-depth interviews. Data analysis is carried out by the method of logical context description with the help of descriptive statistics

Finding of the study can be summarizes as follows :

1. The Mon's self-identity in general are their social and cultural traditions, i.e., customs, spoken language and their dresses; their dominant characters observed are merit. Making, religiosity, peacefulness and kindness.
2. The Mon's important self-identities are traditional, merit making religiosity and their spoken language.
3. The changing of self-identity observed are in dressing style, food, housing, rituals, beliefs and values, plays, music and arts; the radical or almost completely changes are language, traditional healthcare, occupations and spirit worship.

4. Ways to maintain important self-identities are found both in the material and non-material aspects, i.e., books, leaflets, shows, exhibitions, data sources, etc., socialization to younger generations in beliefs and rituals, encouraging them participate in traditions with threats of social sanctions and so on. Important persons in the community are villager groups, the elders and monks.

5. Supporting to maintaining these knowledge and understanding are money and materials donated by villagers, government agencies, private organizations; villagers also sacrifice their labour via their group.

6. Trends or tendency to maintain self-identity. It seems that language will probably be lost while other social and cultural traditions remain, for example, dressing style, food and the likes. Schools should have more roles if more supports from private sectors are coming increasingly.

7. Problems found are lack of co-ordination, conflict between the state and villagers and the radical change of the society at large. In the end, the researcher has the opinion that Mon as an ethnic group will gradually disappear becoming only a history. Self-identification conservation depends on the forces of the people of each community and their willpower to maintain it.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ถือเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ส่วนหนึ่งของการศึกษาในคณะพัฒนาสังคม ซึ่งผลของการเรียนรู้นี้ เป็นการพัฒนาองค์ความรู้เพิ่มเติมจากการเรียนการสอนในทุกสาขาวิชา และเป็นการจัดระบบความคิดในการนำไปใช้ในการศึกษาวิจัยต่อไป

ผลจากการวิเคราะห์และวิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี มาจากคณาจารย์คณะพัฒนาสังคมทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ จนทำให้ผู้วิจัยมีองค์ความรู้ที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.สุพรรณิ ไชยอำพร ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้เสียสละเวลาในการตรวจแก้ไข ให้คำแนะนำปรึกษา พร้อมทั้งกระตุ้นให้งานชิ้นนี้เสร็จทันเวลา รวมทั้ง ศ.ดร.สนิท สัมภักการ และ อาจารย์ ดร.กมล สุวรรณบุญ กรรมการที่ปรึกษา ที่คอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และตรวจแก้ไขภาคนิพนธ์ฉบับนี้ให้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณชาวมอญพระประแดงผู้ให้ข้อมูลทุกคน ที่เต็มใจในการให้ข้อมูลด้วยดี ขอขอบคุณครอบครัวหิรัญเพิ่มทุกคนที่คอยให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ในขณะที่เก็บข้อมูล รวมทั้งหน่วยงานรัฐที่ให้การสนับสนุนในด้านเอกสาร

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกคนที่คอยให้กำลังใจ และคุณอภิชาติ ลัภนลาภลอย ที่คอยแก้ไขปัญหาด้านคอมพิวเตอร์ให้และเป็นที่กำลังใจมาตลอด ห้ายศขอขอบพระคุณ คุณแม่ที่คอยห่วงใยให้กำลังใจ และสนับสนุนด้านงบประมาณโดยตลอด คุณพ่อที่ล่วงลับไปแล้วซึ่งเป็นกำลังใจและพลังสำคัญที่สุดที่ทำให้ประสบความสำเร็จในงานวิจัยชิ้นนี้

เกศสิรินทร์ แพทอง

สิงหาคม 2546

คำนำ

ในอดีตชนชาติมอญเคยมีอำนาจปกครองดินแดนประเทศพม่า มีความเจริญสูงสุดในดินแดนสุวรรณภูมิ แต่ในปัจจุบันมอญไม่มีประเทศเป็นของตนเองแล้ว มอญได้อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยหลายระลอกด้วยกัน การตั้งถิ่นฐานของชาวมอญในประเทศก็มีในหลาย ๆ จังหวัด ไม่ว่าจะเป็น ราชบุรี กาญจนบุรี สมุทรสาคร ปทุมธานี สมุทรสาคร เป็นต้น โดยที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ก็เป็นที่หนึ่งที่มีชาวมอญอยู่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 2 ชาวมอญจะมีอัตลักษณ์เด่นในหลายอัตลักษณ์ไม่ว่าจะเป็นภาษา การแต่งกาย ประเพณี ความเชื่อค่านิยม และอื่น ๆ แต่เนื่องด้วยในปัจจุบันชาวมอญ โดยเฉพาะชาวมอญพระประแดงได้มีการผสมผสานกลมกลืนกับคนไทยทั้งด้านความเป็นอยู่ วัฒนธรรม จนไม่สามารถที่จะแยกความแตกต่างได้ การปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์จึงเกิดขึ้น

ท่ามกลางการปรับเปลี่ยนดังกล่าว วิธีการที่ชุมชนชาวมอญพระประแดงใช้เพื่อการรักษาดำรงอัตลักษณ์ในแต่ละด้านจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพราะถ้าชาวมอญไม่มีการรักษาอัตลักษณ์ไว้ ความเป็นมอญก็อาจจะสูญหายไปไม่ช้า

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษารั้วนี้ ในแนวทางการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ และวิธีการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง อาจจะเป็นประโยชน์สำคัญในการที่จะรักษาอนุรักษ์สืบทอดสิ่งต่าง ๆ ให้คงอยู่ หรือสามารถรู้พื้นสิ่งต่าง ๆ กลับมาใหม่ได้ โดยกรณีศึกษาของชาวมอญครั้งนี้ อาจจะเป็นประโยชน์ให้กับชุมชนต่าง ๆ ที่ต้องการจะอนุรักษ์สืบทอดประเพณีในชุมชนของตนเอง

เกศสิรินทร์ แพทอง

สิงหาคม 2546

สารบัญ

	หน้า
<u>บทคัดย่อ</u>	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
คำนำ	(8)
<u>สารบัญ</u>	(9)
สารบัญตาราง	(11)
สารบัญแผนภูมิ	(12)
<u>บทที่ 1</u> บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	6
1.3 ขอบเขตในการศึกษา	7
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษา	8
<u>บทที่ 2</u> แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับชาติพันธุ์	10
<u>2.2 แนวคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์และอัตลักษณ์</u>	22
<u>2.3 แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงและการปรับเปลี่ยน</u>	42
<u>2.4 แนวคิดการสนับสนุนทางสังคม</u>	61
2.5 เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	66
<u>บทที่ 3</u> วิธีการศึกษาและการรวบรวมข้อมูล	87
3.1 แนวทางการศึกษา	87
3.2 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	88
3.3 แนวทางการสนทนาหรือแนวการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก	89
3.4 การตรวจสอบคุณภาพ	90

		หน้า
3.5 การรวบรวมข้อมูล		90
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล		91
<u>บทที่ 4 ผลการศึกษา</u>	c4-1	92
4.1 บริบทชุมชน		92
4.2 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ		103
<u>4.3 กรณีตัวอย่างการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก</u>	c4-2	107
<u>4.4 อัตลักษณ์ทั่วไปของชาวมอญพระประแดง</u>	c4-3	131
<u>4.5 การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของชาวมอญพระประแดง</u>	c4-4	165
4.6 อัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง		169
4.7 การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง		171
4.8 การสนับสนุนการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง		180
4.9 แนวโน้มในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชาวมอญพระประแดง		182
4.10 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชาวมอญ พระประแดง		184
<u>บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ</u>	c5	187
5.1 สรุปผลการศึกษา		187
5.2 ข้อเสนอแนะ		191
<u>บรรณานุกรม</u>	bi	193
ภาคผนวก		201
<u>ภาคผนวก ก</u>	ap-1	202
<u>ภาคผนวก ข</u>	q	208
<u>ภาคผนวก ค</u>	ap-2	219
<u>ภาคผนวก ง</u>	ap-3	296
<u>ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์</u>	v	316

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 แสดงข้อมูลสรุปความหมายของเอกลักษณ์และอัตลักษณ์	30
2.2 แสดงข้อมูลวิธีการดำรงรักษาเอกลักษณ์จากงานวิจัยต่าง ๆ	34
2.3 แสดงข้อมูลสาเหตุและปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม	50
4.1 แสดงข้อมูลเขตการปกครององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)	97
4.2 แสดงข้อมูลเขตการปกครองเทศบาลเมืองพระประแดง	97
4.3 แสดงข้อมูลเขตการปกครองเทศบาลเมืองลัดหลวง	97
4.4 แสดงข้อมูลเขตการปกครองเทศบาลตำบลสำโรงใต้	98
4.5 แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	106
4.6 แสดงข้อมูลสิ่งบ่งชี้ความเป็นมอญและลักษณะนิสัยคนชาวมอญ	132
4.7 แสดงข้อมูลการรวมกลุ่มต่าง ๆ จำแนกตามหน่วยงานที่จัดตั้ง	135
4.8 แสดงข้อมูลวิธีการอบรมสั่งสอนทางสังคมและหลักในการสอน	138
4.9 แสดงข้อมูลอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	162
4.10 แสดงข้อมูลการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของชาวมอญพระประแดง	168
4.11 แสดงข้อมูลอัตลักษณ์สำคัญของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 อันดับแรก	170
4.12 แสดงข้อมูลอัตลักษณ์ที่ต้องการรื้อฟื้น อนุรักษ์ สืบทอด	171
4.13 แสดงข้อมูลอัตลักษณ์บุคคลที่มีส่วนในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ	179
4.14 แสดงข้อมูลการสนับสนุนการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ	182
4.15 แสดงข้อมูลปัญหาอุปสรรคในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ	185

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
2.1 แสดงโครงสร้างสังคมก่อให้เกิดตำแหน่งของสถานภาพ บทบาท และเอกลักษณ์	26
4.1 แสดงงานประเพณีของชาวไทยเชื้อสายรามัญ	155
4.2 แสดงวิธีการในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง	175
4.3 แสดงเครือข่ายในการจัดงานสงกรานต์ของเทศบาลเมืองพระประแดง	177
4.4 แสดงเครือข่ายในการจัดงานแห่หงส์-ธงตะขาบของชาวมอญ พระประแดง	178

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มอญเป็นชนชาติเก่าแก่ที่อยู่บริเวณตอนใต้ของพม่า ในอดีตชนชาติมอญเคยมีอำนาจปกครองดินแดนของประเทศพม่า และอาณาจักรมอญเคยมีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุดในดินแดนสุวรรณภูมิ บริเวณที่คนมอญอาศัยอยู่ส่วนมากจะเป็นทุ่งราบโดยเฉพาะตามลุ่มแม่น้ำลำคลอง คนมอญใช้ภาษามอญ ซึ่งเป็นภาษาหนึ่งในตระกูลภาษามอญ-เขมร (Mon-Khmer) ซึ่งตระกูลภาษามอญ-เขมร เป็นส่วนหนึ่งของตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austro-Asiatic) (โอชิม่า, อะระโท 2536:

1)

กำเนิดของชนชาติมอญยังไม่ชัดเจน แต่จากหลักฐานต่าง ๆ ทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีแสดงให้เห็นว่า สมัยก่อนที่ชาวไทยและชาวพม่ายังไม่สร้างประเทศนั้น อารยธรรมของชนชาติมอญซึ่งได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมอินเดียมีอิทธิพลมากในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ก่อนคริสต์ศักราช คนมอญก็ได้สร้างอาณาจักรหลายแห่งในบริเวณลุ่มแม่น้ำสาละวินและลุ่มแม่น้ำสะโตง พงสาวดารมอญกล่าวถึงอาณาจักรสุวรรณวดีหรือสะเทิม ว่าสร้างก่อน พ.ศ.241 โดยพระราชโอรส 2 องค์ของพระเจ้าดิสสะแห่งแคว้นหนึ่งของอินเดีย อาณาจักรสะเทิม มีกษัตริย์ปกครองรวม 59 พระองค์ อาณาจักรสะเทิมมีความเจริญรุ่งเรืองมาก ได้ติดต่อค้าขายใกล้ชิดกับอินเดียและลังกาและรับเอาอารยธรรมของอินเดียมาใช้ ที่สำคัญคือทางด้านอักษรศาสตร์และศาสนา โดยรับเอาพุทธศาสนานิกายหินยานมา มอญเป็นชาติที่มีบทบาทมากที่สุดในการถ่ายทอดอารยธรรมอินเดียให้แก่ชนชาติอื่น ๆ ในเอเชียอาคเนย์ เช่น ไทย-พม่า และลาว ทั้งยังมีความเจริญสูง มีความรู้ทางด้านเกษตรและมีความชำนาญในการชลประทาน เป็นผู้ริเริ่มระบบชลประทานขึ้นในลุ่มน้ำอิระวดีทางตอนกลางของประเทศพม่า อาณาจักรสะเทิมก็ได้ขยายขอบเขตไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งพุทธศตวรรษที่ 14 พวกรมรมา (Mramma) หรือพม่าซึ่งอพยพมาจากบริเวณเขตจีน-ทิเบตได้เข้ามาตั้งหลักแหล่งทางตอนเหนือ หลังจากนั้นพม่าก็ได้เข้ารุกรานและยึดครองดินแดนของพวกพยู (Pyu) ซึ่งเป็นชนเผ่าหนึ่งที่เคยอาศัยอยู่ทางตอนเหนือ เมื่อพม่าเข้ามารุกรานก็ค่อย ๆ กลืนพวกพยูให้สูญชาติไปในที่สุด เมื่อชนชาติพม่ามีอำนาจเหนืออาณาจักรพยูและได้ขยายอำนาจลงมาทางใต้

เข้ารุกรานพวกมอญทางภาคกลางของกลุ่มแม่น้ำอิระวดี มอญในแถบนั้นจึงต้องถอยร่นกลับมารวมกำลังอยู่ทางตอนใต้เช่นเดิม และได้สร้างเมืองหลวงขึ้นใหม่ที่หงสาวดี เมื่อปี พ.ศ.1368 อาณาจักรหงสาวดีได้มีกษัตริย์ปกครองทั้งหมด 17 พระองค์ ในพุทธศตวรรษที่ 16 อาณาจักรสุธรรมวดีที่รุ่งเรืองก็เสื่อมสลายลงเนื่องจากพระเจ้าอนิรุทธกษัตริย์แห่งพุกามได้ยกกองทัพมาตีและกวาดต้อนผู้คน ทรัพย์สินสมบัติ พระสงฆ์และพระไตรปิฎก กลับไปพุกามจำนวนมากรวมทั้งพระเจ้ามุนะกษัตริย์แห่งสุธรรมวดีด้วย พงศาวดารมอญบันทึกเหตุการณ์ครั้งนั้นว่า “เมืองสะเทิมที่ยิ่งใหญ่เหลือแต่ซาก และเจียบสงบจับใจ”การที่พระเจ้าอนิรุทธยกทัพมาตีอาณาจักรมอญเป็นเพราะว่าในขณะนั้นพระองค์ไม่พอพระทัยศาสนาเดิมของพุกามที่นับถือมหายานแบบตันตริกซึ่งปนไสยศาสตร์เรียกว่า “ลัทธิอริ” พระองค์ต้องการเปลี่ยนแปลง และทรงสนพระทัยในพุทธศาสนานิกายหินยานที่กำลังรุ่งเรืองมากในอาณาจักรสุธรรมวดีไปแพร่หลายในพุกาม แต่เป็นการยากเพราะพุกามขาดพระไตรปิฎก (โอชิมะ, อาระโท, 2536: 2) ดังนั้นพระองค์จึงส่งทูตไปขอพระไตรปิฎกจากพระเจ้ามุนะแห่งสุธรรมวดีตามคำแนะนำของ ชิน อรหันต์ (Shin Arahant) ซึ่งประวัติกล่าวว่า เป็นพระภิกษุมอญที่ทรงอาราธนามาช่วยฟื้นฟูศาสนาในพุกาม หากทว่าพระเจ้ามุนะไม่ทรงยินยอมให้พระไตรปิฎก ทำให้พระเจ้าอนิรุทธ ซึ่งต้องการขยายอำนาจลงมาทางใต้อยู่แล้ว ฉวยโอกาสยกทัพตีสุธรรมวดี ชาวมอญได้ทำสงครามกับพม่าผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะเรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ.2300 ก็ถูกพม่าปราบปรามอย่างเด็ดขาด ผลจากการเสื่อมสลายของอาณาจักรมอญ ทำให้คนมอญพากันอพยพเข้ามายังดินแดนของไทยหลายระลอกด้วยกัน ซึ่งงานของ สุภรณ์ โอเจริญ (2527: 14-22) สรุปได้ว่า คนมอญเข้ามาเมืองไทยครั้งสำคัญ ๆ 7 ครั้ง ในรัชกาลต่าง ๆ คือ ในสมัยอยุธยาเข้ามาในสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา (พ.ศ.2112-2133) สมัยสมเด็จพระนเรศวร (พ.ศ.2133-2148) สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ.2173-2198) สมัยสมเด็จพระนารายณ์ (พ.ศ.2199-2231) สมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พ.ศ.2275-2301) ส่วนในสมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ เข้ามาในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี (พ.ศ.2317) และสมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (พ.ศ.2352-2367) นอกจากนี้ยังมีการอพยพย่อยอีกหนึ่งครั้ง ในต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (2367-2394) (จำลอง ทองดี, 2529: 39) การอพยพของคนมอญเข้าสู่ประเทศไทยนั้น มาในลักษณะต่าง ๆ กันคือ

1. เข้ามาในฐานะเป็นเชลยสงคราม เช่นในปี พ.ศ.2138 สมเด็จพระนเรศวรเสด็จยกกองทัพไปตีหงสาวดีแต่ไม่เป็นผลสำเร็จ เมื่อเสด็จยกทัพกลับพระองค์ก็ได้กวาดต้อนครอบครัวมอญในมณฑลหงสาวดีเข้ามาเป็นเชลยจำนวนมาก
2. เข้ามาโดยการหลบหนีออกจากกองทัพพม่า ซึ่งมักเกณฑ์ให้ไปทำสงครามอยู่เสมอ เช่นการอพยพของมอญสมัยของสมเด็จพระนารายณ์ราว พ.ศ.2205 คราวพม่าเกณฑ์มอญไปรบศึกฮ่อ

3. เข้ามาในฐานะผู้ลี้ภัยทางการเมือง ภายหลังจากที่ได้ก่อการกบฏและถูกปราบ เช่น การอพยพเข้ามาในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง หรือเข้ามาเมื่อไม่พอใจในภาวะความเป็นอยู่ของตนเพราะถูกพม่ากดขี่เบียดเบียน เช่น การอพยพเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

ชาวมอญที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยจะได้รับการต้อนรับจากรัฐบาลไทยโดยพาไปตั้งหลักแหล่งในที่ ๆ เหมาะสม บริเวณที่จัดให้เป็นที่อยู่ของชาวมอญส่วนมากจะอยู่ริมน้ำ โดยเฉพาะบริเวณสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาคอนเหนือกรุงเทพฯ ขึ้นไป และตามลำน้ำแม่กลอง กล่าวคือ ชาวมอญที่อพยพเข้ามาครั้งกรุงศรีอยุธยาส่วนใหญ่จะได้รับพระราชทานที่ดินให้ทำมาหากินอยู่ในกรุงศรีอยุธยาแถบชานพระนคร หรือบริเวณใกล้เคียงที่ไม่ห่างไกลจากกรุงศรีอยุธยานัก เช่น แถบปลายเขตแดนต่อกับจังหวัดนนทบุรี ครั้นถึงสมัยกรุงธนบุรีทรงโปรดเกล้าให้มอญที่อพยพเข้ามาในครั้งนั้นไปอยู่ที่ปากเกร็ด แขวงเมืองนนทบุรี และที่สามโคก แขวงเมืองปทุมธานี ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงโปรดให้สร้างเมืองขึ้นที่ปากกลัด โดยตัดเอาท้องที่แขวงกรุงเทพมหานครกับแขวงเมืองสมุทรปราการรวมกันตั้งเป็นเมืองใหม่ พระราชทานชื่อว่า “เมืองนครเขื่อนขันธ์” และให้ย้ายมอญเมืองปทุมธานีพวกพระยาแจ้งที่อพยพเข้ามาในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมีจำนวนชาวนคร 300 คน ไปอยู่ที่เมืองนครเขื่อนขันธ์ ส่วนชาวมอญที่อพยพเข้ามาครั้งหลังสุดในพ.ศ.2358 นั้น โปรดให้ไปอยู่ที่เมืองนครเขื่อนขันธ์บ้าง ปทุมธานีบ้าง นนทบุรีบ้าง

คนมอญในเมืองไทยถึงแม้ว่าจะเข้ามาในเมืองไทยโดยการอพยพหรือถูกกวาดต้อนเข้ามาก็ตาม ก็ได้รับสิทธิและหน้าที่ในระบบศักดินา เช่นเดียวกับคนไทยทุกประการ นโยบายการปกครองของรัฐบาลไทยที่มีต่อชาวมอญอพยพคือ รัฐบาลมิได้เข้าไปปกครองโดยตรง ผู้ที่ได้รับเลือกให้เป็นหัวหน้าในแต่ละชุมชนจะได้รับการแต่งตั้งให้มีตำแหน่งและยศศักดิ์ลดหลั่นกันลงมา และให้ไปขึ้นกับหัวหน้าใหญ่ที่จักรมอญ ซึ่งเป็นผู้ควบคุมกองมอญทั้งหมดในประเทศไทย

ปัจจุบันนี้บริเวณที่คนมอญตั้งหลักแหล่งอาศัยอยู่เป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ (โอชิม่า, อะระโทะ, 2536: 7)

1. บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา เช่น กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดสมุทรปราการ
2. บริเวณตามลุ่มน้ำแม่กลองและบริเวณระหว่างแม่น้ำแม่กลองกับชายแดนไทย-พม่า เช่น จังหวัดราชบุรี และจังหวัดกาญจนบุรี
3. บริเวณระหว่างลุ่มน้ำเจ้าพระยาและลุ่มน้ำแม่กลอง เช่น จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดนครปฐม
4. บริเวณภาคเหนือตามลุ่มน้ำปิง เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน

นอกจากนี้ยังมีการกระจายในกลุ่มเล็ก ๆ ในบริเวณจังหวัดลพบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดฉะเชิงเทราในภาคกลาง และจังหวัดนครราชสีมาในภาคอีสาน และบริเวณจังหวัดชุมพร จังหวัดระนอง และจังหวัดสุราษฎร์ธานีในภาคใต้

ชาวมอญที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยนั้น สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมของไทยได้เป็นอย่างดี นำไปสู่การผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ซึ่งดำเนินไปอย่างเชื่องช้าและต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากการเก็บข้อมูลของสุภรณ์ โอเจริญ (2519: บทคัดย่อ) ในการศึกษาหมู่บ้านมอญ 3 แห่งคือ ตำบลบ้านม่วง ตำบลคลองควาย และตำบลทรงคนอง ซึ่งผลที่พบในการศึกษาครั้งนั้นก็เป็นหลักฐานยืนยันการผสมกลมกลืนที่ต่อเนื่องมาจากอดีตแล้ว ยังชี้ให้เห็นปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการผสมกลมกลืน เช่น ความคล้ายคลึงกันในด้านรูปร่าง หน้าตา อาชีพ การนับถือศาสนา รวมทั้งนโยบายของรัฐในการทำให้ชาวมอญมีฐานะเท่าเทียมกับคนไทยภายใต้ระบบไพร่ ก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมและผูกพันในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย นั้นยังเป็นแรงสนับสนุนที่สำคัญอันหนึ่งในการผสมกลมกลืน และทำให้คนมอญไม่มีปัญหาขัดแย้ง ดังเช่น ชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ดังนั้น ในปัจจุบันแล้วมอญกับไทยแทบจะไม่มีอะไรแตกต่างกันเลย

จากการศึกษางานวิจัยของ พัลลภ สุริยกุล ณ อยุธยา (2542: 143-146) ซึ่งได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมของชาวมอญ แล้วสรุปปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ กรณีหมู่บ้านเจดีย์ทอง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ได้ดังนี้

1. ปัจจัยลักษณะทางประชากรและวัฒนธรรมชาวมอญซึ่งมีความคล้ายคลึงกับไทย ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมกับคนไทยได้ง่าย ส่งผลให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของมอญมีการเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากความใกล้ชิดระหว่างคนไทยกับคนมอญมีความคล้ายคลึงกันมาก ทั้งในด้านรูปร่างหน้าตา และการแต่งกาย การนับถือศาสนาพุทธรวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ยกเว้นการนับถือผีที่แตกต่างจากคนไทย และจากความใกล้ชิดดังกล่าว ทำให้การแต่งงานระหว่างคนไทยกับคนมอญไม่ใช่เรื่องแปลก เนื่องจากไม่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติมากนัก ดังนั้นปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จึงเปิดโอกาสให้วัฒนธรรมของมอญได้รับการผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมไทยได้ง่าย

2. ความทันสมัย (Modernization) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากต่อวัฒนธรรมของชาวมอญในทุกพื้นที่ เนื่องจากเป็นสภาพแวดล้อมใหม่ที่มีผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของทุกคนในสังคม ไม่จำกัดเฉพาะชาวมอญ กล่าวคือนับตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 พ.ศ.2504 เป็นต้นมา ทำให้สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็วและต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยการพัฒนาดังกล่าวมักปรากฏในรูปของสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวกและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การขยายตัวของสังคมเมืองมีความชัดเจนขึ้น สื่อสารมวลชนมีอิทธิพลและมีความหลากหลายมากขึ้น ฯลฯ เป็นต้น ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวมอญอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การคมนาคมมีความสะดวกมากขึ้นได้ช่วยให้เกิดการเปิดสังคมไปสู่ภายนอกได้มากขึ้น อันส่งผลให้กระแสวัฒนธรรมจากภายนอกหลั่งไหลเข้ามาในชุมชนอย่างรวดเร็ว

3. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญ ดังนั้นชุมชนมอญที่ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมชนบท ห่างไกลจากตัวเมือง จึงมีแนวโน้มที่จะมีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและความเชื่อดั้งเดิมน้อยกว่าชุมชนมอญที่อยู่ใกล้เมืองหรือในตัวเมือง

4. ศักยภาพชุมชนในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น มีผลทำให้ช่วยการชะลอการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญ ทั้งนี้หากชุมชนสามารถสร้างกระบวนการสืบทอดทางวัฒนธรรม (Enculturation) จากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งได้อย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลให้การรักษาวัฒนธรรมเดิมมีประสิทธิภาพ และมีการเปลี่ยนแปลงไม่มาก ในทำนองกลับกันหากชุมชนขาดการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่คนรุ่นหลัง ย่อมส่งผลให้ประเพณีและวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงและสูญหายไปอย่างรวดเร็ว

จากงานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงชุมชนมอญ หรือการผสมผสานกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรมไทยกับมอญนั้น ทำให้เห็นว่าเราไม่สามารถแยกความเป็นมอญกับไทยออกจากกันได้อย่างชัดเจน ชาวมอญเกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงแบบแผนวิถีชีวิตท้องถิ่นของตนที่เกิดขึ้น และที่สำคัญชุมชนมอญที่อยู่ใกล้ความเป็นเมือง อย่างเช่น ชุมชนมอญ ในอำเภอพระประแดงนั้น มีความเจริญและใกล้ความเป็นเมืองมากกว่ามอญในชุมชนอื่น การผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรมจึงมีความเข้มข้นและรุนแรงมาก และในสภาพชุมชนชาวมอญพระประแดงในปัจจุบันก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง มีการคมนาคมที่สะดวก การขยายตัวของเมือง ทำให้ชุมชนเดิมซึ่งเป็นลักษณะชุมชนปิด มีการติดต่อกับโลกภายนอกมากขึ้น เด็กในชุมชนได้รับการศึกษาสูงขึ้นคุณภาพชีวิตได้รับการพัฒนาขึ้น รัฐเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและระบบการจัดการชุมชน ตลอดจนสนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น มีการเน้นหนักในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น ทำให้วัฒนธรรมและประเพณีของชาวมอญพระประแดงเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายมากขึ้น นอกจากนี้การที่คนรุ่นใหม่ชาวมอญได้รับการศึกษาสูงขึ้น ทำให้ต้องออกไปประกอบอาชีพนอกชุมชน มีการแต่งงานกับคนต่างถิ่น การใช้ภาษามอญ วัฒนธรรมมอญเริ่มอ่อนตัวลง ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้ศึกษาตระหนักว่า แล้วในอนาคตความเป็นมอญ ความเป็นตัวตนของมอญ อัตลักษณ์ของมอญ จะยังคงอยู่ได้นานแค่ไหน หรือจะค่อย ๆ จางหายไปในที่สุด แล้ว

ในชุมชนมอญเอง โดยเฉพาะชุมชนมอญที่ใกล้ความเจริญมาก อย่างเช่น ชุมชนมอญที่อำเภอพระประแดง มีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของคนอย่างไร ชุมชนและหน่วยงานภายนอกมีวิธีการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของมอญไว้อย่างไร อุดมการณ์ในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชาวมอญในปัจจุบัน ทำไปเพื่อศักดิ์ศรี ความผูกพันของกลุ่มชน เพื่อลดความกดดัน หรืออุดมการณ์ในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปเพื่อเป็นการหารายได้ จากการท่องเที่ยวสู่ท้องถิ่นตน จากความสำคัญของปัญหานี้เอง จึงเป็นแรงกระตุ้นให้ศึกษานำมาเป็นประเด็นที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการศึกษาการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์สำคัญ และวิธีการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ของชาวมอญ ในอำเภอพระประแดงนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาไว้ดังนี้

- 1.2.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา บริบทชุมชน และอัตลักษณ์ทั่วไปของชาวมอญพระประแดง
- 1.2.2 เพื่อศึกษาการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของชาวมอญพระประแดง
- 1.2.3 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์สำคัญและวิธีการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง
- 1.2.4 เพื่อศึกษาการสนับสนุนการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง
- 1.2.5 เพื่อศึกษาแนวโน้มในอัตลักษณ์ และแนวโน้มในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดงในอนาคต รวมทั้งศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะ

1.3 ขอบเขตในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งขอบเขตการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ

- 1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ คือ ศึกษาในประเด็นประวัติความเป็นมา บริบทชุมชน อัตลักษณ์โดยทั่วไป การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ และวิธีการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง รวมทั้งศึกษาแนวโน้มของอัตลักษณ์และการดำรงรักษาอัตลักษณ์ พร้อมทั้งเสนอปัญหาและข้อเสนอแนะ
- 1.3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกพื้นที่ในการศึกษา คือ ชุมชนมอญในอำเภอพระประแดง โดยเจาะจงเลือกพื้นที่เป้าหมายใน 2 ตำบลคือ ตำบลตลาด และตำบลทรงคนอง

เนื่องจากเป็นตำบลที่อยู่ท่ามกลางกระแสความเจริญ ใกล้ชุมชน เป็นย่านพาณิชย์ของชาวพระประแดง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมากกว่าในตำบลอื่น ๆ

1.3.3 ขอบเขตด้านประชากร คือ ศึกษาเฉพาะกลุ่มคนที่ระบุตนเองว่าเป็นชาวมอญที่อยู่ในชุมชนตำบลตลาดและตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง รวมทั้งผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในชุมชน และเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐที่เข้ามาให้การสนับสนุนในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชาวมอญ อำเภอพระประแดง

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา บริบทชุมชน และอัตลักษณ์ทั่วไปของชาวมอญพระประแดง

1.4.2 ทำให้ทราบถึงการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของชาวมอญพระประแดง

1.4.3 ทำให้ทราบถึงอัตลักษณ์สำคัญ และวิธีการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง

1.4.4 ทำให้ทราบถึงการสนับสนุนการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง

1.4.5 ทำให้ทราบแนวโน้มของอัตลักษณ์ชาวมอญ และแนวโน้มในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง และนำปัญหาและข้อเสนอแนะที่เกิดขึ้นไปใช้ประโยชน์ในโอกาสต่อไป

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษา

คนมอญ หมายถึง ผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่เป็นมอญ และมีความรู้สึกว่าเป็นมอญ โดยการระบุว่าตนเองเป็นคนเชื้อสายมอญ

อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเด่นที่กลุ่มชนตระหนักแล้วรักษาเอาไว้ อย่างเช่น ประเพณี อาหาร อาคารบ้านเรือน ความเชื่อ พิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

อัตลักษณ์สำคัญ หมายถึง ลักษณะเด่นเฉพาะที่กลุ่มชนตระหนัก ซึ่งการเป็นอัตลักษณ์สำคัญได้ จาก 4 มิติ คือ 1. การให้ความสำคัญ 2. คงปรากฏอยู่จริง 3. พยายามรักษา สืบทอด และฟื้นฟู 4. ลักษณะโดดเด่นเฉพาะ

ปรับเปลี่ยน หมายถึง การยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีติของการปรับเปลี่ยนจะมองใน 2 มิติ คือ การปรับเปลี่ยนทางสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของครอบครัว ชุมชน การเปลี่ยนแปลงการจัดระเบียบของชุมชน เป็นต้น ส่วนการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เช่น การเปลี่ยนแปลงทางด้านประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม แบบแผนการดำเนินชีวิต เป็นต้น

ปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงลักษณะเด่นของกลุ่มชน ทั้งทางด้านสังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมบางอย่าง การเปลี่ยนแปลงในด้านการใช้ภาษา การแต่งกาย เป็นต้น

การดำรงรักษาอัตลักษณ์ หมายถึง วิธีการที่ชุมชนพยายามที่จะรักษา สืบทอด อนุรักษ์ พื้นฟู ลักษณะเด่นของกลุ่มชนเอาไว้ไม่ให้สูญหายไป อันประกอบไปด้วยวิธีการปลูกฝังจิตสำนึก การจัดอบรม ประชุม สัมมนา การจัดนิทรรศการ การจัดทำหนังสือเผยแพร่ การประกวด การจัดแสดง การรณรงค์ผ่านสื่อต่างๆ รวมทั้งการดำรงรักษาโดยผ่านกระบวนการภายในชุมชน เช่น การลงโทษทางสังคม (Social Sanction) ของชุมชน การดำรงผ่านพิธีกรรม ความเชื่อ เป็นต้น

การสนับสนุน หมายถึง การช่วยเหลือ คำจุน ส่งเสริมทั้งทางด้านจิตใจอารมณ์ สิ่งของ เงินทอง และการให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ต่างๆ การให้การยอมรับ การเข้าร่วมเป็นสมาชิก เป็นต้น

การสนับสนุนการดำรงรักษาอัตลักษณ์ หมายถึง การช่วยเหลือ ส่งเสริมในด้านต่างๆ จากหน่วยงานภายนอกและภายในชุมชน เพื่อสืบสาน สืบทอด อนุรักษ์ พื้นฟู รักษาลักษณะเด่นของกลุ่มชนไม่ให้สูญหาย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ 1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องซึ่งมีทั้งหมด 4 แนวคิด
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยในแต่ละส่วนจะมีหัวข้อดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับชาติพันธุ์

2.1.1 แนวคิดเผ่าพันธุ์

2.1.2 แนวคิดชาติพันธุ์

2.1.3 แนวการศึกษาการดำรงชาติพันธุ์

2.1.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์และอัตลักษณ์

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์

2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์

2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการดำรงเอกลักษณ์

2.3 แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงและการปรับเปลี่ยน

2.3.1 การเปลี่ยนแปลง

2.3.1.1 ความหมาย

2.3.1.2 สาเหตุการเปลี่ยนแปลง

2.3.1.3 กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

2.3.2 การปรับเปลี่ยนหรือการปรับตัว

2.3.2.1 ความหมาย

2.3.2.2 การปรับตัวตามทฤษฎีของรอย

2.3.2.3 สาเหตุของการปรับตัว

2.4 แนวคิดการสนับสนุนทางสังคม

2.5 เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับชาติพันธุ์

2.1.1 แนวคิดเผ่าพันธุ์

คำว่า “Tribe” เป็นแนวคิดที่สะท้อนความคิดของจักรวรรดินิยมตะวันตก เป็นคำที่มาจากภาษาละตินว่า “Tribus” แปลว่า คนป่าเถื่อนอยู่เขตรอบนอกอาณาจักร เป็นกลุ่มชนที่ไร้อารยธรรม เมื่อศัพท์นี้ใช้กันแพร่หลายในมานุษยวิทยา แม้ว่าจะมิได้มีความหมายเหมือนเดิม คือเป็นกลุ่มชนป่าเถื่อน แต่นัยเดิมก็ยังแฝงอยู่ กล่าวคือ มิใช่หมายถึงกลุ่มชนตะวันตก นักมานุษยวิทยาได้ใช้แนวคิดเผ่าพันธุ์ในความหมายที่แตกต่างกันเล็กน้อย แต่ก็มีควมหมายร่วมกันอยู่ คือเป็นกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมร่วมกันในทางภาษา และลักษณะการวัฒนธรรม (Cultural Trait) อื่น ๆ เช่น ลักษณะองค์กรทางการเมือง หรือลักษณะองค์กรทางเศรษฐกิจ

ถ้าหากพิจารณาคำจำกัดความอย่างเดียวเราก็อาจจะคิดว่าเป็นคำที่ใช้ได้กับทุกกลุ่มชน แต่หากดูการใช้ของนักมานุษยวิทยาชาวตะวันตกแล้วจะเห็นว่าเขาใช้เรียกกลุ่มชนที่มีใช้สังคมตะวันตก และไม่ใช้เรียกกลุ่มชนที่มีรัฐ หรือที่เป็นรัฐประชาชาติอย่างเช่น ไทย และเขมร คำเผ่าพันธุ์จึงมีความหมายจำเพาะในการใช้ ดังนั้น แนวคิดเผ่าพันธุ์ นี้ใช้จำแนกกลุ่มชนต่าง ๆ โดยอาศัยลักษณะวัฒนธรรมร่วมบางอย่าง แต่มีนัยว่ากลุ่มเหล่านี้มิใช่ชาวตะวันตก เช่น ชาวยุโรป หรือชาวอเมริกัน และมักจะเป็นแนวคิดที่ใช้จำแนกกลุ่มชนที่ไม่มีรัฐอย่างเช่น แม้ว และเข่า เป็นต้น (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ, 2532: 190-191)

2.1.2 แนวคิดชาติพันธุ์

ชาติพันธุ์หรือกลุ่มวัฒนธรรมนี้ มีลักษณะเด่นคือเป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน บรรพบุรุษในที่นี้หมายถึงบรรพบุรุษทางสายเลือดและบรรพบุรุษทางวัฒนธรรม ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกร่วมกันทางสายเลือดและทางวัฒนธรรมอยู่ด้วยพร้อม ๆ กันไป เป็นความรู้สึกร่วมกันที่ช่วยเสริมสร้างเอกลักษณ์ของบุคคลและของชาติพันธุ์ และในขณะเดียวกันสามารถเร้าอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์นับถือศาสนาเดียวกัน (อมรา พงศาพิชญ์, 2541: 157)

กลุ่มชาติพันธุ์ คือ กลุ่มสังคมซึ่งมีลักษณะเกี่ยวข้องกับเชื้อชาติและวัฒนธรรมที่เหมือนกัน มีบ่อยเช่นกันที่ใช้หมายถึงชนกลุ่มน้อย ซึ่งมีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากชนกลุ่มใหญ่ (สุนทรี พรหมเมศ, 2525 อ้างถึงใน เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2531: 2)

2.1.2.1 ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ในทางมานุษยวิทยาภาพ

ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ตามที่ Mongtagu ใช้ก็คือเป็นกลุ่มชนที่มีลักษณะทางกายภาพหรือลักษณะอย่างอื่นร่วมกันทำให้มองเห็นว่าเป็นกลุ่มเดียวกัน คราบไคที่เรายังไม่รู้รายละเอียดจริง ๆ แล้วเราควรจะใช้มาตรการใดจำแนกได้อย่างสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด ขอให้เรากำหนดกลุ่มชาติพันธุ์นั้นเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน และแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นด้วย ฉะนั้นความหมายของ “กลุ่มชาติพันธุ์” ก็ไม่เหมือนกับ “ชนชาติ” ในเชิงวิชาการ (ทางมานุษยวิทยาภาพ) แล้ว ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์จะหละหลวมกว่าความหมายของชนชาติ เพราะความหมายของชนชาติใช้ในทางกายภาพได้อย่างเดียว และตัวการที่จะจำแนกชนชาติได้ก็คือความถี่ของหน่วยพันธุกรรม ตามคำแถลงของยูเนสโกซึ่งตกลงโดยนักวิชาการสาขาต่าง ๆ (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ, 2532: 197)

Mongtagu ได้เสนอการจำแนกชาติพันธุ์มนุษย์และจัดประเภทรวมไว้ภายใต้กลุ่มต่าง ๆ (Major Group) เท่าที่นักมานุษยวิทยาภาพส่วนใหญ่ได้เห็นพ้องต้องกันไว้ดังนี้คือ (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ, 2532: 197-99)

1) กลุ่มมองโกลอยด์ (Mongoloid) แบ่งออกเป็น

1.1) มองโกลอยด์คลาสสิก แบ่งย่อยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) ดังนี้ ประชากรบางกลุ่มที่อยู่ในเขต มองโกเลีย จีน เกาหลี ไชบีเรีย พวคออร์แซคในไชบีเรียเหนือ

1.2) มองโกลอยด์อาร์กติก มีกลุ่มชาติพันธุ์ดังนี้

- พวเคสกีโม และพวกชุกชีในไชบีเรีย
- พวก Tungu อยู่ในมองโกเลีย ไชบีเรีย
- Kamchadale ใน Kamchatka
- Samoyed อยู่ในแหลม Kola

1.3) อินเดียนแดง มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ยังไม่อาจระบุชื่อและจำนวนได้ อาศัยอยู่ในอเมริกาเหนือ อเมริกากลาง และอเมริกาใต้

1.4) อินโด-มาลายู

- อินโดนีเซียน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ทางตอนใต้ของจีน แหลมอินโด-จีน พม่า ไทย และตอนในของแหลมมาลายู
- มาลายู อยู่ในแหลมมาลายู อินดีสตะวันออกของดัตช์ ฟิลิปปินส์ โอกินาวา และหมู่เกาะใกล้เคียง

2) กลุ่มนีกรอยด์

2.1) แอฟริกันนิโกร แบ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ดังนี้

- นิโกรแท้ อยู่ในแอฟริกาตะวันออก คามารูน และคองโก
- กิ่ง Hamite อยู่ในแอฟริกาตะวันออก และทางตะวันออกของแอฟริกา

กลาง

- นิโกรป่า อยู่ตามแถบศูนย์สูตรของแอฟริกา
- นิกรอยด์บันตู อยู่ในตอนใต้และตอนกลางของแอฟริกา
- นิโกรสโนลด์ิก อยู่ในชุกานตะวันออกและตอนเหนือของแม่น้ำไนล์
- บุษแมน อยู่ในแองโกลาตอนใต้และแอฟริกาตะวันตกเฉียงเหนือ

2.2) นิกรอยด์มหาสมุทร แบ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้

- ปาปวนอยู่ในนิวกินี
- มิลานีเซียน อยู่ในมิลานีเซียน

2.3) ปีกมีแอฟริกัน มีกลุ่มชาติพันธุ์ คือ

- พวกปีกมีในแอฟริกาแถบเส้นศูนย์สูตร

2.4) ปีกมีเอเชีย มีกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้

- ชาวเกาะอันดามัน อยู่บนเกาะอันดามัน
- ซิมัง อยู่ตอนกลางของแหลมมลายู และตะวันออกของสุมาตรา
- ฟิลิปปีนส์นิกริโต อยู่ในหมู่เกาะฟิลิปปินส์

2.5) ปีกมีมหาสมุทร มีกลุ่มชาติพันธุ์ คือ

- ปีกมีนิวกินี อยู่ในนิวกินี

3) กลุ่มคอเคซอยด์ แบ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ดังนี้ คือ

3.1) ประชากรที่อยู่ในลุ่มเมดิเตอร์เรเนียน อยู่ในที่ลุ่มของแถบชายฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน

3.2) ประชากรที่อยู่แถบชายฝั่งแอตแลนติกและเมดิเตอร์เรเนียนอยู่ในทางตะวันออกของแหลมบอลข่าน แอฟริกาตะวันออก โปรตุเกส สเปน และเกาะอังกฤษ

3.3) อิหร่าน - อัฟกาน เมดิเตอร์เรเนียน อยู่ในอิหร่าน อัฟกานิสถาน บางส่วนของอินเดีย อาระเบีย และแอฟริกาตอนเหนือ

3.4) นอร์ดิก อยู่ในยุโรปตอนกลาง สะแกนดิเนเวีย และภูมิภาคใกล้เคียง

3.5) แลป อยู่ในสะแกนดิเนเวีย และแหลมโกลา

3.6) อัลไพน์ อยู่ในฝรั่งเศสตามเทือกเขาแอลป์จนถึงรัสเซีย

3.7) ไคนาริก อยู่ทางแอลป์ตะวันออกจากสวิตเซอร์แลนด์ จนถึงอัลบาเนีย เอเชีย

ไมเนอร์ และซีเรีย

- 3.8) อาเมซอน อยู่ใเอเชียไมเนอร์
- 3.9) เฮไมท์ อยู่ในแอฟริกาเหนือ และแอฟริกาตะวันออก
- 3.10) อินโด-คราเวียน อยู่ในอินเดีย (แปซิฟิกตอนกลาง)
- 4) กลุ่มออสเตรเลีย แบ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ดังนี้
 - 4.1) ออสเตรเลีย อยู่ในออสเตรเลีย
 - 4.2) เวคคาห์ อยู่ในลังกา
 - 4.3) คราเวียน อยู่ในอินเดีย
 - 4.4) ไอนุอยู่ในญี่ปุ่น และฮอกไกโดและเกาะเชคาลิน

2.1.2.2 ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ในทางมานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม

มโนทัศน์ “Ethnicity” หรือการดำรงชาติพันธุ์เริ่มรู้จักแพร่หลายเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ.1953 แต่การนำมาใช้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์เกิดขึ้นในภายหลังคือในทศวรรษของ 1970 เนื่องจากได้มีผู้ใช้ “Ethnicity” (การดำรงชาติพันธุ์) กันในความหมายต่าง ๆ มากมาย อันทำให้มโนทัศน์นี้มีปัญหาเรื่องความกำกวม ในที่นี้จึงขอใช้มโนทัศน์นี้ในความหมายที่กว้าง คือหมายถึง กระบวนการที่จะรักษาความแตกต่างทางชาติพันธุ์ไว้ ซึ่งจะครอบคลุมมโนทัศน์ต่าง ๆ เช่น เอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ พรหมแดนชาติพันธุ์ และกลุ่มชาติพันธุ์ ที่จะชวนให้เข้าใจกระบวนการดังกล่าวได้ (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ, 2532 :49)

แต่อย่างไรก็ตาม ในทางมานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรมได้จัดประเภทแนวทางการสนใจในการศึกษาการดำรงชาติพันธุ์ เป็น 2 แนวทางใหญ่ ๆ คือ แนวอัตวิสัย (Subjective Approach) ซึ่งเป็นแนวของ Barth แนวหนึ่ง และแนววัตถุวิสัย (Objective Approach) ซึ่งเป็นแนวคิดของ Cohen อีกแนวหนึ่ง (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ , 2532 : 49-50)

Barth ได้ศึกษาเกี่ยวกับการดำรงชาติพันธุ์ โดยเขียนเกี่ยวกับ Ethnic Group and Boundary ในปี ค.ศ. 1969 (โอชิม่า, อระโท, 2536: 14) ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ คำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” หมายถึง ประเภทที่บุคคลใช้เลือกในการแสดงตนเองว่าเป็นใคร ในความเห็นของ Barth การศึกษาเกี่ยวกับเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ หรือกระบวนการที่บุคคลในสังคมเลือกแสดงว่าตนเองเป็นใครและอยู่กลุ่มใดเป็นสิ่งสำคัญ เพราะว่าเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ให้ความหมายต่อการกระทำระหว่างบุคคล นอกจากนั้นยังกล่าวอีกว่า “ลักษณะวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อาจจะเปลี่ยนแปลงได้และอาจจะแสดงหลายลักษณะได้ในสังคมหนึ่ง ๆ ก็จริง แต่จะมีลักษณะหนึ่งที่กลุ่มชาติพันธุ์ใช้เป็นสัญลักษณ์ในการจำแนกกลุ่มของตนออกจากกลุ่มอื่น ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะถือว่าเป็น

พรมแดนชาติพันธุ์” ดังนั้นเราควรศึกษาพรมแดนระหว่างชาติพันธุ์ (Ethnic Boundary) และการกระทำของบุคคลในสังคมที่จะดำรงพรมแดนมากกว่าศึกษาลักษณะวัฒนธรรมของชาติพันธุ์

ส่วน Cohen (1974 อ้างถึงใน อรรถาธิบาย โอซิม่า, 2536: 15) กล่าวว่า “กลุ่มชาติพันธุ์มีหน้าที่เป็นกลุ่มผลประโยชน์เพื่อที่จะได้มีโอกาสทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่นในการกระทำปฏิกิริยาต่อกัน เพราะฉะนั้นเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นวิธีที่ถูกเลือกและถูกใช้เพื่อที่จะได้โอกาสนั้น” เอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการแข่งขันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อที่จะกอบโกยทรัพยากร

หลังจากที่ได้ศึกษาทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์และเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์แล้ว ทำให้เข้าใจว่าสถานการณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในเมืองไทยนั้น คนมอญในเมืองไทยเป็นคนไทยโดยกฎหมายของประเทศไทย ดังนั้นคนมอญในเมืองไทยจึงมีโอกาสทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจเท่าเทียมกับคนไทย ในสถานการณ์เช่นนี้คนมอญในเมืองไทยไม่จำเป็นต้องใช้เอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นเครื่องมือในการหาประโยชน์ การที่คนมอญไม่จัดพรมแดนชาติพันธุ์ให้ชัดเจนขึ้น ไม่ได้หมายความว่า คนมอญไม่มีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์แล้ว ถึงแม้ในชีวิตประจำวันของคนมอญเมื่ออยู่ร่วมกับคนไทย คนมอญก็ทำอะไรเหมือนกับคนไทย แต่คนมอญในเมืองไทยอาจจะแสดงเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์มอญเป็นลักษณะสัญลักษณ์ในบางมิติ เช่น พิธีกรรม

เมื่อเปรียบเทียบแนวคิดของ Barth กับ Cohen แล้ว ทั้งสองแนวต่างกันดังนี้ ประการแรก Barth เน้นที่ความคิดความรู้สึกของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ในการจำแนกตนเอง ขณะที่Cohen เน้นพฤติกรรมของคนในกลุ่มเป็นสำคัญ และประการที่สอง Barth เน้นที่สัญลักษณ์วัฒนธรรมที่คนในกลุ่มใช้เป็นตัวชี้พรมแดนชาติพันธุ์ระหว่างกัน แต่ Cohen สนใจแบบแผนวัฒนธรรมที่ใช้ในการจัดระเบียบกลุ่ม

นอกจากนี้ ยังมีนักคิดที่ชื่อ Kunstadter (1979 อ้างถึงใน อธิธา สุนทโรทก, 2539: 27-28) ได้ให้ความหมาย “กลุ่มชาติพันธุ์” (Ethnic Group) ว่าหมายถึง กลุ่มปัจเจกบุคคลที่มีจิตสำนึกเหมือนกันและมีความสนใจร่วมกันอันเป็นศูนย์กลางของกลุ่มคนที่มีการรับรู้ร่วมกันหรือยึดถือคุณค่าเหมือนกันและให้ความหมาย “การกำหนดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์” (Ethnic Identification) ว่าหมายถึง กระบวนการกำหนดปัจเจกบุคคลเข้าไว้ในกลุ่ม

นอกจากนี้ Keyes (1982: 12-13 อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์, 2541: 157) ได้กล่าวถึงชาติพันธุ์ ว่าอาจพิจารณาแยกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ แบบที่ชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานใกล้เคียงกัน พึ่งพาอาศัยกันและแบบที่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ในลักษณะชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย

1) การพึ่งพากันของกลุ่มชาติพันธุ์

การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไม่จำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์จากแง่มุมของชนกลุ่มน้อย/ชนกลุ่มใหญ่เสมอไป ในบางประเทศที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยหลายกลุ่ม ความสัมพันธ์ด้วยกันเอง อาจเป็นเรื่องที่น่าสนใจตัวอย่างเช่น

Keyes (1982: 12-13 อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์, 2541: 157) เสนอว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งรกรากอยู่ในบริเวณเดียวกันจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะที่พึ่งพากันในอดีตเนื่องจากความเจริญเกิดขึ้นในที่ราบลุ่มเป็นส่วนใหญ่ ในการศึกษาชาวเขาในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีลักษณะเป็นคู่ เช่น คนลาว/คนเมือง คนกะฉิ่น/คนฉาน คนกะเหรี่ยง/คนพม่า คนม้ง/คนจีน เป็นต้น ทั้งนี้เป็นเพราะเกิดการพึ่งพากันระหว่างชาวเขาซึ่งเจริญน้อยกว่า กับคนพื้นราบซึ่งเจริญกว่า และสามารถผลิตสิ่งของต่าง ๆ ที่ชาวเขาไม่สามารถผลิตได้

2) กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความสัมพันธ์แบบชนกลุ่มน้อยชนกลุ่มใหญ่

ในกรณีที่กลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ใกล้เคียงและเข้ากันไม่ได้นั้น จะพบว่า เป็นเพราะวัฒนธรรมสองวัฒนธรรมเข้ากันไม่ได้ วัตถุประสงค์ทางการเมืองไม่ตรงกันและต่างกลุ่มต่างก็ไม่ยอมรับซึ่งกันและกัน ความเข้ากันไม่ได้ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มและจำเป็นจะต้องพิจารณาโดยใช้แนวคิดความขัดแย้งในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมองจากความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่

ประเทศต่าง ๆ ทุกประเทศมีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มอาศัยอยู่ภายในประเทศ กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจในการปกครองประเทศคือกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ แต่กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศที่กลุ่มของตนไม่ได้มีอำนาจในการปกครองประเทศคือชนกลุ่มน้อย ในประเทศไทยเรา ชนกลุ่มใหญ่ก็คือคนไทย และชนกลุ่มน้อยก็คือคนจีน คนญวน คนลาว คนเขมร ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ คนมลายู (หรือคนมุสลิมในภาคใต้) คนอินเดีย รวมทั้งคนฝรั่งจากประเทศต่าง ๆ ด้วย (อมรา พงศาพิชญ์, 2541: 159)

2.1.2.3 ลักษณะของความแตกต่างทางชาติพันธุ์

ความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ จะส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีได้ ถ้าเข้าใจว่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เกิดขึ้นได้อย่างไร สาเหตุของการเกิดการแบ่งแยกระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในลักษณะชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่พอสรุปได้ 5 ลักษณะคือ

1) เกิดจากการแบ่งแยกโดยวัฒนธรรม

ในสังคมบางสังคมมีการแบ่งชนชั้น และคนที่อยู่ในชนชั้นต่ำที่สุด ถือเป็นกลุ่มชนที่อยู่นอกระบบสังคมนั้น เช่น จัณฑาลในอินเดีย เอทาหรือบูราคูในประเทศญี่ปุ่น

เป็นต้น คนที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่ถูกสังคมระบุว่าเป็นคนระบบหรือนอกกริด และถือว่าเป็นผู้ที่ไม่สะอาดและไม่ควรอยู่ร่วมสังคมกับสมาชิกส่วนใหญ่ ได้กลายเป็นชนกลุ่มน้อยของสังคมนั้น เป็นผู้ที่ปราศจากศักดิ์ศรี ไม่มีอำนาจและไม่มีสิทธิ์ทางสังคมเท่าเทียมคนอื่น ปัจจุบันทั้งประเทศอินเดียและประเทศญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายเลิกชนชั้นจัณฑาลและบราฮ์มา แต่ในทางปฏิบัติการกีดกันยังมีอยู่ และชนกลุ่มนี้กำลังเรียกร้องความเสมอภาคทางกฎหมายและทางสังคม เมื่อใดที่รัฐบาลสามารถ ดูแลให้ความเสมอภาคทางกฎหมายและทางสังคมแก่ชนกลุ่มนี้ได้ เมื่อนั้นสภาพของความเป็น ชนกลุ่มน้อยก็จะหมดไป

2) เกิดจากการแบ่งแยกจากลักษณะทางภูมิศาสตร์

กลุ่มชนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ ต่างจากคนส่วนใหญ่และตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณที่ห่างไกล เช่น ชาวเขาในประเทศต่าง ๆ ในเอเชียอาคเนย์พบปัญหาว่าถูกตัดขาดจากสังคมส่วนใหญ่ ไม่ได้รับข่าวสารจากส่วนกลางอย่างสม่ำเสมอ การขาดการสื่อสารที่ดีนี้มีผลทำให้เกิดความเข้าใจผิดและอาจทำให้ชนกลุ่มน้อยมีปฏิกิริยาต่อต้านชนกลุ่มใหญ่ได้ ตัวอย่างของชาวเขาในประเทศพม่า และชาวเขาในประเทศไทยเป็นตัวอย่างที่จะเปรียบเทียบกันได้ ชาวเขาถือเป็นชนกลุ่มน้อยที่ถูกแยกจากชนกลุ่มใหญ่โดยลักษณะทางภูมิศาสตร์ การขาดการสื่อสารที่ดีทำให้รัฐบาลพม่ามีปัญหาเกี่ยวกับพวกกะเหรี่ยงและพวกฉาน แต่ในกรณีปัญหาประเทศไทยรัฐบาลได้พยายามติดต่อสื่อสารกับชาวเขาอยู่เสมอเพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน ความสัมพันธ์ระหว่างชาวเขากับรัฐบาลไทยจึงเป็นความสัมพันธ์ที่มีปัญหาน้อยกว่ากรณีของประเทศพม่า

3) เกิดจากการผนวกดินแดน

การขยายอาณาเขตของประเทศใดประเทศหนึ่งโดยการผนวกดินแดนเพิ่มอาจเกิดจากการตกลงกันตามสนธิสัญญาหรือการสู้สงคราม ตัวอย่างของการตกลงตามสนธิสัญญาคือ กรณีสหรัฐอเมริกาซื้อดินแดนซึ่งปัจจุบันคือ รัฐต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ตามสนธิสัญญาเรียกว่า "Louisiana Purchase" ในปี ค.ศ.1803 หรือการที่สหรัฐอเมริกาซื้อดินแดน ซึ่งปัจจุบันคือ รัฐอลาสกาในปี ค.ศ.1867 ส่วนตัวอย่างของการสู้รบระหว่างเพื่อนบ้าน และฝ่ายชนะสามารถผนวกดินแดนข้างเคียงเพิ่มขึ้น หรือกรณีอาณานิคมต่าง ๆ ในบริเวณแหลมทองของทวีปเอเชียคืออาณานิคมสุโขทัย ทวารวดี ศรีวิชัย ล้านนา ล้านช้าง อโยธยา ฯลฯ สามารถขยายดินแดนให้กว้างใหญ่ขึ้นได้โดยการยกทัพสู้รบกัน และฝ่ายชนะเป็นฝ่ายที่สามารถขยายอาณานิคมได้

การผนวกดินแดนในลักษณะของการตกลงกันตามสนธิสัญญาก็ดี ในลักษณะของการสู้รบชนะก็ดี ถ้าดินแดนที่ได้มาประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างไปจากคนส่วนใหญ่แล้ว ปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ก็ย่อมจะเกิดขึ้นได้ ถึงแม้ว่าลักษณะโดยทั่วไปของคนสองกลุ่มนี้อาจไม่แตกต่างกันมากนักก็ตาม

4) เกิดจากการย้ายถิ่น

ลักษณะการเกิดชนกลุ่มน้อยที่เกิดจากการย้ายถิ่นมีสาเหตุมาจากการที่คนจำนวนหนึ่งอพยพย้ายถิ่นเข้าไปอยู่ในสังคมอื่น โดยที่คนกลุ่มนี้มีลักษณะทางวัฒนธรรมแตกต่างจากคนในสังคมที่ตนย้ายเข้าไปอยู่ การเกิดชนกลุ่มน้อยจากการย้ายถิ่นมีได้หลายกรณี อาทิ

- การอพยพทางจากแอฟริกาไปทวีปอเมริกาและยุโรป
- การอพยพแรงงานเกณฑ์จากบริเวณหนึ่งไปยังอีกบริเวณหนึ่ง
- การว่าจ้างอพยพคนเพื่อไปเป็นคณงาน
- การอพยพเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย หรือการลี้ภัยการเมือง
- การรับชนชาติอื่นเข้าประเทศโดยการโอนสัญชาติ
- การอพยพของชนชาติที่เจริญกว่าไปยังพื้นที่ที่มีชนชาติที่ด้อยกว่า

5) เกิดจากการตกเป็นประเทศอาณานิคม

การเกิดชนกลุ่มน้อยในประเทศอาณานิคมนี้มีลักษณะแตกต่างจากกรณีต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วทั้ง 4 กรณี ทั้งนี้เพราะอาณานิคมเกิดจากการที่มหาอำนาจเข้ามามีอำนาจในการเมืองการปกครองของประเทศอื่น ผู้อพยพเข้ามาเป็นผู้ที่มีอำนาจมากกว่าและสามารถออกกฎหมายบังคับต่าง ๆ นานา ทำให้เจ้าของประเทศซึ่งมีจำนวนมากกว่ามีลักษณะของผู้อยู่ได้ปกครองและต้องยอมจำนนต่อข้อเรียกร้องของประเทศมหาอำนาจ ประเทศมหาอำนาจมักจะจับจองที่ดินขนาดใหญ่และว่าจ้างคนพื้นเมืองให้เป็นกรรมกรในไร่ นา มีผลทำให้คนพื้นเมืองมีลักษณะเป็นผู้อยู่ได้การปกครองหรือถูกจ้างในอาณัติของมหาอำนาจ ถึงแม้ว่ามหาอำนาจเป็นผู้บุกเบิกเข้ามาในดินแดนของตน โดยทั่วไปจำนวนของผู้ที่อพยพมาจากประเทศมหาอำนาจมักไม่มากนัก แต่เนื่องจากชนกลุ่มนี้สามารถจับจองที่ดิน และทำธุรกิจจนถึงขนาดเป็นผู้กุมอำนาจเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมได้

2.1.3 แนวการศึกษาการดำรงชาติพันธุ์

Gladney (1991 อ้างถึงในจักรพันธ์ จัดชุมแสง, 2543: 22) ได้ศึกษาเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของมุสลิม “ฮุย” (Hui) ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยได้อภิปรายแนวทางการศึกษาการดำรงชาติพันธุ์ไว้ 4 แนว ดังต่อไปนี้

2.1.3.1 แนวการศึกษาของสตาลิน (The Chinese Stalinist Approach) เสนอบรรทัดฐาน 4 ข้อซึ่งใช้กำหนดความเป็นเชื้อชาติของพลเมือง อันประกอบไปด้วย

- 1) การใช้ภาษาเดียวกัน
- 2) การอยู่ในอาณาเขตเดียวกัน

3) การมีวิถีทางเศรษฐกิจแบบเดียวกัน

4) การมีวัฒนธรรมอันเดียวกัน

2.1.3.2 แนวการศึกษาเชิงวัฒนธรรม (The Cultural or Cultunist Approach) เป็นแนวทางที่ใช้ศึกษาปรากฏการณ์ทางชาติพันธุ์ ซึ่งเสนอว่าเราสามารถจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ได้จากลักษณะทางวัฒนธรรม เช่น ภาษา ศาสนา เศรษฐกิจ ภูมิสำเนา และลักษณะทางชีวภาพ-กายภาพ

2.1.3.3 แนวการศึกษาเชิงสถานการณ์ (The Circumstantialist or Approach) โดยแนวทางการศึกษานี้เกิดขึ้นเพื่อโต้ตอบกับแนวการศึกษาซึ่งให้ความสำคัญต่อลักษณะทางวัฒนธรรม แนวการศึกษานี้ชี้ว่าเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ได้รับอิทธิพลมาจากสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง

แนวการศึกษาทั้ง 3 แนวทางนี้ Gladney เห็นว่ายังไม่พอเพียงที่จะใช้อธิบายเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของมุสลิมฮุย เพราะแต่ละแนวทางมีข้อจำกัดในตัวของมันเอง โดยถ้าใช้บรรทัดฐานของ Stalin มาเป็นกรอบอธิบายก็จะเกิดข้อขัดแย้งเนื่องจากมุสลิมฮุยไม่ได้ใช้ภาษาเดียวกัน แต่จะใช้ภาษาพูดของถิ่นที่พวกเขาอาศัยอยู่ มุสลิมฮุยไม่ได้อาศัยอยู่ในอาณาเขตเดียวกัน แต่กระจายตัวอยู่ทั่วประเทศจีน ทั้งในเขตเมืองและชนบท และไม่มีวิถีทางเศรษฐกิจแบบเดียวกัน ส่วนข้อจำกัดของแนวการศึกษาเชิงวัฒนธรรม ก็ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จาก Barth และผู้วิจัยหลายทางว่าไม่สามารถกำหนดลักษณะวัฒนธรรมหลักที่เราจะนำไปจำแนกแยกแยะกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ออกจากกันได้ นอกจากนี้ แนวการศึกษาเชิงวัฒนธรรมยังมีข้อจำกัดถ้าจะนำไปศึกษาเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรม และมักมองข้ามประเด็นสำคัญไป เช่น การเกิดขึ้นของกลุ่มชาติพันธุ์ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ และการจัดระเบียบทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนแนวทางการศึกษาเชิงสถานการณ์ก็มีข้อจำกัดหลายประการ อาทิ ไม่อาจให้คำตอบได้ว่าเหตุใดกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่ม เช่น ชาวยิวในประเทศสเปนช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สองปฏิเสธที่จะยอมรับเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ศาสนาของตน ทั้ง ๆ ที่ถ้าทำเช่นนั้นแล้วจะได้ผลประโยชน์ตอบแทนเป็นจำนวนมหาศาล ข้อจำกัดต่อไปคือ การศึกษาตามแนวสถานการณ์มักดึงเอากลุ่มชาติพันธุ์ออกจากขอบเขตของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และความสัมพันธ์ทางสังคม โดยละเลยต่อประเด็นที่ว่ากลุ่มชาตินั้นนั้นอาจได้รับการจำแนกแยกแยะโดยกลุ่มอื่น เพราะมีอยู่หลายกรณีที่นโยบายของรัฐบาลมีอิทธิพลในการกำหนดกลุ่มชาติพันธุ์ ข้อจำกัดอีกประการหนึ่งคือ แนวการศึกษาเชิงสถานการณ์ไม่สามารถชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างความเข้าใจตัวเองในฐานะที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กับบทบาทของรัฐในการแสดงให้เห็นเอกลักษณ์นั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้สถานภาพความเป็นเชื้อชาติแก่กลุ่มชาติพันธุ์ หรือในทางตรงกันข้าม รัฐอาจจัดวางต่อการดำรงชาติพันธุ์ของกลุ่มโดยการไม่ยอมรับเอกลักษณ์ของกลุ่มนั้น ๆ

เนื่องจากแนวการศึกษาที่กล่าวมามีข้อจำกัด Gladney จึงเสนอแนวทางการศึกษาใหม่ขึ้นมา เพื่อให้อธิบายเอกภาพและความหลากหลายของเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์

2.1.3.4 แนวการศึกษาเชิงเสวนา (The Dialogical Approach) การศึกษาการดำรงชาติพันธุ์โดยอาศัยแนวการศึกษานี้ แม้ว่าจะมีจุดสนใจอยู่ที่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและความสัมพันธ์ทางสังคม แต่มิติทางวัฒนธรรมก็ได้รับความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าจุดเน้นแรกเลย โดย Gladney ชี้ว่า ลักษณะทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ อย่างเช่น ภาษา ศาสนา การแต่งกาย และถิ่นที่อยู่อาศัย อาจเป็นคุณสมบัติแรกเริ่มได้ ถ้าลักษณะทางวัฒนธรรมดังกล่าวกลายเป็นเครื่องบ่งชี้พื้นฐานในการมีบรรพบุรุษร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ และเครื่องบ่งชี้ทางวัฒนธรรมที่ว่านี้มีความสำคัญต่อการดำรงชาติพันธุ์ของกลุ่มในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ นอกจากนี้เขายังเพิ่มเติมว่าการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ใช่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของลักษณะทางวัฒนธรรม (Cultural Traits) แต่เกิดจากระบวนการเชิงวิภาษที่เป็นผลมาจากความตึงเครียดซึ่งเกิดขึ้นระหว่างบริบททางสังคมและความหมายของวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงมักได้รับแรงเสริมจากการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงในบริบททางการเมืองและเศรษฐกิจซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์นั้นดำรงอยู่

แต่อย่างไรก็ตาม จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ “การดำรงชาติพันธุ์” ที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถสรุปได้ว่า นักมานุษยวิทยาพิจารณาปรากฏการณ์ดังกล่าวผ่านแนวการศึกษาที่สำคัญสองแนว คือ The Primordialist Model และ The Circumstantialist Model (Scupin, 1998: 340 อ้างถึงใน จักรพันธ์ ชัดชุมแสง, 2543: 26)

The Primordialist Model แนวการศึกษานี้เสนอว่า การรับรู้เรื่องการมีบรรพบุรุษร่วมกันมีภาษาและศาสนาร่วมกัน เป็นสิ่งที่ฝังแน่นอยู่ในการระลึกถึงของสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันโดยผ่านการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม (Enculturation) จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง กระบวนการดังกล่าวส่งผลให้สมาชิกมีความรู้สึกผูกพันแนบแน่นอยู่กับกลุ่มชาติพันธุ์

The Circumstantialist Model แนวการศึกษานี้ชี้ว่าสถานการณ์หรือกรณีแวดล้อมมีผลต่อการดำรงชาติพันธุ์ เช่น Barth เสนอว่า ถึงแม้กลุ่มชาติพันธุ์จะใช้ภาษาเป็นพรมแดนทางชาติพันธุ์เพื่อแสดงถึงเอกลักษณ์ของกลุ่ม แต่สมาชิกของกลุ่มดังกล่าวต้องเปลี่ยนภาษา ตลอดจนเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนในยามที่ต้องปะทะสังสรรค์กับสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ กลุ่มชาติพันธุ์จะใช้เอกลักษณ์ของคนเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง เช่น การปรับตัวต่อช่องทางเศรษฐกิจบางประการในพหุสังคม โดยที่กลุ่มดังกล่าวอาจเน้นที่เอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่มีร่วมกัน เพื่อเป็นกลยุทธ์ในการเสริมสร้างความร่วมมือกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน

2.1.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

2.1.4.1 แนวคิดระบบ (System Approach) การวิเคราะห์โครงสร้างหน้าที่ และการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์

ความคิดพื้นฐานของทฤษฎีระบบรวม คือ ระบบประกอบด้วยส่วนย่อยต่าง ๆ และระบบย่อยต่าง ๆ นั้นประสานกัน และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะที่สมดุล โครงสร้างหรือส่วนประกอบย่อยของสังคมนั้นอาจมีรูปแบบอะไรก็ได้ แต่โครงสร้างและองค์ประกอบของสังคมนั้นจะมีลักษณะเฉพาะของสังคมนั้น ๆ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในส่วนใดส่วนหนึ่งขององค์ประกอบหรือโครงสร้าง จำเป็นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงในส่วนอื่น ๆ ด้วย เพื่อคงไว้ซึ่งเสถียรภาพและความสมดุลของสังคม การวิเคราะห์สังคมในแง่ระบบรวมนี้เป็นการมองว่าสังคมทั้งระบบคือ สิ่งที่สำคัญที่สุด และองค์ประกอบย่อยต่าง ๆ มีความสำคัญในอันดับรอง ฉะนั้น ถ้าส่วนย่อยส่วนหนึ่งเปลี่ยนแปลงไป ส่วนย่อยส่วนอื่นจะต้องเปลี่ยนตามไปเพื่อสร้างความสมดุลของระบบรวม

การมองสังคมในลักษณะที่เน้นโครงสร้างหน้าที่ยอมรับว่า โครงสร้างประกอบด้วยส่วนย่อยที่มีฐานะและคุณค่าต่างกัน โครงสร้างสังคมอาจเป็นชนชั้นซึ่งจะประกอบด้วย คนรวยคนจน หรือเจ้านาย/บ่าวไพร่ นายทุน/กรรมกร และในสังคมที่ประกอบด้วยชนชาติต่างกัน โครงสร้างสังคมจะประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศบางประเทศในแอฟริกาที่โครงสร้างสังคมอาจเป็นคนเผ่าต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าคนแต่ละส่วนแต่ละกลุ่มนั้นมีฐานะทางสังคมที่ไม่เท่ากันอยู่ในที่ และนอกจากนี้ เนื่องจากการมองเชิงโครงสร้างหน้าที่มองว่า ระบบรวมย่อมมีความสำคัญเหนือระบบย่อย การศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อย/ชนกลุ่มใหญ่โดยทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่จึงเป็นการให้ความสำคัญต่อชนกลุ่มใหญ่เพื่อเน้นเรื่องเสถียรภาพของสังคม

การศึกษาด้วยทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นี้มีปัญหาในการวิเคราะห์ ในกรณีที่เกิดความขัดแย้งขององค์ประกอบย่อยของสังคม เนื่องจากทฤษฎีนี้เน้นเรื่องเสถียรภาพของสังคม การเปลี่ยนแปลงหรือการขัดแย้งขององค์ประกอบย่อยในลักษณะรุนแรงจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าสังคมจะยังคงอยู่ ฉะนั้นจึงต้องหาทางระงับความขัดแย้งหรือปรับปรุงองค์ประกอบส่วนต่าง ๆ เสียให้เข้ากันได้

ในการศึกษาเรื่องชาติพันธุ์ ถ้ามองจากทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่จะพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ย่อยถือเป็นองค์ประกอบของโครงสร้างหรือระบบรวมของสังคม ในระยะแรก ๆ จึงมีการพยายามรวมกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยให้เป็นส่วนของสังคมใหญ่ ในสหรัฐอเมริการัฐบาลพยายามรวมกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในกระบวนการของการสร้างชาติ โดยสร้างสำนึกของความ เป็น “คนอเมริกัน” ให้กับทุกคนถึงแม้จะมีบรรพบุรุษที่มาจากต่างชาติต่างภาษากัน ในทางปฏิบัติ

แล้วรัฐบาลอเมริกันสามารถสร้างสำนึกของความเป็นคนอเมริกันได้ แต่ไม่สามารถแก้ปัญหาชนกลุ่มใหญ่/ชนกลุ่มน้อยในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ เพื่อสังคมส่วนรวมจะได้มีลักษณะร่วมกัน และไม่เกิดความขัดแย้ง

การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์มีหลายรูปแบบ เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไป ความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์จำเป็นต้องเปลี่ยน ทำให้เกิดการประเมินสถานการณ์และประเมินตัวเอง อาจเห็นได้จากการที่บุคคลสร้างเอกลักษณ์ใหม่หรือปรับความหมายของเอกลักษณ์เดิม ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด ก็ปรับเปลี่ยนจนถึงจุดสมดุลและทำให้เกิดเสถียรภาพได้พอสมควร ตัวอย่างของการปรับตัวคือการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์สองกลุ่ม หรือการบูรณาการทางวัฒนธรรม โดยแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์รักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมของตนไว้ กรณีที่กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งอพยพเข้ามาอยู่ในดินแดนใหม่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดิมอยู่แล้ว กลุ่มใหม่อาจอพยพเข้ามาเป็นแรงงานหรือลูกจ้าง เป็นชนชั้นล่างของสังคม และค่อย ๆ เลื่อนฐานะทางสังคมโดยการเปลี่ยนอาชีพหรือเปลี่ยนฐานะทางเศรษฐกิจ จนในที่สุดก็เป็นที่ยอมรับและถือว่าเกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมได้ บางครั้งการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไม่เกิดขึ้นด้วยเหตุผลว่า วัฒนธรรมไม่เข้ากัน ด้วยเหตุผลทางศาสนา แต่ก็ยังมีลักษณะของการปรับตัว สามารถอยู่ในสังคมเดียวกันได้โดยไม่มี ความขัดแย้งรุนแรง และเกิดบูรณาการทางวัฒนธรรมได้

2.1.4.2 แนวคิดเรื่องลักษณะชีวภาพหรือสีผิว และทฤษฎีความขัดแย้งเรื่องอคติและการเลือกปฏิบัติ

การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศตะวันตกในอดีต มักพิจารณาจากแง่มุมของความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติเป็นส่วนใหญ่ เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นมักเป็นปัญหาเรื่องสีผิว เช่น ปัญหาระหว่างคนผิวขาวกับคนผิวดำ คนผิวขาวกับอินเดียนแดง ข้อแตกต่างเรื่องลักษณะทางชีวภาพคือข้อแตกต่างที่เห็นได้ชัด และได้เป็นต้นเหตุของการกีดกัน ความลำเอียงและการเลือกปฏิบัติ ที่เกิดขึ้นจากการที่คนผิวขาวเชื่อว่าตนเป็นกลุ่มเชื้อชาติที่เจริญกว่าและดีกว่า

นอกจากนั้นบุคคลที่มีอคติจะแสดงออกโดยการแสดงความรังเกียจและเลือกปฏิบัติโดยไม่ให้ความยุติธรรมต่อผู้ที่มีเชื้อชาติต่างจากตัว การเลือกปฏิบัติอาจไม่ชัดเจน เช่น การพยายามไม่อยู่ใกล้ชิด เป็นต้น หรือการเลือกปฏิบัติอาจชัดเจนและไม่รุนแรง เช่น การปฏิเสธที่จะโดยสารรถคันเดียวกัน การปฏิเสธที่จะสร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียงกัน หรืออาจมีการกีดกันในเรื่องความก้าวหน้าทางงานและการกีดกันไม่ให้เข้าสังคม เป็นต้น

เนื่องจากกลุ่มเชื้อชาติหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ถูกเลือกปฏิบัติจึงเป็นกลุ่มด้อยโอกาสและไม่สามารถปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นได้ ผลก็คือ กลุ่มด้อยโอกาสก็จะเป็กลุ่มด้อยโอกาสตลอดไป

1) การใช้ทฤษฎีวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ได้ใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่เข้ากันได้ และลักษณะที่เข้ากันไม่ได้

1.1) ความสัมพันธ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์ที่ต่างกันพอจะเข้ากันได้ จะเกิดขึ้นเมื่อชนกลุ่มน้อยมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมใหญ่ ในกรณีประเทศไทยถ้าสมาชิกของชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่มีความรู้สึกถึงแม้คนจะเป็นชนกลุ่มน้อยแต่ก็ยังมีสำนึกของความเป็นพลเมืองไทยอยู่บ้าง ก็ถือได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่อยู่ในลักษณะที่ว่าพอจะเข้ากันได้ คำทางวิชาการที่ใช้กันอยู่มีอยู่หลายคำ เช่น Assimilation (การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม) Acculturation (การปรับรับวัฒนธรรม) และ Integration (บูรณาการทางวัฒนธรรม) หรือ pluralism (การรวมเป็นพหุสังคม) เป็นต้น แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า จะต้องเกิดการผสมกลมกลืนกันเสมอไป ความผสมกลมกลืนเกิดขึ้นได้ไม่ง่าย ถ้าชนสองกลุ่มมีความแตกต่างทางลักษณะทางชีวภาพอย่างเห็นได้ชัด หรือมีความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาก

1.2) ความสัมพันธ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์เข้ากันไม่ได้ เกิดขึ้นเมื่อชนกลุ่มน้อยมีความรู้สึกว่าคุณชนกลุ่มใหญ่กดขี่และดูถูก ทำให้ไม่มีความสำนึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมใหญ่ เรื่องชนกลุ่มน้อยจะกลายเป็นปัญหาขึ้นถ้าความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ในลักษณะเข้ากันไม่ได้ หรือมีความขัดแย้งกัน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์และอัตลักษณ์

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525: 918) ให้ความหมาย เอกลักษณ์ หมายถึง ลักษณะที่เหมือนกันหรือมีร่วมกัน

กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (คณะอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติ. 2526: 15) ได้กล่าวถึง “เอกลักษณ์” ว่าพอจะตีความได้ว่า “เป็นธรรมะ เป็นธรรมหรือเป็นลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งในตัวบุคคลหรือในชนชาติใดชาติหนึ่งที่ทำให้บุคคลนั้นรู้ตัวว่าเขาเป็นบุคคลเป็นตัวของเขาเองแตกต่างจากคนอื่น และทำให้คนอื่นรู้จักว่าตัวบุคคลนั้นเป็นใครด้วยเอกลักษณ์ของตัวเอง” ดังนั้น เอกลักษณ์จึงมีความสำคัญมาก เพราะเป็นเครื่องรักษา เป็นธรรมะที่รักษาบุคคลแต่ละคนให้คงความเป็นตัวของตัวเองโดยแท้ และสำหรับชาติก็เป็นธรรมะที่รักษาชาติให้คงอยู่ได้เป็นชาตินั้นตลอดไป ไม่มีเปลี่ยนแปลงคือชาติไทยเมื่อมีเอกลักษณ์ของไทยแล้ว ก็จะไม่กลายเป็นพม่า รามัญ หรืออะไรไปก็ได้ หรือแม้แต่ฝรั่งยังจะคงเป็นไทยต่อไป ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เกิดขึ้น ความเป็นไทยนั้นยังคง

1) การใช้ทฤษฎีวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ได้ใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่เข้ากันได้ และลักษณะที่เข้ากันไม่ได้

1.1) ความสัมพันธ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์ที่ต่างกันพอจะเข้ากันได้ จะเกิดขึ้นเมื่อชนกลุ่มน้อยมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมใหญ่ ในกรณีประเทศไทยถ้าสมาชิกของชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่มีความรู้สึกถึงแม้ตนจะเป็นชนกลุ่มน้อยแต่ก็ยังมีสำนึกของความเป็นพลเมืองไทยอยู่บ้าง ก็ถือได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่อยู่ในลักษณะที่ว่าพอจะเข้ากันได้ คำทางวิชาการที่ใช้กันอยู่มีอยู่หลายคำ เช่น Assimilation (การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม) Acculturation (การปรับรับวัฒนธรรม) และ Integration (บูรณาการทางวัฒนธรรม) หรือ pluralism (การรวมเป็นพหุสังคม) เป็นต้น แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า จะต้องเกิดการผสมกลมกลืนกันเสมอไป ความผสมกลมกลืนเกิดขึ้นได้ไม่ง่าย ถ้าชนสองกลุ่มมีความแตกต่างทางลักษณะทางชีวภาพอย่างเห็นได้ชัด หรือมีความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาก

1.2) ความสัมพันธ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์เข้ากันไม่ได้ เกิดขึ้นเมื่อชนกลุ่มน้อยมีความรู้สึกถูกชนกลุ่มใหญ่กดขี่และดูถูก ทำให้ไม่มีความสำนึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมใหญ่ เรื่องชนกลุ่มน้อยจะกลายเป็นปัญหาขึ้นถ้าความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ในลักษณะเข้ากันไม่ได้ หรือมีความขัดแย้งกัน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์และอัตลักษณ์

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525: 918) ให้ความหมาย เอกลักษณ์ หมายถึง ลักษณะที่เหมือนกันหรือมีร่วมกัน

กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (คณะอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติ. 2526: 15) ได้กล่าวถึง “เอกลักษณ์” ว่าพอจะตีความได้ว่า “เป็นธรรมชาติ เป็นธรรมชาติหรือเป็นลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งในตัวบุคคลหรือในชนชาติใดชาติหนึ่งที่ทำให้บุคคลนั้นรู้ตัวว่าเขาเป็นบุคคลเป็นตัวของเขาเองแตกต่างจากคนอื่น และทำให้คนอื่นรู้จักว่าตัวบุคคลนั้นเป็นใครด้วยเอกลักษณ์ของตัวเอง” ดังนั้น เอกลักษณ์จึงมีความสำคัญมาก เพราะเป็นเครื่องรักษา เป็นธรรมชาติที่รักษาบุคคลแต่ละคนให้คงความเป็นตัวของตัวเองโดยแท้ และสำหรับชาติก็เป็นธรรมชาติที่รักษาชาติให้คงอยู่ได้เป็นชาตินั้นตลอดไป ไม่มีเปลี่ยนแปลงคือชาติไทยเมื่อมีเอกลักษณ์ของไทยแล้ว ก็จะไม่กลายเป็นพม่า รามัญ หรืออะไรไปไหนไป หรือแม้แต่ฝรั่งยังจะคงเป็นไทยต่อไป ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เกิดขึ้น ความเป็นไทยนั้นยังคง

อยู่ คนไทยเรารู้ตัวเองเป็นไทยก็เพราะเอกลักษณ์บางอย่างที่อยู่ใกล้ตัว ซึ่งไม่เหมือนกับของคนอื่น และรู้จักว่าคนอื่น ๆ อีกมากมายในโลกทั้งที่อยู่ในประเทศไทยและนอกประเทศไทยว่าเป็นคนไทยด้วยกัน เพราะเหตุว่าคนไทยเหล่านั้นมีเอกลักษณ์ร่วมกัน เอกลักษณ์จึงเป็นของสำคัญมาก

คณะอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติ (2528: 104) ได้ให้ความหมาย เอกลักษณ์ คือ ลักษณะพิเศษ ลักษณะโดดเด่นของบุคคลหรือของสังคมอาจเป็นลักษณะที่แตกต่างจากคนอื่นหรือสังคมอื่น หรือเป็นลักษณะที่ซ้ำกับคนอื่นหรือสังคมอื่น แต่เป็นลักษณะที่โดดเด่นหรือแพร่หลายมาก จนสามารถจะแยกแยะหรือชี้เฉพาะได้ว่าเป็นของบุคคลนั้นหรือของสังคมนั้น และการชี้เฉพาะให้ได้ถูกต้องสมบูรณ์นั้น ควรได้มองลึกไปถึงสิ่งที่อยู่เบื้องหลังของเอกลักษณ์นั้นประกอบด้วยอันได้แก่วิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ แบบแผนพฤติกรรม และลักษณะนิสัยของคน เป็นต้น

เอกลักษณ์อาจแบ่งโดยกว้าง ๆ เป็น 2 ประเภท คือ เอกลักษณ์ทางวัตถุ และเอกลักษณ์ทางจิตใจ

1) เอกลักษณ์ทางวัตถุ หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะปรากฏให้เห็นเด่นชัด เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม หัตถกรรม จิตรกรรม และศิลปกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นงานล้ำเลิศโดยเฉพาะ เอกลักษณ์ทางวัตถุนี้ มองเห็นกำหนดจดจำได้ง่าย

2) เอกลักษณ์ทางจิตใจ หมายถึง บุคลิก ลักษณะหรือพฤติกรรมบางอย่างที่แสดงออกจนกลายเป็นอุปนิสัย หรือเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ปฏิบัติสืบต่อกันมา ทั้งที่เป็นเอกลักษณ์ทั่วไปของชาติและหรือที่ปรากฏเป็นอยู่เฉพาะแต่ละถิ่นแต่ละภาคพื้นเมือง เช่น การกีฬา การแสดง ศิลปดนตรี งานบุญ งานกุศลประจำฤดูกาลต่าง ๆ ฯลฯ เป็นต้น (สุชน อินทิแสน, มปป: 141)

Breakwell (1986: 12 อ้างถึงใน กิตติภูมิ วิเศษศักดิ์, 2534: 12) กล่าวว่า เอกลักษณ์ (Identity) คือลักษณะเฉพาะตนของบุคคล เป็นเรื่องเกี่ยวกับการที่ปัจเจกบุคคลบรรยายถึงตัวเอง และทำให้ตัวเองเป็นบุคคลที่แตกต่างไปจากคนอื่น ๆ อันเป็นความแตกต่างในเชิงจิตวิทยา ที่แม้ว่าจะมีองค์ประกอบพื้นฐานในด้านเนื้อหาของสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันกับคนอื่น ๆ แต่ก็จะมีกลุ่มของความรู้หรือเนื้อหาของการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจงซึ่งได้คัดเลือกรวบรวมไว้แตกต่างกันไปในแต่ละคน

ส่วนเอกลักษณ์ทางสังคมบุคคล (Social Identity) คือ การบ่งระบุตนเองทางสังคมของบุคคล โดยการรับเอาประเภท ชื่อ หรือตำแหน่งทางสังคมที่สอดคล้องกับลักษณะของตนมานิยามตนเอง เนื่องจากในโลกทางสังคมได้มีการจัดประเภท และการให้ชื่อแก่วัตถุ การกระทำ ลักษณะของปรากฏการณ์ ตลอดจนกำหนดตำแหน่งให้กับบุคคล และการกระทำทางสังคมซึ่งทำให้บุคคลสามารถที่จะระบุความรู้สึกนึกคิดและการกระทำของเขาตลอดจนบ่งระบุตนเองได้ การมีเอกลักษณ์ทางสังคมของบุคคลเป็นการรับรู้ที่ตั้งทางสังคมของปัจเจกบุคคล หรือคือ “ที่ซึ่ง” (Where) บุคคลกำหนดถูกกำหนดตำแหน่งในการมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ผู้ซึ่ง (Who) บุคคลบอกกับตนเอง

ว่า “เขาเป็น” หรือ “อะไร” (What) ที่บุคคล “ประเทศ” ต่อคนอื่น ๆ ว่าเขาเป็น นั่นคือบุคคลทั้งหลายจะตอบคำถามที่ว่า “ฉันคือใคร” (Who am I ?) โดยการนิยามตนเองให้เข้าสู่กลุ่มหรือประเภททางสังคม ซึ่งโครงสร้างทางสังคม (แบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคม) ได้กำหนดไว้ให้แก่บุคคลผู้แสดงบทบาท

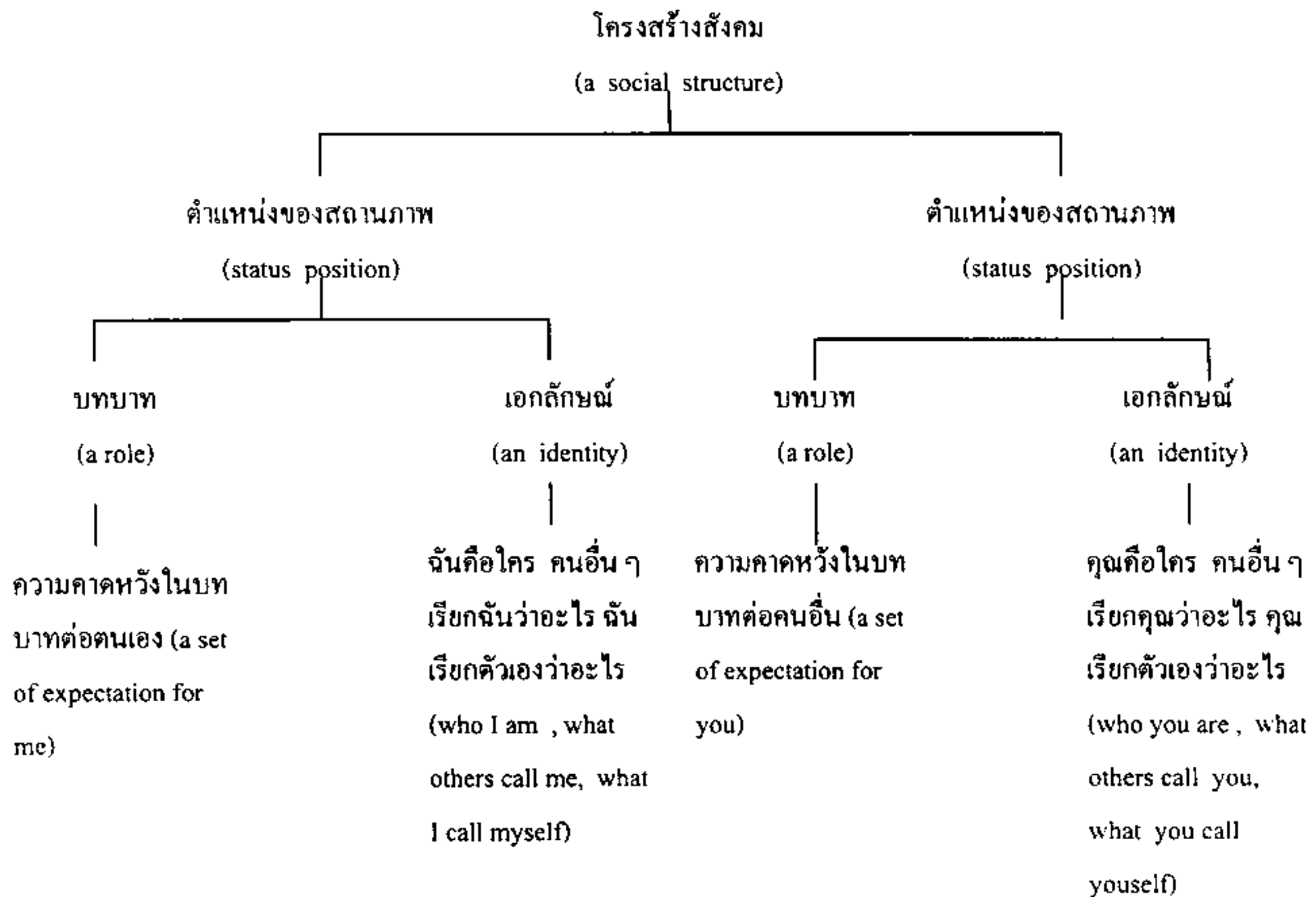
ในกรณีที่คำตอบจากตัวเองกับคำตอบจากสาธารณชนไม่สอดคล้องกัน อันเนื่องมาจากการตัดสินใจจากทัศนะของการกระทำและผู้มองที่แตกต่างกันไป หากบุคคลผู้มีเอกลักษณ์เห็นว่าเอกลักษณ์ที่เขาให้กับตนเอง เป็นสิ่งที่ถูกต้อง แต่เป็นเอกลักษณ์ที่ขัดแย้งกับทัศนะของสังคมส่วนใหญ่ หรือบางส่วนของสังคมที่บุคคลผู้มีเอกลักษณ์จำเป็นต้องเกี่ยวข้องด้วย ที่มองเห็นว่าเอกลักษณ์ที่บุคคลให้กับตนเองเป็นสิ่งที่แปลกประหลาด แปลกแยก หรือรับไม่ได้ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาความกดดันทางสังคมแต่บุคคลผู้มีเอกลักษณ์นั้น ในกรณีนี้บุคคลมีทางเลือกอยู่ 2 ทางคือ การละทิ้งเอกลักษณ์ที่ตนยึดถืออยู่นั้น เพื่อที่จะได้ไม่ต้องเผชิญกับปัญหาความกดดันทางสังคมต่าง ๆ นั้น หรืออีกทางเลือกหนึ่งคือ การยืนกรานในเอกลักษณ์นั้นของตนท่ามกลางความกดดันสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยการใช้ในการ “กระทำบทบาท” ตามเอกลักษณ์นั้นเป็นตัวยืนยันความชอบธรรมของเอกลักษณ์แห่งตนดังกล่าว ประกอบกับการดำรงความสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคลที่ยึดมั่นผูกพันกับเอกลักษณ์ดังกล่าว โดยเฉพาะบุคคลนัยสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงในเอกลักษณ์นั้น จะเห็นได้ว่าเอกลักษณ์ทางสังคมของบุคคลมีลักษณะเชิงวิภาษ ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม กล่าวคือเอกลักษณ์หนึ่ง ๆ ของบุคคลเป็นผลมาจากการกระทำต่อกันของอิทธิพลระหว่างสังคมกับปัจเจกบุคคลในการบ่งระบุหรือกำหนดนิยามความหมายให้กับการกระทำหรือเอกลักษณ์หนึ่ง ๆ ที่อาจจะสอดคล้องหรือขัดแย้งกันก็ได้ ในกรณีที่การให้ความหมายกับเอกลักษณ์ของทั้งปัจเจกบุคคลกับสังคมสอดคล้องกัน ปัญหาเชิงเอกลักษณ์ก็จะไม่เกิดขึ้น เอกลักษณ์จะได้รับการเสริมแรงจากทั้งบุคคลและสังคม แต่กรณีที่เกิดความขัดแย้งระหว่างสังคมกับปัจเจกบุคคลในการให้ความหมายแก่เอกลักษณ์นั้น ความหมายที่แตกต่างกันของเอกลักษณ์นี้ก็จะปะทะกัน และจะส่งผลออกมาในรูปของทางเลือก 2 ทางดังกล่าว

ในกรณีของสังคมไทยที่มุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีแนวการให้ความหมายต่อสิ่งต่าง ๆ ทางสังคมที่แตกต่างไปจากการให้ความหมายของคนส่วนใหญ่ในสังคมที่มีพื้นฐานมาจากความแตกต่างทางศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีและค่านิยม โดยเฉพาะกรณีการแต่งชุดฮิญาบของสตรีมุสลิมที่บุคคลผู้แต่งชุดฮิญาบ ได้ให้ความหมายต่อการแต่งกายดังกล่าวของตนไปในลักษณะของความเป็นผู้ที่สุภาพเรียบร้อย สำนวณตนและใส่ใจในการปฏิบัติความดีและเป็นการปลดปล่อยตนเองออกจากการถูกแสวงประโยชน์ทางเพศของผู้ชายในขณะที่บุคคลส่วนใหญ่ในสังคมกลับให้ความหมายต่อเอกลักษณ์ดังกล่าวไปในลักษณะของการกระทำที่เข้าใจได้ยาก ความไม่ดองกับยุคสมัย ความน่ารังเกียจ ตลอดจนเป็นการแต่งกายที่แฝงความประสงคร้ายต่อประเทศชาติ เป็นต้น ความแตกต่าง

ของการให้ความหมายต่อเอกลักษณ์ของการแต่งกายดังกล่าว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแบบแผนของการปฏิสังสรรค์ทางสังคมระหว่างสตรีมุสลิมผู้แต่งชุดฮิญาบ กับบุคคลทั่วไปหรือสังคมที่ให้ความหมายต่อเอกลักษณ์นี้ในทางที่ขัดแย้งกับลักษณะเชิงวิภาษระหว่างสังคมกับปัจเจกบุคคลของการให้ความหมายการบ่งระบุกับตัวเองของบุคคลหรือเอกลักษณ์ในลักษณะที่ว่าบุคคลอื่น ๆ มักจะปฏิสังสรรค์กับผู้แต่งฮิญาบด้วยท่าทีที่แปลกแยก ล้อเลียนและไม่เป็นมิตร ซึ่งเป็นท่าทีที่แตกต่างไปจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างคนอื่น ๆ กับสตรีมุสลิมในขณะที่ยังไม่ได้แต่งฮิญาบที่จะปฏิสังสรรค์ด้วยความกลมกลืนเป็นมิตรมากกว่าสิ่งที่เห็นได้ชัด จากกรณีนี้คือเอกลักษณ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอัตตะของปัจเจกบุคคลสามารถส่งผลกระทบที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอันได้แก่แบบแผนในการดำรงอยู่ร่วมกันทางสังคมได้เช่นกัน

การที่มนุษย์สามารถระบุความรู้สึกและการกระทำของเขาหรือสามารถระบุตนเองได้ เนื่องจากภายในโลกทางสังคมได้มีการจัดประเภทและให้ชื่อแก่วัตถุ การกระทำ ลักษณะของปรากฏการณ์ ตลอดจนมีการกำหนดตำแหน่งให้แก่บุคคลตามสถานภาพและการแสดงบทบาททางสังคม ซึ่งมนุษย์แต่ละคนจะรับเอาประเภท ชื่อ หรือตำแหน่งที่สอดคล้องกับลักษณะของตนมานิยามตนเอง การนิยามตนเอง และระบุชื่อให้กับตนเองดังกล่าว ก็คือ เอกลักษณ์ของเขานั้นเอง (บงกชมาศ เอกเอี่ยม, 2532: 18)

Charon (1980 อ้างถึงใน บงกชมาศ เอกเอี่ยม, 2532: 18) เสนอให้เห็นถึงอิทธิพลของโครงสร้างสังคม ว่ามีส่วนในการกำหนดสถานภาพ บทบาท และเอกลักษณ์ของบุคคลอันเป็นเอกลักษณ์ที่ถูกกำหนดโดยทั้งจากตนเองและบุคคลอื่น ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับสถานภาพ บทบาท ตลอดจนความคาดหวังในบทบาททางสังคม ดังแสดงในแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงถึงโครงสร้างสังคมก่อให้เกิดตำแหน่งของสถานภาพ บทบาทและเอกลักษณ์
แหล่งที่มา : 2532. เกย์: กระบวนการพัฒนาและสร้างเอกลักษณ์รกร่วมเพศ. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เมื่อบุคคลถามคำถามว่า “ฉันคือใคร” เขาจะได้รับคำตอบจาก 2 ทาง คือ จากตัวเอง (Private) และจากสาธารณชน (Public) คำตอบจากตัวเอง ก็คือ ลักษณะที่บุคคลนิยามตัวเองว่าคือใคร ซึ่งเป็นรูปแบบของเอกลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity) ส่วนคำตอบจากสาธารณชนคือ ภาพพจน์ที่คนอื่น ๆ มีต่อบุคคลคนหนึ่ง เรียกได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) ของบุคคลนั้น ซึ่งได้มาจากการมองของคนอื่น ๆ

ซึ่งในบางขณะหรือสำหรับคนบางคน เอกลักษณ์ส่วนบุคคลและเอกลักษณ์ทางสังคมของเขาอาจจะไม่สอดคล้องกัน เนื่องจากการตัดสินใจตามสายตาของการกระทำและผู้มองที่แตกต่างกันไปและหากบุคคลผู้มีเอกลักษณ์เห็นว่า เอกลักษณ์ที่เขาให้กับตนเอง เป็นเอกลักษณ์ที่สังคมเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่ได้รับความเชื่อถือ เขาก็อาจจะปกปิดเอกลักษณ์ส่วนบุคคลที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคมอันนั้นเสีย โดยการสร้างภาพพจน์ต่อสังคมภายนอกเพื่อให้เกิดเอก-

ลักษณะทางสังคมในทางบวกขึ้นมา เช่น ในสังคมรักต่างประเทศ บุคคลรักร่วมเพศที่ปกปิดตนเอง อาจ จะกล่าวคำเยาะเย้ย ด่าทอ คำหยาบ คบร้า ความไม่เป็นรักร่วมเพศ หรือสร้างทำเป็นสนใจในเพศตรงข้าม เพื่อที่จะสร้างภาพพจน์ของเอกลักษณ์ทางสังคมแบบรักต่างประเทศ ดังนั้นการที่จะประสานเอกลักษณ์ส่วนบุคคลและเอกลักษณ์ทางสังคม จึงเป็นงานที่ยากพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประสานเอกลักษณ์ที่เบี่ยงเบนของผู้เบี่ยงเบนที่ไม่เปิดเผยตัวเอง

ในสังคมเมืองที่มีความซับซ้อนและมีผู้คนมากหน้าหลายตาปฏิบัติสังสรรค์กัน บุคคลจะมีโอกาสได้พบเพื่อนใหม่ ๆ มากมาย มีความสัมพันธ์กับคนที่ไม่เคยรู้จักมาก่อนเสมอ ๆ ดังนั้นโอกาสที่มีบุคคลจะสร้างเอกลักษณ์ทางสังคมอันใหม่จึงสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และก็เช่นเดียวกันเอกลักษณ์ทางสังคมที่เขาได้รับจากคนอื่น ๆ ย่อมมากตามไปด้วย นั่นคือ ความเป็นไปได้ของเอกลักษณ์ทางสังคมที่เป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันไปตามความแตกต่างของผู้ชมทางสังคมจะเพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้นในสังคมดังกล่าว จึงเป็นการยากสำหรับบุคคลในการพัฒนาเอกลักษณ์ทางสังคมเพียงหนึ่งเดียวที่มีความเชื่อมโยงกัน นอกจากนั้นเขายังจะต้องพบกับความยากลำบากในการผสมผสานเอกลักษณ์ส่วนบุคคลกับเอกลักษณ์ทางสังคมของเขาอีกด้วย

จากความหมายต่าง ๆ ของเอกลักษณ์ เราอาจจะสรุปได้ว่าเอกลักษณ์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในสังคม โดยพัฒนาจากกระบวนการปฏิสังสรรค์กับบุคคลอื่น ๆ ภายในบริบททางสังคม เมื่อสถานการณ์ทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ก็อาจจะผิดแผกไปจากเดิม ความคาดหวังและการตอบสนองต่อพฤติกรรมของคนอื่น ๆ ก็อาจจะเปลี่ยนรูปแบบไปตามลักษณะของสถานการณ์และความเป็นจริงในสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่งจะทำให้เอกลักษณ์หรือความหมายที่บุคคลให้แก่ตนเองเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยเอกลักษณ์นั้นเป็นสิ่งที่ได้รับมาจากสังคม ดำรงอยู่ภายในสังคม และได้รับการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม

2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์

Hoult (1969 อ้างถึงใน สกลกานต์ อินทร์ไทร, 2539: 21) ให้ความหมาย อัตลักษณ์ (Identity) ในทางจิตวิทยาสังคม หมายถึง ความสำนึกของแต่ละบุคคลว่าตนเองมีความแตกต่างจากผู้อื่นอย่างไร ส่วนในทางจิตวิทยาการแพทย์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะชุดหนึ่งของแต่ละบุคคลซึ่งแสดงออกต่อผู้อื่น ลักษณะเฉพาะดังกล่าวนี้จะช่วยให้ผู้อื่นสามารถบ่งชี้บุคคลนั้น ๆ ได้

Kelly (1990 อ้างถึงใน ทิพย์ธิดา เกษะนันท์, 2541: 21) กล่าวถึงอัตลักษณ์ของบุคคล ว่าเป็นความเป็นตัวตนของบุคคล เป็นการที่บุคคลมองตัวตนของเขาเองอย่างไรและการที่บุคคลอื่นในสังคมมองเขาอย่างไร ในการที่เขาแสดงบทบาทต่อผู้อื่น การแปลความหมายจากพฤติกรรมต่าง ๆ บางครั้งก็เกิดความพยายามจำกัดตัวตนของตนเองขึ้นมาใหม่ ด้วยลักษณะที่อยากให้ผู้อื่นมองเขา

Fiske (1991 อ้างถึงใน ทิพย์ธิดา เกษะนันท์, 2541: 22) กล่าวว่า อัตลักษณ์ คือ การตอบคำถามของคำว่า “Who am I” ในแต่ละบุคคลก็จะมีอัตลักษณ์ได้หลายอัตลักษณ์ คือ การมองตนเองในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งอาจมีได้หลายแง่มุมทั้งนี้เพราะในฐานะที่เป็นสมาชิกของแต่ละหน่วยหลาย ๆ หน่วยของสังคม ก็จะมีบทบาทที่ต่างกันไป นอกจากในระดับบุคคลแล้วในระดับกลุ่มสังคมก็จะมีลักษณะ “อัตลักษณ์ร่วม” ซึ่งหมายถึง กระบวนการสร้างสำนึกร่วมต่าง ๆ ของสังคมนั้น ๆ อันจะทำให้สมาชิกได้ตระหนักถึงลักษณะร่วมของกลุ่ม เป็นการมองตนเองในอีกลักษณะคือ การตอบคำถามของคำว่า “Who are we” และเข้าใจว่า “พวกเรา” ต่างจาก “พวกเขา” อย่างไร ซึ่งสำนึกร่วมดังกล่าวสามารถสร้างและปรับเปลี่ยนได้โดยอาศัยสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นในระบบวัฒนธรรมของกลุ่ม เช่น เพลงพื้นบ้าน

ดังนั้น สังคมและวัฒนธรรมจึงมีบทบาทในการสร้าง การดำรงรักษา การปรับเปลี่ยน อัตลักษณ์โดยตรง (Schlesinger, 1993 อ้างถึงใน ทิพย์ธิดา เกษะนันท์, 2541: 22) นั่นคือ เมื่อแต่ละบุคคลได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและสังคมใหม่ บุคคลนั้น ๆ ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทั้งของตนและอัตลักษณ์ร่วมด้วย

โครงสร้างของอัตลักษณ์ เกิดจากการจัดระบบของสังคม โดยกลุ่มสถาบันต่าง ๆ ในสังคม อันได้แก่ สถาบันทางเศรษฐกิจ สถาบันทางสังคม และสถาบันทางการเมือง ซึ่งล้วนแต่มีอิทธิพลกับสมาชิกในสังคม ดังนั้น บุคคลหนึ่ง ๆ จึงต้องปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์เมื่อตนเข้าไปเป็นสมาชิกของสังคมใหม่ นั่นก็คือ อัตลักษณ์ของแต่ละบุคคล และอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มจะต้องปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

อัตลักษณ์ (Identity) สามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ อัตลักษณ์ระดับปัจเจก (Individual Identity) และอัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) ซึ่งที่จริงแล้วอัตลักษณ์ร่วมก่อให้เกิดความสงบอยู่ร่วมกันของกลุ่มชน และไม่สามารถแยกออกจากการกระทำหรือละทิ้งสถานภาพของปัจเจกในกลุ่มได้ กลุ่มที่มีลักษณะร่วมกันนี้จะต้องมีประเพณีบางอย่างซึ่งเรียกได้ว่าเป็นของกลุ่มตัวเอง โดยที่สมาชิกของกลุ่มไม่จำเป็นต้องรู้จักสมาชิกอื่น ๆ ทั้งหมด แต่เขาจะต้องรู้ว่าประเพณีอย่างนั้น ๆ เป็นประเพณีของกลุ่มของเรา ประเพณีเฉพาะของกลุ่มทำให้กลุ่มมีเอกลักษณ์ของตัวเองแตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ

ประเพณี หรืออดีต ก็เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นได้เช่นเดียวกัน ประเพณีที่ถูกสร้างขึ้น โดยปกติจะอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่รู้กันอยู่ไม่ทางตรงก็ทางอ้อมและพิธีกรรมหรือสัญลักษณ์บางอย่างซึ่งมุ่งปลูกฝังคุณค่าและขนบธรรมเนียมบางอย่างด้วยการทำซ้ำ และประเพณีที่ถูกสร้างขึ้นนั้น มักต้องสร้างความต่อเนื่องกับประวัติศาสตร์ในอดีตให้ได้เพื่อยืนยันถึงความเป็นจริง ของจริง แต่ในบาง

ครั้งประเพณีที่ถูกสร้างขึ้นไม่จำเป็นต้องต่อเนื่องมาจากอดีต แต่เป็นการเกิดการแตกแยกกับอดีตได้เช่นเดียวกัน

ดังนั้นการสร้างประเพณีแล้วนำไปใช้เพื่ออธิบายหรือประกอบกรปฏิบัติทางสังคมอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อสังคม อาจก่อให้เกิดผลกระทบเช่น ก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นของคนในกลุ่มในเชิงฐานะ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ หรือความชอบธรรมกับสถาบัน หรือคนบางกลุ่มในสังคมหรือเป็นการตอกย้ำค่านิยม ความเชื่อดั้งเดิมที่มีอยู่ในสังคมนั้นอยู่แล้ว ทำให้ในหลายกรณี การรับรู้ในเรื่องนิทาน นิยาย และความเชื่อต่าง ๆ ที่คนในท้องถิ่นมีร่วมกันอาจนำไปพิจารณาให้เกิดมีการสร้างสิ่งใหม่ ๆ ประเพณีใหม่ ๆ หรือกิจการสังคมใหม่ ๆ ขึ้นมาให้สอดคล้องกับความเป็นมาในอดีตและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในอนาคตอย่างมีความหมายโดยไม่ยาก (ศรีศักร วัลลิโภคม, 2532: 48 อ้างถึงใน ฝนวันจันทร์ ศรีจันทร์, 2543: 10)

ความสำคัญของชุมชนและอัตลักษณ์ได้สร้างส่วนประกอบทางวัฒนธรรมที่หลากหลายรวมทั้งสิ่งประดิษฐ์ที่ช่วยสนับสนุนสิ่งเหล่านี้ เช่น ความทรงจำของการเสียสละในอดีต ความทรงจำในชัยชนะ ความทรงจำในเรื่องของวีรกรรมในอดีต ได้ผลักดันความรู้สึกร่วมของการเชื่อมโยงตนเองกับคนรุ่นก่อน ประเพณีและพิธีกรรมเป็นส่วนหนึ่งซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกมั่นคงและมีรากฐานในชุมชน

จากความหมายของเอกลักษณ์และอัตลักษณ์นั้น ที่มีผู้ศึกษาและให้ความหมายไว้เหมือนกับบ้างและต่างกันบ้างนั้น ผู้ศึกษาสามารถสรุปออกมาในรูปตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงข้อมูลสรุปความหมายของเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ (Identity)

ผู้ให้ความหมาย ความหมาย	พจนานุกรม	กรมพระยา ดำรงราช นุภาพ	คณะอนุ กรรมการ เอกลักษณ์ ของชาติ	บงกชมาศ	Breakwell	Hoult	Kelly	Fiske	รวม (ร้อยละ)
1. ลักษณะที่มีร่วมกัน	/								12.5
2. ลักษณะพิเศษที่ แตกต่างจากคนอื่น หรือกลุ่มอื่น		/	/		/	/			50.0
3. การเป็นตัวตนของ ตนเองหรือลักษณะ เฉพาะตน		/			/	/	/	/	62.5
4. การนิยามตนเอง				/					12.5

จากคำนิยามและแนวคิดของเอกลักษณ์และอัตลักษณ์นั้น จะเห็นได้ว่า ทั้งสองคำค่อนข้างจะมีความหมายใกล้เคียงกันมาก โดยคำภาษาอังกฤษของทั้งสองคำก็อยู่บนพื้นฐานคำ ๆ เดียวกัน คือ Identity แต่ในมุมมองของผู้ศึกษานั้น การใช้คำว่าอัตลักษณ์ กับการศึกษารั้วนี้จะเหมาะสมมากกว่า เนื่องจากผู้ศึกษาเห็นว่า คำว่าเอกลักษณ์ นั้นจะมีความหมายในลักษณะที่เป็นเพียงลักษณะเด่นของบุคคล หรือสังคม เป็นสิ่งที่ทำให้รู้ว่าเขาเป็นใคร และต่างจากบุคคลอื่นอย่างไร ซึ่งเป็นลักษณะเด่นเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น บางครั้งบุคคลอาจจะไม่รู้ตัวในเอกลักษณ์ของตน และก็ไม่ได้วางแผนในเอกลักษณ์ของตน แต่คำว่าอัตลักษณ์นั้น ค่อนข้างจะมีความหมายที่ลึกซึ้งกว่า คือ เป็นสำนึกที่บุคคลรับรู้ และรู้ตัวว่าเขาเป็นใคร บุคคลอาจจะมีอัตลักษณ์หลาย ๆ อย่างในตัวตนก็ได้ การมีอัตลักษณ์ร่วมกันนั้น จะก่อให้เกิดความมั่นคงและความเป็นรากฐานของชุมชนนั้น ๆ และที่สำคัญบุคคลจะหวั่นไหวและพยายามรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้ให้นานที่สุด

ดังนั้น สามารถสรุปความหมายของอัตลักษณ์ ได้ว่าคือ ลักษณะเด่นเฉพาะบุคคลหรือกลุ่มที่มีความแตกต่างจากคนอื่นหรือกลุ่มอื่น ซึ่งบุคคลหรือกลุ่มรับรู้ในลักษณะเด่นของตน และพยายามที่จะหวั่นไหวรักษาไว้

ในยุคปัจจุบัน กระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้แบบแผนวิถีชีวิตมีแนวโน้มเป็นอย่างตะวันตก หากแต่วัฒนธรรมบางอย่างยังคงเป็นแบบไทย แม้ว่า ความเป็นไทยหรือความเป็นท้องถิ่นแบบใหม่นั้น จะต้องเข้าถึงด้วยการซื้อหาและการบริโภคสัญลักษณ์เหล่านั้น ดังนั้น วิถีที่จะทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่รอดน่าจะเป็นการนำเอาสิ่งที่เชื่อหรือผูกพันว่าเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมขึ้นมา ผสมผสานเปลี่ยนแปลงตามแต่เห็นสมควรดังที่ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2532: 106) ได้เสนอว่าให้มีการ “ปรับปรน” คือ การปรับตัวทางวัฒนธรรมเพื่อก่อให้เกิดดุลยภาพระหว่างวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ภายใต้ความคิดแบบภูมิปัญญาชาวบ้านและระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นกลยุทธ์อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่การปฏิบัติต่อต้านจากมุมมองหลัก หรือการเปลี่ยนแปลง หรือเพื่อผลประโยชน์แต่เป็นส่วนหนึ่งของการปรับตัว เมื่อบุคคลหรือกลุ่มคนมีการปรับตัว จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่อัตลักษณ์ของบุคคลหรือกลุ่มจะต้องเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการที่จะดำรงรักษาอัตลักษณ์ไม่ให้สูญหายไปกับการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะต้องศึกษา

2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการดำรงเอกลักษณ์

จากการสอบถามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำรงเอกลักษณ์นั้น ในประเด็นวิธีการในการดำรงเอกลักษณ์วัฒนธรรมต่าง ๆ นั้น พอสรุปวิธีการในการดำรงเอกลักษณ์ได้ดังนี้

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์แห่งชาติ มีวิธีการในการดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ดังนี้

- 1) รณรงค์ผ่านสื่อต่าง ๆ อาทิ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ วิทยุ เป็นต้น
- 2) จัดโครงการประกวดเพื่อดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น ประกวดร้องเพลงพื้นบ้าน ประกวดการแข่งขันทางดนตรีพื้นบ้าน
- 3) การจัดทำหนังสือเผยแพร่การอนุรักษ์ ดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่าง ๆ
- 4) การจัดนิทรรศการ ประชุมอบรม สัมมนา ให้ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม
- 5) จัดทำโครงการติดต่อประสานงานส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติ มีการสนับสนุนภาคเอกชนให้เผยแพร่และช่วยส่งเสริมให้ประชาชนอนุรักษ์วัฒนธรรม
- 6) จัดการแสดงศิลปะท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ มีวิธีการในการดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ดังนี้

- 1) ส่งเสริมให้ท้องถิ่นเชิดชูวีรบุรุษท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นที่มีความสำคัญในการดำรงเอกลักษณ์
- 2) รณรงค์ผ่านสื่อต่าง ๆ อาทิ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ วิทยุ เป็นต้น
- 3) สนับสนุนให้มีการทำวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4) จัดทำโครงการประกวดต่าง ๆ อาทิ โครงการประกวดคัดลายมือ ประกวดร้องเพลง
- 5) จัดนิทรรศการ อบรม ประชุมสัมมนา ให้ความรู้ทางวัฒนธรรม
- 6) จัดทำหนังสือเผยแพร่ทางด้านวัฒนธรรม
- 7) จัดการแสดงศิลปะท้องถิ่น
- 8) บริการแหล่งข้อมูลทางวัฒนธรรมเพื่อการศึกษาค้นคว้า (ห้องสมุด)

นอกจากนี้วิธีการดำรงเอกลักษณ์ที่สอบถามจากหน่วยงานย่อยๆ อาทิ โรงเรียน ศูนย์เยาวชน ต่าง ๆ มีดังนี้

- 1) การปลูกฝังจิตสำนึก ปลูกฝังวัฒนธรรม การอบรมขัดเกลาโดยผ่านสถาบันต่าง ๆ
- 2) จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชาวบ้าน
- 3) สืบทอดดำรงผ่าน “พิธีกรรม”

- 4) การปฏิบัติตามประเพณีภายใต้อิทธิพลของศาสนา
- 5) สร้างนิสัยชาตินิยม โดยใช้ของที่ผลิตเอง ส่งเสริมการพึ่งตนเอง
- 6) แต่งกายแบบประเพณี
- 7) สร้างอนุสาวรีย์วีรบุรุษท้องถิ่น เชิดชูวีรบุรุษและผู้นำท้องถิ่นที่มีความสำคัญ
- 8) บูรณะโบราณสถานในท้องถิ่น รวมทั้งรักษาสภาพที่อยู่อาศัยให้คงเดิม
- 9) สอดแทรกในหลักสูตรของโรงเรียนในด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 10) สร้างแหล่งข้อมูลทางวัฒนธรรมเพื่อการศึกษาค้นคว้าภายในท้องถิ่น
- 11) พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือเชิงอนุรักษ์

นอกจากการสอบถามจากหน่วยงานต่าง ๆ แล้ว ผู้ศึกษายังได้ศึกษาวิธีการดำรงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากการค้นคว้างานวิจัยต่าง ๆ โดยผู้ศึกษาได้นำมาสรุปออกมาเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 2.2 แสดงข้อมูลสรุปวิธีการดำรงรักษาเอกลักษณ์จากงานวิจัยต่าง ๆ

ชื่อผู้ศึกษา วิธีการ	สุภาพร	ทวิช	จุลตัน	ชาติ	ปรีดา	สุรจิต	กาญจนา	จริยาพร	เสรี	วชิระ	กิตติภูมิ	อมาวลี	อระระโท	พัลลภ	สรัญญา	สรัชชา	จำนวน (ร้อยละ)
1. ปลุกฝังจิตสำนึก ความยึดมั่นต่อกลุ่ม สร้างนิสัยรักกลุ่ม/ อบรมจิตใจ	/			/					/	/	/		/	/		/	50.0
2. จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ อนุสาวรีย์ วีรบุรุษ	/				/				/				/	/			31.3 ³⁴
3. สืบทอดผ่าน พิธีกรรม		/					/					/	/				25.0
4. ใช้อิทธิพลศาสนา			/									/		/			18.8
5. บูรณะโบราณ สถาน/รักษาสภาพ ที่อยู่ให้คงเดิม					/			/				/			/		18.8
6. แทรกในหลักสูตร โรงเรียน/วิจัย						/								/			12.5

เมื่อทราบถึงวิธีการดำรงรักษาเอกลักษณ์จากการค้นคว้าทั้งงานวิจัยและจากหน่วยงานต่าง ๆ แล้วนั้น การที่จะให้บุคคลดำรงรักษาสิ่งใดสิ่งหนึ่งไว้ได้นั้น ก็ย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการในการดำรงเอกลักษณ์หรือกระบวนการในการถ่ายทอดด้วย ในที่นี้จะขอแบ่งกระบวนการในการดำรงเอกลักษณ์หรือกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมไว้ 3 ประเภท คือ

1. Education (การดำรงเอกลักษณ์โดยผ่านระบบการศึกษา)
2. Socialization (การดำรงเอกลักษณ์โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมหรือสังคมกรรม)
3. Enculturation (การดำรงเอกลักษณ์โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม)

1. Education (การดำรงเอกลักษณ์โดยผ่านระบบการศึกษา)

ระบบการศึกษาจะเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่รัฐสามารถใช้เพื่อดำรงรักษารวมทั้งการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ของชาติขึ้นมาใหม่ ระบบการศึกษาควรได้ชี้แนะให้เยาวชนเห็นคุณค่าของเอกลักษณ์ที่ดี และโน้มน้าวจิตใจให้ดำรงรักษาเอกลักษณ์เหล่านั้นไว้ ในระบบศึกษานั้นจะมีรูปแบบการถ่ายทอดวัฒนธรรมใน 2 รูปแบบ คือ

- 1) การถ่ายทอดวัฒนธรรมในระบบโรงเรียน
- 2) การถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่บุคคลทั่วไป

1) การถ่ายทอดวัฒนธรรมในระบบโรงเรียนนั้น เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่แก่นักเรียน นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเนื้อหาด้านวัฒนธรรมภายในกรอบของหลักสูตรโรงเรียนแต่ละระดับ ซึ่งมีกลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานผู้สร้างหลักสูตรเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์เนื้อหา แนวทางจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจน การวัดและประเมินผลการถ่ายทอด หน่วยงานผู้สร้างหลักสูตรอาจเป็นหน่วยงานระดับกรม หรือระดับต่ำลงมา แม้แต่โรงเรียนก็สามารถสร้างหลักสูตรขึ้นใช้ได้ แต่ยังคงอยู่ในกรอบของหลักสูตรที่หน่วยงานระดับสูงขึ้นไปกำหนดไว้ การถ่ายทอดวัฒนธรรมและการดำรงเอกลักษณ์ในรูปแบบนี้เป็นการอิงอำนาจเบื้องบน ลักษณะเป็นทางการ และกลุ่มเป้าหมายที่รับการถ่ายทอดส่วนใหญ่มีลักษณะต่าง ๆ ใกล้เคียงกัน เช่น อายุ ประสบการณ์ ความสนใจ ฯลฯ

โดยที่การถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นในระบบโรงเรียน ต้องอยู่ในขอบเขตของหลักสูตรที่หน่วยงานระดับสูงสร้างขึ้น ดังนั้น ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น มีขั้นตอนสำคัญที่ผู้ถ่ายทอดจะต้องทำคือ นำหลักสูตรกลางหรือนิยมเรียกว่า หลักสูตรแม่บทมาวิเคราะห์ เพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรแม่บทได้กำหนดเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่โรงเรียนจะนำมาถ่ายทอดไว้แล้วหรือไม่ ถ้าได้กำหนดไว้แล้ว มีมากน้อยเพียงใดและอย่างไร ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์หลักสูตรแม่บทจะ

ช่วยให้สามารถตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

การพัฒนาหลักสูตรเพื่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นของโรงเรียนอาจทำได้ใน 4 ลักษณะตามแนวปฏิบัติในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ คือ

1.1) ปรับกิจกรรมการถ่ายทอด หรือกิจกรรมเสริม ดำเนินการในกรณีที่หลักสูตรแม่บทได้กำหนดคำอธิบายรายวิชา เนื้อหาสาระ จุดประสงค์ สื่อ คาบเวลาเรียน ไว้สมบูรณ์ตรงกับความต้องการของท้องถิ่นและโรงเรียนแล้ว โรงเรียนเพียงแค่ปรับกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

1.2) ปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา ดำเนินการในกรณีที่หลักสูตรแม่บทได้กำหนดจุดประสงค์ สื่อ คาบเวลาเรียน ไว้เหมาะสมแล้ว แต่โรงเรียนต้องการเพิ่ม ลด ปรับรายละเอียดเนื้อหาหรือหัวข้อจากคำอธิบายของกลุ่มประสบการณ์ หรือคำอธิบายรายวิชาให้ตรงตามรายละเอียดของวัฒนธรรมที่เลือกสรรมา

1.3) การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน หรืออาจเรียกว่าสื่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม ดำเนินการในกรณีที่หลักสูตรแม่บทได้กำหนดจุดประสงค์ สื่อ คาบเวลาเรียน ไว้เหมาะสมตามความต้องการของท้องถิ่นและโรงเรียน แต่โรงเรียนยังขาดสื่อที่เหมาะสมต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม โรงเรียนจึงพัฒนาสื่อขึ้นใหม่ซึ่งอาจเป็นหนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสืออ่านเพิ่มเติม แบบฝึกหัด คู่มือครู เป็นต้น

1.4) การจัดทำเนื้อหาวิชา/รายวิชาใหม่ ดำเนินการในกรณีที่หลักสูตรมิได้กำหนดเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ท้องถิ่นและโรงเรียนต้องการถ่ายทอดไว้เลย โรงเรียนจำเป็นต้องสร้างหลักสูตรเกี่ยวกับวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งที่ต้องการถ่ายทอดขึ้นใหม่ ทั้งนี้จะต้องระบุแนวการจัดกิจกรรมการถ่ายทอดเนื้อหาและจุดประสงค์ไว้ให้ครบถ้วนตามลักษณะการเขียนคำอธิบายเนื้อหาวิชา/รายวิชา

เมื่อพิจารณาแนวปฏิบัติดังกล่าว จะเห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรตามลักษณะที่ 2, 3 และ 4 เหมาะสมกับการเตรียมหลักสูตรการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นมาก เพราะหลักสูตรกลางหรือหลักสูตรแม่บทจะกำหนดเนื้อหาวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้เป็นกลาง ๆ เช่น การแสดงการเล่นพื้นเมืองของแต่ละท้องถิ่นวัฒนธรรมในท้องถิ่น นิทานในท้องถิ่น ฯลฯ โดยได้กำหนดจุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอนไว้เป็นแนวทางแล้ว ดังนั้น โรงเรียนจะต้องนำวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ได้คัดสรรแล้วมากำหนดเป็นเนื้อหาเฉพาะลงในหลักสูตรของโรงเรียน เช่น การแสดงการเล่นพื้นเมือง เดินกำรำเคียว เพลงเหย่ย เป็นต้น ซึ่งเป็นการเตรียมหลักสูตรตามลักษณะที่ 2 ส่วนการเตรียมหลักสูตรโดยการจัด

ทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่ นับเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้โรงเรียนอย่างกว้างขวาง โรงเรียนควรใช้วิธีนี้ในการเตรียมหลักสูตรการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะจะสามารถถ่ายทอดเนื้อหาวัฒนธรรมได้อย่างสมบูรณ์ตามความต้องการเฉพาะของท้องถิ่น โดยเฉพาะการนำวิถีชีวิต ภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถแก้ปัญหาในการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถแก้ปัญหาในการดำรงชีวิต ปัญหาของชุมชน นำมาถ่ายทอดให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดการดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเอาไว้ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537: 4-9)

ตัวอย่างรายวิชาที่ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

- ท 031 นิทานพื้นบ้าน
- ส 071 ท้องถิ่นของเรา 1
- ส 072 ท้องถิ่นของเรา 2
- ส 011 สังคมและวัฒนธรรมไทย

2) การถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่บุคคลทั่วไป

การถ่ายทอดวัฒนธรรมและการดำรงเอกลักษณ์ตามรูปแบบนี้เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไปที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ซึ่งมีลักษณะภูมิหลังแตกต่างกันหลายด้าน ดังนั้น การถ่ายทอดตามรูปแบบนี้ จึงต้องมีลักษณะยืดหยุ่นไปตามกลุ่มผู้รับการถ่ายทอด และโดยที่ไม่มีระบบราชการหรือระบบโรงเรียนเป็นกรอบให้กลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการถ่ายทอดวัฒนธรรมตามรูปแบบนี้ จึงต้องเน้นการใช้นุชนยสัมพันธ์เป็นสำคัญ การถ่ายทอดวัฒนธรรมตามรูปแบบนี้ อาจทำเป็นขั้นตอนโดยใช้นุชนยสัมพันธ์ ดังนี้

2.1) สร้างความรู้ คือ การให้กลุ่มเป้าหมายได้มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ต้องการถ่ายทอด ด้วยการแนะนำและให้รายละเอียดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

2.2) สร้างความรู้สึกในทางบวก คือ การให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น จนเกิดความรู้สึกชอบ เพื่อให้เกิดต้องการอนุรักษ์หรือพัฒนาในขั้นต่อไป โดยอาจจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอภิปรายกลุ่มย่อย ทักษะศึกษา การวิเคราะห์ปัญหา ฯลฯ

2.3) เปิดโอกาสให้ตัดสินใจ คือ การให้กลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสใช้หรือร่วมกิจกรรมด้านวัฒนธรรม เพื่อให้เห็นประโยชน์ เห็นคุณค่าในด้านต่าง ๆ กลุ่มเป้าหมายจะตัดสินใจยอมรับวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งอาจเป็นการนำไปใช้ปฏิบัติหรืออนุรักษ์ พัฒนา ผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมจะเป็นผู้ให้การช่วยเหลือแนะนำให้กลุ่มเป้าหมายได้ร่วมกิจกรรมด้านวัฒนธรรมอย่างถูกต้องเหมาะสม

2.4) ย้ำการตัดสินใจ เป็นการให้กลุ่มเป้าหมายได้รับข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเพิ่มเติมเพื่อเป็นการย้ำการตัดสินใจยอมรับวัฒนธรรมไปใช้ปฏิบัติหรือนุรักษ์ พัฒนานั้นถูกต้องดีแล้ว และรวมถึงการเสริมแรงเป็นระยะ ๆ หลังจากได้ถ่ายทอดวัฒนธรรมกลุ่มเป้าหมายรับไปใช้หรือปฏิบัติแล้ว เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่คงทนถาวร

จากขั้นตอนการถ่ายทอดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า จะต้องมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถ่ายทอดกับผู้รับการถ่ายทอด มีการกระตุ้นให้เกิดความสนใจวัฒนธรรมก่อน แล้วจึงจะเริ่มถ่ายทอดวัฒนธรรม ซึ่งแตกต่างจากการถ่ายทอดโดยอิงระบบราชการที่สามารถดำเนินการได้ทันทีตามที่หน่วยงานเบื้องสูงกำหนด แต่มีข้อสังเกตว่า การถ่ายทอดวัฒนธรรมตามรูปแบบนี้ มักจะประสบผลสำเร็จ ถ้าผู้ถ่ายทอดสามารถปฏิบัติแต่ละขั้นตอนอย่างได้ผลดี

อย่างไรก็ตาม ลักษณะการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่บุคคลทั่วไปที่เหมาะสม ได้แก่ การดำเนินงานในรูปโครงการ การจัดการมรดก การจัดการนิทรรศการ การจัดการแสดง รวมทั้งการเผยแพร่โดยใช้สื่อมวลชนในแขนงต่าง ๆ ในระดับท้องถิ่น ศิลปินพื้นบ้าน ซึ่งกิจกรรมแต่ละอย่างต้องดำเนินการอย่างมีระบบ มีขั้นตอน โดยกระบวนการวางแผนที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537: 11-13)

2. Socialization (การดำรงเอกลักษณ์โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมหรือสังคมกรรม)

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2524: 370) ได้ให้ความหมาย กระบวนการขัดเกลาทางสังคม คือ กระบวนการทางสังคมกับจิตวิทยาซึ่งมีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ เด็กที่เกิดมาจะต้องได้รับการอบรมสั่งสอนให้มีความเป็นคนโดยแท้จริง สามารถอยู่ร่วมและมีความสัมพันธ์กับคนอื่นได้อย่างราบรื่น กระบวนการขัดเกลาทางสังคมจะเริ่มขึ้นตั้งแต่บุคคลถือกำเนิดมาในโลก ตัวแทนสำคัญของสังคมที่ทำหน้าที่ในเรื่องนี้ ได้แก่ ครอบครัว กลุ่ม เพื่อน โรงเรียน มหาวิทยาลัย ศาสนา ตลอดจนสื่อมวลชนต่าง ๆ โดยทางตัวแทนเหล่านี้บุคคลจะได้ทราบคุณธรรม คุณค่า และอุดมคติที่สังคมยึดมั่น จะได้เรียนรู้บรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ใช้อยู่ในสังคม จิตใจของบุคคลจะได้รับการขัดเกลาให้ยึดมั่นในหลักศีลธรรมของสังคม และพร้อมที่จะใช้ชีวิตในแนวทางที่สังคมต้องการการขัดเกลาทางสังคมเกิดขึ้นทั้งโดยจงใจและไม่จงใจ โดยจงใจ เช่น การอบรมสั่งสอนโดยพ่อแม่และครูอาจารย์โดยไม่จงใจ เช่น การเรียนรู้หรือเอาอย่างการกระทำของเพื่อนฝูง หรือตัวละครในนวนิยายที่เผยแพร่ทางสื่อมวลชน

อุทัย หิรัญโต (2519: 165) ได้อธิบาย “สังคมกรรม” ว่า คนเราเมื่อคลอดออกจากครรภ์มารดา ถือได้ว่าเป็นเพียงสัตว์ชั้นสูงชนิดหนึ่งเท่านั้น หากทอดทิ้งไว้อย่างโดดเดี่ยว ไม่ให้มีการปะทะสังสรรค์ทางสังคม คน ๆ นั้นก็จะมีลักษณะทางร่างกายเท่านั้นที่จะเป็นมนุษย์ ส่วนจิตใจ

ความรู้สึกนึกคิด หาเป็นมนุษย์ไม่ แต่ถ้าบุคคลนั้นได้รับความเลื่อมใสในหมู่คน ได้รับการอบรมสั่งสอน ปลุกฝังวัฒนธรรม เขาก็จะมีสภาพเป็นมนุษย์ กระบวนการปลุกฝังวัฒนธรรมให้บุคคลเป็นสมาชิกของสังคมอย่างเต็มภาคภูมินี้เรียกว่า สังคมกรรม กล่าวอีกนัยหนึ่ง สังคมกรรมเป็นวิธีการที่จะช่วยให้มนุษย์ปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ สังคมกรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการปลุกฝังความประพฤติระบบคุณค่า และวิธีที่จะบรรลุดุติประสงคตามที่สังคมยอมรับนับถือ อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า แม้ในประเทศเดียวกันหรือเมืองเดียวกัน กระบวนการต่าง ๆ ในการทำคนให้เป็นคนดีขึ้นอยู่กับระดับเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนวัฒนธรรมของบุคคลแต่ละกลุ่ม

ในทางสังคมวิทยาถือว่าบุคคลทุกคนจะต้องผ่านกระบวนการสังคมกรรมมาตั้งแต่เริ่มคลอดออกมาเป็นทารกจึงจะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมมนุษย์ได้ กลุ่มแรกที่ทำหน้าที่สังคมกรรมก็คือครอบครัว เมื่อเด็กเจริญเติบโตขึ้นต้องติดต่อสัมผัสกับบุคคลอื่นหรือต้องเข้าโรงเรียน เข้ามหาวิทยาลัย องค์การนั้น ๆ ก็ทำหน้าที่สังคมกรรมให้ด้วย

สังคมกรรมหรือการปลุกฝังวัฒนธรรมให้บุคคลเป็นสมาชิกของสังคมโดยสมบูรณ์ในทางสังคมวิทยาถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง หากมนุษย์ขาดสังคมกรรมมนุษย์จะไม่เป็นมนุษย์ สังคมกรรมนั้นส่วนใหญ่อยู่ที่การถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยวิธีเรียนรู้จากบุคคลหนึ่งไปอีกบุคคลหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะวัฒนธรรมมิใช่สิ่งที่มีขึ้นเองโดยกำเนิด หรือสืบทอดกันทางสายโลหิตได้ บุคคลในชั่วอายุหนึ่งจะต้องเรียนรู้วัฒนธรรมด้วยตนเอง แล้วจึงสอนคนรุ่นหลังให้ปฏิบัติตามอีกทีหนึ่ง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นในระยะที่ตนมีชีวิตอยู่ อย่างไรก็ตาม เราอาจพิจารณาสังคมกรรมของบุคคลได้สองทาง คือ

1. พิจารณาทางด้านชุมชน สังคมกรรมในด้านนี้ได้แก่วิธีการซึ่งทำให้บุคคลรับเอาวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ มาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของผู้คน

2. พิจารณาทางด้านส่วนบุคคล สังคมกรรมเป็นวิธีการ เพื่อให้คนนั้นเป็นคนโดยสมบูรณ์ การที่สมาชิกในสังคมคนหนึ่งคนใดจะเป็นอย่างไรในสังคมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่นั้น ก็ขึ้นอยู่กับผู้ที่ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ชีวิตตั้งแต่สมัยเด็กเป็นต้นมา ซึ่งการอบรมสั่งสอนอาจจะเป็นได้ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อให้สมาชิกในสังคมได้รับเอาค่านิยม ภาษา วัฒนธรรม และพฤติกรรมต่าง ๆ ตามที่สังคมต้องการและผู้ที่ทำหน้าที่ทางสังคมดังกล่าว ก็คือ ตัวสังคมเอง ซึ่งในสังคมก็มีหลายกลุ่มหรือหลายสถาบันที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของกระบวนการอบรมนี้ ซึ่งอาจแยกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 5 ประเภท คือ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน กลุ่มอาชีพ และสื่อมวลชน (สากล จริยวิทยานนท์, 2528: 41)

ดังนั้น การที่จะดำรงเอกลักษณ์หรือการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมนั้น กระบวนการสังคมกรรมก็เป็นกลไกสำคัญกลไกหนึ่งที่ช่วยในการดำรงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ได้ โดยการ

ดำรงเอกลักษณ์ในลักษณะผ่านสังคมกรรมนั้น จะค่อนข้างแตกต่างจากการดำรงเอกลักษณ์โดยผ่านระบบการศึกษา เนื่องจาก กระบวนการสังคมกรรมนั้น ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมเท่านั้น แต่จะเป็นสถาบันต่าง ๆ อาทิ ครอบครัว ชุมชน สื่อมวลชน ฯลฯ ก็สามารถที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมให้กับบุคคลได้ทั้งสิ้น และที่สำคัญ การดำรงเอกลักษณ์ผ่านกระบวนการสังคมกรรมนั้น จะไม่มีเกณฑ์ในการประเมิน ไม่มีตัวชี้วัดที่แน่ชัด และอาจจะเป็นการขัดเกลาโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัวก็ได้ ซึ่งการถ่ายทอดและการดำรงเอกลักษณ์อย่างไม่รู้ตัวนั้น ก็คือ การซึมซับรับแบบแผนประเพณีมาปฏิบัติ หรือการดูแบบอย่างจากตัวแบบต่าง ๆ ที่เราชื่นชอบ โดยสิ่งต่าง ๆ จะค่อย ๆ หล่อหลอมให้บุคคลรับมาปฏิบัติ การใช้กระบวนการสังคมกรรมนั้น จึงเป็นกลไกหนึ่งที่ช่วยให้บุคคลสามารถดำรงเอกลักษณ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมของตนหรือของท้องถิ่นเอาไว้ได้

3. Enculturation (การดำรงเอกลักษณ์โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดหรือบ่มเพาะทางวัฒนธรรม)

กระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม หรือการเรียนรู้วัฒนธรรม (Enculturation) หมายถึง การเรียนรู้วัฒนธรรมตลอดชีวิตของคน ตั้งแต่เกิดจนตาย รวมถึงการพัฒนาตัวตน หรือการพัฒนาบุคลิกภาพของคน จนคนแต่ละคนกลายเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และคนแต่ละรุ่นจะถ่ายทอดวัฒนธรรมไปยังอีกรุ่นหนึ่งต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ

เมื่อแรกเกิด โดยทั่วไป มนุษย์จะมีลักษณะทางกายภาพ ชีวภาพที่พร้อมจะเรียนรู้วัฒนธรรม โดยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การกระทำระหว่างวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ปู่เจกชนจะสามารถกลายเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ได้โดยการเรียนรู้วัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงการเรียนรู้ทักษะด้านต่าง ๆ เช่น บรรทัดฐานทางสังคม ค่านิยม ความคิด และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ยอมรับกันโดยสังคมนั้น ๆ

บางครั้งในหนังสือหลายเล่ม ให้ความหมายของคำว่า “Enculturation” และ “Socialization” ในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน แต่จุดต่างทั้งสองคำก็มีคือ คำว่า “Socialization” จะเน้นกระบวนการขัดเกลาให้บุคคลรู้ระเบียบของสังคม รู้แบบแผนในการดำเนินชีวิตในสังคม และกระบวนการถ่ายทอดก็อาจถ่ายทอดจากรุ่นเดียวกันก็ได้ จากบุคคลที่เป็นตัวแบบใดก็ได้ ที่สามารถมีอิทธิพลต่อบุคคล แต่ “Enculturation” จะเป็นกระบวนการถ่ายทอดในเชิงวัฒนธรรม ระเบียบแบบแผน ประเพณี ความเชื่อค่านิยม โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอด ซึ่งเป็นการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง

นอกจากนี้ในการดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมนั้น ส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ชุมชนนั้นรักษาและดำรงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นตนไว้ได้นั้น บุคคล กลุ่มคนในชุมชนจำเป็นที่จะ

ต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความยึดมั่นผูกพันต่อกันอย่างแน่นแฟ้น มีความสามัคคีในการที่จะช่วยกันรักษา ห่วงแทนและดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน เพราะถ้าชุมชนใดมีความอ่อนแอ ผู้นำอ่อนแอ การที่จะพยายามรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นก็คงเป็นไปได้ยาก ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงขอกล่าวแนวคิดเกี่ยวกับการยึดมั่นผูกพันต่อกัน อย่างพอสังเขป เพื่อที่จะได้เป็นแนวคิดเสริมต่อแนวคิดในการดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

2.3 แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงและการปรับเปลี่ยน

2.3.1 แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงในทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาถือว่าเป็นสิ่งปกติ เพราะการเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะของสังคม สังคมไม่เคยหยุดอยู่นิ่ง ๆ สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เมื่อสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมที่อยู่ในสังคมก็จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงด้วย การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการที่มนุษย์ดิ้นรนเพื่อแสวงหาคำตอบสนองความต้องการอันไม่มีที่สิ้นสุด มนุษย์มีการทดลองและค้นหาสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา และผลของการทดลองนี้เองได้กลายมาเป็นแบบแผนแห่งพฤติกรรมหรือวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม (สากุล จริยวิทยานนท์, 2528: 33) ก่อนที่จะกล่าวถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการเปลี่ยนแปลงนั้น จะขอกล่าวถึง ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมก่อน

2.3.1.1 ความหมาย

Mills (1954: 90 อ้างถึงในงามพิศ สัตย์สงวน, 2545: 25) นักสังคมวิทยา นิยามการเปลี่ยนแปลงว่า คือ สิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต เกี่ยวกับบทบาทสถาบัน การจัดระเบียบโครงสร้างทางสังคม รวมทั้งการเกิดขึ้น การขยายตัวและการลดลงของสิ่งดังกล่าวด้วย

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525: 545) ให้ความหมาย “เปลี่ยนแปลง” คือ ทำให้ลักษณะต่างไป

ปรีดี พนมยงค์ (2513: 16-17) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งตลอดถึงสังคมมนุษย์บนพื้นฐานปรัชญาทางพระพุทธศาสนาว่า “สิ่งทั้งหลายในโลกนี้เป็นอนิจจัง ไม่มีสิ่งใดหนึ่งคงอยู่กับที่ ทุกสิ่งมีอาการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้ง... ดังนั้นมนุษย์สังคม หรือเรียกสั้น ๆ ว่าสังคมก็มีอาจหลีกเลี่ยงให้พ้นไปจากกฎแห่งอนิจจังดังกล่าวข้างต้น...”

จิตตา สุวรรณะชญ (2527: 56) ให้ความหมายของ “การเปลี่ยนแปลง” ว่าหมายถึง ความแตกต่างซึ่งเกิดขึ้นระหว่างเวลาหนึ่งกับอีกเวลาหนึ่ง นอกจากนั้นยัง หมายถึง ความแตกต่างที่เกิดขึ้น

ต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความยึดมั่นผูกพันต่อกันอย่างแน่นแฟ้น มีความสามัคคีในการที่จะช่วยกันรักษา หวงแทนและดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน เพราะถ้าชุมชนใดมีความอ่อนแอ ผู้นำอ่อนแอ การที่จะพยายามรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นก็คงเป็นไปได้ยาก ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงขอกล่าวแนวคิดเกี่ยวกับการยึดมั่นผูกพันต่อกัน อย่างพอสังเขป เพื่อที่จะได้เป็นแนวคิดเสริมต่อแนวคิดในการดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

2.3 แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงและการปรับเปลี่ยน

2.3.1 แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงในทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาถือว่าเป็นสิ่งปกติ เพราะการเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะของสังคม สังคมไม่เคยหยุดอยู่นิ่ง ๆ สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เมื่อสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมที่อยู่ในสังคมก็จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงด้วย การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการที่มนุษย์ค้นคว้าแสวงหาคำตอบสนองความต้องการอันไม่มีที่สิ้นสุด มนุษย์มีการทดลองและค้นหาสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา และผลของการทดลองนี้เองได้กลายมาเป็นแบบแผนแห่งพฤติกรรมหรือวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม (สากล จริยวิทยานนท์, 2528: 33) ก่อนที่จะกล่าวถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการเปลี่ยนแปลงนั้น จะขอกล่าวถึง ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมก่อน

2.3.1.1 ความหมาย

Mills (1954: 90 อ้างถึงในงานพิศ สัตย์สงวน, 2545: 25) นักสังคมวิทยา นิยามการเปลี่ยนแปลงว่า คือ สิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต เกี่ยวกับบทบาทสถาบัน การจัดระเบียบโครงสร้างทางสังคม รวมทั้งการเกิดขึ้น การขยายตัวและการลดลงของสิ่งดังกล่าวด้วย

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525: 545) ให้ความหมาย “เปลี่ยนแปลง” คือ ทำให้ลักษณะต่างไป

ปรีดี พนมยงค์ (2513: 16-17) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งตลอดถึงสังคมมนุษย์บนพื้นฐานปรัชญาทางพระพุทธศาสนาว่า “สิ่งทั้งหลายในโลกนี้เป็นอนิจจัง ไม่มีสิ่งใดหนึ่งคงอยู่กับที่ ทุกสิ่งมีอาการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้ง... ดังนั้นมนุษย์สังคม หรือเรียกสั้น ๆ ว่าสังคมก็มีอาจพลิกเลี้ยวให้พ้นไปจากกฎแห่งอนิจจังดังกล่าวข้างต้น...”

จิตยา สุวรรณะชฎ (2527: 56) ให้ความหมายของ “การเปลี่ยนแปลง” ว่าหมายถึง ความแตกต่างซึ่งเกิดขึ้นระหว่างเวลาหนึ่งกับอีกเวลาหนึ่ง นอกจากนั้นยัง หมายถึง ความแตกต่างที่เกิดขึ้น

ในทางวัฒนธรรมและนามธรรม จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงในนามธรรมนั้นเป็นผลต่อเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรม ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงจึงมีความหมาย ครอบคลุมทั้งเวลานามธรรม และวัฒนธรรม

สนิท สมัครการ (2545: 2-3) ให้ความหมาย การเปลี่ยนแปลง หมายถึง สิ่งหนึ่งสิ่งใดถูกแปรสภาพให้ไม่เหมือนเดิมเมื่อเวลาผ่านไปแต่ยังคงสภาพของสิ่งนั้นอยู่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจึงมีองค์ประกอบหลัก 3 ประเภท คือ 1) ความแตกต่าง 2) เวลา 3) สภาพที่คงตัวอยู่ได้

งามพิศ สัตย์สงวน (2545: 24) ได้นิยามการเปลี่ยนแปลงว่า หมายถึง ความแตกต่างของของอย่างเดียวกันที่เอามาเปรียบเทียบกันในเวลาที่แตกต่างกันไป รวมกระบวนการเปลี่ยนแปลงในปรากฏการณ์ทางสังคมทั้งที่วางแผนและไม่ได้วางแผน ปรากฏการณ์ดังกล่าวแยกเป็น องค์ประกอบย่อยได้ 6 อย่างที่สัมพันธ์กัน คือ 1. กำหนดปรากฏการณ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป 2. ระดับของการเปลี่ยนแปลง 3. ระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลง 4. ทิศทางของการเปลี่ยนแปลง 5. ขนาดน้ำหนักของการเปลี่ยนแปลง และ 6. อัตราการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงมี 2 ประเภท คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

1. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change) คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยยึดบรรทัดฐานทางสังคมเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อกัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจึงเป็นความแตกต่างใน รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างคนที่เข้าสัมพันธ์กัน ความแตกต่างในบทบาทของผู้เข้าสัมพันธ์ และความแตกต่างในเป้าหมายหรือการทำหน้าที่ของสถาบันสังคม

2. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (Culture Change) หมายถึง ความแตกต่างในระบบวัฒนธรรมหรือเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบย่อยของวัฒนธรรม เช่น การเปลี่ยนแปลงในระบบครอบครัวและเครือญาติ ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครอง การขัดเกลาทางสังคมและการศึกษา ระบบศาสนาและความเชื่อ ระบบการแพทย์และสาธารณสุข ระบบการสื่อสาร ศิลปะและนันทนาการ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ยังหมายถึงความแตกต่างในองค์ประกอบย่อยของระบบวัฒนธรรม เช่น ความแตกต่างในค่านิยม ความเชื่อ อุดมการณ์ ประเพณีพิธีกรรม สัญลักษณ์ สถานภาพและบทบาท โลกทัศน์ รวมทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุด้วยเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกันในเวลาที่แตกต่างกันไป เช่น 10 ปี 20 ปี หรือ 50 ปี

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2524: 337) ให้ความหมาย “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม” (Social Change) คือ การที่ระบบสังคม กระบวนการ แบบอย่างหรือรูปแบบทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบครอบครัว ระบบการปกครอง

ได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจจะเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอย เป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราว โดยวางแผนให้เป็นไปหรือเป็นไปเอง และที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษก็ได้ทั้งสิ้น

อุบล เสงี่ยมปัทมกรณ (2528: 162 อ้างถึงใน พระมหาสุเทพ พิวเผือก, 2545: 33) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโครงสร้างสังคม ได้แก่ ระเบียบแบบแผนต่าง ๆ เช่น แบบแผนความสัมพันธ์ในสังคมตลอดจนสถานภาพและบทบาทของสมาชิกในสังคม

Fairchild (1955: 277 อ้างถึงใน สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2532: 21) ได้ให้คำนิยามของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า “เป็นลักษณะหนึ่งของกระบวนการ แบบแผน หรือรูปแบบสังคม ซึ่งมีการผันแปรหรือมีการเปลี่ยนแปลงเป็นแนวความคิดรวม หมายถึง ผลของการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ อย่างของกระบวนการทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจก้าวหน้าหรือถดถอยก็ได้เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรหรือชั่วคราว มีการวางแผนหรือเปลี่ยนแปลงโดยไม่มีการวางแผน เป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันหรือหลายทิศทาง อาจก่อให้เกิดประโยชน์หรือโทษก็ได้

Wiese (1956: 7 อ้างถึงในสมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2532: 22) ได้ให้ความหมายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งของหรือเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องมาจากวัฒนธรรมเป็นผลผลิตของกิจกรรมระหว่างมนุษย์ ส่วนสังคมเป็นเรื่องของตัวกระทำสิ่งนั้น ๆ

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2532: 22) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งเปรียบเทียบความแตกต่างจากระยะเวลาหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปอีกระยะเวลาหนึ่ง นอกจากนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงในระบบโครงสร้าง และหน้าที่ของระบบความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์หรือกลุ่มคนในสังคม ตลอดจนเป็นการเปลี่ยนแปลงการกระทำระหว่างกันทางสังคม ในการติดต่อการกระทำระหว่างมนุษย์หรือกลุ่มของสังคม

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2524: 99) ให้ความหมาย “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม” (Cultural Change) คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมของประชาชาติหนึ่ง ๆ ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุแต่อัตราการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม 2 ประเภทนี้เป็นไปไม่เท่ากัน โดยทั่วไปวัฒนธรรมที่มีใช้วัตถุเปลี่ยนแปลงช้ากว่า นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติหรือโดยการวางแผนก็ได้

สนิท สมักรการ (2545: 4) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงในแบบแผนของการดำเนินชีวิตของชนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งย่อมจะมี “วิถีชีวิต” เป็นของตนเอง

Cargan and Ballantine (อ้างถึงในพระมหาสุเทพ พิวเผือก, 2545 : 33) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านองค์ประกอบของวัฒนธรรม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงวิถีประเพณี จารีตประเพณี และองค์ประกอบอื่น ๆ ทางวัฒนธรรม

จากความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้น สามารถสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมองที่โครงสร้างและหน้าที่ของระบบสังคมที่ได้เปลี่ยนไป ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมองที่วิถีชีวิต ระเบียบ แบบแผนที่ได้เปลี่ยนไปจากเดิม เราอาจจะกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นการศึกษาเรื่องของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมเรื่องเดียวกัน แต่มองได้สองแง่ เปรียบเสมือนกระดาษแผ่นเดียวที่มีอยู่สองหน้า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีผลต่อวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรมก็มีผลต่อสังคมเช่นกัน

1.3.1.2 สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

สนิท สมักรการ (2545: 8) ได้กล่าวถึงสาเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม โดยสรุปได้ว่าวัฒนธรรมอาจจะเปลี่ยนแปลงไปเพราะสาเหตุสำคัญ 2 ประการคือ

1) การประดิษฐ์คิดค้น (Invention) ซึ่งรวมทั้งการสร้างเทคนิควิทยาใหม่ และการคิดสร้างธรรมเนียมประเพณีหรือระบบความเชื่อใหม่ ๆ ด้วย เทคนิควิทยาหรือธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งความเชื่อใหม่ ๆ เมื่อได้มีการยอมรับและนำไปใช้กันแพร่หลายในสังคมแล้ว ย่อมถือได้ว่ามีแบบแผนการดำเนินชีวิตอย่างใหม่เกิดขึ้นและถ้าแบบแผนนั้นมีความคงทนอยู่นานมากกว่าหนึ่งชั่วอายุคนขึ้นไปก็นับว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นแล้วอย่างแท้จริง เพราะว่าวัฒนธรรมนั้นตามปกติย่อมจะต้องมีอายุยืนยาวมากกว่าหนึ่งชั่วอายุคนขึ้นไป ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม (Enculturation or Socialization) ได้มีโอกาสดำเนินไปได้

2) วัฒนธรรมอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ ด้วยวิธีการขอยืมหรือลอกเลียนแบบกัน (Cultural Borrowing) การหยิบยืมทางวัฒนธรรม หรือการลอกเลียนแบบแผนวิธีการดำเนินชีวิตมาจากวัฒนธรรมอื่นนั้น ปรากฏว่ามีอยู่เสมอมาในสังคมมนุษย์ต่าง ๆ ที่มีการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมอื่น การติดต่อทางวัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม การติดต่อโดยตรงก็คือการที่คนต่างวัฒนธรรมกันได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์และแลกเปลี่ยนความคิด ค่านิยมและพฤติกรรมต่อกันซึ่งอาจจะเป็นไปได้ในหลายรูปแบบ อาทิ ทูตการเมือง การค้า การศึกษาในต่างประเทศ รวมไปถึงการเผยแพร่ศาสนาของคณะธรรมทูตต่าง ๆ และการอพยพเข้าทำมาหากินของคนต่างสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น การที่คนต่างวัฒนธรรมมีโอกาสได้เห็นแบบอย่างของวัฒนธรรมอื่นที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมของตนอยู่ในเวลานานพอสมควร อาจเป็นสาเหตุให้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งหรือในบางส่วนของวัฒนธรรมทั้งสองก็ได้

นอกจากการติดต่อโดยตรงแล้ว วัฒนธรรมยังอาจติดต่อกันได้โดยผ่านสื่อต่าง ๆ ที่มีใช้ตัวบุคคลได้อีก สื่อสำคัญในปัจจุบันที่เป็นตัวการให้วัฒนธรรมติดต่อกันได้ก็คือสื่อสารมวลชน ซึ่งรวมทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์และภาพยนตร์ เป็นต้น แบบแผนการดำเนินชีวิตของคนต่างวัฒนธรรมได้ถูกถ่ายทอดไปยังคนซึ่งอยู่ในอีกวัฒนธรรมหนึ่งอยู่เป็นประจำ ในปัจจุบันนี้ย่อมเป็นการกระตุ้นให้มีการเอาอย่างหรือการเลียนแบบพฤติกรรมกันได้ง่ายขึ้น

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2527: 11) ได้ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยได้กล่าวถึงปัจจัยที่น่าจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอาจจะกล่าวได้อย่างกว้าง ๆ ดังนี้

1) ปัจจัยด้านนิเวศวิทยา ซึ่งได้แก่ ทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน ทรัพยากรรอบ ๆ หมู่บ้าน สภาพภูมิประเทศ ที่ดิน ที่นา ที่ราบ หนองน้ำ ตามธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศของชุมชน อาจจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอยู่บ้างไม่มากนักน้อย เช่น ถ้าหากชุมชนตั้งอยู่ในสภาพนิเวศวิทยาที่เหมาะสมทำให้ชุมชนมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

2) ปัจจัยด้านสาธารณูปโภค รัฐบาลได้ดำเนินการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยการเร่งสร้างถนนหนทาง ไฟฟ้า โรงเรียน ทำให้ชุมชนชนบทได้รับการพัฒนาที่ดีขึ้น เมื่อถนนหนทางสามารถเข้าไปถึงหมู่บ้านชาวบ้านจะสามารถนำผลผลิตนำไปสู่ตลาดได้อย่างรวดเร็ว และมีรายได้เพิ่มขึ้นกว่าแต่ก่อน

3) ปัจจัยด้านการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา สิ่งที่น่าสังเกตได้ง่ายก็คือการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบทในทุก ๆ ด้านตั้งแต่ในเรื่องของครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง

4) ปัจจัยด้านสื่อสารมวลชน การสื่อสารมวลชนมีอิทธิพลอย่างมากและรวดเร็วต่อชุมชนมากในปัจจุบัน ทำให้ชาวชนบทได้รับข่าวสารต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

5) ปัจจัยด้านชาติพันธุ์ เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มมีวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างกันไม่มากนักน้อย บางวัฒนธรรมอาจจะเอื้ออำนวยในการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว บางวัฒนธรรมอาจจะยังคงอยู่ ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปมากนัก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น กลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มอาจจะไม่นิยมแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ ทำให้การรับเอาวัฒนธรรมใหม่มาปฏิบัติในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ก็น้อยลง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้นได้ช้า

6) ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ บุคลิกภาพของปัจเจกบุคคลหรือสมาชิกแต่ละคนในชุมชนก็มีส่วนที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมด้วยเหมือนกัน ทั้งนี้เพราะว่าถ้าหากบุคคลได้รับการศึกษาสูง มีประสบการณ์ต่าง ๆ จากการทำงาน หรือท่องเที่ยวอาจทำให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ได้ง่ายกว่าบุคคลอื่น ๆ ตลอดจนบุคลิกภาพของผู้นำชุมชนที่มีความรู้ ความฉลาดและความสามารถในการพัฒนาท้องถิ่น อาจมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้เช่นกัน

ศรีพร สมบุญธรรม (2537 อ้างถึงใน พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น, 2541: 39) ได้สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ดังนี้

- 1) การปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชนเป็นผลให้เกิดการปรับตัวทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดความเหมาะสม
- 2) การติดต่อสื่อสารระหว่างคนที่มาจากสังคมที่ต่างกันอาจก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ ค่านิยม พฤติกรรม ฯลฯ ทั้งต่อผู้มาเยือนและเจ้าของชุมชน
- 3) การเปลี่ยนแปลงตามพัฒนาการของสังคม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายในสังคมและการเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอก

นอกจากนี้ยังสามารถสรุปปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้เป็น 2 ประเภทกว้าง ๆ คือ

1) ปัจจัยภายใน หมายถึง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมภายในสังคมซึ่งสามารถมองได้ 2 ลักษณะคือ ปัจจัยที่แสดงออกอย่างเปิดเผยหรือตั้งใจกระทำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การกระทำของปัจเจกบุคคลในสังคม เช่น การกระทำสัตยาเคราะห์ของท่านมหาตมะคานธีเพื่อเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ การกระทำของกลุ่มบุคคล เช่น กระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) ของกลุ่มสตรี กลุ่มแรงงาน ฯลฯ การประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นภายในสังคม การวางแผนพัฒนาสังคมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ และปัจจัยที่ไม่ได้แสดงออกอย่างเปิดเผยหรือตั้งใจเช่น ความตึงเครียดภายในระบบสังคม การขาดแคลนทรัพยากรซึ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้ในที่สุด

2) ปัจจัยภายนอก หมายถึง ปัจจัยที่เกิดขึ้นภายนอกของสังคมแต่เข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมนั้น ๆ เช่น การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศที่มาในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ สื่อมวลชน นันทนาการ แฟชั่น ฯลฯ ย่อมทำให้เกิดการหยิบยืมและลอกเลียนแบบทางวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง ในกรณีที่วัฒนธรรมเดิมมีความเข้มแข็ง วัฒนธรรมใหม่ที่แทรกตัว

เข้ามาก็จะมีลักษณะเป็นวัฒนธรรมย่อยอยู่ในสังคม แต่ในกรณีที่วัฒนธรรมใหม่มีความเข้มแข็งกว่า วัฒนธรรมเดิมอ่อนแอก็อาจถูกกลืนกลายหรือถูกรวบเข้าไปในที่สุด นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลง ด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น เกิดแผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด หรือการขาดแคลน ทรัพยากรธรรมชาติก็อาจส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำเนินชีวิตใหม่เพื่อความอยู่ รอด หรือเกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานไปอยู่ในสถานที่แห่งใหม่ การอพยพย้ายถิ่นฐานย่อมจะทำให้ วัฒนธรรมความเป็นอยู่แบบเดิมต้องเปลี่ยนแปลงไป ยิ่งไปกว่านั้นก็คือการถูกรุกรานจากกลุ่มชน ภายนอก เช่น การล่าอาณานิคมในอดีต ก็เป็นปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรมได้เช่นกัน

อานนท์ อาภาภิรม (2515: 181-185) ได้สรุปสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรมได้ ดังต่อไปนี้

1) ปัจจัยทางประยุคการ (Technological Invention) หมายถึง การเปลี่ยนแปลง ในด้านวัฒนธรรมทางวัตถุมักจะเกิดขึ้นก่อนวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ และวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยว กับวัตถุจะต้องปรับให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมทางวัตถุ เพราะฉะนั้น การประดิษฐ์ ทางประยุคการ (Technological Invention) จึงเป็นปัจจัยเบื้องต้นในการอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลง ทางวัฒนธรรม

2) การค้นพบและการประดิษฐ์ (Discovery and Invention)

3) การนำวิธีการอุตสาหกรรม (Industrialization) มาใช้ ซึ่งได้มีส่วนสำคัญในการ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของสังคมไทย

4) การเผยแพร่ทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion) หมายถึง การกระจายของ กระแสแห่งพฤติกรรมจากสังคมหนึ่งไปยังสังคมอื่น ๆ โดยการเผยแพร่ทางวัฒนธรรม กระทำได้ 2 วิธีด้วยกัน คือ 1)การเผยแพร่โดยตรง ได้แก่การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีการติดต่อกันทางกาย ภาพ เช่น การย้ายถิ่น การติดต่อทางการค้า 2) การเผยแพร่โดยอ้อม เป็นการเผยแพร่โดยที่มิได้ติด ต่อกันทางบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ เป็นต้น

5) ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ (Structural-Functional Theory) โดยสังคมจะ ดำรงความเป็นสังคมอยู่ได้จะต้องมีโครงสร้างเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ในสังคม เช่น ทำหน้าที่ผลิต อาหาร ผลิตสมาชิกอบรมให้สมาชิกรู้ระเบียบ เป็นต้น หน้าที่เหล่านี้เองทำให้สังคมสร้างสถาบัน เพื่อจัดระเบียบดังกล่าว ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นกลไก และการปฏิบัติหน้าที่ของกลไกของสถาบันทำ ให้สังคมอยู่ในลักษณะดุลยภาพเคลื่อนที่ ซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเสมอ และสถาบันทาง สังคมต่าง ๆ จะปรับตัวเข้าหากัน ดุลยภาพเคลื่อนที่ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในส่วนหนึ่ง ส่วนใดก็ได้ และส่งผลกระทบไปยังส่วนอื่น ๆ โดยการปรับตัวเพื่อให้เข้าสู่สมดุลนั้นก็เพื่อแก้ไข

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อความอยู่รอดของสังคม ดังนั้น ในที่สุดเป็นผลให้สังคมเปลี่ยนสภาพใหม่เพื่อแก้ไขปัญห

สากล จริยวิทยานนท์ (2528: 33-34) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีสาเหตุมาจากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้คือ

1) การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ เป็นการเปลี่ยนแปลงของสภาพดินฟ้าอากาศซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะกระตุ้นให้มนุษย์ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ เพื่อควบคุมการผันแปรและเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และสิ่งประดิษฐ์ที่เกิดขึ้นต่าง ๆ ก็เป็นเหตุให้วิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของมนุษย์ต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย

2) การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางสังคม สังคมมนุษย์ไม่อยู่คงที่ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่น มีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น มีการแข่งขันกันประกอบอาชีพสูง ตลอดจนการขัดแย้งระหว่างชนชั้นเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมมนุษย์จึงต้องมีวิธีการ และสร้างระเบียบปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาย่อยๆ ดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ทำให้วัฒนธรรมของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปด้วย

3) การยืมมาจากวัฒนธรรมอื่น เนื่องจากมนุษย์ในสังคมต่าง ๆ ได้มีการติดต่อสื่อสารกันอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงและหยิบยืมวัฒนธรรมจึงเป็นไปอย่างกว้างขวาง สิ่งที่ยืมมาจากกลุ่มวัฒนธรรมอื่นมีทั้งวิธีการปฏิบัติและสิ่งของทั้งหลาย การยืมวัฒนธรรมนั้นบางครั้งก็เรียกว่า การแพร่วัฒนธรรม ซึ่งไม่ใช่จะรับเอาไว้ทั้งหมด แต่จะมีการเลือกรับเอาเฉพาะสิ่งที่เห็นว่าให้ประโยชน์หรือให้ความพอใจแก่พวกตนได้เท่านั้น

บรรพต วีระชัย (2519: 96-98) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นได้ทั้งโดยภายในและภายนอกสังคม โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากภายในเกิดขึ้นเพราะการค้นพบหรือการประดิษฐ์ (Discovery or Invention) ส่วนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายนอก เรียกว่า การกระจาย (Diffusion)

นอกจากสาเหตุและปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมข้างต้นแล้วผู้ศึกษาได้รวบรวมสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ที่ได้จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ นำมาสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 2.3 แสดงข้อมูลสรุปสาเหตุและปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจากงานวิจัย

ผู้ศึกษา สาเหตุและปัจจัย	สุภรณ์	สุวัฒนา	อมาวลี	ทวิช	สรัชชา	สุภาพร	พัลลภ	ศราวุธ	ฝนวัน-จันทร์	ศิริรัตน์	วันดี	Foster	จำนวน (ร้อยละ)
1. การขอข้ม ลอก-เลียนแบบ ,การแพร่กระจาย,	/		/		/	/		/		/			50.0
2. ด้านนิเวศวิทยา เช่น ทำเลที่ตั้ง ทรัพยากรแวดล้อม		/						/				/	25.0
3. การพัฒนาประเทศ, ความเจริญ ความทันสมัย	/	/		/	/	/	/		/			/	66.7

ตารางที่ 2.3 แสดงข้อมูลสรุปสาเหตุและปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจากงานวิจัย (ต่อ)

ผู้ศึกษา สาเหตุและปัจจัย	สุภรณ์	สุวัฒนา	อมวดี	ทวิช	สร้ชชา	สุภาพร	พัลลภ	ศราวุธ	ฝนวัน- จันทร์	ศิริรัตน์	วันดี	Foster	จำนวน (ร้อยละ)
4. อิทธิพลสื่อมวลชน					/							/	12.5
5. อิทธิพลของชาติ- พันธุ์	/												6.3 ^๓
6. การปรับปรุงสภาพ แวดล้อม/สภาพ แวดล้อมเปลี่ยน				/							/		12.5
7. การอพยพย้ายถิ่น	/					/	/						25.0

2.3.1.3 กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

ในที่นี้ จะขอกล่าวถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้ 3

ลักษณะ ดังนี้

- 1) Acculturation (การติดต่อทางวัฒนธรรม)
- 2) Assimilation (การผสมผสานทางวัฒนธรรม)
- 3) Accommodation (การปรองดองเข้าหากัน)
- 1) Acculturation (การติดต่อทางวัฒนธรรม)

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2524: 4) ได้ให้ความหมาย “Acculturation” การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรม, การสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรม คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เนื่องจากกลุ่มบุคคลที่ต่างวัฒนธรรมกัน มีการติดต่อโดยตรงต่อเนื่องกัน ยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแบบอย่างวัฒนธรรมดั้งเดิม ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือทั้งสองกลุ่ม อย่างไรก็ดี แต่ละกลุ่มก็คงดำรงชีวิตตามแบบอย่างวัฒนธรรมส่วนใหญ่ของตนอยู่ ไม่ได้ถูกทำให้สับสนกลืนกันเข้าไปในอีกกลุ่มหนึ่งทีเดียว การสังสรรค์วัฒนธรรมมีกระบวนการ 2 ทาง คือ ในทัศนะที่วัฒนธรรมจากกลุ่มหนึ่งถ่ายทอดกระจายไปสู่กลุ่มอื่น ๆ มีคำศัพท์ว่า การแพร่กระจายวัฒนธรรม ส่วนในทัศนะที่เป็นฝ่ายรับเอา ก็มีคำศัพท์ว่า การยืมวัฒนธรรม

งามพิศ สัตย์สงวน (2545: 26) กล่าวว่า การติดต่อทางวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งเมื่อชน 2 กลุ่มที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันมาติดต่อกันแต่ละกลุ่มอาจให้อิทธิพลซึ่งกันและกันได้ แต่ถ้าการติดต่อเป็นไปในระยะเวลาสั้น ๆ ก็อาจไม่มีอิทธิพลที่ยาวนาน แต่ถ้าติดต่อกันยาวนานขึ้น อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อกันได้ ซึ่งอาจเป็นการให้อิทธิพลแต่เพียงฝ่ายเดียว หรือส่งผลกระทบต่อกันทั้งสองฝ่ายได้รวมถึง กระบวนการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่

การติดต่อทางวัฒนธรรมเป็นการรับวัฒนธรรมอื่น จะเป็นวัตถุหรือไม่ใช่วัตถุจากวัฒนธรรมอื่นมีผลมาจากการติดต่อระยะยาวสามารถทำได้หลายทางเช่น ผลของสงครามการได้ชัยชนะ โอกาสทางทหาร การตั้งอาณานิคม หรือการเผยแพร่ศาสนาของมิชชันนารีหรือการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม อาจเป็นผลิตผลโดยการอพยพหรือการขนส่งของแรงงาน ถึงแม้ว่าจะเป็นทาสหรือนักโทษที่ถูกเนรเทศการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมทางตรงประกอบด้วย การสื่อสารมวลชนและความรู้

- 2) Assimilation (การผสมผสานทางวัฒนธรรม)

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2524: 7) ให้ความหมาย “Assimilation” การผสมกลมกลืนทางสังคม คือ กระบวนการที่วัฒนธรรม หรือบุคคล หรือกลุ่มที่ต่างวัฒนธรรมกัน มาผสมกลมกลืนเข้าเป็นหน่วยเดียวที่ประสานกัน

ในการนี้ ไม่จำเป็นที่แต่ละหน่วยเดิมนั้นจะต้องกลายมามีลักษณะเหมือนกันโดยตลอดเพียงแต่ให้มีการดัดแปลงจนไม่เห็นลักษณะเดิม เพื่อให้เข้ากันได้กับหน่วยอื่น ๆ และรวมกันแล้วเป็นหน่วยวัฒนธรรมใหม่ ตามปกติ หน่วยของวัฒนธรรมที่มีจำนวนน้อยย่อมปรับลักษณะให้คล้อยตามหน่วยของวัฒนธรรมที่มีจำนวนมากกว่า

งามพิศ สัตย์สงวน (2545: 34-35) กล่าวว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการติดต่อทางวัฒนธรรม (Acculturation) มันเป็นผลมาจากการที่ปัจเจกชนหรือกลุ่มคนกลุ่มต่าง ๆ รับเอาวัฒนธรรมอื่น ๆ มาเป็นของตน ปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นแล้ว และกำลังเกิดขึ้นและจะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย เช่น นักศึกษาไทยในอเมริกา ถ้าการติดต่อกับวัฒนธรรมอเมริกันมีไปเรื่อย ๆ การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นได้และได้เกิดขึ้นแล้ว นอกจากการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมแล้ว อาจมีการเปลี่ยนสัญชาติและการกระทำอื่น ๆ ที่ทำให้กระบวนการการผสมผสานทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น กระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นเหมือนกัน ถึงแม้ปัจจัยที่ช่วยเสริมหรือช่วยกีดกันกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมจะแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ต่าง ๆ กระบวนการดังกล่าวจะเกิดขึ้นในวัฒนธรรมย่อยด้วย เพราะการติดต่อระหว่างกลุ่มคนกลุ่มต่าง ๆ สำหรับในสังคมไทย กระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อรัฐบาลเร่งรัดพัฒนาชนบทและกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะชาวเขาและชาวมุสลิม ขณะนี้รัฐบาลกำลังใช้นโยบายผสมผสานทางวัฒนธรรม คือ การทำให้ชาวเขาและชาวมุสลิม มีจิตสำนึกว่าเป็นคนไทย โดยการพูดภาษาไทย นับถือพุทธศาสนา เข้าศึกษาในโรงเรียนไทย และมีค่านิยมและวัฒนธรรมไทยบางอย่าง ดูเหมือนว่ารัฐบาลประสบความสำเร็จในการจูงใจชาวเขาบางเผ่าบางกลุ่ม สำหรับกลุ่มอื่น ๆ ดูเหมือนว่าคนจีนในไทยจะมีการผสมผสานและรับวัฒนธรรมไทยในระดับสูง ในอนาคตอัตราการผสมผสานทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ ในสังคมไทยคงจะเร็วขึ้น เพราะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการคมนาคม

ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ (2532: 46) กล่าวว่า การศึกษาการผสมผสานวัฒนธรรมเราอาจจะมองได้เป็น 2 แนวทางคือ

1. การเปลี่ยนแปลงในแบบแผนวัฒนธรรมดั้งเดิมของแต่ละกลุ่มอันเป็นผลมาจากการติดต่อดังกล่าว
2. กระบวนการที่ปัจเจกบุคคล ซึ่งมีวัฒนธรรมต่างกันได้มีการติดต่อกัน และมีการรับและดัดแปลงแบบวัฒนธรรมบางอย่างของกันและกัน

อุทัย หิรัญโต (2519: 49-51) ได้กล่าวว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับติดต่อทางวัฒนธรรม เป็นการรวมตัวและเป็นการขอยืมวัฒนธรรม ผลจากการติดต่อและการยืมนั้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือยอมรับเอาวัฒนธรรมนั้นมาใช้ อย่างไรก็ดี คำจำกัดความของการ

ผสมผสานทางวัฒนธรรม มักจะไม่ลงรอยกัน ดังที่มีผู้ตั้งปัญหาว่า การยอมรับวัฒนธรรมอื่นที่เกิดจากการติดต่อของกลุ่มโดยผ่านคนกลาง อย่างพวกหมอสอนศาสนาหรือพ่อค้า ซึ่งนอกจากบุคคลดังกล่าวจะยึดถือวัฒนธรรม ซึ่งเป็นของตนเองแล้ว ยังได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอื่นอีกด้วย จะถือว่าเป็นการผสมผสานวัฒนธรรมด้วยหรือไม่ นักมนุษยวิทยาบางท่านให้ความเห็นว่าไม่เป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมเป็นแต่เพียงการติดต่อทางวัฒนธรรม หรือการขยายตัวทางวัฒนธรรมเท่านั้น การผสมผสานทางวัฒนธรรมนั้นจะต้องเป็นกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม ซึ่งเกิดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น ในระหว่างกลุ่มที่มีวัฒนธรรมต่างกัน และเป็นไปในรูปที่เรียกว่า กระบวนการสองทาง คือ เมื่อกลุ่มหนึ่งถ่ายทอดให้อีกกลุ่มหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันก็อาจจะรับวัฒนธรรมของกลุ่มที่ตนถ่ายทอดให้มาด้วยก็ได้

การผสมผสานทางวัฒนธรรมเป็นภาวะการณ์หนึ่งของวัฒนธรรมที่เกิดจากวัฒนธรรมต่างสังคมมากระทบกัน แล้วก็มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมจะมีอาการเป็นไปอย่างเข้มข้นหรือรวดเร็ว ก็อยู่ที่การผสมผสานทางวัฒนธรรมนั่นเองว่าจะมีมากน้อย และมีความรุนแรงเพียงไร

การผสมผสานทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องของการยอมรับวัฒนธรรมอื่น ซึ่งรวมถึงการครอบงำส่วนใหญ่ของอีกวัฒนธรรมหนึ่ง พร้อมกับกลืนทั้งแบบพฤติกรรมและค่านิยมเข้าไว้ในวัฒนธรรมใหม่ และการผสมผสานทางวัฒนธรรมจะเกิดได้ก็ต่อเมื่อนุคคลและกลุ่มชนมีการติดต่อซึ่งกันและกันที่เป็นเช่นนี้เพราะมีผู้คนต่างวัฒนธรรมมากระทบกัน เกิดการปรับตัวและยอมรับ วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน หรือบางครั้งก็เกิดความขัดแย้งกัน แต่ถ้าสังคมใดดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยว การผสมผสานทางวัฒนธรรมก็มีทางที่จะเกิดขึ้นน้อย เนื่องจากผู้คนขาดการติดต่อสัมพันธ์กันนั่นเอง

Richard M. Burkey (1978 อ้างถึงใน ศิริรัตน์ แอดสกูล, 2542: 15) เสนอกระบวนการผสมกลมกลืนว่า จะต้องเกิดจาก 2 ฝ่ายคือ เกิดจากชนกลุ่มน้อยเองและชนกลุ่มใหญ่ เพราะเมื่อชนกลุ่มน้อยต้องอาศัยอยู่อย่างถาวรในประเทศนั้น ๆ ก็จำเป็นต้องประพฤติปฏิบัติตามค่านิยมบรรทัดฐาน กฎระเบียบต่าง ๆ ที่สังคมใหญ่บัญญัติขึ้น ชนกลุ่มใหญ่ซึ่งเป็นเจ้าของประเทศก็ต้องสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นเพื่อสร้างจิตสำนึกและความรู้สึกของชนกลุ่มน้อยให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน กระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการสร้างความผสมกลมกลืนจะต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านวัฒนธรรม สังคม ประชากร เอกลักษณะ ฯลฯ เพราะแต่ละส่วนต่างมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันคือ เมื่อวัฒนธรรมเปลี่ยนไปเนื่องจากการยอมรับวัฒนธรรมของสังคมใหญ่มาประพฤติปฏิบัติ โครงสร้างทางสังคมก็ต้องเปลี่ยนไปเพื่อรองรับวัฒนธรรมใหม่ เอกลักษณะ ทัศนคติ ก็จำเป็นต้องเปลี่ยนให้ผสมกลมกลืนด้วย

นอกจากนี้ ในคำจำกัดความคำว่า “การผสมผสานทางวัฒนธรรม” นั้น Robert E. Park และ Ernest W. Burgess นักสังคมวิทยาชาวอเมริกันรุ่นแรก ๆ ของมหาวิทยาลัยชิคาโก ซึ่งได้ร่วมกันเสนอคำจำกัดความไว้ว่า “การผสมผสานทางวัฒนธรรม คือ กระบวนการสอดแทรกระหว่างกัน (Interpenetration) และการเชื่อมตัวเข้าหากัน (Fusion) ซึ่งทำให้อุคคลและกลุ่มชนได้มีการแสวงหาความทรงจำ (Memories) ความเข้าใจ (Sentiments) และทัศนคติของบุคคลและกลุ่มชนอื่น และด้วยการมีส่วนร่วมในประสบการณ์และประวัติศาสตร์อันเดียวกันได้นำบุคคลและกลุ่มชนเหล่านั้นไปสู่สภาพชีวิตวัฒนธรรมร่วมกัน (A Common Cultural Life) (Gordon, 1964: 62 อ้างถึงใน สนิทสมัครการ, 2545: 23)

3) Accommodation (การปรองดองเข้าหากัน)

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2524 : 3) ให้คำอธิบาย การปรองดองเข้าหากัน ว่าเป็น การที่บุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างกันเสียใหม่เพื่อหลีกเลี่ยง ลด หรือกำจัดความขัดกันให้หมดไป และเพื่อส่งเสริมให้แต่ละฝ่ายปรับตัวเข้าหากัน ซึ่งอาจจะเป็นไปได้โดยรู้สึกตัวหรือไม่รู้สึกตัวก็ได้ การผ่อนปรนเข้าหากันนี้จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงในนิสัยทำที่ความรู้สึก แบบแผนของพฤติกรรม วิธีการ สถาบัน และประเพณี เป็นต้น

การปรองดองเข้าหากันอาจเกิดขึ้นในรูปหรือวิธีต่าง ๆ เช่น การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) การประนีประนอม (Compromise) การประนอม (Conciliation) การเปลี่ยนจิตใจ (Conversion) และการยอมทนให้ (Toleration)

จากกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทั้ง 3 ลักษณะข้างต้นนั้น นักคิดต่าง ๆ ก็ให้คำจำกัดความไว้เหมือนกันบ้างและต่างกันบ้าง ดังนั้นเมื่อนำมาสรุปแล้ว กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทั้ง 3 ลักษณะมีคำจำกัดความดังนี้

1. Acculturation คือ การติดต่อระหว่างบุคคลหรือกลุ่มที่ต่างวัฒนธรรม ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเดิมบางประการของบุคคลหรือกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด หรือทั้งสองกลุ่มโดยวัฒนธรรมใหม่นั้นไม่จำเป็นที่จะต้องมีความวัฒนธรรมร่วมกัน หรือสภาพชีวิตที่ร่วมกัน

2. Assimilation คือ กระบวนการที่สืบเนื่องจากการติดต่อทางวัฒนธรรมของบุคคลหรือกลุ่มต่างวัฒนธรรมกัน ซึ่งถ้าเกิดเป็นระยะที่ยาวนานหรือในอนาคคนั้น จะทำให้เกิดการมีวัฒนธรรมร่วมกัน ประสานเป็นหน่วยเดียวกัน โดยวัฒนธรรมไม่ได้มีลักษณะที่กลายแต่มีการดัดแปลงจนไม่เหมือนเดิม ซึ่งกระบวนการนี้อาจจะเกิดขึ้นได้ในลักษณะของการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม การย้ายถิ่น การศึกษา เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามในบางครั้งอาจไม่ได้เกิดการมีวัฒนธรรมร่วมกัน ถ้าหาก

วัฒนธรรมของคนส่วนน้อยมีสถานภาพสูงกว่าหรือมีความสำคัญในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน จึงทำให้เกิดการรื้อฟื้นทางวัฒนธรรมเดิมของตน

3. Accomodation คือ การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์กันโดยเสริมสร้าง ส่งเสริม และปรับตัวให้เข้าหากัน มีลักษณะที่เกิดขึ้นแบบประนีประนอม ประองคองกัน

จากกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทั้ง 3 ลักษณะนั้น จะเห็นได้ว่า ในการศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อย อย่างเช่น คนจีน คนมอญ ชาวเขา ฯลฯ ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย นั้น ในปัจจุบันจะสังเกตเห็นได้ว่าแบบแผนการดำเนินชีวิตของพวกเขาเหล่านี้ มีการผสมผสานกลมกลืนและคล้ายคลึงกับคนไทยเป็นอย่างมาก ความใกล้ชิดความเจริญ ความเป็นเมือง ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การผสมผสานทางวัฒนธรรมเข้มข้นมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ก็มีบ้างท้องถิ่นที่ยังจะพยายามดำรงรักษาเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์สำคัญของตนเองไว้ เพื่อที่จะสืบทอดประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ ไปยังรุ่นลูกรุ่นหลาน ไม่ให้วัฒนธรรมเดิมของตนจางหายไป ดังนั้นการศึกษาในลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยนั้น จึงค่อนข้างเข้าข่ายกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในลักษณะของการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Assimilation) มากกว่าลักษณะอื่น

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมหรือวัฒนธรรมนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากภายในและภายนอกตัวบุคคล สภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้แบบแผนการดำรงชีวิตของมนุษย์ต้องเปลี่ยนแปลงตาม นอกจากแนวคิดการเปลี่ยนแปลงแล้ว ยังมีแนวคิดที่สำคัญอีกคือ แนวคิดการปรับเปลี่ยนหรือแนวคิดการปรับตัว ซึ่งเป็นการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และก็พร้อมที่จะปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ เน้นการเปลี่ยนแปลงจากภายในตัวบุคคล

2.3.2 แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการปรับเปลี่ยนหรือการปรับตัว (Adjustment)

นักจิตวิทยาหลายท่านให้ความหมายของ “การปรับตัว” ไว้ในแนวทางต่าง ๆ กัน ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า การปรับตัว (Adaptation) มีจุดกำเนิดมาจากทฤษฎีวิวัฒนาการ ของ Charles Darwin ซึ่งมีเนื้อหาเน้นหนักทางด้านชีววิทยา นักจิตวิทยาได้นำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้โดยเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “Adjustment” และให้ความหมายใหม่ว่าเป็นความพยายาม ของแต่ละคนในการดำเนินชีวิตหรืออยู่รอดในสภาพแวดล้อมทางสังคมและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การปรับตัว ประกอบด้วยประกอบด้วยการ 2 ทาง คือ การปรับตนเอง ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคล (สรีสา ตระกูลวงษ์, 2540: 44)

2.3.2.1 ความหมายของการปรับเปลี่ยน (Adjustment)

Adaptation (การดัดแปลง) คือ กระบวนการปรับตัวให้เหมาะที่จะมีชีวิตรอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่กำหนดให้ โดยทั่วไป คำคำนี้ใช้กับการเปลี่ยนแปลงในลักษณะทางกายภาพของร่างกาย แต่ก็อาจใช้ในความหมายถึงการดัดแปลงเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้เหมาะกับสิ่งแวดล้อมเฉพาะของมนุษย์ได้ด้วย(พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2524: 7)

Social Adaptation (การดัดแปลงทางสังคม) คือ การที่กลุ่มหรือสถาบันหนึ่งเปลี่ยนแปลงแบบการดำเนินชีวิตหรือลักษณะบางอย่างของคน ให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เพื่การดำรงอยู่หรืออยู่รอดของกลุ่มหรือสถาบันนั้น เช่น ชุมชนในเมืองที่มีสภาพแวดล้อมแออัดคับแคบขึ้น จำต้องเปลี่ยนแบบชีวิตจากอยู่บ้านเดี่ยวมาเป็นอยู่ห้องชุดในตึกสูง ๆ คำนี้มี ความหมายต่างจาก การปรับปรุงทางสังคม (Social Adjustment) ซึ่งหมายถึงการปรับตัวของบุคคลให้เข้ากับกลุ่ม (พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2524: 334)

Adjust (ปรับปรุง) คือ การที่บุคคลดัดแปรพฤติกรรมให้เข้ากันได้อย่างกลมกลืนและอย่างมีประสิทธิภาพกับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม การดัดแปรอาจทำได้โดยวิธีต่าง ๆ เช่น การผ่อนปรนให้เข้ากับสถานการณ์ (พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2524: 7)

Social Adjustment (การปรับปรุงทางสังคม) คือ การที่บุคคลปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ในการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งจะต้องมีการติดต่อสัมพันธ์ หรือแข่งขันกัน คนในสังคมจะสามารถดำรงชีวิตร่วมกันได้โดยการปรับปรุงไม่ให้เกิดความขัดแย้งจนถึงต้องแตกกลุ่มกัน แม้ว่าแต่ละคนอาจจะมึนีสัยใจคอหรือผลประโยชน์แตกต่างกัน (พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2524: 334)

ราตรี พัฒนรังสรรค์ (2524: 244) ให้ความหมายการปรับตัวไว้ว่า หมายถึง การที่บุคคลพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงพฤติกรรมของคนให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสภาพการณ์ต่าง ๆ หรือหมายถึงการหาทางตอบสนองของบุคคล เพื่อระบายความคับข้องใจ เมื่อหาทางตอบสนองความต้องการไม่ได้

อุทัย หิรัญโค (2526: 3) กล่าวว่า การปรับตัว หมายถึงการปรับปรุงตัวเพื่อความอยู่รอดตนเอง เพื่อความปลอดภัยและพึงพอใจของตนเองและผู้อื่นในทางสังคมวิทยานั้นการปรับตัวของมนุษย์ หมายถึง การปรับปรุงตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของสังคมต่าง ๆ ทั้งให้มีสัมพันธภาพอันดีกับคนอื่นในสังคม

อติณ ธิวัฒน์ (2532: 2) กล่าวไว้ว่า การปรับตัวของคนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นมานั้น ถือเป็นกลไกชนิดหนึ่งที่จะทำให้มนุษย์และสังคมสามารถอยู่ได้ในสภาพแวดล้อม

ล้อม แต่จะอยู่ได้ดีแค่ไหน สบายแค่ไหน ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของเราในการที่จะปรับตัวและแก้ปัญหา นั้นได้

สุรางค์ จันทน์เอม (2517: 84-85) กล่าวไว้ว่า การปรับตัว หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายปลายทางในสิ่งแวดล้อมแห่งตน มนุษย์ทุกคนจะต้องมีการปรับตัวด้วยกันทั้งสิ้น แต่ละคนจะมีแบบแผนในการปรับตัวแตกต่างกันออกไป เพื่อสนองความต้องการทางร่างกาย รวมทั้งให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยความราบรื่น

Bennett (1976 อ้างถึงใน อรพิน โพธิ์เงิน, 2537: 22) กล่าวว่า การปรับตัวเป็นการที่บุคคลมีการคล้อยตามบรรทัดฐานของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงสูงสุดของสังคม มักจะเปลี่ยนแปลงโดยการประนีประนอมตามทิศทางโครงสร้างของวัฒนธรรมและสภาวะแวดล้อมภายนอก มีการต่อรองในชุมชนทุกระบบของวัฒนธรรม

Bertrand (1969 อ้างถึงใน อรพิน โพธิ์เงิน, 2537: 23) กล่าวว่า การปรับตัวเป็นกระบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นโดยจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม ในการที่จะเลือกทางเลือกต่าง ๆ เพื่อการปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทางเลือกปฏิบัติดังกล่าวนั้นอาจจะเป็นการหลีกเลี่ยงการทำให้ลดลงหรือทำให้หมดไป ซึ่งข้อขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือกลุ่มพฤติกรรมดังกล่าวจะเกิดขึ้นในลักษณะของการปฏิบัติต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน และเชื่อว่าการปรับตัวนี้จะเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ทางสังคมมากกว่าจะเกิดขึ้นมาจากการถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์

สำหรับลักษณะของการปรับตัว Thorpe and Schmuller (1965 อ้างถึงใน รจนา สุขสว่าง, 2535: 24) ได้แบ่งการปรับตัวของบุคคลออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การปรับตัวด้านส่วนตัว (Personal Adjustment) ซึ่งหมายถึง ความคิด ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเอง โดยการปรับตัวในส่วนบุคคลนั้นจะแบ่งได้เป็น 1) การปรับตัวทางร่างกาย เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ ถือเป็นการปรับตัวเพื่อรักษาสุขภาพทางชีวภาพ 2) การปรับตัวด้านจิตใจ เป็นการปรับตัวอันเนื่องจากสภาวะทางจิตใจ เป็นแรงผลักดัน ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ เช่น ความต้องการความอบอุ่นถือเป็นการปรับตัวที่เกี่ยวกับกระบวนการทางจิตใจและกลไกทางบุคลิกภาพ เพื่อหาความสมดุลระหว่างแรงผลักดันของความต้องการกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะดำเนินไปโดยที่รู้สึกตัวหรือไม่ก็ได้ ส่วนการปรับตัวทางสังคม (Social Adjustment) หรือการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมทางสังคมนั้น หมายถึง ความคิด ความรู้สึกหรือพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อบุคคลอื่น หรือข้อเรียกร้องอันเกิดจากสภาพแวดล้อมและสังคมมนุษย์จะต้องมีปฏิกิริยาได้ตอบและปรับพฤติกรรมให้สอดคล้อง ถือเป็นการปรับตัวเพื่อรักษาสุขภาพท่ามกลางความขัดแย้ง ระหว่างความต้องการ ความเชื่อ ค่านิยม หรือวัฒนธรรมที่พัฒนาขึ้นมาเป็นองค์ประกอบของตนเอง ที่ไม่สอดคล้องกับสังคม และเพื่อขจัดความขัดแย้ง

2.3.2.2 การปรับตัวตามทฤษฎีการปรับตัวของรอย (Roy)

Roy (1976 อ้างถึงใน อรพรรณ เกิดพจน์บุญโชติ, 2543: 17-21) อธิบายการปรับตัวว่าหมายถึง พฤติกรรมการตอบสนองของบุคคล เมื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือสิ่งแวดล้อมของตนเอง เพื่อปรับให้ภาวะสมดุลทั้งร่างกายและจิตใจ จากเหตุที่การปรับตัวเป็นไปเพื่อคงความสมดุลของสภาพชีวิตบุคคล การปรับตัวจึงเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แนวคิดของทฤษฎีการปรับตัวของรอยมีความเชื่อว่า “บุคคลเป็นระบบการปรับตัวระบบหนึ่ง” ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในตัวเองและภายนอกตลอดเวลา สิ่งแวดล้อมตามแนวคิดของรอยคือ ทุกสภาพการณ์หรือเหตุการณ์ที่อยู่รอบตัวบุคคล สิ่งแวดล้อมจัดเป็นตัวป้อนเข้าที่ส่งไปที่ระบบการปรับตัว ซึ่ง Roy ได้จัดแบ่งสิ่งแวดล้อม ซึ่งเปรียบเสมือนสิ่งเร้าที่กระตุ้นให้บุคคลปรับตัวออกมา เมื่อบุคคลมีการปะทะสัมพันธ์กับสิ่งเร้าหรือสิ่งแวดล้อม บุคคลจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม บุคคลจะแสดงออกในพฤติกรรม 4 ด้าน คือ

1) พฤติกรรมการปรับตัวตามความต้องการทางด้านสรีระ (Physiological Needs) มีพื้นฐานมาจากความต้องการความมั่นคงทางด้านร่างกาย ซึ่งครอบคลุมความต้องการพื้นฐานต่าง ๆ

2) พฤติกรรมการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ (Self Concept) เป็นพฤติกรรมการปรับตัวเพื่อตอบสนองความต้องการความมั่นคงทางด้านจิตใจ ซึ่งเกิดจากความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง อันมีผลจากประสบการณ์และการเรียนรู้ ตลอดจนการปะทะสัมพันธ์กับผู้อื่น ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก ความเข้าใจ การปรับตัวต่อภาวะความกดดันต่าง ๆ การมองเห็นคุณค่าแห่งตน

3) พฤติกรรมการปรับตัวต่อบทบาทหน้าที่ (Role Function) เป็นพฤติกรรมการปรับตัวเพื่อสนองความต้องการ และคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางสังคม หรือการยอมรับของบุคคลอื่น ในสถานการณ์ใดก็ตามที่บุคคลไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนได้ บุคคลจะต้องมีการปรับตัวเพื่อให้การแสดงบทบาทของตนเป็นไปอย่างปกติ

4) พฤติกรรมการปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Interdependence) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคลในอันที่จะคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางสังคม เนื่องจากคนเราต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ความพอเหมาะพอสมระหว่างการพึ่งตนเอง การพึ่งผู้อื่น และการให้ผู้อื่นได้พึ่งพามีส่วนช่วยให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจและสังคม

2.3.2.3 สาเหตุของการปรับตัว

กันยา สุวรรณแสง (2530: 526-527) สรุปสาเหตุของการปรับตัวดังนี้

1) แรงขับและความต้องการในชีวิตของบุคคลมีความต้องการเป็นพื้นฐาน เช่น ความต้องการทางกาย และความต้องการทางจิต ความต้องการทั้งสองนี้ทำให้เกิดแรงขับ เช่น เกิดความหิวเป็นแรงขับให้มนุษย์ดิ้นรนแสวงหาเพื่อสนองความอยากของตน ถ้าเกิดอุปสรรคมาขัดขวาง ไม่สามารถสนองความต้องการ ไม่สามารถมาบำบัดความอยากได้ ร่างกายจะแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปต่าง ๆ เพื่อให้คลายจากความกระวนกระวาย อันเนื่องมาจากความอยากพฤติกรรมที่แสดงออกมาเพื่อผ่อนคลายความทรมานทรมานนี้ เรียกว่า “การปรับตัว”

2) แรงกระตุ้นจากสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว หรือ การที่สิ่งแวดล้อมต้องเปลี่ยนแปลงไปทำให้คนมีปัญหาในการปรับตัวให้ทันตามภาวะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ราคาสิ่งของแพงขึ้น แฟชั่นแต่งกาย การเป็นอยู่ การคมนาคม ความเจริญทางวัตถุ ต่างก็กระตุ้นให้มนุษย์วิ่งตามตลอดเวลาต้องคอยอยู่ภายใต้อิทธิพลของสังคม มีปัญหาเดินแถวกันมาให้แก้ตลอดเวลา ถ้าแก้ได้มีความสุขแต่ถ้าแก้ไม่ได้ก็เกิดความคับข้องใจกระวนกระวายใจจึงหาทางปรับตัวโดยวิธีการต่าง ๆ นอกจากนี้มนุษย์ต้องอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ต้องอยู่ร่วมกันและต้องผูกพันกับผู้อื่น ฉะนั้น มนุษย์จึงต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในสังคมซึ่งตนเองอาศัยอยู่ โดยจะเห็นได้จากเมื่อเด็กรู้จักความ บิดามารดาอบรมให้เด็กมีพฤติกรรมแนวทางที่ตนเห็นว่าเหมาะสม และพยายามสร้างค่านิยมที่ตนเห็นว่าดีงาม โดยปลูกฝังให้แก่เด็กตั้งแต่เยาว์วัย และเมื่อเด็กโตเป็นผู้ใหญ่ บุคคลอื่นในสังคมที่เกี่ยวข้องก็จะเรียกร้องให้เขามีพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ตามบรรทัดฐานของสังคม เช่น การศึกษา การประกอบอาชีพ การแต่งงาน ข้อเรียกร้องจากสังคมดังกล่าว ก็เป็นแรงผลักดันที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อตัวบุคคล และต่อวิธีการในการปรับตัวเพื่อตอบสนองข้อเรียกร้องเหล่านั้น (นิภา นิธยาน, 2530: 72-79)

3) เจตคติ ความสนใจ จุดหมายของชีวิตของตัวเองเปลี่ยนไป จึงจำเป็นต้องปรับพฤติกรรม

จะเห็นได้ว่า จากแนวคิดการปรับตัวหรือการปรับเปลี่ยนข้างต้นนั้น ส่วนใหญ่แล้วแนวคิดการปรับตัวจะเป็นแนวคิดทางจิตวิทยาเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อเราต้องการนำการปรับตัวมาใช้ในลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นการปรับตัวของบุคคลหรือชุมชนเพื่อยอมรับกับสภาพสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ก็เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่เราต้องเข้าใจในการปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรมด้วย โดยการปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นก็จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น การติดต่อทางวัฒนธรรม การผสมผสานทางวัฒนธรรม และการปรองดองเข้าหากันทางวัฒนธรรม

ดังนั้น จากการศึกษาแนวคิดการเปลี่ยนแปลงและการปรับเปลี่ยนข้างต้นนั้น ผู้ศึกษาจะขอสรุปขอบข่ายของการปรับเปลี่ยนที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพทั้งภายในและ

ภายนอกของบุคคลหรือชุมชน เพื่อพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงใน 2 มิติ คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ของบุคคล หรือชุมชน อันเนื่องมาจากกระบวนการติดต่อทางวัฒนธรรม การผสมผสานทางวัฒนธรรม และการปรองดองเข้าหากันทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น ๆ

2.4 แนวคิดการสนับสนุนทางสังคม

2.4.1 ความหมาย

แรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การได้รับข้อมูลข่าวสารที่ทำให้บุคคลยอมรับว่ามีคนที่ยังเอาใจใส่และคอยช่วยเหลืออยู่ (Cobb, 1976: 300-301 อ้างถึงในอรรณพ เกิดพงษ์บุญโชติ, 2543: 24)

Cassel and Gore (1977 อ้างถึงใน ศัญชัย คุลาบดี, 2541: 4) ให้ความหมายแรงสนับสนุนทางสังคม คือ การที่บุคคลหนึ่งได้รับความช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นด้านข้อมูลข่าวสาร วัตถุสิ่งของ หรือทางด้านจิตใจจากบุคคลอีกคนหนึ่ง มีส่วนสัมพันธ์กับการมาใช้บริการด้านการแพทย์และการสาธารณสุข และการปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้ให้ความหมายโดยสรุป ดังต่อไปนี้

แรง หมายถึง กำลัง อำนาจ ความศักดิ์สิทธิ์

สนับสนุน หมายถึง ส่งเสริม ช่วยเหลือ อุปการะ

ดังนั้น แรงสนับสนุน หมายถึง กำลังหรืออำนาจที่จะส่งเสริมช่วยเหลือ อุปการะให้บุคคลหนึ่ง ๆ เป็นผู้นำในสังคม การสนับสนุนทางสังคมเป็นการสื่อสารสองทาง ประกอบด้วยผู้ให้และผู้รับ มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงซึ่งกันและกัน

บุญเยี่ยม ตระกูลวงษ์ (2528: 594) ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่า หมายถึง สิ่งที่ได้รับแรงสนับสนุนได้รับความช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร วัสดุ สิ่งของ หรือการสนับสนุนด้านจิตใจ จากผู้ให้การสนับสนุน ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่ม ได้แก่บุคคลในครอบครัว เช่น บิดา มารดา สามี ภรรยา ญาติ พี่น้อง เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นต้น

ดังนั้น พอสรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลที่มีความสัมพันธ์กันในระดับใดระดับหนึ่งได้รับการสนองตอบต่อความต้องการของแต่ละบุคคลในด้านต่าง ๆ อาจเป็นด้านหนึ่งหรือมากกว่า ได้แก่ การได้รับความรัก ความเห็นอกเห็นใจ การยอมรับ การได้รับความแนะนำ ตลอดจนวัตถุสิ่งของ ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ที่เพียงพอที่จะบรรเทาหรือลดความรุนแรงของปัญหา ลดความเครียด และป้องกันมิให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ อันไม่พึงปรารถนาตามมา

ภายนอกของบุคคลหรือชุมชน เพื่อพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงใน 2 มิติ คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ของบุคคล หรือชุมชน อันเนื่องมาจากระบวนการติดต่อทางวัฒนธรรม การผสมผสานทางวัฒนธรรม และการปรองดองเข้าหากันทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น ๆ

2.4 แนวคิดการสนับสนุนทางสังคม

2.4.1 ความหมาย

แรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การได้รับข้อมูลข่าวสารที่ทำให้บุคคลยอมรับว่ามีคนที่ยังเอาใจใส่และคอยช่วยเหลืออยู่ (Cobb, 1976: 300-301 อ้างถึงในอรรณพ เกิดพงษ์บุญโชติ, 2543: 24)

Cassel and Gore (1977 อ้างถึงใน สัตยชัย ตูลาบดี, 2541: 4) ให้ความหมายแรงสนับสนุนทางสังคม คือ การที่บุคคลหนึ่งได้รับความช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นด้านข้อมูลข่าวสาร วัตถุสิ่งของ หรือทางด้านจิตใจจากบุคคลอีกคนหนึ่ง มีส่วนสัมพันธ์กับการมาใช้บริการด้านการแพทย์และการสาธารณสุข และการปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้ให้ความหมายโดยสรุป ดังต่อไปนี้

แรง หมายถึง กำลัง อำนาจ ความศักดิ์สิทธิ์

สนับสนุน หมายถึง ส่งเสริม ช่วยเหลือ อุปการะ

ดังนั้น แรงสนับสนุน หมายถึง กำลังหรืออำนาจที่จะส่งเสริมช่วยเหลือ อุปการะให้บุคคลหนึ่ง ๆ เป็นผู้นำในสังคม การสนับสนุนทางสังคมเป็นการสื่อสารสองทาง ประกอบด้วยผู้ให้และผู้รับ มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงซึ่งกันและกัน

บุญเยี่ยม ตระกูลวงษ์ (2528: 594) ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่า หมายถึง สิ่งที่ได้รับแรงสนับสนุนได้รับความช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร วัสดุ สิ่งของ หรือการสนับสนุนด้านจิตใจ จากผู้ให้การสนับสนุน ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่ม ได้แก่บุคคลในครอบครัว เช่น บิดา มารดา สามี ภรรยา ญาติ พี่น้อง เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นต้น

ดังนั้น พอสรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลที่มีความสัมพันธ์กันในระดับใดระดับหนึ่งได้รับการสนองตอบต่อความต้องการของแต่ละบุคคลในด้านต่าง ๆ อาจเป็นด้านหนึ่งหรือมากกว่า ได้แก่ การได้รับความรัก ความเห็นอกเห็นใจ การยอมรับ การได้รับคำแนะนำ ตลอดจนวัตถุสิ่งของ ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ที่เพียงพอที่จะบรรเทาหรือลดความรุนแรงของปัญหาลดความเครียด และป้องกันมิให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ อันไม่พึงปรารถนาตามมา

2.4.2 องค์ประกอบของการสนับสนุนทางสังคม

หลักการสำคัญของการสนับสนุนทางสังคมจะประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ (บุญเยี่ยม ตระกูลวงษ์, 2538: 594)

- 1) จะต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ให้และผู้รับการสนับสนุน
- 2) ลักษณะของการติดต่อสื่อสารนั้นจะต้องประกอบไปด้วย
 - 2.1) ข้อมูลข่าวสารมีลักษณะที่ผู้รับเชื่อว่ามีคนสนใจเอาใจใส่ และมีความรักความหวังดีในตนอย่างจริงใจ
 - 2.2) ข้อมูลข่าวสารมีลักษณะที่ผู้รับเชื่อว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และสามารถทำประโยชน์แก่สังคมได้
- 3) ปัจจัยนำเข้าของแรงสนับสนุนอาจอยู่ในรูปข้อมูล ข่าวสาร วัสดุ สิ่งของหรือจิตใจ
- 4) จะต้องช่วยให้ผู้รับได้บรรลุถึงจุดหมายที่เขาต้องการ

2.4.3 ประเภทของการสนับสนุนทางสังคม

Cobb (1976 อ้างถึงใน ธฤต ศรีอรุโณทัย, 2542 : 31) ได้แบ่งประเภทของการสนับสนุนทางสังคม ดังนี้

- 1) การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotional Support) เป็นการทำให้บุคคลเชื่อว่าตนเองได้รับความรักความจริงใจการดูแลเอาใจใส่ ได้รับความสนใจและมีความผูกพันซึ่งกันและกันซึ่งมักจะได้จากบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน
- 2) การสนับสนุนด้านการยอมรับและเห็นคุณค่า (Esteem Support) เป็นการทำให้บุคคลนั้นทราบว่าตนเป็นคนที่มีคุณค่า บุคคลอื่นเห็นและยอมรับคุณค่านั้นด้วย
- 3) การสนับสนุนด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Social Integration Support) เป็นการทำให้บุคคลนั้นทราบว่าตนเป็นสมาชิกหรือส่วนหนึ่งของสังคม

Thoits (1986 อ้างถึงใน ประวิทย์ เอกเจริญสุข, 2540: 20) แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ชนิดคือ

- 1) ด้านเครื่องมือ (Instrumental) หมายถึง การได้รับความช่วยเหลือด้านแรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งของ เงินทองที่จะทำให้บุคคลนั้นสามารถดำรงบทบาท หรือหน้าที่รับผิดชอบได้ตามปกติ
- 2) ด้านข้อมูลข่าวสาร (Information) หมายถึง การได้รับข้อมูล ข่าวสาร รวมทั้งการได้รับคำแนะนำและการป้อนกลับ

3) ด้านอารมณ์และสังคม (Socio-Emotional) หมายถึง การได้รับความรักการดูแลเอาใจใส่ การได้รับการยอมรับเห็นคุณค่า และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

นอกจากนั้น Thoits ยังได้รวบรวมการสนับสนุนทางสังคมประเภทต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1) การสนับสนุนด้านข้อมูล ข่าวสาร หมายถึง การได้รับข้อมูล ข่าวสาร หรือคำแนะนำข้อเสนอแนะ ตลอดจนการป้อนกลับต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์และสามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่ได้

2) การสนับสนุนด้านเงินทองวัตถุสิ่งของและแรงงาน หมายถึงการได้รับความช่วยเหลือโดยตรงต่อความจำเป็นของบุคคลในเรื่องสิ่งของ เครื่องใช้ เงินและแรงงาน

3) การสนับสนุนด้านอารมณ์และสังคมแบ่งเป็น

3.1) ด้านอารมณ์ ได้แก่ การได้รับความรักการดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิดสนิทสนม มีความรู้สึกผูกพัน เห็นอกเห็นใจ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน

3.2) ด้านการยอมรับ ได้แก่การได้รับการยกย่องชมเชยจากผู้อื่น ยอมรับในการแสดงออก ความสามารถหรือความสำเร็จ

3.3) ด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ได้แก่การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในสังคมมีการร่วมกิจกรรมในสังคม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

Kahn (1979: 85 อ้างถึงใน สมชาติ ฤทธิรงค์, 2541: 25) จำแนกการสนับสนุนทางสังคมเป็น 3 ชนิด คือ

1) ความผูกพันทางอารมณ์และความคิด เป็นการแสดงออกซึ่งอารมณ์ในทางบวกของบุคคลหนึ่งต่อบุคคลหนึ่ง โดยแสดงออกในรูปการยอมรับ ความเคารพนับถือ การแสดงความรัก ความห่วงใย

2) การยืนยันและรับรองพฤติกรรมของกันและกัน เป็นการแสดงออกถึงการเห็นด้วยและการยอมรับในความคิดเห็น และการกระทำของบุคคลอื่นว่าถูกต้องเหมาะสม

3) การให้ความช่วยเหลือ เป็นการปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคลอื่น โดยการเสียสละให้สิ่งของหรือความช่วยเหลือ โดยตรง เช่น วัตถุ สิ่งของ ข้อมูล เวลา หรือแรงงาน

Jacobson (1986: 252 อ้างถึงใน สมชาติ ฤทธิรงค์, 2541: 25) จำแนกการสนับสนุนทางสังคมเป็น 3 ประเภท คือ

1) การสนับสนุนทางอารมณ์ เป็นพฤติกรรมที่ทำให้บุคคลเกิดความสบายใจ เชื่อว่าได้รับการยกย่อง เคารพนับถือ และความรัก รวมทั้งได้รับการเอาใจใส่และให้ความมั่นใจ

2) การสนับสนุนทางสติปัญญา หมายถึง การให้ข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ ที่จะช่วยให้บุคคลให้เกิดความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ จนสามารถนำไปเป็นประโยชน์ ในการปรับตนเองเพื่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้

3) การสนับสนุนด้านสิ่งของ หมายถึง การช่วยเหลือด้วยสิ่งของและบริการที่จะช่วยแก้ปัญหาได้

House (1982 อ้างถึงใน สัตยชัย ตูลาบดี, 2541: 5) แบ่งรูปแบบการให้แรงสนับสนุนทางสังคม เป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1) การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotional Support) เช่น การให้ความพอใจ การยอมรับนับถือ การกระตุ้นเตือน เห็นอกเห็นใจ การไปเยี่ยมเยือนแสดงความห่วงใย เป็นต้น

2) การสนับสนุนโดยการให้การประเมิน (Appraisal Support) เช่น การให้ข้อมูลย้อนกลับ การเห็นพ้องด้วย หรือ การยอมรับในสิ่งที่ผู้ป่วยแสดงออกมา เป็นต้น

3) การให้ข้อมูลข่าวสาร (Information Support) เช่น การให้คำแนะนำ การคัดเตือน การให้คำปรึกษาและการให้ข่าวสารด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้รับ เป็นต้น

4) การให้การสนับสนุนทางด้านเครื่องมือ (Instrumental Support) เช่น เวลา เงิน อุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการปฏิบัติพฤติกรรมที่ต้องการ เป็นต้น

Weiss (1974: 17-26 อ้างถึงใน อรวรรณ เกิดพงษ์บุญโชติ, 2543: 25-26) ได้แบ่งแรงสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 6 ประเภท คือ

1) ความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนม ซึ่งทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคนรักและเอาใจใส่ รู้สึกปลอดภัยและอบอุ่น ความสัมพันธ์นี้เกิดจากครอบครัว สามี ภรรยาและเพื่อนสนิท ถ้าขาดการสนับสนุนประเภทนี้จะทำให้บุคคลนั้นรู้สึกถูกทอดทิ้ง เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว

2) การยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งเกิดจากการที่บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม มีความรู้สึกที่ตนเองเป็นที่ต้องการของบุคคลอื่นและผู้อื่นพึงพาได้ หากขาดแรงสนับสนุนประเภทนี้แล้วทำให้เกิดความรู้สึกคับข้องใจ รู้สึกว่าชีวิตนี้มีอุปสรรค ไม่มีจุดมุ่งหมายแห่งชีวิต

3) การได้รับการอบรมเลี้ยงดูหรือรับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น ก่อให้เกิดความรู้สึกเอื้อเฟื้อและพึ่งพาต่อกันได้ ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นที่ต้องการของบุคคลอื่น

4) การเห็นคุณค่าในตนเอง เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีประโยชน์ต่อครอบครัว กลุ่มเพื่อนและสังคม ถ้าหากขาดการยอมรับก็ย่อมทำให้ความเชื่อมั่นหรือความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองลดน้อยลง

5) ความเชื่อถือไว้วางใจบุคคลอื่น เกิดความรู้สึกเป็นมิตรที่ดี และเกื้อกูลต่อกัน ถ้าขาดแรงสนับสนุนประเภทนี้ จะรู้สึกว่าเขาแหล่งช่วยเหลือ เกิดความรู้สึกไร้ที่พึ่ง

6) การได้รับคำปรึกษาแนะนำ เป็นความสัมพันธ์ในช่วงที่บุคคลตกอยู่ในช่วงภาวะตึงเครียดเกิดวิกฤติทางอารมณ์และจิตใจ ทำให้บุคคลนั้นต้องการคำปลอบใจ คำปลอบใจ คำแนะนำ หรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อผ่อนคลายภาวะตึงเครียด

สมจิตร หนูเจริญกุล (1988: 13 อ้างถึงใน เพ็ญศรี แก้วเวฬุ, 2544) แบ่งชนิดการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ชนิด คือ

1) การช่วยเหลือโดยการให้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้เกี่ยวกับโรคและรักษา ให้คำแนะนำในการแก้ปัญหา และให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับความประพฤติและปฏิบัติของบุคคล

2) การให้ความช่วยเหลือด้านอารมณ์ ได้แก่ การให้ความสำคัญ การให้ความมั่นใจ ความรู้สึกที่สามารถพึ่งพาและไว้วางใจผู้อื่น ซึ่งทำให้เราสามารถพึ่งพาและไว้วางใจผู้อื่น ทำให้เขารู้สึกว่าได้รับความเอาใจใส่หรือความรัก

3) การให้ความช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรม คือ การให้ความช่วยเหลือโดยตรง หรือการให้สิ่งของ หรือการให้บริการ

2.4.4 แหล่งที่มาของการสนับสนุนทางสังคม

อุบล นิวัติชัย (2527: 285) ได้จัดกลุ่มบุคคลที่เป็นแหล่งของการสนับสนุนทางสังคมได้ 3 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มที่มีความผูกพันกันตามธรรมชาติ ประกอบด้วยบุคคล 2 ประเภท คือ

1.1) บุคคลที่อยู่ในครอบครัว ได้แก่ บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ลูกหลาน

1.2) บุคคลใกล้ชิด ได้แก่ เพื่อนฝูง เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน คนคุ้นเคย คน

รู้จัก

2) องค์กรหรือสมาคมที่ให้การสนับสนุน หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มารวมตัวกันเป็นหน่วย ชมรม สมาคม มูลนิธิ ฯลฯ

3) กลุ่มผู้ช่วยเหลือทางวิชาชีพ หมายถึง บุคคลที่อยู่ในวงการส่งเสริม ป้องกันรักษา และฟื้นฟูสุขภาพของประชาชนโดยอาชีพ เช่น แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ฯลฯ

2.5 เอกสารและ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนนี้ เอกสารและ ผลงานวิจัยที่ผู้ศึกษารวบรวมมานั้น จะเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับประเด็นดังต่อไปนี้

- 2.5.1 งานวิจัยเกี่ยว “อัตลักษณ์ และการดำรงรักษาอัตลักษณ์”
- 2.5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับ “การปรับเปลี่ยน”
- 2.5.3 งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องทั่วไปของ “มอญ”
- 2.5.4 งานวิจัยเรื่องอื่น ๆ

2.5.1 งานวิจัยเกี่ยว “อัตลักษณ์ และการดำรงรักษาอัตลักษณ์”

การศึกษาของ Foster (1972: บทคัดย่อ) วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก เรื่อง “Ethnicity and Economy : The Case of the Mon in Thailand” ในการศึกษาที่เขาทำงานวิจัยที่จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดปทุมธานี เขาได้เลือกหมู่บ้าน 3 แห่งที่ชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้านมีอาชีพหลักคือ

1. หมู่บ้านที่มีอาชีพทำนาเป็นหลัก
2. หมู่บ้านที่มีอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นหลัก
3. หมู่บ้านที่เป็นชาวเรือมีอาชีพค้าขายเป็นหลัก

โดยได้เปรียบเทียบหมู่บ้านทั้งสามแห่งและวิเคราะห์ระดับเอกลักษณ์ชาติพันธุ์มอญ โดย Foster ได้ให้คำนิยามของความเป็นคนมอญไว้ 3 ประการคือ 1.ภาษามอญ 2. สายโลหิตมอญ 3. มีความสัมพันธ์กับเมืองมอญและ/หรือหน่วยการเมืองของคนมอญ

โดยพบผลในการศึกษาว่า หมู่บ้านที่มีอาชีพทำนาเป็นหลัก แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์มอญน้อยที่สุด ส่วนหมู่บ้านที่มีอาชีพค้าขายเป็นหลักแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์มอญมากที่สุด ฟอสเตอร์ได้เสนอว่า อาชีพบางอย่าง เช่น การค้า ทำหน้าที่สำคัญในการดำรงความเป็นเอกลักษณ์ของคนมอญ เพราะว่าอาชีพการค้าทำให้คนมอญต้องแยกตัวเองออกจากคนไทยเพื่อผลประโยชน์ทางการค้า

Kanter (1972: 35 อ้างถึงใน วชิระ สรสุราษฎร์, 2533: 17) ได้กล่าวไว้ว่า ความยึดมั่นผูกพันจะเป็นความปรารถนาของสมาชิกที่จะทำให้สิ่งที่จะช่วยดำรงรักษากลุ่มไว้ เพราะว่ากลุ่มได้ตอบสนองต่อสิ่งที่เขาต้องการความยึดมั่นผูกพันจะเชื่อมโยงความสนใจของสมาชิกกับความต้องการของสังคมเข้าด้วยกัน โดยที่สมาชิกจะยึดมั่นผูกพันต่อกันในระดับที่เขาได้รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มนั้นแล้ว ซึ่งจะไม่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างความต้องการของกลุ่มกับความต้องการของตัวเอง

ความยึดมั่นผูกพันจะมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในเรื่องความรัก ความจงรักภักดีและการปฏิบัติตาม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีกลไกกระตุ้นที่ส่งผลต่อบุคคลทำให้เกิดเป็นความยึดมั่นผูกพัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของประสบการณ์และการเรียนรู้ที่เกิดจากการอบรมขัดเกลา เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าความยึดมั่นผูกพันจะเป็นเรื่องของเจตนารมณ์ที่บุคคลจะอุทิศพลังของตนและความจงรักภักดีที่มีต่อสิ่งที่เขายึดมั่นผูกพันนั้นอย่างทุ่มเท

กิตติภูมิ วิเศษศักดิ์ (2534: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “กระบวนการพัฒนาและดำรงเอกลักษณ์การแต่งกายแบบฮิญาบของนักศึกษาสตรีมุสลิมในมหาวิทยาลัยส่วนกลาง”พบว่า กระบวนการสำคัญ ๆ ที่นำไปสู่การยึดมั่นผูกพันในเอกลักษณ์ฮิญาบ ดังนี้คือ

1. การอบรมขัดเกลาและซึมซับเนื้อหาหลักการพื้นฐานทางศาสนา
2. การกระตุ้นหรือให้การอบรมความรู้ทางศาสนาเพิ่มเติมที่มีผลให้เกิดการตัดสินใจเปลี่ยนมาแต่งกายในชุดฮิญาบ
3. การดำรงรักษาและยึดมั่นผูกพันต่อเอกลักษณ์การแต่งกายแบบฮิญาบ

โดยกระบวนการเหล่านี้ สถาบันครอบครัวโดยเฉพาะพ่อแม่และกลุ่มเพื่อนจะมีบทบาทอย่างสำคัญในการถ่ายทอดอบรมบ่มเพาะชุดของทัศนคติ ค่านิยม มาตรฐานกฎเกณฑ์ชุดต่าง ๆ ให้กับตัวอย่าง ซึ่งในเบื้องต้นบรรดาตัวอย่างเหล่านี้จะยังไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนใด ๆ เกี่ยวกับฮิญาบ ยังไม่ได้ตระหนักรับรู้ว่าการแต่งกายเป็นประเด็นหรือมีนัยในทางศาสนา และตัวอย่างส่วนใหญ่ในการศึกษานี้ได้ให้นิยามความหมายต่อฮิญาบในลักษณะหรือทิศทางเดียวกันกับผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมที่มองว่าฮิญาบเป็นการแต่งกายที่ให้ความรู้สึกแปลกแยก ลึกลับ ไม่น่าพึงประสงค์ แม้ว่าจะมีระดับของการต่อต้านดำเนินในระดับที่ต่ำกว่าคนส่วนใหญ่ในสังคม แต่เมื่อบรรดาตัวอย่างเหล่านี้ได้รับความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาเรื่องราวต่าง ๆ ทางศาสนา รวมทั้งเรื่องเกี่ยวกับฮิญาบในรูปแบบต่าง ๆ บุคคลได้เปลี่ยนแปลงการให้ความหมาย ค่านิยมที่มีอยู่เดิมที่เป็นความหมายเชิงลบไปเป็นความหมายในเชิงบวกบนพื้นฐานของแนวโน้มเชิงบวกของความศรัทธาในทางศาสนาและบุคคลได้ผูกพันตัวเองเข้ากับความหมายที่ตนได้ให้กับฮิญาบ และตัวอย่างส่วนใหญ่แสดงออกถึงความยึดมั่นต่อฮิญาบในสถานการณ์ที่สั่นคลอนความมั่นคงของการแต่งฮิญาบด้วยชุดความคิด เหตุผลที่แสดงให้เห็นถึงความยึดมั่นศรัทธาต่อพระเจ้าอย่างชัดเจน ภายใต้งื่อนไขความกดดันทางสังคมในบริบทของสังคมใหญ่

ไฉน สนสกล (2535: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การดำรงชาติพันธุ์และการผสมกลมกลืนของชาวมอญ : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี” พบว่า ชาวมอญบางขันหมากมีการปรับตัวให้เข้ากับคนไทยซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ได้เป็นอย่างดี โดยมีความสัมพันธ์แบบยอมรับกัน อย่างไรก็ตาม ชาวมอญบางขันหมากยังคงรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่มคนบางประการไว้จนถึง

ปัจจุบันได้แก่ ภาษา ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณี แม้จะมีบางส่วนที่ผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมไทยบ้างแล้วก็ตาม

อมาวลี ยิ้มอำนวย (2536: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ความเชื่อของชาวมอญบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่งจังหวัดราชบุรี” พบว่า ท่ามกลางอิทธิพลของการแพร่กระจาย และการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชนต่างเผ่าพันธุ์ อันได้แก่ คนไทย คนลาว คนจีน คนญวน และคนมอญ ในแถบลุ่มน้ำแม่กลอง แต่ละกลุ่มได้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกันแต่ขณะเดียวกัน ท่ามกลางกลุ่มคนในท้องถิ่นนี้ เอกลักษณ์ของคนมอญก็ยังคงความโดดเด่นอย่างเห็นได้ชัด

ปัจจัยสำคัญอันหนึ่งของการสามารถดำรงเอกลักษณ์ของชาวมอญไว้ได้คือ ระบบความเชื่อ อันได้แก่การถือผีบรรพบุรุษและความศรัทธาในพุทธศาสนาที่ฝังรากอยู่อย่างเหนียวแน่น ชาวมอญมีความเชื่ออย่างลึกซึ้งต่อผีบรรพบุรุษมากพอ ๆ กับความศรัทธาในพุทธศาสนาและผสมผสานอยู่ร่วมกันได้อย่างไม่ขัดเขิน และอาจกล่าวได้ว่าตำนานหรือนิทานปรัมปรา (Myth) ที่มีการบันทึกไว้ในพระไตรปิฎกและคัดลอกไว้ในคัมภีร์ไบเบิลซึ่งแพร่หลายอยู่อย่างกว้างขวางมีส่วนเสริมสร้างศรัทธาความเชื่ออย่างฝังรากลึกในหมู่ชาวมอญผู้มีความใฝ่รู้ และมีความแตกฉานในภาษาอังกฤษ ประกอบกับการบอกเล่าสู่กันฟังทางวาจา สิ่งเหล่านี้จึงช่วยจรรโลงสืบทอดโลกทัศน์ ความเชื่อ ซึ่งแสดงออกในรูปแบบของประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ อันเป็นเอกลักษณ์ของคนไว้ได้อย่างมั่นคง

โอชิมา, อะระโท (2536: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ชีวิต พิธีกรรมและเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนมอญในเมืองไทย กรณีศึกษา ในเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” พบว่า การที่จะให้กลุ่มชาติพันธุ์สามารถดำรงอยู่ได้ จำเป็นต้องมีปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ กลุ่ม (group) ประวัติ (history) และเอกลักษณ์ (identity) ในขณะเดียวกันพิธีกรรมก็มีความสำคัญต่อการที่บุคคลมารวมกันเป็นกลุ่ม มีความสำคัญต่อการทำในอดีตปรากฏขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง อีกทั้งพิธีกรรมยังมีความสำคัญต่อการสร้างเอกลักษณ์ของบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าร่วมพิธีกรรม นอกจากนี้ ยังพบว่า คนมอญในชุมชนบ้านมด (นามสมมติ) จังหวัดราชบุรี มีเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ที่ซับซ้อนกันอยู่ 2 ระดับ คือ ในระดับที่เป็นคนไทย และในระดับที่เป็นคนมอญควบคู่กันไป ซึ่งการที่คนมอญในชุมชนบ้านมดมีเอกลักษณ์ส่วนหนึ่งที่เป็นคนไทยนั้น ไม่ใช่ว่ามีเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ไทย แต่มีเอกลักษณ์ส่วนหนึ่งของสังคมไทยหรือประเทศไทย คนมอญในชุมชนบ้านมดแบ่งใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ของชาติพันธุ์มอญ ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์และกาลเทศะ เช่น การแต่งกาย การใช้ภาษา เป็นต้น สิ่งสำคัญที่นิยามความเป็นมอญในชุมชนบ้านมด คือ เชื้อสายของคนมอญโดยเฉพาะสายเลือดทางผู้ชาย และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนับถือชะลบท้าย เช่น พิธีเลี้ยงผี และพิธีรำผี นั้น เป็นกลไกสำคัญที่จะดำรงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์มอญ โดยการสืบต่อทางสายเลือด และสืบต่อประวัติของชาติพันธุ์มอญ อีกนัยหนึ่งพิธีกรรมทางด้านพุทธศาสนาบางพิธีกรรม เช่น การทำบุญร่วมกันทั้ง 9 วัด ในวันเข้าพรรษาและ

วันออกพรรษา และพิธีเทศน์มหาชาติ เป็นต้นนั้น ได้รวบรวมกลุ่มชาติพันธุ์มอญกลุ่มย่อย ๆ เข้าไว้ด้วยกัน ทำให้มีกลุ่มชาติพันธุ์มอญกลุ่มใหญ่หรือขอบเขตวัฒนธรรมมอญ ซึ่งมีประโยชน์ต่อการดำรงวัฒนธรรมและจารีตประเพณีของชาติพันธุ์มอญในขณะเดียวกัน คำว่าต่าง ๆ ของคนมอญก็มีหน้าที่สำคัญต่อการดำรงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์มอญ โดยการสืบทอดประวัตินิเวศและพิธีกรรมของคนมอญ และโดยการแสดงให้เห็นกฎและแบบอย่างการดำเนินชีวิตของคนมอญ

ทวิช จตุรพฤกษ์ (2538: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “พิธีกรรมเพื่อสืบทอดความเป็นชาติพันธุ์ของชาวเขายากจน : การศึกษาการปรับตัวทางวัฒนธรรมของชาวเขาลื้อซอ ในจังหวัดเชียงใหม่” พบว่า ในปัจจุบัน ชาวลื้อซอยากจนกำลังถูกบีบบังคับให้จำต้องเข้าสู่กระบวนการพัฒนาไปสู่สังคมทันสมัย โดยรัฐได้ยื่นมือเข้ามาจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนด้วยความหวังดี ทำให้ชุมชนชาวเขาค่อยๆ อยู่ในสภาวะเป็นอัมพาตเชิงโครงสร้าง จนสูญเสียศักยภาพในการจัดการกับปัญหาของตนเองอย่างเรื้อรัง ชีวิตสังคมเป็นไปด้วยความอ้างว้าง โดดเดี่ยวและตีสอน บุคคลรู้สึกไร้อำนาจ และสูญเสียศักดิ์ศรีของความเป็นคน และความเป็นชาติพันธุ์อยู่ในภาวะใกล้จะแตกสลาย การนิยามความเป็นลื้อซอและการยืนยันถึงลักษณะเฉพาะของกลุ่ม จึงเป็นประเด็นสำคัญ ดังนั้น พิธีกรรมจึงเป็นปฏิบัติการของชาวบ้านที่ถูกผลิตซ้ำขึ้นมาเพื่อนิยามความเป็นคนลื้อซอใหม่ และยังเป็นภาษาของการปรับเปลี่ยนทั้งโลกทัศน์ การตีความสำนึกของชาติพันธุ์ ตลอดจนปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจและบทบาททางสังคมอีกด้วย

จากการศึกษาการปรับตัวของพิธีกรรม ได้พบประเด็นสำคัญ 3 ประการคือ ประเด็นแรก การปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ ชาวลื้อซอได้มีการปรับโครงสร้างทางความเชื่อให้ทันสมัยยิ่งขึ้น ซึ่งมีการแสดงออกผ่านกระบวนการปรับความเชื่อหรืออุดมการณ์อำนาจที่มีลักษณะทั่วไป ให้กลายเป็นของท้องถิ่น เช่น การรับเอาพระพุทธรูปเข้าไปอยู่ในตำนานว่าด้วยผู้นำทางการเมืองของชนเผ่า และการเชื่อมประสานกับอำนาจจากภายนอก โดยการติดตั้งหิ้งบูชาพระพุทธรูปเคียงข้างหิ้งบูชาผีเสื้อเรือนในบ้าน ทั้งนี้ เพื่ออธิบายปัญหาของการพัฒนาด้วยความหมายใหม่ ทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่ จะได้สามารถทำความเข้าใจปรากฏการณ์ร่วมกันได้อย่างครอบคลุมยิ่งขึ้น

ประเด็นที่สอง คือ การตีความสำนึกของชาติพันธุ์ในบริบทใหม่ ชาวลื้อซอได้มีการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของศาลผีเสื้อบ้าน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชุมชนของชาวลื้อซอทั่วไปให้มีลักษณะทันสมัย จะได้มีสถานภาพที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ที่เป็นผลมาจากปัจจัยภายนอกมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น ยังมีการตีความภาวะมีมลทินทางสังคมครัวเรือนที่ชื่อของใหม่มาทำให้ดูราวกับเป็นของเก่า เพื่อขายให้กับนักท่องเที่ยว เป็นการกระทำที่ขัดกับกฎจารีต และเห็นว่าการไปอยู่ในเมืองเป็นประจำมีส่วนทำลายความเป็นลื้อซอ ซึ่งเป็นข้อกล่าวหาที่รุนแรงกว่าเดิม และมีการนิยามความเจ็บป่วยกับภาวะไร้ศักดิ์ศรีของเพศชายว่า เป็นผลมาจากการสูญเสียงานที่มีความหมายต่อสถาน

ภาพของความเป็นชายที่ไม่นับถือ ทำให้ไม่มีหนทางแสดงบทบาทของผู้ชายตามความคาดหวังของชุมชนได้ ภาวะสูญเสียอำนาจและไร้ศักดิ์ศรีในปัจจุบัน จึงเป็นผลมาจากการพัฒนาโดยตรง ทำให้เกิดจากการละเมิดอำนาจเหนือธรรมชาติไม่

ประเด็นที่สาม คือ การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งเกิดขึ้นภายในชุมชนและกับรัฐ ในการกระชับสัมพันธ์กับตัวแทนของอำนาจรัฐ ชาวบ้านได้จัดพิธีการต้อนรับคณะของนายอำเภอ และการแสดงการวะต่อเจ้าหน้าที่สนาม ซึ่งเป็นการสร้างพันธมิตรวิธีหนึ่ง ในระดับครัวเรือน มีการผลิตซ้ำความสัมพันธ์แบบชุมชน ผ่านพิธี ศาลาหู่ ซึ่งได้มีการสร้างศาลาที่พักริมทางไว้เป็นสมบัติของส่วนรวม เพื่อแสดงตนว่ามีความน่าเชื่อถือ และเป็นการกระทำคุณประโยชน์ต่อส่วนรวม ทดแทนความผิดที่ได้ห่างเหินไปจากความสัมพันธ์แบบชุมชน และมีการทำพิธีสะเดาะเคราะห์ให้กับคู่สามีภรรยา เพื่อเยียวยาหรือสมานสัมพันธ์ที่มีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง อันเป็นผลมาจากการที่ผู้ชายได้สูญเสียบทบาทสำคัญในครอบครัวไป พิธี จือเพีย จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่าสถานภาพของผู้ชายยังคงมีความหมายต่อความเป็นครอบครัว และทำให้ผู้หญิงรับรู้และกลับมายอมรับความสำคัญของสามีในฐานะส่วนหนึ่งของการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวอีกครั้งหนึ่ง แม้ว่าจะมีบทบาทลดลงก็ตาม

กาญจนา สุวรรณวงศ์ (2539: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “วิถีชีวิต พิธีกรรม และการดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มพราหมณ์ราชสำนัก ในสังคมไทย : ศึกษากรณี เทวสถานโบสถ์พราหมณ์พระนคร” พบว่า พราหมณ์ราชสำนักในสังคมไทย มีบรรพบุรุษเป็นชาวอินเดียทางตอนใต้ มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานควบคู่กับราชสำนักไทยมาโดยตลอด ทั้งนี้พวกเขามีบทบาทในการส่งเสริมและสร้างความชอบธรรมให้บังเกิดแก่พระมหากษัตริย์ โดยเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในพระราชวัง และถือว่าเป็นข้าราชการบริพาร ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 ได้มีการยุบกรมพิธีพราหมณ์ลง และจำกัดตำแหน่งและจำนวนพราหมณ์ในราชสำนักลง เหลือเพียง 9 ตำแหน่ง ประกอบกับบรรดาลูกหลานพราหมณ์รุ่นใหม่ ไม่ได้ให้ความสนใจในการสืบทอดสายสกุลพราหมณ์ต่อจากบิดา ทำให้พราหมณ์ราชสำนักในปัจจุบันมีจำนวนคงที่

อย่างไรก็ตาม การดำรงอยู่ของพราหมณ์ราชสำนักไทยในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบันนั้น สามารถวิเคราะห์ได้ว่าเป็นเพราะพวกเขายังคงมีหน้าที่ต่อสังคมไทยโดยภาพรวมนั่นเอง โดยอยู่ในฐานะผู้ประกอบพิธีกรรม ให้กับสังคมทุกระดับชั้น นับตั้งแต่พระราชพิธีในวัง รวมไปถึงรัฐพิธี และพิธีราษฎร์ ในแง่บทบาทของพราหมณ์ราชสำนักจึงสามารถตอบสนองต่อความต้องการทางด้านจิตใจโดยผ่านพิธีกรรมให้กับผู้ที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมในปัจจุบันได้ ขณะเดียวกัน พราหมณ์ราชสำนักเองก็พยายามปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปด้วย มีการจัดรูปองค์กรในลักษณะของ “คณะทำงาน” การใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสาร เช่น โทรศัพท์

มือถือ โทรศัพท์ ฯลฯ ตลอดจน การมียานพาหนะของตนเพื่อใช้ในการออกไปประกอบพิธีกรรม คือ รูปแบบของการปรับตัวต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และตราบไคที่สังคมยังต้องการพิธีกรรมของพราหมณ์ราชสำนักเพื่อการเยียวยาทางจิตใจ ตราบนั้น บทบาทของพราหมณ์ราชสำนักจะยังคงดำรงอยู่ต่อไป

แม้ว่าในแง่ของจิตสำนึกทางชาติพันธุ์ พราหมณ์ราชสำนักในปัจจุบันไม่ได้มีจิตสำนึกทางชาติพันธุ์อินเดียหลงเหลืออยู่ แต่พวกเขาก็ยังสามารถดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มผ่านพิธีกรรมที่ยังปฏิบัติอยู่ไว้ได้ โดยเฉพาะพระราชพิธีตรียัมพวาย-ตรีปวายที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีนั้น เป็นเสมือนเวทีที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มได้มาพบปะและทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดเป็นกระบวนการกลุ่มและเปิดโอกาสให้มีการจัดเกลาทางสังคมแก่สมาชิกใหม่ ผ่านทางพิธีกรรมการบวชพราหมณ์ ตลอดจนการใช้ภาษาคุณถ์ในการสวดในระหว่างพิธี จนก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “จิตสำนึกร่วมทางวัฒนธรรม” ของกลุ่ม ซึ่งนับว่าพิธีกรรมดังกล่าวมีส่วนสำคัญยิ่งในการคอกย้ำให้สมาชิกในกลุ่มได้ตระหนักถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่ม และสำนึกในความเป็นกลุ่มวัฒนธรรมพราหมณ์ราชสำนักของตน

สรุจชา เวชพฤติ (2539: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การติดต่อทางวัฒนธรรมและกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมในชุมชนมอญ ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” โดยแนวคิดในการศึกษาได้แบ่งตัวแปรในการวิจัยออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่เพื่ออธิบายกระบวนการรักษาเอกลักษณ์และกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวมอญ อันได้แก่

กลุ่มปัจจัยที่ช่วยในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งในที่นี้มุ่งเน้นเฉพาะปัจจัยผู้นำในด้านต่าง ๆ ของชุมชน เช่น ผู้นำทางการเมือง ศาสนา การศึกษา เศรษฐกิจ ศิลปะและนันทนาการ และกลุ่มต่อมาคือ ปัจจัยภายนอกที่ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วยความทันสมัย (Modernization) ความเป็นเมือง (Urbanization) ความเป็นอุตสาหกรรม (Industrialization) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (Socio-Economic Development Plan) และสื่อมวลชน (Mass Media)

1) ผลการศึกษาในกลุ่มปัจจัยภายในที่ช่วยรักษาวัฒนธรรมภายในท้องถิ่น พบว่า ผู้นำประเภทต่าง ๆ ในชุมชนมีบทบาทในการดำรงวัฒนธรรมในท้องถิ่นชาวมอญในลักษณะที่แตกต่างกัน

กล่าวคือ ผู้นำทางการเมืองของมอญ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีส่วนช่วยในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมในเรื่องของภาษาพูด และอำนวยความสะดวก สนับสนุนการจัดงานประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีแห่ปลา ปลอยนก แห่หงส์-ธงตะขาบ แต่ก็มียางด้านที่ผู้นำทางการเมืองไม่ได้มี

บทบาท อันได้แก่ การเขียนภาษามอญ หรือประเพณีการเกิด ชาวบ้านนิยมไปคลอดโรงพยาบาล ส่วนประเพณีงานศพ ผู้นำทางการเมืองมีส่วนร่วมในฐานะเป็นแขกเท่านั้น ขณะที่ผู้นำทางศาสนา ซึ่งได้แก่ เจ้าอาวาสวัดมอญ และผู้ที่ได้รับการยอมรับในชุมชนว่ามีความรู้ในศาสนาภาษามอญ กลับมีบทบาทช่วยรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมสูงกว่า อันได้แก่ เรื่องของภาษาพูด ผู้นำได้พยายามพูดคุย และสอนภาษามอญแก่ชาวบ้านที่สนใจ ประเพณีส่งข้าวสังกรานต์ และประเพณีต่าง ๆ ผู้นำทางศาสนาจะมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ แต่ก็ยังมีบางด้านที่ไม่ได้ทำ ได้แก่ ประเพณีการเกิด

ส่วนผู้นำทางการศึกษา ซึ่งในที่นี้หมายถึง บุคคลในหมู่บ้านที่มีการศึกษาหรือบุคคลที่ได้รับการยอมรับว่ามีความรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งมักประกอบอาชีพครู อาจารย์ ผู้อาวุโสในชุมชน พบผลว่า ผู้นำทางการศึกษามีส่วนช่วยรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรม ในเรื่องของภาษาพูด ประเพณีต่าง ๆ แม้ว่าผู้นำทางการศึกษาจะมีบทบาทในการรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมโดยทั่วไป แต่มีบางด้านที่ผู้นำได้เข้าไปมีส่วนร่วมน้อย เช่น ประเพณีการแต่งงาน ทั้งนี้เนื่องจากชาวบ้านจัดงานกันโดยปรึกษาผู้นำประเภทอื่น ทำให้บทบาทของผู้นำทางการศึกษาจึงเป็นเพียงคนร่วมงานเท่านั้น

กลุ่มผู้นำทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ผู้ที่ได้ยอมรับว่ามีฐานะมีรายได้มากกว่าชาวบ้านโดยทั่วไป พบว่า ผู้นำกลุ่มนี้มีอาชีพค้าขาย พัฒนาที่ดิน ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาสนทนากับชาวบ้านหรือคนในชุมชน แต่นิยมการทำบุญ และช่วยเหลือด้านการเงินในการจัดงานประเพณีต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ ส่วนในด้านภาษา ผู้นำทางด้านเศรษฐกิจมีบทบาทน้อยมาก ฉะนั้นผู้นำทางการศึกษาจึงไม่มีส่วนร่วมในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

สำหรับกลุ่มผู้นำทางศิลปะและนันทนาการ ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ทางด้านศิลปะของชาวมอญ หรือผลิตผลงานทางด้านศิลปะและนันทนาการของชาวมอญ พบว่า มีบทบาทในประเพณีของชาวมอญบางด้าน อาทิ ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ประเพณีทำบุญศาลเจ้าพ่อลัดโพธิ์ ส่วนด้านภาษานั้นก็ไม่ได้ทำ ในภาพรวมสรุปได้ว่าผู้นำทางศิลปะและนันทนาการไม่มีส่วนช่วยรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเท่าที่ควร

2) ส่วนกลุ่มปัจจัยที่ทำให้เกิดการสูญเสียวัฒนธรรม พบว่า ความทันสมัย ความเป็นเมือง ความเป็นอุตสาหกรรม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสื่อมวลชนล้วนมีส่วนทำให้ชุมชนชาวมอญเกิดการสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

อริตา สุนทโรทก (2539: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “มุเซอคำมุเซอเหลื่อง : การรักษาเอกลักษณ์และพรมแดนชาติพันธุ์ ในบริบทของการพัฒนาที่บ้านบาหลา อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย” พบว่า มุเซอคำและมุเซอเหลื่องที่บ้านบาหลา มีเส้นทางการอพยพที่แตกต่างกันก่อนหน้านี้จะมาอาศัยอยู่ร่วมกันที่บ้านบาหลา จึงทำให้กลุ่มชนทั้งสองไม่ค่อยจะมีความผูกพันกันเท่าใดนัก นอกจากนั้นยังมีความแตกต่างกันด้านศาสนา ค่านิยม พิธีกรรม มาตรฐานทางศีลธรรม เป็นผลให้

กลุ่มคนทั้งสองมีการแบ่งพรมแดนทางชาติพันธุ์ ที่เห็นได้ชัดเจน คือ การไม่ร่วมพิธีกรรมด้วยกัน การไม่เยี่ยมเยียนกัน และการไม่แต่งงานกันในระหว่างมุเซอคำและมุเซอเหลื่อง ความแตกต่างกันยิ่งเห็นได้ชัดยิ่งขึ้น เมื่อรัฐเข้ามาพัฒนาชุมชนบ้านบาหลา กล่าวคือ มุเซอคำเป็นกลุ่มชนที่ยอมรับการพัฒนาได้มากและรวดเร็วกว่ามุเซอเหลื่อง ในขณะที่มุเซอเหลื่องตอบรับการพัฒนาได้ค่อนข้างช้า และมีแนวโน้มที่จะดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มไว้ค่อนข้างยาก

อำไพ มัณมาน (2539: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาของเยาวชนมอญ จังหวัดราชบุรี” พบว่า วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนโดยเฉพาะทางด้านภาษามอญ เด็กชายที่อยู่ในวัยประถมศึกษาจะได้รับการศึกษาทั้งภาษาไทยและภาษามอญ ในการศึกษาภาษามอญนั้น บิดามารดาเป็นผู้พาลูกไปมอบตัวเป็นศิษย์วัด ให้พระสงฆ์อบรมสั่งสอนได้อย่างเต็มที่ ส่วนเด็กผู้หญิงมีโอกาสเรียนภาษามอญน้อยมาก ถ้ามีความสนใจก็เรียนจากบุคคลในครอบครัวหรือในชุมชน การเรียนการสอนภาษามอญในวัดเน้นเพียง 2 ทักษะ คือ ทักษะการอ่านและการเขียน ส่วนอีก 2 ทักษะ คือ ทักษะการฟังและการพูด ผู้เรียนจะได้รับมาแล้วจากครอบครัว

แต่ปัจจุบันผู้คนในชุมชนออกไปทำงานในโรงงาน ไม่มีเวลาสนับสนุนลูกหลาน บางครอบครัวไม่เห็นประโยชน์ของการเรียนการสอนภาษามอญ จึงไม่ส่งลูกหลานไปเป็นศิษย์วัด ปัญหาเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนภาษามอญที่วัดเกือบจะต้องยุติลง ด้วยความตระหนักในปัญหาดังกล่าว จึงได้มีองค์กรในชุมชนเกิดขึ้นคือ ชมรมเยาวชนมอญราชบุรี ซึ่งก่อตั้งเมื่อพ.ศ. 2536 โดยกิจกรรมของชมรมเยาวชนมอญ ราชบุรี ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และส่งเสริมคุณค่าของความเป็นมอญอย่างหลากหลายและส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่

1. ภาษาและหนังสือ โดยมีการสร้างแบบเรียนภาษามอญ สร้างหนังสือหลักการอ่าน จัดการเรียนการสอนภาษามอญ รวบรวมคำภาษามอญที่ใช้อยู่ในภาษาไทย
2. ประวัติศาสตร์และบทบาทของคนไทยเชื้อสายมอญ โดยจัดนิทรรศการในงานสำคัญต่าง ๆ จัดการประชุมอบรมสัมมนา และส่งข่าวหรือจดหมายข่าวเกี่ยวกับมอญ
3. ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และจริยธรรม ได้ส่งเสริมให้มีการสืบสานศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และจริยธรรมที่มีคุณค่าของมอญซึ่งเยาวชนควรจะได้รับถ่ายทอด

ศิริรัตน์ แอดสกุล (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ : กรณีศึกษาชุมชนมอญบ้านม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” พบว่า ชาวมอญบ้านม่วงยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมบางอย่างไว้ได้จนถึงปัจจุบัน เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ได้แก่ ภาษา ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตาม เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเหล่านี้ก็มีบางส่วนที่ถูกผสมกลมกลืนให้เข้ากับสังคมไทยด้วย

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษา พบว่า ชาวมอญบ้านม่วงก็ได้มีการผสมกลมกลืนให้เข้ากับสังคมไทยซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะคนมอญและคนไทยมีความสัมพันธ์แบบเชิงบวก ยอมรับกัน โดยไม่มีอคติใด ๆ ค่อกัน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ปัจจัยที่ทำให้ชาวมอญเกิดการผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรมนั้น ได้แก่ นโยบายของรัฐ การศึกษา อาชีพ การแต่งงาน และการตั้งถิ่นฐานและการอพยพย้ายถิ่น

สรัญญา ชูชาติไทย (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการอนุรักษ์หมู่บ้านมอญพระประแดง : กรณีศึกษาหมู่บ้านทรงคนอง” พบว่า แนวทางที่เหมาะสมในการอนุรักษ์หมู่บ้านทรงคนอง คือ การอนุรักษ์เพื่อเป็นย่านที่อยู่อาศัยของคนมอญต่อไปและส่งเสริมคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านทรงคนอง พร้อมกับเชื่อมโยงหมู่บ้านกับสถานที่สำคัญในอำเภอพระประแดง โดยการเสนอแนวทางในการอนุรักษ์และปรับปรุงทางกายภาพ การควบคุมกิจกรรมและการก่อสร้างอาคาร การปรับปรุงสถาปัตยกรรม ระบบการสัญจรและการเข้าถึงระบบสาธารณูปโภค ระบบพื้นที่เปิดโล่ง โครงการอนุรักษ์และปรับปรุงด้านกายภาพของชุมชน และแนวทางในการจัดการอนุรักษ์หมู่บ้านทรงคนอง

ฝนวันจันทร์ ศรีจันทร์ (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของคนในเมืองประวัติศาสตร์ กรณีศึกษาเมืองประวัติศาสตร์พิมาย” พบว่า การเปลี่ยนแปลงสถานะของเมืองพิมายไปสู่การเป็นเมืองประวัติศาสตร์ ทำให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาจัดการและควบคุมเมืองเพื่อรองรับการท่องเที่ยว และเพื่อเป็นการแสดงถึงอารยธรรมที่มีมาในอดีต ได้ส่งผลดีต่อคนในพื้นที่ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสถานภาพทางสังคมแต่ในอีกทางหนึ่ง คนพิมายได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะได้ทำให้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่คนพิมายมีส่วนร่วม เช่น ตำนาน เรื่องเล่าและความทรงจำที่มีต่อภูมิปัญญาได้เปลี่ยนแปลงไป อันเนื่องมาจากประวัติศาสตร์โบราณคดีของรัฐ ได้สร้างความหมายใหม่ให้กับปราสาทหินพิมาย

เมื่อคนในท้องถิ่นได้นำเอาประวัติศาสตร์รัฐมาผ่านการตีความวิธีคิดแบบท้องถิ่นได้ก่อให้เกิดระบบความเชื่อ และพิธีกรรมที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ เป็นการสร้างความหมายที่แตกต่างออกไปจากวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งส่วนกลางเป็นผู้สร้างให้ ก่อให้เกิดสำนึกในอัตลักษณ์ของท้องถิ่นชุดใหม่ที่เป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดจากส่วนกลางและภูมิปัญญาในท้องถิ่น

วันดี สันติวุฒิเมธี (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่ ชายแดนไทย-พม่า กรณีศึกษา : หมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า ชาวไทยใหญ่มีกระบวนการเลือกสรรอัตลักษณ์ขึ้นมาสร้างพรมแดนทางชาติพันธุ์ของคนหลากหลายรูปแบบ โดยเนื้อหาของอัตลักษณ์ดังกล่าว มีความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อยู่แวดล้อมในลักษณะท้าทาย ต่อรอง และประนีประนอมโดยเฉพาะรัฐไทยกับรัฐพม่าอยู่ตลอดเวลา

รวมทั้งมีความสัมพันธ์กับความเป็นพื้นที่ชายแดนและสถานการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนไปในช่วง 40 ปีที่ผ่านมาโดยตรง ความเป็นพื้นที่ชายแดนและสถานการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ทำให้ชาวไทใหญ่บ้านเปียงหลวงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปอยู่เสมอ ชาวไทใหญ่บ้านเปียงหลวงจะเป็นผู้หยิบยกอัตลักษณ์ต่าง ๆ ขึ้นมาใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ ด้วยเหตุนี้ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทใหญ่บ้านเปียงหลวงจึงเป็นสิ่งที่ไม่น่าแน่นอนตายตัว และเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการดำรงชาติพันธุ์ของชาวไทใหญ่ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี

2.5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับ “การปรับเปลี่ยน”

สุภรณ์ โอเจริญ (2519: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ชาวมอญในประเทศไทย : วิเคราะห์ฐานะและบทบาทในสังคมไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลางถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น” เป็นการศึกษาเรื่องราวของชาวมอญในประเทศไทยในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลางจนกระทั่งถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงฐานะและสภาพความเป็นอยู่ของชาวมอญในประเทศไทย ตลอดจนบทบาทและความสำคัญของชาวมอญในสังคมไทยรวมทั้งการปรับตัวให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย โดยได้กล่าวถึงเรื่องราวของชาวมอญก่อนอพยพเข้าสู่ประเทศไทย ตั้งแต่เริ่มมีการบันทึกหลักฐานเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาตอนกลางจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สุภรณ์ได้วิเคราะห์ถึงภูมิหลังของการอพยพ สาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้ชาวมอญพากันอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งในประเทศไทย ลักษณะของการอพยพตลอดจนรายละเอียดในการอพยพแต่ละครั้ง พร้อมทั้งวิเคราะห์นโยบายของรัฐบาลที่มีต่อชาวมอญอพยพทั้งในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น และกล่าวถึงสภาพความเป็นอยู่ของชาวมอญในประเทศไทยและความสัมพันธ์ของคนไทย วิเคราะห์ฐานะของชาวมอญในสังคมไทย หน้าที่และการรับราชการในกรมการต่าง ๆ ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ตลอดจนเรื่องราวของชาวมอญในหัวเมืองชายแดนที่ติดต่อกับพม่า ทั้งยังวิเคราะห์บทบาทและความสำคัญของชาวมอญในประเทศไทยทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการปรับตัวของชาวมอญเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย โดยได้วิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้มีการปรับตัวจากข้อมูลที่ได้มีการสุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านมอญ 3 ตำบล คือ ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ตำบลคลองควายอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี และตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มาเป็นตัวอย่างประกอบการวิเคราะห์ พร้อมทั้งได้ประเมินผลการปรับตัวในหมู่บ้านทั้ง 3 แห่งด้วย สรุปว่า ชาวมอญมีการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมไทยด้วยปัจจัยต่าง ๆ ทางสังคมที่เอื้อต่อการผสมกลมกลืน เช่น ความ

คล้ายคลึงกันในด้านรูปร่างหน้าตา อาชีพ การนับถือศาสนา เป็นต้น ยิ่งในปัจจุบันแล้วมอญกับไทยแทบจะไม่มีอะไรต่างกันเลย

การศึกษาของ Foster (1986: 59-81) ในบทความ Ethnic Identity of the Mons in Thailand ได้กล่าวถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวมอญในประเทศไทย พบว่าชุมชนต่าง ๆ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของแต่ละท้องถิ่นเป็นสำคัญ โดยปัจจัยสำคัญที่สามารถนำมาอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวประกอบด้วย 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือกลุ่มปัจจัยการผสมผสานทางวัฒนธรรม และกลุ่มปัจจัยความทันสมัย กล่าวคือ จากการที่ประชากรมีจำนวนมากขึ้น พื้นที่มีน้อยลง ทำให้ชุมชนมอญและชุมชนไทยมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น สิ่งนี้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนในเรื่องแรงงาน และการติดต่อสัมพันธ์กันทางเศรษฐกิจและสังคมในรูปแบบต่าง ๆ กันมากขึ้น ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยกับมอญ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อมาคือ ความทันสมัย ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งชาวไทยและมอญ ในรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบใหม่ นอกจากนี้ทั้งคนไทยและมอญได้เรียนรู้ความจงรักภักดีต่อชาติแบบใหม่ในระบบของโรงเรียน ความบันเทิงของประเพณี ต่าง ๆ ได้สูญหายไปกับภาพยนตร์ วิทยุ และอื่น ๆ

อย่างไรก็ตามสาเหตุของอัตราการผสมผสานและความทันสมัยที่แตกต่างกันในแต่ละชุมชนค่อนข้างสลับซับซ้อนมาก ฉะนั้นหากจะวิเคราะห์ตัวอย่าง อาจสรุปได้ว่า ความใกล้ชิดกรุงเทพมหานครและการคมนาคมที่ดีจะเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดระดับความแตกต่างนี้ เช่น การเสื่อมสลายของอุตสาหกรรมปั่นหม้อที่ชุมชนปากเกร็ดได้ผลักดันให้คนมอญต้องเข้าไปหางานทำในเมือง และจากการที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานครทำให้มีทางเลือกในการจ้างงานสูง และค่อยถูกผนวกเป็นเมืองบริวารของกรุงเทพฯไปในที่สุด ตรงกันข้ามกับชุมชนหมู่บ้านหนึ่งในอยุธยา ซึ่งขาดโอกาสในการจ้างงานในเมือง ทำให้ตกอยู่ในภาวะยากจน แต่กลับยังคงดำรงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ได้

สุวัฒนา ธาณานิติ (2532: บทคัดย่อ) ศึกษาชุมชนมอญในพื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการนี้ จำนวน 16 หมู่บ้านใน 4 ตำบล โดยอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา 15 หมู่บ้านในตำบลบางพิง ตำบลตลาดและตำบลทรงคนอง และตั้งอยู่บนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาหรือฝั่งกรุงเทพมหานครอีก 1 หมู่บ้าน ในตำบลบางหญ้าแพรก หมู่บ้านมอญที่ตั้งอยู่ริมคลองลัดหลวงในตำบลบางพิง ส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก มีการรักษาประเพณีรำผีเป็นประจำทุกปี เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่ควรแก่การอนุรักษ์ไว้ และควบคุมสภาพแวดล้อมให้ปลอดจากมลภาวะจากโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งอยู่ในบริเวณถัดออกไปเช่นเดียวกับหมู่บ้านมอญในตำบลทรงคนอง ยังมีสภาพดั้งเดิมของชุมชน และกลุ่มอาคารบ้านเรือนรุ่นเก่าเหลืออยู่ค่อนข้างมาก นอกจากนี้ยังมีเอกลักษณ์ที่เด่นชัดทางด้านวัฒนธรรมประเพณี ส่วนหมู่บ้านมอญในตำบลตลาด ซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนกลางตัวเมืองชนเป็นย่านพาณิชย์กรรม สภาพของชุมชนมอญเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมก่อน

ข้างมากมีคนเชื้อสายอื่นเข้ามาปะปนในชุมชนมากขึ้น ได้รับอิทธิพลจากความเจริญภายนอกและ บริการทางสาธารณสุขโลก และสาธารณสุขการจากส่วนกลาง เช่นเดียวกับหมู่บ้านมอญในตำบลบาง ห้วยแพรก ซึ่งตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชนอื่น ๆ ที่หนาแน่น สภาพชุมชนดั้งเดิมเปลี่ยนไปและมีโรงงาน อุตสาหกรรมในบริเวณใกล้เคียงหลายแห่ง คนมอญทั้ง 16 หมู่บ้าน ในอำเภอพระประแดงนี้มีบรรพ บุรุษเป็นชาวมอญที่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่ง ที่ปทุมธานีในสมัยกรุงธนบุรี และถูกย้ายมาเป็นกำลัง ในการสร้างเมืองพระประแดงในสมัยรัชกาลที่ 2 อาชีพหลักของคนมอญที่นี่ในปัจจุบันคือ การรับ ราชการในหน่วยงานของรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ รองลงมาคือ รับจ้างทำนา กู้ขาย และทำงาน หัตถกรรม ครอบครัวส่วนใหญ่มีขนาดไม่ใหญ่นัก ในแต่ละครอบครัวมักจะมีเครือญาติ 2-3 รุ่นอยู่ ด้วยกัน คนรุ่นใหม่ไม่รู้ภาษามอญ เพราะไม่มีการถ่ายทอดการเรียนรู้และการพูดภาษามอญในปัจจุบัน การโยกย้ายถ่ายเทประชากรในหมู่บ้านมอญยังมีไม่มาก ส่วนมากเป็นการย้ายออกชั่วคราวตามแหล่ง งานและการศึกษา การย้ายเข้าของคนเชื้อสายอื่นมีเพิ่มขึ้นบ้างตามแหล่งงานในย่านพาณิชย์กรรมและ อุตสาหกรรม คนมอญที่นี่นับถือศาสนาพุทธมีวัดมอญที่คนมอญไปเป็นประจำ 10 วัด ส่วนใหญ่ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกายและมีเพียง 2 วัดเท่านั้นที่สังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย คนมอญรุ่นเก่าที่นี่ ยังมีความเชื่อถือในโชคลางและข้อห้ามต่าง ๆ ตลอดจนยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีและความ เชื่อดั้งเดิมอยู่บ้าง ส่วนใหญ่ยังนับถือผีซึ่งสืบทอดกันต่อ ๆ มาจากบรรพบุรุษและมีการนับถือเจ้าพ่อ ส่วนด้านประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ของมอญ ปัจจุบันลดน้อยลงหรือลดรูปแบบลงตามความเหมาะสม กับเวลาและสภาพเศรษฐกิจ

ณัฐประวิณ ศรีทรัพย์ (2537: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรมและการดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ : ศึกษากรณีชุมชนมอญบ้านลาดเกร็ด ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” พบว่า ภายใต้อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรมในบริบทของสังคมไทยที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ชาวมอญเกิดการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในด้านสังคมและการปกครองตนเอง การปรับเปลี่ยน ทางเศรษฐกิจในด้านการผลิตและการจำหน่ายจ่ายแจกเครื่องปั้นดินเผา การเปลี่ยนแปลงทางด้านการ ศึกษาและการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ในหมู่บ้านครอบครัวและเครือญาติ แต่ใน ขณะเดียวกันชาวมอญก็ยังคงไว้ซึ่งความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญในสังคมไทย โดยสามารถดำรง เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนไว้ได้ ได้แก่ ภาษา ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อและขนบธรรมเนียม ประเพณี

ศราวุธ แฝงสีคำ (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ไทครว : การผสมกลมกลืนทางวัฒน ธรรม ศึกษากรณีบ้านดงสวนพัฒนา ตำบลนาทัน อำเภอดำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์” พบว่า สาเหตุที่ ทำให้ไทครวอพยพครอบครัวเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บ้านดงสวนพัฒนา เกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ คือ

ชาวบ้านมีที่ดินทำกินไม่เพียงพอ มีรายได้น้อย สมาชิกในครอบครัวมีมากและต้องการเปลี่ยนอาชีพ ส่วนปัจจัยดึงดูดที่ทำให้ไทครวอพยพครอบครัวเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บ้านดงสวนพัฒนา มีสาเหตุมาจาก ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ที่ดินหาได้ง่ายและราคาถูก จากสภาพทางภูมิศาสตร์ และสภาพสิ่งแวดล้อมของบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านที่เป็นที่ราบบนภูเขา จึงเป็นผลทำให้ไทครวที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานส่วนมากได้เปลี่ยนวิถีจากชาวนามาเป็นชาวไร่

การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ชาวบ้านที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทย ผู้ไท ข้อ ไทเบ็ง ไทเลย เขมร และโล้ มีการปรับตัวมารับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเป็นวัฒนธรรมหลักได้แก่ การบวช การจัดงานศพ ความเชื่อ งานบุญทางศาสนา และมีประเพณีที่ชาวบ้านปฏิบัติตามวัฒนธรรมสมัยใหม่ ได้แก่ การรักษาการเจ็บป่วย นอกจากนั้นยังมีการนำวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของคนมาปฏิบัติผสมผสานกับวัฒนธรรมสมัยใหม่ ได้แก่ ประเพณีฉลองบุตร ประเพณีการแต่งงาน สำหรับวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ชาวบ้านมีวัฒนธรรมที่สำคัญแตกต่างไปจากหมู่บ้านอีสานโดยทั่วไป ได้แก่ วัฒนธรรมการประกอบอาชีพ ชาวบ้านประกอบอาชีพทำไร่เป็นอาชีพหลัก ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน จึงผูกพันอยู่กับการปลูกพืชไร่เป็นสำคัญ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด เป็นต้น วัฒนธรรมเกี่ยวกับภาษาพูด ชาวบ้านยังคงใช้ภาษาพูดดั้งเดิมของคน หรือพูดภาษาดั้งเดิมปะปนกับภาษาลาว เมื่อพูดกับคนทั่วไปในชีวิตประจำวัน ส่วนวัฒนธรรมอื่น ๆ เช่น ศิลปหัตถกรรม การละเล่นดนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจ การบริโภคอาหารที่อยู่อาศัย และการออกแบบตกแต่ง การรวมกลุ่มชาวบ้าน และการแต่งกายชาวบ้านจะมีวัฒนธรรมตามแบบวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว

พัลลภ สุริยกุล ณ อยุธยา (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวมอญ : ศึกษากรณีหมู่บ้านเจดีย์ทอง ตำบลคลองกลาย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี” พบว่า ชาวมอญในหมู่บ้านเจดีย์ทองนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมาสู่สังคมไทยอย่างต่อเนื่อง โดยการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้นเกิดจากปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ไม่ว่าจะเป็นการปฏิรูปทางการศึกษา เนื่องจากได้ทำให้มีการใช้ภาษามอญลดลง หรือการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ซึ่งทำให้แบบแผนการดำรงชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง อย่างไรก็ตามประเพณีทางด้านศาสนานั้นมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก เนื่องจากในหมู่บ้านนี้มีเจดีย์ที่สำคัญที่เป็นที่เคารพสักการะของชาวมอญในหมู่บ้าน และชาวมอญในละแวกใกล้เคียง ประกอบกับการมีผู้นำชุมชนที่เคร่งครัดในด้านการศาสนา

2.5.3 งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องทั่วไปของ “มอญ”

จารุเกตุ กาญจนภา (2515: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ประเพณีสามัญในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” พบว่า ประเพณีต่าง ๆ ในเขตอำเภอพระประแดง ได้แก่ ประเพณี

การปล่อยนก-ปล่อยปลา ประเพณีแห่ธง-ธงตะขาบ การเล่นสบ้าและทะเลหมอย ประเพณีการนับถือผี เนื่องจากคนมอญเป็นกลุ่มชนที่ถือระบบเครือญาติ ที่แน่นแฟ้นกว่าคนไทย จะเห็นได้จากการนับถือสัตว์ที่เป็นสัญลักษณ์ หากในตระกูลมีการยกเว้นสัตว์ชนิดใด ญาติก็จะต้องละเว้นไม่ฆ่าสัตว์ชนิดนั้น นอกจากนี้ ยังมีเรื่องราวเกี่ยวกับการผิผิอีกมากมายโดยมีสิ่งของเป็นสัญลักษณ์แทนบรรพบุรุษ จึงทำให้ข้อห้ามต่าง ๆ ถูกปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดในอดีต แต่ในปัจจุบันมีการตั้งสมมติฐานทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น ความเชื่อต่าง ๆ จึงลดน้อยลง แต่ยังคงเชื่อบางส่วนไว้ แต่มิได้หมายความว่าความเชื่อเหล่านั้นจะหมดไป

จันทร์ศรี สุปัญญากร (2517: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “วรรณกรรมไทยรามัญจากคำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” พบว่า วรรณกรรมไทยที่รวบรวมได้ทั้งหมด 81 เรื่อง โดยแต่ละเรื่องจะสะท้อนให้เห็นความเชื่อแนวคิดและคตินิยมของชาวไทยรามัญได้เป็นอย่างดี การเล่านิทานมีจุดมุ่งหมายใหญ่เพื่อให้ผู้ฟังและผู้เล่าเกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่เครื่องบันเทิงใจอื่น ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ยังไม่แพร่หลาย นิทานจะเป็นที่นิยมมาก บางครั้งชาวบ้านก็ใช้นิทานเป็นเครื่องปลอบประโลมใจให้คลายความเจ็บปวด ความเศร้าโศก เช่น การเล่านิทานในขณะที่อยู่เป็นเพื่อนศพ ลักษณะนี้บางทีก็มีการดัดแปลงนิทานให้เป็นบทเพลงร้องประกอบดนตรี

จุดมุ่งหมายสำคัญที่แฝงอยู่ คือ การให้ข้อคิดและคติ ซึ่งจัดเป็นกลวิธีในการอบรมลูกหลานของชาวบ้าน นิทานแสดงแนวคิดมาตรฐานและแนวการปฏิบัติตนในสังคม ทั้งในอดีตและปัจจุบัน แนวปฏิบัติที่แฝงอยู่ในวรรณกรรมที่เด่น ๆ คือ

1. บุตรต้องเชื่อฟังอยู่ในโอวาทของบิดามารดา
2. ภรรยาควรมีความเคารพยำเกรงสามี
3. การผิดลูกเมียเขาและการเบียดเบียนทำอันตรายผู้อื่นให้บาดเจ็บหรือถึงแก่ชีวิตเป็นสิ่งที่ควร ละเว้น
4. ความตั้งใจดีและการทำบุญด้วยศรัทธาอันแน่วแน่ ก่อให้เกิดความผ่องแผ้วในใจได้กุศลแรง

ส่วนวรรณกรรมที่เป็นมุขตลกส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความผิดพลาดในการใช้ภาษา แสดงให้เห็นปัญหาการปรับตัวของชาวมอญในอดีต ความขบขันเกิดจากการมองความผิดพลาดในอดีตอย่างไม่มีปมด้อย

นิยพรรณ วรรณศิริ (2526: บทคัดย่อ) ศึกษาวัฒนธรรมสัมพันธ์ในประเทศไทย กรณีศึกษาของความสัมพันธ์ระหว่างมอญ-ไทย ผลของการศึกษาปรากฏว่าคนไทยและคนมอญมีแนวโน้มที่จะยอมรับสถานภาพของกันและกัน ไม่มีอคติต่อกันและไม่แข่งขันกันและคนไทยและมอญที่อยู่ใกล้

กันจะมีอัตราการยอมรับสถานภาพการไม่มีอคติ และการไม่แข่งขันสูงกว่าคนไทยและคนมอญที่อยู่ใกล้เคียง ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของประสบการณ์หรือทัศนคติต่อกันก็ตาม ความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกันนี้สามารถที่ยืนยันได้โดยเปิดโอกาสให้คนไทย และคนมอญได้เปรียบเทียบความสัมพันธ์ของคนที่มีต่อกลุ่มอื่น ๆ ด้วยถึงกลุ่มคนจีน มุสลิม และลาว เป็นต้น ผลก็ยังปรากฏว่าคนไทยและคนมอญก็ยังเลือกกันและกันก่อนกลุ่มอื่น ๆ เสมอในแง่ของการยอมรับสถานภาพ การไม่มีอคติ และการไม่แข่งขันกัน ความสัมพันธ์ในแง่ดังกล่าวจะมีอัตราความเข้มข้นมากขึ้นอยู่กับความอยู่ใกล้และใกล้เคียงของแหล่งที่อยู่อาศัย เมื่อศึกษากับแง่มุมของการเปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างความสัมพันธ์ในเชิงเดียวกันนี้ ระหว่างกลุ่มคนไทยที่มีต่อคนไทยด้วยกันเองกับกลุ่มของคนไทยที่มีต่อคนมอญ และกลุ่มของคนมอญที่มีต่อคนมอญด้วยกันเอง และกลุ่มของคนมอญที่มีต่อคนไทยแล้วปรากฏว่าความสัมพันธ์ต่อตนเอง และต่อผู้ที่เป็นสมาชิกของกลุ่มอื่นนั้นไม่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือคนไทยและคนมอญมีการยอมรับตนเอง หรือไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองเหมือน ๆ กับมีความยอมรับและไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อสมาชิกของกลุ่มตรงข้าม

ละออ เป็นเจริญ (2526: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ระบบไวยากรณ์มอญ” พบว่า ระบบเสียงในภาษามอญมีหน่วยเสียงสำคัญ 2 ชนิด คือ หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงพยัญชนะ ระบบคำหน่วยคำ แบ่งเป็นหน่วยสระกับหน่วยคำผูกพัน ลักษณะคำในภาษามอญมักเป็นคำพยางค์เดียวและคำ 2 พยางค์ ระบบประโยคภาษามอญเป็นแบบ ประธาน กริยา กรรม รูปประโยคมี 3 ชนิดคือ ประโยคสามัญ ประโยคประสมและประโยคซับซ้อน การศึกษาครั้งนี้ยังได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของชนชาติมอญตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างชาวมอญกับชาวไทยเอาไว้ด้วย

วัฒน์ ค้วงสำราญ (2537: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเรื่องภาษามอญ” ในจังหวัดปทุมธานี สมุทรสาคร และราชบุรี” กล่าวถึงความเป็นมาของชาวมอญ 3 แม่น้ำ ได้แก่ชาวมอญอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ชาวมอญอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร และชาวมอญอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ภาษาถิ่นมอญทั้ง 3 ถิ่น มีการใช้ศัพท์แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ใช้ศัพท์เหมือนกันทั้ง 3 ถิ่น ใช้ศัพท์แตกต่างกัน 3 ถิ่น และใช้ศัพท์เหมือนกันบางถิ่นต่างกันบางถิ่น

ศรีปาน รัตติกาลชลากร (2537: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทของสื่อพื้นบ้านในวัฒนธรรมมอญในอำเภอพระประแดง” พบว่า สื่อพื้นบ้านในวัฒนธรรมมอญในอำเภอพระประแดงมีความเป็นมายาวนาน ไม่ต่ำกว่า 180 ปี สามารถแบ่งเป็น 3 ช่วง ดังนี้ 1. ระหว่างปี พ.ศ.2358 – 2470 2. ระหว่างปี พ.ศ.2471 – 2499 และ 3. ระหว่างปี พ.ศ.2500 – 2538 พบว่าในแต่ละช่วงมีการเปลี่ยนแปลงทั้งรูปแบบและบทบาท บทบาทที่เด่นชัดของสื่อพื้นบ้านมอญที่มีต่อตัวบุคคล ได้แก่ ได้รับความสบายใจที่มีต่อชุมชนมอญได้แก่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ภายในชุมชนและที่มีต่อสังคมชาวมอญ

ได้แก่การถ่ายทอดวัฒนธรรมของชาวมอญ ส่วนพื้นฐานความเชื่อทางศาสนาพุทธและความเชื่อเรื่องผี ซึ่งเป็นพื้นฐานของประเพณี พิธีกรรมและการละเล่นของชาวมอญ พบว่าชาวมอญในอำเภอพระประแดงระบุให้รักษาสื่อพื้นบ้านที่เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาพุทธมากกว่าความเชื่อเรื่องผี

พงษ์สิริ ศิลปบรรเลง (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเพลงร่ำมอญของเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” พบว่า เพลงร่ำมอญในเกาะเกร็ด ในจำนวน 12 เพลง หรือ 12 ภาษานั้น เป็นเพลงมอญเพียงเพลงเดียวที่ยังคงอยู่และนิยมบรรเลงกันในงานศพทั้งศพพระและประชาชนทั่วไป ส่วนการวิเคราะห์เพลงร่ำมอญได้ทำการวิเคราะห์รูปแบบ จังหวะ ทำนอง ขึ้นคู่ และบันไดเสียง ตลอดจนความสัมพันธ์ของจังหวัดกับวรรณคดี พบว่ารูปแบบจังหวะ ทำนอง ขึ้นคู่ และบันไดเสียง จะมีปรากฏเพลงทั้ง 12 เพลง และมีมากในทุกเพลงถือเป็นรูปแบบพื้นฐานของเพลงและสามารถอยู่ได้ในห้องแรกของวรรณคดี สำหรับเพลงที่ 8 ซึ่งเป็นเพลงไทยจะมีรูปแบบมากกว่าทุกเพลง คือ มีถึง 25 รูปแบบซึ่งทำให้เพลงมีความหลากหลายและไพเราะกว่าเพลงอื่น ๆ ในการวิเคราะห์รูปแบบของทำนองพบว่า จะมีลักษณะการดำเนินแบบห่าง ๆ และกระโดดข้ามเสียงในวรรณคดีเดียวกัน สำหรับการวิเคราะห์ขึ้นคู่และบันไดเสียงในเพลงร่ำมอญ พบว่า ขึ้นคู่ที่พบในทุกเพลงจะเป็นขึ้นคู่ 8 และขึ้นคู่ 4 ส่วนบันไดเสียงของเพลงร่ำมอญส่วนใหญ่เป็นบันไดเสียงโด และบันไดเสียงซอล

สุภาพร มากแจ้ง (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิถีชีวิตชาวมอญบางขุนเทียน ‘มอญบางกระดี่’” พบว่า ชาวมอญบางกระดี่มีลักษณะชุมชนเป็นชุมชนพึ่งตนเอง มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันภายในชุมชน มีช่างฝีมือประจำหมู่บ้าน มีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ความสัมพันธ์ในชุมชนเป็นความสัมพันธ์อันเครือญาติ มีผู้อาวุโสประจำหมู่บ้านเป็นผู้ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ โดยตรวจสอบกับคัมภีร์โลกสิทธิและโลกสมุตติ

ชาวมอญบางกระดี่ นิยมปลูกบ้านเป็นเรือนไทยใต้ถุนสูง มีระเบียบบ้านโคกนอกบ้านเพื่อความสะดวกในการจัดงานศพตามความเชื่อที่ห้ามนำศพลอดใต้ถุนบ้าน นิยมแต่งกายตามประเพณีมอญเมื่อมีงานเทศกาล มีอาหารประจำเทศกาล เช่น ข้าวแช่ กาละแม ในเทศกาลสงกรานต์ กระยาสารท ในเทศกาลออกพรรษา มีคณะทะเลและมอญรำประจำหมู่บ้าน

ชาวมอญบางกระดี่มีความเชื่อทั้งเรื่องผีและความเชื่อทางพุทธศาสนา รวมทั้งความเชื่อโชคลางและสิ่งอัปมงคล จึงมีพิธีกรรมเกี่ยวกับผี เช่น การบูชาผีเรือน การรำผี การทรงเจ้า การช้อนขวัญ รวมไปถึงพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เช่น การทำบุญ ตักบาตร สวดมนต์ ฟังธรรม ถือนุโบสถศีล

ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของชาวมอญบางกระดี่ประกอบด้วย การโกนผมไฟหรือโกนจุก การบวช การแต่งกาย และการตาย ส่วนประเพณีทางศาสนาส่วนใหญ่มีการทำบุญถือศีลในวันสำคัญทางศาสนาเช่นเดียวกับคนไทย ที่ต่างไปมี 2 เรื่อง ได้แก่ ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง กลางเดือน 10 และประเพณีตักบาตรดอกไม้ในวันออกพรรษา

ปัจจุบันวิถีชีวิตของชาวมอญบางกระดี่มีแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงจากสังคมพึ่งตนเองไปสู่สังคมบริโภค เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ทำให้ชาวมอญบางกระดี่มีฐานะดีขึ้นจากการขายที่ดินเพื่อเป็นโรงงานอุตสาหกรรม ชาวบ้านมีเวลาว่างมากขึ้น มีเงินจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทำให้ความสัมพันธ์เชิงพึ่งพาอาศัยกันหมดไป วัยรุ่นเริ่มมีปัญหาคาใจทะเลาะวิวาทและปัญหาเพศผิด แรงงานอพยพย้ายถิ่นทำให้เกิดการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม ไม่สามารถใช้ภาษามอญในการสื่อสารภายในครอบครัวได้ เยาวชนรุ่นใหม่อ่านเขียน พูภาษามอญไม่ได้ วัฒนธรรมของชุมชนเริ่มอ่อนด้อยลง ประเพณีบางอย่างถูกละเลยเนื่องจากไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในปัจจุบัน

วัฒนธรรมของชาวมอญบางกระดี่ที่ควรได้รับการอนุรักษ์ สืบทอดและพัฒนา เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้แก่ชุมชนได้แก่ วัฒนธรรมพึ่งตนเองโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน วัฒนธรรมทางภาษา วัฒนธรรมการมีสัมมาคารวะ การเอาใจใส่ดูแลผู้สูงอายุ ความเคารพพระภิกษุสงฆ์ ความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา การดูแลรักษาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม

การอนุรักษ์วัฒนธรรมควรเริ่มด้วยการปลูกจิตสำนึกคนในชุมชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมต่อการดำรงชีวิต การปลูกฝังวัฒนธรรมควรเป็นไปอย่างมีเหตุผล และคำนึงถึงประโยชน์ในการดำเนินชีวิต การพัฒนาวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมควรจัดทำอย่างเป็นระบบเพื่อให้ง่ายแก่การอนุรักษ์และสืบทอด โดยวัดและโรงเรียนมีบทบาทเป็นผู้นำในการพัฒนาระบบและเป็นแหล่งวิชาการทางวัฒนธรรมของชุมชน คณะกรรมการชุมชนควรมีบทบาทในการประสานความเข้าใจระหว่างชุมชน วัด โรงเรียนและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินงานอนุรักษ์ พัฒนา และสืบทอดวัฒนธรรมในแนวทางที่ถูกต้องและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชาบบ้านจะช่วยให้การอนุรักษ์พัฒนาและสืบทอดวัฒนธรรมของชาวมอญบางกระดี่เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น และเป็นแหล่งข้อมูลทางวัฒนธรรมเพื่อการศึกษาค้นคว้าที่เป็นระบบ

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวมอญบางกระดี่ที่ผู้สนใจอาจทำเพิ่มเติม อาทิ การศึกษาศักยภาพความแข็งแรงของชุมชนมอญบางกระดี่เพื่อพัฒนาลักษณะชุมชนที่พึงประสงค์ในสังคมโลกาภิวัตน์ การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมของชาวมอญที่ปรากฏในคัมภีร์โลกสิทธิและโลกสมุติ กับวัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรมของไทย การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมของชาวมอญกลุ่มต่าง ๆ ในประเทศไทย และการศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านของชาวมอญบางกระดี่

อภิเชษฐ จันเทียง (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทขุนนางมอญในสมัยอยุธยา ระหว่าง พ.ศ.2127 ถึง 2310” พบว่า ขุนนางมอญมีบทบาทสำคัญ คือ เป็นทหารรักษาพระองค์ เป็นหน่วยรบทั้งทางบกและทางเรือ รวมทั้งเป็นทหารลาดตระเวน มอญที่อพยพเข้ามาตั้งเป็นชุมชนใน

พระนครศรีอยุธยา มีหัวหน้าเป็นตำแหน่งจักรมอญ แต่ในสมัยรัตนโกสินทร์ ตำแหน่งนี้เรียกว่า จางวาง การที่ขุนนางมอญมีตำแหน่งสูงทำให้ขุนนางมอญมีสถานภาพทางการเมืองสังคมและ เศรษฐกิจ เพราะเป็นผู้ควบคุมกำลังไพร่พลที่มีประสิทธิภาพและจำนวนมาก จึงทำให้ขุนนางมอญถูก ค้างเข้ามาบิณฑบาตในการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองภายในอยุธยา ตั้งแต่ปลายรัชกาลสมเด็จพระเจ้า ทรงธรรม พ.ศ.2171 จนกระทั่งถึงปีพ.ศ.2310 ซึ่งตรงกับรัชกาลสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์

ในการช่วงชิงอำนาจแต่ละครั้งจะมีขุนนางมอญร่วมด้วย วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้ฉายภาพ ความเป็นจริงของประวัติศาสตร์อยุธยาได้ชัดเจนขึ้นว่าแท้ที่จริงแล้ว ในบรรดาขุนนางต่างชาตินั้น ขุนนางมอญมีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงของราชอาณาจักรและราชบัลลังก์มากกว่าที่ได้ทราบกัน มา ด้วยเหตุนี้แม้ว่าอาณาจักรอยุธยาจะสิ้นสุดลง แต่ขุนนางมอญยังคงมีบทบาทสำคัญในการแย่งชิง อำนาจทางการเมือง ในสมัยกรุงธนบุรี จนสามารถผลักดันให้ขุนนางไทยเชื้อสายมอญผู้หนึ่ง ปราบดาภิเษกเป็นปฐมวงศ์แห่งราชวงศ์จักรี

ชโลมใจ กลั่นรอด (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ทะแยมอญ : วัฒนธรรมการดนตรี ของชาวมอญ ชุมชนวัดบางกระดี่” พบว่า ทะแยมอญเป็นการละเล่นของชาวมอญที่มีการด้นกลอน เป็นคำร้องประกอบดนตรีซึ่งมี 2 รูปแบบคือ รูปแบบโบราณและรูปแบบใหม่ ในด้านองค์ประกอบ พบว่า บทร้องที่เป็นภาษามอญโบราณ และคำบาลีทำให้จำกัดผู้ชมอยู่ในกลุ่มชาวมอญผู้สูงอายุเท่านั้น ส่วนชาวมอญหนุ่มสาวไม่ให้ความสนใจเนื่องจากไม่เข้าใจภาษาในบทร้อง จำนวนผู้แสดงลดน้อยลง เพราะขาดการสืบทอดทำให้เพลงเก่าจำนวนหนึ่งต้องสูญไป ในปัจจุบันการละเล่นทะแยมอญได้ กลายมาเป็นการแสดงที่มีผู้จ้างวาน มีการประยুক্তเพลงสมัยใหม่เข้าไปใช้ร้อง มีทั้งเนื้อร้องที่เป็น ภาษามอญและภาษาไทย ส่วนดนตรีที่ใช้บรรเลงเรียกว่าวงโกรจยาม เป็นการบรรเลงคลอไปกับ เสียงของคนร้อง เสียงของดนตรีมีลักษณะทุ้มต่ำ เพลงมีลักษณะเป็นทำนองสั้น ๆ มีการซ้ำทำนอง ในขณะที่เนื้อร้องเปลี่ยนไป ด้านความสัมพันธ์กับดนตรีไทยพบว่าโกรจยามมีพื้นฐานการผสมวง และการบรรเลงคล้ายวงเครื่องสายไทย มีการนำทำนองเพลงไทยบางเพลงไปใช้ ส่วนในด้านเครื่อง ดนตรีมีการพัฒนารูปร่างลักษณะของจยามให้มีลักษณะเหมือนจะเข้ของไทย ทะแยมอญมีบทบาท ต่อชุมชนบางกระดี่โดยทำหน้าที่ให้ความบันเทิงและขัดเกลาสังคม จากเนื้อร้องที่แฝงไว้ด้วยการ อบรมสั่งสอนศีลธรรมจรรยาขนบประเพณี และการเกี้ยวพาราสีของฝ่ายชายและฝ่ายหญิง การพัฒนา ของทะแยมอญยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจน และยังไม่ได้รับการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งอาจมี ผลต่อการสูญสิ้นของวัฒนธรรมการดนตรีมอญด้านเครื่องสายแหล่งสุดท้ายของชาวมอญในประเทศไทย

จริยาพร รัศมีแพทย์ (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชุมชนมอญบ้านบางกระบือ กรุงเทพมหานคร” พบว่า ชุมชนมอญแห่งนี้มีรูปแบบการตั้งถิ่นฐานที่เป็นเอกลักษณ์ได้แก่ 1) การวางทิศทางของบ้านเรือน ซึ่งมาจากความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษของคนเชื้อสายมอญ 2) การปลูกเรือนใกล้แหล่งน้ำ 3) การมีวัดเป็นศูนย์กลาง 4) การเกาะกลุ่มกันของบ้านเรือน 5) การมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่หัวและท้ายหมู่บ้าน 6) การมีพื้นที่เกษตรอยู่ล้อมรอบชุมชน การวางทิศทางของบ้านเรือนเป็นสิ่งที่สะท้อนความเป็นชุมชนได้ชัดเจนที่สุด โดยที่บ้านเรือนในชุมชนร้อยละ 94 วางหน้าจั่วบ้านไปทางทิศตะวันออก-ตะวันตก นอกจากนี้วิถีชีวิตและกิจกรรมของประชาชนในชุมชนยังมีเอกลักษณ์ทั้งในส่วนของประเพณีและกิจวัตรประจำวัน บริเวณที่ยังคงเอกลักษณ์ด้านรูปแบบการตั้งถิ่นฐานได้มากที่สุดคือ พื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนฝั่งล่างของคลองบริเวณหมู่ที่ 8 และหมู่ที่ 9

บริเวณโดยรอบชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมา จากพื้นที่เกษตรกรรม เป็นชุมชนที่อยู่ติดกับโรงงานอุตสาหกรรมและบ้านจัดสรร ขณะที่ภายในชุมชนมีการเพิ่มขึ้นของสิ่งปลูกสร้างที่ขัดแย้งกับสภาพบ้านเรือนในชุมชน ทำให้เอกลักษณ์ของรูปแบบการตั้งถิ่นฐานถูกทำลาย

ดวงรัตน์ ทรัพย์ประเสริฐ (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “พิธีรำเจ้าพ่อของชาวมอญ : กรณีศึกษาคนตรีและพิธีรำเจ้าพ่อของชาวมอญ” พบว่า พิธีรำเจ้าเกิดจากการอพยพเข้ามาอาศัยในเมืองไทยก็ได้เก็บเอาค่านิยมทางความเชื่อในแง่ต่าง ๆ โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องโชคลาง ความเชื่อเรื่องผี และนำเอาผีประจำกลุ่มของตนเองมาด้วย และจะต้องทำพิธีรำถวายเจ้าพ่อทุกปี เพื่อเป็นการการวะและเสริมสร้างสิริมงคลให้กับตนเองและครอบครัว โดยมีการแต่งกายในลักษณะของชาวมอญโบราณ คือ การนุ่งผ้าลอมพวยใช้ผ้าพาดบ่า กำหนดสีให้แต่ละเจ้าพ่อเหมือนกันบ้างคล้ายกันบ้าง ลักษณะของพิธีคล้ายกับการเข้าทรง โดยมีเครื่องเช่นสังวาลเป็นสังวาลของถวายเพื่อเป็นเครื่องบรรณาการ มีการบรรเลงเพลงประกอบพิธีรำเจ้าพ่อด้วยเพลงมอญ บรรเลงด้วยปี่พาทย์มอญ มีผู้รำถวายซึ่งชาวมอญถือว่าเป็นตัวแทนของเจ้าพ่อหรือสื่อที่ทำให้สามารถติดต่อกับวิญญาณประจำกลุ่ม หรือประจำหมู่บ้านได้ มีการถ่ายทอดโดยพิธีกรรมง่าย ๆ คือ การรับปากว่าจะเป็นผู้สืบทอดเพียงเท่านั้น

สายสุนีย์ ขาวปลื้ม (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “เพลงรำผีมอญของชาวมอญ จังหวัดปทุมธานี” พบว่า ชาวมอญในจังหวัดปทุมธานีที่ยังใช้ภาษามอญและเป็นคนมอญเก่าแก่ ยังมีความเชื่อเรื่องผีมอญและยังมีการทำพิธีรำผีเพื่อเป็นการบนบานต่อผีและเป็นการแก้บน แต่คนมอญบางกลุ่มที่สมรสกับคนเชื้อสายอื่น ๆ ก็จะมีมีความเชื่อเรื่องผีมอญน้อยลง โดยส่วนใหญ่แล้วในอำเภอเมืองและอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ยังคงมีความเชื่อเรื่องผีมอญอยู่อย่างเดิม แต่การทำพิธีรำผีลดน้อยลง เนื่องจากขัดข้องเรื่องงบประมาณการใช้จ่าย จึงทำให้การจัดพิธีรำผีในปัจจุบันลดจำนวน

ลง ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เพลงที่ใช้ในพิธีรำผีหายไปด้วย เนื่องจากเพลงในพิธีรำผีนั้น เป็นเพลงที่ใช้เฉพาะเจาะจงในแต่ละขั้นตอน ในปัจจุบันพบว่า เพลงรำผีที่พบเหลือเพียง 8 เพลง บรรเลงสลับกันไปมา ส่วนวงดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีรำผีในปัจจุบันเป็นวงปี่พาทย์มอญเครื่องห้า คือ นำเอระนาคนเอกของไทยเข้าไปร่วมบรรเลงร่วมกับวงดนตรีมอญดั้งเดิม

เพลงมอญในปัจจุบันที่บรรเลงกันทั่วไปนั้น มีต้นกำเนิดมาจากเพลงในพิธีรำผี ซึ่งเป็นพิธีกรรมทางความเชื่อของชาวมอญมาแต่โบราณ เพลงมอญดั้งเดิมมีการบรรเลงในโอกาสต่าง ๆ ดังนี้

1. บรรเลงในพิธีทางศาสนา
2. บรรเลงในงานประเพณี
3. บรรเลงงานรื่นเริงทั่วไป

2.5.4 งานวิจัยเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ลิขิต ชีรเวทิน (2521 อ้างถึงใน เบญจวรรณ อุปีษณย์, 2543: 40) กล่าวว่า ชนกลุ่มน้อยจะอยู่ในสภาพของสังคม คือไปนี้

1. ในสังคมนั้น ๆ จะมีชนกลุ่มใหญ่มีอำนาจปกครอง แต่จะมีชนกลุ่มน้อยกลุ่มเดียวหรือมากกว่า เช่น สหรัฐอเมริกา ประเทศไทย
2. ในสังคมนั้น ๆ จะมีชนกลุ่มน้อยมีอำนาจปกครอง ส่วนชนส่วนใหญ่ไม่มีอำนาจปกครอง เช่น สหภาพแอฟริกาใต้ และประเทศอาณานิคมทั้งหลาย
3. ในสังคมนั้น ๆ ไม่มีกลุ่มใดมีอำนาจมากจนเป็นชนกลุ่มใหญ่ หรือมีอำนาจปกครองเด็ดขาด เช่น อินเดีย ไนจีเรีย มาเลเซีย

Field (1974 : 13 อ้างถึงใน วชิระ ศรสุราษฎร์, 2533: 17) กล่าวว่า ความสำเร็จของบุคคลหรือของกลุ่มบุคคล และมักจะเกิดขึ้นในหลายลักษณะหรืออาจกล่าวได้ว่าความสำเร็จของบุคคลนั้นมีที่มาในหลาย ๆ ทางเช่น เกิดขึ้นได้จากความคาดหวังทางวัฒนธรรมที่ถือปฏิบัติอยู่ มาจากกฎระเบียบของสังคม หรือมาจากผลของการปรับตัวจากประสบการณ์ที่ได้รับ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีพื้นฐานมาจากปัจจัยภูมิหลังทางสังคมเป็นหลัก

สุรจิต นิตยคำหาญ (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาจิตสำนึกเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี” พบว่าจิตสำนึกของนักเรียนเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย พิจารณาใน 2 ด้าน คือ

1. ด้านความสำนึกในคุณค่าของวัฒนธรรมไทย พบว่าในภาพรวมและในรายด้าน นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความสำนึกในคุณค่าของวัฒนธรรมไทย ในระดับ “ดี” คือ ความสำนึกในคุณค่าของการเคารพยึดมั่นในสถาบันชาติ

ศาสนา พระมหากษัตริย์ มารยาทไทย จริยธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม ภาษาและวรรณคดีไทย ประเพณีไทย วิถีชีวิตและภูมิปัญญาไทย สถาปัตยกรรมไทย ดนตรีไทย และนาฏศิลป์ไทย ยกเว้นมีความสำนึกในคุณค่าของวิถีครอบครัวไทย อยู่ในระดับ “ดีมาก”

2. ด้านการให้ความสนใจวัฒนธรรมไทยและปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย พบว่า ในภาพรวมและในรายกิจกรรม นักเรียนมีความสนใจและปฏิบัติเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยอยู่ในระดับ “พอใช้” คือการปฏิบัติในด้านการมีจริยธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม ประเพณีไทย ภาษาและวรรณคดีไทย วิถีชีวิตและภูมิปัญญาไทย สถาปัตยกรรมไทย ดนตรีไทย และนาฏศิลป์ไทย ยกเว้นการด้านมารยาทไทย วิถีครอบครัวไทย และการเคารพยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความสนใจและปฏิบัติ อยู่ในระดับ “ดี”

บทที่ 3

วิธีการศึกษาและการรวบรวมข้อมูล

3.1 แนวทางการศึกษา

3.1.1 วิธีการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์และวิธีการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญ อำเภอพระประแดง รวมทั้งต้องการศึกษาถึงการสนับสนุนการดำรงอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญ จากหน่วยงานภายนอกและในชุมชน และแนวโน้มของอัตลักษณ์และการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชาวมอญ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงเลือกวิธีการศึกษาในแนวทางการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) วิธีการศึกษาและการรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ หนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์/ภาคินพนธ์ งานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

2. การศึกษาโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยสร้างแนวคำถามประเด็นหลัก ๆ ไว้เป็นแนวทาง การสนทนาพูดคุยเป็นไปในบรรยากาศเป็นกันเอง ไม่เป็นทางการ และเป็นธรรมชาติมากที่สุด มุ่งค้นหาการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของชาวมอญในชุมชน และวิธีการในการที่ชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมายใช้ในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้ รวมทั้งต้องการค้นหาถึงการสนับสนุนทางสังคมในการที่จะดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนมอญไว้ ซึ่งได้ขออนุญาตจากชาวชุมชนโดยผ่านผู้นำ หรือกลุ่มทางวัฒนธรรม

3. การศึกษาโดยการสังเกตการณ์ ซึ่งเป็นไปโดยธรรมชาติของผู้ศึกษาในช่วงของการพูดคุยสัมภาษณ์ เป็นการสังเกตพฤติกรรมอาการปฏิกิริยาของผู้ให้ข้อมูล สังเกตสภาพแวดล้อมในชุมชน อาคารบ้านเรือน ลักษณะที่ตั้ง สังเกตสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมอญในชุมชน

การศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้ขออนุญาตกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะขอใช้ชื่อพื้นที่เป้าหมายเป็นชื่อจริง

3.1.2 การได้มาของประเด็นการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้มีความสนใจตั้งแต่แรกในการศึกษาเกี่ยวกับ “มอญ” แต่ผู้ศึกษายังไม่แน่ชัดในประเด็นการศึกษาว่าจะทำการศึกษาเกี่ยวกับมอญในประเด็นใด ดังนั้นก่อนที่จะได้ประเด็นในการศึกษา ผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่ในการสำรวจประเด็น โดยเลือกพื้นที่ที่มีชาวมอญอาศัยอยู่ คือ อำเภอพระประแดง เหตุที่เลือกอำเภอพระประแดง เนื่องจาก ผู้ศึกษามีญาติเป็นคนเชื้อสายมอญพระประแดง เพราะฉะนั้น การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายจะมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ อำเภอพระประแดง ยังสะดวกต่อการเดินทางของผู้ศึกษา ซึ่งการสำรวจประเด็นการศึกษานั้น ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการดังนี้

1. สัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ พระในชุมชน อย่างไม่เป็นทางการ
 2. แบบสอบถามจำนวน 150 ชุด โดยกลุ่มเป้าหมาย คือ ชาวบ้านในอำเภอพระประแดงที่มีเชื้อสายมอญ เยาวชน และอาจารย์ในอำเภอพระประแดง และนำมาสรุปผล (ดูภาคผนวก)
- นอกจากการลงพื้นที่จริงแล้ว ผู้ศึกษายังได้ค้นคว้างานวิจัยเกี่ยวกับ “มอญ” เพื่อที่จะได้ทราบว่าประเด็นใดบ้างที่มีผู้ศึกษาไปแล้ว และประเด็นใดยังไม่มีผู้ศึกษา โดยแหล่งการค้นคว้ามีดังนี้

1. หอสมุดแห่งชาติ
2. สภาวิจัย
3. หอสมุดของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ผู้ศึกษาได้รวบรวมงานวิจัยต่าง ๆ โดยจัดทำเป็นตารางรายชื่อผู้ศึกษา เรื่องที่ศึกษา และปีที่ศึกษามาใช้ประกอบในการเลือกประเด็น

จากวิธีการสำรวจประเด็นดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษาได้ประเด็นในการศึกษาครั้งนี้ คือ “การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์และวิธีการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญ พระประแดง”

3.2 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชาวบ้านที่มีเชื้อสายมอญ กลุ่มผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ หน่วยงานสนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชน พื้นที่เป้าหมายของอำเภอพระประแดง คือ ตำบลตลาด และตำบลทรงคนอง เหตุที่เลือกสองตำบลนี้ เนื่องจาก ตำบลสอง

ตำบลนี้เป็นความเป็นเมืองค่อนข้างสูง อยู่ในย่านชุมชน กระแสการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างจะสูงกว่า
ตำบลอื่นในอำเภอพระประแดง จึงเป็นพื้นที่เป้าหมายที่เหมาะสมกับการศึกษาเรื่องนี้

สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ
ออกเป็น 3 กลุ่ม โดยทั้ง 3 กลุ่ม มีจำนวนทั้งหมด 21 คน เหตุที่เลือกจำนวน 21 คน เนื่องจากใช้
วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีดังนี้

1. กลุ่มผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น อาจารย์ พระสงฆ์ ประธาน
ชมรมต่าง ๆ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจะต้องเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรม มี
บทบาทต่อชาวบ้าน ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ จำนวน 10 คน
2. ชาวบ้านในชุมชน โดยเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ที่เคารพนับถือ ปราชญ์ชาวบ้าน หรือชาวบ้านที่
มีผู้คนให้ความเคารพนับถือ และจะต้องอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลานานกว่า 10 ปี มีประสพ-
การณ์และมีความรู้เกี่ยวกับมอญพอลสมถรร จำนวน 7 คน
3. เจ้าหน้าที่จากส่วนราชการ องค์การปกครองท้องถิ่น ที่ให้การส่งเสริมสนับสนุนการดำรง
รักษาอัตลักษณ์ของชาวมอญ จำนวน 4 คน

โดยการศึกษาผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้น จะเน้นความสำคัญของวิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์
ภายใต้บริบทของชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์สรุปผล

3.3 แนวการสนทนาหรือแนวการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ประเด็นในการสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาได้เตรียมไว้ โดยแบ่งโครงสร้างของการสัมภาษณ์ออกเป็น
7 ส่วน ได้แก่

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว
- ส่วนที่ 2 อัตลักษณ์ทั่วไปของชาวมอญพระประแดง เช่น วัฒนธรรม ประเพณี แบบ
แผนการดำเนินชีวิตต่าง ๆ
- ส่วนที่ 3 อัตลักษณ์สำคัญและการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของชาวมอญพระประแดง
- ส่วนที่ 4 วิธีการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง
- ส่วนที่ 5 การสนับสนุนในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง
- ส่วนที่ 6 ปัญหาและอุปสรรคในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง
- ส่วนที่ 7 แนวโน้มของอัตลักษณ์ชาวมอญพระประแดง และแนวโน้มในการดำรงรักษา
อัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ

3.4 การตรวจสอบคุณภาพ

3.4.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรงของประเด็นคำถาม

ผู้ศึกษาทำการตรวจสอบคุณภาพของประเด็นคำถาม โดยการตรวจสอบความครอบคลุมของคำถาม ตรวจสอบการใช้ภาษา และการสื่อความหมาย นอกจากนี้ยังตรวจสอบความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ในการศึกษากับการตั้งประเด็นคำถาม

3.4.2 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของประเด็นคำถาม

ผู้ศึกษาใช้เทคนิควิธีการแบบสามเส้าของแหล่งผู้ให้ข้อมูลและวิธีการที่ต่างกัน โดยกระทำในขณะที่กำลังเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยการพิจารณาถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเดิมที่ผู้วิจัยเก็บมาเป็นระยะ ๆ หรือไม่ ไม่ว่าจะเป็นการสังเกตหรือจากเอกสาร

3.5 การรวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ข้อมูลโดยตรงจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ซึ่งวิธีการในการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลนั้น ผู้ศึกษาใช้วิธีเพื่อนคนสำคัญ (Significant Friends) คือ การใช้บุคคลใกล้ชิดกับผู้ศึกษา นั่นก็คือ ญาติ (พี่) เป็นสื่อกลางในการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูล ประกอบกับผู้ศึกษาได้ใช้เวลาเข้าไปสัมผัสพูดคุยกับชาวมอญพระประแดง และสร้างสัมพันธภาพอันดีในชุมชนเป็นระยะเวลานานพอสมควรตั้งแต่ที่ผู้ศึกษาเริ่มต้นในการสำเร็จประเด็นในการศึกษา ส่วนช่วงเวลาในการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาก็ได้มีการสังเกต (Observation) พฤติกรรม ทั้งของผู้ให้ข้อมูล และสภาพแวดล้อมในชุมชน เพื่อใช้เป็นข้อมูลอีกส่วนหนึ่งด้วย

นอกจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์โดยตรงแล้ว ในส่วนของข้อมูลทางด้านประวัติความเป็นมา ลักษณะแบบแผนการดำเนินชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อต่าง ๆ ผู้ศึกษายังใช้วิธีการศึกษาและรวบรวมเอกสารจากข้อมูลทุติยภูมิต่าง ๆ ควบคู่กันไปด้วย

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากแนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ที่สร้างขึ้นมา นั้น เป็นไปตามแนววิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้หลักการคือ ใช้หลักเหตุผลมาวิเคราะห์ เทียบเคียงกับแนวคิดทฤษฎี ควบคู่กับบริบท (Context) รวมทั้งมีการจำแนกข้อมูลระบบข้อมูลเพื่อสะดวกในการนำเสนอ และเพื่อให้ข้อมูลมีความชัดเจนเชิงรูปธรรม ผู้ศึกษายังใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบ ได้แก่ การหาความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ยประกอบในการวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จากการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 21 คน ซึ่งวิธีการศึกษาได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มชาวบ้าน จำนวน 7 คน กลุ่มผู้นำ จำนวน 10 คน หน่วยงานรัฐ จำนวน 4 คน นอกจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกแล้ว ผู้ศึกษายังได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เช่น ประวัติพระประแดง โครงสร้างชุมชน รายละเอียดของประเพณี จากเอกสารที่ชาวบ้านในชุมชนนำมาให้ในขณะการสัมภาษณ์และจากหน่วยราชการต่าง ๆ

แนวทางการสัมภาษณ์ที่วางไว้เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องในเรื่อง บริบทชุมชน ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล อัตลักษณ์ทั่วไปของชาวมอญพระประแดง เช่น วัฒนธรรม ประเพณี แบบแผนการดำเนินชีวิตต่าง ๆ อัตลักษณ์สำคัญและการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ วิธีการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญ การสนับสนุนในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ปัญหาและอุปสรรคในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ รวมทั้งแนวโน้มของอัตลักษณ์ชาวมอญพระประแดง และแนวโน้มในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ สามารถเสนอข้อมูลได้ดังนี้

4.1 บริบทชุมชน

4.1.1 ประวัติความเป็นมาของพระประแดงและชาวมอญพระประแดง

พระประแดงเป็นเมืองเก่าแก่มาก มีอายุนับพันๆ ปีล่วงมาแล้ว สันนิษฐานว่าขอมเป็นผู้สร้าง เนื่องจากขณะนั้นขอมเป็นใหญ่ในแคว้นสุวรรณภูมิ จุดประสงค์ในการสร้างเมืองพระประแดง ก็เพื่อเป็นเมืองหน้าด่านทางทะเล แต่จะสร้างในยุคใดสมัยใด ไม่ปรากฏแน่ชัด นอกจากสันนิษฐานว่า เป็นกษัตริย์ 3 พระองค์ คือ พระเจ้าอโศกมหาราชที่ 1 หรือพระเจ้าชัยวรมันที่ 1 หรือพระเจ้าชัยวรมันที่ 2 เป็นผู้สร้าง เนื่องจากทั้ง 3 พระองค์ เป็นผู้ที่ความสามารถและมีชื่อเสียงมากสมัยนั้น การที่สันนิษฐานว่าขอมเป็นผู้สร้างเมืองพระประแดงนั้น มีข้อน่าสังเกตดังนี้

1. ชื่อพระประแดงเพี้ยนมาจากคำว่า ประแดง หรือ บาแดง เป็นภาษาขอม แปลว่า คนเดินหมาก คนนำข่าว ชูต พนักงานตามคน

2. ขอมได้ปกครองบริเวณโคนิคมที่จะสร้างปุษนียสถาน ถาวรวัตถุไว้เป็นอนุสรณ์เพื่อแสดงความยิ่งใหญ่ของคน เช่นที่เมืองละโว้ (ลพบุรี) อโยธยา พิษณุโลก สุโขทัย พินาม เป็นต้น และพระประแดงก็สร้างสมัยเดียวกันกับเมืองดังกล่าว

จึงสรุปได้ว่า พระประแดง เป็นเมืองหน้าด่านทางทะเลที่สำคัญมากในแคว้นสุวรรณภูมิที่ขอมสร้างไว้รักษาปากน้ำ ปากน้ำสมัยนั้นเรียกว่า “ปากน้ำพระประแดง”

สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงอธิบายว่า เมืองพระประแดงที่ขอมสร้างขึ้นนั้นตั้งอยู่บริเวณตำบลราชบุรีบูรณะ และมีการเปลี่ยนแปลงที่ตั้งตัวเมืองหลายครั้ง ตามความเหมาะสม แต่ไม่ใช่ตรงที่เป็น “ปากลัด” ในปัจจุบันนี้ สมัยนั้นปากแม่น้ำเจ้าพระยา ยังอยู่เพียงตัวเมืองพระประแดงที่ขอมสร้างเท่านั้น ต่อมาแผ่นดินไถ่ยกออกไปบริเวณแหลมฟ้าผ่า ทำให้ปากน้ำพระประแดงอยู่ห่างไกลจากทะเลออกไป ความสำคัญในการเป็นเมืองหน้าด่านจึงหมดไป และสิ้นซากไปสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี (จำปาศรี เทพสง่า, 2541: 3)

เมืองนครเขื่อนขันธ์

สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงปราบดาภิเษกขึ้นครองราชย์เป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีแล้ว ได้สถาปนากรุงเทพมหานคร เป็นราชธานีของไทย สมัยของพระองค์ต้องทำศึกสงครามเพื่อป้องกันราชอาณาจักร และได้ทรงขยายอาณาเขตออกไปกว้างขวาง จึงไม่ว่างเว้นการศึกสงคราม ในสมัยของพระองค์ ทรงพิจารณาเห็นว่า เมืองที่เป็นป้อมปราการที่จะป้องกันข้าศึกทางทะเลยังไม่มี ถ้าข้าศึกเข้ามาตีทางทะเลสามารถแล่นเรือถึงกรุงเทพฯ ได้โดยง่าย จึงโปรดให้สมเด็จพระราชวังบรมมหาสุรสิงหนาทไปสำรวจบริเวณปากแม่น้ำ สมเด็จพระราชวังบรมมหาสุรสิงหนาท พิจารณาเห็นว่าพื้นที่บริเวณด้านใต้ของคลองลัดโพธิ์ เหมาะสมจะสร้างเมืองแทนเมืองพระประแดงที่ถูกยุบไป

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จึงได้สร้างป้อมวิฑูรย์ ขึ้นเป็นป้อมแรก เมื่อเดือน 4 ปีวอก พุทธศักราช 2330 พอดีเจ้าเมืองปัตตานีเป็นกบฏ ต้องส่งกองทัพไปปราบกบฏ และเตรียมกองทัพไว้ป้องกันพระนคร การสร้างเมืองป้อมปราการจึงไม่สำเร็จในสมัยรัชกาลที่ 1

ต่อมาในสมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ทรงดำริถึงการสร้างเมืองป้อมปราการที่ยังค้างมาแต่รัชกาลที่ 1 ประกอบกับระบอบนั้นชาวต่างชาติที่จะมารุกรานทางทะเลมีมากขึ้น โดยญวนและชาติต่าง ๆ ในทวีปยุโรป จึงโปรดให้สมเด็จพระราชวังบรมมหาเสนาณรงค์ เป็นแม่กองสร้างเมือง และป้อมปราการ ต่อจากรัชกาลที่ 1 การก่อสร้างเป็นผลสำเร็จเรียบร้อยเมื่อ พ.ศ.2358 ตั้งพิธีฝังอาถรรพณ์ปักหลักเมืองเมื่อ เดือน 7 แรม 10 ค่ำ ตรงกับวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ.2358 โดยแบ่งเอาพื้นที่เมืองธนบุรี และเมืองสมุทรปราการมารวมกัน ตั้งชื่อเมืองว่า “เมืองนครเขื่อนขันธ์”

เมื่อสร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์เสร็จแล้ว จึงโปรดฯ ให้ย้ายครอบครัวมอญที่เมืองสามโคก ปทุมธานี พวกเจ้าพระยามหาโยธา (เจ่ง) ซึ่งหนีเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในแผ่นดินพระเจ้ากรุงธนบุรี พร้อมชายฉกรรจ์ จำนวน 300 คน ลงมาอยู่ที่เมืองนครเขื่อนขันธ์และทรงแต่งตั้งให้ สมิงทอมา บุตรพระยาเจ่ง เป็น “พระยานครเขื่อนขันธ์รามัญราชชาติเสนาบดี ศรีสิทธิสงคราม” เป็นผู้รักษาเมือง และตั้งกรรมการพร้อมทุกตำแหน่ง

เมืองนครเขื่อนขันธ์จึงเป็น เมืองป้อมปราการ หรือเมืองหน้าด่านแทนเมืองพระประแดงเก่าที่ขอมสร้างตั้งแต่นั้นมา

การเปลี่ยนชื่อนครเขื่อนขันธ์เป็นจังหวัด และอำเภอพระประแดง

หลังจากที่เมืองนครเขื่อนขันธ์มีอายุยืนยาวมาได้ 100 ปี ซึ่งตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงมีพระดำริว่า พระประแดงเป็นชื่อที่มีมาแต่โบราณกาลสมัยขอม จึงสมควรอนุรักษ์ไว้ประกอบกับพื้นที่เมืองนครเขื่อนขันธ์อยู่ใกล้เคียงกับเมืองเก่า จึงสมควรเปลี่ยนชื่อเมืองนครเขื่อนขันธ์เป็นเมืองพระประแดง และตั้งเป็นจังหวัดพระประแดงในปีเดียวกัน โดยแบ่งเขตการปกครองตามเดิม เป็น 3 อำเภอ คือ พระประแดง พระโขนง และราษฎร์บูรณะ พร้อมกับเมืองสมุทรปราการที่ให้ตั้งเป็นจังหวัดสมุทรปราการ มีอาณาเขต คือ บางเหี้ย (บางบ่อ ปัจจุบัน) บางพลี และเกาะสีชัง

สมัยสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ดังนั้น เพื่อลดรายจ่ายของประเทศ จึงโปรดฯ ให้ยุบจังหวัดต่าง ๆ หลายจังหวัดรวมทั้งจังหวัดพระประแดง เป็นอำเภอพระประแดง เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2475 ขึ้นอยู่กับจังหวัดสมุทรปราการ พระประแดงจึงมีฐานะเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสมุทรปราการ จนทุกวันนี้

ไทยรามัญที่พระประแดง

1. กลุ่มมอญที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี พ.ศ. 2317

พระยาเจ่ง เกิดในเมืองมอญ สมัยนั้นมอญอยู่ใต้อาณาของพม่าแล้ว พระยาเจ่งได้รับคำสั่งให้มาทำขุขันธ์ข่าวล่วงหน้า เพื่อเตรียมไว้เป็นเสบียงสำหรับกองทัพพม่าที่จะยกมาตีไทย แต่พระยาเจ่งกลับพาสมัครพรรคพวกประมาณ 3,000 คน เข้ามาสวามิภักดิ์ต่อพระเจ้าตากสินมหาราช โดยเข้ามาทางด่านพระเจดีย์สามองค์ จังหวัดกาญจนบุรี ในพ.ศ. 2317 พระเจ้าตากสินมหาราช ทรงพระราชทานที่ให้อยู่บริเวณปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ไปจนถึงสามโคก จังหวัดปทุมธานี ครั้นสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 เมื่อทรงสร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้ครอบครัวมอญอันประกอบด้วยชายฉกรรจ์ 300 คน จากเมืองปทุมธานีมาอยู่ที่เมืองนี้ และทรงตั้ง สมิงทอมา บุตรพระยาเจ่งเป็นพระยานครเขื่อนขันธ์รามัญราชชาติเสนาบดี ศรีสิทธิสงคราม เป็นเจ้าเมืองนครเขื่อนขันธ์คนแรก มอญที่เข้ามาสมัยนี้ เรียกว่า “มอญเก่า”

2. กลุ่มมอญที่อพยพเข้ามาสมัยรัชกาลที่ 2 พ.ศ. 2357

ปีพ.ศ. 2357 สมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีมอญอพยพเข้ามาครั้งใหญ่ เป็นจำนวน 40,000 คน โดยมีสมิงสอศเบา เป็นหัวหน้า ซึ่งต่อมาได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็น “พระยารัตนจักร” มอญอพยพครั้งนี้ เรียกว่า “มอญใหม่” สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ให้ไปอยู่ที่นนทบุรี ปทุมธานีและนครเขื่อนขันธ์ เมื่อโปรดเกล้าฯให้ชาวมอญเข้ามาตั้งรกรากอยู่เมืองนครเขื่อนขันธ์ ได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ดินบริเวณบางพลี บางบ่อ ทำการเกษตรเลี้ยงชีพต่อไป

การคมนาคมในอดีต

ในอดีตการคมนาคมจะใช้การสัญจรทางน้ำ การติดต่อไปมาหาสู่กัน หรือการค้าขายจะใช้คลองเป็นเส้นทางในการสัญจร ซึ่งคลองในอดีตจะมีความสำคัญมากกับชาวมอญ โดยคลองที่สำคัญ และเป็นคลองประวัติศาสตร์ในอดีต ก็คือ “คลองลัดโพธิ์”

ลัดโพธิ์ เป็นคลองลัดที่พระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ พระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาโปรดให้ขุดขึ้นตรงบริเวณคอคอดทั้งสองของแม่น้ำเจ้าพระยา ในพื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เดิมกว้าง 8 เมตร ยาว 1,000 เมตร ปากคลองอยู่ในพื้นที่ตำบลทรงคนอง ส่วนปลายคลองอยู่ในพื้นที่ตำบลบางยอ ใช้เวลาในการสร้าง 1 เดือนเศษ เสร็จสมบูรณ์เมื่อพ.ศ. 2268 ให้ชื่อว่า คลองลัดต้นโพธิ์ หรือคลองลัดโพธิ์ ในปัจจุบัน (ประพันธ์พงษ์ เทวกุลปต์, 2546: 2)

สมัยก่อนเมื่อยังไม่มีทางขุดคลองลัดตรงนี้ การเดินทางด้วยเรือต้องไปตามลำน้ำแล้วค่อยอ้อมโค้งโค้งลงมาทำให้ต้องเสียเวลาเป็นวัน กล่าวกันว่า แม่น้ำพาเรือมาขายข้าวเหนียวกว่าจะพ้นโค้งดังกล่าว ข้าวเหนียวก็บูดเสียก่อน ชาวบ้านเลยเรียกบริเวณนี้ว่า “โค้งข้าวเหนียวบูด”

ลัดโพธิ์ มีประโยชน์มหาศาล ตั้งแต่ระดับชาติลงมาถึงระดับชาวบ้าน สมัยอยุธยา ตอนปลาย ลัดโพธิ์ถือว่าเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ พระมหากษัตริย์เกือบทุกพระองค์ใช้เส้นทางนี้เสด็จประพาสตรวจหัวเมืองชายทะเล และใช้สกัดทัพข้าศึกด้วย นอกจากนี้พระเจ้าอยู่หัวท้ายสระยังทรงโปรดการใช้ชีวิตกลางแจ้ง โดยจะเสด็จลงมาตามลำน้ำเจ้าพระยา ผ่านเข้าลัดโพธิ์เพื่อทรงเปิด ณ เมืองสมุทรปราการ สำหรับราษฎร ลัดโพธิ์ ถือว่าเป็นเส้นทางสำคัญในการสัญจรไปมา และติดต่อค้าขายระหว่างกัน ในพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขาได้บันทึกเกี่ยวกับลัดโพธิ์ไว้ว่า “ล่วงมาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปฐมบรมกษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระองค์ทรงเล็งเห็นว่า หากปล่อยลัดโพธิ์ไว้เช่นนั้น เมื่อถึงฤดูน้ำเต็ม น้ำจะไหลบ่าเข้าท่วมเรือกสวนไร่นาราษฎร และอีกประการหนึ่งข้าศึกจะใช้เป็นเส้นทางเข้าโจมตีพระนครอย่างง่ายดาย จึงโปรดให้กรมพระราชวังหลังและเจ้าต่างกรมทั้งปวง ดำรัสให้เกณฑ์กันขึ้นไปรื้ออิฐกำแพงกรุงเก่า บรรทุกเรือลงมาถมทำนบจนสูงเสมอฝั่ง ราษฎรทั้งหลายได้รับประทานน้ำจืดเป็นสุขทั้งสิ้น

ต่อมาเมื่อความเจริญแบบเมืองหลวงได้แพร่ขยายยังบริเวณแถบนี้ ประกอบกับความรู้ทำไม่ถึงการของผู้มีอำนาจระดับอำเภอ และจังหวัด สั่งการให้ตัดถนนรพช.หึง-บางกอบัว ถนนสายดังกล่าวได้ตัดผ่าทับคลองตรงที่เคยเป็นทำนบกามาก่อน ไม่มีสะพานข้ามหรือแม้แต่ท่อระบายน้ำ หรือน้ำท่วมจะไหลพุ่งข้ามถนน เสี่ยงตกจากชาวบ้านก็ไม่มีความหมาย เมื่อผู้คนหันมาใช้ถนนแทนคลอง น้ำที่เคยเข้า-ออกกลับสงบนิ่ง คลองเริ่มตื้นเขินขาดการเอาใจใส่ดูแล จากคลองที่เคยกว้างกลับตื้นเขินจนหาร่องรอยไม่ได้ ฤดูแล้งบริเวณโค้งข้าวเหนียวจะจมอยู่ใต้น้ำทุกปี (จำปาศรี เทพ-สง่า, 2541: 30)

ในปัจจุบันได้มีโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ร.9) ที่จะขุดขยายคลองให้กว้างขึ้น และมีประตูระบายน้ำเพื่อระบายน้ำทางฝั่งกรุงเทพมหานคร ออกสู่ทะเลได้เร็วขึ้น และปิดประตูหากน้ำทะเลหนุน เพื่อป้องกันมิให้น้ำเค็มเข้าทำลาย และได้ทำการจ่ายค่าเวนคืนที่ดินไปเรียบร้อยแล้ว ตามโครงการจะทำการขุดลอกคลองให้แล้วเสร็จภายในปีพ.ศ.2549

4.1.2 ลักษณะทางกายภาพและที่ตั้ง

พระประแดง เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสมุทรปราการ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของตัวจังหวัดสมุทรปราการ มีพื้นที่ครอบคลุมบริเวณริมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตอนปลายเหนืออ่าวไทย ห่างจากตัวจังหวัดสมุทรปราการประมาณ 10 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 73.73 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอยานนาวาและอำเภอพระโขนง กรุงเทพมหานคร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอราษฎร์บูรณะ กรุงเทพมหานคร
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านกลาง แยกพื้นที่ออกเป็นสองฝั่ง ด้านตะวันออกและด้านตะวันตก มีลำคลองค่อนข้างมาก (สุรินทร์ ทับรอด, 2541: 27)

4.1.3 สภาพพื้นที่การปกครองและประชากร

การปกครองแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 4 เขต การปกครองคือ

- 4.1.3.1 เขตการปกครององค์การบริหารส่วนตำบล
- 4.1.3.2 เขตการปกครองเทศบาลเมืองพระประแดง
- 4.1.3.3 เขตการปกครองเทศบาลเมืองลัดหลวง
- 4.1.3.4 เขตการปกครองเทศบาลตำบลสำโรงใต้

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลเขตการปกครององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

ตำบล	พื้นที่ ตร.กม.	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนประชากร	
			ชาย	หญิง
ทรงคนอง	3.75	13	4,368	4,630
บางซอ	4.20	10	5,138	5,540
บางกระสอบ	3.90	11	1,159	1,242
บางกระเจ้า	5.00	9	2,476	2,778
บางน้ำผึ้ง	4.75	11	2,213	2,382
บางกอบัว	5.12	13	3,595	3,819
			18,949	20,391
รวม	26.72	67	39,340	

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอพระประแดง สรุป ณ เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2546

ตารางที่ 4.2 แสดงข้อมูลเขตการปกครองเทศบาลเมืองพระประแดง

ตำบล	พื้นที่ ตร.กม.	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนประชากร	
			ชาย	หญิง
ตลาด	0.617	เขตชุมชนไม่มีหมู่บ้าน	5,380	5,556
			5,380	5,556
รวม	0.617	-	10,936	

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอพระประแดง สรุป ณ เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2546

ตารางที่ 4.3 แสดงข้อมูลเขตการปกครองเทศบาลเมืองลาดหลวง

ตำบล	พื้นที่ ตร.กม.	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนประชากร	
			ชาย	หญิง
บางพึ่ง	4.25	19	12,837	13,940
บางจาก	4.75	9	10,458	10,862
บางครุ	6.50	15	12,653	13,733
			35,948	38,535
รวม	15.50	43	74,483	

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอพระประแดง สรุป ณ เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2546

ตารางที่ 4.4 แสดงข้อมูลเขตการปกครอง เทศบาลตำบลลำโรงใต้

ตำบล	พื้นที่ ตร.กม.	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนประชากร	
			ชาย	หญิง
ลำโรงใต้	5.75	10	6,865	7,359
ลำโรงกลาง	4.72	10	6,690	7,020
ลำโรง	4.52	10	7,721	8,133
บางหญ้าแพรก	8.75	22	8,047	11,811
บางหัวเสือ	7.42	15	3,392	5,098
			38,185	40,426
รวม	31.16	67	78,611	

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอพระประแดง สรุป ณ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2546

สรุปเขตการปกครองอำเภอพระประแดง แบ่งออกเป็น 4 เขต คือ

1. องค์การบริหารส่วนตำบล 6 ตำบล, 67 หมู่บ้าน มีพื้นที่ 26.72 ตร.กม. และประชากร 39,340 คน
2. เทศบาลเมืองพระประแดง 1 ตำบล เป็นชุมชนเมือง พื้นที่ 0.617 ตร.กม. และประชากร 10,936 คน
3. เทศบาลเมืองลาดหลวง 3 ตำบล, เป็นชุมชนเมือง พื้นที่ 15.50 ตร.กม. และประชากร 74,483 คน
4. เทศบาลตำบลลำโรงใต้ 5 ตำบล, เป็นชุมชนเมือง พื้นที่ 31.16 ตร.กม. และประชากร 78,611 คน

สรุปประชากรทั้งสิ้น 203,370 คน

การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชาวมอญพระประแดง แยกย้ายกันอยู่เป็นหมู่ ๆ ใช้เรียกชื่อหมู่บ้านเช่นเดียวกับครั้งเมื่ออยู่ทางพม่าตอนใต้ และมีอยู่บ้างที่เรียกชื่อตามสิ่งแวดล้อม

หมู่บ้านมอญพระประแดง ในปัจจุบันที่ยังมีคนมอญอยู่จริง ๆ มีทั้งหมด 14 หมู่บ้าน ดังนี้

1. กวานคงฮะนอง	ปัจจุบันเรียกว่า	หมู่บ้านทรงคนอง (หมู่ 8 ต.ทรงคนอง)
2. กวานโรงเก็ง	"	หมู่บ้านโรงเรือ (หมู่ 7 ต.ทรงคนอง)
3. กวานอะม่าง	"	หมู่บ้านอะม่าง (หมู่ 9 ต.ทรงคนอง)
4. กวานดองอี	"	หมู่บ้านดองอี (หมู่ 13 ต.ทรงคนอง)
5. กวานเซย์	"	หมู่บ้านแซ่ (ต.ตลาด)

6. กวานอะม้ง	”	หมู่บ้านทะม้ง (ค.ตลาด)
7. กวานเต้อ	”	หมู่บ้านเต้อ (ค.ตลาด)
8. กวานคัง	”	หมู่บ้านคัง (ค.ตลาด)
9. กวานสะเร็น	”	หมู่บ้านสะเร็น (ค.บางฟุ้ง)
10. กวานตา	”	หมู่บ้านตา (ค.บางฟุ้ง)
11. กวานเหว่กะราว	”	หมู่บ้านเหว่สะราว (ค.บางฟุ้ง)
12. กวานสะโตนเงิน	”	หมู่บ้านสะพานช้าง (ค.บางฟุ้ง)
13. กวานเจิมมาย	”	หมู่บ้านเชียงใหม่ (ค.บางฟุ้ง)
14. กวานเคิมสะโมก	”	หมู่บ้านเค็งสะโมก (ค.บางหญ้าแพรก)

ปัจจุบันทั้ง 14 หมู่บ้านที่กล่าวมานี้ ขึ้นอยู่กับ 4 ตำบล ดังนี้

1. ตำบลทรงคนอง ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านทรงคนอง (ม.8) หมู่บ้านโรงเรือ (ม.7) หมู่บ้านอะม้ง (ม.9) หมู่บ้านลัดตะนง (คองอู ม.13)

2. ตำบลตลาด ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านแซ่ หมู่บ้านทะม้ง หมู่บ้านคัง หมู่บ้านเต้อ (ปัจจุบันชื่อหมู่บ้านไม่มีแล้ว ยุบเป็นเพียงชื่อชอย แต่ชาวบ้านก็ยังใช้เรียกเป็นชื่อหมู่บ้านอยู่)

3. ตำบลบางฟุ้ง ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน หมู่บ้านสะเร็น หมู่บ้านตา หมู่บ้านเหว่สะราว หมู่บ้านสะพานช้าง หมู่บ้านเชียงใหม่

4. ตำบลบางหญ้าแพรก ประกอบด้วย 1 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านเค็งสะโมก

นอกจากนี้ก็ยังมีหมู่บ้านจิงบี หมู่บ้านเกร็งกร่างอีก แต่ปัจจุบันได้ยุบลงไปแล้ว

(สุรินทร์ ทับรอด, 2541: 33)

4.1.4 การคมนาคม

4.1.4.1 การคมนาคมทางบก

ปัจจุบันอำเภอพระประแดง การคมนาคมทางบกมีถนนสายต่าง ๆ คือ

1) ถนนสุขสวัสดิ์ (ทางหลวงหมายเลข 303) จากวงเวียนใหญ่กรุงเทพ ผ่านเขตราษฎร์บูรณะแยกซ้ายเข้าสู่ที่ว่าการอำเภอพระประแดง ตรงไปผ่านเทศบาลตำบลลัดหลวง ผ่านอำเภอพระสมุทรเจดีย์ สิ้นสุดที่ป้อมพระจุลจอมเกล้า

2) ถนนปู่เจ้าสมิงพราย (อยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา) เดิมเรียกว่า ถนนท่าหิน-สำโรง ยาว 6 กิโลเมตร เป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อจากอำเภอพระประแดงไปอำเภอเมืองสมุทรปราการ และเชื่อมต่อกับถนนสุขุมวิท ที่สำโรง จากจุดนี้สามารถเดินทางไปจังหวัดต่าง ๆ ของหัวเมืองชายทะเลตะวันออกได้โดยสะดวก

3) ถนนเพชรหึงส์บางกอบัว เป็นเส้นทางคมนาคมจากตำบลตลาดไปบางกอบัวสิ้นสุดที่ริมน้ำตรงข้ามการทำเรือแห่งประเทศไทย จากบริเวณนี้สามารถนั่งเรือข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาไปขึ้นที่ท่าเรือได้ ถนนสายนี้ยาวประมาณ 7 กิโลเมตร จัดสร้างโดยสภาจังหวัดและอำเภอพระประแดง

4) ถนนสายในเขตเทศบาล มีหลายสายเป็นถนนสายสั้น ๆ ส่วนใหญ่เป็นคอนกรีต เช่น ถนนบ้านแซ่ (เป็นถนนคอนกรีตสายแรก) ถนนนครเขื่อนขันธ์ ถนนพระยาพำพิริยกิจ ถนนป้อมแฉ่งไฟฟ้า ถนนหน้าตลาด ถนนบ้านทะมั่ง ถนนศาลาแดง ถนนพระเสื่อเมือง และถนนศรีนครเขื่อนขันธ์ เป็นต้น

4.1.4.2 การคมนาคมทางน้ำ

แม่น้ำสายสำคัญที่ผ่านอำเภอพระประแดง คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำนี้เกิดจากภูเขาสูงทางภาคเหนือไหลผ่านที่ราบภาคกลาง ผ่านอำเภอพระประแดงลงสู่อ่าวไทยที่ตำบลแหลมฟ้าผ่า อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญที่เรือสินค้าจากต่างประเทศจะนำสินค้าเข้ามาที่ท่าเรือคลองเตย

นอกจากแม่น้ำเจ้าพระยาแล้ว ยังมีคลองต่าง ๆ อีกหลายคลอง เช่น คลองลัดโพธิ์ คลองลัดหลวง คลองลัดตะนง คลองเพลง คลองแขก คลองขุดเจ้าเมือง คลองขุดใหม่ คลองบางหญ้าแพรก คลองลำโรง คลองบางกระสอบ คลองบางจาก คลองบางฝ้าย เป็นต้น

คลองต่าง ๆ เหล่านี้ แต่เดิมใช้ในการสัญจรติดต่อกันหรือค้าขาย ปัจจุบันเมื่อการคมนาคมทางบกเจริญขึ้น การคมนาคมทางเรือจึงหมดความสำคัญ โดยเฉพาะโรงงานที่ปล่อยน้ำเสีย และประชาชนทิ้งขยะลงน้ำ ทำให้น้ำเน่าเสียใช้การไม่ได้ บางคลองตื้นเขินเพราะขยะทับถมกัน บางคลองถมเพื่อทำถนน เช่น คลองลัดโพธิ์ คลองลัดหลวงยังมีสภาพดีอยู่ แต่บางครั้งเกิดน้ำเน่าเสียเพราะการทิ้งของเสียนั่นเอง (จำปาศรี เทพสง่า, 2541: 37)

4.1.5 สภาพสังคม

ปัจจุบัน สภาพสังคมของอำเภอพระประแดง เป็นชุมชนเมืองบางพื้นที่เป็นชุมชนอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม แต่เดิมชาวพระประแดง ส่วนมากสืบเชื้อสายมาจากชาวมอญ แต่ปัจจุบันนี้เป็นคนไทย เชื้อชาติไทย สัญชาติไทยหมดแล้ว คนภายนอกพื้นที่ก็เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่มากมาย จนทำให้ชาวมอญดั้งเดิมมีสภาพที่ไม่แตกต่างจากคนไทย เกิดการผสมผสานจนไม่สามารถที่จะแยกออกว่าใครเป็นคนมอญ ใครเป็นคนไทย เด็กในชุมชนพระประแดงส่วนใหญ่จะได้รับการศึกษา โรงเรียนในชุมชนก็มีมากทั้งโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐบาล นอกจากนี้ยังมีกลุ่มและองค์กรที่จัดตั้งขึ้น ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

4.1.5.1 กลุ่ม/องค์กรในชุมชน

1) สถานฝึกอบรมและสถานสงเคราะห์

- ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการพระประแดง
- สถานสงเคราะห์คนพิการและทุพพลภาพพระประแดง
- ศูนย์หัตถกรรมบ้านวิบูลย์ศรีเมตตา

2) ด้านบริการการศึกษา

- โรงเรียนสังกัดการประถมศึกษา จำนวน 30 โรงเรียน
- โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 4 โรงเรียน
- โรงเรียนสังกัดเทศบาล จำนวน 3 โรงเรียน
- โรงเรียนสังกัดการศึกษาเอกชน จำนวน 21 โรงเรียน
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดกรมการศาสนาและกรมพัฒนาชุมชน

จำนวน 11 ศูนย์

- ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน 4 โรงเรียน
- ห้องสมุดประชาชน จำนวน 2 แห่ง
- อุทยานการศึกษา จำนวน 1 แห่ง
- ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน มีจำนวน 18 แห่ง
- ศูนย์การเรียน จำนวน 4 แห่ง
- หอกระจายข่าว จำนวน 16 แห่ง

3) ด้านวัฒนธรรม

- ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอพระประแดง ตั้งอยู่ที่โรงเรียนอานวยวิทย์ ตำบลตลาด มีบทบาทในการจัดงานด้านประเพณีต่าง ๆ และให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ด้านประเพณี วัฒนธรรมแก่บุคคลทั่วไป

- ห้องสมุดวัดทรงธรรม ตั้งอยู่ที่วัดทรงธรรม ตำบลตลาด มีการรวบรวมหนังสือทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ทั้งภาษารามัญ และภาษาไทย รายละเอียดของประเพณีต่าง ๆ

- กลุ่มชาวบ้าน ชมรมอนุรักษ์ในการจัดงานแห่หงส์-ธงตะขาบ ซึ่งแต่ละหมู่บ้านชาวมัญจะเวียนกันเป็นเจ้าภาพ

- ศูนย์เรียนหนังสือภาษารามัญ ก่อตั้งโดยชาวบ้านและพระ ส่งเสริมให้ชาวมัญหรือบุคคลทั่วไป ได้เรียนหนังสือภาษารามัญ สอนฟรี เรียนทุกวันอาทิตย์

4) กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน

- กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน ในแต่ละหมู่บ้าน
- กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) จัดตั้งขึ้นโดยเทศบาล
- กลุ่มชมรมผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้าน
- กลุ่มสงเคราะห์ชาวบ้าน (ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านจัดตั้งกันเองเพื่อ

สงเคราะห์คนในหมู่บ้านที่ยากจน เช่น การจัดงานศพ การให้ทุนการศึกษา เป็นต้น

- กลุ่มชมรมในแต่ละหมู่บ้าน เช่น ชมรมบ้านดง กลุ่มศิษยานุศิษย์วัด

ทรงธรรม เป็นต้น)

5) กลุ่มเครือข่ายวัฒนธรรมมอญ

- สมาคมไทยรามัญ มีนายแพทย์สุเอ็ด กชเสนี เป็นประธานสมาคม มีคณะกรรมการเป็นตัวแทนชาวมอญทั่วประเทศ มีบทบาทในการเชื่อมโยงชาวมอญทั่วประเทศ ให้ข้อมูลข่าวสาร ให้คำปรึกษา
- ชมรมเยาวชนมอญ ทำหน้าที่ประสานงาน ให้ข้อมูลข่าวสาร ระหว่างชาวมอญด้วยกันเอง ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ

4.1.6 สภาพทางเศรษฐกิจ และอาชีพ

ในอดีตประชาชนจะประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร ปลูกผักและผลไม้ ทำนา โดยอาศัยแม่น้ำเจ้าพระยา และคลองต่าง ๆ ในการเพาะปลูกพืช มีวิถีชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ต่อมาการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ประชาชนอีกส่วนหนึ่งที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาทางทิศตะวันออกได้ทำการค้าขายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและอื่น ๆ ต่อมาการขยายตัวทางอุตสาหกรรม ทำให้แม่น้ำเจ้าพระยาเกิดมลภาวะน้ำเน่าเสีย ไม่เหมาะต่อการทำเกษตร ประกอบกับมีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นมาก พระประแดงจึงกลายเป็นเขตชุมชนที่หนาแน่น เป็นสังคมเมือง

อาชีพในปัจจุบันก็เป็นอาชีพที่หลากหลายมากขึ้นเหมือนสังคมเมืองโดยทั่วไป เช่น ค้าขาย รับราชการ รับจ้างทั่วไป รัฐวิสาหกิจ เป็นต้น

4.1.7 การนับถือศาสนา

ชาวมอญเป็นชนชาติที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนามาก และจะเคร่งครัดในการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนามาก ในหมู่บ้านมอญแต่ละแห่งจะมีวัดมอญประจำหมู่บ้านแทบทุกที่ ในอำเภอพระประแดง ในปัจจุบันมีวัดพุทธศาสนา 37 วัด ทั้งหมดมีวัดมอญ 10 วัด ส่วนอีก 27 วัดเป็นวัดไทย และใน 37 วัด เป็นวัดพระอารามหลวง 3 วัด ได้แก่ วัดทรงธรรมวรวิหาร วัดไพชยนต์พลเสพ และ

วัดโปรดกาศเชษฐาราม ซึ่งวัดสำคัญของชาวมอญและของประชาชนในอำเภอพระประแดง คือ วัดทรงธรรม ส่วนวัดที่ชาวมอญพระประแดงได้สร้างประจำหมู่บ้าน มีดังนี้คือ

1) วัดทรงธรรมวรวิหาร	(เพ่พระครู)	สร้างราว พ.ศ. 2357-2358
2) วัดคันถ์	(เพ่อะมอน)	สร้างราว พ.ศ. 2349
3) วัดพญาปราบปัจจามิตร	(เพ่มัวมอ)	สร้างราว พ.ศ. 2357
4) วัดอาษาสงคราม	(เพ่เกริงสระ)	สร้างราว พ.ศ. 2363
5) วัดจวนดำรงราชพลจันทร์	(เพ่อะม้อย)	สร้างราว พ.ศ. 2430
6) วัดกลาง	(เพ่อะเร็น)	สร้างราว พ.ศ. 2460
7) วัดแค	(เพ่เกร่งเงิน)	สร้างราว พ.ศ. 2370
8) วัดโมกษ์	(เพ่โมกคอน)	สร้างราว พ.ศ. 2390
9) วัดแหลม	(เพ่เคิงชะโมก)	สร้างราว พ.ศ. 2319
10) วัดกลางสวน	(เพ่ตุ่เกราะ)	สร้างราว พ.ศ. 2360

(ประพันธ์พงษ์ เทวปคุปต์, 2546: 10)

4.2 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

จากการศึกษากลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญที่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 47.62) เพศชาย (ร้อยละ 52.38) อายุ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเกือบครึ่งหนึ่งมีอายุ 60 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 47.62) รองลงมาคือ กลุ่มอายุ 50-59 ปี (ร้อยละ 23.80) และน้อยที่สุดคือกลุ่มอายุต่ำกว่า 40 ปี และกลุ่มอายุ 40-49 ปี ที่มีจำนวนเท่ากัน (คิดเป็นร้อยละ 14.29) สาเหตุที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเป็นกลุ่มที่มีอายุมากเนื่องจากการศึกษาในวัฒนธรรม ประเพณีของชาวมอญ ผู้ที่มีอายุมาก มีประสบการณ์มากจะทำให้สามารถได้ข้อมูลที่ละเอียดและลึกซึ้งมากกว่า และกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวจะเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ หากพิจารณาจากช่วงอายุของผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในความเป็นมอญอย่างลึกซึ้ง จะมีความเสี่ยงในการหมดไปในไม่ช้า เพราะวัยรุ่นในปัจจุบันเริ่มรู้น้อยลงมาก ที่รู้รายละเอียดของวัฒนธรรมมอญได้เป็นอย่างดี อาจจะมีเพียงบางส่วนซึ่งเป็นส่วนน้อยที่พอทราบรายละเอียดบ้าง แต่ก็ไม่ลึกซึ้ง ส่วนใหญ่วัยรุ่นที่รู้เรื่องราวในอดีตนั้น จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากปู่ย่า ตายาย ผู้เฒ่าผู้แก่ในบ้าน ซึ่งได้พยายามปลูกฝังให้ซึมซับประเพณีวัฒนธรรมเป็นมา

ที่อยู่อาศัย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจะมีอยู่ใน 2 ตำบลตามพื้นที่เป้าหมาย โดยอยู่ที่ตำบลลาด (ร้อยละ 57.14) และตำบลทรงคนอง (ร้อยละ 42.86) จากการลงเก็บจริงทั้งสองพื้นที่จะค่อนข้างมีความแตกต่างในการดำเนินชีวิต ในตำบลลาดนั้นเป็นย่านชุมชนเมืองสูง เนื่องจากมีทั้ง

ตลาดศูนย์กลาง มีที่ว่าการอำเภอ และเป็นย่านธุรกิจต่าง ๆ นั้น เป็นเหตุให้สภาพบ้านเรือนของชาวมอญแบบดั้งเดิมที่นี้หาได้น้อยลง เนื่องจากถูกกลืนไปกับสภาพความเจริญ ส่วนใหญ่คนในตำบลตลาดก็จะเป็นทั้งชาวจีน ไทย ลาว มอญ ปะปนกัน บ้านเรือนกลายเป็นตึกมากขึ้น แต่ถึงอย่างไร หมู่บ้านหลายหลังของชาวมอญก็ยังคงเอกลักษณ์บ้านเรือนไทย อยู่กันเป็นกระจุก

ส่วนที่ตำบลทรงคนองซึ่งจะมีพื้นที่ห่างออกไปจากชุมชนมากขึ้นนั้น ชาวมอญส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณ 3 หมู่ คือ หมู่ 7 หมู่ 8 และหมู่ 9 สภาพบ้านเรือนยังคงเอกลักษณ์ไว้ค่อนข้างสูง บ้านเรือนไทยยังเกาะกลุ่มกันอย่างหนาแน่น ซึ่งถือได้ว่ามีมากที่สุด ในอำเภอพระประแดง ชาวมอญที่นี้ค่อนข้างมีความเข้มแข็งสูง เพราะเป็นสังคมค่อนข้างปิด ไกลออกมาจากชุมชน ดังนั้น ศักยภาพของการดำรงรักษาเอกลักษณ์ชาวมอญที่ตำบลทรงคนองอาจจะมีมากกว่าที่ตำบลตลาด ด้วยปัจจัยความใกล้ชิดความเป็นเมือง

ระยะเวลาที่อยู่อาศัย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญที่อยู่อาศัยในพื้นที่เป็นระยะเวลา 50 ปีขึ้นไปมีกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 61.90) รองลงมาอยู่อาศัยเป็นระยะเวลา 30-49 ปี และ 10-29 ปี มีจำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 19.05) การอยู่อาศัยเกิน 50 ปีนั้น ทำให้สอดคล้องกับอายุของผู้ให้ข้อมูลด้วยที่มีอายุมาก และสาเหตุที่อยู่กันนานจากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะอยู่ตั้งแต่เกิด บ้านเรือนก็ปลูกตั้งแต่สมัยดั้งเดิม เป็นพื้นที่พระราชทานให้หม่อมอญตั้งแต่สมัยก่อน ทำให้ไม่คิดที่จะย้ายไปไหน

อาชีพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเกือบครึ่งหนึ่งไม่ได้ทำงานหรือเกษียณ (ร้อยละ 42.86) รองลงมา ค้าขาย/ทำธุรกิจ (ร้อยละ 28.57) และน้อยที่สุดคือรับราชการ และรับจ้าง (ร้อยละ 9.52) เท่ากัน นอกจากนี้ยังเป็นพระ (ร้อยละ 9.52) สาเหตุที่ผู้ให้ข้อมูลไม่ได้ทำงานและเกษียณมีจำนวนมากที่สุด เนื่องจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีอายุมาก แต่ตำแหน่งในชุมชนของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลก็มีมาก เช่น เป็นคณะกรรมการในการจัดงานต่าง ๆ เป็นประธานหรือเป็นแกนนำในการจัดงานประเพณี

การศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจบการศึกษาปริญญาตรี/อนุปริญญาตรี/ปวส. มากที่สุด (ร้อยละ 38.10) รองลงมาจบมัธยมปลาย/ปวช. (ร้อยละ 33.33) และระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 23.81) และน้อยที่สุดอยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 4.76) จากการเปรียบเทียบการศึกษาของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกับชุมชนอื่น หรือชาวชนบท จะพบว่า การศึกษาของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญค่อนข้างจะมีการศึกษาที่สูงพอสมควร จากการสำรวจพื้นที่พบว่า ชาวบ้านในอำเภอพระประแดง โดยเฉพาะที่ตำบลทรงคนอง ค่อนข้างมีฐานะดี ทำให้ได้รับการศึกษาสูง และในสมัยก่อนชาวมอญที่อพยพมาอยู่ที่พระประแดง ส่วนใหญ่จะมีตำแหน่งชนชั้นปกครอง มีอาชีพในการรับราชการ เพราะพระประแดงจะเป็นเมืองหน้าด่านในสมัยก่อน ซึ่งจะมีฐานะดีกว่าชาวมอญในพื้นที่อื่น ทำให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจึงค่อนข้างมีการศึกษาสูง ถึงแม้จะมีอายุมากก็ตาม

การระบุเชื้อชาติตนเอง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเกือบทั้งหมดเป็นชาวมอญเต็มร้อย (ร้อยละ 80.95) รองลงมาคือมอญแต่ไม่เต็มร้อย (ร้อยละ 9.52) และไม่ใช่มอญเลย (ร้อยละ 9.52) เท่ากัน สาเหตุที่มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ไม่ใช่ชาวมอญ เนื่องจากเป็นเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล (นายกอบต. และอบต.) ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่จะต้องสัมภาษณ์

สถานภาพสมรส กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญครึ่งหนึ่งสมรสแล้ว (ร้อยละ 57.14) และเป็นโสด (ร้อยละ 33.33) เป็นพระ (ร้อยละ 9.52) เมื่อเปรียบเทียบสถานภาพสมรส กับอายุของผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุนานนั้น จะเห็นได้ว่าชาวมอญนิยมการอยู่เป็นโสดในระดับที่สูงพอสมควร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้หึงชาวมอญมีพื้นฐานนิสัยที่เรียบง่าย ไม่ชอบเที่ยว ชอบการทำบุญเข้าวัดเข้าวา ทำให้ไม่มีค่านิยมในเรื่องการแต่งงานมากนัก และประกอบกับชาวมอญที่พระประแดงค่อนข้างมีฐานะดี ทำให้ผู้หึงก็สามารถพึ่งตนเองได้

เชื้อชาติของคู่สมรส กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สมรสแล้วนั้น พบว่า คู่สมรสเป็นคนเชื้อสายมอญ (ร้อยละ 66.67) และไม่ใช่มอญ (ร้อยละ 33.33) ทั้งนี้ก็เพราะคนสมัยก่อนก็จะพบปะไปมาหาสู่กับคนในชุมชน ทำให้ได้พบปะกับคนเชื้อสายมอญด้วยกันเอง แต่ถ้าเป็นวัยรุ่น หรือวัยกลางคนในปัจจุบัน คู่สมรสอาจจะเป็นคนที่ไม่ใช่คนมอญเป็นส่วนใหญ่

จำนวนบุตร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สมรสแล้วนั้น พบว่า เกินกว่าครึ่งหนึ่งมีจำนวนบุตร 3 คน ขึ้นไป (ร้อยละ 58.33) รองลงมาคือ 2 คน (ร้อยละ 33.33) และน้อยที่สุดคือไม่มีบุตร (ร้อยละ 8.33)

เชื้อชาติของเขยหรือสะใภ้ที่ต้องการ/มีแล้ว พบว่า เขยหรือสะใภ้ของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญทั้งหมดไม่ใช่คนมอญเลย และสำหรับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญที่ยังไม่มีเขยหรือสะใภ้ ก็ต้องการเขยหรือสะใภ้เชื้อชาติใดก็ได้ แสดงให้เห็นว่าต่อไปความคงอยู่ของชาติพันธุ์ เผ่าพันธุ์มอญคงจะหมดลง จำนวนของคนเชื้อสายมอญก็จะยิ่งลดน้อยลง อัตลักษณ์ของความเป็นมอญก็คงจะเปลี่ยนไปตามเชื้อสายที่เปลี่ยนไปเกิดการผสมผสานมากขึ้น ซึ่งจากทฤษฎีการผสมผสานทางวัฒนธรรมนั้น สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการผสมผสานได้ง่ายขึ้น ก็คือการสมรสกับคนชาติอื่นนั่นเอง

ตารางที่ 4.5 แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

	ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (N = 21)	ร้อยละ
เพศ	หญิง	10	47.62
	ชาย	11	52.38
อายุ (ปี)	ต่ำกว่า 40	3	14.29
	40 – 49	3	14.29
	50 – 59	5	23.80
	60 ขึ้นไป	10	47.62
ที่อยู่อาศัย	ตำบลตลาด	12	57.14
	ตำบลทรงคนอง	9	42.86
ระยะเวลาที่อยู่อาศัย (ปี)	10 – 29	4	19.05
	30 – 49	4	19.05
	50 ขึ้นไป	13	61.90
อาชีพ	ค้าขาย/ธุรกิจ	6	28.57
	รับราชการ	2	9.52
	เกษียณ/ไม่ได้ทำงาน	9	42.86
	รับจ้าง	2	9.52
	พระ	2	9.52
การศึกษา	ระดับประถมศึกษา	5	23.81
	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	-	-
	ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	7	33.33
	ระดับปริญญาตรี/อนุปริญญา/ปวส.	8	38.10
	ระดับสูงกว่าปริญญาตรี	1	4.76
การระบุเชื้อชาติตนเอง	เป็นมอญ 100%	17	80.95
	มีเชื้อมอญแต่ไม่ 100%	2	9.52
	ไม่เป็นมอญเลย	2	9.52
สถานภาพสมรส	โสด	7	33.33
	สมรส	12	57.14
	พระ	2	9.52

ตารางที่ 4.5 แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (ต่อ)

	ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (N = 21)	ร้อยละ
เชื้อชาติภูมิลำเนา (n = 12)	มอญ	8	66.67
	ไม่ใช่มอญ	4	33.33
จำนวนบุตร (คน) (n = 12)	ไม่มีบุตร	1	8.33
	1	-	-
	2	4	33.33
	3 ขึ้นไป	7	58.33
เคย/สะใจที่ต้องการ (n = 12)	ไม่ใช่มอญ (สะใจหรือเคยที่มีอยู่)	9	7.5
	มอญ	-	-
	ยังใจไม่ได้ (เคย/สะใจที่ต้องการ)	2	16.67
	ไม่มีบุตร	1	8.33

4.3 กรณีตัวอย่างการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตามประเด็นการสัมภาษณ์ การสังเกตบริบทของผู้ให้ข้อมูล และได้นำเสนอออกมาในรูปการบรรยาย แต่เนื่องจากจำนวนผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญมีทั้งหมด 21 คน ผู้ศึกษาจึงขอนำเสนอกรณีตัวอย่างเพียง 3 ราย โดยกระจายเป็นตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ คือ กลุ่มชาวบ้าน 1 คน กลุ่มผู้นำ 1 คน กลุ่มหน่วยงานรัฐ 1 คน ดังรายละเอียดที่นำเสนอ ดังนี้ คือ

ตารางที่ 4.5 แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (ต่อ)

	ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (N = 21)	ร้อยละ
เชื้อชาติกลุ่มมรส (n = 12)	มอญ	8	66.67
	ไม่ใช่มอญ	4	33.33
จำนวนบุตร (คน) (n = 12)	ไม่มีบุตร	1	8.33
	1	-	-
	2	4	33.33
	3 ขึ้นไป	7	58.33
เขย/สะใภ้ที่ต้องการ (n = 12)	ไม่ใช่มอญ (สะใภ้หรือเขยที่มีอยู่)	9	7.5
	มอญ	-	-
	ยังไ้ก็ได้ (เขย/สะใภ้ที่ต้องการ)	2	16.67
	ไม่มีบุตร	1	8.33

4.3 กรณีตัวอย่างการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตามประเด็นการสัมภาษณ์ การสังเกตบริบทของผู้ให้ข้อมูล และได้นำเสนอออกมาในรูปการบรรยาย แต่เนื่องจากจำนวนผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญมีทั้งหมด 21 คน ผู้ศึกษาจึงขอนำเสนอกรณีตัวอย่างเพียง 3 ราย โดยกระจายเป็นตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ คือ กลุ่มชาวบ้าน 1 คน กลุ่มผู้นำ 1 คน กลุ่มหน่วยงานรัฐ 1 คน ดังรายละเอียดที่นำเสนอ ดังนี้ คือ

กรณีศึกษารายที่ 1 : คำ*

คำ เพศชาย อายุ 24 ปี เพิ่งจบการศึกษาปริญญาตรี ที่สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (กรมศิลปากร) สาขาดนตรีไทย ปัจจุบันก็มีกิจการร้านอาหารช่วยที่บ้าน คำเป็นคนที่มีเชื้อสายมอญเต็มร้อย คุณพ่อคุณแม่ก็เป็นมอญ การเลี้ยงดูก็เลี้ยงดูโดยคุณย่า คุณอา สถานภาพสมรสปัจจุบันเป็นโสด ที่อยู่อาศัยปัจจุบันอยู่ที่หมู่บ้านแซ่ ตำบลตลาด

ในทัศนะของคำ สิ่งบ่งชี้ความเป็นมอญ ก็คือวัฒนธรรมความเชื่อ ลักษณะนิสัยเด่นคือ การยึดมั่นยึดเหนี่ยวในศาสนาพุทธ ศาสนาจะมีอิทธิพลมากกว่าอะไรทั้งหมด และก็เป็นคนรักสงบ แต่ว่าเป็นอะไรที่ไม่ยอมใคร ไม่ชอบให้ใครมาเอาเปรียบ เป็นคนตรง ถ้าผิดก็คือผิด คนมอญถ้ามีอะไรที่จะต้องมาทำรวมกัน “ถ้าไม่ทะเลาะกันถือว่าไม่ใช่มอญ” จะต้องเถียงกัน แต่ก็เถียงกันด้วยเหตุผล ไม่ได้โกรธเคืองกันอย่างจริงจัง พอเลิกงานก็จบกันไป นอกจากนี้คนมอญยังเป็นคนนอบน้อม ภาพรวมก็ยังเป็นอยู่ พร้อมกับยกตัวอย่างสนับสนุน “ดูจากเพื่อนๆ ผมที่เป็นมอญเหมือนกัน ดูแล้วจะมีความนอบน้อมกับผู้ใหญ่มากกว่าเพื่อนที่อื่น ปัจจุบันเด็กมอญรุ่นใหม่ ถึงแม้ภายนอกเขาจะดูเป็นคนรุ่นใหม่ นะ แต่ลึก ๆ ก็ยังแฝงความเป็นมอญอยู่ ผมมั่นใจอย่างนั้น อันนี้ไม่ได้เอาตัวเองเป็นบรรทัดฐาน ดูตามภาพรวม อย่างงานวันพระ หรือมีงานบุญในปัจจุบัน ก็ยังเห็นว่ามีเพื่อน ๆ รุ่นเดียวกันไปกันอยู่ ก็แสดงว่าลึก ๆ เขาก็ยังมีความเป็นมอญอยู่ แต่เขาอาจจะไม่ได้แสดงออกในการแต่งตัว ในการพูด แต่จิตใจสำนึกเขายังมีอยู่”

ในเรื่องการอยู่ร่วมกันในชุมชน คำคิดว่ากฎระเบียบไม่ค่อยมี เหมือนกับชุมชนอื่น คนมอญพระประจำถ้าพูดไปอีกทีก็คือได้ว่าเป็นคนไทยแทบจะเต็มร้อย เหมือนคนกรุงเทพเข้าไปทุกที่ กฎกติกาเหมือนทุกที่เป็นปกติ แต่ส่วนใหญ่นกพื้นที่ก็คือ คนมอญ แต่สิ่งหนึ่งคือได้ว่าอยู่ที่ไหนก็เป็นคนมอญก็คือ ความเชื่อถือในศาสนา ทำบุญ ศาสนาเป็นแกนหลักในชีวิต ซึ่งก็ถือว่าการจัดระเบียบชุมชนไปในตัว ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวก็เหมือนคนไทยสมัยโบราณ คือ อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีญาติอยู่ร่วมกัน พอถึงเวลาแยกครอบครัวออกไปแล้วก็ยังติดต่อกันอยู่เสมอ ผู้ที่อาวุโสที่สุด ถือว่าเป็นแกนหลักของครอบครัว ไม่มีการแบ่งหญิงแบ่งชาย เช่น ถ้าปู่ย่าตายายในบ้าน ก็จะเป็นแกนหลักของครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะดีของคนมอญ ในครอบครัวก็จะมีความรักใคร่กัน ในส่วนของความสัมพันธ์ในชุมชน ก็ยังมีการพึ่งพาอาศัยกันอยู่ รู้จักกัน แต่อาจจะน้อยลงจากอดีตบ้าง แต่ก็ยังมีอยู่เกินครึ่ง พระและผู้อาวุโสในหมู่บ้านจะเป็นศูนย์รวมจิตใจ ไม่เปลี่ยนแปลง มีอะไรก็ต้องไปถามพระ ถามผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน ถึงแม้จะไม่ใช่วิชาดึกกันก็ตาม เช่น จะแต่งงานลูก ก็ต้องไปถามผู้ใหญ่ในชุมชน ว่าจะต้องทำอย่างไร เสรียงานอย่างไร ไม่ว่าอะไรจะเปลี่ยนแปลงไป พระกับผู้ใหญ่ยังถือได้ว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจอยู่

* นามสมมติ

ด้านการรวมกลุ่มในชุมชน ก็จะมีกองทุนหมู่บ้าน ตามกฎหมายของรัฐ เป็นการช่วยเหลือคนในหมู่บ้าน ทุกคนในหมู่บ้านสามารถเป็นสมาชิก กู้ยืมได้ นอกจากนี้ก็จะมีกลุ่มอ.ส.ม. (อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน) ส่วนกลุ่มที่จัดตั้งด้านอาชีพ หรือภูมิปัญญาไม่มี หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่นี้ก็ไม่มี เหตุที่ไม่มีเพราะว่า มอญพระประแดงเป็นมอญที่สมัยก่อนจะเป็นชนชั้นปกครอง จึงค่อนข้างจะมีฐานะดีกว่ามอญที่อื่น ดังนั้นต่างคนต่างมีฐานะก็ไม่จำเป็นต้องรวมกลุ่มกันด้านอาชีพ ในสมัยก่อนชาวมอญจะรับราชการและก็ทำนา แต่การทำนาไม่ได้ทำที่พระประแดง คนพระประแดงจะมีที่สำหรับทำนาที่บางพลี มีนบุรี คนโบราณก็ไปจับจองที่ทางกันเอาไว้ทำนา พอถึงเวลาหน้าน้ำก็จะไปทำนาฝั่งบางพลี พอหมดหน้าน้ำก็กลับมาอยู่ที่พระประแดง

สมัยก่อนการสั่งสอน ปู่ย่าก็จะใช้วิธีการเล่าให้ฟัง “ผมจะถูกเลี้ยงโดยย่า มีย่าที่คอยเลี้ยงหลายคนช่วยกันเลี้ยง ย่าก็จะเล่าให้ฟัง ถ้ายทอด อบรมดักเตือน ทำอะไรไม่ถูกต้องย่าก็จะบอกดักเตือน ในด้านประเพณีวัฒนธรรม ก็ผ่านการเล่า ปู่ย่า แต่ก็ได้เล่าให้ฟังโดยตรง ไม่ได้มานั่งจับเข้าคุ้ยกัน แต่จะเป็นลักษณะที่ว่าพอว่างก็มาเล่าให้ฟังว่าสมัยก่อนเป็นอย่างไร พอมีโอกาสก็จะได้ติดตามย่าไปโน่นไปนี่ พอเห็นนาน ๆ เข้าก็ปู่ย่าเข้ามา มันเป็นการซึมซับรับมา และก็เป็นปกติของคนเมื่อมีข้อสงสัย เห็นอะไรสงสัยก็ต้องถาม ถามไปถามมาก็กลายเป็นการศึกษาไปในตัว เป็นการสร้างความรู้เพิ่มพูนมากขึ้น ถ้าผมมีลูกมีหลานผมก็จะถ่ายทอดวัฒนธรรมอันดีให้ลูกหลานฟังแน่ ๆ เพราะความคิดของเราเอกลักษณ์วัฒนธรรมมอญเป็นเรื่องดี การผูกพันกับศาสนาถือว่าเป็นเรื่องดี จะต้องถ่ายทอดแน่ แต่ก็ขึ้นอยู่กับว่าเขาจะรับมากหรือน้อย โดยส่วนตัวของผมแล้ว ผมเป็นคนที่ค่อนข้างเชื่อในเรื่องศาสนาอยู่แล้ว ด้วยความใกล้ชิด เด็ก ๆ ก็ไปวัดบ่อยก็เลยชอบคิดตัวมา”

ด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่าง ๆ นั้น ในเรื่องของภาษา คำบอกว่าคนพูดไม่ได้ แต่ฟังได้พูดได้ก็เป็นคำ ๆ การแต่งกายถ้าในช่วงเทศกาลก็จะแต่งกายแบบบราหมณ์ วันธรรมดาก็ุ่งโจงกระเบน อาหารการกินแบบมอญก็ยังกินอยู่เป็นปกติ ถ้าที่บ้านทำก็กิน “ผมชอบเป็นบางอย่าง บางอย่างก็ไม่ชอบ” ชาวมอญส่วนใหญ่จะนิยมทานอาหารรสเปรี้ยว บ้านที่อยู่อาศัยก็เป็นทรงไทย มอญกับไทยก็มีลักษณะคล้าย ๆ กัน คำกล่าวเสริมว่า “ถ้าพูดตามประวัติศาสตร์จริง ๆ เขาก็เรียกว่าบ้านทรงไทย บ้านมอญจริง ๆ แล้วจะต้องมุงจาก มีฝาขัดแตะ หลังเล็ก ๆ ซึ่งปัจจุบันที่นี้ไม่มีแล้ว” สมุนไพรการรักษาพยาบาลก็ยังมีบางอย่าง “เวลาผมหายใจไม่ค่อยออก ย่าก็จะเอาก้านบัวมาตากแดด ให้มาอม แต่ปัจจุบันก็ค่อนข้างหายากแล้ว ส่วนมากชาวมอญจะมีการเชื่อเรื่องผี การรักษาที่เน้นการเป่ามนต์คาถา เช่น ถ้าคนไม่สบายก็จะมีพิธีเอาข้าว ถ้วยมาเช่นผี เป่าคาถาไล่ผีออกจากตัว” ด้านภูมิปัญญา มอญ ในสมัยก่อนก็จะมีการบินหม้อ แต่สมัยนี้ที่นี้ไม่มีแล้ว การสานเสื่อกกก็เช่นกัน

ในส่วนของการร่วมงานประเพณีต่าง ๆ ส่วนใหญ่คำจะไปแทบทุกงาน งานประเพณีที่นี้ก็มี ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีดักบาตรพระร้อย ถึงแม้ปัจจุบันพระจะไม่ถึงร้อยรูปก็ตาม แต่ก็ยังมีอยู่

ประเพณีการทำบุญกลางบ้านก็คือการทำบุญกลางหมู่บ้าน เช่นจะมีสถานที่ศูนย์กลางในการจัดงาน พอถึงเทศกาลก็จะมาร่วมกันทำบุญ งานนี้คำไม่เคยไปแต่เคยเห็นคนอื่นทำ งานประเพณีแห่งสังฆะชาบ ก็จะมีในช่วงสงกรานต์คำเข้าร่วมทุกปี ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้งก็ยังมีอยู่ คำเคยไปร่วมแต่ไม่ทุกครั้ง ประเพณีเติมน้ำมันเรือสำเภา (บางคนเรียกว่าหยอดน้ำมันเรือสำเภา) ระยะเวลาหลังคำจะไปทุกปี สลากกัณฑ์ก็จะเข้าร่วมทุกปี ด้านประเพณีทางพิธีกรรม พิธีกรรมการเกิดปัจจุบันไม่มีแล้ว หายไปนานแล้ว พิธีกรรมการโกนจุกยังมีอยู่ การบวชแบบมอญก็ยังมีอยู่ การแต่งงานก็เริ่มเป็นแบบไทยแล้ว แต่อาจจะมีพิธีไหว้ผีอยู่ การตายก็ยังจัดแบบมอญอยู่ ความเชื่อก็ยังเป็นการนับถือผีกันอยู่ “ผมว่าถ้าพูดไปแล้วก็ไม่มีแล้วที่นับถือผีจริง ๆ เพราะถ้านับถือผีจริง ๆ แล้ว ที่บ้านจะต้องมีผ้าผี มีการรำผีมีการทำพิธี แต่ที่พระประแดงเดี๋ยวนี้การรำผีแทบไม่มีแล้ว แต่ก็ยังเชื่อถือปฏิบัติสืบต่อกันต่อมามีการนับถือผีอยู่ การนับถือผีแต่ละบ้านก็จะแตกต่างกันไป มีการนับถือผีเต่าบ้าง ผีข้าวเหนียวบ้าง ผีอินบ่าง” บ้านของคำนับถือผีเต่า โดยจะมีความเชื่อว่า ถ้าเจอเต่าก็จะต้องให้ฆ่า ถ้าไม่ฆ่าก็จะต้องนึกในใจว่าตายแล้ว ฆ่า همینแล้ว ถ้าจะกินเต่าก็ต้องเอากระดูกเต่า ทำเป็นรูปเต่ามาเช่นเดียวกัน บางบ้านที่นับถือผีข้าวเหนียว ก็จะไม่ให้กินข้าวเหนียวลูกน้าตาล แต่ข้าวเหนียวอื่น เช่น กินกับส้มตำกินได้ ถ้าจะกินข้าวเหนียวลูกน้าตาลก็ต้องกินในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงรำเจ้าพ่อ ก็จะกินได้ แต่พอเข้าพรรษาไปแล้วก็จะกินไม่ได้ ด้านการละเล่น การเล่นสะบ้าคำเล่นเป็น เด็กมอญแทบทุกคนจะเล่นเป็น ส่วนใหญ่จะเล่นตามโอกาสในงานสงกรานต์ สะบ้าจะมีทั้งสะบ้าทอยและสะบ้าป้อน ทะแยมอญของพระประแดงก็จะมีอยู่ที่หมู่บ้านคา คำเคยดูแต่เล่นไม่เป็น เพราะคนเล่นเป็นต้องพูดภาษามอญได้ มอญรำก็คือการนำคนมอญมารำ ส่วนใหญ่จะมีในงานศพพระ การรำจะมี 12 เพลงรวมกันไปเป็นท่า ๆ แต่รำมอญก็จะมีอีก ซึ่งเป็นท่ารำของมอญในนาฏศิลป์

รายละเอียดในแต่ละด้านนั้น ด้านภาษา ก็ถือว่าภาษามอญจะมีลักษณะเป็นคำ ๆ เช่นภาษาไทย คำพูดได้เป็นคำ ๆ ประโยคภาษามอญก็จะมีไวยากรณ์ บางทีคำก็ใช้พูดกับเพื่อนมอญบ้าง เป็นคำ ๆ หรือบางทีใช้คำพูดมอญ แต่ตัวคำพูดไทย แต่คำก็ยังฟังมอญได้ บางทีจะนิทานใครกับเพื่อนก็ส่งภาษามอญกัน วัยรุ่นสมัยใหม่ก็จะเป็นแบบคำ ฟังได้ พูดได้เป็นคำ ๆ เขียนไม่ได้ ที่พระประแดงนี้ก็มีกิจกรรมการสอนภาษามอญที่วัดอาษาสงคราม คำเคยไปเรียน แต่เรียนก็ไม่จบ เพราะเรียนไปก็ไม่ค่อยได้ใช้ เด็กวัยรุ่นที่จะพูดได้เป็นเรื่องเป็นราวก็ตงน้อย ในด้านการแต่งกายแบบมอญนั้น คนมอญสมัยก่อน ผู้ชายถ้าในชีวิตประจำวันก็จะนุ่งโจงกระเบน เสื้อคอกลม คาคผ้าขาวม้า “จากการที่ปู่ย่าผมเล่าให้ฟังนะ บางคนเขาคิดว่าคนมอญจะต้องแต่งลวยซาบ งานบุญงานอะไรก็ต้องแต่งลวยซาบ แต่ที่จริงแล้วคนโบราณเวลาไปวัดจะนุ่งโจงกระเบนจะไม่นุ่งลวยซาบเข้าวัดเค็ดขาดเพราะถือว่าไม่สุภาพ แต่พอออกจากวัดมาสังสรรค์ก็จะปลอยซาบ

โจงกระเบนลงมากลายเป็นลอยชาย ดังนั้นลอยชายจะนิยมแต่งกันในการรื่นเริงสังสรรค์เพื่อความสนุกสนานเท่านั้น ไม่นิยมแต่งเข้าวัด แต่คนปัจจุบันคิดว่าไปวัดก็ลอยชาย มีงานก็ลอยชาย ซึ่งถือว่ามันผิด นี่ก็เป็นสิ่งที่ตนเองกำลังจะอธิบายให้คนอื่น ๆ เข้าใจว่ามันไม่ใช่ อย่างบางที่ผู้นำท้องถิ่นที่ไม่ใช่คนมอญ เช่น นายกเทศบาลบางคน เข้าใจผิดและก็เอาไปเผยแพร่แบบผิด ๆ เราก็จะต้องมีหน้าที่คอยอธิบายว่ามันไม่ใช่ หรือบางที่เช่นงานแห่หงส์-ธงตะขาบสมัยก่อนก็เข้าใจผิดกันคิดว่า เป็นงานแห่หางหงส์ คิดว่าธงตะขาบเป็นหางหงส์ จริงๆ แล้วมันไม่ใช่ เพียงแต่นำหงส์กับธงตะขาบมาแห่คู่กัน เพราะว่าหงส์เป็นสัญลักษณ์ของชาวมอญ ธงตะขาบทำขึ้นเพื่อเป็นพุทธรูป ทุกอย่างเป็นปริศนาธรรมหมด แล้วไหน ๆ แห่หงส์แล้วก็นำมาแห่พร้อมกันเลย เพื่อประหยัดเวลา ในอดีตเสาหงส์กับเสาธงตะขาบคนละเสากันแต่อยู่คู่กัน แต่ในปัจจุบันสถานที่ไม่เอื้ออำนวย ทำให้เอาเสาที่ขึ้นธงตะขาบ นำหงส์มาไว้บนยอด ซึ่งจริง ๆ แล้วก็ไม่ผิด เพราะหงส์ถือเป็นของสูงอยู่แล้ว ก็เอาไว้บนยอด และก็ชักธงตะขาบขึ้นไปกลายเป็นอยู่ปลายหงส์ คนก็เข้าใจผิดคิดว่าเป็นหางหงส์ แห่หางหงส์ แต่ปัจจุบันคนก็เข้าใจมากขึ้น ที่สมุทรสาครเขาก็มีการแห่หางหงส์จริง ๆ ก็มีนะ” ด้านการแต่งตัวของผู้หญิงก็จะใส่เสื้อแขนกระบอก นุ่งผ้าถุงป้าย เล็บหัวเข่า เก้าผอมมวย มีผ้าคล้องคอ เมื่อไปวัดผ้าคล้องคอก็จะกลายเป็นผ้าสไบ ปัจจุบันการแต่งกายของผู้หญิงก็จะนุ่งผ้าถุง เสื้อก็จะตามสมัยใหม่ เช่น ผ้าไหมบ้าง ผ้าลูกไม้บ้าง เวลาออกงานหรือเข้าวัด แต่ถ้าเป็นงานสงกรานต์ก็จะนุ่งแบบสมัยก่อน ส่วนผู้ชายก็นุ่งปกติทั่วไป ถ้าในงานประเพณีก็จะใส่ลอยชาย ถ้าเข้าวัดก็จะนุ่งกางเกง ที่นี้บางบ้านก็ยังมีอยู่ที่เคร่งครัดให้ลูกสาวนุ่งผ้าถุงเข้าวัดตลอด

ด้านอาหารของชาวมอญ อาหารคาวก็จะมีพวกแกง เช่น แกงส้มลูกมะตาด (ผลลูกมะตาดจะมีลักษณะคล้ายมะเขือจาน มีความเป็นเมือก มีรสเปรี้ยว นิยมมาทำเป็นแกงส้ม ต้มมะตาดชาวไทยนิยมมาปลูกจัดสวนมีลักษณะใบใหญ่ แต่ผลคนไทยไม่รู้ว่ามีกินได้ ชาวมอญรู้ว่าผลสามารถกินได้ จึงนิยมนำมาแกง) แกงบ่อน แกงลูกอะรือด (มีลักษณะคล้ายมะเขือพวง มีรสเปรี้ยว) แกงกะกลี (บางครั้งก็เรียกแกงลูกโยน ซึ่งจะเป็นการนำปลาตากแห้งมาป่น และใส่โยนใส่หม้อลักษณะคล้ายกับแกงลูกขึ้นปลาทราย) ปัจจุบันคำก็ยังได้กินอยู่ แต่เป็นหน้า ๆ เพราะลูกมะตาด ลูกอะรือดจะออกเป็นหน้า ๆ อาหารหวานก็จะมีกอละแม ข้าวเหนียวแดง ข้าวเหนียวแก้ว ส่วนการกวนข้าวทิพย์ก็จะเป็นอาหารในงานบุญ ถ้าในสมัยคำก็มีเท่านี้ กอละแมก็จะกวนในช่วงสงกรานต์ กวนกันตั้งแต่เช้าจรดเย็น ส่วนใหญ่จะกวนแจกจ่ายกัน ถ้าเหลือก็จะเอากาบบูละ (กาบหมาก) มาห่อแล้วก็เก็บไว้กิน

บ้านเรือนแบบมอญ ถ้าแต่เดิมก็จะใช้ฝาจาก คำกล่าวว่า “ผมเคยอ่านในคำราชนิพนธ์การตาย ศพคนตายเวลาเอาลงมาให้ลงโดยพังฟาบ้าน ส่งศพลงมา ดังนั้นจึงนิยมทำมาจากฝาจาก แต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว” คนมอญส่วนใหญ่นิยมสร้างบ้านคล้ายคนไทย เป็นบ้านเรือนไทย ได้ทุนสูง มีชน

บ้าน และคนมอญนิยมสร้างบ้านหันหน้าไปทางแม่น้ำ ซึ่งเขาจะเรียกว่า “มอญขวาง” ซึ่งการปลูกบ้านจะหันขวางจากคนไทย ส่วนใหญ่จะหันหน้าเข้าแม่น้ำ เพราะคนมอญส่วนใหญ่จะกลัวอด จะทำอะไรก็ขอให้ใกล้น้ำไว้ก่อน คนมอญถือได้ว่าเป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่เก่าแก่ มอญเป็นชนชาติที่เริ่มทำเกษตรกรรม ชลประทานเป็นชาติแรกในดินแดนแถบนี้

การรักษาพยาบาล ส่วนใหญ่ก็จะใช้ผี มนต์พิธี ความเชื่อเข้ามารักษา บางครั้งก็หายบางครั้งก็ไม่หาย บางทีก็เป็นสิ่งอัศจรรย์เหมือนกันว่าหายได้อย่างไร สมุนไพรก็ใช้คล้ายคนไทย ปัจจุบันก็ไม่ค่อยมีแล้ว ตำรายังพอหลงเหลืออยู่ แต่ส่วนใหญ่จะเก็บไว้ตามวัดต่าง ๆ ปัจจุบันจะนิยมไปรักษาโรงพยาบาล

ในส่วนของประเพณีทางศาสนา ถ้าในช่วงสงกรานต์ก็จะมีการจัดพิธีมากมายโดยอันดับแรกในวันที่ 11-12 ชาวบ้านแต่ละบ้าน ก็มีการกวาดลานแม่ ข้าวเหนียวแดงกัน เพื่อที่จะเตรียมไว้ใช้ในงานสงกรานต์ โดยนำไปทำบุญ และเมื่อรดน้ำผู้ใหญ่ก็จะเอากาละแมแจกจ่ายกัน หลักใหญ่ ๆ ในช่วงสงกรานต์ก็คือทำบุญ ทำกัน 3-4 วัน ในวันที่ 13 จะมีประเพณีแห่หงส์ชงตะขาบ กลางคืนก็จะมีการเล่นสะบ้า ทะแยมอญ การเล่นมหรสพต่าง ๆ ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ปัจจุบันก็ยังเป็นอยู่ สมัยก่อนจะเล่นสะบ้ากันยาว 7 วัน เล่นกันตั้งแต่ทุ่มหนึ่งถึงสว่างเลย ตอนเช้าของวันที่ 14 จะมีการส่งข้าวสงกรานต์ ข้าวแช่ตามวัดต่าง ๆ ในชุมชน ปัจจุบันมีวัดมอญ 8 วัด วัดไทย 3 วัด แต่จะมีเจ้าอาวาสเป็นคนมอญ พอออกจากวัดก็มีเล่นน้ำสงกรานต์กันพละปลาย จากนั้นก็จะมีการรดน้ำผู้ใหญ่รวมกันไปไหว้บรรพบุรุษ แล้วถ้าใครเกิดวันกลางก็ต้องไปค้าโพธิ์ เรียกว่าประเพณีค้าโพธิ์ ซึ่งเป็นวันขนาน อย่างเช่น 13 เป็นวันอาทิตย์ 14 วันจันทร์ 15 วันอังคาร ใครที่เกิดตรงกับวันจันทร์ ซึ่งเป็นวันที่ 14 วันกลาง ก็จะต้องไปค้าโพธิ์ โดยเอาไม้ไปค้าต้นโพธิ์ เป็นปริศนาธรรมว่า ต้นโพธิ์เป็นตัวแทนศาสนา หมายถึงว่าเราไปค้าจุนให้ศาสนาเจริญรุ่งเรือง ถ้าหมู่บ้านไหนหรือตามต่างจังหวัดไม่มีต้นโพธิ์ ก็ทำประโยชน์อย่างอื่นได้ เช่น สร้างสะพาน กวาดขยะ บำรุงพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งก็ถือว่าเป็นการค้าจุนตัวเองด้วย จากนั้นก็ไปไหว้ผู้ใหญ่ พอวันปลายวันที่ 15 ก็จะมีการแห่กแห่ปลา แห่ไปปล่อย ถ้าเสร็จพิธีสงกรานต์จริง ๆ จะต้องมีพิธีรับเจ้าพ่อ ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ดูแลหมู่บ้านเราตระกูลของเรา ส่วนใหญ่ผู้ราก็คือผู้ที่บรรพบุรุษร่าสืบทอดกันมา อย่างบ้านคำก็ร่ากัน การร่าถ้านับถือเจ้าพ่ออะไรก็ต้องร่าเจ้าพ่อนั้น การร่าก็จะเริ่มตั้งแต่การร่าเจ้าพ่อหลักเมืองเป็นเจ้าพ่อแรก และก็ต้องร่าเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน โดยที่เจ้าพ่อเป็นเจ้าพ่อตระกูลใดตระกูลนั้นก็ต้องร่า อย่างเช่นบ้านคำนับถือเจ้าพ่ออะโหมกจับปอง (ชื่อเจ้าพ่อประจำตระกูล) พอถึงเวลาร่าเจ้าพ่อหลักเมืองแล้วก็ต้องมาร่าเจ้าพ่ออะโหมกจับปองด้วย พอร่าเจ้าพ่อประจำตระกูลแล้วก็ต้องร่าเจ้าพ่ออื่นด้วยเวียนกันไป เหมือนเป็นการให้คนในหมู่บ้านได้เคารพเจ้าพ่อร่วมกัน

ด้านประเพณีทางพิธีกรรม ประเพณีการเกิด ปัจจุบันไม่มีแล้ว ไม่มีการทำขวัญ เกิดโรงพยาบาลกันหมดแล้ว คำกล่าวเสริมว่า “ผมเคยคิดกับพระที่นับถือว่าจะทำโครงการ 2 โครงการ โครงการแรกคิดว่าจะทำถึงสารคดีเกี่ยวกับพิธีกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่เกิดจนตาย แต่ยังหาทุนไม่ได้ คิดว่าสักวันคงได้ทำ และอีกโครงการคิดจะทำหนังสือสวดมนต์มอญ ให้พระอาจารย์ค้นคว้า รวบรวม และเราก็จัดพิมพ์ให้ จะพิมพ์เป็นภาษาไทยแต่จะให้ลูกอักษรมอญเลย ถ้าทำเสร็จแล้วก็จะแจก คั้งใจจะทำแน่นอน ผมเป็นคนที่ไม่ทำอะไรเกี่ยวกับมอญแล้วจะไม่มีการพาณิชย์เข้ามาเกี่ยวข้อง ใครขอให้ใครขอซื้อไม่ให้” ด้านความเชื่อของชาวมอญก็มีสืบทอดกันมา เช่น มอญห้ามเล่นตุ๊กตา ห้ามเล่นช้าง ส่วนความเชื่อเรื่องการนับถือผีก็นับถือกันต่อ ๆ มา อย่างบ้านคำก็นับถือผีเต่า แต่จริง ๆ แล้วการไหว้ผีไม่มีแล้ว ถามว่าปัจจุบันมีผีหรือไม่ คำกล่าวพูดได้เลยว่าไม่มีแล้ว เพราะไม่เห็นบ้านไหนไหว้ผี รำผี แต่เรายังปฏิบัติตามผู้ใหญ่อยู่ว่า เพราะผู้ใหญ่เชื่อกันอย่างนั้น นอกจากนี้ก็ยังมี ความเชื่อต่าง ๆ เช่น คนอื่นที่ห้องห้ามนอนในบ้าน การสืบเชื้อสายนับถือผีจะถ่ายทอดทางผู้ชาย

การจัดอันดับความสำคัญของอัตลักษณ์ คำให้ความเห็นว่า อันดับแรกคือ การนับถือศาสนา เพราะเชื่อว่าศาสนาเป็นสิ่งสูงสุดในชีวิต ศาสนาจะสามารถส่งผลให้จิตทั้งชาตินี้แล้วชาติหน้า อันดับสองคือ การนับถือผี อันดับสามก็คือ ประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ อันดับสี่ก็คือ ภาษาทั้งพูดและเขียน ซึ่งยังถือว่ายังเด่นอยู่ในหมู่มอญเพราะทุกวันนี้ก็ยังพูดกันได้ อันดับสุดท้ายก็คือการแต่งกาย ก็ยังถือได้ว่าเด่น ๆ อยู่แต่นาน ๆ จะปรากฏออกมาที่ ตามงานต่าง ๆ

การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ คำคิดว่าในเรื่องของการจัดระเบียบในชุมชน ความสัมพันธ์ในชุมชน การรวมกลุ่มต่าง ๆ ก็คงปรับเปลี่ยนไป แต่ก็ยังมีอยู่บ้าง ยุคนี้เป็นยุคปรับเปลี่ยน เหตุที่ปรับเปลี่ยนไปก็เพราะสภาพเศรษฐกิจ สังคม การติดต่อที่สะดวกมากขึ้น ส่วนด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ภาษาถือว่าเปลี่ยนทั้งหมด คนรุ่นใหม่เริ่มพูดไม่ได้กันแล้ว การแต่งกายก็เปลี่ยนทั้งหมด ปีหนึ่งจะแต่งครั้งหนึ่งถือได้ว่าเปลี่ยนแล้ว ด้านอาหารถือว่าปรับเปลี่ยนไปดีกว่า แต่ไม่ได้เปลี่ยนหมด ยังมีกินอยู่ในปัจจุบัน ลักษณะบ้านเรือน สำหรับบ้านคำไม่เปลี่ยน ในหมู่บ้านบ้านทรงไทย เก่า ๆ ก็ยังมีอยู่เยอะ แต่ถ้าความเจริญภายในชุมชนเปลี่ยนไป เจริญมากขึ้น การรักษาโรค ภูมิปัญญาด้านอาชีพถือว่าเปลี่ยนทั้งหมด ทำงานนอกบ้านกันมากขึ้น ส่วนประเพณีทางศาสนาถือว่าที่นี้ยังเหนียวแน่นไม่เปลี่ยน ด้านพิธีกรรมต่าง ๆ ก็ถือว่าปรับเปลี่ยนไป เพราะการเกิดไม่มีแล้ว การบวชยังมีอยู่แต่ก็ทำได้ไม่ครบถ้วน การแต่งงานแบบมอญก็ไม่ค่อยมีแล้ว การตายยังมีอยู่ถือว่ามากกว่าส่วนอื่น เพราะคนมอญฝังใจเรื่องผี นรกสวรรค์มาก ด้านความเชื่อค่านิยมต่าง ๆ ก็เปลี่ยนไปสำหรับคนรุ่นใหม่ คนตรีศิลป์ก็ยังมียู่ แต่ไม่ค่อยได้เห็นถือได้ว่าเปลี่ยนไป การละเล่นก็ปรับเปลี่ยนไปเหลือแค่บางโอกาสในงานสงกรานต์ การนับถือผีคำคิดว่า

เปลี่ยนไป “ใครว่าไม่เปลี่ยนผมไม่รู้แต่ผมว่าเปลี่ยนไป เพราะสังเกตว่ามันไม่มีมานานแล้ว” ด้านการนับถือศาสนายังไม่เปลี่ยนแปลง

อัตลักษณ์ที่คำต้องการที่จะอนุรักษ์ไว้ก็คือวัฒนธรรมประเพณี ภาษาและวัฒนธรรมทางสังคม เช่น การนับถือผู้ใหญ่ การนับถือพระสงฆ์ ทั้ง 3 อย่าง คำคิดว่าถ้าชาติไหนหมด 3 อย่าง ก็คือหมด สำหรับคนมอญภาษาเริ่มจะหมดแล้ว วัฒนธรรมทางสังคมก็เริ่มน้อยลง

เหตุผลในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญในปัจจุบัน ถ้าส่วนของชาวบ้านก็ทำไปเพื่อการอนุรักษ์ เพื่อการดำรงวงศ์สกุล หวังบุญกุศล ส่วนหน่วยงานรัฐ ผู้นำชุมชนทำไปเพื่อผลประโยชน์ของตน “ผมกลัวพูดได้เลยว่าเขาทำไปเพื่อเศรษฐกิจ เพื่อธุรกิจ ทำไปเพื่อหวังผลทางการเมือง ผมเชื่อเลยว่าชาวบ้าน 80% ในพระประแดงทำไปไม่ใช่เพื่อรายได้ ทำไปก็เพื่ออนุรักษ์จริง ๆ และอย่างแผนโครงการที่รัฐหรืออบต.วางไว้ว่าจะทำให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำเป็นโฮมสเตย์นั้น จะทำได้อย่างไร เพราะคนมอญมีความเชื่อเรื่องการผิผี ห้ามคนอื่นมาทำอะไรกันในบ้าน อย่างเงี้ยฝรั่งสามีภรรยาเหมือนกัน จะได้หรือ และที่จะทำให้เป็นตลาดน้ำ ให้คนมอญมาแต่งชุดมอญมาขายของถามว่าคุณมีเงิน 10 ล้านให้คุณมาขายของที่ตลาด คุณจะไปไหม เขาไม่ไปหรอกครับ ผมว่าโดยรวม ๆ แล้ว ผมคิดในแง่คนรุ่นใหม่ละ ผู้บริหารทางรัฐไม่ค่อยมีความจริงใจในการพัฒนา เอาคนมอญมาเป็นจุดขายมากกว่า และยังในช่วงสงครามคั่นะ คนจะถูกขืนมาเป็นมอญหมด แต่ถ้าทุกวันนี้ไม่เห็นเขาจะพูดอะไรเกี่ยวกับมอญเลย ไม่ต้องดูอะไรคนใหญ่ ๆ โต ๆ ในพระประแดง ผู้บริหารในหน่วยงานต่าง ๆ อยู่กันมา 10 กว่าปี พอถึงวันสงครามคั่นะเขาให้แต่งชุดลอยชาย ไม่มีชุด ต้องเที่ยวไปยืนคนโน้นคนนี้ ขนาดนี้ยังไม่เตรียมพร้อมเลย แล้วจะมีความจริงใจอะไรในการพัฒนาที่จะให้ความเป็นมอญเกิดขึ้น ส่วนใหญ่ก็ทำเพื่อเอาหน้าเอาตาหวังผลทางการเมืองนะแหละ”

วิธีการในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญในพระประแดง ถ้าเป็นการจัดงานในหมู่บ้าน ก็จะไม่มีการจัดประกวดอะไรทั้งนั้น แต่จะเป็นการแข่งขันกันในที่ ไม่มีการให้รางวัล ในเรื่องการแต่งกายก็จะประกวดประชันกันในที่ ด้านภาษาก็ไม่มีการแข่งขัน แต่จะชื่นชมกันในที่ ส่วนใหญ่คนมอญที่ทำจัดงานไปก็เพื่อจิตสำนึก ก็จะไม่มีการประกวดประชันกัน แต่ถ้าส่วนของเทศบาลจัดงานสงครามคั่นะจะมีการประกวดนางสงครามคั่นะ มีการประกวดบ่อนสะบ้า แต่ในท้องถิ่นจริง ๆ ไม่มี ในด้านการจัดงานที่เด่น ๆ จะมีการแห่นกแห่ปลา และการแห่หงส์ธงตะขาบ โดยถ้างานแห่หงส์นั้นชาวบ้านจะเป็นคนจัดเอง “ถ้าแนะให้พี่มาดู ผมก็จะให้พี่มาดูงานแห่หงส์เพราะจะเป็นคนมอญแท้ ๆ เลย ถึงขบวนจะไม่ใหญ่โตแต่ก็สวยงามแบบมอญ” แต่การแห่นกแห่ปลาซึ่งจัดในงานช่วงเลยวันสงครามคั่นะไป 1 อาทิตย์ เป็นส่วนของเทศบาลจัด ทำเพื่อเป็นงานใหญ่ของจังหวัด เป็นการท่องเที่ยว คนมอญจริง ๆ เข้าร่วมงานนี้น้อย ส่วนการอบรม จัดนิทรรศการต่าง ๆ ในด้านการแต่งกายไม่มี ภาษาก็จะมีการอบรมสอนภาษามอญให้กับผู้สนใจที่วัดอาษาสงคราม เรียบฟรี ในด้าน

ประเพณีก็จะมีศูนย์วัฒนธรรมเป็นผู้เผยแพร่จัดทำแผ่นพับ โปสเตอร์ต่าง ๆ ถ้าการทำหนังสืออาจจะมีการสอดแทรกภาษามอญ ส่วนใหญ่ก็จะออกมาในนามวัด แหล่งค้นคว้าข้อมูลก็ไม่ค่อยมี ส่วนใหญ่ก็จะเป็นที่ศูนย์วัฒนธรรม แต่ที่นี้ก็ยังข้อมูลน้อย ไม่มากนัก ซึ่งถ้าใครมาก็ต้องมาขอข้อมูลที่นี่ เป็นภาพลักษณ์ที่ออกมา แต่ข้อมูลจริง ๆ มีน้อยมาก ห้องสมุดชุมชนที่แสดงเอกลักษณ์ชาวมอญก็มีน้อยมาก “ความฝันของผมคืออยากให้มีศูนย์รวมวัฒนธรรมมอญ ที่สามารถมาค้นคว้าที่นี่ได้ แต่ทุกวันนี้มันไม่ใช่ ผู้บริหารแหล่งค้นคว้าในปัจจุบันก็จะถึงอำนาจเอาไว้ เพื่อเป็นหน้าเป็นตาให้กับตนเอง สปอนเซอร์ ททท. ก็เข้ามาให้การสนับสนุนเยอะ เพราะเป็นศูนย์รวมด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น” การรณรงค์ผ่านสื่อต่าง ๆ ก็มีมาถ่ายทำรายการต่าง ๆ กันบ่อย ส่วนใหญ่ก็เป็นรายการทางด้านวัฒนธรรม วิถีไทย สมัยก่อนเคยมีคลื่นวิทยุภาษามอญ ของศ.นพ.สุเอ็ด กษเสนี แต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว เพราะท่านอายุมากแล้ว ในส่วนวิธีการรักษาอัตลักษณ์ในลักษณะนามธรรมนั้น ก็จะมีการปลูกฝังผ่านวัด ครอบครัว ทั้งด้านการแต่งกาย ภาษา ประเพณี ซึ่งครอบครัวจะเป็นสถาบันที่ปลูกฝังที่สำคัญ วัดก็จะเน้นในด้านภาษากับประเพณี การลงโทษทางสังคมก็มีในลักษณะการติฉินนินทา กันมากกว่า แต่ไม่มีข้อบังคับที่แน่นอนตายตัวสำหรับคนที่ไม่มาร่วมงาน ส่วนสำคัญในการถ่ายทอดปลูกฝังก็คือ ปู่ย่า ตายาย ผู้เฒ่าผู้แก่ในบ้าน จะเป็นผู้ที่ชอบเล่าประวัติความเป็นมาให้ลูกหลานฟัง แล้วเด็กบางคนก็ซึมซับรับมาปฏิบัติ ส่วนใหญ่ก็มีเท่านี้

สถาบันที่เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนส่วนใหญ่ก็จะเข้ามาช่วยในการจัดงานประเพณี ทั้งหน่วยงานรัฐ ททท. บริษัทเอกชนก็จะมาสนับสนุนในการให้งบประมาณ สปอนเซอร์ โรงเรียนก็จะมีส่วนในเรื่องของการจัดประเพณี เช่นการเกณฑ์เด็กมาช่วยในการเดินขบวน ส่วนเหตุผลแต่ละสถาบันในการสืบทอดนั้น ถ้าครอบครัวก็คงต้องการจะอนุรักษ์ความเป็นมอญไว้ แต่จะมากน้อยแค่ไหนก็ขึ้นอยู่กับครอบครัวนั้น ๆ บางทีบางครอบครัวก็ไม่เหลือความเป็นมอญแล้ว “แต่ถ้าถามว่าเขาเป็นมอญไหม เขาก็กลัวพูดว่าเขาเป็นมอญ เพราะจิตสำนึกลึก ๆ เขาก็ยังมีความเป็นมอญอยู่” ส่วนเหตุผลของโรงเรียน บางโรงเรียนก็จะมีเหตุผลผูกพันกับวัด เพราะวัดจะเป็นผู้อุปการะโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนก็ต้องสนับสนุนกิจกรรมของวัด และบางโรงเรียนผู้บริหารเป็นชาวไทยเชื้อสายรามัญ เขาก็จะให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ ผู้บริหารก็จะสามารถมีกำลังในการชักชวนผู้ได้บังคับบัญชาหรือนักเรียนให้มาร่วมอนุรักษ์สืบสานความเป็นมอญ ส่วนเหตุผลของหน่วยงานรัฐ ถ้าอบต.ก็คงดำรงวัฒนธรรมมอญไว้เพื่อเหตุผลทางการเมืองเพราะถ้าไม่อนุรักษ์ความเป็นมอญ ชาวบ้านก็ติฉินนินทาและไม่เลือกเป็นอบต.อีกแน่นอน เพราะคนในพื้นที่ที่นี้ส่วนใหญ่ก็เป็นคนมอญ ฐานเสียงก็จะไม่ได้ นอกจากนี้ก็คงต้องทำไปเพื่อหน้าที่ที่นโยบายรัฐกำหนดมา ในส่วนของททท. ตัวจังหวัดสมุทรปราการส่วนใหญ่ก็จะเข้ามาสนับสนุนในส่วนของการเทศบาลมากกว่า

กลุ่มแกนนำก็มีทั้ง 2 แบบ ทั้งแบบที่ต้องการจะอนุรักษ์จริง ๆ ด้วยใจจริง และบางกลุ่มก็ทำเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง ก็มีแตกต่างกันไป

บุคคลสำคัญที่มีส่วนในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ส่วนใหญ่คำคิดที่น่าจะเป็นเจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ และพระสงฆ์ในพระประแดง เพราะเป็นส่วนที่สนับสนุนกันอย่างจริงใจและจริงจัง กลุ่มที่ 2 ก็คือกลุ่มคณะกรรมการแต่ละหมู่บ้าน และคณะกรรมการวัดต่าง ๆ ที่ร่วมกันจัดงานตัวแทนแต่ละหมู่บ้าน ก็จะมีส่วนสนับสนุนในการจัดงานต่าง ๆ นอกจากนี้ก็จะเป็นศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง และที่สำคัญก็คือชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้านเป็นบุคคลที่ช่วยโดยไม่ได้หวังผลตอบแทน ส่วนใหญ่ที่ชาวบ้านทำก็เพื่อหวังบุญ ฐานะการเข้าร่วมของหมู่บ้านเป็นงานบุญที่ร่วมในฐานะผู้ร่วมบุญ ถ้าการจัดงานแห่งสัปดาห์ที่แล้ว คำก็มีส่วนร่วมในออกแบบชุดนางหงส์ออกแบบรถของหมู่บ้านแซ่ การจัดสัปดาห์คำก็ช่วยตกแต่งบ่อนสะบ้า ตั้งบ่อนสะบ้า

ประเด็นในด้านการสนับสนุนทางความรู้ความเข้าใจ การให้ข้อมูลข่าวสาร ส่วนใหญ่ก็จะเป็นวัด ชาวบ้าน ซึ่งคนส่วนมากก็จะเข้ามาขอข้อมูลด้านประเพณีวัฒนธรรม การให้ข้อมูลบางครั้งก็ประสบผล มีคนเชื่อ บางครั้งก็ไม่เชื่อ ความถี่ของการช่วยเหลือก็ทุกครั้งที่มีคนขอมา การสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ก็จะเป็นวัดแทบทุกอย่าง หน่วยงานรัฐงบประมาณก็มีน้อยมาก ถ้าเป็นส่วนที่ชาวบ้านจัดเอง เอกชนก็จะเข้ามาในรูปของการให้สปอนเซอร์ นอกจากนี้เงินที่ได้จากการจัดงานก็คือทุนรวบรวมของชาวบ้าน จากงานหรรษารามัญ (เป็นงานสังสรรค์กินเลี้ยง ที่จัดขึ้นเพื่อหารายได้ในการจัดงานแห่งสัปดาห์-ธงตะขาบ จะจัดในวันที่ 6 เมษายนของทุกปี) ส่วนผลของการสนับสนุน รัฐพอใจแต่ชาวบ้านไม่พอใจ แต่รัฐทำไปก็ไม่ได้หวังให้ชาวบ้านพอใจ รัฐหวังก็เพื่อให้สปอนเซอร์ หน้าตาของหน่วยงานตนเอง ส่วนการสนับสนุนด้านแรงงาน ส่วนใหญ่ก็จะมาจากแรงงานบ้านเป็นส่วนใหญ่ โรงเรียนก็มีส่วนช่วยในด้านการเกณฑ์เด็กมาร่วมเดินขบวน

โดยส่วนใหญ่เมื่อการจัดงานใหญ่ขึ้น ธุรกิจก็เริ่มเข้ามา ผลทางการเมืองเริ่มเข้ามา ทำให้ความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านก็จะห่างกันไป ที่ไหนเริ่มมีธุรกิจความเป็นตัวตน ขนบธรรมเนียมที่แท้จริงก็เริ่มน้อยลง เหมือนดังเช่นการแห่กแห่ปลา สมัยก่อนย่ำคำเล่าให้ฟังว่าสนุกมาก คื่นคื่นที่จะได้ไป ปัจจุบันพอรัฐรับไปจัดชาวบ้านก็เริ่มเข้าไปมีส่วนร่วมกันน้อยลง

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ชาวมอญนั้น ที่สำคัญคำคิดว่า ผู้บริหารต่าง ๆ ทั้งรัฐ แกนนำต่าง ๆ องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่จริงใจในการให้ความช่วยเหลือ หวังจะฉกฉวยผลประโยชน์จากความเป็นมอญ ชาวบ้านเริ่มเห็นความสำคัญน้อยลงจากในอดีต อันเนื่องจากการศึกษาสูงขึ้น ทำงานภายนอกชุมชนกันมากขึ้น และก็ขาดผู้นำที่จะปลุกจิตสำนึกที่ดีงาม องค์กรกับองค์กรขาดการประสานงานกัน แต่ผู้นำชาวบ้านที่แท้จริงยังเข้มแข็งอยู่ นอกจากความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชาวบ้านแล้วยังมีความขัดแย้งระหว่างรัฐกับรัฐ เช่นบางหน่วยงานไม่ค่อยประสานกัน

อาทิ อำเภอกับเทศบาล เทศบาลกับเทศบาล (ในพระประแดงมีการปกครองหลายเทศบาล) ศูนย์วัฒนธรรมกับเทศบาล เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ก็ถือได้ว่าเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่ง เขวชนก็เริ่มไม่ค่อยเห็นความสำคัญ ของขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม การปลูกฝังเริ่มมีน้อยลง สภาพทางสังคมความเจริญภายนอกที่ไหลเข้ามาในชุมชนก็เป็นอุปสรรคสำคัญในการดำรงรักษา วัฒนธรรมต่าง ๆ ก็ผสมผสานกันโดยไม่รู้ตัว ความเป็นมอญก็เริ่มลดน้อยลง อันที่จริงชาวบ้านก็ไม่ได้ที่จะละทิ้งความเป็นมอญหรอก แต่มันกลืนจนเป็นเนื้อเดียวกันแล้ว มารู้ตัวอีกทีความเป็นมอญก็เริ่มหมดไปแล้ว เหตุที่คำพยายามพูดสิ่งที่ไม่คือออกไปบ้าง เพราะคำคิดว่าบางครั้งเราอาจจะได้สิ่งที่ดี ๆ กลับมาบ้าง นอกจากนี้ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ เด็กวัยรุ่นไม่มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมประเพณีมากนัก ทำให้วัฒนธรรมอีกไม่ช้าก็คงขาดคนสืบสานต่อ แต่ปัจจุบันวัยรุ่นก็เริ่มมีบทบาทในการจัดงานมากขึ้นแล้ว

แนวโน้มต่อไปคำคิดว่า ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม การแต่งกายน่าจะสามารถรื้อฟื้นกลับมาได้ แต่ภาษาคำคิดว่ายาก คำกล่าวว่า “อย่างผมเอาตัวเองเป็นบรรทัดฐาน ผมรู้หมดคำนี้พูดอะไรแปลว่าอะไร แต่ลิ้นมันเริ่มแข็งแล้ว ลำเนียงก็เริ่มไม่ได้” ส่วนด้านการนับถือผีคำคิดก็ยังเชื่อกันต่อไปอีกหลายสิบปีแล้วสักวันก็คงไม่มีการนับถือกันแล้ว อาหารคำคิดว่าน่าจะยังอยู่ การละเล่นก็คงควบคู่กับงานประเพณี สภาพบ้านเรือนคงต้องเปลี่ยนไป ส่วนอัตลักษณ์ทางสังคม การพึ่งพากัน คิดว่าคงน้อยลงไปไม่เหมือนเมื่อก่อน แต่ก็คงไม่หมดสักทีเดียว เพราะวัยรุ่นเด็กสมัยใหม่ก็ยังมิจิตสำนึกของความเป็นมอญอยู่ ถึงแม้ไม่ได้แสดงออกก็ตาม อาจเป็นเพราะสังคมไม่เปิดโอกาสให้แสดงออก เช่น ในการจัดงาน ก็ไม่ค่อยเรียกร้องขอความคิดเห็นจากเด็กวัยรุ่นมากนัก เหตุที่คำได้เข้าไปช่วยงานต่าง ๆ ก็เนื่องจากว่าคำเป็นแกนนำของหมู่บ้านในการจัดงาน คำก็เลยได้มีโอกาสเข้าไปช่วย แต่วัยรุ่นอีกหลายคนยังไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมมากนัก แต่ถึงอย่างไรปัจจุบันผู้ใหญ่ก็เริ่มให้ความสำคัญกับเด็กมากขึ้น “ถ้าการจัดงานปีหน้าผมคิดว่าจะเอาเพื่อน ๆ ที่พระประแดงที่เป็นมอญด้วยกันมาช่วยกันในการจัดงาน แต่งรถ แต่งบ่อนสะบ้า เลื้อยผ้านางหงส์ คิดไว้ว่าจะทำ” ส่วนแนวโน้มในการดำรงรักษา สถาบันครอบครัวน่าจะสนับสนุนน้อยลงเพราะเวลาส่วนใหญ่ก็จะต้องออกไปทำงานนอกบ้านกัน การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมก็เริ่มน้อยลง หน่วยงานโรงเรียนน่าจะมากขึ้นเพราะปัจจุบันก็เริ่มมีการบรรจุในหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นบ้างแล้ว อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กได้เรียนรู้วัฒนธรรมชาวมอญมากขึ้น บทบาทของรัฐก็น่าจะมีมากขึ้น โดยเฉพาะปัจจุบันมีกระทรวงวัฒนธรรมแล้ว คำคิดว่าน่าจะเข้ามามีบทบาทกับวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นมากขึ้น กลุ่มผู้นำชุมชน ชุมชนต่าง ๆ ก็น่าจะมีมากขึ้น ปัจจุบันก็เริ่มมีการปลูกกระแสเรื่องมอญเพิ่มมากขึ้นแล้ว

กรณีศึกษารายที่ 2 : เจียว*

ลุงเจียว เพศชาย มีอายุ 62 ปี อยู่ที่ตำบลทรงคนอง ลุงเจียวอยู่ที่นี้ตั้งแต่เกิด ปัจจุบันลุงเจียวเกษียณแล้ว ส่วนตำแหน่งในหมู่บ้านคือ ประธานกองทุนหมู่บ้าน เป็นคณะกรรมการศูนย์วัฒนธรรม อำเภอพระประแดง เป็นกรรมการอ.ส.ม.(อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน) เป็นรองประธานในการจัดงานแห่หงส์-ธงตะขาบของทรงคนอง การศึกษาสูงสุดจบปวช. ลุงเจียวมีเชื้อสายมอญเต็มร้อย พ่อแม่ก็เป็นมอญ สมรสแล้ว มีบุตร 3 คน แต่งงานแล้ว 1 คน สะใภ้ก็เป็นคนไทย

ในความคิดของลุงเจียว สิ่งบ่งชี้ความเป็นมอญก็คือ ความประพฤติกปฏิบัติ ซึ่งจะมีลักษณะเด่นคือมีสัมมาคารวะ ไม่พูดก้าวร้าว และก็เป็นคนรั้มมะรั้มโม ยึดศาสนาพุทธ นอกนั้นก็จะมีประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะเด่น ที่ประพฤติกปฏิบัติสืบทอดกันมา ดังนั้นนิสัยเด่น ๆ ของชาวมอญก็คือเป็นคนเกรพนอบน้อม มีสัมมาคารวะ ชอบทำบุญ นอกจากนี้ก็จะเป็นคนซื่อสัตย์ คนที่นี้ปัญหาเรื่องขโมยไม่มี ปัญหาหาศพยัดคิดถ้าเป็นคนในพื้นที่จริง ๆ ก็ไม่มี การจัดระเบียบชุมชนไม่มีการตั้งกฎระเบียบ แต่ถือหลักการอยู่อย่างเป็นมิตรกัน ไม่เบียดเบียนกันพึ่งพาอาศัยกัน ยึดหลักศาสนาเป็นหลัก กลุ่มต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนก็จะมีกองทุนหมู่บ้าน โดยแต่ละหมู่บ้านจะต้องมีกองทุนหมู่บ้าน กองทุนที่หมู่บ้านนี้ก็จะมีการบริหารแบบพี่แบบน้อง การกู้ยืมส่วนมากก็ไม่มีปัญหา กฎเกณฑ์ของกองทุนก็ใช้กฎระเบียบกองทุนหมู่บ้านชุมชนแห่งชาติ เหมือนที่อื่น นอกจากนี้ก็จะมีการจัดชมรมเสี้ยสละ โดยเก็บเงินสมาชิก เดือนละ 10 บาท เป็นชมรมที่ก่อตั้งร่วมกันของหมู่ 7 8 และ 9 เป็นการช่วยเหลือสมาชิกซึ่งกันและกัน เช่น ถ้าใครเสียชีวิตเราก็จะให้พวงหรีด 1 พวง รับเป็นเจ้าภาพ 1 คืน ให้เงินทำศพ 5,000 บาท สมาชิกจะเป็นใครก็ได้ไม่ได้บังคับ และยังมีกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการอนุรักษ์ประเพณี ประเพณีที่เข้มแข็งที่สุดก็คือ การแห่หงส์-ธงตะขาบ ในแต่ละหมู่บ้านนี้ก็จะมีการรวมกลุ่มกันในการจัดงานแห่หงส์ในแต่ละปี โดยจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นเวลาจัดงาน แต่ละวัดก็จะมีการเวียนกันเป็นเจ้าภาพในแต่ละปี มีทั้งหมด 8 วัดที่เป็นวัดรามัญ ซึ่งปีที่ผ่านมาที่ทรงคนองเป็นเจ้าภาพจัดที่วัดคันลัด เวลาจัดงานมอญที่จังหวัดอื่นก็จะมาร่วมงานด้วย แต่ก็ไม่มากนัก

ความสัมพันธ์ในครอบครัวของชาวมอญก็จะมีลักษณะใกล้ชิดกัน มอญจะอบรมลูกจนกว่าลูกจะแยกย้ายไปมีครอบครัวใหม่ ยังติดต่อกันอยู่ตลอด เวลาจัดงานก็จะมาหากัน ส่วนใหญ่ถ้าแต่งงานกับคนมอญด้วยกันก็จะอยู่กันหมู่บ้าน ถ้าแต่งงานกับคนอื่นก็จะแยกย้ายกันไปอยู่นอกพื้นที่ ส่วนความสัมพันธ์ในชุมชนก็จะรู้จักติดต่อกันหมด ไม่ใช่แค่เฉพาะคนในหมู่บ้าน หมู่บ้านอื่นก็จะรู้จักกันหมด

การอบรมสั่งสอนจะใช้วิธีการให้ผู้ใหญ่ทำเป็นตัวอย่าง เช่นถ้าพ่อแม่ไม่กินเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ลูกก็จะไม่กินเหล้า ไม่สูบบุหรี่ สอนแบบนี้กันต่อ ๆ มา ลูกหลานก็เชื่อฟังผู้ใหญ่ดี ส่วนการ

อบรมด้านวัฒนธรรม ก็คือเวลาจัดงานต่าง ๆ เด็ก ๆ ก็ตามไปด้วย เด็กก็เกิดความสนุกสนาน ได้เห็น ก็เริ่มทำตาม ปฏิบัติตาม

อัตลักษณ์ทางภาษา ลูกเขี้ยวพูดได้แต่เขียนไม่ได้ ส่วนลูกพูดไม่ได้แล้ว แต่ฟังได้ ถ้า ระหว่างชาวมอญด้วยกัน ลูกเขี้ยวก็ยังใช้พูดอยู่บ้าง เวลาไปวัดอาราธนาศีลก็ยังใช้เป็นภาษามอญอยู่ ด้านการแต่งกายก็เหมือนคนไทยทั่วไป ยกเว้นเวลาสงกรานต์ ในงานเล่นสละบ้า แห่งส-งตะขาบก็จะแต่งลอยชายกัน ถ้าสมัยก่อนเวลาเข้าวัดผู้ชายจะนุ่งโจงกระเบน ถ้าไปงานแห่งประเพณีต่าง ๆ ก็ ค่อยนุ่งลอยชาย มีผ้าคาด ส่วนผู้หญิง จะแต่งคล้ายคนไทย เป็นเสื้อแขนกระบอก นุ่งผ้าถุง แต่ถ้า ผู้ใหญ่ที่มีอายุมาก เวลาแห่งส-งตะขาบ ถ้าถึงงตะขาบก็จะนุ่งโจงกระเบน สาว ๆ ก็นุ่งผ้าถุง ธรรมดา ลายผ้าถุงก็เหมือนคนไทย แต่ถ้าสมัยก่อนผ้าถุงมอญก็จะมีลายเอกลักษณ์แบบมอญ

ด้านอาหาร แกงของมอญที่ปัจจุบันยังมีทานกันอยู่ ก็เช่น แกงมะตาด แกงอะรือด แกง บ่อน แกงจีเหล็ก ประเภทผักก็มี ผักกะดัด หรือบางทีก็เอามาทำเป็นแกงกะดัด (แกงผักกระเจียว) ส่วนใหญ่ชาวมอญจะชอบทานรสเปรี้ยว ผู้ใหญ่มอญชอบทานกัน แต่เด็กปัจจุบันเริ่มจะทานไม่เป็น แล้ว ด้านขนมที่ขึ้นชื่อก็คือ กาละแม ข้าวเหนียวแดง ข้าวเหนียวแก้ว โดยปกติขนมจะทำในช่วง สงกรานต์ ส่วนใหญ่ก็จะทำแจกกัน อาหารมอญก็ยังได้ทำทานกันอยู่ ด้านที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ก็จะเป็นแบบทรงไทย บ้านลูกเขี้ยวก็เป็นทรงไทย แต่ประยุกต์เป็นสมัยใหม่มากขึ้น บ้านเรือนชาวมอญ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นทรงไทยได้ดูสูง

ด้านการรักษาพยาบาล สมัยก่อนก็จะใช้สมุนไพร ยาหม้อ ยาเขียว ไม่ว่าจะเป็นอะไรก็ใช้แต่ ยาเขียว แต่ปัจจุบันก็ไม่ค่อยมีแล้ว จะมีก็คือยาหม้อที่ทำทานกันอยู่ คำรายาก็ไปอยู่ตามวัดเสีย ส่วนมาก เพราะพระจะอ่านภาษามอญออก สำหรับภูมิปัญญาด้านอาชีพ ปัจจุบันที่เห็นก็คือการทำ กะปิ แต่ก็ไม่มีที่บ้าน บ้านลูกเขี้ยวก็ทำส่งขาย ส่วนการสานเสื่อกกไม่มีแล้ว

ประเพณีทางศาสนาก็จะมีสงกรานต์ ในช่วงงานสงกรานต์ก็จะมีการแห่งส-งตะขาบ ส่ง ข้าวสงกรานต์ มีการเล่นสละบ้า ส่วนประเพณีอื่นก็จะมีการสรงน้ำพระ (พระจริง) ประเพณี สลากภัตต์ ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ประเพณีตักบาตรพระร้อย มีพิธีการทำบุญกลางบ้าน งาน ประเพณีต่าง ๆ พวกลูกเขี้ยวก็ไปกันทุกปี ส่วนประเพณีเติมน้ำมันเรือสำเภาเริ่มมีน้อยลง ที่ยังมีอยู่ก็ คือที่วัดทรงธรรม

ประเพณีเกี่ยวกับพิธีกรรม ด้านการเกิดก็ไม่มีทำอะไร เหมือนคนไทยทั่ว ๆ ไป แต่พอโต มาแล้วก็มีประเพณีการโกนจุก ถ้าลูกคนมอญจริง ๆ เข้าจะไว้จุก แต่ปัจจุบันมีน้อยลงแต่ก็พอมิ ให้เห็นบ้าง ส่วนการบวช ของมอญจะแตกต่างกับคนไทยก็คือ การแต่งตัวนาค คนมอญจะนุ่งผ้ายก เหมือนนางละคร มีสไบเฉียง สีที่ใส่ก็จะเป็นสีต่าง ๆ กันไป มีดอกไม้ทัดหู ส่วนใหญ่คนมอญบวช ก็จะบวชวัดมอญ เพราะที่นี่มีวัดมอญเป็นส่วนใหญ่ ส่วนด้านการแต่งงาน คนมอญแท้ ๆ จะไม่นำ

พระเจ้ามาเกี่ยวข้องกับพิธี เพราะถือว่าการแต่งงานเป็นเรื่องของฆราวาส แต่ปัจจุบันก็กลายเป็น การเลี้ยงพระเหมือนคนไทยเพื่อเป็นสิริมงคล ส่วนประเพณีการตาย คนมอญเชื่อว่าถ้าศพตายที่บ้าน ถ้าสวดที่บ้านจะต้องทำ “โจ้งเหน๊ะ” (เตียงนอนสำหรับคนตาย) เพราะศพจะไม่ใส่โลง ให้นอนบนเตียง ผูกผ้า ไรยคอกไม้ สวยงามทีเดียว ถ้าตายที่อื่นก็จะไม่เอาศพเข้าบ้าน และถ้าตายไม่ดี ประเภทฆ่าตัวตาย เป็นลมตาย อุบัติเหตุ เป็นต้น จะไม่เผา จะฝังลึกเลย 3-5 ปี แล้วค่อยนำมาเผา เหตุที่ไม่เผาลุงคิดว่า การตายอย่างนี้เป็นการตายไม่ดี ตายไม่ได้รู้ตัว ไม่ได้สั่งเสีย ถ้าเป็นพระมอญมรณะก็จะมีพิธีแตกต่างกันไปอีก พระมอญเวลาทำศพจะมีการทำปราสาท มีการทำโลงมอญ (อะลาบ็อก) ปราสาทพระก็จะตามลำดับชั้นของพระ ถ้าเป็นพระผู้ใหญ่ เข้าอาวาสก็จะมี 9 ยอด หรือ 7 ยอด ถ้าเป็นพระผู้น้อยลำดับยอดก็ลดหลั่นลงมา เวลาเผาก็เผาเฉพาะโลงมอญ ปราสาทก็เก็บเอาไว้ ในด้านความเชื่อค่านิยมต่าง ๆ แต่ก่อนจะมีการนับถือผี ปัจจุบันก็ไม่ค่อยมีแล้ว ส่วนใหญ่ก็จะนับถือความเชื่อทางหลักพุทธศาสนามากกว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ส่วนการนับถือผีนั้น เมื่อก่อนจะมีผีประจำบ้าน การนับถือผีแต่ละบ้านก็จะแตกต่างกันไป ส่วนบ้านลุงเขียวไม่มีการนับถือผีแล้ว “คือเราไม่ได้ยึดมั่นปฏิบัติ ทำตามสบาย ก็ไม่เป็นไร แต่บางท้องที่ อย่างที่หมู่บ้านเวชะราว ก็จะมีการนับถือผีข้าวเหนียวกันอยู่เยอะ ซึ่งพอหน้าเก็บข้าวเหนียวเขาก็จะไม่ทานกัน เขาจะต้องทำพิธีรำผีก่อน ถือว่าเป็นการเซ่น บางคนก็นับถือผีเต่า ต่างกันไป บ้านที่นับถือจะต้องมีการไหว้ผี”

ส่วนการละเล่น ก็มีการเล่นสะบ้า ลุงเขียวเล่นเป็น แต่เดิมนี่ก็ยังคงทุกปี ส่วนใหญ่จะเล่นสะบ้าในช่วงสงกรานต์ ได้ลุนบ้านลุงเขียวก็เปิดเป็นบ่อนสะบ้า แต่ละตำบลวิธีเล่น ทำเล่นก็จะแตกต่างกัน ส่วนการละเล่นทะเลมอญ มอญแถวนี้ไม่ค่อยมีแล้ว ส่วนใหญ่จะมีแถวบางกระดี่ ปทุมธานี เวลาว่างบางครั้งก็จะไปจ้างเขามาเล่น มอญรำจะรำในงานศพพระ ส่วนรำผีก็จะรำตอนผีคืน หรือเวลาที่คนในบ้านไม่สบาย

ในการจัดลำดับความสำคัญของอัตลักษณ์ ลุงเขียวให้อันดับแรกก็คือ ประเพณีแห่งสืบทอด เพราะชาวบ้านยังรวมใจกันทำ เกาะกลุ่มกันอยู่ ส่วนงานแข่งเรือ เมื่อก่อนสนุกมาก แต่ปัจจุบัน เทศบาลเป็นคนจัด ความสนุกสนานก็เริ่มน้อยลงไป คนในหมู่บ้านก็ไม่ได้ร่วมแข่งมากนัก ส่วนใหญ่คนแข่งเรือจะมาจากที่อื่น อันดับสอง คือการแต่งกาย ถึงแม้การแต่งกายแบบรามัญจะเห็นได้ปีละครั้งก็ตาม แต่เวลาไปงานหรือทำบุญ คนที่นี่ก็ยังนิยมที่จะนุ่งผ้าถุง เสื้อก็อาจจะนุ่งผ้าไหม หรือลูกไม้กัน ไม่ค่อยมีใครนุ่งกระโปรงหรือกางเกง สาว ๆ ก็นุ่งผ้าถุงกัน นุ่งกางเกงมีน้อย เราปลูกฝังตั้งแต่เล็ก และที่สำคัญการแต่งตัวในชีวิตประจำวัน ที่นี่สายเดี่ยว เหวลอย แขนไม่มีเลย ถ้าแต่ง ผู้ใหญ่ก็จะดูว่ากล่าวตักเตือน เรื่องการแต่งตัววัยรุ่นที่นี่ค่อนข้างเรียบร้อย

การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ ในด้านอัตลักษณ์ทางสังคม เรื่องของกฎระเบียบ ความสัมพันธ์ในชุมชน ลุงเขียวคิดว่าถ้าคนรุ่นเก่าก็ไม่เปลี่ยน แต่เด็กสมัยใหม่ก็เริ่มปรับเปลี่ยนไปบ้างแล้ว การ

รวมกลุ่มก็ยังไม่เปลี่ยนเหวี่ยงแน่นเหมือนเดิม ส่วนอัครลักษณะทางวัฒนธรรม เรื่องภาษา เริ่มที่จะเปลี่ยนไปมาก เด็กรุ่นใหม่ก็เริ่มพูดไม่ได้แล้ว เพียงแค่อาจจะฟังได้ ส่วนการแต่งกายคิดว่าไม่เปลี่ยน เวลาในงานสงกรานต์ งานประเพณีต่าง ๆ ก็ยังแต่งอยู่เหมือนเดิม ด้านอาหารก็ยังไม่เปลี่ยน ก็ยังทำทานกินกันอยู่ในปัจจุบัน สภาพบ้านเรือนปรับเปลี่ยนไปแล้ว บ้านทรงไทยก็ประยุกต์เป็นครึ่งตึกครึ่งไม้กันเยอะ การรักษาโรคและภูมิปัญญาถือว่าเปลี่ยนหมดแล้ว ประเพณีทางศาสนาก็ยังไม่เปลี่ยนยังคงทำกันเหมือนเดิม เช่น งานสลากภัตต์ ดักบาตรน้ำผึ้ง ที่นี้ก็ยังมียู่ ส่วนประเพณีทางพิธีกรรมก็ปรับเปลี่ยนไป อย่างแต่ก่อนนาคมอญจะแต่งตัวสวยงาม แต่เด็กปัจจุบันก็เริ่มไม่แต่งกันแล้วเพราะคิดว่าเหมือนผู้หญิงบ้าง ลีเกบ้าง ส่วนเราเป็นผู้ใหญ่ก็แล้วแต่เขาจะทำอย่างไรก็ไม่บังคับ ด้านความเชื่อค่านิยมก็ถือว่าปรับเปลี่ยนไปแล้ว แต่ก็ยังไม่หมด การละเล่น ดนตรี ศิลปะ ก็เริ่มปรับเปลี่ยนไปแล้ว เช่น ทะแยมอญก็ไม่มีแล้วที่นี่ การนับถือศาสนายังถือว่าไม่เปลี่ยน

สิ่งที่ลูกเขี้ยวอยากจะอนุรักษ์สืบทอดต่อไป ก็คือ ประเพณีแห่หงส์-ธงตะขาบ ซึ่งก็ได้จัดกันเป็นประจำทุกปีอยู่แล้ว แต่เวียนกันเป็นเจ้าภาพในแต่ละวัด ปีที่ผ่านมาก็จะจัดที่วัดคันลัด แล้วก่อนที่จะมีการแห่หงส์-ธงตะขาบ ก็จะมีการจัดงานพิเศษขึ้น เพื่อหารายได้ และเป็นที่ยอมรับกัน ได้พบปะสังสรรค์ของชาวมอญ นั่นก็คือ งานหรรษารามัญ เป็นงานกินเลี้ยง คนที่มาก็ต้องแต่งกายแบบมอญ หรือบางคนที่ไม่ใช่ชาวมอญมาร่วมกันก็อาจจะใส่ผ้าไหม ก็ได้ ในด้านการแต่งกายนั้นปัจจุบันก็ยังมียู่ เห็นได้อยู่ ด้านภาษาถ้าจะคิดหรือฟื้นฟู สืบทอดก็คงยาก แต่ก็มีเหมือนกันที่พยายามรณรงค์ให้เด็กรุ่นใหม่เรียนภาษามอญ คือที่วัดอาษาสงคราม มีการสอนภาษามอญ สอนฟรี มีคนไปเรียนอยู่เหมือนกัน แล้วปีนี้ที่ศิลปากรก็มีการเปิดสอนหลักสูตรภาษามอญแล้ว

ในปัจจุบันเหตุผลในการดำรงรักษาอัครลักษณะ ในส่วนของชาวบ้านก็คงเพื่อสืบทอดประเพณีที่ดี ที่ไม่ขัดกับหลักศาสนา อยากที่จะสืบทอดต่อไป ในหน่วยงานรัฐ ก็มีศูนย์วัฒนธรรมที่ช่วยสนับสนุนประเพณีของแต่ละท้องถิ่น เช่น สงกรานต์ งานแห่หงส์-ธงตะขาบ นอกจากนี้ อบต. ททท.ก็เข้ามาช่วยในการสนับสนุน ลูกเขี้ยวคิดว่าหน่วยงานรัฐก็คงไม่ยากให้ประเพณีหมดไป ปีที่ผ่านมากองสลากก็เข้ามาช่วยสนับสนุนในการจัดงานแห่หงส์

วิธีการในการดำรงรักษาอัครลักษณะ ด้านการประกวด ส่วนของชาวบ้านจะไม่มี อย่างเช่น การคัดเลือกนางหงส์ ก็จะคัดเลือกจากคนในหมู่บ้าน พยายามเสาะแสวงหา โดยส่วนใหญ่ก็จะเป็นสาวมอญ ไม่มีการประกวดแต่อย่างใด แต่สงกรานต์ของเทศบาลนางสงกรานต์จะมีการจัดประกวด คนประกวดส่วนใหญ่ก็จะเป็นจำพวกนางงามเดินสาย “ลูกคิดว่าในส่วนของชาวบ้านจัด ทุกคนเขาก็เต็มใจที่จะช่วยงานร่วมงานทุกหมู่บ้านอยู่แล้ว ถ้ามีการประกวดจะทำให้เกิดการเสียใจกันได้” การอบรมสัมมนา ในด้านประเพณีหรือด้านอื่น ๆ ไม่มี ส่วนใหญ่ก็จะเน้นการประชุมร่วมกันในการจัดงานมากกว่า เช่น ประชุมว่ปีนี้หมู่บ้านไหนจะเป็นเจ้าภาพ รูปแบบการจัดงานจะเป็นไปในลักษณะ

โค เหมือนกับเป็นการปรึกษาหารือกันทุกหมู่บ้าน การขัดแย้งที่เกิดขึ้นก็เป็นการขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์ การทำหนังสือ แผ่นพับนั้นก็มีทั้งรณรงค์ในด้านภาษา ประเพณี ถ้าการถ่ายรูปในด้าน การแต่งกายลงหนังสือก็จะมีบ้างบางปี การค้นคว้าต่าง ๆ ส่วนใหญ่ชาวบ้านก็จะเป็นผู้รวบรวมทำ ขึ้น เพราะชาวมอญแท้ ๆ จะมีหนังสือเกี่ยวกับมอญอยู่บ้างในแต่ละบ้าน ในการจัดทำหนังสือส่วน ใหญ่ก็จะเน้นการจัดทำหนังสือที่เป็นอนุสรณ์ในงานศพพระ ซึ่งจะรวบรวมประเพณี ภาษาเอาไว้ แหล่งค้นคว้าก็จะมีตามวัด และที่ศูนย์วัฒนธรรม ส่วนการศึกษาในโรงเรียนก็กำลังส่งเสริมในด้าน หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ การที่จะบังคับให้เรียนภาษามอญที่นี่ไม่มี น่า เสียหาย การรณรงค์ผ่านสื่อต่าง ๆ ของหมู่บ้านเองไม่มี จะมีก็ที่สมาคมไทยรามัญ จะมีการรณรงค์ ผ่านสื่อต่าง ๆ ส่วนรายการทีวีเข้ามาถ่ายทำก็มีบ้าง มาถ่ายทำวิถีชีวิตชาวมอญ ประเพณี ด้านการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ในลักษณะนามธรรมนั้นก็จะเป็นการปลุกกระดมกัน ผู้นำต่าง ๆ ก็พยายามปลุก กระดมให้ชาวบ้านมาช่วยกัน ร่วมงานกัน มีการประชาสัมพันธ์ ดึงเชียวกตัวอย่างว่า “ถ้าเราเป็น เจ้าภาพทุกคนในหมู่บ้านก็จะช่วยกัน เราก็จะพยายามดึงมวลชนของหมู่บ้านออกไปร่วมงานกัน เยอะ ๆ แต่เดิมเวลาจัดงานแห่หงส์ก็จะจัดงานที่ศูนย์วัฒนธรรม เริ่มต้นขบวนที่นั่น ผลออกมาว่าคน ที่มาร่วมงานก็หน้าเดิม ๆ แต่พอปีนี้วัดคันลัด ของทรงคนองเป็นเจ้าภาพ เราก็มาจัดที่หมู่บ้านที่วัด เราเลย ผลออกมาว่าคนมาร่วมงานเยอะมากขึ้น มากกว่าที่จะไปจัดที่ศูนย์วัฒนธรรม เพราะถ้า ชาวบ้านชวนกันเองชาวบ้านจะเต็มใจไปกันมากกว่า แต่จะไปไม่ไปก็ขึ้นอยู่กับความสมัครใจ ไม่ใช่ วิธีการบังคับ” สถาบันที่ช่วยสนับสนุนก็จะมีตั้งแต่ครอบครัว อย่างเช่นเวลามีการกวนกาดละแม ผู้ใหญ่ในบ้านกวน เด็กในบ้านก็จะช่วยกัน หรือประเพณีสงกรานต์ที่มีประเพณีการรดน้ำผู้ใหญ่ คนในครอบครัวก็จะชักชวนให้ลูกหลานไปกัน การรดน้ำจะรดน้ำผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสทั้งหมู่บ้าน ที่เป็น ที่เคารพนับถือ แต่ละหมู่บ้านจะส่งตัวแทนมารวมตัวกันและก็นำไปรดน้ำผู้ใหญ่ในชุมชนกัน นอกจากครอบครัวแล้ว ศูนย์วัฒนธรรมก็จะเป็นศูนย์กลางที่เป็นส่วนช่วยในการสนับสนุน ด้าน โรงเรียนก็ยังไม่ค่อยมีส่วนในการสนับสนุนประเพณีมากนัก แต่โรงเรียนในชุมชนก็จะมาช่วยใน ด้านการเกณฑ์เด็กมาร่วมเดินขบวน ในด้านบริษัทเอกชน ปัจจุบันก็เริ่มที่จะเข้ามาช่วยในด้านการ ให้งบประมาณ นอกจากนี้การให้งบประมาณที่แล้วก็จะมีกองสลาก สส.สจ. นักการเมืองต่าง ๆ และที่ทรง คนองเวลาจัดงานจะได้บ จากอบต.อีกปีละ 150,000 บาท ที่ให้การสนับสนุน แต่ก็ไม่พอ ชาวบ้านจึงต้องเรียกรายกันออก ถ้าในส่วนสงกรานต์ของเทศบาลจัด ชาวบ้านจะไม่ได้มีส่วน เกี่ยวข้องมากนัก แต่เดิมสงกรานต์พระประแดง งานแห่นกแห่ปลา แข่งเรือ เป็นของชาวบ้านจัด แต่ ยกให้เทศบาลจัด เพราะเราจัดทุก ๆ ปี จนกลายเป็นงานใหญ่ขึ้น งบประมาณก็มากตามมา ถ้าเราจัด กันเองก็อาจจะมั่งบไม่พอ อาจจะทำให้งานระดับชาติออกมาไม่ดี ดังนั้นก็เลยยกงานนี้ให้ส่วน อำเภोजัด พอดีมาอำเภอก็โอนให้เทศบาลจัด ส่วนการสนับสนุนในด้านความรู้ความเข้าใจ ส่วน

ใหญ่ก็จะเป็นชาวบ้าน พระ และศูนย์วัฒนธรรม ด้านการสนับสนุนด้านแรงงาน ก็อาศัยแรงงานชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้าน ทุกคนมาช่วยด้วยใจไม่ต้องเสียเงินในการจ้างแรงงาน ชาวบ้านก็จะแบ่งหน้าที่กันไป พระก็มีส่วนช่วยในด้านสถานที่ และก็ด้านแรงงานในการทำธงตะขาบ

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ ส่วนใหญ่ก็คือ เรื่องงบประมาณ ถ้าปีใดได้สปอนเซอร์มาก การจัดงานก็จะทำได้ดี นอกจากนี้ก็คือ ถ้าเราไปจัดงานในส่วนกลาง เช่น ศูนย์วัฒนธรรม ชาวบ้านก็จะออกมาช่วยงานน้อย ถ้าแต่ละปีเราไปจัดที่หมู่บ้านที่เป็นเจ้าภาพ มวลชนในหมู่บ้านจะออกมามากกว่า แล้วก็สามารถมีอิสระในการคิดตัดสินใจมากขึ้นกว่าที่จะจัดที่ศูนย์กลาง

ในอนาคต ลุงเจิวให้ความเห็นว่าประเพณีแห่งธงตะขาบคงจะอยู่ต่อไปอีกนาน เพราะหนุ่ม ๆ หรือเด็ก ๆ ก็มาช่วยงานกันดี ส่วนใหญ่ก็ได้อาศัยแรงเด็กหนุ่ม ส่วนประเพณีที่จะหมดไปก็คงเป็นการแข่งเรือ รำผี ด้านภาษาทั้งพูดและเขียนก็น้อยลง แต่ที่วัดอาษาสงครามก็ยังมีสอนอยู่ คนก็มีมาเรียน บางคนตอนแรกไม่เป็นอะไรเลย ปัจจุบันเป็นครูสอนได้แล้ว แปลหนังสือได้แล้ว แต่เหตุผลของคนส่วนใหญ่ที่ไม่ไปเรียนก็เพราะไม่มีเวลา ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน วันอาทิตย์ก็จะต้องไปทำธุระที่อื่น และที่สำคัญเขาคิดว่าเรียนไปก็ไม่ได้ใช้อะไร ไม่เหมือนภาษาอังกฤษ หรือภาษาจีนที่สามารถใช้เป็นประโยชน์ได้ ส่วนแนวโน้มด้านอัตลักษณ์ทางสังคม ลุงเจิวให้ความเห็นว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัวหรือในชุมชน ยังเหนียวแน่นอยู่เหมือนเดิม ในบทบาทของสถาบันโรงเรียนคงไม่ค่อยมีบทบาทมากนักเหมือนเดิม กลุ่มผู้นำชาวบ้านทั้งทางการและไม่ทางการ ถ้าทำหน้าที่ในการชักชวน ประชาสัมพันธ์ ก็คงมีน้อยลง แต่ศูนย์วัฒนธรรม ททท.คงมีบทบาทมากขึ้น งานแห่งธงตะขาบ อาจจะกลายเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ของจังหวัดก็ได้ สปอนเซอร์ก็เริ่มที่จะมีส่วนช่วยมากขึ้นทุกปี

ข้อเสนอแนะของลุงเจิวก็คือ อยากให้ททท. ศูนย์วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นเห็นความสำคัญ ของประเพณีมากขึ้น และอยากให้มีส่วนสนับสนุนชุมชนแต่ละชุมชน อาจจะเป็นชุมชน อื่น ๆ จังหวัดอื่น ๆ ที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมทั้งของไทยและมอญ ซึ่งถือว่าเป็นประเพณีที่ดีงาม อยากจะให้หน่วยงานเหล่านี้มีส่วนช่วยมากขึ้น และมันก็จะทำให้ประเพณีของแต่ละท้องถิ่นคงอยู่ ไม่สูญหาย ในเรื่องของเครือข่ายของมอญ ก็จะมีการติดต่อกันประสานกันโดยผ่านสมาคมไทยรามัญ และชมรมชาวชนมอญ อย่างเช่นทุกปีก็จะมีการจัดงานวันชาติมอญ การจัดก็เวียนกันไปแต่ละที่ เช่น ราชบุรีบ้าง สมุทรสาคร กาญจนบุรี ปทุมธานีบ้าง มอญท้องถิ่นก็จะชักชวนมอญในท้องถิ่นให้ไปร่วมงาน “อย่างปีที่แล้วจัดที่ราชบุรี ผมก็ไป ไปเป็นส่วนร่วมในงาน อย่างเราจัดงานแห่งธงตะขาบ ถ้าเราส่งจดหมายไป มอญที่อื่นก็มาร่วมมาดู นอกจากนี้ถ้ามีพระมอญที่อื่นมรณภาพ เราคนมอญถ้ารู้ว่ามรณภาพที่ไหน เราก็จะไปกัน ถ้าพระที่พระประแดงมรณภาพ คนมอญที่อื่นก็มาร่วมงานเหมือนกัน”

กรณีศึกษาตอนที่ 3 : ฟ้า*

ฟ้า เพศหญิง อายุ 71 ปี อาชีพ คือ เป็นผู้จัดการโรงเรียนเอกชน เป็นประธานศูนย์วัฒนธรรม อำเภอพระประแดง และก็เป็นกรรมการต่าง ๆ อีกมากมาย ที่ตั้งของศูนย์วัฒนธรรม ก็คือ อยู่ในโรงเรียนของคุณฟ้า คุณฟ้าเป็นคนทรงคนอง ตั้งแต่เกิด แต่ได้ย้ายไปอยู่ที่บางนา ตั้งแต่อายุ 35 ปี แต่ก็ยังต้องมาดูแลโรงเรียนที่พระประแดงทุกวัน คุณฟ้าเป็นคนเชื้อสายมอญเต็มร้อย คุณพ่อคุณแม่ก็เป็นมอญ แต่สามีเป็นคนไทย มีบุตร 3 คน สะใภ้และลูกเขยไม่ใช่คนมอญเลย

ศูนย์วัฒนธรรม โดยปกติแล้วจะตั้งตามท้องถิ่นต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่จะตั้งที่โรงเรียนของกรมสามัญ มีไม่กี่แห่งที่อยู่ที่ร.เอกชน เหตุที่เลือกโรงเรียนนี้เป็นที่ตั้งก็เนื่องจากว่า ที่นี่จะเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมไว้มาก คุณฟ้าเล่าว่า “เนื่องจากสมัยก่อนคุณพ่อเป็นผู้ก่อตั้งโรงเรียน ท่านเป็นคนที่รักวัฒนธรรมมาก ท่านเป็นคนมอญ เพราะฉะนั้นวัฒนธรรมที่รวบรวมก็คือจะเป็นวัฒนธรรมของชาวมอญเสียส่วนใหญ่ และคนพื้นที่นี้ก็จะเป็นคนมอญ ดังนั้นก็เลยเป็นวัฒนธรรมที่แปลกสำหรับคนไทย ดังนั้นเวลาจังหวัดมีงานเขาก็จะมาขอความช่วยเหลือจากที่นี่” ดังนั้นทางการก็เลยเลือกที่นี่เป็นที่ตั้งของศูนย์วัฒนธรรม โดยก่อตั้งมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2531 บทบาทของศูนย์วัฒนธรรมก็คือเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ ข้อมูลทางด้านวัฒนธรรม ช่วยเหลือทางด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่นทั้งวัฒนธรรมไทยและมอญ เวลาจังหวัดมีการจัดงานต่าง ๆ ก็จะนำเอาประเพณีมอญไปแสดง “อย่างเช่นปีที่แล้วทางจังหวัดส่งรณูปมาชาติไปแข่งกับจังหวัดอื่น มีทั้งหมด 76 คัน จังหวัดสมุทรปราการก็ได้คัดเลือกให้พระประแดงเป็นตัวแทนในการส่งรณูเข้าประกวด ก็ได้รางวัลชนะเลิศได้ที่ 1 ได้เงินมา 1,000,000 ล้านบาท ส่วนใหญ่ก็จะได้ตลอด ในการจัดงานดังกล่าวเทศบาลเป็นคนจัด ศูนย์วัฒนธรรมไม่มีปัญญาไปจัด เพราะไม่มีงบประมาณ แต่เทศบาลมีงบในการจัดงานมาก ก็จะเป็นคนดำเนินงาน” งบประมาณศูนย์วัฒนธรรม คือ 4,000 บาท ต่อปี เวลาจัดงานก็ต้องควักเนื้อทุกที คุณฟ้าคิดว่าปัจจุบันที่มีการตั้งกระทรวงวัฒนธรรม ก็ไม่เห็นได้ช่วยอะไรเลย อาจเป็นเพราะยังทำอะไรได้ไม่ลงตัว นอกจากจะมีศูนย์วัฒนธรรมแล้ว ยังมีสภาวัฒนธรรมอีก ซึ่งเป็นคนละส่วนกัน สภาวัฒนธรรมจะเป็นตัวแทนจากองค์กรต่าง ๆ ที่มารวมตัวกัน มีการคัดเลือกคณะกรรมการในแต่ละท้องถิ่น แต่ศูนย์วัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานรัฐ โดยส่วนมากเวลาบุคคลภายนอกเข้ามาขอข้อมูลด้านวัฒนธรรมก็จะมาที่ศูนย์วัฒนธรรมมากกว่าสภาวัฒนธรรม เพราะเป็นหน่วยงานที่เข้าถึงชาวบ้านมากกว่า

ในเรื่องของสิ่งบ่งชี้ความเป็นมอญ คุณฟ้าให้ความเห็นว่า น่าจะเป็น ภาษา การแต่งกาย ซึ่งยังเห็นได้ชัดในงานสงกรานต์และงานหรรษารามัญ และที่สำคัญก็คือประเพณี ลักษณะนิสัยเด่นของชาวมอญก็คือ ยึดมั่นในพุทธศาสนา ชอบทำบุญ ส่วนการรวมกลุ่มที่เห็น ๆ ก็มีกลุ่มอสม. กลุ่มผู้สูงอายุ ส่วนกลุ่มที่รวมกันเฉพาะในการอนุรักษ์ประเพณี ไม่มีเป็นกลุ่มที่แน่นอน เพียงแต่ว่าคน

ในหมู่บ้านทุกหมู่บ้านจะรวมกันหมด ในการจัดงาน ถ้างานใหญ่ ๆ สมัยก่อนก็คือ งานแห่นกแห่ปลา ซึ่งมีมาตั้งแต่ดั้งเดิม คนที่บุกเบิกคิดเริ่มทำก็คือคุณพ่อคุณฟ้า แล้วต่อมาท่านแก่ลงเรื่อย ๆ ประกอบกับงานใหญ่ขึ้น ชาวบ้านก็มีกำลังไม่พอ ต่อมาเทศบาลก็เลยเป็นคนจัด ซึ่งวิธีการจัดงานก็เปลี่ยนไปเยอะ เมื่อก่อนคนเดินขบวนก็คือ คนมอญแท้ ๆ แต่เดี๋ยวนี้ชาวมอญไม่ออกไปร่วมแล้ว เพราะอ้างว่าจัดได้ไม่เหมือนเมื่อก่อน และก็ทำไปเพื่อเหตุผลทางธุรกิจด้วย สมัยก่อนสาว ๆ ที่ไปแห่จะได้รับการคุ้มครองเป็นอย่างดี หนุ่มๆ ในหมู่บ้านจะออกไปหมด แต่ปัจจุบัน คนภายนอกมาเที่ยวกันมาก การปกป้องคุ้มครองสาว ๆ ก็เอาไม่อยู่ มีการเล่นน้ำ สาคน้ำกันอย่างรุนแรง ก็เป็นเหตุให้ชาวบ้านไม่ออกไปร่วมงาน เหตุที่คุณฟ้าไม่รับกลับมาทำเองก็เพราะไม่มีงบประมาณเพียงพอ แต่ก็ถือว่าให้เป็นชื่อเสียงแก่จังหวัดไป อย่างไรก็ตามก็ถือว่าเทศบาลก็ได้เชิดชูวัฒนธรรม สามารถทำออกมาได้ยิ่งใหญ่ ถึงแม้จะใช้สาวโรงงานมาเดินขบวนแต่ให้ออกภาพลักษณ์เป็นสาวงามมอญ เมื่อเทศบาลจัดงาน ศูนย์วัฒนธรรมก็มีบทบาทในฐานะที่ปรึกษาเท่านั้น คุณฟ้ากล่าวว่า “ตอนแรกเลยเทศบาลเป็นคนจัดงานสงกรานต์ และต่อมาอำเภอก็เป็นคนจัด สุดท้ายก็เป็นของเทศบาลจัด เนื่องจากนโยบายรัฐที่ออกมาให้องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาในการสืบสานวัฒนธรรม” การเปลี่ยนแปลงของงานถ้าในทางที่ไม่ดีก็คือ ทำให้เกิดการขัดแย้งกันระหว่างอำเภอกับเทศบาล ส่วนสิ่งที่ดีก็คือ งานยิ่งใหญ่ขึ้น เทศบาลเริ่มมารับช่วงการจัดงานต่อจากอำเภอ ประมาณปี 2510 อันเนื่องมาจากการแย่งสปอนเซอร์กัน พอระยะหลังชาวบ้านก็คิดริเริ่มที่จะจัดงานประเพณีของท้องถิ่นด้วยตนเอง ซึ่งคนริเริ่มก็คือคุณฟ้า แล้วก็ให้ชาวบ้านสานต่อ ชาวบ้านก็ทำได้อย่างดี งานดังกล่าวคือประเพณีแห่หงส์-ธงตะขาบ ซึ่งเริ่มมาได้ 10 กว่าปีแล้ว โดยแต่ก่อนจะมีการแห่กันที่เดียวคือที่หมู่บ้านทรงคนองเท่านั้น เพราะว่าวันคล้ายวันสถาปนาหมู่บ้านมีเสาหงส์เพียงวัดเดียว ต่อมาวัดทรงธรรมก็สร้างเสาหงส์ขึ้นมาบ้าง ลูกศิษย์วัดนี้ก็เลยมาปรึกษาคุณฟ้าว่าจะทำอย่างไรดี ตั้งแต่นั้นศูนย์วัฒนธรรมก็เลยริเริ่มเป็นศูนย์กลางในการจัดงาน วัดต่าง ๆ ก็พร้อมใจกันสร้างเสาหงส์และก็มีการประชุมว่าจะแห่ร่วมกัน โดยการผลัดกันเป็นเจ้าภาพในแต่ละปี ศูนย์กลางในการประชุมก็คือศูนย์วัฒนธรรม ดังนั้นทุกสิ่งทุกอย่างที่ออกไปก็ออกจากโรงเรียนนี้ทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นสถานที่เจ้าหน้าที นักการภารโรง ส่วนงบประมาณในการแห่หงส์แต่ละหมู่บ้านก็จะเรียรายกันเองหาเงินเอง ต่อมาก็เลยกลายเป็นงานใหญ่ขึ้น พอ ๆ กับที่เทศบาลจัด ภาพที่ออกมาก็เลยเหมือนเป็นการแข่งกันจัด การจัดงานของชาวมอญก็ดีกว่าเทศบาลจัด เพราะทุกคนเป็นมอญแท้ ๆ แต่งมอญหมด ซึ่งตอนแรกไม่คิดเลยว่าคนมากจะมีมากมายขนาดนี้ 2,000-3,000 คนที่ออกมาร่วมงาน และก็มีมอญที่อื่นมาเยี่ยมเยียนด้วย

ในเรื่องของความสัมพันธ์ในชุมชนก็จะมีลักษณะพึ่งพากัน ซึ่งยังมีอยู่มาก จะเห็นได้จากเวลามีงานศพ งานแต่งงาน แต่ละงานจะมีชาวบ้านจะมาช่วยกันเยอะมาก แต่ละคนก็มาช่วยด้วยใจ

ไม่ได้นึกถึงค่าจ้างรางวัลใด ๆ ทั้งสิ้น สมัยก่อนผู้ใหญ่ก็จะรู้จักกันหมดในหมู่บ้าน แต่สมัยนี้เด็กวัยรุ่นก็เริ่มรู้จักกันน้อยลง เพราะต้องไปเรียนภายนอกชุมชน รู้จักคนข้างนอกเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการที่จะมีเวลาพบปะกับคนในชุมชนก็น้อยลง แต่บ้านใกล้เรือนเคียงกันก็ยังรู้จักกันดี ปัจจุบันวัยรุ่นก็มีส่วนร่วมในการจัดงานมากขึ้น เพราะในการจัดงานแต่ละหมู่บ้านก็จะประกวดประชันกันในการแต่งรถแต่งขบวน ดังนั้น ทุกคนจึงร่วมใจกันสามัคคีกัน แต่ก็ไม่มีมาให้รางวัลว่าใครสวยกว่า เพราะจะทำให้แตกความสามัคคีกัน

ความสัมพันธ์ในครอบครัว ลักษณะในครอบครัวก็เป็นครอบครัวขยายอาจจะมากกว่าคนไทย การตัดสินใจก็ขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่ในบ้าน ผู้ชายก็ยังเป็นหลักสำคัญในบ้าน น้องผู้หญิงก็ต้องเชื่อฟัง ปัจจุบันก็ยังเป็นอยู่ การอบรมสั่งสอนก็จะเน้นสอนในเรื่องของความซื่อสัตย์ วิธีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ก็ปลูกฝังโดยการทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง ถ้าเด็กเห็นก็ทำตาม ถ้าสนุกก็จะให้ความสำคัญและก็มาเข้าร่วมงานด้วย

ในส่วนของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมนั้น ด้านภาษา คุณฟ้าพูดได้แต่เขียนไม่ได้ ปัจจุบันก็ยังได้ใช้อยู่แต่น้อย คุณฟ้าเล่าว่า “เมื่อก่อนอยู่กับคุณปู่ คุณย่า ท่านพูดเราก็ต้องพูด จนกระทั่งไปเรียนโรงเรียนประจำที่กรุงเทพ คุณพ่อไปเยี่ยมเราที่โรงเรียน คุณพ่อก็พูดมอญ เราก็ต้องพูดมอญด้วย ไม่กล้าพูดไทยอายคุณพ่อ ปัจจุบันก็ได้ใช้กันน้อยลง ถ้าพบปะกับคนรุ่นเดียวกัน หรือ คนที่อายุ 50 ปีขึ้นไปก็ยังได้พูดบ้าง” โครงสร้างภาษามอญก็มีโครงสร้าง พยัญชนะ แบบแผนคล้ายคนไทย การออกเสียงค่อนข้างยาก ด้านการแต่งกาย ก็จะแต่งในงานประเพณี ผู้ชายก็จะนุ่งลอยชาย มีผ้าคาด ผู้หญิงก็ใส่เสื้อแขนกระบอก ออกงาน “แต่เมื่อก่อนคุณย่าของคุณอยู่บ้านก็ใส่เสื้อแขนกระบอกกัน ปัจจุบันไม่มีแล้ว” ด้านอัตลักษณ์ทางอาหาร อาหารที่เด่น ๆ ก็คือ แกงส้มลูกมะดาต แกงพุทรา แกงฝักกระเจียบ คุณฟ้าชอบรับประทาน ให้ความเห็นว่าร่อยมาก ส่วนใหญ่แกงจะทำคล้ายแกงส้ม ชอบมอญส่วนใหญ่ชอบทานอาหารรสเปรี้ยว แล้วลักษณะอาหารของมอญ จำพวกแกงนั้น จะมีลักษณะเป็นเมือก ๆ สีน ๆ แหบทุกอย่าง วัตถุดิบที่จะมีลักษณะเมือก ๆ ขนมหวานเท่าที่เห็นก็มี กาละแม บางคนคิดว่ากาละแม เป็นของพวกโปรตุเกส แผลงมาจากคาราเมล เป็นขนมที่เคี้ยวด้วยน้ำตาล แต่จริง ๆ แล้วไม่ใช่ มันก็เป็นของมอญนี่แหละ เพราะวิธีการก็ต่างกัน การทำกาละแมจะทำขึ้นในช่วงสงกรานต์ แต่ละบ้านก็จะทำแจกจ่ายกัน ปัจจุบันก็ยังมีการทำกันอยู่ แต่น้อยลงลง ในงานสงกรานต์ส่วนของเทศบาลก็จะมีการจัดแสดงการกว่นละแม นอกจากกาละแม ก็จะมีขนมมอญอีกอย่าง คือ สะเปรียง (ใช้ข้าวเหนียวมาดากับกะทิโรยงา ใส่น้ำตาล) ปัจจุบันก็หา কিনยากแล้ว ที่เห็นเด่นชัดในปัจจุบันก็ยังมีแต่กาละแม ส่วนการปฏิบัติของคุณฟ้า ก็ยังได้ทำแกงทานกันอยู่ แต่ก็ทานในช่วงฤดูที่มีผลออกมา ที่พระประแดงลูกมะดาตก็ยังมีการปลูกกันอยู่

สภาพบ้านเรือนส่วนใหญ่ที่เห็นอยู่ก็จะเป็นทรงไทย ทรงมอญจริง ๆ ไม่ค่อยมีแล้ว สมัยก่อนชาวมอญก็อยู่กันแบบขากจน บ้านก็มุงฝจากธรรมดา เป็นกะต้อบ ตัวบ้านก็ใช้ฝาขัดแตะ อาชีพหลักก็คือการทำนาเป็นหลัก ต่อมาก็เริ่มมีฐานะมากขึ้น เพราะคนมอญจะมีนิสัยประหยัด ทำให้การสร้างบ้านต่อมาก็เป็นแบบทรงไทยทั้งหมด ลักษณะเด่นแบบมอญก็ไม่มีแล้ว บ้านของดิฉัน ก็เป็นทรงไทยเหมือนกัน แถวทรงคนองบ้านชาวมอญส่วนใหญ่จะเป็นทรงไทย ปัจจุบันก็ยังเป็นแบบนี้อยู่ คนมอญแถวทรงคนองค่อนข้างจะมีฐานะดี เนื่องจากขายที่ฝั่งตรงข้ามย่านสำโรง บางพลี มีบุรีได้กัน ซึ่งเป็นที่ทำนาสมัยก่อน ส่วนที่พระประแดงก็จะเป็นที่ที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นที่พระราชทาน ตั้งแต่สมัยร. 2 ในด้านภูมิปัญญาการรักษาโรค ก็คล้ายคนไทย ไม่ว่าจะเป็นอะไรก็ใช้ยาเขียว ตำรายาก็คงยังมีอยู่ แต่หาคนอ่านได้ยาก เพราะเขียนเป็นภาษามอญ มีเฉพาะพระบางคนที่อ่านได้ ถ้าพูดกันตามตรงภาษาที่นี้เริ่มจะแย่แล้ว การรณรงค์ก็มีการสอนภาษามอญที่ศูนย์เรียนภาษารามัญ ที่วัด อาษาสงคราม แต่ก็มีผู้สนใจเรียนน้อย เพราะชาวบ้านไม่เห็นประโยชน์ในการเรียน เรียนไปก็ไม่รู้จะเอาไปใช้ประโยชน์อะไร เพราะในชีวิตประจำวันคนที่นี้ไม่พูดกันแล้ว ส่วนใหญ่ที่ไปเรียนก็เพื่อรู้ เพื่อศึกษาค้นคว้า ตัวคุณฟ้าก็ให้ความเห็นว่าเสียค่ายเหมือนกันถ้าหมดไป แต่ปัจจุบันที่ศิลปากรก็มีการเปิดสอนหลักสูตรภาษามอญแล้ว ด้านภูมิปัญญาด้านอาชีพ คนมอญส่วนใหญ่นิยมการทำนา ตั้งแต่สมัยอยู่หงสาวดี “ดิฉันเคยไปเที่ยวที่พม่า คนมอญที่นั่นอยู่กันแบบโคกกุดขี้ข่มเหงอย่างมาก เด็กมอญที่โน่นรู้ว่าเราก็เป็นมอญเขาก็ทักทายดี” ด้านอาชีพสมัยก่อนก็จะมีການสานเสือก ปัจจุบันไม่มีแล้ว เสือกกสมัยก่อนจะมีกันแทบทุกบ้าน เอาไว้นั่งกันบ้าง เอาไว้ห่อศพคนตาย สมัยก่อนจะตายกันที่บ้าน สวดพิธีที่บ้าน กก็จะสามารถดูน้ำเหลืองได้ดี เพราะศพสมัยก่อนจะไม่มีการฉีดยา ปัจจุบันเสือกกก็ไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์แล้ว คนทำก็ไม่มีแล้ว ภูมิปัญญาอีกอย่างของชาวมอญก็คือการทำโลงมอญ (อะลาบ็อก) แต่ปัจจุบันคนทำได้ก็น้อย ส่วนใหญ่จะเป็นพระที่ทำโลงมอญเป็น โลงมอญจะมีลักษณะการเขียนลายที่เฉพาะ ทำจากกระดาษและก๊อไม้ คนทำก็ทำด้วยใจ ไม่ได้หวังกำไร ภูมิปัญญาด้านอาชีพที่นี้ถือว่าอ่อนแอมาก แทบไม่มีอะไรแล้ว

ประเพณีทางศาสนา ก็ยังมีประเพณีดักบาตรพระร้อย ประเพณีดักบาตรน้ำผึ้ง ประเพณีสลากภัตต์ ประเพณีสงฆ์น้ำพระ ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ประเพณีเติมน้ำมันเรือสำเภา ประเพณีการดำคันโพธิ์ก็ถือว่าเป็นพิธีในการต่ออายุ ประเพณีทางวัฒนธรรมก็จะมีสงกรานต์ มีประเพณีการแห่กแห่ปลา ประเพณีแห่หงส์ธงตะขาบ ด้านศิลปะ ก็จะมีการรำผี ซึ่งรำเฉพาะเวลาไหว้ผี หรือ ผิดผี ส่วนรำเจ้าพ่อก็จะเป็นการรำเจ้าพ่อเจ้าแม่ประจำหมู่บ้าน เป็นการบูชา การละเล่นสะบ้า ปัจจุบันก็ยังมิให้เห็นอยู่ในช่วงเทศกาล ทะแยมอญก็ยังมีอยู่แต่น้อย และในปัจจุบันคุณฟ้าก็ได้รื้อฟื้นศิลปะอย่างหนึ่งขึ้นมาก็คือ การรำมอญ เป็นการรำที่อาศัยท่ารำแบบมอญ ดิฉันเป็นคนประยุกต์ทำรำเอง ซึ่งได้ไปดูแบบการรำที่เกาะเกร็ด และก็มาประยุกต์ใช้ สาเหตุที่คุณฟ้าทำก็เพราะ

คุณฟ้าเป็นคนที่ชอบในเรื่องนาฏศิลป์อยู่แล้ว การนับถือศาสนา ส่วนใหญ่คนที่นี้ก็จะนับถือศาสนาพุทธ

ประเพณีทางพิธีกรรม การเกิดสมัยก่อนก็จะมีการอยู่ไฟ เहारกใส่หม้อ แต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว สมัยคุณฟ้าก็คลอดที่โรงพยาบาลแล้ว การโกนจุกก็ไม่ค่อยมีแล้ว งานบวชยังพอมีให้เห็นอยู่ ลักษณะที่แตกต่างกับคนไทยก็คือ การแต่งตัวนาค และการแห่ลา คนมอญไม่ค่อยมีการเลี้ยงสังสรรค์นัก ส่วนใหญ่จะเน้นการแห่ลาผู้ใหญ่ในหมู่บ้านต่าง ๆ ที่นับถือ การแต่งงานแบบมอญแท้ๆ ก็ไม่มีแล้ว การตายส่วนใหญ่ก็เป็นแบบไทย แต่คนแก่ ๆ การตายก็ยังจัดพิธีแบบมอญก็ยังมียู่บ้าง ถ้าบ้านไหนเคร่งครัดมากก็ยังมียู่ ด้านความเชื่อและค่านิยม ปัจจุบันก็มีการนับถือน้อยลง บ้านคุณฟ้าก็ไม่มีการนับถือผีแล้ว

ในการจัดอันดับความสำคัญของอัตลักษณ์ คุณฟ้าให้ความเห็นว่าประเพณีคงเป็นอันดับแรก อันดับสองก็คือการนับถือศาสนาพุทธ การยึดเหนี่ยวในด้านศาสนา ในส่วนของการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์นั้น คุณฟ้าให้ความเห็นว่า อัตลักษณ์ทางสังคม เช่น ความสัมพันธ์ในชุมชน การรวมกลุ่มกันถือได้ว่ายังไม่เปลี่ยนไป ด้านวัฒนธรรม ภาษาเปลี่ยนไปมาก แต่ก็ยังไม่หมด ถือว่าปรับเปลี่ยนไป การแต่งกายก็เปลี่ยนไปจากอดีตเยอะ แต่ก็ยังเห็นอยู่ในช่วงเทศกาล อาหารก็ปรับเปลี่ยนไป เพราะเด็กรุ่นใหม่เริ่มทานกันไม่เป็นแล้ว แต่ก็ยังมีทำทานกันอยู่ ที่อยู่อาศัยถือได้ว่าปรับเปลี่ยนไป เป็นตึกมากขึ้น แต่ที่ทรงคนองยังเป็นแบบเดิม ๆ อยู่ ด้านภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค และอาชีพถือได้ว่าเปลี่ยนหมดแล้ว ประเพณีทางศาสนาก็ถือได้ว่าไม่เปลี่ยน ยังยึดถือปฏิบัติกันอยู่ ส่วนประเพณีทางพิธีกรรม เรียกว่าปรับเปลี่ยนจะดีกว่า บางอย่างก็ยังมีให้เห็นอยู่ บางอย่างก็หมดไปแล้ว ความเชื่อ ค่านิยมต่าง ๆ และการนับถือผี ถือได้ว่าเปลี่ยนหมดแล้ว คงมีอยู่แค่ 5-10 % ก็ถือได้ว่าเปลี่ยนแล้ว การละเล่น คนตรี ศิลปะ ก็ถือว่าปรับเปลี่ยนไป อย่างเช่น ทะแยมอญแทบจะหาดูไม่ได้แล้ว มีก็แค่การเล่นสะบ้า การนับถือศาสนาพุทธยังไม่เปลี่ยน

สิ่งสำคัญที่คิดจะสืบทอด รื้อฟื้นนั้นก็คงจะเป็นด้านประเพณี เพราะประเพณีจะเป็นที่รวมหลาย ๆ อย่าง เป็นที่รวมทั้งความสามัคคี การร่วมมือร่วมใจกัน ประเพณีแต่ละอย่างจะเห็นได้ว่าชาวบ้านที่ทำกันไม่ได้อะไรเลย เงินทองก็ไม่ได้ แต่ที่ได้คือ ความภาคภูมิใจ ได้ความสามัคคีกัน คุณค่าของความเป็นมอญก็สามารถเห็นได้จากตัวประเพณี การแต่งกายคิดว่าคงจะรื้อฟื้น อนุรักษ์ ยาก ถ้าจะให้มาแต่งลอยชายในชีวิตประจำวันก็คงยาก โรงเรียนจะให้เด็กมาแต่งผ้าถุง นุ่งลอยชายก็ไม่ได้ เพราะเด็กที่เรียนไม่ใช่มีแต่เด็กมอญ มีคนไทยด้วย

เหตุผลในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญในปัจจุบัน ในส่วนของเทศบาลก็คงทำไปเพื่อหน้าตา เป็นหน้าเป็นตาให้กับจังหวัด ส่วนผลประโยชน์ด้านอื่นก็จะมีแทรก ๆ เข้ามา แต่บางคนก็อนุรักษ์อย่างจริงจังก็มีบ้าง แต่ก็คงขึ้นอยู่กับผู้นำในแต่ละสมัย ถ้าคนมอญได้เป็นก็ขึ้นอยู่กับที่ว่า

คนมอญที่รักวัฒนธรรมหรือไม่ คุณฟ้ากล่าวว่า “อย่างดิฉันถ้าไม่มีใจรัก ก็คงไม่เข้ามาทำหรอก เพราะเหนื่อย และบางครั้งก็จะต้องควักเนื้อตนเองเหมือนกัน ในส่วนของการดำรงรักษาวัฒนธรรมของชาวบ้านและศูนย์วัฒนธรรมก็คงอยากจะสืบทอดสืบสานวัฒนธรรมอันดีต่อไป”

วิธีการในการดำรงรักษานั้น ในด้านการจัดประเพณี ของเทศบาลก็จะมีการประกวดนางสงกรานต์ แต่คิดว่าไม่ใช่วิธีการดำรงรักษาประเพณีที่ดี แต่ส่วนของชาวบ้านไม่มีการจัดประกวด เพราะคิดว่าถ้ามีการแข่งขันกัน ยิงทำให้เกิดความแตกความสามัคคี “ดิฉันเคยเป็นประธานตัดสินในการประกวดนางสงกรานต์ บางครั้งก็มีคนนำเงินมาขดได้โตะให้ แต่ดิฉันก็ไม่เอา แต่คนที่เข้าใจว่าเรารับสินบน บางทีเราก็ก่เกิดข้อเท็จเหมือนกัน แต่ก็คิดว่าถ้าเราไม่ทำแล้วใครจะทำ คนที่พูดส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ทำหรอก” วิธีการด้านอื่น ๆ ในการรณรงค์ ก็จะมีการจัดทำหนังสือ แผ่นพับต่าง ๆ ส่วนใหญ่ก็ออกโดยศูนย์วัฒนธรรม ด้านการจัดนิทรรศการก็จะเป็นการจัดแสดงเวลาไปออกงานที่อื่น เช่นที่ห้องสนามหลวง เราก็ตัดนิทรรศการเกี่ยวกับวัฒนธรรมมอญ การทำแผ่นพับ โปรชัวร์ต่าง ๆ คุณฟ้าก็ต้องชักเนื้อทุกที เพราะงบประมาณ 4,000 คงไม่พอในการที่จะทำทุกอย่าง แหล่งค้นคว้าส่วนใหญ่ก็คือที่ศูนย์วัฒนธรรม ข้อมูลที่รวบรวมมาก็มาจากตัวคุณฟ้าเอง “อาศัยที่ว่าคุณพ่อเป็นคนรักวัฒนธรรมมากก็จะมีสะสมหนังสือต่าง ๆ ไว้เยอะ ส่วนตัวชาวบ้านก็มีการรวบรวมหนังสือบ้างเป็นบางครั้ง แต่ส่วนใหญ่ก็จะคล้าย ๆ กัน” นอกจากนี้การบรรจุหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่จะสามารถดำรงรักษาวัฒนธรรมไว้ได้ ส่วนการรณรงค์ผ่านสื่อต่างๆ ที่วิถีเริ่มเข้ามาถ่ายทอดกันมากขึ้น การถ่ายทอดงานหนักแก่ปลานั้นมีมานานแล้ว เพราะเป็นของเทศบาลจัด งบประมาณมีมาก การประชาสัมพันธ์ก็ต้องดี แต่ส่วนของการแหล่งสักก็เริ่มมีเข้ามาถ่ายทำกันแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่รายการก็จะเข้ามาถ่ายทำเอง ไม่ได้ขอร้องให้มาถ่าย ส่วนวิธีการที่ใช้ในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญในลักษณะนามธรรม ก็จะเป็นการปลูกฝังโดยครอบครัวต่อ ๆ กันมา การลงโทษทางสังคมก็จะมีในลักษณะที่ถ้าบ้านนี้ไม่ไปร่วมงานชาวบ้านก็จะไม่ว่าตรง ๆ แต่เวลาเขาจัดงานชาวบ้านก็จะไม่ไปเหมือนกัน สังเกตได้ว่าถ้าบ้านไหนคนไปร่วมงานน้อยแสดงว่าเขาไม่ค่อยเอาใคร แต่คนจำพวกนี้ก็มีน้อย การปลูกฝังในครอบครัวก็อาศัยการสืบทอดให้เด็กเห็นประเพณีที่ปฏิบัติต่อ ๆ กันมา การที่มานั่งเล่าปัจจุบันก็มีน้อยลงแล้ว เพราะไม่ค่อยมีเวลา จะต้องออกไปทำงานข้างนอกกันมากขึ้น

สถาบันที่ช่วยในการจัดงานประเพณีก็จะมีตั้งแต่ครอบครัวที่พยายามปลูกฝังให้ลูกหลานมาร่วมงาน ด้านโรงเรียนถ้าโรงเรียนดิฉันก็จะช่วยทุกอย่างตั้งแต่จัดประชุม เกณฑ์เด็กมารำ ใช้สถานที่ อุปกรณ์ คนงาน ทุกอย่าง การตั้งขบวนก็เริ่มที่นี่ ส่วนโรงเรียนอื่นก็มีน้อย อาจจะมีการเกณฑ์เด็กมาเดินขบวนบ้าง โรงเรียนก็จะมีหลายประเภทที่ช่วยด้วยใจก็มี ช่วยด้วยหน้าที่ก็มี หน่วยงานรัฐที่ช่วยก็มีเทศบาล เพราะการจัดงานสงกรานต์พระประแดง เทศบาลเป็นแม่งาน ส่วนที่

ชาวบ้านจัด เทศบาลก็ช่วยแต่น้อย ททท.ส่วนใหญ่ก็จะเข้ามาช่วยในส่วน เทศบาล นักการเมืองต่าง ๆ ก็เข้ามาช่วย แต่ที่ชาวบ้านจัดส่วนใหญ่ชาวบ้านก็จัดกันเอง มีบริษัทเอกชนเข้ามาให้สปอนเซอร์ ส่วนกลุ่มชมรมต่าง ๆ ก็มีในลักษณะกรรมการหมู่บ้านที่เป็นแกนนำในการจัดงาน

เหตุผลที่แต่ละสถาบันเข้ามาช่วย ถ้าบริษัทเอกชนก็เพราะได้โฆษณาสินค้า ขายสินค้าในงาน ในส่วนของโรงเรียนก็บางโรงเรียนที่ช่วยด้วยใจ บางโรงเรียนก็ช่วยเพราะหน้าที่ ในส่วนของศูนย์วัฒนธรรมนั้นก็จะมีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการประชุม ให้คำปรึกษา ให้ข้อมูล

บุคคลที่สำคัญในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ก็คือ กลุ่มชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้านต่าง ๆ ที่ร่วมใจกัน การสนับสนุนในด้านการให้ความรู้ความเข้าใจก็จะเป็นศูนย์วัฒนธรรม กลุ่มชาวบ้านแกนนำในแต่ละหมู่บ้าน และก็ชมรมเยาวชนมอญซึ่งเป็นกลุ่มเครือข่ายในการให้ข้อมูลข่าวสารมอญในประเทศ แต่คุณฟ้าไม่ค่อยได้เข้าไปยุ่งมากนัก เพราะที่นี้เขาจะเน้นการปลุกกระดมในเรื่องของเอกราช การกู้ชาติให้แก่คนมอญ “ดิฉันคิดว่ามันเป็นไปไม่ได้ ไม่มีทาง คนมอญในพม่าตั้งเยอะยังทำไม่ได้เลย” ส่วนการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ ก็จะเป็นชาวบ้านช่วยกันในด้านเงิน โรงเรียนก็จะช่วยอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ คนงาน ส่วนด้านการสนับสนุนงบประมาณในการจัดงาน ในงานแห่งส้งบก็จะได้จากการจัดงานหรรษารามัญ ซึ่งจัดในวันที่ 6 เมษายนก่อนสงกรานต์ นอกจากนี้บที่ใดก็จะมีจากททท.แต่น้อย ชาวบ้านก็ไม่ค่อยขอด้วย เขาอยากยื่นได้ด้วยตัวเอง การสนับสนุนด้านแรงงานก็จะมีชาวบ้านเป็นแกนหลัก

ปัญหาที่เกิดขึ้นในการรักษาอัตลักษณ์ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นด้านเงิน บางส่วนก็มีพอทำได้ แต่จะให้ดีคงต้องใช้เงินเยอะ ส่วนปัญหาด้านอื่นก็ไม่มีอะไร แนวโน้มในอนาคต อัตลักษณ์ด้านสังคม การพึ่งพากัน ก็คงยังอยู่อีกสักกระยะหนึ่งแล้วก็คงหมดรุ่นไป ด้านวัฒนธรรมคิดว่าส่วนอื่นก็คงหมดลงไปเรื่อย ๆ ประเพณีก็คงเริ่มห่อนห่านลง แนวโน้มของสถาบันต่าง ๆ ก็คงน้อยลง ครอบครัวมีเวลาอบรมปลูกฝังน้อยลง กลุ่มผู้นำก็คงน้อยลงอันเนื่องจากวัยที่แก่ลง ถ้าไม่มีตัวแทนเด็กรุ่นใหม่ ค่อยไปก็คงแย่ ภาครัฐก็คงเหมือนเดิมทำไปตามแผนนโยบาย โรงเรียนอาจจะมีส่วนช่วยมากขึ้น สิ่งที่ดิฉันอยากฝากก็คือ คิดว่าชาวมอญก็คงยังรักษาวัฒนธรรมประเพณีอยู่ได้อีกประมาณ 30 ปี ก็คงจะค่อย ๆ เสื่อมลง เหตุที่ทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงปรับเปลี่ยนมากขึ้นเรื่อย ๆ ก็เพราะ เศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไป วิถีชีวิตชาวมอญก็ต้องเปลี่ยนแปลงตาม

4.4 อัตลักษณ์ทั่วไปของชาวมอญพระประแดง

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 21 คน ให้ความเห็นเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ความเป็นมอญ โดยสามารถจัดอันดับได้ดังนี้ อันดับแรกคือ ประเพณีต่าง ๆ ของมอญ (ร้อยละ 85.71) อันดับที่สอง คือ ภาษา (ร้อยละ 61.90) อันดับที่สาม คือ การแต่งกาย (ร้อยละ 38.10) อันดับสี่มีเท่ากันคือ นิสยการทำบุญยึดหลักศาสนา และการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย (ร้อยละ 19.05)

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับ วัฒนธรรมความเชื่อ และสัญลักษณ์ “หงส์” (ร้อยละ 4.76) ที่คิดว่าเป็นตัวบ่งชี้ความเป็นมอญ เพราะทั้งสองสิ่งนี้ก็เป็นสิ่งที่มีลักษณะแตกต่างไปจากชนชาติอื่น

สาเหตุที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญให้ความสำคัญกับประเพณีเป็นอันดับแรกก็เนื่องมาจากประเพณีที่พระประแดงยังมีการยึดถือปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันอย่างเหนียวแน่นและเป็นสิ่งที่คนภายนอกเห็นเป็นเรื่องที่แตกต่างกันจากชุมชนอื่น ไม่ว่าจะเป็นประเพณีการแห่นกแห่ปลา ประเพณีการแห่หงส์-ธงตะขาบ หรือแม้กระทั่งประเพณีทางศาสนาต่าง ๆ ที่มีลักษณะที่แตกต่างไปจากที่อื่น แต่ถึงอย่างไร ชาวมอญก็ยังให้ความสำคัญกับภาษามอญ ที่เป็นตัวบ่งชี้ความเป็นมอญอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง เพราะชาวมอญส่วนใหญ่ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป ก็ยังพูดภาษามอญได้อยู่ และภาษาก็จะเป็นลักษณะที่สามารถบ่งบอกถึงชนชาติได้ เพราะเมื่อพูดภาษารามัญออกมา ก็รู้ทันทีว่าเป็นคนมอญ เช่นเดียวกับเมื่อพูดภาษาไทยก็รู้ทันทีว่าเป็นคนไทย ดังนั้นจึงถือได้ว่าเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญ ด้านการแต่งกายก็ยังเห็นได้ในงานเทศกาลซึ่งถือว่าเป็นอัตลักษณ์เด่นที่ยังปรากฏให้เห็นอยู่ และเป็นสิ่งที่คนภายนอกเห็นแล้วเกิดความชื่นชมในความงดงามของการแต่งกายแบบรามัญ นอกจากสิ่งบ่งชี้ความเป็นมอญดังกล่าว นิสยการทำบุญยึดหลักศาสนา ก็ถือเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของชาวมอญ เพราะจากการที่ได้เข้าไปศึกษาอย่างจริงจัง จะสังเกตเห็นได้ว่าอาจจะมีมากกว่าชนชาติอื่น ซึ่งจากข้อมูลที่ได้ก็ไปสอดคล้องกับข้อมูลทางลักษณะนิสัยเด่นของชาวมอญ ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลก็จัดอันดับให้นิสยการทำบุญ ยึดหลักศาสนา เป็นอันดับแรก (ร้อยละ 100.0) อันดับสองคือ การช่วยเหลือมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (ร้อยละ 42.86) อันดับสาม คือ ความรักสงบ เรียบง่าย (ร้อยละ 38.10) อันดับสี่ คือ การมีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตน จะเห็นได้ว่าลักษณะนิสัยเด่นลำดับต่อ ๆ มาก็เป็นผลพวงหรือการปลูกฝังในเรื่องการทำบุญ การยึดหลักศาสนานั้นเอง ไม่ว่าจะเป็นทั้งการช่วยเหลือมีน้ำใจ การรักสงบ หรือการมีสัมมาคารวะ โดยเฉพาะกับผู้ใหญ่และพระ นอกจากนี้ยังมีนิสัยเด่นในส่วนของความกตัญญู ซื่อสัตย์สุจริต และนิสัยไม่ยอมใคร มีความมั่นใจตนเอง (ร้อยละ 9.52) และมีผู้ให้ความเห็นว่านิสยการชอบความมีหน้ามีตา ก็เป็นลักษณะนิสัยเด่นของชาวมอญเช่นกัน ทั้งนี้อาจจะเนื่องจาก ชาวมอญพระประแดง เป็นชาวมอญที่อพยพเข้ามาในฐานะเป็นชนชั้นปกครอง

ปกครองเมืองหน้าด่านของไทย ประกอบกับชาวมอญที่นี้จะมีที่ดินสำหรับการทำนาแถบสำโรง บางพลี ไร่ไผ่ ค่อมก็มีฐานะดีขึ้นจากการขายที่ดิน ฐานะของชาวมอญที่นี้จึงเรียกได้ว่าอยู่ในระดับดี ดังนั้น ความเป็นชนชั้นปกครองเก่า และความเป็นผู้มีฐานะดี จึงอาจเป็นปัจจัยหนึ่งของนิสัย การชอบความมีหน้ามีตา

ตารางที่ 4.6 แสดงข้อมูลถึงบ่งชี้ความเป็นมอญ และลักษณะนิสัยเด่นชาวมอญ

สิ่งบ่งชี้ความเป็นมอญ	จำนวนผู้ตอบ (N=21)	ร้อยละ	อันดับ
ประเพณีต่าง ๆ	18	85.71	1
ภาษา	13	61.90	2
การแต่งกาย	8	38.10	3
ทำบุญยึดหลักศาสนา	4	19.05	4
การดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย	4	19.05	4
วัฒนธรรม ความเชื่อ	1	4.76	6
สัญลักษณ์ "หงส์"	1	4.76	6
ลักษณะนิสัยเด่น	จำนวนผู้ตอบ (N=21)	ร้อยละ	อันดับ
ใจบุญ ยึดหลักศาสนา ชอบเข้าวัด	21	100.0	1
ช่วยเหลือ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	9	42.86	2
รักสงบ เรียบง่าย	8	38.10	3
สันมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตน	4	19.05	4
ไม่ยอมใคร มั่นใจตนเอง	2	9.52	5
กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ	2	9.52	5
ซื่อสัตย์สุจริต	2	9.52	5
ชอบความมีหน้ามีตา	1	4.76	8

หมายเหตุ : * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

อัตลักษณ์ทั่วไปที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 1) อัตลักษณ์ทางสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย การจัดระเบียบชุมชน การรวมกลุ่ม ความสัมพันธ์ของครอบครัว ความสัมพันธ์ของชุมชน และวิธีการอบรมสั่งสอนการรู้ระเบียบของสังคม 2) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งประกอบไปด้วย อัตลักษณ์ด้านภาษาและการแต่งกาย อัตลักษณ์ด้านอาหารและที่อยู่อาศัย อัตลักษณ์ด้านภูมิปัญญา อัตลักษณ์ด้านความเชื่อ ค่านิยม และการนับถือผี อัตลักษณ์ด้านการละเล่น

ดนตรี ศิลปะและนาฏศิลป์ อุดมการณ์ด้านประเพณีทางศาสนาและพิธีกรรม และวิธีการในการ
อบรมถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ซึ่งปรากฏผลดังนี้

4.4.1 อุดมการณ์ทางสังคม

4.4.1.1 ด้านการจัดระเบียบชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด พบว่า แนวทางในการตอบจะไปใน
แนวทางเดียวกันหมด ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ การจัดระเบียบของชุมชนชาวมอญที่พระ
ประแดงนั้น โดยในพื้นที่เป้าหมายทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลตลาด และตำบลทรงคนอง รูปแบบการ
ปกครอง แตกต่างกันคือ ตำบลตลาดจะมีการปกครองแบบเทศบาลเมืองพระประแดง ไม่มี
กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีชื่อหมู่บ้าน แต่ชื่อหมู่บ้านที่เรียกกันนั้น ก็สืบมาตั้งแต่อดีต เป็นที่รู้จักกันเอง
สำหรับชาวบ้าน แต่ปัจจุบันชื่อหมู่บ้านก็ยุบลงกลายเป็นชื่อซอย ส่วนที่ตำบลทรงคนองจะมีการ
ปกครองในลักษณะองค์การบริหารส่วนตำบล มีอบต. มีกำนันผู้ใหญ่บ้าน ชื่อหมู่บ้านในปัจจุบันก็
กลายเป็นเลขที่หมู่บ้าน เช่น หมู่ 7 หมู่ 8 หมู่ 9 (ซึ่งเป็นหมู่ที่มีชาวมอญอยู่) แต่ชาวมอญด้วยกันเองก็จะ
เรียกเป็นชื่อหมู่บ้านที่มาตั้งแต่สมัยก่อน แต่เมื่อเราศึกษารูปแบบการปกครองทั้งสองแบบ
ที่เอื้อต่อการรักษา อนุรักษ์อัตลักษณ์ชาวมอญ ก็พบว่า ไม่มีลักษณะที่แตกต่างกันมากนัก แต่ถ้าเป็น
สภาพด้านพื้นที่ความใกล้เคียงเมือง ที่ทรงคนองจะมีศักยภาพในการดำรงรักษาสภาพพื้นที่ สภาพ
บ้านเรือนที่เป็นแบบดั้งเดิมได้สูงกว่า อันเนื่องมาจากความไกลจากแหล่งชุมชน ส่วนกฎกติกาใน
การอยู่ร่วมกันในชุมชน ทั้ง 2 ตำบล นั้นมีความใกล้เคียงกันมาก กล่าวคือ จะไม่มีกฎกติกาในการจัด
ระเบียบ แต่อยู่ด้วยกันแบบพึ่งพากัน ใช้หลักศาสนาเป็นแกนในการจัดระเบียบ การสร้างบ้านเรือน
ในสมัยก่อนของหมู่ชาวมอญไม่มีการกันรั้ว ทุกบ้านสามารถเดินถึงกัน แต่ปัจจุบันคนภายนอกเข้า
มาอยู่กันมากขึ้น สภาพต่าง ๆ ก็เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการกันรั้วให้มีชีวิตในแต่
ละบ้าน ปัญหาสังคมในพระประแดงก็ไม่ค่อยมี ไม่ว่าจะเป็นปัญหาวัยรุ่น หรือปัญหายาเสพติด
โดยเฉพาะชาวมอญแท้ ๆ จะไม่มีปัญหาดังกล่าว ที่มีก็จะเป็นคนภายนอกที่เข้ามาอยู่ในชุมชน
สาเหตุที่วัยรุ่นที่นี่ไม่ก่อความวุ่นวาย ก็เนื่องด้วยชาวมอญจะมีการปลูกฝังในเรื่องการนับถือศาสนา
หลักคำสอนทางศาสนาเป็นหลักใหญ่

4.4.1.2 ด้านการรวมกลุ่ม

การรวมกลุ่มที่มีขึ้นในชุมชนทั้ง 2 ตำบล สามารถจัดกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

1) กลุ่มทางเศรษฐกิจ จะประกอบไปด้วย

- กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐที่ช่วยเหลือชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้าน ให้สามารถกู้ยืมเงินได้ ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ผู้กู้ยืมก็ทำตามสัญญาโดยดี สมาชิกที่กู้ยืมก็หมุนเวียนกันไป

- กลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มทำดอกไม้จัน กลุ่มอาหารแปรรูป หลากหลายไปในแต่ละหมู่บ้าน แต่กลุ่มนี้มีน้อยมาก แทบจะหาไม่ได้แล้ว

2) กลุ่มทางสังคม จะประกอบไปด้วย

- กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขสุขขั้นมูลฐาน (อสม.) เป็นกลุ่มที่ขึ้นตรงต่อเทศบาล ลักษณะการดำเนินงานก็เพื่อให้ชาวบ้านจัดตั้งกลุ่มเพื่อช่วยเหลือสมาชิกในการปฐมพยาบาลขั้นพื้นฐาน ในการใช้ยา มีการอบรมสมาชิกก่อนเข้ากลุ่ม

- กลุ่มผู้สูงอายุ ก่อตั้งกลุ่มโดยเทศบาล ลักษณะการดำเนินงานก็เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มาพบปะกัน มีการประชุม กิจกรรมร่วมกัน

- ชมรมสงเคราะห์ เป็นกลุ่มที่ชาวบ้านรวมตัวกันจัดตั้งขึ้นในแต่ละหมู่บ้าน มีหน้าที่ช่วยเหลือสมาชิกในหมู่บ้าน อาทิ เงินค่าทำศพ ทุนการศึกษาเป็นต้น

3) กลุ่มทางวัฒนธรรม ประกอบไปด้วย

- กลุ่มชมรมอนุรักษ์งานแห่หงส์-ธงตะขาบ เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเฉพาะกิจในการจัดงานแห่หงส์ธงตะขาบ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในแต่ละหมู่บ้าน

- ชมรมศิษยานุศิษย์วัดทรงธรรม เป็นกลุ่มที่สมาชิกบวชเรียนในวัด หรือสมาชิกที่มีความเคารพนับถือวัด โดยจะมีการช่วยเหลืองานต่าง ๆ ของวัด รวมทั้งงานประเพณีที่จัดขึ้น

- กลุ่มเรียนหนังสือรามัญ สอนที่วัดอาษาสงคราม ก่อตั้งขึ้นโดยแกนนำชาวบ้านและพระในวัดที่เห็นความสำคัญของภาษารามัญ มีการจัดการเรียนการสอนฟรี

จากข้อมูลในตารางความสัมพันธ์ระหว่างประเภทกลุ่มและหน่วยงานที่จัดตั้ง จะเห็นได้ว่ากลุ่มที่จัดตั้งขึ้นส่วนใหญ่จะจัดตั้งโดยกลุ่มชาวบ้าน (ร้อยละ 62.5) และจัดตั้งโดยรัฐ (ร้อยละ 37.5) การจัดตั้งของชาวบ้านนั้น ส่วนใหญ่ก็จะเป็นกลุ่มทางวัฒนธรรมมากที่สุด (ร้อยละ 37.5) และกลุ่มทางสังคมและเศรษฐกิจ (ร้อยละ 12.5) ส่วนของหน่วยงานรัฐกลุ่มที่จัดตั้งจะเป็นกลุ่มทางสังคม (ร้อยละ 25) กลุ่มทางเศรษฐกิจ (ร้อยละ 12.5) กลุ่มทางวัฒนธรรมไม่มีเลย จากผลดังกล่าวทำให้

เราเห็นว่าชาวบ้านสามารถที่จะดำรงรักษาแบบแผนทางวัฒนธรรม ประเพณีของตนเองไว้ได้ในส่วนหนึ่ง ถึงแม้กลุ่มจะยังมีไม่มากก็ตาม แต่ก็ถือได้ว่ามีความเข้มแข็งที่จะดำรงรักษาวัฒนธรรมสืบสานทางวัฒนธรรมไว้ด้วยตนเอง มีจิตสำนึกที่จะต้องการสืบสานทางวัฒนธรรม ผลการดำเนินงานของกลุ่มในด้านการจัดงานประเพณีของชาวบ้านมีการดำเนินงานไปได้โดยราบรื่น แต่กลุ่มที่จัดตั้งเพื่อการเรียนภาษารามัญนั้น บุคคลที่สนใจเรียนยังมีน้อย เพราะส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าในชีวิตประจำวันไม่ค่อยได้ใช้แล้ว ไม่เหมือนภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษที่มีประโยชน์มากในชีวิตประจำวัน แนวโน้มในการจัดตั้งกลุ่มโดยชาวบ้านอาจจะมีเพิ่มมากขึ้นตามลำดับความต้องการของชาวบ้าน

ตารางที่ 4.7 แสดงข้อมูลการรวมกลุ่มต่าง ๆ จำแนกตามหน่วยงานจัดตั้ง

ประเภทกลุ่ม หน่วยงานที่จัดตั้ง	เศรษฐกิจ	สังคม	วัฒนธรรม	รวมจำนวน (ร้อยละ)
ชาวบ้าน	- กลุ่มอาชีพ 1 (12.5)	- กลุ่มสงเคราะห์ 1 (12.5)	- ชมรมอนุรักษ์งาน แห่หงส์-ธงตะขาบ - ชมรมศิษยานุศิษย์ - กลุ่มเรียนหนังสือ ภาษารามัญ 3 (37.5)	5 (62.5)
รัฐ (เทศบาล)	- กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน 1 (12.5)	- กลุ่มอสม. - กลุ่มผู้สูงอายุ 2 (25)	-	3 (37.5)
รวมจำนวน (ร้อยละ)	2 (25)	3 (37.5)	3 (37.5)	8 (100.0)

4.4.1.3 ด้านความสัมพันธ์ของครอบครัว

ในภาพรวมของครอบครัวชาวมอญจะคล้ายคนไทยสมัยก่อน กล่าวคือ จะอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ ญาติอยู่บริเวณใกล้เคียงกัน ความสัมพันธ์ระหว่างลูกกับพ่อแม่จะปรึกษาหารือกันตลอด จากการที่ผู้ศึกษาได้สังเกตขณะสัมภาษณ์ก็พบว่า แทบทุกบ้านจะมีผู้เฒ่าผู้แก่อยู่ อาจจะเป็นทั้งปู่ย่า ตายายที่คอยดูแลหลานให้ หรือเฝ้าบ้านให้ขณะที่ลูก ๆ ไปทำงาน เด็กในบ้าน

ก็จะเชื่อฟังผู้ใหญ่ในบ้าน การตัดสินใจก็ให้ผู้ใหญ่เป็นแกนหลักของครอบครัว แต่ปัจจุบันการตัดสินใจก็เปิดกว้างมากขึ้น สมาชิกควรจะสื่อสารต่อกัน การแต่งงานผู้ชายจะต้องเข้าบ้านฝ่ายหญิง เพราะเชื่อกันว่าจะได้แรงงานเข้าบ้าน ถ้าถูกแยกครอบครัวออกไปก็ยังคงติดต่อไปมาหาสู่กันโดยตลอด ในสภาพปัจจุบันความสัมพันธ์ในครอบครัวโดยส่วนใหญ่ก็ยังเป็นเช่นนี้อยู่

4.4.1.4 ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน

คนมอญในชุมชนไม่ว่าหมู่บ้านไหน ส่วนใหญ่จะรู้จักกันหมด ถ้ากล่าวไปแล้วคนมอญโดยส่วนใหญ่ก็จะเป็นคองๆกัน อันเนื่องมาจากคนมอญในระยะแรกที่มาตั้งถิ่นฐานนั้นก็ยังมีเพียงไม่กี่ร้อยครอบครัว และก็แตกแขนงกันออกมา การพึ่งพากันระหว่างบ้าน ระหว่างหมู่บ้านยังมีอยู่มาก สังเกตได้จากการไปช่วยงาน ถ้าบ้านไหนมีงาน หรือที่วัดมีงาน ชาวมอญก็จะร่วมแรงร่วมใจกันอย่างพร้อมเพรียง มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยไม่ได้อะไรหรือค่าจ้างแต่อย่างใด แต่วัยรุ่นในปัจจุบันก็เริ่มที่จะรู้จักกันน้อยลง สาเหตุอันเนื่องมาจาก ชุมชนเริ่มกลายเป็นชุมชนเปิดมากขึ้นหรือแทบจะกลายเป็นเมือง วัยรุ่นในชุมชนก็มีการศึกษาสูงขึ้น เรียนภายนอกชุมชนมากขึ้น รู้จักเพื่อนภายนอกมากขึ้น เพราะเวลาส่วนใหญ่ก็จะอยู่ที่โรงเรียน อยู่ทำงาน เวลาที่ได้คลุกคลีสัมพันธ์กับเพื่อนในชุมชนก็น้อยลง แต่ถึงอย่างไรเด็กวัยรุ่นก็ยังรู้จักกันบ้างกับเพื่อนบ้านใกล้เคียงกัน หรือที่เรียนโรงเรียนเดียวกันในสมัยเด็ก มีโอกาสได้พบปะกันตามงานบุญ งานประเพณีต่าง ๆ

4.4.1.5 วิธีการอบรมสั่งสอนให้รู้ระเบียบทางสังคม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 21 คน มีวิธีการอบรมสั่งสอนซึ่งสามารถจัดอันดับได้ดังนี้อันดับแรกคือ ใช้การสอนโดยการแนะนำ ตักเตือน เน้นการพูดคุยมากกว่าการบังคับ (ร้อยละ 42.86) อันดับสองคือ ใช้การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง (ร้อยละ 28.57) อันดับสามใช้หลักธรรมะในการสั่งสอน อบรมบุตร (ร้อยละ 19.05) อันดับสี่ เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น รับฟังปัญหา (ร้อยละ 14.29) และอันดับ 5 ใช้เหตุผลในการสอน (ร้อยละ 4.76) จากภาพรวมวิธีการที่ได้มานั้น ทำให้เห็นว่าชาวมอญจะมีการอบรมสั่งสอนเป็นไปในแนวทางประชาธิปไตย แต่ยังคงอยู่ภายใต้การ อบรมสั่งสอนของผู้ใหญ่ในบ้าน และยึดหลักทางศาสนา

จากทฤษฎีการขัดเกลาทางสังคมนั้น วิธีการในการอบรมสั่งสอนสามารถแบ่งได้ออกเป็น 1) การใช้การสั่งสอน ชี้นำตักเตือน 2) การใช้การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง และวิธีการให้สวมบทบาท 3) ใช้กฎกติกา เป็นข้อบังคับ 4) ใช้สถานการณ์ที่เอื้อ อาทิ เมื่อมีข่าวออกมาในเรื่องของการทำผิด คาราคิดยาเสพติด ครอบครัวก็จะใช้สถานการณ์ที่เปิดดังกล่าว สอดแทรกในการสอนบุตรหลานไม่ให้คิดยาเสพติด จากวิธีการตามทฤษฎีดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจะเน้นการอบรมโดยใช้การแนะนำ พูดคุย ไม่ใช้การบังคับมากที่สุด ซึ่งเมื่อนำมาจัดกลุ่มแล้วก็คือการใช้สถานการณ์เอื้อ ใช้การพูดคุย แนะนำสอดแทรก

กับเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งวิธีการนี้จะเหมาะกับเด็กที่เป็นวัยรุ่น เข้าใจความเป็นมาของสถานการณ์ต่าง ๆ จึงสามารถที่จะสอดแทรกคำสอนได้ ส่วนอันดับสองที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญตอบ คือ การทำเป็นตัวอย่าง อย่างเช่น พ่อแม่ไม่กินเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ลูกเห็นก็จะไม่กินเหล้า ไม่สูบบุหรี่ เช่นกัน วิธีการนี้เป็นการทำสิ่งดี ๆ ให้เห็น และเด็กก็ซึมซับนำมาปฏิบัติเอง ส่วนการใช้หลักธรรมะในการสอน การใช้เหตุผลต่าง ๆ ก็คือ การสั่งสอนโดยการชี้แนะตักเตือน ซึ่งจะเหมาะสำหรับการสั่งสอนเด็กในชั้นปฐมวัย เป็นการอธิบายสิ่งที่ผิดและสิ่งที่ถูก จากวิธีการอบรมสั่งสอนดังกล่าวทำให้พบว่าวัยรุ่นในปัจจุบันที่ชุมชนพระประแดง โดยเฉพาะถ้าเป็นเชื้อสายมอญ จะมีความประพฤติดูอยู่ในเกณฑ์ของสังคม ไม่ก่อความวุ่นวายเดือดร้อน ปัญหาสังคม เช่น ยาเสพติด มีน้อยมาก และแพ้ชั้นการแต่งกายของผู้หญิง สายเดี่ยวเอวลอย แทบไม่มีให้เห็นเลย

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ในด้านหลักที่ใช้ในการสั่งสอนบุตรหลานนั้น อันดับแรกจะใช้หลักสอนในด้านการทำบุญ เชื่อต่อศาสนา การเคารพนอบน้อมผู้อาวุโส มากที่สุด (ร้อยละ 33.33) อันดับสอง สอนให้รู้ระเบียบและการแต่งกาย (ร้อยละ 23.81) อันดับสาม สอนให้เป็นคนดีของสังคม ไม่คิดยาเสพติด ไม่เที่ยวเตร่ (ร้อยละ 19.05) และอันดับสี่คือสอนให้มีน้ำใจ รู้จักแบ่งปัน สอนให้ตั้งใจเรียนและสอนมารยาท เท่ากัน (ร้อยละ 9.52) นอกจากนี้ก็มีการสอนให้ซื่อสัตย์ และการประหยัด (ร้อยละ 4.76) เหตุที่ชาวมอญส่วนใหญ่เน้นการสอนในเรื่องการทำบุญ การยึดหลักศาสนามากนั้น เนื่องจากว่า ลักษณะนิสัยเด่นของชาวมอญที่เราเห็นกันชัด ๆ ก็คือ การชอบทำบุญ เข้าวัดเข้าวา เชื่อในหลักศาสนามาก ซึ่งถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์เด่นของชาวมอญ ดังนั้น เมื่อเขามีความเชื่อในสิ่งใด เช่น เชื่อในเรื่องศาสนา การทำบุญ สิ่งนั้นก็จะเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะถ่ายทอดให้กับบุตรหลาน จากการสั่งสอนด้านนี้เอง ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าเด็กวัยรุ่นก็ยังนิยมการไปวัดกับครอบครัวอยู่ ครอบครัวจะส่งเสริมให้ลูกไปวัดถึงแม้แนวโน้มนานี้จะมีน้อยลงก็ตาม แต่ก็ถือได้ว่ายังมีมากกว่าเด็กวัยรุ่นในพื้นที่อื่นที่มีสภาพแวดล้อมเป็นเมืองเช่นเดียวกับที่นี่

ตารางที่ 4.8 แสดงข้อมูลวิธีการอบรมสั่งสอนทางสังคมและหลักในการสอน

วิธีการในการอบรมสั่งสอน	จำนวนผู้ตอบ (N=21)	ร้อยละ	อันดับ
ใช้การแนะนำ พูดคุย ให้คิดตาม ไม่ใช้การบังคับ	9	42.86	1
การเป็นตัวอย่างที่ดี ให้เด็กเลียนแบบ	5	23.81	2
ใช้หลักธรรมะในการสอน	4	19.05	3
เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น รับฟังปัญหา	3	14.29	4
ใช้เหตุผลในการสอน	1	4.76	5
หลักในการสอน	จำนวนผู้ตอบ (N=21)	ร้อยละ	อันดับ
การทำบุญ เชื่อต่อศาสนา นอบน้อมผู้ใหญ่	7	33.33	1
การรู้ระเบียบ การแต่งกาย	5	23.81	2
เป็นคนดีของสังคม ไม่คิดขโมย ไม่เที่ยวเตร่	4	19.05	3
การมีน้ำใจ แบ่งปัน เอื้อเฟื้อต่อกัน	2	9.52	4
อบรมมารยาท	2	9.52	4
ตั้งใจเรียน	2	9.52	4
การซื่อสัตย์	1	4.76	7
การประหยัด	1	4.76	7

หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

4.4.2 อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ประกอบไปด้วย อัตลักษณ์ด้านภาษาและการแต่งกาย อัตลักษณ์ด้านอาหารและที่อยู่อาศัย อัตลักษณ์ด้านภูมิปัญญา อัตลักษณ์ด้านความเชื่อ ค่านิยม และการนับถือผี อัตลักษณ์ด้านการละเล่น คนตรี ศิลปะและนาฏศิลป์ อัตลักษณ์ด้านประเพณีทางศาสนาและพิธีกรรม และวิธีการในการอบรมถ่ายทอดทางวัฒนธรรม โดยเนื้อหาในการบรรยายจะเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับรายละเอียดข้อเท็จจริงในแต่ละอัตลักษณ์ และสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันซึ่งปรากฏผลดังนี้

4.4.2.1 อัตลักษณ์ด้านภาษาและการแต่งกาย

1) ภาษามอญ เป็นภาษาหนึ่งในตระกูลภาษามอญ-เขมร (Mon-Khmer) ซึ่งตระกูลภาษา มอญ-เขมร เป็นส่วนหนึ่งของตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austro-Asiatic) เป็นภาษาเก่าแก่ในแหลมทอง พหุชนะยัตถ์หลักภาษาบาลี ลักษณะของภาษาจะมีลักษณะเป็นคำโดด คล้ายภาษาไทย มีไวยากรณ์ของตนเอง (ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์มอญ : สัมภาษณ์ ณ วันที่ 5

กรกฎาคม 2546) การออกเสียงภาษามอญจะค่อนข้างออกเสียงยาก เสียงส่วนใหญ่จะมาจากลำคอ ลำเนียงในแต่ละท้องที่ก็จะแตกต่างกันไป ปัจจุบันชาวมอญในพระประแดง ไม่ได้ใช้ภาษามอญในการพูดในชีวิตประจำวันแล้ว วัยที่ยังสามารถพูดภาษามอญได้อยู่ก็ประมาณ 40 ปีขึ้นไป เด็กวัยรุ่นในปัจจุบันพูดได้เป็นคำ ๆ ฟังพอได้บ้าง สาเหตุที่ภาษามอญมีผู้ใช้กันน้อยลงหรือแทบจะเสื่อมลงไปในที่สุคนั้น ก็เพราะชุมชนชาวมอญที่พระประแดง มีความเจริญมากทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เด็กรุ่นใหม่ต้องออกไปเรียนหนังสือภายนอกชุมชนกันมากขึ้น มีการติดต่อกับภายนอกมากขึ้น เป็นสังคมเปิด ทำให้การใช้ภาษาในชีวิตประจำวันก็คือภาษาไทย ส่วนภาษามอญแทบจะไม่ได้พูดกันแล้ว นอกจากอยู่ในวงสนทนาชาวมอญด้วยกันเอง ถือได้ว่าอัตลักษณ์ทางด้านภาษาของชาวมอญที่พระประแดงเริ่มจะเสื่อมลงไป ชุมชนมอญที่มีความเข้มแข็งทางภาษา ก็คือ ที่บางกระดี่ สมุทรสาคร ราชบุรี ลพบุรี เป็นต้น การส่งเสริมในด้านภาษาที่พระประแดงนั้น ก็มีชมรมเรียนภาษารามัญ ที่วัดอาษาสงคราม เปิดสอนให้กับผู้ที่สนใจทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน เปิดสอนให้ฟรี ชาวบ้านก็มีมาเรียนบ้าง แต่ยังไม่มากนัก (แกนนำในการก่อตั้งชมรมเรียนภาษารามัญ : สัมภาษณ์ ณ วันที่ 20 กรกฎาคม 2546)

2) ด้านการแต่งกาย อัตลักษณ์ด้านการแต่งกายของชาวมอญ ก็คือ ผู้หญิงจะนุ่งผ้าถุงมีลักษณะเป็นผ้าปาย ใส่เสื้อแขนกระบอก เข็มรูป นิยมไว้ผมยาวเกล้าผมมวย มีผ้าคล้องคอ ผู้ชาย จะใส่เสื้อคอกลม นุ่งผ้าลอยชาย มีผ้าคาดไหล่ มีผ้าคาด ในปัจจุบันอัตลักษณ์ด้านนี้จะเห็นได้ในช่วงวันสงกรานต์ชาวมอญ ที่จะพร้อมใจกันแต่งกายแบบชาวมอญออกมาร่วมเดินขบวนแห่ ส่วนในชีวิตประจำวันนั้น ชาวมอญที่นี่มีการแต่งกายเหมือนคนไทยทุกอย่าง ไม่สามารถแยกออกไปว่าใครเป็นมอญ ใครเป็นไทย แต่งตามสมัยนิยมในปัจจุบัน แต่คนแก่ก็ยังนุ่งผ้าถุง และนุ่งโจงอยู่บ้านกันบ้าง แต่ก็น้อยลง ส่วนเวลาไปวัด ผู้หญิงก็ยังนิยมนุ่งผ้าถุงกันอยู่ แต่เสื้อก็เป็นแบบสมัยนิยม เช่น ผ้าไหมบ้าง ผ้าลูกไม้บ้าง ส่วนผู้ชายก็นุ่งกางเกงเข้าวัด เด็กวัยรุ่นในปัจจุบันเวลาเข้าวัด ร่วมงานบุญ ผู้หญิงก็นุ่งกางเกงบ้างแล้ว แต่ก็ยังมีอยู่เยอะที่ผู้ใหญ่ในบ้านให้ลูกนุ่งผ้าถุงเข้าวัด ยังเห็นได้อยู่ ซึ่งเป็นสิ่งที่อบรมสั่งสอนตามกฎกติกา ระเบียบความเคร่งครัดของแต่ละบ้าน ในอดีตการเข้าวัด ทำบุญจะนิยมนุ่งโจงกระเบนทั้งหญิงและชาย

ลักษณะการนุ่งลอยชายก็คือการปล่อยชายโจงกระเบนลงมา สมัยก่อนผู้ชายเข้าวัดจะนุ่งโจงกระเบน พอออกจากวัด ไปพบปะสังสรรค์กับหนุ่มมอญก็จะปล่อยชายโจงกระเบนลงมา กลายเป็นผ้าลอยชายในปัจจุบัน ส่วนผ้าคล้องคอของผู้หญิงนั้น สมัยก่อน ก่อนออกจากบ้านก็นำมาคล้องคอ พอเข้าวัดก็นำมาทำเป็นผ้าสไบ และก็เป็นผ้าที่ใช้กราบพระ (ชาวบ้าน: สัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 กรกฎาคม 2546)

4.4.2.2 อุตลักษณ์ด้านอาหารและที่อยู่อาศัย

1) ด้านอาหาร อาหารขาวที่เค้น ๆ ของชาวมอญ ก็มีดังนี้

- แกงส้มลูกมะดาต มีลักษณะการทำเหมือนแกงส้ม แต่วัตถุดิบที่ใช้คือลูกมะดาตซึ่งผลมีลักษณะคล้ายมะเขือจาน มีรสชาติเปรี้ยว มีความเป็นเมือก เวลานั้นนำมาทำเป็นแกงก็จะมีลักษณะเป็นเมือก ๆ โดยต้นมะดานั้น คนไทยนิยมนำมาทำเป็นไม้ประดับตามบ้าน แต่ผลไม่นิยมรับประทานกัน อาจจะเนื่องด้วยไม่ทราบว่าทานได้ แต่ชาวมอญนิยมนำผลมาประกอบอาหาร ซึ่งถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่งของชาวมอญ ผลมะดาตจะมีออกตามฤดูกาล ปีละหนึ่งครั้ง การนำมาทำประกอบอาหารจึงนิยมทำเฉพาะช่วงฤดูกาล

- แกงบ่อน แกงขี้เหล็ก มีลักษณะแกงเหมือนคนไทยโดยทั่วไป แต่คนไทยถือได้ว่าไม่ใช่อาหารที่นิยมกันมากนัก แต่ชาวมอญนิยมนำมารับประทานกัน

- แกงกะกลี (แกงลูกโยน) มีลักษณะเหมือนแกงลูกขึ้นปลากราย เป็นการนำปลาคุสับมาปั่น และใส่โยนใส่หม้อ จึงเป็นชื่อที่มาว่าแกงลูกโยน (กะ ภาษามอญแปลว่าปลา)

- แกงลูกมะสัน (ลูกอะรือค) ลูกอะรือคจะมีลักษณะคล้ายมะเขือพวง มีรสชาติเปรี้ยว และมีความเป็นเมือกเช่นเดียวกับลูกมะดาต ผลอะรือคก็จะมีออกเป็นฤดูกาลเช่นเดียวกัน

- แกงกะด้าคหรือบอด้าค (แกงฝักกระเจี๊ยบ) เป็นการนำฝักกระเจี๊ยบมาทำเป็นแกงบ้าง ผัดบ้าง คนไทยไม่นิยมนำฝักกระเจี๊ยบมาประกอบอาหาร แต่จะนิยมนำผลกระเจี๊ยบมาสกัดทำเป็นน้ำกระเจี๊ยบ ซึ่งต่างกับคนมอญที่นิยมนำฝักกระเจี๊ยบมารับประทาน รสชาติก็จะมีรสเปรี้ยว

นอกจากนี้ก็มีแกงมันมือเสือ (ฝี่ะเชียร์) แกงส้มสะเคาคิน แกงพุทรา แกงเผือกหน่อไม้ และส่วนใหญ่ชาวมอญจะเน้นอาหารจำพวกปลา เช่น ปลาเค็ม ปลาร้า ซึ่งชาวมอญชอบรับประทานมาก ในสมัยก่อนชาวมอญนิยมตั้งบ้านเรือนริมน้ำ ทำให้อาหารส่วนใหญ่จะเป็นจำพวกปลา เมื่อถึงหน้าแล้งชาวมอญก็จะนำปลามาหมักทำเป็นปลาร้า เก็บไว้รับประทานในช่วงหน้าแล้ง ลักษณะแกงของชาวมอญส่วนใหญ่จะทำในลักษณะแกงส้ม และลักษณะอาหารจะมีความเป็นเมือก ๆ ลื่น ๆ แทบทุกชนิด ชาวมอญนิยมทานอาหารรสจัด เน้นรสเปรี้ยว ด้านอาหารหวาน ที่ขึ้นชื่อและยังมียูที่พระประแดงนั้น ก็เห็นจะมีเพียงอย่างเดียวก็คือ กาละแม ส่วนขนมที่หารับประทานยากแล้ว ก็คือ สะ-เปรียง (ข้าวเปรียง) มีลักษณะที่นำข้าวเหนียวมาตำในครกไม้ ใส่กะทิ ใส่งา ซึ่งมีวิธีในการทำยากมาก ทำให้ไม่ค่อยได้พบเห็นแล้วในปัจจุบัน

ในปัจจุบันชาวมอญที่พระประแดงก็ยังได้มีโอกาสได้ทำ และรับประทานกันอยู่เป็นประจำ ส่วนมอญจะได้รับประทานในช่วงฤดูกาล เพราะวัตถุดิบส่วนใหญ่เช่น ลูกมะตาด ลูกอะร็อด จะออกปีละหนึ่งหนเท่านั้น แต่เด็ก ๆ ในครอบครัวก็เริ่มไม่ค่อยทานกันแล้ว ผู้ใหญ่ก็ไม่ได้บังคับที่จะต้องให้ทานเป็น เวลาผู้ใหญ่ทำทาน เด็กก็จะเลี้ยงไปรับประทานอาหารอย่างอื่น แต่เด็กมอญส่วนใหญ่ก็จะรับประทานกันเป็น แต่เหตุที่ไม่ชอบทาน เนื่องจากรสชาติที่จัด และความเป็นเมือก ๆ ของอาหารจึงทำให้ไม่คุ้นลิ้น ส่วนขนมก็จะได้รับประทานในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ชาวมอญก็จะรวมกลุ่มกันกว่นกาละแม เพื่อถวายพระ และก็แจกจ่ายกันเองในหมู่บ้าน วัฒนธรรมการกว่นกาละแม ก็จะสามารถที่จะแสดงให้เห็นถึงความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกันของชาวบ้าน เพราะการกว่นจะต้องใช้เวลาเป็นวัน ๆ เลยทีเดียว

2) ด้านบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ลักษณะบ้านเรือนของชาวมอญแท้ ๆ ไม่มีแล้ว เพราะถ้าเป็นบ้านเรือนของชาวมอญในสมัยก่อนจริง ๆ จะมีลักษณะคล้ายกะต๊อบ หลังคามุงจาก ฝาขัดแตะ คั้งฉันทันอยู่ริมแม่น้ำ โดยนิยมการสร้างบ้านเรือนไปทางทิศเหนือ จึงกลายเป็นต้องปลูกบ้านขวางแม่น้ำ อันเป็นที่มาของคำเรียก “มอญขวาง” (สุจริตลักษณ์ คีฬง, 2542 : 10) แต่ต่อมาบ้านเรือนของชาวมอญก็จะคล้ายคลึงกับคนไทย คือ มีลักษณะแบบบ้านทรงไทย ใช้ไม้ ใต้ถุนสูง มีชานเรือน ระเบียง เพื่อใช้ประกอบพิธีต่าง ๆ มีการตั้งเสาเรือนซึ่งเป็นเสาหลักคั่นหนึ่งที่ตั้งหิ้งบูชาผีเรือน

ในปัจจุบันสภาพบ้านเรือนของชาวมอญที่พระประแดง ส่วนใหญ่ก็จะเป็นทรงไทย และยังมีให้เห็นอยู่มาก โดยเฉพาะที่หมู่บ้านทรงคนอง ส่วนที่ตำบลลาด ถ้าเป็นบ้านเรือนของชาวมอญแท้ ๆ ก็จะเป็นทรงไทยอยู่ แต่เนื่องด้วยที่นี่เป็นแหล่งชุมชน ย่านตลาด คนภายนอกเข้ามาอาศัยอยู่มาก สภาพบ้านเรือนก็กลายเป็นตึกย่านธุรกิจ ค่าเช่าแพงขึ้น ทำให้คนบางสภาพบ้านทรงไทยที่สวยงามของชาวมอญไป

4.4.2.3 ด้านภูมิปัญญา

1) ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค ในสมัยก่อน การรักษา ก็จะเน้นความเชื่อทางไสยศาสตร์ การใช้มนต์คาถาเป่าพ่น โดยการเป่าพ่นชั้นหมาก แก้วโรคตาแดง โรคงูสวัด เป็นต้น นอกจากนี้ก็จะมีพิธีทึงข้าว เป็นการรักษาอาการไข้ โดยที่ไม่ทราบสาเหตุ คนโบราณก็จะเชื่อว่ามีผีอยู่ในตัว ก็จะใช้วิธีแก้ โดย นำข้าวสุก กลัวย มาใส่บนฝ่าหม้อดิน แล้วนำมีดมาร่ายคาถาไล่ผีตั้งแต่ศีรษะลงมา จากนั้นก็นำฝ่าหม้อดิน ไปไว้ตามทางแยกต่าง ๆ เพราะเชื่อว่าเมื่อไล่ผีออกจากตัวแล้วจะได้มากิน (ผู้สืบทอดประเพณีการรำผี : สัมภาษณ์ ณ วันที่ 25 กรกฎาคม 2546) ในปัจจุบันก็มีคนทำกันน้อยลง จะมีก็แต่บ้านที่เคร่งครัดในเรื่องพิธี ซึ่งก็มีน้อยแล้ว นอกจากการใช้มนต์คาถาแล้ว ก็จะมีสมุนไพรต่าง ๆ คล้ายคนไทยในการรักษาโรค เช่น ยาหม้อ สมุนไพรจำพวก

ว่าน รากไม้ รักษาอาการไข้ ยาเขียว ยากวาด ยาพอก และก็มีสมุนไพรที่ใช้ในการนวดตัว ประคบตัว ดังเช่นของคนไทย ในปัจจุบันก็มีคนยังใช้อยู่ก็เพียงแค่มือ ส่วนอื่นก็มีน้อยมาก เนื่องจากไปรักษาที่โรงพยาบาล หามอแผนปัจจุบันเสียหมด อุดลักษณะด้านนี้ดูเหมือนจะไม่มีแล้ว ส่วนตำรายาก็ยังมีอยู่ที่วัดบ้าง แต่คนอ่านเป็นก็น้อย

2) ภูมิปัญญาด้านการทำกิน อาชีพหลักในอดีตของชาวมอญก็คือ การทำนา เหมือนเมื่อครั้งที่อยู่พม่า เมื่อมาเมืองไทยก็ยังคงยึดอาชีพนี้อยู่ แต่พื้นที่ในบริเวณหมู่บ้านมอญฝั่งอำเภอพระประแดงไม่เหมาะแก่การทำนา ดังนั้นคนมอญจึงต้องแสวงหาที่ทำกินใหม่ซึ่งส่วนมากอยู่แถบอำเภอบางพลี มีนบุรี ลำโพง ซึ่งอยู่คนละฟากแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อเสร็จหน้ามาก็กลับมาอยู่ที่พระประแดง

อาชีพรอง ในอดีตเมื่อเสร็จจากการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ก็จะมาสานเสื่อกกกัน การสานเสื่อกกเป็นงานอดิเรกของชาวมอญตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในอำเภอพระประแดง โดยชาวมอญแต่ละบ้านจะมีการปลูกต้นกกไว้ เสื่อกกจะมีความสำคัญกับบ้านมอญทุกบ้าน ไม่ว่าจะเป็นงานบวช งานศพ งานทำบุญต่าง ๆ ก็จะนิยมใช้ปูรับแขก นอกจากนี้ศพสมัยก่อนที่ตายที่บ้านก็จะนิยมเอาเสื่อกกมาห่อศพ เพื่อใช้ในการคูดน้ำเหลืองด้วย เพราะศพสมัยก่อนจะไม่มีมีการฉีกยาเหมือนปัจจุบัน การสานเสื่อกกนั้นเรารู้ได้ว่าเป็นงานอดิเรกไม่ใช่ทำเป็นอาชีพ แต่ปัจจุบันภูมิปัญญาด้านอาชีพนี้ได้หมดไปแล้ว ที่พระประแดงไม่มีการทำนา การสานเสื่อกกแล้ว อาชีพของคนในชุมชนก็หลากหลาย ทำงานกันภายนอกมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นรับราชการ รับจ้าง รัฐวิสาหกิจ เป็นต้น

นอกจากภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค และภูมิปัญญาด้านการทำกินแล้ว ชาวมอญยังมีภูมิปัญญาด้านศิลปะอีก คือ การทำโลงมอญ (อะลาบ็อก) เป็นการทำโลงมอญด้วยกระดาษ และไม้ มีการแกะสลักลวดลายที่สวยงามเป็นแบบฉบับชาวมอญ ผู้ที่ทำโลงมอญได้ในปัจจุบันก็คือ พระ และผู้อาวุโสบางคน ส่วนใหญ่ศพที่จะใส่โลงมอญก็คือ ศพพระ การทำโลงมอญก็จะแสดงให้เห็นถึงความร่วมแรงร่วมใจกัน ไม่มีการว่าจ้าง ทุกคนร่วมใจกันทำ

จากการศึกษาพบว่า การทำโลงมอญก็เริ่มที่จะมีคนทำเป็นน้อยลงมาก แต่ในหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นที่โรงเรียนวัดทรงธรรม ก็เริ่มที่จะมีการสอนการแกะลายโลงมอญ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญไว้ประการหนึ่ง นอกจากนี้ภูมิปัญญาด้านศิลปะปัจจุบันก็เริ่มที่จะปรับเปลี่ยนไป โดยเริ่มที่จะมีการประดิษฐ์ธงตะขาบ การทำหงส์ ออกมาในรูปแบบผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น เข็มกลัด สิ่งบูชาในรถ มีการทำขนาดย่อส่วนเป็นของที่ระลึกสำหรับผู้สนใจ แต่ก็ยังไม่แพร่หลายมากนัก

4.4.2.4 ด้านความเชื่อและการนับถือผี

นอกจากการนับถือศาสนาพุทธ ชาวมอญยังนับถือผีอย่างเหนียวแน่น ผีในโลกทัศน์ของชาวมอญแบ่งเป็นผีดีและผีร้าย ผีดีจะคอยให้ความช่วยเหลือในเรื่องเดือดร้อนต่าง ๆ ให้ความคุ้มครองรักษาและในขณะเดียวกันก็อาจให้โทษได้ หากได้รับการกระทำที่ไม่พึงพอใจ อันแสดงถึงการไม่เคารพ ลบลู่คูหมิ่น ชาวมอญจึงต้องมีการเซ่นไหว้ หรือทำพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อแสดงความเคารพบูชา หรือเพื่อขอขมาลาโทษอยู่เสมอ

ผีดีของชาวมอญ ได้แก่ ผีบรรพบุรุษหรือผีเรือน (จะหลกหัย) ชาวมอญโดยทั่วไปมีผีประจำตระกูลที่ปรากฏอยู่ในรูปสัญลักษณ์เป็นพืช สัตว์ และสิ่งของหลายอย่าง เป็นต้นว่า ผีมะพร้าว ผีกระบอกไม้ไผ่ ผีข้าวเหนียว ผีงู ผีเต่า ผีม้า ผีไก่ และผีผ้า ผีบรรพบุรุษสิงอยู่ที่เสาเอกของเรือน เรียกว่า เสาผี สัญลักษณ์ของผีแต่ละอย่างจะเป็นตัวบ่งบอกได้ว่ามอญแต่ละกลุ่มนั้นอพยพมาจากที่ใด เช่น มอญเตี้ย คือ พวกที่อาศัยอยู่ในแคว้นพะลิม เป็นพวกที่นับถือผีมะพร้าว มอญเคียะ คือพวกที่อาศัยอยู่ในหงสาวดี เป็นพวกที่นับถือผีผ้า มอญญะ คือพวกที่อาศัยอยู่ในแคว้นสะเทิม เป็นพวกที่นับถือผีกระบอกไม้ไผ่ การนับถือผีบรรพบุรุษของชาวมอญสัมพันธ์กับสายตระกูลหรือระบบเครือญาติ เนื่องจากเครือญาติที่อยู่ในสายตระกูลเดียวกันต้องนับถือและเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษที่เสาเอกของบ้านต้นผีที่รับสืบทอดผีจากบรรพบุรุษทางเชื้อสายฝ่ายชาย ซึ่งตามธรรมเนียมแล้วลูกชายคนโตของตระกูลเป็นผู้รับเป็นต้นผี แต่ถ้าไม่มีผู้ชายรับเป็นต้นผีต่อไปก็ต้องเป็นน้องชายหรือลูกชายคนโตของน้องชาย ผู้ที่รับต้นผีต้องเป็นผู้ทำพิธีกรรมเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษทุกอย่าง เช่น พิธีเลี้ยงผี และพิธีรำผี ต้นผียังมีหน้าที่ดูแลปกครองกลุ่มเครือญาติในสายตระกูลเดียวกัน ไม่ให้ฝ่าฝืนข้อห้ามข้อปฏิบัติหรือ “ผิคผี”

การนับถือผีบรรพบุรุษของชาวมอญ มีข้อห้ามข้อปฏิบัติที่สมาชิกในสายตระกูลต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด มิฉะนั้นผีอาจจะลงโทษคนใดคนหนึ่งให้เจ็บป่วยหรือมีอันเป็นไปต่าง ๆ นานา และอาจถึงตายได้ เป็นต้นว่า

- ห้ามสามี ภรรยาออกตระกูลมาร่วมหลับนอนกันบนเรือน ยกเว้นลูกเท่านั้น
- ห้ามหญิงมีครรภ์ออกตระกูลมานอนบนเรือนยกเว้นลูก
- เมื่อมีคนในตระกูลตายหรือท้องในปีนั้น ห้ามคนในตระกูลจัดงานพิธีต่าง ๆ เช่น แต่งงาน

บวช เป็นต้น

- ในปีหนึ่ง ๆ คนในตระกูลจะจัดงานปีหนึ่งหลายครั้งไม่ได้ เช่น ถ้ามีการจัดงานแต่งงานแล้ว จะจัดงานบวช โกองจุก ไม่ได้ ต้องรอไปจัดปีหน้า หรือจัดงานร่วมกันในวันเดียวกันเลย

- เด็กในบ้านห้ามเล่นตุ๊กตาที่เป็นรูปปั้นคน และสัตว์ที่เป็นตระกูลผีที่นับถือ เช่น นับถือผีเต่า ก็ห้ามเล่นตุ๊กตาที่เป็นรูปเต่า

ความเชื่อในผีมอญที่เป็นเชื้อสัตว์หรือพืช มีข้อห้ามต่าง ๆ ตามผีที่ตระกูลของตนนับถือ เช่น

- ผีเต่า เมื่อคนในตระกูลที่ถือผีนี้ พบเต่าตามคันนาหรือที่ใดก็ตามต้องจับมาแกง แบ่งเช่นผีบรรพบุรุษ โดยวางสักครู่เป็นพิธีให้ผีบรรพบุรุษกิน จากนั้นจึงนำมากินกัน ถ้าผู้ใดพบเต่าแล้วไม่ยอมจับมาฆ่า ก็อาจจะพูดเป็นเกลียดว่า “เต่าเน่า” หรือ “เต่าเหม็น” ก็ได้

- ผีงู เมื่อพบงู ห้ามตี

- ผีม้า ห้ามขี่ม้า เมื่อบวชนาคให้ขี่คอแทน

- ผีไก่ เวล่านำมาแกงต้องตัดหัวแบ่งเช่นบรรพบุรุษ

- ผีข้าวเหนียว เชื่อว่าผีนี้หวงข้าว ผู้อื่นจะมาขอข้าวที่บ้านไม่ได้ ถ้าผู้ใดนำข้าวไปจะทำให้มีเหตุต่าง ๆ เช่น ไม่สบาย ต้องใช้วิธีลักเอา ห้ามบอกเจ้าของบ้าน ผู้ถือผีข้าวเหนียวมักจะนำข้าวเปลือกใส่ถังนำไปวางไว้ที่เสาดิ เมื่อถึงเวลาเลี้ยงผีจะคัดแบ่งนำไปใช้ เมื่อเกี่ยวได้ข้าวใหม่ จะนำมาใส่ให้เต็มทุกครั้ง (สุจริตลักษณ์ ศิผดุง, 2542: 16-17)

ในปัจจุบันนั้น ชาวมอญที่พระประแดงมีการนับถือผีกันน้อยมากหรือแทบไม่มีเลย จะเห็นได้จากไม่มีพิธีเลี้ยงผี หรือพิธีรำผี เพื่อบูชาเช่นไหว้ และเพื่อขอขมาเมื่อผิผิ การนับถือผีในปัจจุบันก็เพียงแต่การรับสืบทอดปฏิบัติข้อห้ามต่าง ๆ เท่านั้น เช่น บ้านที่นับถือผีเต่า ก็แค่ปฏิบัติข้อห้ามต่าง ๆ เท่านั้น แต่การทำพิธี การนับถือผีที่แท้จริงแทบไม่มีแล้ว

นอกจากความเชื่อเรื่องการนับถือผีแล้ว ชาวมอญยังมีการนับถือเจ้าพ่ออีกด้วย โดย “เจ้าพ่อ” ในภาษามอญพระประแดงเรียกว่า เป๊ะจู้ ในโลกทัศน์ของชาวมอญแล้วเจ้าพ่อมีระดับสูงกว่าผีนับจากชาวมอญอพยพมาสู่ประเทศไทยตามท้องถิ่นต่าง ๆ ต่างกลุ่มก็มีเจ้าพ่อเจ้าแม่ที่เชิญมาจากหมู่บ้านเดิมในประเทศพม่า เพื่อเป็นที่พึ่งทางใจและจัดให้มีพิธีการรำเจ้าพ่อเจ้าแม่ ซึ่งในแต่ละพื้นที่เจ้าพ่อเจ้าแม่ก็จะต่างชื่อกันไป ขึ้นอยู่กับว่าหมู่บ้านตนนับถือเจ้าพ่อองค์ใด อย่างเช่นที่พระประแดงหมู่บ้านแซ่ก็จะนับถือเจ้าพ่อหนุ่ม หมู่บ้านเวระราวก็จะนับถือเจ้าพ่อช้างพัน เป็นต้น โดยพิธีรำเจ้าพ่อจะนิยมทำหลังสงกรานต์ โดยชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้านต่าง ๆ ของอำเภอพระประแดงจัดขึ้นการรำก็จะมีการถวายดอกไม้พวงมาลัย และนำสิ่งของอาหารต่าง ๆ มาถวาย เพื่อเสร็จพิธีก็จะแบ่งกันกิน เพราะถือว่าเป็นอาหารมงคล การรำในแต่ละหมู่บ้านจะจัดเป็นพิธีเชิญเจ้าพ่อเจ้าแม่จากหมู่บ้านอื่น ๆ มาร่วมด้วย เพื่อร่วมเฉลิมฉลองโดยแบ่งการรำเป็นชุด ๆ ผู้ที่เป็นคนทรงก็จะออกอาการรำ ทั้ง ๆ ที่บางคนรำไม่เป็นมาก่อน แต่เมื่อเจ้าพ่อเจ้าแม่เข้าก็รำได้ บางครั้งบางคนก็ออกอาการแปลก ๆ เช่น เลื้อยเป็นจระเข้บ้าง วิ่งหนีเตลิดลงน้ำไปบ้าง ซึ่งพอรู้สึกตัวก็เกิดอาการงง ๆ ว่าตัวเองทำอะไรลงไป (ผู้สืบทอดพิธีการรำเจ้าพ่อ : สัมภาษณ์ ณ วันที่ 26 กรกฎาคม 2546) ในปัจจุบันการรำเจ้าพ่อก็ยังมีการจัดกันอยู่ทุกปี

4.4.2.5 ด้านการละเล่น ดนตรี นาฏศิลป์

1) การเล่นสะบ้า

สะบ้าเป็นกีฬาพื้นบ้านอย่างหนึ่งซึ่งเล่นกันอยู่ทั่วไปตั้งแต่สมัยโบราณ ปัจจุบันความนิยมในการเล่นกีฬานี้ได้ลดน้อยลงไปจนหาผู้เล่นได้ยาก แต่ที่พระประแดงยังมีเล่นกันอยู่ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ของทุกปีจนกลายเป็นประเพณี สะบ้าที่ชาวรามัญหรือชาวมอญเล่นกันอยู่มี 2 ชนิด ดังนี้

- สะบ้าบ่อน เป็นกีฬาที่เล่นกันระหว่างหนุ่มสาว มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีมากกว่าเอาแพ้ชนะ ลูกสะบ้าเป็นเพียงสื่อกลางให้หนุ่มสาวได้พบปะพูดคุยกัน สถานที่ใช้เล่น คือ ใต้ถุนบ้านหรือลานหน้าบ้าน ซึ่งฝ่ายสาว ๆ จะเป็นผู้จัดเตรียมไว้เป็นอย่างดี เริ่มตั้งแต่การปรับพื้นดินให้เรียบสะดวกในการคิดและทอย นำไม้กระดานมาทากันเป็นขอบ สิ่งที่ทำไม่ได้เลยก็คือการตกแต่งบ่อนให้สวยงาม มีโต๊ะรับแขก 1 ชุด พร้อมขันน้ำพานรอง กับกาละแม 1 จาน อยู่ด้านหน้าบ่อนเป็นการต้อนรับแขกผู้มาชม อุปกรณ์ในการเล่น ก็คือลูกสะบ้า ของฝ่ายชายทำด้วยไม้ มีฐานกลมแบน มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 4 – 6 นิ้ว ส่วนลูกสะบ้าฝ่ายหญิงมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 – 1.5 นิ้ว แต่ทำด้วยงาช้าง เขาควายหรือทองเหลือง จำนวนผู้เล่น ไม่จำกัด ทั้งนี้แล้วแต่ขนาดของบ่อน ส่วนใหญ่จะเล่นกันประมาณ 8 คู่ ชายหญิงในหมู่บ้านเดียวกันจะไม่เล่นด้วยกัน เนื่องจากส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องกัน การแต่งกายทั้งชายและหญิงก็แต่งกายแบบรามัญ การเล่นก็ต้องใช้กิริยาจากที่เรียบร้อย สุภาพตลอดเวลา แต่ปัจจุบันกิริยาการเล่นของผู้เล่นเริ่มที่จะไม่สุภาพมากขึ้น ไม่เหมือนในอดีต ความสนุกเริ่มน้อยลงไปมาก ในการเล่นสะบ้าจะมีการนำดนตรีมากล่อมบ่อนสะบ้าด้วยเพื่อมิให้เสียเหงา อันประกอบด้วย เปิงมาง ซอ ฉิ่ง หรือเป็นการบรรเลงเพลงคลอเสียงร้องเพลงทะเลแยะ เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกปรับเพราะผิดกติกา ในด้านวิธีการเล่นก่อนจะเล่นฝ่ายชายต้องไปติดต่อกับฝ่ายหญิงซึ่งเป็นเจ้าของบ่อน เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงเล่นได้ และฝ่ายหญิงจะให้เกียรติฝ่ายชายเป็นผู้เล่นก่อนในฐานะแขกต่างบ้าน ก่อนเล่นฝ่ายชายจะต้องถามฝ่ายหญิงก่อนว่าจะเล่นทุกท่าหรือไม่ เสมือนเป็นโอกาสให้ได้มีโอกาสพูดคุยกัน นอกจากนี้เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดโยนหรือคิดลูกสะบ้าไม่ถูกคู่ของตนก็จะหาโอกาสเข้าไปพูดเพื่อขอโยนหรือคิดใหม่ ท่า ต่าง ๆ ในการเล่น แต่ละหมู่บ้านที่อำเภอประแดงก็จะมีท่าเล่นที่แตกต่างกันออกไป

ตัวอย่างชื่อและท่าเล่นของหมู่บ้านทรงคนอง

1. ชินเต็ง ยืนอยู่ท้ายบ่อน เอาลูกสะบ้าวางบนหลังเท้า ก้าวไปข้างหน้าแล้วเหวี่ยงลูกสะบ้าให้ถูกลูกสะบ้าคู่ของตน

2. อีหู่ ยืนอยู่ครึ่งบ่อนแล้วเอาลูกสะบ้าวางบนหลังเท้า แล้วเหวี่ยงให้ลูก
ลูกสะบ้าคู่ของคุณ
3. อีฮาเร็ด ยืนอยู่ท้ายบ่อน เอาลูกสะบ้าวางไว้ได้ปลายเท้า ก้าวไปข้างหน้า 3
ก้าว แล้วโยลูกสะบ้าไปให้ลูกลูกสะบ้าคู่ของคุณ
4. สะเหน็ดบา เอาลูกสะบ้าวางท้ายบ่อน เอาเท้าเตะไป 2 ครั้ง แล้วนั่งลง เอามือ
คืดลูกสะบ้าให้ลูกลูกสะบ้าคู่ของคุณ
5. สะเหน็ดปือย เอาเท้าเตะไป 3 ครั้ง ทำเช่นเดียวกับท่าที่ 3
6. อีเป่ ยืนอยู่ท้ายบ่อน เอาลูกวางบนหลังเท้า โยนไปข้างหน้าพอสมควร
แล้วนั่งคืดลูกต่อไปให้ลูกลูกสะบ้าคู่ของคุณ
7. อีโซ นั่งลงกับพื้นห่างจากฝ่ายหนึ่งประมาณ 3 เมตร แล้วใช้นิ้วชี้คืด
ลูกสะบ้าให้ลูกลูกสะบ้าคู่ของคุณ
8. อีนาเงโป๊ะ เอาลูกวางประมาณครึ่งบ่อน แล้วใช้นิ้วนางคืดไปให้ลูกคู่ของคุณ
9. อีเกน เอาลูกวางให้ห่างจากลูกสะบ้าคู่ของคุณประมาณ 1 เมตร แล้วใช้
นิ้วก้อยเกี่ยวกับนิ้วก้อยคืดไปให้ลูกลูกสะบ้าคู่ของคุณ ถือว่าได้ 1 เมือง (1 เกมส์)
10. อะลองเคิง ทุกคนยืนขึ้นแล้วล้อลูกสะบ้าให้เข้าไปในแดนของอีกฝ่ายหนึ่ง
(ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอพระประแดง, มปป.)

- สะบ้าทอย

สะบ้าทอยเป็นสะบ้าอีกประเภทหนึ่งที่เล่นกันเฉพาะในหมู่ผู้ชาย ซึ่งต้อง
ใช้กำลังและฝีมือในการเล่น ท่าที่ผ่านมาจะเห็นเล่นกันเพียงแห่งเดียวคือที่วัดทรงธรรมวรวิหาร
ส่วนประกอบและวิธีเล่น มีดังนี้

1. สถานที่เล่น เป็นลานกว้างประมาณ 3 เมตร ยาวประมาณ 30 เมตร ใน
สภาพที่เป็นดินอัดแน่นและเรียบ เหมาะที่จะโยนลูกสะบ้าให้ขึ้นไปได้ไกลตามต้องการ รอบ ๆ
สถานที่ที่เล่นปิดกันด้วยไม้หนา เพื่อกันมิให้ลูกกระเด็นออกไป ความยาวของสถานที่แบ่งเป็น 3
ระดับ คือ ระดับเด็กรุ่นเล็กใช้ยาว 20 เมตร เด็กรุ่นกลางใช้ยาว 24 เมตร ระดับผู้ใหญ่ใช้ยาว 30 เมตร
2. ลูกสะบ้า แบ่งเป็น 2 แบบ ๆ หนึ่งสำหรับตั้งและอีกแบบหนึ่งสำหรับ
ทอย ลูกสะบ้าสำหรับตั้งมีจำนวน 10 ลูก ทำด้วยไม้แข็ง กลมแบน ส่วนลูกสะบ้าทอย ก็คล้ายตั้งแต่
จะต้องมีผิวเรียบเพื่อมิให้สะดุดเวลาทอย
3. การตั้งลูกสะบ้า จะตั้งข้างละ 5 ลูกเรียงกันในลักษณะรูปสี่เหลี่ยมขนม
เปียกปูน สองข้างห่างกัน 30 เมตร 3 ลูกแรกจะตั้งตรงกลางเรียงกัน เรียกว่า หัว – ตัว – หาง แต่ละ

ลูกห่างกัน 30 เซนติเมตร ส่วนอีก 2 ลูกที่เหลือ จะต้องตั้งอยู่ทางซ้ายและขวา ห่างจากลูกกลาง 30 เซนติเมตร

4. กติกา การแข่งขัน จะกำหนดไว้เป็น 3 รุ่น เดิมการแข่งขันจะไม่มี การนับคะแนน ทอยจนกว่าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะทอยลูกสะบ้าล้มหมดก่อนถือว่าชนะ มาระยะหลัง เนื่องจากอาชีพการงานและเศรษฐกิจเปลี่ยนไปจึงทำให้การแข่งขันสะบ้าทอยและกติกา เปลี่ยนแปลงไป การแข่งขันก็จะทอยกันครั้งแรก 6 ลูก และครั้งที่ 2 อีก 6 ลูก รวมเป็น 12 ลูก เมื่อ สลับข้างหรือเปลี่ยนข้างจะต้องทอยอีกข้างละ 12 ลูกเช่นกัน รวมแล้วแต่ละฝ่ายจะมีโอกาสได้ทอย ถึง 24 ลูก โดยการทอยจะต้องทอยให้ลูกตรงกลางทั้ง 5 ลูกล้มหมด

การเล่นสะบ้านี้มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ จนกลายเป็นประเพณีอย่างหนึ่งของชาวไทยเชื้อสายมอญ การทอยสะบ้าถือว่าเป็นการออกกำลังกายอย่างหนึ่ง และนับวันจะหา ดูได้ยาก เช่นเดียวกับการเล่นสะบ้าบ่อนนั่นเอง (ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอพระประแดง, มปป.)

2) ทะแยมอญ

ทะแยมอญ เป็นการละเล่นที่ใช้เป็นมหรสพได้ทั้งในงานมงคลและงาน อวมงคล เนื้อหาของคำร้องจะแตกต่างกันไปตามแต่ลักษณะงาน เช่น งานศพก็จะร้องพรรณนา ประวัติและคุณงามความดีของผู้ตาย งานแต่งงานก็จะร้องพรรณนาประวัติเจ้าบ่าวเจ้าสาว อวยพรคู่ บ่าวสาว หรือในการละเล่นสะบ้า ก็จะมีการใช้ทะแยมอญในการกล่อมบ่อนอยู่ นอกจากนี้ก็ใช้เล่น ในประเพณีต่าง ๆ เช่น การแห่นกแห่ปลา การละเล่นก็จะมีลักษณะคล้ายลำตัดของคนไทย เป็นการ ร้องโต้ตอบฝ่ายหญิงกับฝ่ายชาย และเมื่อฝ่ายชายร้องเป็นหลัก ฝ่ายหญิงก็ร้องสร้อย เมื่อฝ่ายหญิงร้อง เป็นหลัก ฝ่ายชายก็ร้องสร้อย การร้องก็จะร้องเป็นภาษามอญ มีการใช้ดนตรีควบคู่ไปด้วยเรียกว่า “โกรจยาม” หมายถึง เครื่องดนตรีประเภทสายเป็นหลัก ประกอบด้วย ซอมมอญ ขลุ่ยมอญ จะเข้มอญ เปิงมาง ฉิ่ง ปัจจุบันที่พระประแดงหาคนเล่นเป็นยากแล้ว มีประมาณ 1-2 คน ในงานต่าง ๆ ถ้ามี ทะแยมอญบางครั้งก็ต้องไปจ้างทะแยมอญจากที่อื่น เช่น บางกระดี่ และประกอบกับเด็กวัยรุ่นที่ มีเชื้อสายมอญก็ไม่สนใจที่จะสืบทอดเพราะเห็นว่าลำสมัย และไม่สามารถที่จะพูดภาษามอญ ทำให้ ไม่สามารถที่จะร้องได้ (ผู้เชี่ยวชาญทะแยมอญ: สัมภาษณ์ ณ วันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ.2546)

3) ปี่พาทย์มอญ

ปี่พาทย์มอญ เดิมใช้แสดงได้ทั้งในงานมงคลและงานอวมงคล แต่ ภายหลังงานมงคลน้อยลง จึงใช้แสดงในงานศพบ่อยขึ้น คนจึงเข้าใจว่าปี่พาทย์มอญใช้บรรเลงแต่ใน งานศพเท่านั้น ปี่พาทย์มอญแบ่งเป็น 3 แบบ คือ ปี่พาทย์มอญเครื่องห้า ปี่พาทย์มอญเครื่องคู่ และปี่ พาทย์มอญเครื่องใหญ่ เครื่องปี่พาทย์มอญในยุคแรก ๆ มีเพียง 5 ชิ้น คือ ปี่มอญ ระนาดเอก ฉิ่งวง

(หม่องใหญ่) ตะโพนมอญ และเปิงมางคอก ปัจจุบันปีพาทย์มอญที่พระประแดงหาได้ยากมาก แทบจะไม่มีแล้ว (สุจริตลักษณ์ คีฬดุง, 2542: 28)

4) รำมอญ

รำมอญ เป็นศิลปวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ของชาวมอญที่มีมาแต่โบราณ ในสมัยก่อนนั้นการรำมอญถือเป็นศิลปะการฟ้อนรำอันอ่อนช้อยที่เด็กผู้หญิงมอญควรรู้ เพราะนอกจากจะได้เงินรางวัลและเป็นที่หมายปองของหนุ่ม ๆ แล้ว ที่สำคัญยังเป็นเรื่องของบุญกุศลตามความเชื่ออีกด้วย จึงเกิดการฝึกหัดรำเรียนกันอยู่เป็นอาชีพ ซึ่งแต่ละท้องถิ่นก็จะมีลักษณะเฉพาะของตน รำมอญที่นับว่างดงามและสมบูรณ์แบบทุกท่ารำในประเทศไทยขณะนี้ คือ รำมอญของชาวปากเกร็ด แต่เดิมนั้นใช้รำได้ในทุกโอกาส ส่วนใหญ่จะใช้รำถวายผู้ที่เคารพบูชา โดยเฉพาะในโอกาสอันเป็นมงคลของผู้ที่เคารพนับถือ เช่น วันรดน้ำผู้ใหญ่ วันสงกรานต์ หรือเมื่อญาติที่เคารพนับถือหรือครูบาอาจารย์ตายลง และที่ขาดไม่ได้คือในงานศพพระแต่ปัจจุบันงานมงคลต่าง ๆ นั้นก็ให้ความสำคัญกับรำมอญน้อยลง มีการรำเฉพาะในงานศพพระ ศพผู้สูงศักดิ์ หรือศพสำคัญ ๆ เท่านั้น

เครื่องแต่งกายของนางรำ จะนุ่งซิ่นยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนสามส่วน หรือแขนกระบอก ยาวถึงข้อมือ ชายเสื้อเข้ารูปรัดเอว มีผ้าสไบพาดไหล่ซ้ายหรือผูกแบบสายสะพายก็ได้ หรืออาจจะคล้องคอ ปลอกชายทั้งสองข้างห้อยมาข้างหน้าก็ได้ ผมเกล้ามวยประดับด้วยดอกไม้ (สุจริตลักษณ์ คีฬดุง, 2542: 28)

สำหรับการรำมอญที่พระประแดง ในสมัยก่อนรำโดยสาวมอญพระประแดง แต่ปัจจุบันได้สูญไปแล้วเพราะสาวมอญพระประแดงไม่นิยมฝึกหัดกัน แต่ถ้ามีการรำมอญหน้าศพมักหามาจากปากเกร็ดและปทุมธานีเป็นส่วนมาก แต่ในปัจจุบัน มีแกนนำที่อนุรักษ์วัฒนธรรมชาวมอญมาโดยตลอด ได้คิดที่จะอนุรักษ์การรำมอญ จึงได้ไปดูท่ารำมอญที่ปากเกร็ด และก็นำมาดัดแปลง ส่งเสริมให้นักเรียนในโรงเรียนรำมอญ ในโอกาสต่าง ๆ

5) มอญร้องไห้

ในงานพิธีศพคนมอญ พระมอญ นอกจากพิธีกรรมอื่น ๆ แล้วประเพณีมอญร้องไห้ นับเป็นพิธีกรรมอีกอย่างหนึ่งที่เคยทำกันมาแต่อดีต ที่แสดงถึงความเศร้าโศกอาลัยและแสดงความกตัญญูต่อบุคคลที่ล่วงลับจากโลกนี้ไป มอญร้องไห้ นิยมทำกันในช่วงศึกสวดระหว่าง การตั้งศพบำเพ็ญกุศลและช่วงเช้ามีอีกช่วงหนึ่ง และอีกช่วงหนึ่งก็คือช่วงชักศพขึ้นเมรุหรือปราสาทเตรียมที่จะเผา

การร้องไห้แบบนี้แต่เดิมใช้ผู้หญิงอาชุนมาก ๆ ที่เป็นญาติกับผู้ตายมาเป็นคนร้องไห้ การร้องไห้ก็เป็นการร้องที่ไม่มีน้ำตาได้แต่พรรณาคุณงามความดีของผู้ตาย พรางสะอึกสะอื้นเป็นระยะ

ๆ การร้องช่วงศึกและช่วงเข้ามิดในสมัยก่อนที่ไม่มีเครื่องเสียงย่อมมีผลกระทบกระเทือนจิตใจของผู้ร่วมงานบ้างไม่มากนักน้อย บางคนฟังอยู่ก็อาจร้องให้ตามไปจริง ๆ

ปัจจุบันประเพณีมอญร้องไห้ในพิธีศพนั้นหาได้ยาก อาจจะมีอยู่ในเฉพาะกลุ่มชาวมอญที่ยังแนบแน่นอยู่กับประเพณีดั้งเดิมตามชุมชนเมืองและชนบทเท่านั้น และปัจจุบันก็เป็นการจ้างผู้ชำนาญในการร้องไห้หน้าศพทำหน้าที่แทนลูกหลานของผู้ตาย ที่พระประแดง มอญร้องไห้ก็แทบไม่มีให้เห็นแล้ว

4.4.2.6 อัตลักษณ์ด้านประเพณีทางศาสนาและประเพณีทางพิธีกรรม

1) อัตลักษณ์ด้านประเพณีทางศาสนา

1.1) ประเพณีสงกรานต์

ประเพณีสงกรานต์ คือ ประเพณีขึ้นปีใหม่ของชาวมอญ และชาวไทย ในสมัยโบราณ จะเริ่มตั้งแต่วันที่ 13-15 ของทุกปี ชาวบ้านจะเตรียมทำความสะอาดบ้านเรือนแต่เนิ่น ๆ และวันก่อนสงกรานต์ประมาณ 3-4 วัน ชาวบ้านจะเริ่มทยอยกันทำขนมประเพณีเพื่อนำไปทำบุญในวันสงกรานต์ ที่ถนนมอญเรียกว่า “กวันชะกอ” คือ กาละแม และก็มีข้าวเหนียวแดง ข้าวเหนียวแก้ว ข้าวดอกคั้ง เป็นต้น ชาวบ้านมอญจะนำอาหาร และขนมไปทำบุญที่วัด 3 วันเลย คือตั้งแต่ 13-15 ในช่วงสงกรานต์นี้จะมีประเพณีย่อย ๆ อีกหลายอย่าง เช่น การส่งข้าวสงกรานต์ การแห่นกแห่ปลา การแห่หงส์-ธงตะขาบ ประเพณีถ้ำตันโพธิ์ ประเพณีการรดน้ำคำหัวผู้ใหญ่และการไหว้บรรพบุรุษ การสรงน้ำพระ ประเพณีการเล่นสบ้าเป็นต้น ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดต่อไป

1.2) ประเพณีส่งข้าวสงกรานต์

การส่งข้าวสงกรานต์ ชาวมอญเรียกว่า “เป็งชงกราน” จะกระทำเฉพาะวันที่ 13, 14 หรือ 15 เมษายนเท่านั้น โดยที่ในแต่ละหมู่บ้านจะมีบ้านใดบ้านหนึ่งเป็นผู้รับหน้าที่หุงข้าวสงกรานต์ ส่วนค่าใช้จ่ายนั้น ถ้าบ้านใดมีฐานะดีก็อาจจะออกค่าใช้จ่ายเอง แต่ถ้าไม่สามารถจะออกค่าใช้จ่ายได้ทั้งหมดก็จะออกบอญตามบ้าน เพื่อนำเงินไปซื้ออาหารสำหรับการนี้ เมื่อถึงกำหนดส่งข้าวสงกรานต์ บ้านที่รับหน้าที่ดังกล่าวจะปลูกศาลเพื่อถวายข้าวสงกรานต์ต่อท้าวมหาสงกรานต์ ลักษณะของศาลก็คล้ายกับศาลเพียงตาประดับด้วยทางมะพร้าว กับธงสีต่าง ๆ การหุงข้าวสงกรานต์ในสมัยโบราณนั้น จะต้องนำข้าวมาซ้อมให้ขาว เก็บกากข้าวและสิ่งสกปรกให้หมด แล้วนำไปชานน้ำ 7 ครั้ง จากนั้นจึงนำไปหุงเป็นข้าวสวนแต่ให้แข็งกว่าเล็กน้อย แล้วนำมาแช่น้ำเย็นเพื่อไม่ให้ข้าวเกาะตัวกัน ครั้นแล้วก็คั้นน้ำอีกหม้อหนึ่ง ทิ้งไว้ให้เย็น โรยดอกมะลิ เอาน้ำดอกมะลินั้นใส่ลงในข้าวที่หุงไว้แล้วนำไปใส่ไว้ในหม้อดิน ส่วนกับข้าวนั้น โดยมากจะเป็นอาหารเค็ม เช่น ไข่เค็ม ปลาเค็ม เนื้อเค็ม ผักกาดเค็ม หรือยำชนิดต่าง ๆ เป็นต้น และมีของหวานได้แก่ ถั่วค้ำคัมน้ำตาล ผลไม้ที่นิยมกันก็ได้แก่ กุ้งแห้งหักมุก แดงโม เมื่อเตรียมอาหาร คาวและของ

หวานเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จัดใส่ในกระถางวางลงบนถาดเท่าจำนวนวัดที่จะไป สิ่งต่าง ๆ ทั้งหมดนี้ จะต้องเตรียมจัดไว้ให้เสร็จประมาณ 04.30 น. เพราะราว ๆ 05.00 น. สาว ๆ ในหมู่บ้านจะมารับข้าว สงกรานต์ไปส่งตามวัดต่าง ๆ เจ้าของบ้านจะเป็นผู้กำหนดว่าใครจะไปวัดไหน และเมื่อส่งข้าว สงกรานต์เรียบร้อยแล้ว ขากลับจะมีหนุ่ม ๆ มากอบคักรคน้ำและกล้วยพาราตีตามวิสัย หนุ่ม ๆ ทั่วไป (ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอพระประแดง, มปป.)

1.3) ประเพณีแห่นก-แห่ปลา

ประเพณีนี้ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์และเป็นที่เชิดหน้าชูตา ของชาวพระประแดง ประวัติของการแห่นกแห่ปลาเมื่อว่า สมัยโบราณ มีพระอาจารย์องค์หนึ่งที่มีความเชี่ยวชาญในการทำนายโชคชะตา วันหนึ่งพระอาจารย์ได้ตรวจดวงชะตาของลูกศิษย์คนหนึ่ง ซึ่งเป็นสามเณร ปรากฏว่าสามเณรอยู่ในเกณฑ์ชะตาขาด จะถึงแก่ความตายในไม่ช้า พระอาจารย์ มีความสงสารเป็นอย่างยิ่งแต่ไม่อาจจะช่วยเหลือ จึงอนุญาตให้สามเณรกลับไปเยี่ยมญาติโยมที่บ้าน เพื่อจะได้มีโอกาสพบปะก่อนตาย ระหว่างเดินทางไปตามทุ่งนา ผ่านหนองน้ำแห่งหนึ่ง น้ำแห่งขอด มีปลาตกขลักจมอยู่ในโคลนตมรังแต่จะรอความตาย สามเณรเกิดความสงสาร จึงได้จับปลาไป ปลอบในลำคลอง แล้วเดินต่อไปจนถึงบ้าน เมื่อสมควรแก่เวลาก็เดินทางกลับวัด ฝ่ายอาจารย์เมื่อ เห็นสามเณรกลับมา ก็แปลกใจ จึงได้สอบถามได้ความว่า ขณะเดินทางได้ช่วยเหลือปลาที่รอความ ตายให้กลับมามีชีวิตขึ้นยาวต่อไป พระอาจารย์จึงเข้าใจว่ากุศลที่สามเณรสร้างในครั้งนี้นักกลับเป็น พลังนิมิตส์ หนุนนำให้สามเณรมีชีวิตต่อไป จากตำนาน ทำให้ชาวมอญยึดถือเป็นตัวอย่างและปฏิบัติ สืบทอดกันมา โดยประเพณีการแห่นกแห่ปลาของชาวมอญพระประแดง ได้ยึดถือปฏิบัติมา ประมาณ 60 ปีล่วงมาแล้ว ซึ่งมีท่านอาจารย์คล้าย พงษ์เวช คนเชื้อสายมอญที่ตำบลทรงคนอง เป็น ผู้ที่ยึดมั่นในวัฒนธรรมมอญและหลักพระพุทธศาสนา มาก ท่านจึงเป็นหัวหน้าเชิญชวนชาวมอญที่ พระประแดงร่วมทำบุญประเพณีแห่ปลา ในช่วงสงกรานต์ ส่วนใหญ่จะทำในวันที่ 14 เมษายนของ ทุกปี โดยขบวนแห่จะมีชาวมอญแต่งกายแบบรามัญ แห่ไปรอบตลาดแล้วนำปลาไปปล่อยที่วัดทรง ธรรมวรวิหาร และต่อมาก็ได้มีการแห่นก ร่วมกับการแห่ปลา การจัดขบวนมีความยิ่งใหญ่มากขึ้น สวยงามมากขึ้น มีการแต่งขบวนรถ มีการละเล่นดนตรีนำหน้าขบวน จนทำให้ประเพณีการแห่นก แห่ปลาเป็นที่ชื่นชมของนักท่องเที่ยว จนกระทั่งปี พ.ศ.2506 ท่านอาจารย์คล้าย พงษ์เวช อย่างเข้าสู่วัย ชรา ทางอำเภอพระประแดงจึงรับช่วงต่อการจัดงาน และทางเทศบาลเมืองพระประแดงก็มารับ ช่วงต่อ (ประพันธ์พงษ์ เทวคุปต์, มปป.) ภายหลังมีทางหน่วยงานรัฐเข้ามาเป็นแม่ข่ายในการจัดงาน คนมอญที่แท้จริงก็เริ่มเข้าขบวนกันน้อยลง เป็นการเกณฑ์คนที่อื่นมาเดินขบวนเพื่อให้ขบวนยิ่งใหญ่ มากขึ้นสมกับเป็นงานประจำจังหวัดก็ว่าได้ ปัจจุบันก็ยังเป็นหน้าที่ของเทศบาลในการจัดงานนี้อยู่

และจะจัดกันในวันหลังจากสงกรานต์ประมาณ 1 อาทิตย์ เนื่องด้วยเหตุผลว่าช่วงสงกรานต์คนออกต่างจังหวัดกันมาก อาจจะทำให้คนมาดูงานกันน้อยลง

1.4) ประเพณีแห่หงส์-ธงตะขาบ

มอญเป็นชนชาติที่มีวัฒนธรรมอันสูงส่งมาแต่สมัยบรรพกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ที่มาของ “หงส์” คำนานเก่าของมอญเล่าต่อ ๆ กันมาว่า หลังจากพระพุทธองค์ได้ตรัสรู้พระอนุตรสัมโพธิญาณในประเทศอินเดียได้ 8 ปี ได้เสด็จโปรดเวไนยสัตว์ในแคว้นต่าง ๆ จนกระทั่งวันหนึ่งได้เสด็จมาถึง ภูเขาสัทสนมรังสิต ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของเมืองสะเทิม ทรงผินพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก ทอดพระเนตรเห็นเนินดินกลางทะเล เมื่อน้ำจืดสูงได้ประมาณ 23 วา ครั้นน้ำขึ้นเปี่ยมฝั่งก็พอมองเห็นเนินดินนั้น และบนเนินดินนั้นยังมีหงส์เมียผู้ 2 ตัว ลงเล่นน้ำอยู่ ตัวเมียเกาะอยู่บนตัวผู้ เนื่องจากมีเนินดินที่จะขึ้นเพียงนิดเดียว พระองค์จึงทำนายว่ากาลสืบไปภายหน้า เนินดินที่หงส์ทองทั้งสองเล่นน้ำนี้จะเปี่ยมหานครชื่อว่า เมืองหงสาวดี และจะเป็นที่ตั้งพระธาตุสกลุปะเจดีย์พระศรีมหาโพธิ์ พระศาสดาคำสั่งสอนของพระพุทธองค์จะรุ่งเรืองขึ้น ณ ที่นี้

ครั้นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานล่วงไปแล้วได้ 100 ปี เนินดินกลางทะเลใหญ่นั้นก็คืบขึ้นขึ้นจนกลายเป็นแผ่นดินอันกว้างใหญ่ มีพระราชบุตรของพระเจ้าเสนะ-คงคา ทรงพระนามว่า สมลกุมาร และวิมลกุมาร เป็นผู้รวบรวมไพร่พลตั้งเป็นเมืองขึ้น เป็นอันว่าเมืองหงสาวดีได้เกิดขึ้น ณ ดินแดนที่มีหงส์ทองเล่นน้ำอยู่นั้นแล้ว ดังนั้นชาวมอญในหงสาวดีจึงใช้หงส์เป็นสัญลักษณ์ของประเทศสืบแต่นั้นมา

ที่มาของ “ธงตะขาบ” เมื่อพระพุทธองค์ทรงตรัสรู้พระอนุตรสัมโพธิญาณแล้ว ก็ทรงรำลึกถึงพระมารดาผู้เคยมีอุปการะมาแต่ก่อน และขณะนั้นได้เสด็จดับขันธไปสู่ดาวดึงส์เทวโลกแล้ว พระองค์ทรงปรารถนาที่จะโปรดพุทธมารดาด้วยพระอภิธรรม 7 คัมภีร์ ซึ่งเป็นธรรมชั้นสูง จึงได้เสด็จขึ้นไปจำพรรษาอยู่บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์นั้นเพื่อแสดงธรรมดังกล่าว จนพระมารดาทรงได้สำเร็จพระโสดาบันเบื้องต้น เมื่อการแสดงธรรมครบ 3 เดือน พระพุทธมารดาก็เสด็จลอยเลื่อนเข้าสู่ธรรมชั้นพรหมวิหารสุหากาโม ส่วนเทพทั้งหลายที่ได้มีโอกาสฟังธรรมในครั้งนั้นต่างก็พากันบรรลุโสดปัตติผลเช่นเดียวกัน เมื่อครบไตรมาสแล้วพระพุทธองค์เสด็จกลับมายังโลกมนุษย์ ในครั้งนั้นได้มีมวตเทพ พระอินทร์ พระพรหม เนรมิตให้เกิดบันไดเงิน บันไดทองมารองรับ แต่เนื่องด้วยมีคนมาใส่บาตรมาก ไม่สามารถนำอาหารเข้าไปถึงพระองค์ได้ จึงทำเป็นข้าวต้มมัดเล็ก ๆ แล้วโยนใส่บาตร ดังนั้น จึงเกิดมีประเพณีใส่บาตรข้าวต้มลูกโยน ขึ้นตั้งแต่นั้นมา

นอกจากประชาชนจะนำอาหารไปใส่บาตรแล้ว ยังได้ทำการต้อนรับเฉลิมฉลองด้วยการชักธงรูปต่าง ๆ เป็นทิวแถวกล่าวโดยเฉพาะชนชาติมอญ ซึ่งอยู่ใกล้ประเทศอินเดียมากที่สุดนั้นได้ทำธง

เป็นรูปตะขาบ เป็นการต้อนรับทั้งนี้เพราะธงตะขาบมีชื่อเปรียบเทียบกับคติทางโลกและทางธรรม ชาวมอญนั้นมีจิตใจที่มุ่งมั่นอยู่ในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นการสร้างเสาเพื่อประดิษฐานตัวหงส์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของมอญ ที่อยู่ตามวัดวาอารามต่าง ๆ ในรามัญประเทศหรือวัดมอญในประเทศไทย จะอยู่บนเสาสูงตระหง่านตั้งเป็นสง่าอยู่หน้าวัด (ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอพระประแดง, มปป.) ส่วนเสาธงตะขาบก็จะเป็นเสาที่อยู่คู่กับเสาหงส์ แต่เนื่องด้วยสถานที่ไม่เอื้ออำนวย ชาวมอญที่พระประแดง จึงได้นำธงตะขาบมาดัดทำตัวหงส์ และก็นำมาแห่พร้อมกัน จึงกลายเป็นประเพณีการแห่หงส์-ธงตะขาบ (ชาวบ้าน: สัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 กรกฎาคม 2546) ที่พระประแดงจะเริ่มแห่ขบวนในวันที่ 13 เมษายนของทุกปี โดยหนุ่ม ๆ จะนั่งลอยชาย มีผ้าสไบ หรือผ้าขาวม้าไหมพาดไหล่ ส่วนผู้หญิงจะมีถุงผ้าถุง หรือโจงกระเบน เสื้อแขนกระบอก มีผ้าสไบพาดไหล่ มีนางหงส์ ซึ่งเป็นสาวงามที่คัดเลือกกันในแต่ละหมู่บ้านมาเดินขบวน ปัจจุบันประเพณีการแห่หงส์-ธงตะขาบเป็นประเพณีที่ชาวมอญร่วมใจกันจัดอย่างพร้อมเพรียงกัน ทุกหมู่บ้านจะมีการแห่ร่วมกันและแยกย้ายกันไปติดธงตะขาบของแต่ละวัดประจำหมู่บ้าน การจัดงานจะเวียนกันแต่ละหมู่บ้านเป็นเจ้าภาพแต่ละปี การจัดงานถือว่าสวยงามในแบบของชาวมอญและยิ่งใหญ่ไม่แพ้การแห่นกแห่ปลาของทางเทศบาล

1.5) ประเพณีกำดันโพธิ์

ชาวมอญถือว่าการกำดันโพธิ์ เป็นการคำจูนศาสนา และกระทำกันระหว่างวันสงกรานต์ คือวันที่ 13-15 เมษายนของทุกปี โดยถือเอาวันที่ 14 เป็นหลัก กล่าวคือ ถ้าวันที่ 14 ตรงกับวันจันทร์ คนที่เกิดวันจันทร์ต้องนำไปปักดันโพธิ์ หรือถ้าวันที่ 14 ตรงกับวันศุกร์ คนที่เกิดวันศุกร์ต้องนำไปปักดันโพธิ์ เป็นต้น

เหตุที่เอาวันที่ 14 เป็นหลัก เพราะว่าวันที่ 14 อยู่ระหว่างวันสิ้นปีกับวันขึ้นปีใหม่ ที่คนไทยเรียกกันว่าวันเนา นั่นเอง ชาวมอญถือว่าเป็นวันไม่ดี ต้องทำบุญที่เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น การปักดันโพธิ์ ซ่อมสะพาน ซ่อมทางเดิน ถ้าเลือกการปักดันโพธิ์ ก็ต้องไปหาไม้ที่มีง่ามซึ่งส่วนมากใช้ไม้กระถินนำมาปลอกเปลือกแล้วทากันให้สวยงามนำไปปักดันโพธิ์ที่วัดใดวัดหนึ่ง

1.6) ประเพณีการรดน้ำคำหัวผู้ใหญ่

นอกจากการรดน้ำสาว ๆ แล้ว บรรดาลูกหลานก็ต้องไปรดน้ำคำหัว ผู้ใหญ่ผู้เฒ่าผู้แก่ที่นับถือ ด้วยการนำโสร่งหรือเสื้อไหมไปไหว้ผู้เฒ่าผู้แก่แล้วนำน้ำผสมน้ำอบรดลงบนฝ่ามือเพื่อขอพร โดยผู้เฒ่าผู้แก่อาจจะเป็นทั้งญาติ และผู้เฒ่าผู้แก่ในทุกตำบลที่นับถือ โดยจะส่งตัวแทนหนุ่มสาวแต่ละหมู่บ้านไปร่วมกันรดน้ำขอพร

1.7) ประเพณีการสงฆ์น้ำพระพุทธรูป

ในช่วงท้ายของสงกรานต์ชาวมอญในพระประแดงก็จะมี ประเพณีสงฆ์น้ำพระพุทธรูป วัดที่มีพระพุทธรูปมากมายและสวยงามคือวัดโปรดเกศเชษฐาราม ใน ตอนเย็นหนุ่มสาวก็จะพากันนำน้ำอบไปสงฆ์น้ำพระพุทธรูปรอบวัด ระหว่างทางเดินกลับบ้านก็จะมีหนุ่มในหมู่บ้านต่าง ๆ ออกมาเล่นน้ำกับสาว ๆ ด้วยกริยาทำที่ที่สุภาพ แต่ในปัจจุบันประเพณีนี้ก็ค่อย ๆ หายไปหลังจากที่พระประแดงมีการสัญจรคับคั่งไปด้วยรถยนต์

1.8) ประเพณีสลากภัตต์

สลากภัตต์ คือ ภัตต์ที่ถวายตามสลากที่ผู้ถวายจัดให้ เช่น จับ ได้สลากเลขที่ 3 ก็ถวายแด่พระรูปที่ 3 สลากจะทำตามจำนวนพระในวัดนั้น ๆ ผู้ใดจับได้สลาก เลขที่ใด ก็ถวายตามสลากเลขที่จับได้นั้น สลากภัตต์ สันนิษฐานว่า เป็นประเพณีการทำบุญหลัง การเก็บเกี่ยวผลตามฤดูกาลของชาวนาชาวนาในภาคนั้น ๆ เมื่อเก็บเกี่ยวได้ผลผลิตมาก สิ่งแรกที่ ชาวมอญนึกถึงก็คือการแบ่งส่วนหนึ่งไว้ทำบุญ จึงเกิดเป็นประเพณีทำบุญด้วยผลไม้ ที่เรียกกันว่า “สลากภัตต์” เช่น สลากภัตต์มะม่วง สลากภัตต์ทุเรียน เป็นต้น สลากภัตต์นิยมทำในช่วงหลัง สงกรานต์ โดยเมื่อใกล้วัดทำบุญสลากภัตต์ เจ้าหน้าที่วัด (ไวยาวัจกร) จะทำการบอกบุญให้ ชาวบ้านในหมู่บ้านนั้น ๆ ทราบว่าจะทำบุญสลากภัตต์ในวันใด และชาวบ้านคนใดรับทำ สำหรับคาว หวาน พร้อมทั้งผลไม้ที่แบ่งเก็บไว้ทำบุญ เจ้าหน้าที่วัด จดจำนวนผู้รับทำสำหรับคาวหวานแล้ว เมื่อได้ จำนวนผู้รับทำสำหรับ จัดทำสลากตามจำนวนพระเพื่อให้ผู้จัดทำสำหรับจับสลากในวันบุญ เมื่อผู้ใดจับ ได้เบอร์ใดก็เตรียมยกสำหรับของตนมาตั้งไว้ หน้าสลากที่ตนจับได้ เพื่อเตรียมถวายแด่พระภิกษุที่ลง มารับถวายสลากภัตต์ตามลำดับ

1.9) ประเพณีสงฆ์น้ำพระ

เป็นกิจกรรมที่ทำหลังจากที่พระภิกษุฉันภัตตาหารเพลที่ ผู้ถวายสลากภัตต์ถวายแล้ว ประมาณบ่ายโมง ทางวัดจะจัดทำห้องน้ำสงฆ์น้ำพระเป็นรูปสี่เหลี่ยม กว้างยาวประมาณ 2 เมตร ต่อรางน้ำเข้าในห้องสี่เหลี่ยมให้ปลายรางสูงพอดีกับไหล่ของพระที่นั่ง บนเก้าอี้ สงฆ์น้ำในห้อง รางนี้ยาวตามความเหมาะสม น้ำที่ใช้สงฆ์น้ำพระ ใช้ น้ำสะอาดที่ทางวัด จัดเตรียมใส่ตุ่มไว้ โดยผสมกับน้ำอบไทยที่ทางชาวบ้านเตรียมมา ชาวบ้านจะใช้ภาชนะที่เตรียมมา ตักน้ำ เทใส่รางน้ำ น้ำจะไหลตามรางลงสู่ระดับไหล่พอดี ถ้าเป็นพระหนุ่มจะมีดอกไม้ลอยมากับ น้ำพร้อมกับบอกให้เทน้ำแรง ๆ เป็นภาษามอญว่า “โจว-โจว แหละจยาดปล่าย” แปลว่า “เท เท พระหนุ่ม” เป็นที่สนุกสนานสำหรับชาวบ้าน

1.10) ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง

ในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงดำริว่าในฤดูฝนซึ่งพระสงฆ์ต้องจำพรรษานาน อาหารการกินจะหาฉันท์ลำบากมีผลต่อสุขภาพ ดังนั้นจึงทรงมีพุทธอนุญาตให้ภิกษุฉันท์อาหารที่มีประโยชน์ที่ถือเป็นเภสัชทาน 5 ชนิด เปรียบเสมือนยา ได้แก่ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำอ้อย และน้ำผึ้ง ขึ้นอยู่กับว่าอยู่แหล่งใดจะมีเภสัชทานชนิดใดหาง่าย ดังนั้นชาวอมฤตจึงนำมาปฏิบัติโดยใช้น้ำผึ้งใส่บาตรและอยู่ในเขตที่หาน้ำผึ้งได้ง่าย โดยถือว่าเป็นการทำบุญที่ได้บุญแรงเนื่องด้วยเป็นยาสำหรับพระสงฆ์ในยามเจ็บป่วยได้ฉันท์ผสมสมุนไพรต่าง ๆ หรือพระอาจนำมาทวนบนฝ่าบาตรแล้วใช้เหยียนคน ช้างได้มีลักษณะคล้ายลูกกวาดใช้อมก็มี จึงถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ซึ่งชาวอมฤตยังปฏิบัติอยู่โดยกำหนดตักบาตรน้ำผึ้งตามวัดมอญต่าง ๆ ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ในปัจจุบันก็มีการดัดแปลงให้เข้ากับยุคกับสมัยมากขึ้น เช่น อาจจะเป็นการใช้น้ำตาลแทนน้ำผึ้ง เพราะน้ำผึ้งเริ่มที่จะหายากแล้ว

1.11) ประเพณีหยคน้ำมันเรือสำเภา

ในประวัติศาสตร์ เรือสำเภาเป็นพาหนะที่พระอรหันต์ชาวมอญ 2 รูป ได้นำพระไตรปิฎกเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย โดยได้เผยแพร่ไปตามหัวเมืองต่าง ๆ ของประเทศไทย นครปฐมจึงเป็นดินแดนแห่งแรกที่สถิตย์พระพุทธศาสนาในประเทศไทย จึงได้ชื่อว่า นครปฐม เมื่อถึงเทศกาลออกพรรษา วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี วัดมอญในเขตพระประแดงต่างจะช่วยกันจัดทำเรือสำเภาจำลองขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระโสณะกับพระอุตตระ ซึ่งเป็นพระอรหันต์ชาวมอญ โดยการทำเรื่อนั้นจะใช้โครงไม้ ทางมะพร้าว และวัสดุธรรมชาติต่าง ๆ สร้างเรือดังกล่าว เอาตัวพระไตรปิฎกตั้งไว้กลางลำเรือรอบเรื่อนั้นจะประดับไปด้วยประทีปโคมไฟ มีตะเกียงเรียงรายไว้รอบ ๆ เรือ สำหรับไว้จุด และเติมน้ำมันกันพร้อมตั้งเสากระโดงติดธงราวเป็นทิวแถวประดับประดาสวยงาม ปัจจุบันวัดมอญที่พระประแดง ที่ยังสืบทอดประเพณีนี้ไว้ คือ วัดทรงธรรมวรวิหาร วัดพญาปราบปัจจามิตร วัดแค

1.12) ประเพณีแข่งเรือ

การแข่งขันเรือในอำเภอพระประแดง นั้นเริ่มเมื่อใดไม่มีใครทราบแน่ชัด แต่คาดว่าน่าจะเริ่มจากการที่ใช้เรือเป็นพาหนะไปกลับระหว่างพระประแดงกับบางพลี ทำให้หนุ่ม ๆ อาจนึกสนุกชักชวนกันแข่งเรือจากลัดว่าใครจะถึงพระประแดงก่อนก็อาจเป็นได้ ซึ่งเดิมใช้เรือมาตซึ่งขุดจากซุงนั่นเอง เมื่อเริ่มปฏิบัติกันมากเข้าจึงเริ่มพัฒนารูปแบบหาที่แข่งกันโดยหมู่บ้านต่าง ๆ จะพายเรือมาร่วมกันแข่งเรือโดยมีผ้าสีต่าง ๆ เป็นรางวัลหากลัดได้ผ้ามากแสดงว่าชนะมาหลายรอบจนค่อย ๆ เริ่มพัฒนาจัดรูปแบบเป็นทางการขึ้น เรือที่ใช้ก็เปลี่ยนไปเพราะเริ่มสัญจรทางบกมากขึ้น การแข่งเรือแบบชาวบ้านจึงค่อย ๆ ลดลงและหายไปในที่สุด

ในปัจจุบันการแข่งเรือกลายเป็นการให้เรือจากที่อื่นเข้ามาแข่งได้ เรือจะมีการตกแต่งอย่างสวยงาม เรือไม่จำกัดจำนวน จัดตามกำหนดเดิมคือ แรม4-6 ค่ำ เดือน 11 โดยเริ่มมีเงินรางวัลและถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเป็นรางวัล ส่วนการจัดงานแบบชาวบ้านแบบเดิมก็กลายเป็นทางการเข้ามาดูแล หาเงินรายได้ให้อำเภอและมีการเปิดร้านต่าง ๆ ให้คนภายนอกเข้าชมได้ และชาวมอญก็ไปร่วมงานกันน้อยลงตามลำดับ

ประเพณี	เดือน (นับตามเดือนปัจจุบัน)											
	1 มค.	2 กพ.	3 มีค.	4 เมย.	5 พค.	6 มิย.	7 กค.	8 สค.	9 กย.	10 ตค.	11 พย.	12 ธค.
1. สงกรานต์				13-15								
2. สงข้าวสงกรานต์				13,14,15								
3. แห่นก-แห่ปลา				หลัง อาทิตย์								
4. แห่หงส์-ธงตะขาบ				13								
5. ค่ำตันไพร				14								
6. รคน้ำคำหัวผู้ใหญ่				13,14								
7. สรงน้ำพระพุทธรูป				15								
8. รำเจ้าพ่อ												
9. สลากภัตต์												
10. สรงน้ำพระ												
11. สรงน้ำเท้าพระ										ออก พรรษา		
12. ตักบาตรน้ำผึ้ง												
13. หยอดน้ำมันเรือสำเภา												
14. ประเพณีแข่งเรือ												

แผนภูมิที่ 4.1 แสดงข้อมูลงานประเพณีของชาวไทยเชื้อสายรามัญ

แหล่งที่มา: ผู้ศึกษาจัดทำขึ้นเอง

2) อัตลักษณ์ด้านประเพณีทางพิธีกรรม

2.1) ประเพณีการเกิด

ในสมัยก่อน จะมีการอยู่ไฟสำหรับผู้เป็นมารดา รกเด็กจะต้องนำมาฝังดิน เด็กคลอดใหม่จะให้นอนในกระด้งใช้ผ้าผูกเป็นกระโจมต่างมุ้ง ถ้าเป็นเด็กชายจะวางสมุดดินสอลงไปด้วยเป็นเคล็ดให้เรียนเก่ง เป็นผู้หญิงจะวางเข็มด้าย เป็นเคล็ดให้เก่งการบ้าน การเรือน ในปัจจุบันพิธีกรรมการเกิดไม่มีให้เห็นแล้วที่พระประแดง ทุกคนคลอดโรงพยาบาลกันหมด เป็นไปตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

2.2) ประเพณีการโกนจุก

การโกนจุก จะกระทำเมื่อเด็กเติบโตขึ้น การไว้จุกก็ไว้เมื่อเด็กไม่สบายบ่อย ไม่แข็งแรง หรือเป็นเด็กที่ซนมาก การโกนจุกจะไปประกอบพิธีที่วัด ในปัจจุบันการโกนจุกแทบจะไม่มีให้เห็นแล้ว แต่ก็ยังพอมิที่ให้เด็กไว้จุก

2.3) ประเพณีการบวช

การบวชของชาวมอญจะมีพิธีที่จะแตกต่างกับคนไทย ก่อนบวชผู้บวชจะต้องไปขอมาผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ บางคนอาจจะใช้เวลาในการแห่ตามบ้านผู้ใหญ่ อาจจะกินเวลาประมาณ 1-2 วัน โดยผู้บวชยังไม่ต้องปลงผม แต่งตัวนาคคล้ายผู้หญิงไทยสมัยโบราณ นุ่งผ้ายก ห่มสไบ ทัดดอกไม้มะลิ (แป้ง) ใส่สร้อยทอง เชิดขี้ผึ้งทอง เพื่อเป็นการบ่งบอกถึงฐานะเจ้าภาพด้วย โดยของไปขอมานั้น จะต้องใช้ดอกหางนกยูง มะพร้าว เทียนรูป ทำกรวยด้วยใบตอง ไปไหว้ผู้ใหญ่ตามบ้าน ๆ ทุกบ้านที่เคารพนับถือ พอวันรุ่งขึ้นก็ตั้งขบวนแห่โดยเริ่มต้นขบวนจากที่วัด ใช้การนั่งแคร่ แห่นรอบและก็กลับมาที่อุโบสถ จึงทำการปลงผม เปลี่ยนเครื่องแต่งกายเป็นนาค ชุมนั่งขาว ห่มขาว ญาติพี่น้องก็จะช่วยกันจูงนาคเข้าโบสถ์เพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่อไป (ผู้ใหญ่บ้านในชุมชน: สัมภาษณ์ ณ วันที่ 21 กรกฎาคม 2546)

2.4) ประเพณีการแต่งงาน

เริ่มต้นด้วยการทาบทามสู่ขอ ตกลงจำนวนสินสอดทองหมั้นแล้วกำหนดวันแต่งงานตามฤกษ์เหมือนกับคนไทย และเมื่อถึงวันแต่งงานก็จะมีขบวนขันหมากอันประกอบด้วย พานดอกไม้มะลิ รูปเทียนแพ ขันหมากพลู ขันสินสอดหมั้น ผ้าไหม ถาดขนมและถาดผลไม้ เมื่อขบวนมาถึงบ้านเจ้าสาว ก็มีผู้เชิญพานใส่หมากพลูของฝ่ายเจ้าสาวลงมาเชื้อเชิญถึงบ้าน มีการกินประคองเช่นเดียวกับคนไทย หลังจากนั้นพิธีกรกล่าวนำขอมาพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ทางฝ่ายเจ้าสาว พร้อมกับมอบผ้าไหว้ให้คนละ 1 สำรับ เมื่อเสร็จพิธีก็เลี้ยงอาหารแก่แขกทุกคนที่มาร่วมงาน ครั้นได้เวลาพอสมควร เจ้าบ่าวจึงลากลับ ตัวเจ้าบ่าวเองก็ต้องกลับไปด้วย พอตกลงกลางคืนจะมีขบวนนำเจ้าบ่าวมาส่งยังบ้านเจ้าสาวอีกครั้งหนึ่ง ครั้นรุ่งเช้าก่อนจะวันขึ้น เจ้าบ่าวต้องกลับไป

บ้านตนเอง ปฏิบัติเช่นนี้จนครบ 7 วัน ทางฝ่ายเจ้าสาวจึงนำขบวนมาไหว้พ่อแม่และญาติของฝ่ายเจ้าสาวด้วยผ้าไหว้ ขนมน้ำผลไม้เป็นการสิ้นสุดพิธีการแต่งงาน (สุรินทร์ ทับรอด, 2541: 48) ในความเชื่อของชาวมอญนั้น ผู้ชายจะต้องไปอยู่บ้านฝ่ายหญิง เพื่อเป็นแรงงานในบ้านฝ่ายหญิง และในสมัยก่อนการแต่งงานจะไม่มีพิธีทางสงฆ์เข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะถือว่าเป็นเรื่องของฆราวาส แต่ปัจจุบันก็ไม่ได้เคร่งครัดแต่อย่างไรขึ้นอยู่กับความสะดวก และก็เริ่มจัดแบบไทย มีพระสงฆ์ในการประกอบพิธีกันมากขึ้น เพราะถือว่าเป็นสิริมงคลให้กับคู่เจ้าสาวเจ้าสาว

2.5) ประเพณีการตาย

การตายของชาวมอญโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ตายดีและตายไม่ดี ลักษณะที่เรียกว่าตายดีนั้น ผู้ตายต้องเป็นผู้สูงอายุ ตายด้วยโรคชรา หรือเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อย หากตายภายในบ้าน จะต้องมีการตั้งศพไว้ที่บ้าน มีการทำแคร่วางศพที่เรียกว่า “โง้งเหนาะ” มีลักษณะคล้ายเตียงแต่ตกแต่งสวยงาม โดยสิ่งตกแต่งก็จะแฝงคติธรรมไว้ทั้งสิ้น แต่ถ้าหากว่าตายนอกบ้านจะไม่มีการนำศพเข้าบ้าน จะจัดงานศพที่บ้านไม่ได้ ส่วนการตายไม่ดี เช่น อุบัติเหตุตาย เป็นลมตาย ถูกฆ่าตายนั่น ศพจะเข้าบ้านไม่ได้เช่นกัน และจะไม่มีการสวดพระอภิธรรม ไม่มีการเผา ฝังเลย ไม่มีการจัดพิธีศพใดๆ ทั้งสิ้น จนเมื่อ 3-5 ปี แล้วค่อยนำศพขึ้นมาเผา

ในกรณีศพพระ จะมีการทำปราสาทมอญ ยอดของปราสาทก็ขึ้นอยู่กับลำดับของพระ ถ้าพระเป็นเจ้าอาวาสก็อาจจะ 9 ยอด หรือ 7 ยอด ถ้าเป็นพระผู้เฒ่าก็อาจจะมียอดเดียว นอกจากนี้ยังมีการทำโลงมอญ (อะลาป็อก) ซึ่งทำด้วยไม้และกระดามีการแกะสลักสวยงาม การทำโลงมอญก็จะมีพิธีที่ละเอียดและมีขั้นตอนมาก

สำหรับชาวมอญที่พระประแดงก็ได้มีการถือพิธีกรรมในงานศพทั้งสองประเภทได้อย่างเคร่งครัด ยังมีให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน ชาวมอญจะให้ความสำคัญกับพิธีจัดงานศพเพราะเชื่อว่าเป็นการให้เกียรติผู้ตาย และจะทำให้ผู้ตายไปสู่ในที่ดีๆ

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญทั้ง 21 คน ในเรื่องความสามารถและการประพฤติปฏิบัติอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมปรากฏผลดังนี้

ในด้านความสามารถในการใช้ภาษามอญของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ สามารถแบ่งได้ดังนี้ ความสามารถด้านการเขียนและการอ่าน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับเขียนไม่ได้เลยและอ่านไม่ได้เลย (ร้อยละ 76.20) อยู่ในระดับเขียนพอได้ อ่านพอได้ แต่ไม่คล่อง (ร้อยละ 19.04) และระดับเขียนได้คล่อง อ่านได้คล่องมีเพียง (ร้อยละ 4.76) ด้านการพูดและการฟัง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับพูดได้ ฟังได้คล่อง (ร้อยละ 61.90) ระดับพูดพอได้ ฟังพอได้ (ร้อยละ 33.33) และพูดไม่ได้เลย ฟังไม่ได้เลย (ร้อยละ 4.76) สาเหตุที่ชาวมอญในปัจจุบันและในอดีตไม่สามารถที่จะเขียนหรืออ่านได้นั้นก็เนื่องมาจากในชีวิตประจำวันจะเน้นด้านการพูดและการฟังมากกว่า การเรียนภาษามอญมีที่วัด

เท่านั้น โรงเรียนในอดีตก็ไม่ได้มีการสอนภาษามอญ จะเน้นการสอนภาษาไทย ชาวมอญพูดได้ ฟังได้ก็เพราะได้พูดกันต่อ ๆ มาในครอบครัว ในชุมชน ไม่ได้เรียนรู้จากในโรงเรียนจึงทำให้ไม่สามารถที่จะเขียนได้อ่านได้เป็นส่วนใหญ่ ผู้ที่เขียนได้ อ่านได้ ก็จะเป็นพระ และชาวบ้านที่สนใจศึกษา จากผลที่ออกมาที่มีคนพูดได้ ฟังได้อยู่ในระดับสูงนั้น ก็เนื่องมาจากกลุ่มเป้าหมายที่เลือกมานั้น ส่วนใหญ่จะมีอายุ 40 ปีขึ้นไป ทำให้ผลออกมาสูง แต่วัยรุ่นในชุมชนปัจจุบันจริง ๆ แล้วเริ่มไม่สามารถใช้ภาษามอญได้แล้ว ไม่ว่าจะเป็นทั้งการพูด การฟัง ถ้าพูดได้ก็จะเป็นคำ ๆ สำเนียงก็อาจจะผิดเพี้ยนไป ฟังได้เป็นคำ ๆ ส่วนด้านการเขียนและการอ่านไม่ได้แน่นอนแล้ว อັดลักษณ์ในส่วนนี้ถ้ามองในแง่การรื้อฟื้นก็คงทำได้ยาก เนื่องจากการรื้อฟื้นสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้น ผู้ที่จะปฏิบัติตามนั้นจะต้องเห็นความสำคัญของสิ่งนั้น เห็นประโยชน์ที่จะใช้ แต่ในเรื่องของภาษาที่พระประแดงนั้น ชาวมอญที่นี้ส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันแล้ว นอกจากนี้การปลูกฝัง หรือการเคร่งครัดเกี่ยวเนื่องในการที่จะให้เด็กในครอบครัวพูดภาษามอญที่นี้ก็ไม่มีการบังคับแต่อย่างใด ผู้ใหญ่ก็พูดไทยเสียส่วนใหญ่ ซึ่งเหตุผลก็อาจจะเนื่องมาจากสังคมที่นี้กลายเป็นสังคมเมืองแล้ว การติดต่อพบปะกับบุคคลภายนอกจึงมีมาก ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารจึงจำเป็นที่จะต้องเป็นภาษาสากลที่นิยมกัน ผิดไปกับที่บางกระดี่ที่ครอบครัวพูดมอญกัน เด็กในมอญจึงจำเป็นต้องพูดมอญด้วย

ด้านการแต่งกายของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ เกินครึ่งหนึ่งแต่งกายแบบทั่วไปทุกวัน คือ เสื้อ กางเกงเหมือนคนไทย (ร้อยละ 61.90) รองลงมา นุ่งผ้าถุงหรือนุ่งโสร่งบางวัน และทุกวัน ในอัตราที่เท่ากัน (ร้อยละ 14.29) และนุ่งห่มแบบพระ (ร้อยละ 9.52) จากผลที่ออกมานั้น จะเห็นได้ว่าในชีวิตประจำวันคนมอญส่วนใหญ่จะแต่งกายเหมือนคนไทย แทบจะแยกกันไม่ออก ทั้งนี้ก็เนื่องจากพระประแดงเป็นพื้นที่ที่เจริญแล้ว มีความเป็นเมืองสูง การแต่งตัวจึงเกิดการผสมผสานได้เร็วมาก และถ้ามานั่งแต่งกายแบบชาวมอญกันทุกวัน ขึ้นรถลงเรือ เดินทางไปที่ต่าง ๆ เช่น ไปทำงาน เข้ากรุงเทพก็คงกลายเป็นเรื่องแปลก การแต่งกายแบบสามัญของชาวมอญ การนุ่งผ้าถุง เสื้อแขนกระบอกสำหรับผู้หญิง และการแต่งลอบชายสำหรับผู้ชายจะเห็นได้ในวันสงกรานต์ ขบวนแห่หงส์-ธงตะขาบ และงานหรรษารามัญ ส่วนในชีวิตประจำวันที่ยังมีผู้นุ่งผ้าถุง นุ่งโสร่งอยู่บางส่วนนั้น โดยมากแล้วจะเป็นผู้ที่มีอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป เด็กวัยรุ่นไม่มีแล้วที่นุ่งผ้าถุงในชีวิตประจำวัน จะมีก็ในส่วนของการไปวัด ทำบุญต่าง ๆ

การรับประทานอาหารแบบมอญในชีวิตประจำวัน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ยังได้ทำและรับประทานอาหารมอญอยู่เป็นประจำ คือ ในทุกฤดูกาลที่วัดอุทิศบอผล (ร้อยละ 80.95) และได้ทำและรับประทานอาหารบ้างบางฤดูกาล (ร้อยละ 19.05) ส่วนคนที่ไม่เคยทาน หรือทานไม่เป็น ไม่มีเลย จากการสัมภาษณ์ ชาวมอญส่วนใหญ่จะชอบทานอาหารแบบมอญแทบทุกคน

ลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลนิยมสร้างบ้านแบบเรือนไทย โดยได้มีการประยุกต์ดัดแปลงให้ทันกับยุคสมัย (ร้อยละ 33.33) รองลงมามีลักษณะบ้านที่เป็นเรือนไทยแบบดั้งเดิมและที่เป็นลักษณะบ้านไม้ที่มีใช้เรือนไทย (ร้อยละ 23.91) เท่ากัน และมีเพียง (ร้อยละ 9.52) ที่มีการปลูกบ้านแบบปูนหรือครึ่งตึกครึ่งไม้ จากผลจะเห็นได้ว่าชาวมอญจะรักการอนุรักษ์ ชอบที่จะอยู่บ้านไม้ และชาวมอญที่พระประแดงเริ่มที่จะมีฐานะดีขึ้น การสร้างบ้านด้วยไม้ที่มีราคาจึงไม่น่าแปลกใจ เพราะถือว่าการแสดงฐานะของผู้มีเจ้าของบ้านระดับหนึ่ง แต่เนื่องด้วยสภาพความเจริญที่เข้ามา กลายเป็นย่านธุรกิจ ค่าขายมากขึ้น ดึกแถวต่าง ๆ จึงขึ้นมามากขึ้นทัศนียภาพที่สวยงาม

การรักษาพยาบาลในปัจจุบัน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลและครอบครัว นิยมการรักษาที่โรงพยาบาลทั้งหมด มีเกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 57.14) และรักษาแบบผสมกันระหว่างสมัยใหม่ และแบบดั้งเดิม (ร้อยละ 42.86) แต่ที่รักษาแบบดั้งเดิม ใช้มนต์คาถาหรือสมุนไพรอย่างเดียวไม่มีเลย สาเหตุที่ชาวมอญไม่นิยมการรักษาแบบดั้งเดิมก็เนื่องมาจาก สมุนไพรเริ่มหายากมากขึ้น คนทำที่เรียนคาถาหรือวิธีการรักษาแทบไม่มีแล้ว กรรมวิธีในการรักษาก็ยุ่งยาก ค่ารายก็แพงภาษามอญหาคนอ่านได้น้อย และบางครั้งการรักษาแบบดั้งเดิมก็หายบ้างไม่หายบ้าง ทำให้ชาวมอญเริ่มที่จะรักษาแบบสมัยใหม่แทบทั้งหมด แต่ก็มีเกือบครึ่งที่ยังใช้การรักษาแบบดั้งเดิมควบคู่กันไปในกรณีที่การรักษาแบบสมัยใหม่ไม่หาย ก็จะมาใช้การรักษาแบบดั้งเดิมเข้าช่วย เช่นการใช้มนต์คาถา ผู้ที่รักษาแบบนี้ด้วยส่วนใหญ่จะมีผู้เฒ่าผู้แก่อยู่ในบ้าน นอกจากนี้บางคนก็ใช้ยาสมุนไพรเพื่อการบำรุงร่างกายตนเองเป็นยาสมุนไพรที่ยังสามารถหาได้ เช่น ขาเขียว ขาหม้อ เป็นต้น

ด้านภูมิปัญญาด้านอาชีพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ความเห็นว่า ที่พระประแดงไม่มีภูมิปัญญาด้านอาชีพ เช่น การทำนา การสานเสื่อกก การทำขนมจีน การต่อเรือ หลงเหลืออยู่เลย แต่จะมีอาชีพอื่น ๆ เข้ามาแทนเช่น การรับราชการ รับจ้าง รัฐวิสาหกิจ เป็นต้น ส่วนการทำกะปิ การทำปลาร้า ก็ยังพอมีให้เห็นอยู่บ้าง แต่ก็ถือว่าอยู่ในระดับที่น้อยมากมีเพียง 1 - 2 หลังเท่านั้น ดังนั้นภูมิปัญญาด้านอาชีพจึงหายหมดแล้ว

ความเชื่อต่าง ๆ และการนับถือผี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลและครอบครัว เกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 52.38) ที่ไม่ได้นับถือผีแล้ว และผู้ที่นับถือผีก็มีไม่แตกต่างกันมากนัก (ร้อยละ 47.62) จะเห็นได้ว่าเมื่อเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ การเปลี่ยนแปลงที่มากขึ้น ความเชื่อทางไสยศาสตร์ การรักษาแบบดั้งเดิมก็จะลดน้อยลงไปตามลำดับ ผู้คนมีเหตุผลในการเชื่อมากขึ้น แต่ถึงอย่างไรผู้ที่นับถือผีที่พระประแดงก็ยังถือได้ว่ายังพอมียู่ แต่การทำพิธีไหว้ผี การเซ่นไหว้ผี แทบจะไม่มีใครทำแล้ว ส่วนใหญ่ที่ไม่นับถือผีก็จะเป็นอย่างนี้นับถือกันต่อ ๆ มา ทราบแล้วว่าที่บ้านนับถือผีอะไร ต้องปฏิบัติตามข้อห้ามใดเท่านั้น แต่การทำพิธีที่ครบถ้วน เครื่องครัดที่พระประแดงไม่มีใครทำแล้ว และบ้านที่นับถือส่วนใหญ่ก็จะมีผู้เฒ่าผู้แก่อยู่ในบ้าน เป็นหลักที่จะต้องให้เครื่องครัดในด้านการนับถือผี ความเชื่อต่าง ๆ

การเข้าร่วมงานประเพณีต่าง ๆ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด เข้าร่วมงานทุกครั้งที่มีโอกาส (ร้อยละ 95.24) และผู้ที่เข้าร่วมเป็นบางงานมีเพียง (ร้อยละ 4.76) ซึ่งเป็นคนที่มีใช้คนมอญ ส่วนที่ไม่เข้าร่วมงานเลยไม่มีเลย แสดงให้เห็นว่า ชาวมอญจะเคร่งครัดในเรื่องประเพณีต่าง ๆ มาก ทุกคนจะร่วมแรงร่วมใจกันไม่ว่าจะเป็นงานบุญหรือประเพณีงานแห่ต่าง ๆ แม้กระทั่งเด็กวัยรุ่นในปัจจุบันก็จะมีส่วนร่วมในการจัดงานมากขึ้น ในการร่วมกันจัดงานประเพณีต่าง ๆ นั้น จะแสดงถึงความสามัคคีของกลุ่มที่ยังเหนียวแน่นอยู่เหมือนเดิม

การประเพณีปฏิบัติทางพิธีกรรมแบบมอญของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและครอบครัว พบว่า พิธีกรรมการเกิดในปัจจุบันไม่มีใครปฏิบัติแล้ว (ร้อยละ 100.0) พิธีกรรมการโกนจุกโดยส่วนใหญ่ไม่มีใครปฏิบัติกันแล้ว (ร้อยละ 85.71) มีปฏิบัติอยู่เพียง (ร้อยละ 14.29) การบวชยังมีปฏิบัติกันอยู่เกินครึ่ง (ร้อยละ 66.67) และไม่ปฏิบัติแล้ว (ร้อยละ 33.33) การแต่งงาน เกือบทั้งหมดไม่มีการปฏิบัติแบบมอญเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 95.24) มีเพียง (ร้อยละ 4.26) ที่ยังปฏิบัติอยู่ ส่วนการตายยังมีการประกอบพิธีแบบมอญอยู่เกินครึ่ง (ร้อยละ 61.90) และที่ไม่ได้ปฏิบัติแล้ว (ร้อยละ 38.10) จากผลที่ออกมานั้น ทำให้ทราบว่าประเพณีทางพิธีกรรมที่พระประแดงไม่ว่าจะเป็นการเกิด การโกนจุก หรือการแต่งงาน ไม่ได้มีการจัดพิธีแบบมอญแล้ว แต่การบวชและการตายยังมีการปฏิบัติแบบมอญอยู่เกินครึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากคนมอญเป็นผู้ที่เคร่งครัดในศาสนาและมีความเชื่อในเรื่องบาปบุญคุณโทษ นรกสวรรค์มาก ทำให้ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและคนตายจึงยังเหนียวแน่นอยู่ การบวชจะเป็นงานที่ช่วยสืบต่อพระพุทธศาสนา ส่วนการจัดพิธีการตายอย่างเคร่งครัดก็เพื่อเป็นการให้เกียรติคนตายและทำให้ผู้ตายไปในสิ่งที่ดี ๆ

ด้านการละเล่น คนตรี นาฏศิลป์แบบมอญนั้น พบว่า ในด้านการละเล่นสะบ้าบ่อนั้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแทบทุกคน (ร้อยละ 95.24) เล่นเป็น และมีเพียง (ร้อยละ 4.76) ที่เล่นไม่เป็นแต่ก็เคยดู การเล่นตะแยมมอญนั้น มีผู้เล่นเป็นเพียง (ร้อยละ 4.76) เท่านั้น คนส่วนใหญ่จะเล่นไม่เป็นแต่เคยดู (ร้อยละ 95.24) การเล่นตะแยมมอญนั้น ผู้ที่เล่นเป็นจะต้องอาศัยทักษะการฝึกฝน ความชำนาญและสามารถร้องรำเป็นภาษามอญได้ ซึ่งในพระประแดงมีคนเล่นตะแยมมอญเป็นเพียง 2-3 คนเท่านั้น เช่นเดียวกับการเล่นปีพาทย์มอญ และการรำมอญ คนเล่นปีพาทย์มอญและรำมอญเป็นจะมีอัตราส่วนคล้ายกับตะแยมมอญ คือเล่นเป็นเพียง (ร้อยละ 4.76) นอกนั้นเล่นไม่เป็นแต่เคยดู (ร้อยละ 95.24)

การนับถือศาสนา เป็นที่แน่นอนว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด นับถือศาสนาพุทธ ถือได้ว่าเป็นศาสนาเดียวที่ชาวมอญยึดถือในจิตใจ แต่อย่างไรก็ตามที่พระประแดงก็ยังมีคนนับถือศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลามบ้าง แต่คนที่นับถือส่วนใหญ่ก็จะเป็นคนภายนอกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในพระประแดง

วิธีการอบรมถ่ายทอดทางวัฒนธรรม วิธีการที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลและครอบครัวใช้ในการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ นั้น เกือบครึ่งหนึ่งใช้วิธีการทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง ให้เกิดการเห็นคุณค่าและก็รับมาปฏิบัติตาม ร้อยละ (47.62) รองลงมาใช้วิธีการไปวัด ไปงานต่าง ๆ ตั้งแต่เล็ก จนเกิดการซึมซับจนกระทั่งโต (ร้อยละ 33.33) และใช้วิธีการเล่าตำนานประวัติปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ให้ฟังเป็นประจำ จนทำให้เกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ ถ่ายทอดโดยการถูกเลี้ยงดูโดยปู่ย่า ตายาย ผู้เฒ่าผู้แก่ในบ้าน และการใช้วิธีการพยายามให้เข้ามามีส่วนร่วมในงาน เช่น การแต่งงาน จักรรถ ทำอาหาร จัดสถานที่ เป็นต้น โดยมีอัตราส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 19.05) นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ตอบว่าเป็นจิตสำนึกของชาวมอญที่จะต้องระลึกถึงในเรื่องของประเพณีวัฒนธรรมของตนเองอยู่แล้ว (ร้อยละ 9.52) ในการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมนั้น จะเห็นได้ว่าวิธีการส่วนใหญ่จะใช้วิธีการให้เห็นเอง ทำให้ดูเป็นแบบอย่าง ไม่ใช่วิธีการบังคับ เคี่ยวเข็ญ เพราะเนื่องจากว่า การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมนั้นเป็นเรื่องที่อ่อนไหวและมีความเป็นนามธรรมสูง ถ้าใช้วิธีการบังคับแล้วเด็กที่ถูกถ่ายทอดจะรู้สึกอยากทำตาม ปฏิบัติตามและอาจจะกลายเป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมได้

จากผลที่ได้เกี่ยวกับการประพจน์ปฏิบัติของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ทำให้เราทราบว่า การดำรงชาติพันธุ์ ของกลุ่มจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ หรือกรณีแวดล้อม ซึ่งเป็นไปในแนวทาง The Circumstantialist Model เช่น Barth เสนอว่า ถึงแม้กลุ่มชาติพันธุ์จะใช้ภาษาเป็นพรมแดนทางชาติพันธุ์เพื่อแสดงถึงเอกลักษณ์ของกลุ่ม แต่สมาชิกของกลุ่มดังกล่าวต้องเปลี่ยนภาษา ตลอดจนเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนในยามที่ต้องปะทะสังสรรค์กับสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ กลุ่มชาติพันธุ์จะใช้เอกลักษณ์ของตนเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง เช่น การปรับตัวต่อช่องทางเศรษฐกิจบางประการในพหุสังคม โดยที่กลุ่มดังกล่าวอาจเน้นที่เอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่มีร่วมกัน ในกรณีของมอญที่พระประแดงก็เช่นกัน พระประแดงเป็นชุมชนเมือง เป็นสังคมเปิด คนในชุมชนจะต้องมีการปะทะสังสรรค์กับคนภายนอก ดังนั้นการใช้ภาษา หรืออัตลักษณ์ด้านอื่น เช่นการแต่งกายของชาวมอญ ก็จำเป็นจะต้องปรับเปลี่ยนในยามที่ต้องปะทะสังสรรค์กับคนอื่น เมื่อเวลานานเข้า สิ่งต่าง ๆ ก็ถูกกลืนผสมผสานเข้ามาในชีวิตประจำวัน แต่กลุ่มชาวมอญก็ยังมีอัตลักษณ์ในบางส่วนของคำขวัญอย่างเหนียวแน่น นั่นก็คืออัตลักษณ์ทางประเพณี ซึ่งในปัจจุบันถือได้ว่าประเพณีของชาวมอญกลายมาเป็นประเพณีที่สำคัญในการเชิดหน้าชูตาของจังหวัด หรือของอำเภอพระประแดง สามารถสร้างรายได้ของการท่องเที่ยวให้แก่หน่วยงานรัฐ ดังนั้น หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องหรือชาวมอญจึงพยายามที่จะดำรงอัตลักษณ์ในส่วนนี้ไว้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามชาวมอญโดยส่วนใหญ่ก็ยังมีจิตสำนึกในความเป็นมอญอยู่ และรู้ถึงการมีบรรพบุรุษ

ร่วมกัน มีศาสนาร่วมกัน มีวัฒนธรรมร่วมกัน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะถูกหล่อหลอมโดยกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม (Enculturation) ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

ตารางที่ 4.9 แสดงข้อมูลอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม		จำนวน (N = 21)	ร้อยละ	อันดับ
ความสามารถในการใช้ภาษา	ด้านการเขียน			
	ไม่ได้เลย	16	76.20	1
	พอได้บ้าง ไม่คล่อง	4	19.04	2
	ได้คล่อง	1	4.76	3
	ด้านการอ่าน			
	ไม่ได้เลย	16	76.20	1
	พอได้บ้าง ไม่คล่อง	4	19.04	2
	ได้คล่อง	1	4.76	3
	ด้านการพูด			
	ได้คล่อง	13	61.90	1
	พอได้บ้าง ไม่คล่อง	7	33.34	2
	ไม่ได้เลย	1*	4.76	3
	ด้านการฟัง			
	ได้คล่อง	13	61.90	1
	พอได้บ้าง ไม่คล่อง	7	33.34	2
	ไม่ได้เลย	1*	4.76	3
การแต่งกายในชีวิตประจำวัน	แต่งกายโดยทั่วไป (เสื้อ กางเกง)	13	61.90	1
	นุ่งผ้าถุง/นุ่งโจงกระเบน	3	14.29	2
	นุ่งผ้าถุง/นุ่งโจงทุกวัน	3	14.29	2
	พระ	2	9.52	4
การรับประทานอาหารมอญ	ทานเป็นประจำ (ทุกช่วงฤดูกาล)	17	80.95	1
	ทานบ้าง (ไม่ทุกช่วงฤดูกาล)	4	19.05	2
	ไม่ทานเลย	-	-	-

หมายเหตุ : * เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ มิใช่คนมอญ

ตารางที่ 4.9 แสดงข้อมูลอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (ต่อ)

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม		จำนวน (N = 21)	ร้อยละ	ร้อยละ
ลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน	เรือนไทยประยุกต์ (ดัดแปลง)	7	33.33	1
	เรือนไทยดั้งเดิม	5	23.81	2
	บ้านไม้แบบเดิม/ปลูกใหม่	5	23.81	2
	บ้านสมัยใหม่ครึ่งตึกครึ่งไม้/ปูน	2	9.52	4
	วัด	2	9.52	4
การรักษาพยาบาลของครอบครัวในปัจจุบัน	โรงพยาบาลทั้งหมด	12	57.14	1
	รักษาผสมผสานกัน	9	42.86	2
	แผนโบราณดั้งเดิมทั้งหมด	-	-	-
ภูมิปัญญาด้านอาชีพ (ทำนา เลี้ยงกก ขนมเงิน ต่อเรือ)	ไม่มีแล้ว	21	100.0	1
	มีอยู่	-	-	-
ความเชื่อและการนับถือผี	ไม่ได้นับถือแล้ว	11	52.38	1
	นับถืออยู่	10	47.62	2
การเข้าร่วมประเพณีต่าง ๆ	เข้าร่วมทุกงานที่มีโอกาส	20	95.24	1
	เข้าร่วมบางงาน	1*	4.76	2
	ไม่เข้าร่วมงานเลย	-	-	-
การประพฤติปฏิบัติทางพิธีกรรมของครอบครัว	การเกิด			
	ปฏิบัติ	-	-	-
	ไม่ปฏิบัติ	21	100.0	1
	การโกนจุก			
	ปฏิบัติ	3	14.29	2
	ไม่ปฏิบัติ	18	85.71	1
	การบวช			
	ปฏิบัติ	14	66.67	1
	ไม่ปฏิบัติ	7	33.33	2
	การแต่งงาน			
	ปฏิบัติ	1	4.76	2
	ไม่ปฏิบัติ	20	95.24	1
	การตาย			
	ปฏิบัติ	13	61.90	1
	ไม่ปฏิบัติ	8	38.10	2

หมายเหตุ : * เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ มิใช่คนมอญ

ตารางที่ 4.9 แสดงข้อมูลอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (ต่อ)

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม		จำนวน (N = 21)	ร้อยละ	อันดับ
การละเล่น ดนตรี นาฏศิลป์	กระบี่กระบอง			
	เล่นได้	20	95.24	1
	เล่นไม่เป็น	1	4.76	2
	ตะแบกมอญ			
	เล่นเป็น	1	4.76	2
	เล่นไม่เป็น แต่เคยดู	20	95.24	1
	เล่นไม่เป็น ไม่เคยดู	-	-	-
	เป่าพาทย์มอญ			
	เล่นเป็น	1	4.76	2
	เล่นไม่เป็น แต่เคยดู	20	95.24	1
	ไม่เคยดู ไม่เคยเล่น	-	-	-
	รำมอญ			
	เล่นเป็น	1	4.76	2
	ไม่เป็นแต่เคยดู	20	95.24	1
	เล่นไม่เป็น ไม่เคยดู	-	-	-
การนับถือศาสนา	พุทธ	21	100.0	1
	ศาสนาอื่น ๆ	-	-	-
วิธีการอบรม ถ่ายทอดทางวัฒนธรรม*	- พาไปวัด/งานตั้งแต่เด็ก เกิด การซึมซับ	7	33.33	2
	- เล่าตำนาน ประวัติปู่ย่าตายาย พ่อแม่ ให้ฟัง	4	19.05	3
	- ทำตัวอย่างให้เห็น เกิดการเห็น คุณค่าและก็ปฏิบัติตาม	10	47.62	1
	- พยายามให้มาเป็นส่วนร่วมใน งานต่าง ๆ เช่น แต่งขบวน จัด รถ ทำอาหาร จัดสถานที่ ฯลฯ	4	19.05	3
	- เลี้ยงดู คุยปู่ย่าตายาย ผู้เฒ่า ผู้แก่ในบ้าน	4	19.05	3
	- เป็นจิตสำนึกชาวมอญที่ จะต้องระลึกถึง ปฏิบัติตามอยู่ แล้ว	2	9.52	6

หมายเหตุ : * คอบได้มากกว่า 1

4.5 การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของชาวมอญพระประแดง

ในด้านอัตลักษณ์ทางสังคมนั้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านกฎระเบียบของชุมชน โดยส่วนใหญ่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่าเกิดการปรับเปลี่ยน (ร้อยละ 80.95) ผู้ที่ไม่ให้ความเห็นว่าไม่เปลี่ยน (ร้อยละ 14.29) และผู้เห็นว่าเปลี่ยนหมด (ร้อยละ 4.76)

ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน ผู้ให้ข้อมูลเกินครึ่งหนึ่งเห็นว่า ปรับเปลี่ยน (ร้อยละ 57.14) รองลงมาเห็นว่าไม่เปลี่ยน (ร้อยละ 38.10) และน้อยที่สุดคือ เห็นว่าเปลี่ยนหมด (ร้อยละ 4.76)

ด้านการรวมกลุ่มกันนั้น ส่วนใหญ่เห็นว่าปรับเปลี่ยนไป (ร้อยละ 61.90) รองลงมาเห็นว่าไม่เปลี่ยน (ร้อยละ 33.33) และเห็นว่าเปลี่ยนหมด เพียงแค่ (ร้อยละ 4.76) จากผลนั้น ทำให้เห็นว่า

อัตลักษณ์ทางสังคมไม่ว่าจะด้านกฎระเบียบต่าง ๆ ความสัมพันธ์ในชุมชน และการรวมกลุ่มนั้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยส่วนใหญ่เห็นว่าปรับเปลี่ยนไปจากเดิม อันเนื่องมาจากในปัจจุบัน ชุมชนมีคนภายนอกเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากขึ้น คนมอญมีการผสมผสานไปกับคนไทย คนจีน คนลาว ที่เข้ามาอยู่ในชุมชน ดังนั้น กฎระเบียบต่าง ๆ จะต้องมีมากขึ้น มีการคอยสอดส่องดูแลกันมากขึ้น ซึ่งไม่เหมือนในอดีตที่ไม่จำเป็นต้องกันรั้วบ้าน สามารถเดินไปมาหาสู่กันได้ แต่ปัจจุบันทำเช่นนั้น ไม่ได้แล้ว ด้านความสัมพันธ์ในชุมชนที่เปลี่ยนไปคือ วัยรุ่นในชุมชนรู้จักกันน้อยลง เนื่องจากเวลาส่วนใหญ่ก็ต้องไปเรียน ไปทำงานในสังคมภายนอก ซึ่งเวลาที่จะอยู่ในชุมชนก็น้อยลง พบเพื่อนต่างชุมชนมากขึ้น แต่ถึงอย่างไรสิ่งที่ยังเหมือนเดิมก็คือ ผู้ใหญ่ในชุมชนก็ยังสนิทสนมกันไปมาหาสู่กัน ช่วยเหลือกันโดยตลอด ส่วนของการรวมกลุ่มกันนั้น เริ่มที่จะมีมากขึ้น อาจจะเป็นทั้งกลุ่มที่รู้จักตั้งขึ้น หรือกลุ่มที่ชาวบ้านรวมตัวกันเองเพื่อช่วยเหลือกันมากขึ้น

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ด้านภาษา คนส่วนใหญ่เห็นว่าเปลี่ยนทั้งหมด (ร้อยละ 57.14) รองลงมาคือปรับเปลี่ยน (ร้อยละ 33.33) และไม่เปลี่ยน เพียงแค่ (ร้อยละ 9.52)

ด้านการแต่งกาย คนส่วนใหญ่เห็นว่าปรับเปลี่ยนไป (ร้อยละ 52.38) รองลงมาคือเปลี่ยนหมด (ร้อยละ 33.33) และไม่เปลี่ยนเลย เพียงแค่ (ร้อยละ 14.29)

ด้านอาหาร คนส่วนใหญ่เห็นว่าปรับเปลี่ยนไป (ร้อยละ 57.14) รองลงมาคือไม่เปลี่ยน (ร้อยละ 33.33) และเปลี่ยนทั้งหมด น้อยที่สุด (ร้อยละ 9.52)

ด้านที่อยู่อาศัย คนส่วนใหญ่เห็นว่าปรับเปลี่ยนไป (ร้อยละ 80.95) และเห็นว่าเปลี่ยนทั้งหมด กับ ไม่เปลี่ยนเลย มีความเห็นเท่ากัน คือ (ร้อยละ 9.52)

ด้านภูมิปัญญาการรักษาโรค ทั้งหมดมีความเห็นว่าเปลี่ยนทั้งหมด (ร้อยละ 100.0)

ด้านภูมิปัญญาอาชีพ เกือบทั้งหมดมีความเห็นว่าเปลี่ยนทั้งหมด (ร้อยละ 95.24) และเห็นว่าเพียงแค่การปรับเปลี่ยน (ร้อยละ 4.76)

ด้านประเพณีทางศาสนา คนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าไม่เปลี่ยน (ร้อยละ 76.19) เห็นว่าปรับเปลี่ยน (ร้อยละ 23.81)

ด้านประเพณีทางพิธีกรรม คนส่วนใหญ่เห็นว่าปรับเปลี่ยน (ร้อยละ 57.14) รองลงมาคือไม่เปลี่ยน (ร้อยละ 38.10) และเปลี่ยนหมดเพียงแค่ (ร้อยละ 4.76)

ด้านความเชื่อ ค่านิยมต่าง ๆ มีผู้ให้ความเห็นว่าปรับเปลี่ยนไป กับยังไม่เปลี่ยนเท่ากัน คือ (ร้อยละ 38.10) และผู้ที่เห็นว่าเปลี่ยนไปหมดแล้ว (ร้อยละ 23.80)

ด้านการละเล่น ดนตรี ศิลปะ โดยส่วนใหญ่เห็นว่าปรับเปลี่ยนไป (ร้อยละ 90.48) และเห็นว่าไม่เปลี่ยนเลยกับเปลี่ยนทั้งหมดเท่ากัน (ร้อยละ 4.76)

ด้านการนับถือผี มีผู้ให้ความเห็นว่าเปลี่ยนไปหมด และไม่เปลี่ยนเลยเท่ากัน (ร้อยละ 38.10) และเห็นว่าปรับเปลี่ยนไป (ร้อยละ 23.80)

ด้านการนับถือศาสนา ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดให้ความเห็นว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลย (ร้อยละ 100.0)

จากผลด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมข้างต้นนั้น ทำให้เราเห็นว่าสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลคิดว่าเป็นอัตลักษณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปหมดหรือแทบสูญหายไปแล้วนั้น ก็ได้แก่ ภาษา ขนบธรรมเนียมปฏิบัติด้านอาชีพ โดยภาษาเริ่มพูดมอญได้น้อยลง ในชีวิตประจำวันก็แทบไม่ได้พูดกันแล้ว ด้านขนบธรรมเนียมปฏิบัติด้านอาชีพก็แทบไม่มีแล้ว ส่วนใหญ่ก็จะประกอบอาชีพโดยทั่วไปเหมือนคนที่อยู่ในเมืองต่าง ๆ ส่วนอัตลักษณ์ที่เป็นไปในลักษณะที่เรียกว่าปรับเปลี่ยนไป คือเปลี่ยนแปลงไปแต่ยังเปลี่ยนไม่หมด ได้แก่ การแต่งกาย อาหาร ที่อยู่อาศัย ประเพณีทางพิธีกรรม การละเล่น ดนตรี ศิลปะ โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน และก็ยังพบเห็นได้อยู่บ้าง ส่วนสิ่งที่คนส่วนใหญ่เห็นว่าไม่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเลย ก็จะเป็นในเรื่องของการนับถือศาสนา และการรักษาประเพณีต่าง ๆ ที่ยังคงปฏิบัติกันอย่างเหนียวแน่น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ในด้านความเชื่อต่าง ๆ มีคนให้ความเห็นทั้งปรับเปลี่ยนไปและไม่เปลี่ยนเลย นั่นก็หมายถึงว่า ชาวมอญในพระประแดงประมาณ 50 % ยังคงยึดถือความเชื่อต่าง ๆ อยู่ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวที่เคร่งครัดในศาสนา ประเพณีต่าง ๆ และเป็นครอบครัวที่มีผู้เฒ่าผู้แก่อยู่ในบ้านอยู่ ส่วนการนับถือผีนั่นก็เช่นกัน มีผู้ให้ความเห็นทั้งปรับเปลี่ยนไปหมดแล้ว และยังไม่เปลี่ยนแปลง จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เห็นว่าไม่เปลี่ยนนั้น จริง ๆ แล้วในการทำพิธีต่าง ๆ ที่เคร่งครัดก็ไม่มีแล้ว แต่ยังเชื่อถือยึดถือปฏิบัติอยู่ว่าบ้านของคนมีการนับถือผีอยู่ ยังปฏิบัติตามข้อห้ามต่าง ๆ อยู่ แต่พิธีการเช่นไหว้ผี ไม่พบเห็นแล้วในปัจจุบัน จากอัตลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลง

ไปและปรับเปลี่ยนไปนั้น ผู้ศึกษาสามารถสรุปสาเหตุที่ทำให้อัตลักษณ์บางส่วนเกิดการเปลี่ยนแปลงและปรับเปลี่ยนได้ดังนี้

1. เกิดจากความเจริญมากขึ้นในชุมชน กลายเป็นสังคมเมือง สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เริ่มเข้ามาในชุมชนมากขึ้น
2. การเดินทาง การคมนาคมที่สะดวกมากขึ้น พระประแดงเป็นเส้นทางที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ต่าง ๆ มากมาย เป็นศูนย์กลางที่ใช้ในการเดินทาง
3. คนภายนอกเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ทำการค้า ทำธุรกิจกันมากขึ้น คนในพื้นที่หรือชาวมอญเกิดการผสมผสานได้ง่ายขึ้น
4. เด็กในปัจจุบันได้รับการศึกษาสูงขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีโอกาสออกไปภายนอกชุมชนมากขึ้น รับวัฒนธรรมภายนอกเข้ามา
5. เกิดการผสมผสานด้วยการแต่งงาน สมรสกับคนเชื้อสายอื่นทั้ง คนไทย คนจีน
6. เกิดจากการที่ประเทศไทยให้ฐานะ สิทธิเท่าเทียมแก่คนมอญ ไม่มีการแบ่งชนชั้น ทำให้วัฒนธรรมต่าง ๆ ของชาวมอญเกิดการผสมผสานได้เร็วขึ้น

นอกจากสาเหตุสำคัญดังกล่าว การที่ชาวมอญนับถือศาสนาเดียวกับคนไทย ก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมได้ง่ายขึ้น จะเห็นได้ว่าบางชาติพันธุ์ที่มีการนับถือศาสนาแตกต่างกับกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ แบบแผนในการปฏิบัติแต่ละศาสนาก็จะแตกต่างกัน การผสมผสานจึงมีได้ยากขึ้น

ถ้าหากมองการปรับเปลี่ยนของอัตลักษณ์ชาวมอญด้วยทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่แล้ว ระบบใหญ่หรือสังคมใหญ่ก็คือ สังคมไทย สังคมของชาวมอญในพระประแดง ก็เป็นส่วนย่อยส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมใหญ่ โดยนอกจากสังคมมอญแล้ว ในสังคมไทยยังมีสังคมอื่นเป็นส่วนย่อย ๆ อีก อาทิ สังคมชาวจีน สังคมชาวเขา สังคมคนแขก เป็นต้น ซึ่งสังคมย่อย ๆ เหล่านี้จำเป็นที่จะต้องปรับตัวให้สอดคล้องประสานกับสังคมใหญ่ หรือส่วนย่อยส่วนอื่น ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไป และการเปลี่ยนแปลงก็必将มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะที่สมดุล ดังนั้นสังคมชาวมอญโดยเฉพาะพระประแดงซึ่งอยู่ใกล้ความเป็นเมือง สังคมเมือง ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับตัวเองให้สามารถอยู่ในสังคม การปรับตัวของกลุ่มสังคมต่าง ๆ ก็จะมีหลายรูปแบบแตกต่างกันไป ในสังคมของชาวมอญพระประแดง การปรับตัวของอัตลักษณ์บางอย่างก็อาจจะไม่เหลือของเดิมแล้ว บางอย่างก็ยังคงที่จะรักษาอัตลักษณ์เดิมได้ไม่เปลี่ยนแปลง หรือบางอย่างก็ต้องปรับเปลี่ยนไปให้เหมาะสมกับสถานการณ์ แต่อย่างไรก็ตามชาวมอญที่พระประแดง ก็ยังมีขอบเขตกลุ่มชนของตนเอง อยู่กันเป็นพื้นที่อาณาบริเวณเดียวกัน มีวัฒนธรรมร่วมกัน มีความสำนึกในชนชาติมอญอยู่ แต่ในปัจจุบันสังคมอื่นเริ่มที่จะแพร่กระจายเข้ามาสู่เส้นขอบเขตของชาวมอญมากขึ้น ทั้งนำเทคโนโลยี ความเจริญเข้ามา คน

ภายนอกเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากขึ้นตามลำดับ ทำให้ชาวมอญเกิดการผสมผสานจนภายนอกไม่สามารถที่จะแยกออกได้ว่าใครเป็นไทยใครเป็นมอญ

ตารางที่ 4.10 แสดงข้อมูลการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของชาวมอญพระประแดง

อัตลักษณ์ต่าง ๆ	การปรับเปลี่ยน							
	เปลี่ยนทั้งหมด		ปรับเปลี่ยนบางส่วน		ไม่เปลี่ยนเลย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อัตลักษณ์ทางสังคม								
- กฎระเบียบในชุมชน	1	4.76	17	80.95	3	14.29	21	100.0
- ความสัมพันธ์ในชุมชน	1	4.76	12	57.14	8	38.10	21	100.0
- การรวมกลุ่ม	1	4.76	13	61.90	7	33.33	21	100.0
อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม								
- ภาษา	12	57.14	7	33.33	2	9.52	21	100.0
- การแต่งกาย	7	33.33	11	52.38	2	14.29	21	100.0
- อาหาร	2	9.52	12	57.15	7	33.33	21	100.0
- ที่อยู่อาศัย	2	9.52	17	80.96	2	9.52	21	100.0
- ยารักษาโรค	21	100.0	-	-	-	-	21	100.0
- ภูมิปัญญาด้านอาชีพ	20	95.24	1	4.76	-	-	21	100.0
- ประเพณีทางศาสนา	-	-	5	23.81	16	76.19	21	100.0
- ประเพณีทางพิธีกรรม	1	4.76	12	57.14	8	38.10	21	100.0
- ความเชื่อ ค่านิยม	5	23.80	8	38.10	8	38.10	21	100.0
- การละเล่น คดนตรี ศิลปะ	1	4.76	19	90.48	1	4.76	21	100.0
- การนับถือผี	8	38.10	5	23.80	8	38.10	21	100.0
- การนับถือศาสนา	-	-	-	-	21	100.0	21	100.0

4.6 อัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง

จากแนวทางการศึกษาด้านอัตลักษณ์สำคัญนั้น ผู้ศึกษาได้นิยามคำว่าอัตลักษณ์สำคัญไว้ว่า จะเป็นต้องเป็นอัตลักษณ์ที่ชาวมอญให้ความสำคัญ มีปรากฏอยู่จริง และต้องการที่จะอนุรักษ์สืบทอดต่อไป จากทั้ง 3 ตัวชี้วัด ผู้ศึกษาได้ทำการสรุปข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในเรื่องของอัตลักษณ์สำคัญไว้ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 21 คนให้ความเห็นว่าอัตลักษณ์สำคัญและมีปรากฏอยู่จริง อันดับแรกคือ ประเพณีต่าง ๆ โดยเฉพาะประเพณีสงกรานต์ และการแห่หงส์-ธงตะขาบ มากที่สุด คือ (ร้อยละ 52.38) รองลงมาก็คือ อัตลักษณ์ทางด้านนิสัยการชอบทำบุญ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ยึดหลักศาสนา (ร้อยละ 19.05) และภาษา (ร้อยละ 14.29) การแต่งกาย (ร้อยละ 9.52) และอนุสรณ์สถานต่าง ๆ เช่น วัด เจดีย์มอญ (ร้อยละ 4.76) ส่วนอัตลักษณ์สำคัญอันดับสองมีผู้ให้ความเห็นไว้ 20 คน พบผลดังนี้ ประเพณีต่าง ๆ (ร้อยละ 40.0) รองลงมาคือ ภาษาและการแต่งกาย (ร้อยละ 15.0) และการนับถือผี ความเชื่อ ค่านิยมต่าง ๆ (ร้อยละ 10.0) นอกจากนี้ก็ยังมีด้านอาหาร นิสัยการทำบุญ การละเล่นสะบ้า และพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การบวช และการตาย (ร้อยละ 5.0) อัตลักษณ์สำคัญอันดับสามมีผู้ให้ความเห็นไว้ 11 คน พบผลดังนี้ ด้านภาษา มากที่สุด (ร้อยละ 36.36) รองลงมาคือ ประเพณีต่าง ๆ ร้อยละ (27.27) และ อัตลักษณ์ด้านนิสัยที่มีความสำนึกถึงความเป็นมอญ ความเหนียวแน่นในหมู่มอญ (ร้อยละ 18.18) นอกจากนี้ก็มีด้านการแต่งกาย และการละเล่นสะบ้า (ร้อยละ 9.09)

จากผลจะเห็นได้ว่า อัตลักษณ์ที่สำคัญทั้งอันดับ 1 และ 2 ชาวมอญที่พระประแดงจะให้ความสำคัญกับด้านประเพณีเป็นอันดับแรก ทั้งนี้ก็เพราะว่าประเพณีไม่ว่าจะเป็นประเพณีสงกรานต์ แห่หงส์แห่ปลา การแห่หงส์ธงตะขาบ ยังมีการปฏิบัติกันได้อย่างเหนียวแน่น และยังมีการอนุรักษ์สืบทอดอย่างเห็นได้ชัดในปัจจุบัน และจะเด่นกว่าอัตลักษณ์ส่วนอื่น นอกจากนี้คนมอญยังให้ความสำคัญกับเรื่องศาสนา การทำบุญ ซึ่งถือได้ว่าอาจจะมีมากกว่าชนชาติอื่น ไม่ว่าจะเป็นมอญที่ใดก็ตามอัตลักษณ์ด้านนิสัยเด่นก็คงจะเป็นเช่นนี้ และที่สำคัญจะเห็นได้ว่าในด้านภาษามอญนั้น ยังมีผู้ให้ความสำคัญอยู่มากเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นความสำคัญในอันดับใดก็ตาม ภาษาจะมีส่วนสำคัญ โดยชาวมอญยังเชื่อว่า ถึงแม้ในปัจจุบันเด็กวัยรุ่นจะเริ่มพูดกันได้น้อยลง แต่คนส่วนใหญ่ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป ก็ยังพูดกันได้อยู่ และก็ยังได้ใช้อยู่บ้าง ซึ่งถือว่าเป็นอัตลักษณ์ที่เด่นและก็แตกต่างกับชาติอื่น เป็นสิ่งที่บ่งบอกเลยว่าเมื่อพูดออกมาก็รู้ทันทีว่าเป็นคนมอญ

ตารางที่ 4.11 แสดงข้อมูลอัตลักษณ์สำคัญของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 อันดับแรก

ลำดับ ความสำคัญ	อัตลักษณ์สำคัญ	จำนวน	ร้อยละ	ลำดับ
อันดับแรก	ประเพณีต่าง ๆ อาทิ การแห่หงส์-ธงตะขาบ สงกรานต์	11	52.38	1
	นิสัยที่ชอบทำบุญ ปิณฑลศาสนา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	4	19.05	2
	ภาษา	3	14.29	3
	การแต่งกาย	2	9.52	4
	อนุสรณ์สถานต่าง ๆ เช่น วัด เจดีย์มอญ	1	4.76	5
	รวม	21	100.0	
อันดับสอง	ประเพณีต่าง ๆ	8	40.0	1
	ภาษา	3	15.0	2
	การแต่งกาย	3	15.0	2
	การนับถือผี ความเชื่อต่าง ๆ	2	10.0	4
	อาหาร	1	5.0	5
	การทำบุญ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	1	5.0	5
	การเล่นสบบ้า	1	5.0	5
	พิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การบวช และการตาย	1	5.0	5
	รวม	20	100.0	
อันดับสาม	ภาษา	4	36.36	1
	ประเพณีต่าง ๆ	3	27.27	2
	นิสัยที่มีความสำนึกในความเป็นมอญ ความเหนียวแน่น	2	18.18	3
	การแต่งกาย	1	9.09	4
	การเล่นสบบ้า	1	9.09	4
	รวม	11	100.0	

นอกจากอัตลักษณ์ที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจัดอันดับความสำคัญ และยังมีปรากฏอยู่จริงนั้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดยังให้ความเห็นในอัตลักษณ์ที่ต้องการรื้อฟื้น สืบทอด โดยเห็นว่าอัตลักษณ์ที่ต้องการรื้อฟื้นสืบทอดมากที่สุดคือ อัตลักษณ์ทางประเพณีต่าง ๆ (ร้อยละ 66.67) รองลงมาคือ ด้านภาษา (ร้อยละ 33.33) และนิสัยการทำบุญ เข้าวัด (ร้อยละ 14.29) นอกจากนี้ก็มีในด้านการแต่งกาย การเล่นสบบ้า การอยากได้ประเทสมอญกลับคืนมา (ร้อยละ 9.52) และในด้านพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ขนบธรรมเนียมทางสังคม การเชิดชูสัญลักษณ์มอญ เช่น หงส์ และธงตะขาบ และด้านศิลปะ (ร้อยละ 4.76)

ตารางที่ 4.12 แสดงข้อมูลอัตลักษณ์ที่ต้องการรื้อฟื้น อนุรักษ์ สืบทอด

อัตลักษณ์ที่ต้องการรื้อฟื้น อนุรักษ์ สืบทอด	จำนวน (N = 21)	ร้อยละ	อันดับ
วัฒนธรรม ประเพณี	14	66.67	1
ภาษา	7	33.33	2
การทำบุญเข้าวัด	3	14.29	3
การเป็นเอกราชของประเทศมอญ	2	9.52	4
การแต่งกาย	2	9.52	4
การเล่นสะบ้า	2	9.52	4
ขนบธรรมเนียมทางสังคม เช่น การนับถือผู้ใหญ่ พระสงฆ์	1	4.76	7
ศิลปะการเขียนลวดลายต่าง ๆ	1	4.76	7
พิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีกรรมในงานศพ	1	4.76	7
สัญลักษณ์มอญ เช่น หงส์และธงตะขาบ	1	4.76	7

หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตัวชี้วัดทั้งการให้ความสำคัญ การมีปรากฏอยู่จริง และการต้องการอนุรักษ์สืบทอดนั้น จะเห็นได้ว่าข้อมูลที่ได้สอดคล้องกันคือ จะให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ทางประเพณี อัตลักษณ์การทำบุญ เข้าวัด และอัตลักษณ์ทางภาษา ดังนั้นอัตลักษณ์ทั้ง 3 อย่างถือได้ว่า เป็นอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง

4.7 การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง

4.7.1 วิธีการในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ สามารถแบ่งออกได้ 2 ลักษณะคือ

4.7.1.1 วิธีการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญในลักษณะรูปธรรม

1) การจัดทำหนังสือ

- การทำหนังสือโดยพระ ส่วนใหญ่จะเป็นหนังสืออนุสรณ์ในงานศพ ซึ่งจะมีการใส่เนื้อหาของแต่ละคนต่าง ๆ ของชาวมอญ ภาษาของชาวมอญ และประวัติความเป็นมาต่าง ๆ ของชาวพระประแดง
- การทำหนังสือเผยแพร่โดยศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูลโดยตรง จะมีการรวบรวมประวัติ วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ เอาไว้ในหนังสือ เพื่อที่จะเผยแพร่แก่บุคคลที่สนใจ และก็จะใช้เผยแพร่ในโอกาสต่าง ๆ

- การจัดทำหนังสือโดยแกนนำชาวบ้านที่มีความรู้ ประสบการณ์ด้าน ประเพณีวัฒนธรรมของชาวมอญพระประแดงเป็นอย่างดี เป็นการนำหนังสือที่มีอยู่และที่ได้มา รวบรวมจัดทำขึ้น เพื่อให้กับผู้สนใจและนักศึกษาที่เข้ามาขอข้อมูล

2) การทำแผ่นพับ ประชาสัมพันธ์ ส่วนใหญ่จะเป็นการทำ ประชาสัมพันธ์ในช่วงเทศกาลการจัดงาน เช่น การจัดงานสงกรานต์ การแห่นก-แห่ปลา หรือการแห่ หงส์ทรงตะขาบ

- แผ่นพับประชาสัมพันธ์ออกโดยหน่วยงานรัฐ เช่น เทศบาล ซึ่งใช้ในการ โฆษณา ประชาสัมพันธ์ การจัดงานสงกรานต์ของทางเทศบาล มีการใส่ประวัติของงาน สงกรานต์ ประเพณีต่าง ๆ ของชาวมอญ การละเล่น เป็นต้น

- แผ่นพับประชาสัมพันธ์ออกโดยศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นแผ่นพับ ที่ใช้เผยแพร่ให้กับผู้สนใจที่เข้ามาขอข้อมูล

- แผ่นพับ เอกสารเผยแพร่ในการจัดงานแห่หงส์-ทรงตะขาบ จัดทำขึ้น โดยกลุ่มชาวบ้านที่เป็นเจ้าภาพในการจัดงานแต่ละปี

- เอกสารเผยแพร่ด้านภาษามอญ ติดตามสถานที่ต่าง ๆ ที่ชุมชน ซึ่ง เป็นเอกสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ภาษามอญ คำอ่าน คำเขียนและคำแปล เผยแพร่ครั้งละคำ จะออกทุก 15 วัน เรียกว่า เอกสาร 15 วัน คำ

3) การจัดแสดง โชว์ ส่วนใหญ่จะเป็นไปในลักษณะการจัดขบวนแห่ มี การประดับประดาอย่างสวยงาม จัดแต่งรถขบวนทั้งในส่วนของเทศบาลและชาวบ้าน นอกจากนี้ ในส่วนของเทศบาลในช่วงสงกรานต์ก็จะมีการกวนกาละแมโชว์ ซึ่งเป็นขนมขึ้นชื่อของชาวมอญ พระประแดง มีการโชว์บ่อนสะบ้า ซึ่งในการจัดงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแห่หงส์-ทรงตะขาบ หรือการแห่นก-แห่ปลา ก็จะสอดแทรกการโชว์ในเรื่องของการแต่งกายแบบรามัญของผู้ร่วมขบวน

4) การจัดนิทรรศการ อบรม สัมมนา การประชุม ในส่วนของการจัด นิทรรศการจะเป็นการจัดโดยเป็นตัวแทนของจังหวัดไปจัดนิทรรศการตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ห้อง สยามหลวง ในงานเฉลิมฉลองต่าง ๆ ซึ่งเป็นการนำวิถีชีวิตชาวมอญที่พระประแดงไปเผยแพร่ให้ คนภายนอกได้รับทราบ ในส่วนของการประชุมจะเป็นไปในลักษณะการประชุมเพื่อเตรียมงานใน การจัดงานมากกว่าเป็นการประชุมเพื่อเผยแพร่ให้แก่บุคคลภายนอก ด้านการอบรมจะมีการอบรม สอนภาษามอญที่ศูนย์เรียนภาษามอญที่วัดอาษาสงคราม โดยเป็นการสอนฟรี ผู้เรียนไม่เสีย ค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น เป็นการอบรมเพื่อให้ผู้สนใจได้เรียนรู้ภาษามอญ ปัจจุบันก็มีผู้เรียนบ้างแต่ก็ ไม่มากนัก คนที่เรียนส่วนใหญ่จะเรียนเพื่อรู้ นำไปใช้ในการค้นคว้าเอกสาร เป็นอาจารย์นักศึกษา

ส่วนชาวบ้านในชุมชนยังมีส่วนน้อยอยู่ เนื่องจากให้เหตุผลว่าไม่มีเวลา เรียนไปก็ไม่ต้องเอาไปใช้ประโยชน์อะไร เพราะในปัจจุบันก็พูดกันน้อยลง

5) การจัดประกวด แข่งขัน ที่มีอยู่ก็จะเป็นในส่วนของเทศบาลมีการประกวดนางสงกรานต์ แต่การประกวดในที่นี้ก็ไม่ได้ใช้ในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ชาวมอญเลย เพราะนางงามส่วนใหญ่ก็เป็นนางงามเดินสาย มีการประกวดบ่อนสะบ้าแต่ชาวบ้านก็ไม่ได้ให้ความสนใจมากนัก ในส่วนการจัดงานของชาวมอญไม่มีการประกวดแต่อย่างใด เพราะให้เหตุผลว่าการประกวด แข่งขันกันจะยิ่งทำให้เกิดการแตกความสามัคคีกัน ชาวบ้านที่มาร่วมงานทุกคน ทุกหมู่บ้านก็ร่วมแรงร่วมใจกันเต็มที่ ถ้ามีการให้รางวัลกันเกิดขึ้น จะทำให้คนที่ไม่ได้เสียใจ และก็ก่อให้เกิดปัญหาในการจัดงาน ไม่ได้สร้างผลดีใด ๆ ทั้งสิ้น ส่วนใหญ่การแข่งขันจะเป็นไปในลักษณะการแข่งขันกันในที่ ชื่นชมกันเอง ไม่มีการตัดสินหรือการให้รางวัล

6) การสร้างแหล่งรวบรวมข้อมูล การค้นคว้า ยังถือได้ว่าที่พระประแดงยังมีน้อย แหล่งค้นคว้าส่วนใหญ่ก็คือ ที่ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอพระประแดง การรวบรวมข้อมูลที่นี่ก็ยังมีไม่มากนัก นอกจากนี้ก็มีข้อมูลตามวัดต่าง ๆ การค้นคว้าข้อมูลจะสามารถทำได้ก็โดยการสอบถามข้อมูลจากผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านประเพณีต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เป็นการเล่าให้ฟัง ซึ่งบางครั้งข้อมูลที่ได้ อาจไม่ครบถ้วนและก็ขาดหายไปบ้าง แต่ละบ้านของชาวมอญก็มีหนังสือต่าง ๆ เกี่ยวกับชาวมอญอยู่บ้าง แต่ก็กระจัดกระจายกันไปไม่มีศูนย์รวมข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย

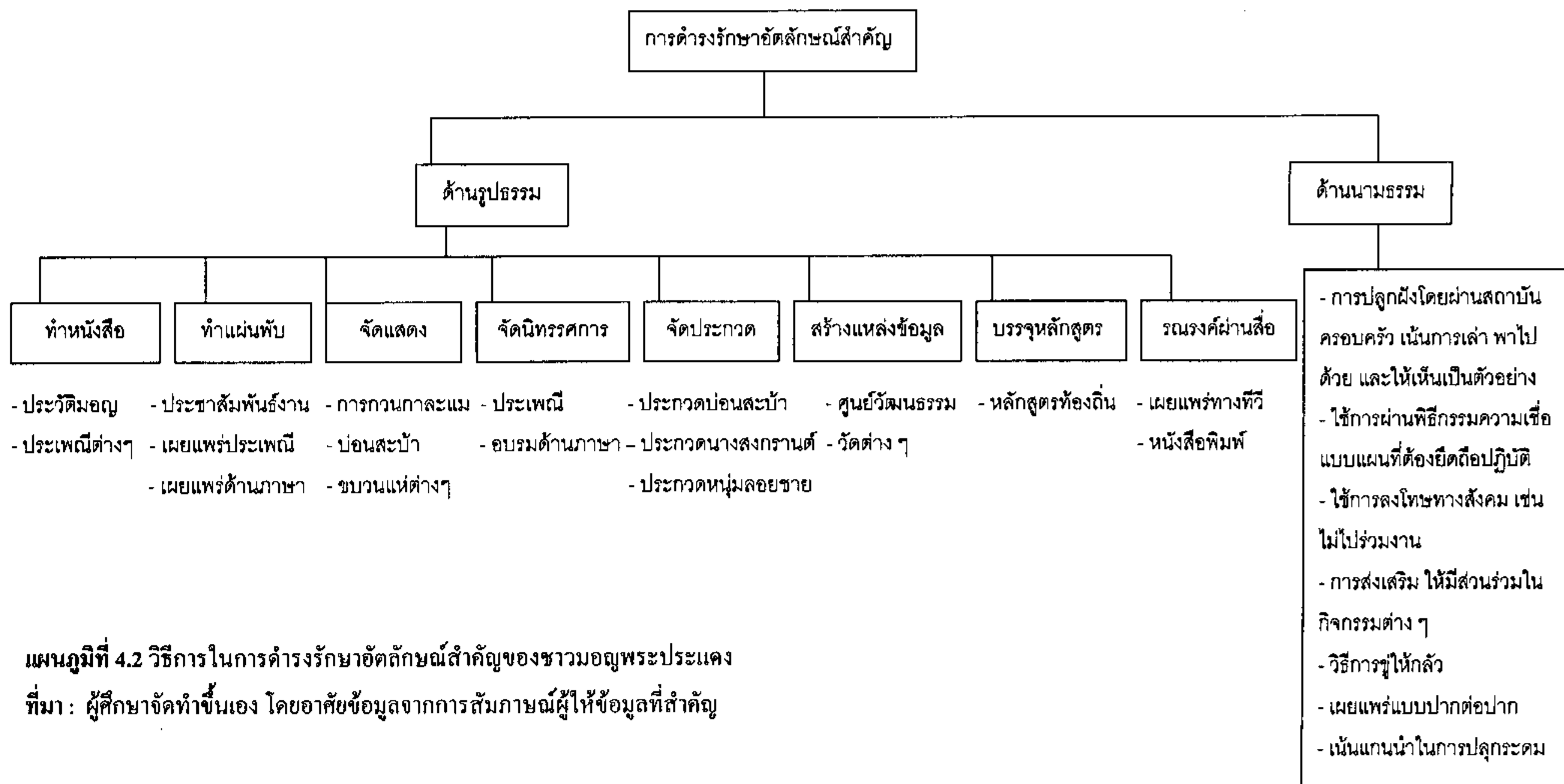
7) การบรรจุในหลักสูตร ในปัจจุบันรัฐบาลได้มีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นตามโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งที่พระประแดงก็เริ่มที่จะมีการบรรจุหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนต่าง ๆ ให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองในวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนตนเอง มีการบรรยายในห้อง และการให้นักเรียนสะสมผลงานในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งการบรรจุหลักสูตรก็เพิ่งเริ่มทำได้ไม่นาน จึงยังไม่มีประเมนผลหลักสูตร

8) การรณรงค์ผ่านสื่อต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเน้นในส่วนของเทศบาลจัด ซึ่งจะมีการรณรงค์ผ่านสื่อทางทีวี วิทยุต่าง ๆ ในช่วงการจัดงาน ได้การสนับสนุนการรณรงค์จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ส่วนการจัดงานแห่งสั-รงตะขาบ หรือประเพณีต่าง ๆ วิถีชีวิตของมอญของชาวบ้านก็มีการเข้ามาถ่ายทำรายการบ้าง แต่ลักษณะเช่นนี้ก็ไม่ได้ถือว่าเป็นการดำรงรักษาวัฒนธรรมมากนัก เพราะชาวบ้านก็ทำกันอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว ที่เข้ามาถ่ายทำก็เข้ามาถ่ายทำเองเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง ชาวบ้านไม่ได้หวังที่จะให้เข้ามา แต่ถึงอย่างไรชาวบ้านก็เต็มใจที่อยากให้คนภายนอกได้รับทราบวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของตน

4.7.1.2 วิธีการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญในลักษณะนามธรรม

- 1) การปลูกฝังโดยครอบครัว เป็นการซึมซับโดยการเล่าประวัติ การไปวัดในสมัยก่อน พาไปวัดด้วย ให้เห็นเป็นตัวอย่าง
- 2) ใช้วิธีการผ่านพิธีกรรมความเชื่อต่าง ๆ แบบแผนที่จะต้องยึดถือปฏิบัติกันสืบต่อมา
- 3) การลงโทษทางสังคม โดยมีใช้การว่ากล่าวตักเตือนกันตรง ๆ แต่อาศัยการตักเตือนนินทาบ้าง และก็จะเข้าไปในลักษณะที่ถ้าบ้านไหนไม่ช่วยงาน ไม่ร่วมงาน เวลาบ้านนั้นจัดงานใด ๆ ก็ตาม ผู้คนในหมู่บ้านก็จะไปช่วยงานน้อยเช่นกัน
- 4) ใช้การส่งเสริม ผลักดันให้มีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการจัดงานมากขึ้น โดยเฉพาะวัยรุ่นในปัจจุบัน
- 5) ใช้วิธีการชูให้กลัว ในลักษณะที่เล่าเกี่ยวกับผลของการไม่ปฏิบัติตามลบหลู่ความเชื่อ แบบแผนต่าง ๆ ให้เด็กเกิดความกลัว
- 6) ใช้การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก ใช้การบอกกล่าวกันเป็นเครือข่าย
- 7) เน้นแกนนำในการจัดงาน ให้แกนนำเน้นการปลุกกระดม ชักชวนให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญและก็มาร่วมงาน

กระบวนการในการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมชาวมอญพระประแดง ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการจัดเทศกาลทางสังคม และกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านสถาบันครอบครัว ชุมชน มากกว่าที่จะใช้การถ่ายทอดโดยผ่านระบบการศึกษา ซึ่งการถ่ายทอดผ่านระบบการศึกษา เพิ่งเริ่มมีการดำเนินการในการบรรจุหลักสูตรท้องถิ่น มีการสอนในวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ประเพณีของชาวมอญ และสอนในเรื่องของการแกะลายโลงมอญ นอกจากนี้ก็จะมีอัตลักษณ์ในด้านภาษาที่จะผ่านระบบการศึกษาแต่ก็ไม่ใช้การศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นการอบรมที่เปิดสอนให้กับบุคคลภายนอก

4.7.2 สถาบันที่มีส่วนในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญและเหตุผลในการดำรงรักษาในปัจจุบัน

4.7.2.1 กลุ่มชาวบ้าน อันประกอบไปด้วย สถาบันครอบครัว กลุ่มชมรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ซึ่งเหตุผลในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญก็สามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) เป็นจิตสำนึกที่ต้องการทำไปเพื่อให้ลูกหลานรักกัน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ต้องการให้เด็กปัจจุบันประพฤติปฏิบัติสืบต่อไป
- 2) เป็นประเพณีที่จำเป็นจะต้องยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันไป
- 3) ทำไปเพื่อการอนุรักษ์เอกลักษณ์อันดีไว้ ไม่ให้ถูกทอดทิ้ง เป็นการกระทำที่ไม่ได้หวังเรื่องรายได้ ผลประโยชน์ทางวัตถุ
- 4) ทำไปเพื่อความเชื่อเรื่องบุญกุศล
- 5) เพื่อความสามัคคี เพื่อการรวมกลุ่มกัน ซึ่งเป็นผลประโยชน์ของการจัดงาน

4.7.2.2 กลุ่มหน่วยงานรัฐ ซึ่งประกอบไปด้วย เทศบาล อำเภอ อบต. ททท. ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น โดยเหตุผลในการดำรงรักษาสามารถสรุปได้ดังนี้

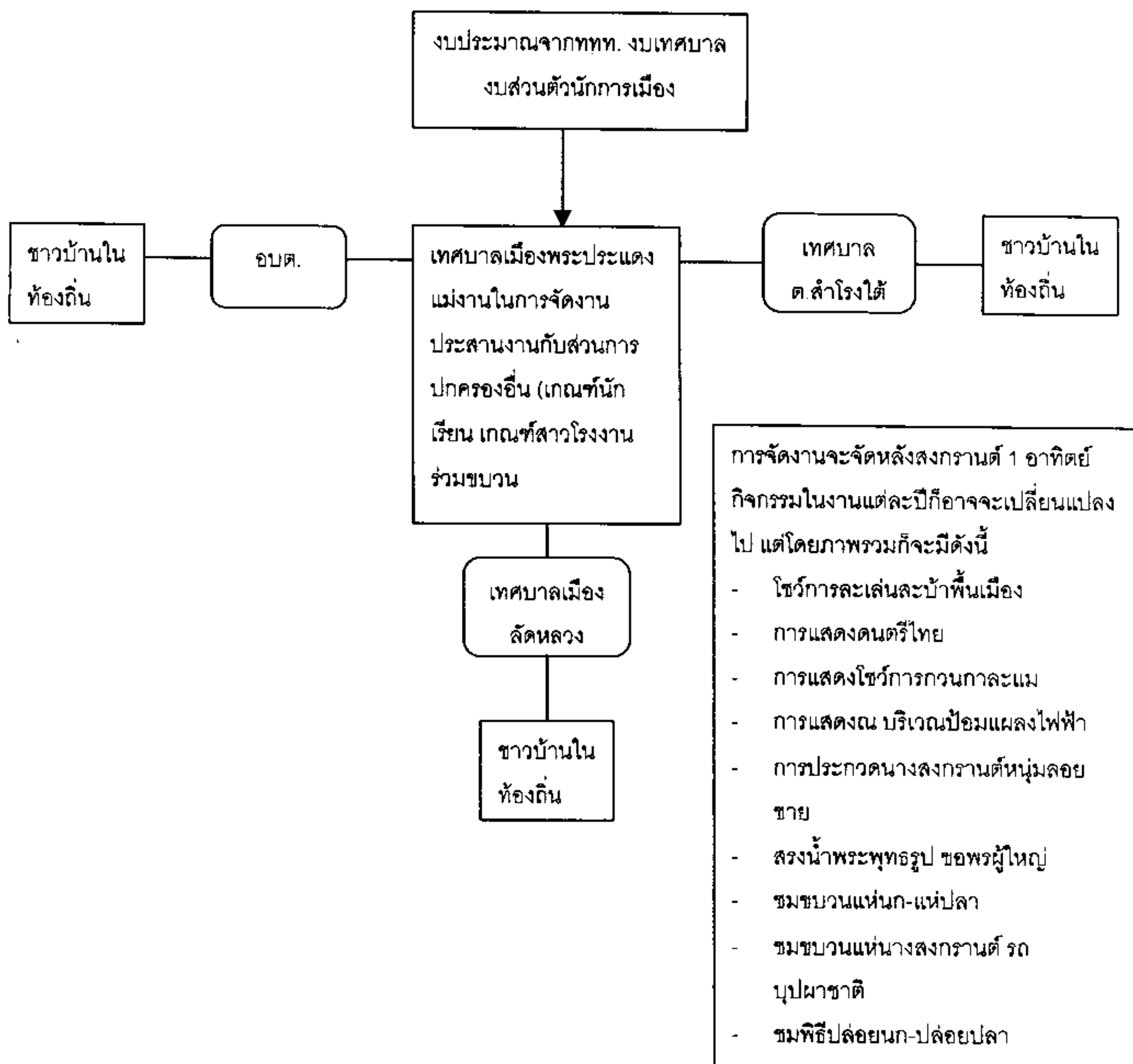
- 1) เพื่อการสร้างรายได้ในเรื่องการท่องเที่ยวให้แก่จังหวัด อำเภอ
- 2) เป็นการสร้างชื่อเสียง ภาพลักษณ์ของทางจังหวัด โดยนำความเป็นรามัญมาเป็นจุดขาย
- 3) เพื่อการหวังผลทางการเมือง ทำไปเพื่อธุรกิจ
- 4) เป็นนโยบายรัฐที่ต้องการสนับสนุนรณรงค์ในด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 5) ทำไปเพื่อหน้าที่ “เจ้าเมืองดาหลาต้องหลาวดาตาม” จำเป็นต้องให้ความร่วมมือ

- 6) เพื่อสืบทอดอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดี เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น

4.7.2.3 โรงเรียน มีเหตุผลในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ดังนี้

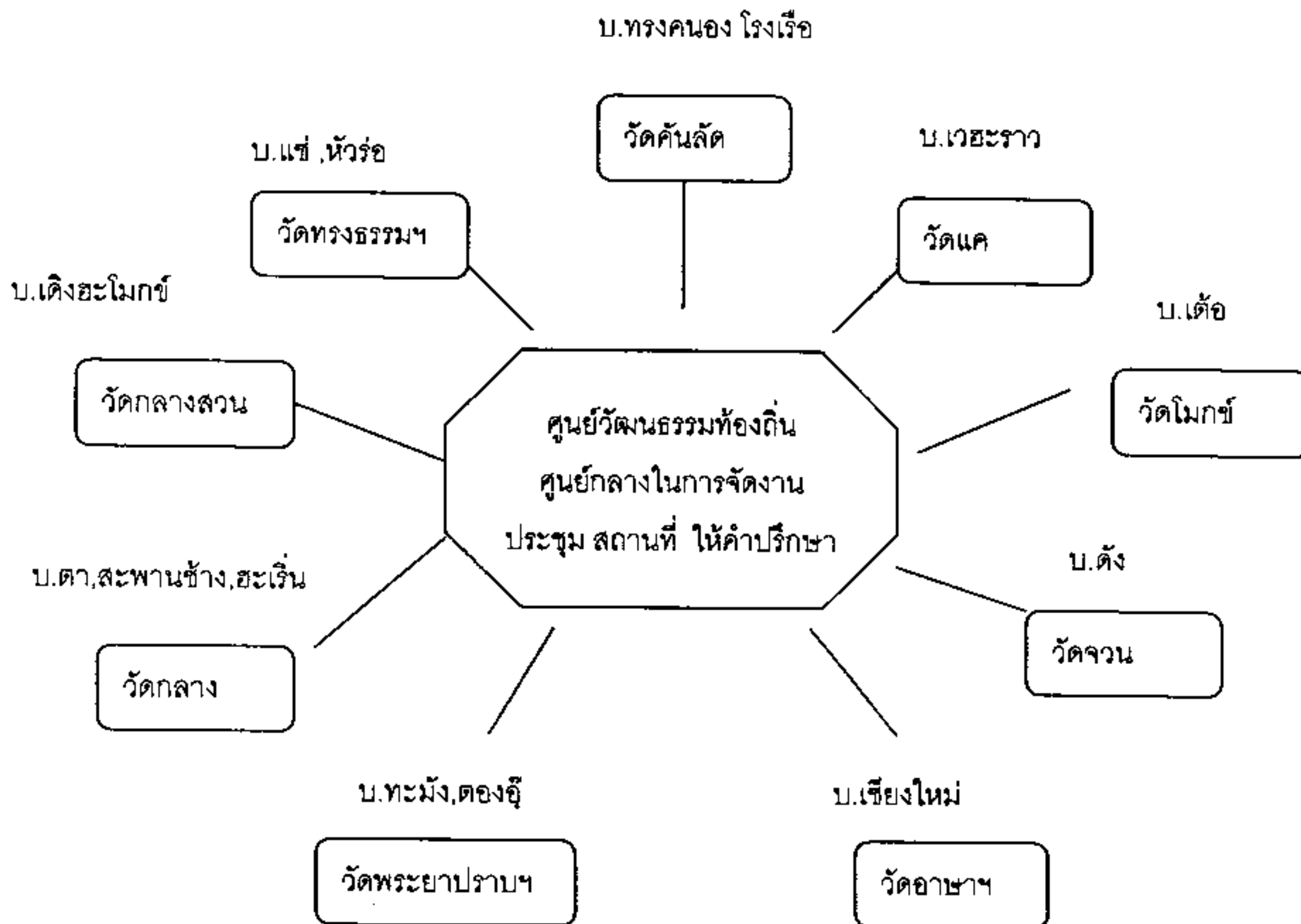
- 1) เพื่อเป็นหน้าที่ และมีส่วนร่วมในชุมชน “เจ้าเมืองดาหลาต้องหลาวดาตาม” ถ้าไม่ทำก็จะลำบาก
- 2) เป็นการช่วยเหลือสังคมและชุมชน มีจิตสำนึกที่จะต้องทำ
- 3) มีความผูกพันกับชุมชน วัด ชาวบ้าน ซึ่งเป็นสิ่งที่จะต้องเกื้อกูลกัน
- 4) เพื่อเป็นหน้าเป็นตา เป็นชื่อเสียงกับทางโรงเรียน
- 5) เป็นหลักสูตรที่เริ่มมีการบังคับให้มีหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการสร้างผลงานให้กับนักเรียน การสะสมงาน
- 6) เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เต็มใจส่งเสริมอย่างแท้จริง

4.7.2.4 หน่วยงานเอกชน เหตุผลในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ก็เพื่อต้องการที่จะประชาสัมพันธ์สินค้า โฆษณาสินค้า ส่งเสริมการตลาดของบริษัท และก็เป็น การช่วยเหลือให้การดำเนินงานในการจัดงานเป็นไปด้วยดี ราบรื่นมากขึ้น เนื่องจากจะมี ส่วนช่วยในการสนับสนุนในด้านงบประมาณ

แผนภูมิที่ 4.3 เครือข่ายในการจัดงานสงกรานต์ของเทศบาลเมืองพระประแดง

ที่มา : ผู้ศึกษาจัดทำขึ้นเองโดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

แผนภูมิที่ 4.4 แสดงเครือข่ายในการจัดงานแห่งส-ระตะขาบของชาวรามัญ อำเภอพระประแดง

ที่มา : ผู้ศึกษาจัดทำขึ้นเองโดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

หมายเหตุ : งบประมาณในการจัดงาน แต่ละหมู่บ้าน แต่ละวัดจัดหาตนเอง เวียนกันเป็นเจ้าภาพในการจัดงานในแต่ละปี ศูนย์วัฒนธรรมมีบทบาทในการเป็นที่ปรึกษา เป็นประธานในการประชุมเพื่อเพื่อสถานที่ในการจัดงาน ในการประชุมแต่ละวัดก็จะส่งตัวแทนในการเข้าประชุม และก็นำไปประสานกับลูกบ้านแต่ละหมู่บ้าน

4.7.3 บุคคลสำคัญที่ช่วยในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ความเห็นเกี่ยวกับบุคคลสำคัญที่มีส่วนในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ไว้ดังนี้ บุคคลที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ กลุ่มผู้นำที่ไม่เป็นทางการ/แกนนำในการจัดงาน (ร้อยละ 66.67) ซึ่งจะเป็นพลังสำคัญในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญ ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่จะเชื่อผู้นำมากกว่าหน่วยงานรัฐ ถ้ากลุ่มผู้นำมีวิธีการปลุกกระดม ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านช่วยกันในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ แนวโน้มอัตลักษณ์ที่สำคัญต่าง ๆ ก็คงจะยังอยู่ต่อไปอีก แต่ถ้ากลุ่มผู้นำไม่มีการกระจายอำนาจ หรือไม่พยายามให้เด็กรุ่นใหม่ขึ้นมาเป็นแกนนำในการจัดงาน อัตลักษณ์ต่าง ๆ ก็อาจจะค่อย ๆ จางหายไปพร้อมกับตัวผู้นำ รองลงมาคือ กลุ่มชาวบ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน (ร้อยละ 57.14) พระ (ร้อยละ 52.38) ประธานศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น (ร้อยละ 42.86) ผู้นำที่เป็นทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. (ร้อยละ 23.81) กลุ่มผู้นำทางการเมือง เช่น สส. สจ. (ร้อยละ 14.29) นอกจากนี้ก็มีอาจารย์ในโรงเรียน เจ้าหน้าที่รัฐ ประธานสภาวัฒนธรรม (ร้อยละ 4.76)

ตารางที่ 4.13 แสดงข้อมูลบุคคลที่มีส่วนในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ

บุคคลที่มีส่วนในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ	จำนวน (N = 21)	ร้อยละ	อันดับ
1. ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ /แกนนำในการจัดงาน	14	66.67	1
2. กลุ่มชาวบ้าน ครอบครัว ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน	12	57.14	2
3. พระ	11	52.38	3
4. ประธานศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น	9	42.86	4
5. ผู้นำที่เป็นทางการ (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต.)	5	23.81	5
6. กลุ่มทางการเมือง (สส./สจ.)	3	14.29	
7. อาจารย์ในชุมชน	1	4.76	
8. เจ้าหน้าที่รัฐ	1	4.76	
9. ประธานสภาวัฒนธรรม	1	4.76	

หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

4.7.4 การรวมกลุ่มเพื่อการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ

การรวมกลุ่ม จัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เพื่อการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณี ยังไม่ชัดเจน ส่วนใหญ่ลักษณะการรวมกลุ่มจะเป็นไปลักษณะเฉพาะกิจในช่วงการจัดงาน แต่ละหมู่บ้านจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดงาน ประเพณีต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการในการจัดงานแห่หงส์-หงส์ขาว มีการจัดประชุมในการเตรียมงาน มีการแบ่งหน้าที่ในการจัดงาน

นอกจากการตั้งกลุ่มเฉพาะกิจแล้ว ก็จะมีการตั้งชมรมศิษยานุศิษย์ตามวัดต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลืองานวัด งานประเพณีต่าง ๆ ที่จัดขึ้นของแต่ละวัด ซึ่งกลุ่มชมรมนี้จะเป็นแกนหลักในการจัดงานประสานงานระหว่างวัดกับชาวบ้าน ส่วนอัตลักษณ์ทางภาษาก็จะมีการจัดตั้งกลุ่มผู้เรียนภาษารามัญ ที่ศูนย์เรียนภาษารามัญ จัดตั้งโดยแกนนำชาวบ้านและพระ เป็นกลุ่มที่สนับสนุนในการสอนภาษารามัญให้แก่ผู้สนใจ เปิดสอนในวันอาทิตย์ เรียนฟรี ไม่เสียค่าใช้จ่าย งบประมาณในการจัดทำก็มาจากงบแกนนำส่วนตัว และก็พระ

4.8 การสนับสนุนการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง

4.8.1 การสนับสนุนด้านความรู้ ความเข้าใจ การให้ข้อมูลข่าวสาร

เป็นการให้ข้อมูลในการจัดงานประเพณี ประวัติประเพณีต่าง ๆ ให้กับผู้สนใจและผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ อาจจะมีทั้งชาวบ้าน นักศึกษา นักวิจัยต่าง ๆ ที่เข้ามาค้นคว้าข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้ รวมถึงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับชาวมอญให้ชาวบ้านได้รับทราบ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสามารถสรุปได้ดังนี้

กลุ่มที่ให้การสนับสนุนด้านนี้มากที่สุดคือ กลุ่มชาวบ้าน ผู้อาวุโสในชุมชน และกลุ่มพระเท้ากัน (ร้อยละ 85.71) รองลงมาคือ ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอพระประแดง (ร้อยละ 33.33) กลุ่มผู้นำในชุมชน (ร้อยละ 14.29) กลุ่มอาจารย์ในโรงเรียน (ร้อยละ 9.52) และสมาคมไทยรามัญ หรือชมรมเขาวงมอญ (ร้อยละ 4.76) ความถี่ในการสนับสนุนก็จะมีการสนับสนุนทุกครั้งที่มีการขอความช่วยเหลือมา ผลที่ได้จากการสนับสนุนบางครั้งก็มีคนเข้าใจ เชื่อฟัง แต่บางครั้งก็ไม่เชื่อฟัง ไม่ปฏิบัติตาม แล้วแต่เรื่องที่ขอความร่วมมือ จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้เราทราบว่า กลุ่มผู้อาวุโสในชุมชน พระในชุมชนยังเป็นแกนหลักที่พึ่งของชาวบ้าน เป็นที่ปรึกษาให้กับชาวบ้าน มีปัญหาอะไรก็จะเข้าหาผู้อาวุโสและพระเสียส่วนใหญ่

4.8.2 การสนับสนุนด้านเงินทอง วัสดุอุปกรณ์

เป็นการสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณในการจัดงาน วัสดุอุปกรณ์ในการเตรียมงานจัดงาน สถานที่ในการจัดงานประเพณีต่าง ๆ โดยกลุ่มผู้ให้การสนับสนุนด้านเงินทอง วัสดุอุปกรณ์สามารถสรุปได้ดังนี้

กลุ่มที่ให้การสนับสนุนด้านนี้มากที่สุด คือ ชาวบ้าน และหน่วยงานรัฐ (อบต.,เทศบาล) มากที่สุด (ร้อยละ 80.95) รองลงมา บริษัทเอกชน (ร้อยละ 42.86) พระ (ร้อยละ 38.10) กลุ่มนักการเมือง (ร้อยละ 19.05) โรงเรียน (ร้อยละ 14.29) และศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น (ร้อยละ 4.76) โดยการสนับสนุนด้านเงินทองบางครั้งก็เพียงพอต่อการจัดงาน แต่ถึงอย่างไรก็พยายามจัดหาให้จนพอ โดยเน้นการเรียกรายจากชาวบ้าน ดังนั้น การสนับสนุนด้านเงินทอง งบประมาณ จะมาจากการเรียกรายเงินจากชาวบ้าน และงบประมาณของทางหน่วยงานรัฐ โดยถ้าเป็นการจัดงานในส่วน of เทศบาลลงส่วนใหญ่ก็จะมีมาจากหน่วยงานรัฐโดยเฉพาะ แต่ถ้าส่วนชาวบ้านจัดบรรจุก็มีบ้างแต่ไม่เพียงพอ ส่วนใหญ่ก็จะมีบริษัทเอกชนเข้ามาให้การสนับสนุนโดยการให้สปอนเซอร์ พระก็เป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณและก็ในเรื่องของสถานที่วัสดุอุปกรณ์ กลุ่มนักการเมืองจะเน้นหนักในเรื่องของงบประมาณ โรงเรียนและศูนย์วัฒนธรรมจะช่วยในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ สถานที่

4.8.3 การสนับสนุนด้านแรงงาน

เป็นการร่วมแรงร่วมใจในการจัดงาน เข้าร่วมในการจัดงาน จัดสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งสามารถสรุปกลุ่มที่ให้การสนับสนุนด้านแรงงานได้ดังนี้

กลุ่มที่ให้การสนับสนุนด้านแรงงานมากที่สุด ก็คือ กลุ่มชาวบ้านหรือผู้นำชุมชน (ร้อยละ 100.0) รองลงมาคือ พระและนักเรียนในโรงเรียน เท่ากัน (ร้อยละ 85.71) โดยกลุ่มชาวบ้านและแกนนำของชุมชนจะเป็นหลักในการจัดงาน มีการแบ่งหน้าที่กันทำ ส่วนพระจะมีส่วนด้านแรงงานที่สำคัญ โดยจะช่วยในส่วนของการจัดงานแห่หงส์-ธงตะขาบ พระจะเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการธงตะขาบ หรือแม้กระทั่งการทำโลงมอญก็จะอาศัยพระเป็นผู้ทำ ส่วนนักเรียนจะมีส่วนช่วยในการเกณฑ์แรงงานมาร่วมเดินขบวน การเล่นดนตรีวงโยธวาทิตหน้าขบวน

จากการสนับสนุนทั้ง 3 ด้าน จะเห็นว่าชาวบ้านเป็นส่วนสำคัญที่สุด ในส่วนที่ชาวบ้านจัดงานกันเองนั้น แสดงว่ามีความเข้มแข็งในการจัดงานประเพณีต่าง ๆ ด้วยตนเองอย่างสูง

ตารางที่ 4.14 แสดงข้อมูลการสนับสนุนการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ

การสนับสนุนการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ	จำนวน (N = 21)	ร้อยละ	อันดับ
การสนับสนุนด้านความรู้ ความเข้าใจ ข้อมูลข่าวสาร			
- ชาวบ้าน ครอบครัว ผู้อาวุโสในชุมชน	18	85.71	1
- พระ	18	85.71	1
- ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอพระประแดง	7	33.33	3
- กลุ่มผู้นำในชุมชน	3	14.29	4
- โรงเรียน	2	9.52	5
- สมาคมไทยรามัญ/ชมรมเขาวงกตมอญ	1	4.76	6
การสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ สิ่งของ			
- ชาวบ้าน แกนนำในชุมชน	17	80.95	1
- หน่วยงานรัฐ (อบต. / เทศบาล)	17	80.95	1
- บริษัทเอกชน	9	42.86	3
- พระ	8	38.10	4
- กลุ่มนักการเมือง	4	19.05	5
- โรงเรียน	3	14.29	6
- ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอพระประแดง	1	4.76	7
การสนับสนุนด้านแรงงาน			
- ชาวบ้าน ครอบครัว แกนนำในชุมชน	21	100.0	1
- พระ	18	85.71	2
- โรงเรียน	18	85.71	2

หมายเหตุ : คอบได้มากกว่า 1 ข้อ

4.9 แนวโน้มในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชาวมอญพระประแดง

4.9.1 แนวโน้มในอัตลักษณ์ของชาวมอญพระประแดง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ความเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มในอัตลักษณ์ของชาวมอญพระประแดง สามารถสรุปได้ดังนี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าภาษาคงจะหมดไปไปอีกประมาณ 30-40 ปี เพราะเด็กปัจจุบันพูดกันไม่ได้แล้ว และยากที่จะกลับมาเรียนรู้ใช้กันใหม่ เนื่องจากคนเริ่มที่จะไม่เห็นความสำคัญในการใช้ภาษามอญแล้ว ในชีวิตประจำวันที่พระประแดงก็ไม่ได้มีการปลูกฝังในเรื่องการใช้ภาษากันเลย ซึ่งถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ที่มีความอ่อนแอมาก ด้านประเพณี น่าจะเป็นอัตลักษณ์ที่มี

ความเข้มแข็งมากที่สุดสำหรับที่พระประแดง ต่อไปชาวบ้านก็คงจะยึดถือปฏิบัติกันสืบต่อไปในทุก ๆ ปี ในการจัดงาน ผู้ใหญ่ก็เริ่มที่จะพยายามลดบทบาทตนเองลง ให้เด็กรุ่นใหม่พยายามที่จะสานต่อในการสืบทอดประเพณี แต่วิธีการในการจัดงานประเพณีก็คงจะปรับเปลี่ยนไป แต่คิดว่าต่อไปในการจัดงานแก่นแท้ของงาน ความหมายที่แท้จริงก็คงจะทราบกันน้อยลง ด้านความเชื่อ การนับถือผีต่าง ๆ ก็คงจะค่อย ๆ ลดลงตามลำดับ แต่ก็คงต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร ด้านอัตลักษณ์ทางสังคม ความสัมพันธ์กันในชุมชน ครอบครัว ก็คงจะเหนียวแน่นอยู่เหมือนเดิม เพียงแต่อาจจะมีลดลงบ้าง เปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมที่เจริญมากขึ้น คนภายนอกเข้ามาอยู่มากขึ้น การละเล่นของชาวรามัญก็คงจะอยู่ควบคู่ไปงานประเพณีที่จะจัดในช่วงเทศกาล ด้านอาหารมอญก็คงจะยังมีรับประทานกันอยู่อีกนาน สภาพบ้านเรือนแบบดั้งเดิมก็คงจะค่อยๆ ถูกกลืนหายไปกับตึกรามบ้านช่องที่ขึ้นมาใหม่ และด้านการแต่งกายก็คงยังมีให้เห็นอยู่ตามเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ

4.9.2 แนวโน้มในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชาวมอญพระประแดง

1) ครอบครัว ชาวบ้าน คงจะยังยึดถือปฏิบัติกันอยู่ทุกปี แต่ก็คงขึ้นอยู่กับแต่ละครอบครัวว่าจะมีการปลูกฝังมากน้อยแค่ไหน ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ความเจริญที่เข้ามาอยู่ในชุมชน บางบ้านอาจจะมีการปลูกฝังเรื่องวัฒนธรรมน้อยลง แต่บางบ้านอาจจะให้ความสำคัญมากขึ้นก็ได้

2) โรงเรียนก็คงมีบทบาทในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ชาวมอญมากขึ้น เพราะในโรงเรียนเริ่มที่จะมีการบรรจุหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่น อาจจะมีส่วนสำคัญที่จะปลูกฝังเด็กให้มีความรู้ และซึมซับในด้านประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น และบางครั้งก็ขึ้นอยู่กับผู้บริหาร โรงเรียนด้วยว่ามีส่วนช่วยในการส่งเสริมวัฒนธรรมมากน้อยแค่ไหน

3) บริษัทเอกชน คงเข้ามาให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น ในเรื่องงบประมาณ

4) กลุ่มผู้นำ คงมีความเข้มแข็งมากขึ้น มีการติดต่อกันเป็นเครือข่าย แต่ถ้าไม่มีคนรุ่นใหม่ที่ขึ้นมาแทนที่ก็อาจจะลำบากเช่นกัน เพราะวัฒนธรรมก็อาจจะเสื่อมไปกับอายุที่แก่ชราของกลุ่มผู้นำ

5) หน่วยงานรัฐ ก็คงจะเน้นในการส่งเสริมสนับสนุนในส่วนของเทศบาลมากขึ้น แต่ส่วนของชาวบ้านก็คงเป็นเหมือนเดิม ก็หวังว่าคงจะมีการเพิ่มงบประมาณบ้าง นโยบายของรัฐ กระทรวงวัฒนธรรม คงจะมีบทบาทมากขึ้นในการดำรงรักษาวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ในด้านการจัดงานของหน่วยงานรัฐก็คงเน้นการประชาสัมพันธ์ โฆษณามากขึ้น

จากแนวโน้มที่ได้จากการศึกษานี้ ผู้ศึกษาเห็นว่า ท่ามกลางกระแสการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่มีมากขึ้น การที่จะให้มอญมีพื้นที่ของตนเองในฐานะที่เป็น Nation State คงจะมีความลำบาก เนื่องจากวัฒนธรรมทางการทหารของชาวมอญค่อนข้างอ่อนแอมาก ซึ่งถูกพม่าที่มีความเข้มแข็งกว่ากดขี่ และชาวมอญบางส่วนก็อพยพไปอยู่ในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยด้วย และประกอบกับชาวมอญมีนิสัยที่รักสงบ ไม่ชอบการต่อสู้ จึงทำให้การที่จะดำรงรักษาให้ชาวมอญกลับมามีประเทศคงเป็นเรื่องยาก และในอนาคตอีกสัก 2-3ชั่วอายุคน ความเป็นมอญก็อาจจะค่อยจางหายไป กลายเป็นวัฒนธรรมที่หายไป เหมือนอาณาจักรอื่น ๆ เช่น อาณาจักรทราวดี ที่หายไป แล้ว คนมอญก็กลายเป็นสัญชาติไทย เชื้อชาติไทยกันหมด ความเป็นมอญ ประเทศมอญ วัฒนธรรมมอญ ก็คงกลายเป็นเพียงตำนานที่เล่ากันสืบต่อมา

แต่ทั้งนี้การดำรงรักษาอัตลักษณ์ชาวมอญก็ต้องขึ้นอยู่กับชาวมอญเองว่าจะรักษาได้มากน้อยแค่ไหน การที่จะรักษาวัฒนธรรม ขยายลักษณะการคงชาติพันธุ์ไว้ก็ต้องขึ้นอยู่กับ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณีว่าจะมีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาชาวมอญพระประแดงก็พบว่า อัตลักษณ์ที่สำคัญของชาวมอญพระประแดง ก็คือ ประเพณี ภาษา และนิสัยการชอบทำบุญ รักสงบนั้น เมื่อเรากลับมาดูสภาพความเป็นจริงที่เป็นอยู่ ในด้านภาษาก็จะเริ่มอ่อนแอลงไปมากแล้ว ส่วนลักษณะนิสัยการชอบทำบุญ ก็ถือได้ว่าอาจมีใช้ลักษณะเฉพาะของชาวมอญ เพราะถือได้ว่าชาติที่นับถือศาสนาพุทธ ก็คงจะมีลักษณะเช่นนี้ ดังนั้น การดำรงอยู่ของชาติพันธุ์ชาวมอญที่พระประแดง ก็คงจะมีเพียงประเพณีที่ยังสามารถอนุรักษ์ ขยายสืบต่อไปได้ แต่ด้านภาษาก็คงไม่มีแล้ว ส่วนลักษณะนิสัยการทำบุญก็คงมีใช้

4.10 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชาวมอญ

4.10.1 ปัญหา อุปสรรคในการดำรงรักษาอัตลักษณ์

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ความเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น โดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ปัญหาที่มีมากที่สุดคือ ปัญหาการขัดแย้งระหว่างรัฐกับชาวบ้าน หรือระหว่างรัฐด้วยกันเอง มีการแข่งขันกันระหว่างรัฐกับชาวบ้าน (ร้อยละ 42.86) รองลงมาเป็นปัญหาสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป มีความเจริญภายนอกเข้ามาสู่ชุมชนมากขึ้น (ร้อยละ 38.10) ปัญหาการขาดงบประมาณในการจัดงานต่าง ๆ (ร้อยละ 23.81) ปัญหาหน่วยงานรัฐ ผู้นำองค์กรไม่จริงจังในการทำงาน ขาดการประสานงานที่ดี (ร้อยละ 19.05) ปัญหาคนนอกพื้นที่ที่เข้ามาอยู่ไม่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมท้องถิ่น (ร้อยละ 14.29) นอกจากนี้ก็มีปัญหาอื่น ๆ เช่น วัยรุ่นในชุมชน ชาวบ้านไม่ให้ความสำคัญกับการดำรงรักษาอัตลักษณ์ ขาดผู้นำปลูกจิตสำนึก ผู้ใหญ่ไม่เปิดโอกาสให้วัยรุ่นมีส่วนร่วมในการ

ส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การปลูกฝังตั้งแต่ยังเด็กยังมีน้อย ขาดการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น จากปัญหาดังกล่าว เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ชุมชนจะต้องพยายามประสานความร่วมมือกันระหว่างรัฐกับ ชาวบ้านให้ได้ การจัดงานคงจะต้องร่วมมือกันจัดมากขึ้น รัฐจะต้องพยายามเข้ามาทำความเข้าใจกับชาวบ้าน เพื่อที่การดำรงรักษาอัตลักษณ์จะเป็นไปด้วยดี มีความเข้มแข็ง สามารถดำรงไว้ท่ามกลางกระแสความเจริญที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเราไม่สามารถที่จะหยุดยั้งได้ ดังนั้นเราจึงจะต้องทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยการร่วมมือประสานกันกับหน่วยงานต่าง ๆ

ตารางที่ 4.15 แสดงข้อมูลปัญหา อุปสรรคในการดำรงรักษาอัตลักษณ์

ปัญหา อุปสรรค	จำนวน (N = 21)	ร้อยละ	อันดับ
1. ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชาวบ้านหรือระหว่างรัฐกับรัฐ	9	42.86	1
2. สภาพแวดล้อมที่เจริญมากขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ	8	38.10	2
3. ขาดงบประมาณ	5	23.81	3
4. หน่วยงานรัฐ ผู้นำต่าง ๆ ไม่จริงจังในการทำงานหวังผล	4	19.05	4
5. คนนอกพื้นที่ที่เข้ามาอยู่ไม่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	3	14.29	5
6. ชาวบ้าน เยาวชน ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์น้อยลง	2	9.52	
7. วัยรุ่นในชุมชน ละเลยของเก่า นิยมรับสิ่งใหม่ๆ เข้ามา	1	4.76	
8. ขาดผู้นำปลูกฝังจิตสำนึก	1	4.76	
9. ผู้ใหญ่ไม่เปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้แสดงความคิดเห็น	1	4.76	
10. ภาวะทางเศรษฐกิจ ออกไปทำงานนอกชุมชนมากขึ้น	1	4.76	
11. การปลูกฝังวัฒนธรรมตั้งแต่เด็กยังมีน้อย	1	4.76	
12. ปัญหาที่เกิดจากนักท่องเที่ยว	1	4.76	

4.10.2 ข้อเสนอแนะ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 21 คน ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

- อัตลักษณ์ต่าง ๆ คิดว่าอีกประมาณ 30 ปีก็คงจะค่อย ๆ สูญหายไป อันเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป
- ต้องการให้รัฐเข้ามามีส่วนร่วมกับท้องถิ่นมากขึ้น การจัดงานของรัฐอย่าเย็นเข่อเกินไป
- ต้องการให้เด็กตามโรงเรียนต่าง ๆ รมรงค์แต่งกายแบบราชมัญ อาจเป็นอาทิตย์ละ 1 วัน

- ต่อไปข้างหน้าต้องการให้พระประแดงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีตลาดน้ำ มีพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวมอญ
- ต้องการให้คนนอกพื้นที่ที่เข้ามาอยู่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ต้องการให้พระประแดงที่ศูนย์ข้อมูล รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชาวมอญ เป็นศูนย์กลางในการให้ข้อมูล
- ต้องการให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการปลูกฝังวัฒนธรรมเด็กให้มากขึ้น

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์และวิธีการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง” โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ 1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา บริบท ชุมชน และอัตลักษณ์ทั่วไปของชาวมอญพระประแดง 2. เพื่อศึกษาการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของชาวมอญพระประแดง 3. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์สำคัญและวิธีการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง 4. เพื่อศึกษาการสนับสนุนการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง 5. เพื่อศึกษาแนวโน้มในอัตลักษณ์ และแนวโน้มในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดงในอนาคต รวมทั้งศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชาวมอญ จากการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากชาวบ้าน ผู้นำชุมชน หน่วยงานรัฐ จำนวน 21 คน สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

5.1.1 อัตลักษณ์ทั่วไปของชาวมอญพระประแดง

จากการศึกษาพบว่า สิ่งบ่งชี้ความเป็นมอญ คือ ประเพณีต่าง ๆ ของชาวมอญ ภาษา และการแต่งกาย ลักษณะนิสัยเด่นของชาวมอญ คือ ชอบทำบุญ ยึดหลักศาสนาเป็นแกนของชีวิต รักสงบ มีน้ำใจ มีสัมมาคารวะ การศึกษาประเด็นอัตลักษณ์ทั่วไปนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น

5.1.1.1 อัตลักษณ์ทางสังคม แบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ซึ่งด้านการจัดระเบียบชุมชน โดยส่วนใหญ่ก็จะอยู่กันแบบพึ่งพากัน ไม่มีกฎกติกาข้อบังคับ ตำบลตลาดจะมีการปกครองแบบเทศบาลเมืองพระประแดง ตำบลทรงคนองมีการปกครองแบบองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการรวมกลุ่มกันจะมีกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน กลุ่มชมรมอนุรักษ์งานแห่หงส์-ธงตะขาบ กลุ่มอาชีพ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสงเคราะห์ชาวบ้าน กลุ่มชมรมศิษยานุศิษย์ กลุ่มเรียนภาษามอญ ด้านความสัมพันธ์ของครอบครัวก็อยู่เป็นครอบครัวขยายรักใคร่กัน มีการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่ก็ยังยึดผู้ใหญ่เป็นแกนหลัก ความสัมพันธ์ใน

ชุมชนก็ช่วยเหลือกัน พึ่งพากัน รู้จักกันหมดในหมู่บ้าน วิธีการอบรมสั่งสอนเน้นการแนะนำ ตักเตือน เน้นการพูดคุยมากกว่าการบังคับ

5.1.1.2 อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ด้านภาษา ปัจจุบันคนพูดได้น้อยลง ส่วนใหญ่ อายุ 40 ปีขึ้นไปจึงพูดได้ การแต่งกายเป็นแบบปัจจุบัน จะแต่งกายแบบราชมัญเฉพาะช่วงเทศกาล สงกรานต์ ด้านอาหารก็จะมีลักษณะที่แตกต่างกับคนไทย เช่น แกงส้มลูกมะดาต แกงกากลิ แกง อะร็อด เป็นต้น ลักษณะอาหารจะเป็นเมือก ๆ มีรสเปรี้ยว สภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่จะเป็นแบบทรงไทย ปัจจุบันก็ยังมิให้เห็นอยู่แต่ก็เริ่มน้อยลง ด้านภูมิปัญญาการรักษาโรคและอาชีพ ไม่มีให้เห็นแล้วในปัจจุบัน ด้านความเชื่อ การนับถือผีก็เริ่มที่จะน้อยลงแต่ยังมีบ้านที่เคร่งครัดนับถือ กันอยู่ แต่แก่นแท้ของการนับถือผี การทำพิธีที่เคร่งครัดไม่มีแล้ว ด้านการละเล่น ดนตรี นาฏศิลป์ ที่พบเห็นในปัจจุบันก็คือ การเล่นสะบ้า ทั้งสะบ้าทอยและบ่อนสะบ้า ทะแยมอญ เริ่มหาได้ยาก เหมือนเช่นกับการรำมอญ ด้านประเพณีทางศาสนาก็ยังมีการยึดถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด ชาว บ้านก็จะไปร่วมงานกันทุกครั้งที่มีโอกาส อัตลักษณ์ด้านประเพณีถือได้ว่าเป็นเข้มแข็งมากที่สุด ส่วนด้านพิธีกรรมต่าง ๆ ก็เริ่มเป็นแบบไทยมากขึ้น ที่ยังพอมิให้เห็นอยู่ก็คือพิธีกรรมในงานบวช และพิธีกรรมในงานศพ การนับถือศาสนาส่วนใหญ่หรือเรียกได้ว่าทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ และยึดเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ในหมู่บ้านมอญแต่ละหมู่บ้านก็จะมีวัดประจำหมู่บ้าน

5.1.2 การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของชาวมอญพระประแดง

จากการศึกษาพบว่า ลักษณะการปรับเปลี่ยนสามารถแยกประเด็นได้ 3 ลักษณะคือ

5.1.2.1 ไม่เปลี่ยนแปลง คงจะเป็นไปในเรื่องของ การนับถือศาสนา และการ ประพฤติปฏิบัติทางประเพณีทางศาสนาต่าง ๆ

5.1.2.2 เปลี่ยนแปลงไป ก็จะมีตั้งแต่อัตลักษณ์ทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นความ สัมพันธ์ในชุมชน การรวมกลุ่มกัน และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในด้านการแต่งกาย อาหาร ที่อยู่ อาศัย พิธีกรรมต่าง ๆ ความเชื่อค่านิยม การละเล่น ดนตรี ศิลปะ

5.1.2.3 เปลี่ยนแปลงทั้งหมด จะเป็นในเรื่องของภาษา ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค และภูมิปัญญาด้านอาชีพ การนับถือผีในบางครอบครัว

5.1.3 อัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง

จากผลการศึกษา พบว่า อัตลักษณ์ที่สำคัญที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญ เป็นอัต-
ลักษณ์ที่ยังปรากฏอยู่จริง และต้องการที่จะอนุรักษ์สืบทอด พื้นฟู มีอยู่ด้วยกัน 3 อัตลักษณ์คือ

5.1.3.1 อัตลักษณ์ทางประเพณี

5.1.3.2 อัตลักษณ์ด้านนิตยการทำบุญ ยึดหลักศาสนา นิยมการเข้าวัด

5.1.3.3 อัตลักษณ์ทางภาษา

5.1.4 วิธีการในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ มีทั้งวิธีการในลักษณะรูปธรรมและนามธรรม ดังนี้

5.1.4.1 วิธีการในลักษณะที่เป็นรูปธรรม คือ การจัดทำหนังสือ การทำแผ่นพับ เอกสารประชาสัมพันธ์ การจัดแสดงโชว์ การจัดนิทรรศการ การสร้างแหล่งรวบรวมข้อมูล การบรรจุในหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่น การรณรงค์ผ่านสื่อต่าง ๆ

5.1.4.2 วิธีการในลักษณะที่เป็นนามธรรม คือ ปลูกฝังโดยการเล่าประวัติ พาไป ด้วย ให้เห็นเป็นตัวอย่าง ใช้วิธีการผ่านความเชื่อทางพิธีกรรมที่ต้องปฏิบัติสืบทอด ใช้การส่งเสริม ผลักดันให้มีส่วนร่วมในการจัดงาน ใช้การขู่ให้กลัวและการลงโทษทางสังคม ใช้การประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก เน้นแกนนำในการปลุกกระดมชาวบ้านให้มีส่วนร่วม

โดยสถาบันที่ช่วยในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ก็มีตั้งแต่ครอบครัว กลุ่มชาวบ้าน หน่วยงานรัฐ โรงเรียน บริษัทเอกชน ซึ่งแต่ละสถาบันเหตุผลในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ก็จะแตกต่างกันไป ส่วนบุคคลที่มีส่วนสำคัญที่สุดในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ คือ กลุ่มชาวบ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน และกึ่งพระในชุมชน ซึ่งเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานต่าง ๆ กลุ่มต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการดำรงรักษาอัตลักษณ์ก็จะไม่ชัดเจนนัก เป็นเพียงกลุ่มเฉพาะกิจที่จัดตั้งขึ้นในช่วงมีงานเทศกาล นอกจากนี้ก็มีกลุ่มศิษยานุศิษย์ตามวัดต่าง ๆ ที่มีบทบาทในการช่วยเหลือ ส่วนด้านภาษาก็จะมีกลุ่มศูนย์เรียนภาษารามัญที่เป็นตัวจักรสำคัญในการส่งเสริมในด้านภาษารามัญของพระประแดง

5.1.5 การสนับสนุนการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวบ้าน

5.1.5.1 การสนับสนุนด้านความรู้ ความเข้าใจต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มชาวบ้าน ครอบครัว ผู้อาวุโสในชุมชนที่ให้การสนับสนุนด้านนี้มากที่สุด

5.1.5.2 การสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ มีทั้งกลุ่มชาวบ้าน และหน่วยงานรัฐที่ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ นอกจากนี้ก็ยังมีบริษัทเอกชนที่เข้ามาให้การสนับสนุน

5.1.5.3 การสนับสนุนด้านแรงงาน จะเป็นกลุ่มชาวบ้าน ผู้นำชุมชน

การสนับสนุนทั้ง 3 ด้านจะเห็นได้ว่า พลังสำคัญก็คือกลุ่มชาวบ้านในชุมชนเอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านมีความเข้มแข็งในการจัดงานประเพณี สามารถที่จะพึ่งตนเองได้

5.1.6 แนวโน้มในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชาวมอญ

5.1.6.1 แนวโน้มในอัตลักษณ์ ในภาพรวมอัตลักษณ์ทางภาษาคงจะหมดไป ประเพณีคงจะมีดำรงอยู่สืบทอดต่อไป อัตลักษณ์ทางสังคมคิดว่าคงเหนียวแน่นอยู่ แต่ก็คงเพียงแค่ว่าอายุหนึ่ง แล้วก็จะค่อย ๆ จางหายไป เพราะคนภายนอกเข้ามาอยู่กันมากขึ้น ความเชื่อต่าง ๆ ก็คงจะต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม ด้านการแต่งกายก็คงยังมีให้เห็นตามช่วงเทศกาล งานประเพณีต่าง ๆ แต่ถ้าจะให้กลับมารื้อฟื้นให้มาแต่งกายในชีวิตประจำวันก็คงยาก ไม่เหมาะสมกับสภาพการทำงาน การเดินทางในปัจจุบัน โดยเฉพาะพื้นที่ในพระประแดงเป็นสังคมเมืองมาก ถ้ามาแต่งกายเช่นนี้อาจดูเป็นเรื่องแปลก ด้านอาหารก็คงยังมีอยู่ต่อไป ถ้าวัตถุดิบในการทำยังมีคงปลูกอยู่

5.1.6.2 แนวโน้มในสถาบันที่ดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ นั้น สถาบันครอบครัว อาจมีลดบทบาทลง เนื่องด้วยเวลาส่วนใหญ่ก็ต้องออกไปทำงานภายนอกกันมากขึ้น แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละครอบครัวมีความจริงจังในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ได้มากน้อยเพียงใด โรงเรียนคงจะมีบทบาทมากขึ้นเพราะหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นเริ่มมีเข้ามาตามโรงเรียนในชุมชน บริษัทเอกชนคงมีมากขึ้นในทุกปี เนื่องจากงานที่จัดเริ่มที่จะใหญ่มากขึ้น เมืองขนาดใหญ่ การประชาสัมพันธ์ หรือสปอนเซอร์ก็คงจะมีมากตาม หน่วยงานรัฐถ้ากลุ่มชาวบ้านต่อต้านไม่ยอมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานแห่งชาติ-ธงตะขาบ หน่วยงานรัฐก็คงมีบทบาทน้อยลง แต่ถ้าเป็นส่วนหนึ่งของเทศบาลจัด รัฐคงให้งบประมาณเพิ่มมากขึ้น

5.1.7 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ปัญหาโดยส่วนใหญ่ที่เป็นอุปสรรคสำคัญ คือ การไม่ประสานงานกัน การขัดแย้งระหว่างรัฐกับชาวบ้านแยกส่วนกันดำเนินงาน นอกจากนี้ก็จะเป็นปัญหาในเรื่องของสภาพแวดล้อม สังคมที่มีความเจริญมากขึ้นที่ไหลหลั่งเข้ามาในชุมชน ซึ่งทำให้พระประแดงกลายเป็นสังคมเมืองมากขึ้น และด้วยระยะทางที่ใกล้กับกรุงเทพฯ มาก วัฒนธรรมความเป็นมอญจึงถูกผสมผสานได้เร็วและง่ายขึ้น ทำให้กลายเป็นอุปสรรคสำคัญในการพยายามรักษาอัตลักษณ์อันดีไว้

ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ความเห็น ก็จะเป็นไปในเรื่องที่ต้องการที่จะให้ชาวมอญพระประแดงยังคงที่จะรักษาอนุรักษ์สืบทอดอัตลักษณ์สำคัญเอาไว้ และมีสร้างภาพพระประแดงที่อยากเห็นในอนาคต ซึ่งทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับกลุ่มชาวบ้านเองและหน่วยงานรัฐที่เข้ามาเกี่ยวข้องในเรื่องนี้

5.2 ข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

5.2.1 ข้อเสนอแนะในการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของชาวมอญพระประแดง

5.2.1.1 ในสภาพชุมชนพระประแดงที่มีลักษณะความเป็นเมืองสูงนั้น อัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญคงจะปรับเปลี่ยนไปหรือลดความสำคัญลงไปกลายเป็นวัฒนธรรมของสังคมเมืองในไม่ช้า ดังนั้นกลุ่มชาวบ้าน แกนนำชาวบ้านควรมีความสามัคคีกัน พยายามสร้างความเหนียวแน่นในกลุ่มให้เกิดขึ้น

5.2.1.2 ในด้านการปรับเปลี่ยนทางภูมิปัญญาด้านอาชีพนั้น จากผลที่ได้ถือได้ว่ามีการปรับเปลี่ยนแทบหมดแล้ว แต่ต่อไปภูมิปัญญาด้านอาชีพในลักษณะใหม่คงจะเกิดขึ้น เช่น การนำสัญลักษณ์ชาวมอญมาเป็นของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว ควรมีการสร้างเป็นเครือข่ายในการจัดตั้งกลุ่มอาชีพในการจัดทำของที่ระลึก

5.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง

5.2.2.1 การอบรมสั่งสอนในการถ่ายทอดให้รู้ระเบียบอัตลักษณ์ทางสังคม หรืออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมนั้น ผู้ใหญ่ควรที่จะใช้วิธีการที่เหมาะสมกับวัยของเด็กด้วย

5.2.2.2 การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม จะต้องอาศัยความเต็มใจที่เกิดขึ้นจากเด็ก แล้วค่อย ๆ ซึมซับผ่านตัวเด็ก จะเป็นผลดีมากกว่าการใช้วิธีการบังคับ เพราะเด็กจะไม่รู้สึกชอบในสิ่งที่ถูกบังคับ

5.2.2.3 วิธีการในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ที่พบในการศึกษานั้น ส่วนใหญ่จะเป็นวิธีการที่เกิดขึ้นเองในชุมชน ดังนั้นชาวมอญที่พระประแดงควรที่จะพยายามศึกษาค้นคว้าหาวิธีการต่าง ๆ ที่ชุมชนภายนอกใช้ และประสบความสำเร็จมาเป็นตัวอย่างหรือแบบอย่างในการดำรงรักษา

5.2.2.4 ในด้านอัตลักษณ์ทางอาหาร ผู้ศึกษาเห็นว่าควรที่จะมีการส่งเสริมให้กลายมาเป็นอัตลักษณ์เด่นของชาวมอญพระประแดง โดยอาจจะมีการนำออกมาขาย มีการเปิดร้านอาหารชาวมอญ คล้าย ๆ กับการทำร้านอาหารปักษ์ใต้ หรือมีการทำขายในช่วงเทศกาลมากขึ้น ให้นักท่องเที่ยวได้เห็น ได้ชิม และก็นั่นการส่งเสริมด้านการตลาดมากขึ้น อัตลักษณ์ส่วนนี้ก็คงจะไม่สูญหาย

5.2.2.5 หน่วยงานรัฐ หรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชาวมอญพระประแดง ควรพยายามทำความเข้าใจความรู้สึกของชาวบ้านมากขึ้น เน้นการประสานระหว่างรัฐกับชาวบ้านให้ไปในทิศทางที่ดี สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้อัตลักษณ์ของชาวมอญ คงอยู่และก็ยังยิ่งใหญ่มากขึ้น

5.2.2.6 แนวโน้มบทบาทของครอบครัวในการส่งเสริมการดำรงรักษาอัตลักษณ์ชาวมอญคงจะมีบทบาทน้อยลง ดังนั้น สถาบันการศึกษา หรือเขตพื้นที่การศึกษาต่าง ๆ ควรเน้นนโยบายการจัดการด้านการศึกษาที่มีลักษณะส่งเสริมการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชาวมอญมากขึ้น อาจจะมีการจัดพื้นที่การศึกษาศูนย์เรียนภาษามอญที่เป็นทางการขึ้น หรือมีการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นคงต้องมีข้อบังคับท้องถิ่นต่าง ๆ ที่ช่วยอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีมากขึ้น และการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน วัด และหน่วยงานรัฐรวมทั้งองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น จะมีส่วนสำคัญในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชาวมอญ พระประแดง

5.2.2.7 จากข้อมูลแผนงานของทางอบต. ในเรื่องการจะพัฒนาพระประแดงให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีตลาดน้ำ มีพิพิธภัณฑ์วิถีชีวิตชาวมอญ ถ้าการดำเนินงานตามแผนสามารถเป็นไปได้จริง ก็ควรที่จะเข้าไปสอบถามความคิดเห็นจากชาวบ้านด้วย เพราะพลังหลักที่จะให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย ก็คือ กลุ่มชาวมอญนั่นเอง

5.2.2.8 ควรส่งเสริมเอากีฬาพื้นบ้านอย่างเช่น สะบ้าตอย มาเป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์การออกกำลังกาย สร้างเสริมสุขภาพ โดยเชิดชูวัฒนธรรมเด่นของชาวมอญควบคู่ไปกับการออกกำลังกาย

5.2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

5.2.3.1 ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ การลงไปสัมผัสกับความรู้สึกรู้สึกชาวบ้านเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง การพุดจาสำัญญาต่าง ๆ กับชาวบ้าน ชาวบ้านจะถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าพูดแล้วทำไม่ได้ก็ไม่ควรไปสำัญญา ชาวบ้านจะรู้สึกไม่ดี ผู้ศึกษาได้รับทราบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ว่า เคยมีนักศึกษาก่อนหน้านี้ได้เข้ามาทำวิจัยที่พระประแดง และก็สำัญญาว่าจะนำงานวิจัยต่าง ๆ มาให้กับชาวบ้าน หรือหน่วยงานต่าง ๆ แต่นับถึงวันนี้ชาวบ้านและหน่วยงานต่าง ๆ ยังไม่ได้งานวิจัยที่ผู้วิจัยสำัญญาไว้เลย แะละนี่ก็มีใช้เพียงแค่รายเดียว มีนักศึกษา ผู้วิจัยหลายรายที่เข้ามาให้คำสำัญญา แต่ก็ไม่ได้ทำตามนั้น

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ภาคผนวก ก

แนวการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ประกอบด้วยโครงสร้างหลัก 7 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

- เพศ
- อายุ
- ที่อยู่อาศัย
- ระยะเวลาที่อยู่อาศัย
- อาชีพ ตำแหน่งในการทำงาน
- การศึกษา
- การระบุเชื้อชาติ (ตนเอง บิดามารดา ปู่ย่าตายาย)
- สถานภาพสมรส และการระบุเชื้อชาติคู่สมรส
- จำนวนบุตร
- การระบุเชื้อชาติของเขยหรือสะใภ้ที่ต้องการ

ส่วนที่ 2 อัตลักษณ์ทั่วไปของชาวมอญพระประแดง (สัมภาษณ์เกี่ยวกับรายละเอียดของอัตลักษณ์ทางสังคม และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของมอญโดยทั่วไป)

- สิ่งที่เป็นที่บ่งชี้ “ความเป็นคนมอญ” (ภาษา การแต่งกาย ประเพณี ความเชื่อ เป็นต้น)
- ลักษณะนิสัยเด่นของชาวมอญ

2.1 อัตลักษณ์ทางสังคม

- การจัดระเบียบทางสังคมและชุมชน (วิธีการ มาตรการในการจัดระเบียบ โครงสร้างชุมชน)
- การรวมกลุ่มต่าง ๆ (รายละเอียดของกลุ่มต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้น)
- ความสัมพันธ์ของครอบครัว

- ความสัมพันธ์ของชุมชน (การพึ่งพาระหว่างชาวบ้าน การพบปะติดต่อสังสรรค์)
- วิธีการอบรมสั่งสอนทางการรู้ระเบียบของสังคม (วิธีการอบรมสั่งสอนจากบิดามารดาของผู้ให้ข้อมูล, วิธีการอบรมสั่งสอนจากผู้ให้ข้อมูลสู่บุตรหลาน)

2.2 อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

- ภาษา (รายละเอียดของภาษามอญ, ความสามารถในการใช้ภาษาของผู้ให้ข้อมูลและครอบครัว)
- การแต่งกาย (รายละเอียดการแต่งกายแบบมอญ, ลักษณะการแต่งกายของผู้ให้ข้อมูลและครอบครัวในชีวิตประจำวัน, ความถี่บ่อยและโอกาสของการแต่งกายแบบประเพณี)
- อาหาร (รายละเอียดของอาหารมอญ โดยแบ่งเป็นอาหารคาว และอาหารหวาน, ลักษณะอาหารที่รับประทานของผู้ให้ข้อมูลและครอบครัว)
- ลักษณะที่อยู่อาศัย (รายละเอียดของลักษณะที่อยู่อาศัย อาคารบ้านเรือนแบบมอญ, ลักษณะบ้านเรือนที่ผู้ให้ข้อมูลและครอบครัวอาศัยอยู่)
- วิธีการรักษาพยาบาล (รายละเอียดของการรักษาพยาบาลแบบดั้งเดิม, วิธีการรักษาพยาบาลที่ผู้ให้ข้อมูลและครอบครัวใช้ในปัจจุบัน)
- ภูมิปัญญาชาวบ้าน (ภูมิปัญญาด้านการทำมาหากิน, ภูมิปัญญาด้านยารักษาโรค)
- ประเพณีทางศาสนา (รายละเอียดของประเพณีทางศาสนาต่าง ๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีตักบาตรพระร้อย ประเพณีทำบุญกลางบ้าน เป็นต้น, การประพฤติปฏิบัติในด้านประเพณีทางศาสนาของผู้ให้ข้อมูลและครอบครัว)
- ประเพณีทางด้านพิธีกรรม (รายละเอียดของประเพณีทางพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ประเพณีการเกิด การบวช การแต่งงาน การตาย เป็นต้น, การประพฤติปฏิบัติตามประเพณีทางด้านพิธีกรรมของผู้ให้ข้อมูลและครอบครัว)
- ความเชื่อและค่านิยม (รายละเอียดของความเชื่อและค่านิยมของชาวมอญต่าง ๆ, การยึดถือประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อและค่านิยมของผู้ให้ข้อมูลและครอบครัว)
- วิธีการอบรมสั่งสอน ขัดเกลาทางด้านแบบแผนการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม (วิธีการในการอบรมสั่งสอนจากบิดามารดาของผู้ให้ข้อมูล, วิธีการอบรมสั่งสอนจากผู้ให้ข้อมูลสู่บุตรหลาน)
- การละเล่น คนตรี ศิลปะ (รายละเอียดของการละเล่น คนตรี ศิลปะต่าง ๆ ของชาวมอญ, การปฏิบัติทางการละเล่น คนตรี ศิลปะแบบมอญของผู้ให้ข้อมูลและครอบครัว)

- การนับถือผี (รายละเอียดของการนับถือผีของชาวมอญ, การประเพณีปฏิบัติในการนับถือผีของผู้ให้ข้อมูลและครอบครัว)

- การนับถือศาสนา (รายละเอียดของการนับถือศาสนาของชาวมอญ, สถานที่ในการประกอบพิธีทางศาสนาของชาวมอญ, การนับถือศาสนาของผู้ให้ข้อมูลและครอบครัว)

ส่วนที่ 3 อัตลักษณ์สำคัญและการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์

- การจัดลำดับความสำคัญอัตลักษณ์ของชาวมอญ 5 อัตลักษณ์ ที่ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญและเป็นอัตลักษณ์ที่มีปรากฏอยู่จริงจนถึงปัจจุบัน (ใช้วิธีการจัดทำเป็นตารางประกอบในการสัมภาษณ์)

- เหตุผลในการเลือก 5 ลำดับอัตลักษณ์สำคัญ

- การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของชาวมอญ (อัตลักษณ์ที่ปรับเปลี่ยนไป, อัตลักษณ์ที่ไม่เปลี่ยน, อัตลักษณ์ที่เปลี่ยนไปทั้งหมด, เหตุผลของการปรับเปลี่ยนในแต่ละอัตลักษณ์)

- อัตลักษณ์ที่ต้องการให้หรือฟื้นฟู อนุรักษ์ สืบทอด

ส่วนที่ 4 วิธีการในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ

- วิธีการที่ใช้ในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญในลักษณะรูปธรรม (การจัดประกวด การจัดทำหนังสือ การจัดสัมมนา ประชุม เป็นต้น แบ่งตามประเภทอัตลักษณ์สำคัญอันประกอบไปด้วย อาหาร เครื่องแต่งกาย ภาษา ที่อยู่อาศัย เป็นต้น) (ใช้การจัดทำตารางประกอบในการสัมภาษณ์)

- วิธีการที่ใช้ในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญในลักษณะนามธรรม (การปลูกฝังจิตสำนึก การเล่าตำนาน ประวัติศาสตร์ การใช้วิธีการลงโทษทางสังคม (Social Sanction) การประณามทางอุดมการณ์ การดำรงผ่านพิธีกรรม ความเชื่อ เป็นต้น แบ่งตามประเภทอัตลักษณ์สำคัญอันประกอบไปด้วย อาหาร ภาษา ประเพณี ความเชื่อ เป็นต้น) (ใช้การจัดทำตารางประกอบในการสัมภาษณ์)

- สถาบันที่ส่งเสริมช่วยดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ (ครอบครัว โรงเรียน หน่วยงานต่างๆ ความถี่บ่อยครั้งเนื่องในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของหน่วยงาน)

- เหตุผลในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของแต่ละหน่วยงาน

- บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง

(ระบุชื่อ ตำแหน่ง)

- การรวมกลุ่มเพื่อการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ (สมาชิกในกลุ่ม, วัตถุประสงค์ของกลุ่ม, บทบาทและผลงานของกลุ่ม)

- การเข้าร่วมในการจัดงานของผู้ให้ข้อมูล (ประเพณีที่เข้าร่วม, ความถี่ในการเข้าร่วม, ฐานะในการเข้าร่วม) (ใช้การจัดทำตารางประกอบในการสัมภาษณ์)

ส่วนที่ 5 การสนับสนุนในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ

- การสนับสนุนด้านความรู้ ความเข้าใจ การให้ข้อมูลข่าวสาร (กลุ่มหรือสถาบันที่ให้การสนับสนุน, ประเภทของอัตลักษณ์ที่ให้การสนับสนุน, ความถี่บ่อยของการให้การสนับสนุน, ผลของการสนับสนุนโดยรวม)

- การสนับสนุนด้านสิ่งของ เงิน หรือเครื่องอำนวยความสะดวก (กลุ่มหรือสถาบันที่ให้การสนับสนุน, ประเภทของอัตลักษณ์ที่ให้การสนับสนุน, ความถี่บ่อยของการให้การสนับสนุน, ผลของการสนับสนุนโดยรวม)

- การสนับสนุนด้านแรงงาน (กลุ่มหรือสถาบันที่ให้การสนับสนุน, ประเภทของอัตลักษณ์ที่ให้การสนับสนุน, ความถี่บ่อยของการให้การสนับสนุน, ผลของการสนับสนุนโดยรวม)

- การสนับสนุนด้านการให้กำลังใจ การยอมรับ การเข้าร่วมเป็นสมาชิก (กลุ่มหรือสถาบันที่ให้การสนับสนุน, ประเภทของอัตลักษณ์ที่ให้การสนับสนุน, ความถี่บ่อยของการให้การสนับสนุน, ผลของการสนับสนุนโดยรวม)

ส่วนที่ 6 ปัญหาอุปสรรคในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญพระประแดง

- ปัญหาจากภายในชุมชน

- ปัญหาจากภายนอกชุมชน

ส่วนที่ 7 แนวโน้มและข้อเสนอแนะ

7.1 แนวโน้มทางด้านอัตลักษณ์ที่จะดำรงอยู่ต่อไป

- อัตลักษณ์ด้านสังคม
- อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรม

7.2 แนวโน้มในการดำรงรักษาอัตลักษณ์

- แนวโน้มในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของสถาบันครอบครัว (วิธีการที่ใช้ในการดำรงรักษา)
- แนวโน้มในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของสถาบันการศึกษา (วิธีการที่ใช้ในการดำรงรักษา)
- แนวโน้มในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชน กลุ่มผู้นำ ชนรมต่าง ๆ (วิธีการที่ใช้ในการดำรงรักษา)
- แนวโน้มในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของหน่วยงานภาครัฐ (วิธีการที่ใช้ในการดำรงรักษา)
- แนวโน้มในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของภาคเอกชน (วิธีการที่ใช้ในการดำรงรักษา)
- ข้อเสนอแนะต่าง ๆ

ภาคผนวก ค

ภาคผนวก ค

ตารางที่ ค.1 ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

ชื่อ	ประเภทผู้ให้ข้อมูล	เพศ	อายุ	ที่อยู่อาศัย	ระยะเวลาที่อยู่อาศัย (ปี)	อาชีพ/ตำแหน่ง	การศึกษา	การระบุเชื้อชาติ	สถานภาพสมรส /เชื้อชาติคู่สมรส	จำนวนบุตร	เชื้อชาติเขต/สระไกที่ต้องการ	เชื้อชาติเขต/สระไกที่มีอยู่
1. มะลิ	ชาวบ้าน	หญิง	65	ต.ทรงคนอง	40	รับจ้างทำผม	ป.4	ตนเอง - มอญ พ่อแม่ - มอญ	สมรส /มอญ	-	-	-
2. จำปี	ชาวบ้าน	หญิง	51	ต.ทรงคนอง	51	ไม่ได้ทำงาน	ปวช.	ตนเอง – มอญ พ่อแม่ - มอญ	โสด	-	-	-
3. คำ	ชาวบ้าน	ชาย	24	ต.ตลาด	24	ทำร้านอาหาร	ป.ตรี	ตนเอง – มอญ พ่อแม่ - มอญ	โสด	-	-	-
4. จำปา	ชาวบ้าน	หญิง	59	ต.ทรงคนอง	59	เกษียณแล้ว เป็นกรรมการหมู่บ้าน	ป.ตรี	ตนเอง – มอญ พ่อแม่ - มอญ	โสด	-	-	-
5. กฐิน	ชาวบ้าน	หญิง	67	ต.ตลาด	67	ค้าขาย ทำธุรกิจ	ป.4	ตนเอง – มอญ พ่อแม่ - มอญ	สมรส/มอญ	4	ยังงี้ก็ได้	ไม่ใช่มอญ
6. ขาว	ชาวบ้าน	ชาย	68	ต.ทรงคนอง	68	ไม่ได้ทำงาน เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน	ป.4	ตนเอง – มอญ พ่อแม่ - มอญ	สมรส/มอญ	3	ยังงี้ก็ได้	ไม่ใช่มอญ

ตารางที่ ก.1(ต่อ)

ชื่อ	ประเภทผู้ให้ข้อมูล	เพศ	อายุ	ที่อยู่อาศัย	ระยะเวลาที่อยู่อาศัย (ปี)	อาชีพ/ตำแหน่ง	การศึกษา	การระบุเชื้อชาติ	สถานภาพสมรส / เชื้อชาติคู่สมรส	จำนวนบุตร	เชื้อชาติเขย/สะใภ้ที่ต้องการ	เชื้อชาติเขย/สะใภ้ที่มีอยู่
7. โสน	ชาวบ้าน	หญิง	77	ต.ตลาด	77	เกษียณแล้ว	ม.6	ตนเอง - มอญ พ่อแม่ - มอญ	สมรส/มอญ	4	ยังไ้ก็ได้	ไม่ใช่มอญ
8. รัก	ผู้นำ	หญิง	67	ต.ตลาด	57	เกษียณแล้ว ปัจจุบันเขียนหนังสือ เป็นกรรมการต่าง ๆ ของชุมชน	ป.ตรี	ตนเอง - มอญ พ่อแม่ - มอญ	สมรส /จีน	2	ยังไ้ก็ได้	อย่างไรก็ได้
9. แดง	ผู้นำ	ชาย (พระ)	29	ต.ตลาด	2 พรรษาแต่บ้านเดิมอยู่ทรงคนอง	พระลูกวัด ก่อนบวชเป็นผู้นำตัวจักรสำคัญในการจัดงานของชาวมอญ	ม.6 (นักธรรมตรี)	ตนเอง - มอญ พ่อแม่ - มอญ	โสด (พระ)	-	-	-
10. เจียว	ผู้นำ	ชาย	62	ต.ทรงคนอง	62	เกษียณแล้ว เป็นประธานกองทุนหมู่บ้าน กก.ศูนย์วัฒนธรรม กก.อสม. รองประธานในการจัดงานแห่งสังฆะชาบ	ป.ว.ช.	ตนเอง - มอญ พ่อแม่ - มอญ	สมรส/มอญ	3	ยังไ้ก็ได้	ไม่ใช่มอญ
11. เงิน	ผู้นำ	ชาย	69	ต.ทรงคนอง	บ้านที่อยู่ปัจจุบัน 54 ปี	เกษียณแล้ว ปัจจุบันก็รับงานเล่นดนตรีมอญตามงานต่าง ๆ เป็นวิทยากรตามงานต่าง ๆ	ป. 6	ตนเอง - มอญ พ่อแม่ - มอญ	สมรส/มอญ	4	ยังไ้ก็ได้	ไม่ใช่มอญ

ตารางที่ ก.1(ต่อ)

ชื่อ	ประเภทผู้ให้ข้อมูล	เพศ	อายุ	ที่อยู่อาศัย	ระยะเวลาที่อยู่อาศัย (ปี)	อาชีพ/ตำแหน่ง	การศึกษา	การระบุเชื้อชาติ	สถานภาพสมรส /เชื้อชาติคู่สมรส	จำนวนบุตร	เชื้อชาติเขต/ตะไกวที่ต้องการ	เชื้อชาติเขต/ตะไกวที่มีอยู่
12. ทอง	ผู้นำ	ชาย	68	ต.ตลาด	68	เกษียณแล้ว เคยเป็นเทศมนตรีเทศบาลเมืองพระประแดง, ปัจจุบันเป็นเหรัญญิกกองทุนหมู่บ้าน	ม.6	ตนเอง – เชื้อมอญ แม่ – มอญ พ่อ – จีน	สมรส/มอญ	2	ยังงี้ก็ได้	ไม่ใช่มอญ
13. แสด	ผู้นำ	ชาย	43	ต.ตลาด	43	ค้าขาย เป็นผู้หนึ่งในการก่อตั้งศูนย์เรียนหนังสือภาษารามัญ	ป.ว.ศ.	ตนเอง – มอญ พ่อแม่ – มอญ	โสด	-	-	-
14. บัว	ผู้นำ	หญิง	55	ต.ตลาด	55	รับราชการครู เป็นคณะกรรมการสภาวัฒนธรรม และเป็นกรรมการอื่น ๆ อีก	ป.โท	ตนเอง-มอญ พ่อแม่ - มอญ	โสด	-	-	-
15. ม่วง	ผู้นำ	ชาย (พระ)	42	ต.ตลาด	19 พรรษา	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	ป.ตรี (นักธรรมเอก)	ตนเอง – เชื้อมอญ แม่ – มอญ พ่อ - จีน	พระ	-	-	-

ตารางที่ ก.1 (ต่อ)

ชื่อ	ประเภทผู้ให้ข้อมูล	เพศ	อายุ	ที่อยู่อาศัย	ระยะเวลาที่อยู่อาศัย (ปี)	อาชีพ/ตำแหน่ง	การศึกษา	การระบุเชื้อชาติ	สถานภาพสมรส / เชื้อชาติคู่สมรส	จำนวนบุตร	เชื้อชาติเขต/สะไกที่ต้องการ	เชื้อชาติเขต/สะไกที่มีอยู่
16. แก้ว	ผู้นำ	หญิง	53	ต.ตลาด	53	ทำธุรกิจร้านอาหาร เป็นแกนหลักในการจัดงานแห่งของวัดทรงธรรม	ป.ตรี	ตนเอง - มอญ พ่อแม่ - มอญ	โสด	-	-	-
17. ปี	ผู้นำ	ชาย	60	ต.ทรงคนอง	60	ผู้ใหญ่บ้าน รองประธานกองทุน	ม.6	ตนเอง - มอญ พ่อแม่ - มอญ	สมรส/ไทย	3	ยังงี้ก็ได้	ไม่ใช่มอญ
18. คราม	เจ้าหน้าที่รัฐ	ชาย	33	ต.ทรงคนอง	20	ทำธุรกิจส่วนตัว และเป็นนายกอ.บ.ต. ทรงคนอง	ม.6	ไม่มีเชื้อสายมอญ	สมรส/ไทย	2	ยังงี้ก็ได้	-
19. ปูน	เจ้าหน้าที่รัฐ	ชาย	55	ต.ทรงคนอง	28	ค้าขาย และเป็นอ.บ.ต.	ป.6	ไม่มีเชื้อมอญเป็นคนไทย	สมรส/มอญ	2	ยังงี้ก็ได้	ไม่ใช่มอญ
20. คัม	เจ้าหน้าที่รัฐ	หญิง	47	ต.ตลาด	47	ข้าราชการประจำเทศบาล อ.พระประแดง	ป.ตรี	ตนเอง - มอญ พ่อแม่ - มอญ	โสด	-	-	-
21. ฟ้า	เจ้าหน้าที่รัฐ	หญิง	71	ที่ตั้งศูนย์วัฒนธรรม ต.ตลาด	บ้านอยู่ทรงคนอง ถึงอายุ 35	ผู้จัดการโรงเรียน ประธานศูนย์วัฒนธรรม และเป็นกรรมการต่าง ๆ อีก	ป.ตรี	ตนเอง - มอญ พ่อแม่ - มอญ	สมรส/ไทย	3	ยังงี้ก็ได้	ไม่ใช่มอญ

ตารางที่ ก.2 อัตลักษณ์ทั่วไปของชาวมอญพระประแดง

ชื่อ	สิ่งบ่งชี้ความเป็นมอญ	ลักษณะนิสัยเด่น	อัตลักษณ์ทางสังคม				
			การจัดระเบียบชุมชน	การรวมกลุ่มต่าง ๆ	ความสัมพันธ์ของครอบครัว	ความสัมพันธ์ของชุมชน	วิธีการอบรมสั่งสอนด้านการรู้ระเบียบของสังคม
1. มะลิ	1. การทำบุญ ยึดศาสนาเป็นหลัก 2. ประเพณีต่าง ๆ	ใจบุญสุนทาน รักสงบ นิยมการไปวัด ช่วยเหลือกัน	ไม่มีการตั้งระเบียบ แต่อยู่ด้วยกันแบบพึ่งพากัน สมัยก่อนมีการสร้างรั้วเดินไปมาหาสู่กันได้ แต่ปัจจุบันคนที่อื่นมาอยู่เยอะ จำเป็นจะต้องมีการกันรั้ว แต่ปัญหาชุมชนก็ไม่ค่อยมี	1. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน 2. กลุ่มชมรมอนุรักษ์แหล่งส-รงตะขาบ	ปรึกษาหารือกันตลอด เด็กในบ้านก็จะเชื่อฟัง ผู้ใหญ่ในบ้าน อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ บ้านญาติก็อยู่ติดกัน	รู้จักกันหมด ทักทายกัน เด็กปัจจุบันก็ไม่ค่อยได้มีเวลาพบปะกันมากนัก รู้จักกันข้ามตำบล ถ้ามอญเหมือนกันจะยังรู้จักกันช่วยเหลือกันดี	สมัยก่อนก็ใช้การให้ดูเป็นแบบอย่าง ถึงแควล้อมก็ไม่ยั่ว การไปเที่ยวก็คือการไปวัด แต่สมัยนี้จะสอนหลานให้เป็นคนดี ส่วนใหญ่ก็สอนหลักธรรมะ
2. จำปี	1. วัฒนธรรม ภาษา 2. การดำรงชีวิตแบบมอญ	เคร่งครัดศาสนา เรื่องประเพณี ทำบุญเก่ง รักสงบ นอบน้อม ซื่อาย	อยู่กันแบบธรรมดา อยู่แบบเครือญาติ รู้จักกันหมด ไม่มีตั้งกฎระเบียบ จัดพื้นที่เป็นไปตามกฎหมาย	1. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน 2. กลุ่มชมรมอนุรักษ์แหล่งส-รงตะขาบ	รุ่นหลังก็ยังให้ความเคารพรุ่นแรก ยังพึ่งพากันอยู่ เชื่อฟังผู้ใหญ่ในบ้าน	รู้จักกันหมด เป็นญาติกัน เป็นคอง ๆ กัน แม้แต่วัยรุ่นก็ยังรู้จักกัน แต่ก็น้อยลงไปบ้าง เนื่องจากต้องไปโรงเรียน	ให้เชื่อฟังผู้ใหญ่ พ่อแม่ก็ยังใกล้ชิดกับลูก ดูแลครอบครัว วัยรุ่นสายเคี้ยวที่นี้ไม่มี ปัญหายาเสพติดก็น้อยมาก
3. คำ	วัฒนธรรม ความเชื่อ	ยึดมั่นในศาสนา รักสงบ แต่ไม่ยอมใคร มั่นใจตนเองสูง เคารพขนบ	จะยึดหลักศาสนาเป็นแกน ในการประพฤติปฏิบัติรับไว้ในตัว รูปแบบการปกครองจะเหมือนที่อื่น	1. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน 2. กลุ่มอสม.	อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีปู่ย่าตายาย	รู้จักกันไปมาหาสู่กัน พระเป็นศูนย์รวมจิตใจ ผู้อาวุโสจะเป็นที่	ช่างจะเล่าให้ฟัง ดักเตือนอย่างนี้ไม่ดี อย่าทำ สอนแบบธรรมดาทั่วไป

ตารางที่ ก.2 (ต่อ)

ชื่อ	สิ่งบ่งชี้ความเป็นมอญ	ลักษณะนิสัยเด่น	อัตลักษณ์ทางสังคม				
			การจัดระเบียบชุมชน	การรวมกลุ่มต่าง ๆ	ความสัมพันธ์ของครอบครัว	ความสัมพันธ์ของชุมชน	วิธีการอบรมสั่งสอนด้านการรู้ระเบียบของสังคม
4. จำปา	1. นิสัยที่เรียบร้อย 2. ประเพณี	เลื่อมใสในศาสนา เข้าวัดเข้าวา รักสงบ	ช่วยเหลือกัน ไม่มีการตั้งกฎระเบียบ ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครอง อบต.เริ่มเข้ามาบริหาร	1. กลุ่มชมรมแห่งหงส์ – ธงตะขาบ 2. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน	อบอุ่นใกล้ชิด ลูกหลานอยู่ในการปกครองของผู้ใหญ่	รู้จักกันหมด ช่วยเหลือพึ่งพากันดี ระหว่างหมู่บ้าน ตำบลก็รู้จักกัน	ใช้การบอกเล่า ไม่บังคับ ให้ดูตัวอย่างพยายามพาไปวัด
5. กฐิน	1. ภาษามอญ 2. การแต่งกาย 3. ประเพณี	ชอบสงบ ไปวัด ทำบุญ ช่วยเหลือกัน	ปกครองแบบเทศบาล ไม่มีการตั้งกฎกติกา อยู่ร่วมกันแบบพึ่งพากัน	1. อสม. 2. กองทุนหมู่บ้าน 3. กลุ่มผู้สูงอายุ 4. คณะกก.ชุมชน	อบอุ่น รวมตัวกัน เป็นครอบครัวขยาย	รู้จักกัน ทุกตำบล	ชมับการไปวัดจากคุณยาย ทำให้ชอบทำบุญ ไม่ก่อความวุ่นวายต่าง ๆ
6. ขาว	1. ประเพณีสงกรานต์ 2. วัฒนธรรมรดน้ำดำหัว	ชอบทำบุญ สงกรานต์ก็จะไปวัด ช่วยกันตั้งบ่อนสะบ้า ร่วมใจกัน	บ้านเรือนจะมีการกันรั้ว มี อบต. มีกรรมการหมู่บ้าน ปรึกษาหารือกัน ปัญหา สังคมไม่ค่อยมี ผู้ใหญ่บ้าน ช่วยกันดูแล	1. กองทุนหมู่บ้าน 2. กลุ่มอสม.	พึ่งพากัน ไม่นอกใจ พ่อแม่ เชื้อพืง มี ความสะอาดสูง	พึ่งพากันโดยตลอด มีการก็ไม่ทิ้งกัน	พื้นฐานชาวมอญจะ ละอายต่อบาป ทำให้ การตั้งสอนเป็นไป ด้วยดี สอนโดยการ แนะนำ คิดทำตาม
7. โสน	1. ภาษา 2. ประเพณี 3. การแต่งกาย	รักสนุก แต่ชอบสงบ ชอบรวมตัวกันไปวัด ทำบุญสุนทาน	ที่ด.ตลาด เป็นการปกครอง แบบเทศบาล ในชุมชนเอง ก็มีการพึ่งพากันแบบที่ น้อง ไม่มีการตั้งกฎกติกา	1. กลุ่มอสม. 2. กลุ่มผู้สูงอายุ 3. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน	อบอุ่น รวมกันเป็น ครอบครัวขยาย ญาติ อยู่ในบริเวณเดียวกัน	บ้านใกล้เคียงก็ สนิทกัน รู้จักกัน หมดทุกตำบล	สมัยก่อนการเที่ยวก็ คือไปวัด เด็กสมัยนี้ ก็ไปบ้างตามโอกาส แต่เรื่องเที่ยว กลางคืนก็มี

ตารางที่ ก.2 (ต่อ)

ชื่อ	สิ่งบ่งชี้ความเป็นมอญ	ลักษณะนิสัยเด่น	อัตลักษณ์ทางสังคม				
			การจัดระเบียบชุมชน	การรวมกลุ่มต่าง ๆ	ความสัมพันธ์ของครอบครัว	ความสัมพันธ์ของชุมชน	วิธีการอบรมสั่งสอนด้านการรู้ระเบียบของสังคม
8. รัก	1. ภาษา 2. ประเพณี	ทำบุญ เครื่องครัดศาสนา ไม่เบียดเบียนใคร ชอบให้ ย่อน น้อม นับถือพระเจ้าแผ่นดินไทยมาก	ปัจจุบันก็เหมือนที่อื่น มีการปกครองแบบเทศบาล ในต.ตลาด การที่ปท.ไทยให้โอกาส ให้สิทธิชาวมอญ ทำให้วัฒนธรรมชาวมอญเกิดผสมผสานได้ง่ายขึ้น	1. กองทุนหมู่บ้าน 2. อสม. 3. สมาคมไทยรามัญ	ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน คนมอญแท้ไม่มีเมีย 2 คน เชื่อฟังพ่อแม่ ผู้ชายเข้าบ้านฝ่ายหญิง แต่แยกครอบครัวก็ได้ไม่ได้บังคับ	ส่วนใหญ่ก็จะรู้จักกันเป็นญาติกัน หมู่ มอญด้วยกันเองก็จะช่วยเหลือกันดีเมื่อก่อนก็ไม่มีการกันรั้ว เดินถึงกันหมด	ให้การอบรมแบบบุญกิริยา 10 ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน
9. แดง	1. การแต่งกาย 2. ภาษา 3. ประเพณี การดำเนินชีวิตแบบเครือญาติ	ชอบทำบุญ เรื่องบุญเรื่องกุศลไม่ขัด ให้ความสำคัญกับวัดบ้านไหนมีงานก็ช่วยกัน	ไม่มีกฎกติกา อยู่กับแบบญาติ ในส่วนของ ต.ตลาดจะเป็นการปกครองแบบเทศบาล แต่ทรงคนองจะเป็นการปกครองแบบ อบต.	1. กลุ่มชมรมชาวมอญปากลัด 2. กองทุนหมู่บ้าน	ใกล้ชิด ไปมาหาสู่กัน ชี้คู้ใหญ่เป็นหลัก ถึงปัจจุบันในบ้านจะทำอะไรก็ต้องปรึกษาผู้ใหญ่	ช่วยเหลือกัน รู้จักกันติดต่อกัน เป็นคอง ๆ กันหมด	ทำให้ดู เราก็เลียนแบบ ไม่ได้ออกไปกตอนเป็นคำพูดแต่รู้โดยนัย ให้เด็กสนใจเอง ไม่ใช้การบังคับ
10. เขียว	1. ความประพฤติด้านตัว การพูดจา มีสัมมาคารวะ 2. การนับถือศาสนาพุทธ 3. ประเพณีของมอญ	สัมมาคารวะ ซื่อสัตย์ สุจริต ชอบทำบุญ	ไม่มีการจัดระเบียบ อยู่อย่างเป็นมิตร ฟังพาอาศัยกัน ชี้คศาสนาในการดำเนินชีวิต	1. กองทุนหมู่บ้าน 2. ชมรมม.7,8,9 จัดตั้งเพื่อสังคม 3. กลุ่มอนุรักษ์ประเพณี	ใกล้ชิดกัน จะพบกันเป็นครอบครัวชาย ถ้ามอญแต่งงานมอญก็ยังอยู่ในชุมชน	รู้จักกันหมด พบปะกันตลอด โดยเฉพาะมีงานบุญจะช่วยเหลือร่วมแรงร่วมใจกันดี	ใช้การทำให้เป็นตัวอย่าง พ่อแม่ไม่กินเหล้า เราเห็นเราก็ไม่กิน ลูกหลานก็ถือปฏิบัติเช่นนี้

ตารางที่ ก.2 (ต่อ)

ชื่อ	สิ่งบ่งชี้ความเป็นมอญ	ลักษณะนิสัยเด่น	อัตลักษณ์ทางสังคม				
			การจัดระเบียบชุมชน	การรวมกลุ่มต่าง ๆ	ความสัมพันธ์ของครอบครัว	ความสัมพันธ์ของชุมชน	วิธีการอบรมสั่งสอนด้านการรู้ระเบียบของสังคม
11. เงิน	1. การทำบุญทำทาน 2. ประเพณี	ความรักใคร่กัน หักทลายปราชัยกัน มี น้ำใจให้กัน	การตั้งชื่อหมู่บ้านก็ตั้ง กันเอง อาศัยชื่อหมู่บ้านเดิม ในเมืองมอญสมัยก่อน เช่น ตองอู เวะระราว ฯลฯ	1. กองทุนหมู่บ้าน 2. ชมรมตาม หมู่บ้านต่าง ๆ เช่น ชมรมบ้านดง ชมรมเวะระราว เป็นต้น	รักใคร่กัน ปรีกษา กัน ถ้ามีผู้ใหญ่อยู่ ผู้ใหญ่ก็จะเป็นคน ตัดสินใจในบ้าน	ช่วยเหลือพึ่งพากัน เวลาว่างก็จะมีการ ร่วมมือกัน รู้จักกัน	ไม่บังคับ แต่จะเป็น การพูดสอน แบบ ธรรมดา เด็กก็จะเชื่อ ฟัง และปัจจุบันก็ เปิดโอกาสให้เด็ก มากขึ้น
12. ทอง	1. ความซื่อสัตย์ 2. จิตใจที่ชอบทำบุญ 3. ประเพณีต่าง ๆ	ชอบในเรื่องศาสนา ซื่อสัตย์ รักสงบ กตัญญู ชอบแข่งกัน มีหน้ามีตา	ที่พระประธานมีทั้งหมด หลายตำบล แต่ที่มีมอญอยู่ มีเพียง 4 ตำบล คือ ต.ตลาด ต.ทรงคนอง ต.บางพึ่ง ต.บางหญ้าแพรก	1. กองทุนหมู่บ้าน 2. ชมรมศิษยา- นุศิษย์วัดทรงธรรม	อบอุ่น ส่วนใหญ่ถ้า เกิดปัญหาผู้ใหญ่ใน บ้านจะแนะนำ เวลา มีงานญาติจะมา รวมกัน	ระหว่างหมู่บ้านจะมี ความสัมพันธ์อันดี ต่อกัน มีการแบ่งปัน กัน ช่วยเหลือกัน	คอยสอนลูกให้ถูก ตั้งใจเรียนไม่ใช้การ ตี ชี้ให้เห็น เปิด โอกาสให้ลูกได้ แสดงความคิดเห็น ใช้การรับฟัง
13. แสด	1. ภาษา หนังสือมอญ 2. ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี	บิณมัสศาสนา โอบ อ้อมอารี	ไม่มีกฎระเบียบตายตัว เรา เข้าใจกันเองใน ลักษณะฝนมธรรมเนียม ปัญหา ชุมชนไม่ค่อยมี	1. กองทุนหมู่บ้าน 2. กลุ่มจัดงาน ประเพณีแห่งส- งตะขาบ 3. กลุ่มเรียน หนังสือรามัญ	ส่วนใหญ่จะเป็น ครอบครัวขยาย อยู่ กับเป็นเครือญาติ ถ้า แยกครอบครัวไปก็ ไปมาหาสู่กัน	มีการพึ่งพากัน แต่ ปัจจุบันก็จะมีการ ผสมผสานทั้งไทย จีน มอญ แต่คน มอญกันเองก็จะสนิท กันมากกว่ากลุ่มอื่น	ใช้เหตุผลในการ สอน

ตารางที่ ค.2 (ต่อ)

ชื่อ	สิ่งบ่งชี้ความเป็นมอญ	ลักษณะนิสัยเด่น	อัตลักษณ์ทางสังคม				
			การจัดระเบียบชุมชน	การรวมกลุ่มต่าง ๆ	ความสัมพันธ์ของครอบครัว	ความสัมพันธ์ของชุมชน	วิธีการอบรมสั่งสอนด้านการรู้ระเบียบของสังคม
14. บัว	1. ภาษา 2. การแต่งกาย 3. วัฒนธรรมท้องถิ่น	ใจดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชอบทำบุญ	ไม่มีแก่นในการจัดตั้ง ให้ ชาวมอญ ไปอยู่เป็นกลุ่ม ๆ โดยชื่อหมู่บ้านก็ใช้ชื่อเดิม ในประเทศมอญ	1. ชมรมศิษยานุ ศิษย์ 2. กองทุนหมู่บ้าน 3. อสม. 4. กลุ่มในการจัด งานประเพณี	คล้ายคนจีน อำนาง การตัดสินใจยัง ขึ้นอยู่กับครอบครัว ถูกเชื่อฟังพ่อแม่	คนรู้จักกันเอื้อเฟื้อ กัน วิทยุเริ่มไม่ค่อย พบปะกัน แต่ สมัยก่อนวิทยุจะ พบปะกันในช่วง ทำบุญ	สอนให้เป็นระเบียบ ช่วยทำงาน รู้จัก แบ่งปัน มีน้ำใจ
15. ม่วง	1. ธรรมเนียมประเพณี 2. การแต่งกาย 3. ภาษา	เรียบง่าย มีน้ำใจ ชอบ ทำบุญโดยปกติวิสัย	โครงสร้างอยู่แบบพึ่งพากัน ไม่มีข้อบังคับ ต.ตลาดมีการ ปกครองแบบเทศบาล	1. กองทุนหมู่บ้าน	พ่อแม่ยังเป็นใหญ่ใน บ้าน ไม่ออกนอกถู นอทาง	มีน้ำใจ ช่วยเหลือกัน ช่วยงานกันตลอด	จะใช้วิธีสอนให้เห็น ชี้แนะแนวทาง มากกว่าการบังคับ
16. แก้ว	1. ประเพณี 2. การแต่งกาย 3. ภาษา	จะมุ่งไปทางศาสนา ชอบทำบุญ บางครั้งก็ ดูว่ามากเกินไป	ไม่มีหัวหน้าปกครอง ปัจจุบันมีการปกครองแบบ เทศบาล	1. กองทุนหมู่บ้าน 2. ชมรมทางสังคม สงเคราะห์คนใน หมู่บ้าน	อยู่แบบเครือญาติ ในช่วงสงกรานต์ ก็ จะมาพบปะสังสรรค์ กัน	คนมอญจะรู้จักกัน หมดช่วยเหลือกัน ตลอด	เวลาอบรมจะสอน ในช่วงเวลาว่าง เช่น ตอนทานข้าว อยู่ ร่วมกัน อาจจะอบรม ในมารยาทเป็นต้น
17. ปี	1. ภาษามอญ 2. ประเพณีแห่หงส์-ธง ตะขาบ	เหมือนคนไทย คณะ คล้ายกันไป ชอบ ทำบุญ	กฎของหมู่บ้านก็ไม่มี แต่จะ ยึดหลักกฎหมาย นอกนั้นก็ ถือที่ถืออาศัยกัน ปัญหา ในชุมชนไม่ค่อยปรากฏ	1. กองทุนหมู่บ้าน 2. ชมรมการกุศลที่ ช่วยเหลือสมาชิก ในหมู่บ้าน	สนิทสนมกัน ทุก อย่างขึ้นอยู่กับพ่อแม่ เชื่อฟัง	เอื้ออาทรกัน โอบ อ้อมอารี	แบบประชาธิปไตย แต่สมัยก่อนที่เกี่ยว ไม่ค่อยมี พ่อห้ามก็ เชื่อฟัง

ตารางที่ ค.2 (ต่อ)

ชื่อ	สิ่งบ่งชี้ความเป็นมอญ	ลักษณะนิสัยเด่น	อัตลักษณ์ทางสังคม				
			การจัดระเบียบชุมชน	การรวมกลุ่มต่าง ๆ	ความสัมพันธ์ของครอบครัว	ความสัมพันธ์ของชุมชน	วิธีการอบรมสั่งสอนด้านการรู้ระเบียบของสังคม
18. คราม	1. ตัวหงส์ 2. ประเพณี 3. การแต่งกาย 4. ภาษา	รักสงบ นิยมความเป็นตนเองสูง ชอบการอนุรักษ์ความเป็นมอญ ยึดติดกับศาสนา	มีจารีตวัฒนธรรมเชื่อมติดกัน อยู่กันมานาน มีการจัดตั้งประชาคม มีระเบียบข้อบังคับในการกำจัดการ	1. กองทุนหมู่บ้าน 2. กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มสตรี	มีความสัมพันธ์รักใคร่กันสูง มีการทำบุญตักบาตรร่วมกัน มีการไปมาหาสู่กัน	ความพึ่งพากันยังมีอยู่เยอะ การช่วยงานกันยังมีอยู่มาก ไม่ค่อยแยกว่าไทยหรือมอญ	สอนให้รู้ระเบียบในสังคม โดยเฉพาะยาเสพติด การแต่งกาย เด็กในชุมชนจะไม่ค่อยแฟ่กัน
19. ปูน	1. ประเพณีต่าง ๆ	ชอบทำบุญ	ในทรงคนองจะมีการปกครองแบบอบต. มีการตั้งคณะกรรมการดูแลหมู่บ้าน	1. กลุ่มอ.ส.ม. 2. กองทุนหมู่บ้าน 3. กลุ่มการจัดงาน	รักใคร่พ่อแม่ ลูกเชื่อฟังพ่อแม่ มีความละเอียด	พึ่งพากัน ช่วยเหลือร่วมมือกันดี	สอนใจเดิม ๆ ใช้การแนะนำให้ตั้งใจเรียน
20. สัม	1. ประเพณี 2. ชื่อหมู่บ้าน กลุ่มคนมอญที่เกาะกลุ่มกัน 3. ภาษา	ช่วยเหลือกัน ยึดหลักศาสนา ชอบทำบุญ	มีการปกครองแบบเทศบาลเฉพาะที่ต.ตลาด	1. กองทุนหมู่บ้าน 2. อ.ส.ม. 3. รวมกลุ่มกันในการจัดงานประเพณี	เป็นครอบครัวใหญ่ ผู้ใหญ่เป็นคนตัดสินใจ ปัจจุบันก็เป็นอยู่แต่เปิดมากขึ้น	พึ่งพาอาศัยกัน	ก็สอนให้เด็กรู้ระเบียบ สอนมารยาท ใช้วิธีการพูดคุยกมากกว่าจะตี
21. ฟ้า	1. ภาษา 2. การแต่งกาย 3. ประเพณี	ซื่อสัตย์ จงรักภักดี ยึดมั่นในศาสนา ชอบทำบุญ ใจกว้าง	อยู่กับแบบพึ่งพากัน ไม่มีกฎกติกาที่แน่นอน	1. กองทุนหมู่บ้าน 2. อ.ส.ม. 3. กลุ่มคนมอญในช่วงการจัดงาน	เป็นครอบครัวขยาย ผู้ชายเป็นหลักของครอบครัว น้องผู้หญิงต้องเชื่อฟังพี่	รู้จักกันหมด โดยเฉพาะในหมู่บ้านเดียวกัน	สอนในด้านซื่อสัตย์ การทำบุญ เอื้อต่อศาสนา พยายามสั่งสอนให้ร่วมงาน

ตารางที่ ค.2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม							
	ภาษา		การแต่งกาย		อาหาร		บ้านเรือน	
	รายละเอียดภาษา	ความสามารถในการใช้ภาษา	การแต่งกายแบบมอญ	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะอาหารแบบมอญ	การรับประทานอาหารของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะบ้านแบบมอญ	บ้านของผู้ให้ข้อมูล
1. มะลิ	เป็นภาษาที่ต้องใช้เสียงออกจากในลำคอเป็นส่วนใหญ่ สำเนียงแต่ละที่ก็ไม่เหมือนกัน	พูดได้คล่องเลย แต่จะพูดกับคนที่พูดได้เหมือนกัน	ญ. ใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุง มีผ้าคล้องคอ เก็ก้า ผมหวย ข. นุ่งผ้าลอมซาย เสื้อคอกลม มีผ้าคาด	นุ่งสมัยใหม่กัน แต่ป้าก็ยังนุ่งผ้าถุงอยู่บ้าน แต่เวลาทำงานประเพณี ก็จะนุ่งแบบมอญอยู่	แกงกากลิ แกงมะตาด แกงกระเจียบ ส่วนใหญ่จะทำกินเองในบ้าน	ยังทำบ๊อบ เป็นประจำ ยิ่งเวลาว่างก็จะต้องทำ	คล้ายทรงไทย ได้ทุนสูง ทำจากไม้ ขอบปูนน้ำ	ยังเป็นทรงไทยอยู่ แต่ได้ทุนไม่มีแล้วประยุกต์ทำพื้น ทำห้องหมด
2. จำปี	ไม่ค่อยทราบ แต่พูดได้ เพราะพูดกันต่อ ๆ มา	พูดได้ ฟังได้ คล่อง แต่เขียนไม่ได้	ข. นุ่งลอมซาย มีผ้าพาดไหล่ เสื้อคอกลมแขนสั้น ญ. นุ่งผ้าซิ่น แขนกระบอก ผ้าคล้อง	นุ่งตามเทศกาล แต่ถ้าในชีวิตประจำวันไปวัดในงานบุญก็นุ่งผ้าซิ่น กับเสื้อสมัยใหม่	มักทำจากปลา เช่น ปลาร้า แกงมะตาด แกงผักกระเจียบ กากลิ ขนมนก สะเปียง	ทำแบบมอญ ประจำทำกินในครัวเรือน	เรือนไม้ ทรงไทย รับลม ได้สูง	เป็นแบบมอญประยุกต์ เค้าโครงเดิมอยู่แต่ปรับให้เป็นสมัยใหม่
3. คำ	เป็นคำเดียว คล้ายไทย มีไวยากรณ์ของตนเอง	พูดได้บ้าง ฟังได้ แต่เขียนไม่ได้ บางทีก็พูดเล่นกับเพื่อนเป็นคำ ๆ	ข. ไปวัดนุ่งโจงกระเบน คอกลม ผ้าขาวม้า นุ่งผ้าลอมซาย ญ. ใส่เสื้อแขนกระบอก นุ่งผ้าถุง	นุ่งสมัยนิยม จะนุ่งลอมซายก็เทศกาล ปัจจุบันก็มีบางวันที่ยังนุ่งโสร่งอยู่	แกงมะตาด แกงส้ม แกงบ่อน อะร็อด แกงกากลิ ข้าวแช่ จะทำในงานพิธี ขนมนิกาละแม ข้าวเหนียวแดง-แก้ว	อาหารแบบมอญ ยังกินได้ตามฤดูกาล ผมยังกินเป็นอยู่	สมัยก่อนจริง ๆ จะทำด้วยฝาจาก ฝาจาก ตั้งบ้านเรือนหันหน้าไปทางแม่น้ำ	เป็นทรงไทย ได้ทุนสูง ส่วนใหญ่บ้านมอญแถวนี้จะเป็นทรงไทย

ตาราง ก.2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม							
	ภาษา		การแต่งกาย		อาหาร		บ้านเรือน	
	รายละเอียดภาษา	ความสามารถในการใช้ภาษา	การแต่งกายแบบมอญ	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะอาหารแบบมอญ	การรับประทานอาหารของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะบ้านแบบมอญ	บ้านของผู้ให้ข้อมูล
4. จำปา	รายละเอียดเล็ก ๆ ไม่ค่อยรู้ อาศัยพูดมาเรื่อยๆ	พูดพอได้ เขียนพอได้	ใส่วันสงกรานต์ คือ ข. นุ่งลอยชาย เสื้อคอกลม ผ้าคาดเอง ญ.นุ่งผ้าถุง เสื้อแขนกระบอก เหวลอย มีผ้าคล้องคอ เก้ามวย ถ้าไปวัดก็จะนุ่งผ้าถุง	จะแต่งเฉพาะในเทศกาล ทำบุญต่าง ๆ ก็จะนุ่งผ้าถึง ในชีวิตก็นุ่งเสื้อสมัยใหม่ ใส่กางเกง	แกงมะตาด แกงบอน แกงกาหลิ อาหารหวานก็มี กะละแม ทำในงานพิธี ข้าวเหนียวแดง กระจ่างสารท และถ้าขนมหวานจริง ๆ คือ สะเปรียง แต่หาทานยากเพราะทำยาก	ทำทานในบ้านบ่อย ยิ่งนำเทศกาลก็ต้องทำทุกปีหาซื้อไม่ค่อยมีต้องทำเอง แต่วัดอุคินขันลูกมะตาดก็จะออกเป็นหน้าๆ	คล้ายทรงไทย ได้ทุนสูง ทำด้วยไม้ เปิดช่องรับลม	ยังเป็นแบบทรงไทยอยู่
5. กฐิน	เป็นภาษาที่ค่อนข้างยาก ถ้าไม่ค่อยได้ใช้ก็จะพูดไม่ได้	พูดได้ เขียนได้ ฟังได้	ข. ผ้าลอยชาย มีผ้าคาด ญ. นุ่งผ้าซิ่น แขนกระบอก	แต่งเฉพาะในงานต่าง ๆ และใส่ในงานบุญต่างๆ	แกงมะตาด แกงกระเจียบ แกงขี้เหล็ก แกงกาหลิ แกงบอน ลอดช่อง กะละแม ข้าวคัมลูกโยน	ทำในงานเลี้ยงพระ ทำกินบ้างบางโอกาส เด็กสมัยใหม่กินไม่เป็นแล้ว	บ้านทรงไทย ได้ทุนสูง ริมน้ำ	ยังเป็นทรงไทยแบบเดิมอยู่ ได้ทุนสูง ยังมีไว้ใช้เป็นบ่อนสระน้ำอยู่

ตาราง ก.2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม							
	ภาษา		การแต่งกาย		อาหาร		บ้านเรือน	
	รายละเอียดภาษา	ความสามารถในการใช้ภาษา	การแต่งกายแบบมอญ	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะอาหารแบบมอญ	การรับประทานอาหารของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะบ้านแบบมอญ	บ้านของผู้ให้ข้อมูล
6. ชาว	เป็นภาษาที่มีต้นตระกูลจากภาษามอญ-เขมร ปัจจุบันส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้ใหญ่ 40 ขึ้นไปที่ยังพูดได้อยู่	พูดได้ ฟังได้ เขียนไม่ได้ จะใช้พูดกับคนรุ่นเดียวกัน บางทีก็พูดกับหลานเป็นคำ ๆ	ช. นุ่งโสร่ง ผ้าคาด ญ. นุ่งผ้าถุง เสื้อแขนกระบอก มีผ้าคล้องคอ ปัจจุบันจะมีใส่กันตามงานประเพณีต่าง ๆ งานบุญก็จะใส่ผ้าถุง เสื้อสมัยใหม่	แต่งแบบลอยชาย เฉพาะวันสงกรานต์ แต่ตอนนอนยังนุ่งโสร่งอยู่ทุกคืน	ที่เด่น ๆ แตกต่างจากคนไทย คือ แอ่งกากลิ แอ่งมะตาด ลูกมะตาดจะมีปิละหน	ยังทำกินกันอยู่ตามหน้าฤดูกาลที่มีบ้านไหนทำก็จะมาแบ่งกันในหมู่บ้านมอญ	ก็จะทำด้วยไม้ ดิคริมน้ำ มีช่องรับลม ใต้ถุนสูง	ยังทำด้วยไม้ อยู่ ดิคริมน้ำ ยังเป็นแบบเดิม แต่มีการต่อเติมใช้พื้นที่ขึ้นมาบ้าง
7. โสณ	ไม่ค่อยรู้รายละเอียด แต่พูดได้เพราะผู้ใหญ่พูดให้ฟัง	พูดได้บ้าง ฟังได้ แต่เขียนไม่ได้	ญ. นุ่งผ้าถุง แขนกระบอก ผ้าคล้องคอ ช. นุ่งโสร่ง หรือลอยชาย เสื้อคอกลม มีผ้าคาด	แต่งเฉพาะงานประเพณี ถ้าทำบุญก็นุ่งผ้าถุง ผ้าไหม	แอ่งลูกมะตาด แอ่งบ่อน แอ่งกระเจียบ กากลิ ขนมหอยมีแต่ไม่ทำแล้ว คืออะเปรียง น้ำข้าวเหนียวมาตำใส่กะทิ ใส่งา ตากแห้งทำยา	ยังได้รับการประทานแอ่งแบบมอญอยู่เป็นประจำ	จะเป็นบ้านเรือนไทย มีใต้ถุน มีนอกชาน	เป็นบ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ โดยไม่มีใต้ถุนแล้ว ทำโบกปูนหมด

ตาราง ก.2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม							
	ภาษา		การแต่งกาย		อาหาร		บ้านเรือน	
	รายละเอียดภาษา	ความสามารถในการใช้ภาษา	การแต่งกายแบบมอญ	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะอาหารแบบมอญ	การรับประทานอาหารของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะบ้านแบบมอญ	บ้านของผู้ให้ข้อมูล
8. รัก	มาจากอักษรอินเดีย (มอญ-เขมร) พบหลักฐานจากหนังสือนิติศาสตร์ เป็นคำโคด	พูดได้บ้าง เขียนไม่ได้เลย	ญ. แขนกระบอก คอกลม นุ่งผ้าชิ้นแบบทางการ มีสไบ ข. นุ่งโสร่ง ถ้าเข้าวัดนุ่งโจงกระเบน	นุ่งเฉพาะมีงาน	แกงมัสมั่น แกงกากลิ แกงส้ม แกงกระเจียบ แกงมะตาด ปลา ร้า ปลาเค็ม	บ่อย ทำแทบทุกอาทิตย์ ลูกหลานทานได้	ได้สูง สูงชั้นเดียว ขวางแม่น้ำ ไม่นิยมให้พระอาทิตย์ส่องเข้าบ้าน	ไม่ได้เป็นแบบสมัยก่อน ปลุกใหม่ แต่ก็ยังทำด้วยไม้อยู่
9. แดง	ภาษามอญจะออกเสียงยาก ถิ่นจะต้องไปหมก	พูดได้เป็นคำ ๆ ฟังได้ แต่ได้แบบไม่สับสนมากนัก	ญ. นุ่งผ้าถุง เสื้อเข้ารูป เก้าอี้มีผ้าคล้องคอ ข. นุ่งผ้า ลอยชาย เสื้อคอ	ก่อนบวช ก็จะนุ่งแบบมอญตอนมีงานต่าง	แกงมะตาด แกงลูกอะร็อค กากลิ คนมอญจะทานรสจัดเปรี้ยว	ถ้ามีคนถวายก็ฉันก็ได้ แต่ก่อนบวชก็ทานบ่อย ทำเองเป็นด้วย	ก็เหมือนทรงไทยทั่วไป	อยู่วัด แต่ตอนเป็นฆราวาสบ้านก็เป็นทรงไทยเหมือนกัน
10. เขียว	ไม่ค่อยมีสอนในโรงเรียนทั้งปัจจุบันและสมัยก่อน พูดได้ก็เพราะผู้ใหญ่ในบ้านพูด	พูดได้ ฟังได้ เขียนไม่ได้ ปัจจุบันยังพูดอยู่กับคนรุ่นเดียวกัน	ญ.นุ่งผ้าถุง เสื้อแขนกระบอก ข.นุ่งลอยชาย หรือโสร่ง	แต่งลอยชายในวันสงกรานต์ งานบุญธรรมก็นุ่งกางเกง แต่จะต้องมีผ้าขาวม้าคาด	แกงมะตาด แกงอะร็อค แกงบ่อน แกงจืดเห็ด ผักกระด้าง (ผักกระเจียบ) ขนมหมี กาละแมร์ ข้าวเหนียวแดง ข้าวเหนียวแก้ว ขนมหุ้ง	ทำทานเป็นประจำ ส่วนขนมก็จะมีทำในช่วงสงกรานต์	เรือนไทย ได้สูง	ยังเป็นเรือนไทย ได้สูงอยู่ เอาไว้ใช้ตั้งบ่อนตะบ้ออยู่

ตาราง ก.2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม							
	ภาษา		การแต่งกาย		อาหาร		บ้านเรือน	
	รายละเอียดภาษา	ความสามารถในการใช้ภาษา	การแต่งกายแบบมอญ	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะอาหารแบบมอญ	การรับประทานอาหารของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะบ้านแบบมอญ	บ้านของผู้ให้ข้อมูล
11. เงิน	แต่ละที่ภาษามอญสำเนียงก็จะต่างกัน ส่วนใหญ่ชาวบ้าน 40 ปีขึ้นไป ถึงพูดได้ ฟังได้ แต่เขียนไม่ได้	พูดได้ ฟังได้ ร้องเพลงมอญเป็นประจำอยู่แล้ว ในงานต่าง ๆ	ช.นุ่งลอยชาย เสื้อคอกลมในการออกงานต่าง ๆ ถ้าสมัยก่อนเข้าวัดก็จะนุ่งโจงกระเบน ญ.ก็จะนุ่งเสื้อเข้ารูป ผ้ายาง สมัยก่อนเข้าวัดนุ่งโจงกระเบน	แบบปัจจุบันแต่งแบบมอญก็แต่งบ่อย เวลาเล่นทะเลแบบมอญ เล่นดนตรี หรือเข้าร่วมในงานพิธีต่าง ๆ ก็จะแต่งอยู่	ปลาร้า วิธีการจะแตกต่างกับคนอีสานทำ	ยังได้ทำอาหารแบบมอญอยู่ แต่ก็นาน ๆ ครั้ง	เน้นทรงไทย ทำด้วยไม้สัก	ไม่ได้เป็นแบบทรงไทย แต่ก็ยังคงทำด้วยไม้อยู่
12. ทอง	ไม่ค่อยรู้เรื่องรายละเอียดมากนัก อาศัยพูดได้เพราะพ่อแม่พูด	พูดได้ ฟังได้ เขียนไม่ได้	ญ.นุ่งผ้าถุง เสื้อแขนกระบอก ช.ผ้าลอยชายในงานพิธี	แต่งตามโอกาส งานพิธี เช่น สงกรานต์ บวช	แกงกระเจียบ (ฝักกะต๊าด) แกงส้ม แกงมะตาด แกงบ่อน	ทำเฉพาะหน้าที่มีผลออกมา และก็ทำในช่วงงานบุญต่าง ๆ	ได้ทุนสูง รับลม มีนอกลาน ทำด้วยไม้ สมัยก่อนมุงจาก	เป็นแบบสมัยใหม่ แต่ยังอาศัยปลูกสร้างด้วยไม้อยู่
13. แสด	ต้นตระกูลมาจากภาษามอญ-เขมร	พูดได้ เขียนได้ พอใช้ ใช้พูดเกือบทุกวัน เพราะเป็นครูสอนภาษามอญ	ช.นุ่งโจง ญ.นิยมนุ่งผ้าถุง ถ้าไปงานก็ใส่เสื้อแขนกระบอก	แต่งแบบประเพณีตามวาระงาน ประเพณี แต่บางวันก็ยังนุ่งโจงอยู่	แกงลูกมะตาด แกงกระเจียบ แกงมันมือเสือ (ฝัะเชียว) อะร็อด กาละแม ข้าวเหนียวแก้ว-แดง	ทำบางเป็นครั้งคราว ยังมีทำกินกันอยู่เป็นหน้า ๆ ฤดูที่ออก	ทรงไทย ได้ทุนสูง	ยังมีโครงสร้างเดิมอยู่ แต่ก็ปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย

ตาราง ก.2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม							
	ภาษา		การแต่งกาย		อาหาร		บ้านเรือน	
	รายละเอียดภาษา	ความสามารถในการใช้ภาษา	การแต่งกายแบบมอญ	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะอาหารแบบมอญ	การรับประทานอาหารของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะบ้านแบบมอญ	บ้านของผู้ให้ข้อมูล
14. บัว	อิงจากหนังสือจะแน่นอนกว่า	พูดได้ ฟังได้ แต่ก่อนใช้พูดกับพ่อแม่ แต่ปัจจุบันไม่ค่อยได้ใช้	ญ. นุ่งผ้าถุงเป็นลายเสือเอวสั้น แขนกระบอก เก้าอี้ผมที่ท้ายทอย ช. นุ่งโสร่ง เสื้อคอกลม เข้าวัดสมัยก่อนนุ่งผ้าม่วง โจงกระเบน สงกรานต์แต่งลอยชาย	แต่งตามงานต่างๆ เช่น สงกรานต์	แกงกระเจียบ แกงลูกขโมย แกงลูกโยน ขนมหวานก็จะมิในช่วงสงกรานต์ เช่น กาละแม	ยังทำทานกันอยู่เป็นหน้า ๆ	ทรงไทย ได้สูง	ยังเป็นแบบเดิมอยู่
15. ม่วง	เป็นภาษาที่ออกเสียงยาก ถ้าไม่ได้พูดแล้วก็จะแข็งพูดไม่ได้	พูดได้ ฟังได้ ใช้สวดมนต์มอญประจำ	ญ. ผ้าถุง แขนกระบอก ช. ผ้าลอยชาย เสื้อคอกลม ผ้าคาด	เป็นพระ	แกงลูกมะตาด แกงส้มชะเคาติน ขนมหได้แก่ กาละแม ข้าวเหนียวแดง	ยังได้ฉันท์อยู่เป็นประจำ ตามฤดูกาล	ส่วนใหญ่จะคล้ายคนไทยสมัยก่อน มีได้สูง นอกชาน	อยู่วัดทรงธรรม วัดอารามหลวง แต่บ้านแม่ก็เป็นทรงไทย
16. แก้ว	ไม่ค่อยรู้รายละเอียด แต่พูดได้ก็เพราะคนในบ้านพูด	พูดได้ ฟังได้ ได้ตอบได้ แต่เขียนไม่ได้	ช. ผ้าลอยชาย ญ. นุ่งผ้าถุง เสื้อแขนกระบอกเข้ารูป	แต่เฉพาะงานสงกรานต์ ถ้าไปทำบุญที่วัดก็นุ่งผ้าถุง เสื้อธรรมดา	แกงมะตาด แกงลูกขโมย แกงพุทรา แกงฝักกระเจียบ แกงออกเป็นเม็ด ๆ	แกงจะได้ทำทานในช่วงที่มีหน้าผลออก	เป็นบ้านทรงไทย บ้านเรือนจะสร้างขวาง ๆ แม่น้ำ	ยังเป็นทรงไทยอยู่ แต่ข้างล่างคั้ดแปลง

ตาราง ค.2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม							
	ภาษา		การแต่งกาย		อาหาร		บ้านเรือน	
	รายละเอียดภาษา	ความสามารถในการใช้ภาษา	การแต่งกายแบบมอญ	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะอาหารแบบมอญ	การรับประทานอาหารของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะบ้านแบบมอญ	บ้านของผู้ให้ข้อมูล
17. ปี	ไม่ค่อยรู้ลึกซึ้ง พูดตาม ๆ กันมา	พูดได้ ฟังได้ แต่ไม่ค่อยคล่อง	ญ. นุ่งผ้าถุง มีผ้าคล้องคอ ช. นุ่งโสร่ง ไปงานก็นุ่งผ้าลอบชาย	แต่งลอบชายเฉพาะในงานสงกรานต์	แกงเผือกหน่อไม้ แกงมะตาด แกงกาถลิ แกงบ่อน ส่วนขนมก็มีกอละแม สะเปี๊ยะ ข้าวเหนียวแดง	แกงยังพอได้ทำทานอยู่บ้างเฉพาะฤดูที่ผลออกมา วัตถุดิบพืชผลค่อนข้างหายาก เพราะไม่ค่อยปลูกกัน	บ้านทรงมอญ คล้ายทรงไทย มีชานบ้าน มีรางน้ำ มีห้องในครัวอยู่นอกตัวเรือน	บ้านไม้ ไม่ใช่ทรงไทย
18. คราม	ไม่ค่อยรู้เพราะไม่ใช่คนมอญ	ไม่ได้เลย เพราะไม่ใช่คนมอญ	ญ.นุ่งผ้าถุง ช.นุ่งโสร่ง	แต่งเฉพาะในงานสงกรานต์ ถึงแม้เราไม่ใช่คนมอญก็ต้องมีส่วนร่วมด้วย ให้กลมกลืนคนในท้องถิ่น	ไม่ค่อยทราบ เพราะเป็นคนไทย	เคยทานบ้าง แต่ตามเทศกาล	คงจะเหมือนบ้านทรงไทย เพราะยังเห็นอยู่มากโดยเฉพาะในทรงคนอง	ไม่ได้เป็นทรงไทย แต่ในชุมชนยังมีอยู่เยอะ
19. ปูน	ไม่ค่อยรู้มากนักเพราะไม่ใช่คนมอญ แต่บังเอิญได้แฟนมอญก็ทำให้พอฟังออกบ้าง	ฟังออกบ้าง เป็นบางคำ เขียนไม่ได้ พูดได้เป็นคำ ๆ	ญ.ผ้าถุง เสื้อแขนกระบอก ผ้าคล้องคอ ช.นุ่งลอบชาย	งานบุญในชีวิตประจำวันก็นุ่งกางเกงขาก๊วยบ้าง	แกงมะตาด แกงกาถลิ ขนมส่วนใหญ่ก็กอละแม เป็นต้น	ยังพอได้กินบ้างตามโอกาส กินเป็นธำมรงค์ทำก็กินได้	ก็ได้ดูสูง ทำด้วยไม้สัก	ทำด้วยไม้แต่ไม่ใช่ทรงไทย เปิดทำเป็นร้านค้า

ตาราง ก.2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม							
	ภาษา		การแต่งกาย		อาหาร		บ้านเรือน	
	รายละเอียดภาษา	ความสามารถในการใช้ภาษา	การแต่งกายแบบมอญ	การแต่งกายในชีวิตประจำวันของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะอาหารแบบมอญ	การรับประทานอาหารของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะบ้านแบบมอญ	บ้านของผู้ให้ข้อมูล
20. ตั้ม	-	พูดได้ ฟังได้ แต่ปัจจุบันไม่ค่อยได้ใช้	ญ.นุ่งผ้าถุง คล้ายพม่า เสื้อเข้ารูป ช. นุ่งลอมซาย อยู่บ้านก็นุ่งโจง	นุ่งผ้าถุงตอนไปวัด ถ้าในงานหรรษารามัญ สงกรานต์จะแต่งแบบชาวมอญ	แกงกากลิ แกงลูกมะตาด แกงบ่อ แกงฝักกระเจียบ	ยังได้กินอยู่ ชอบทานอร่อย	ทรงไทย ได้ทุนสูง สมัยก่อนสร้างคิแม่ น้ำ แต่ปัจจุบันไม่ค่อยมีน้ำให้คิ	ยังเป็นแบบทรงไทยอยู่ แต่ก็ประยุกต์พื้นที่ใช้สอยชั้นล่างบ้าง
21. พี่	มีไวยากรณ์คล้ายภาษาไทย แต่จะออกเสียงยากกว่า แต่ละท้องถิ่นสำเนียงก็จะต่างกันไป	พูดได้ ฟังได้ เขียนไม่ได้ ปัจจุบันใช้พูดกันน้อยลง	ญ. ใส่เสื้อแขนกระบอก เข้ารูป นุ่งผ้าถุงส่วนใหญ่จะลายขวาง ช. นุ่งผ้าลอมซาย	แต่งเฉพาะในงานประเพณีที่จัดขึ้นในแต่ละปี และในงานหรรษารามัญ	แกงลูกมะตาด แกงพุดรา แกงลูกมะสัน (ลูกขโมย) แกงฝักกระเจียบ ส่วนใหญ่ทำคล้ายแกงส้ม	ยังพอได้ทานอยู่บ้าง เฉพาะในแต่ ละหน้า เป็นคนชอบทานอร่อย	บ้านทรงมอญจริง ๆ ไม่มีแล้ว สมัยก่อนก็ใช้ฝาจาก แต่ปัจจุบันชาวมอญนิยม	เป็นบ้านทรงไทย

ตารางค. 2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม					
	ภูมิปัญญาชาวบ้าน		ความเชื่อและค่านิยม		การนับถือผี	
	ภูมิปัญญาการทำกิน	ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค	ลักษณะความเชื่อต่าง ๆ	การยึดถือของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะของการนับถือผี	การยึดถือของผู้ให้ข้อมูล
1. มะลิ	สมัยก่อนก็มีสถานเสือกก ทำกะปิ ทำปลาร้า แต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว	สมุนไพร รากไม้แก้ไข้ต่าง ๆ เป่าคาถา ตำรายาก็พอมืออยู่ แต่หาคนทำเป็นไม่มีแล้ว ก็ไปโรงพยาบาล	เชื่อศาสนาเป็นหลัก ส่วนความเชื่ออื่น ๆ ก็มีเช่น ห้ามคนท้องนอนในบ้าน เพราะถือว่าผิดผี เด็กห้ามเล่นตุ๊กตาคน ปัจจุบันก็ยังมีเชื่อกันอยู่	ไม่ได้เชื่อแบบเดิมแล้ว แต่ความเชื่อทางศาสนา ยังเหนียวแน่นอยู่	ชาวมอญจะมีการนับถือผีประจำตระกูล บ้างบ้านก็นับถือผีเต่า ผีข้าวหลาม ทุกปีจะต้องมีการเซ่นไหว้ มีผ้าผีในบ้าน	ไม่ได้นับถือผีแล้ว เป็นแบบปัจจุบัน กินทุกอย่างไม่ได้เชื่ออะไร
2. จำปี	สมัยก่อนมีทำเสือกก แต่ปัจจุบันคนแก่ก็ทำไม่ไหว แต่มรดกเสือกกก็ยังมืออยู่ทุกบ้าน ทำกะปิ ปัจจุบันยังมีทำกันอยู่	เน้นสมุนไพรคล้ายคนไทย เช่น จันทน์แดง เป่ามนต์พ่นหมาก แก้วตาแดง สมัยก่อนคุณตาที่เป็นหมอประจำหมู่บ้าน ปัจจุบันไม่มีแล้ว	ส่วนใหญ่จะเชื่อทางศาสนาเป็นหลัก ส่วนความเชื่อต่าง ๆ ก็ไม่ค่อยมีแล้วในปัจจุบัน	ไม่ได้เชื่อแบบเดิม แต่ยังยึดหลักศาสนาอยู่	แต่ละบ้านจะมีผีประจำตระกูล คนมอญจะขึ้นชื่อในเรื่องการถือผี แต่ปัจจุบันก็นับถือน้อยลง	ไม่ได้นับถือผีแล้ว
3. คำ	เมื่อก่อนมีปั้นหม้อ ทำเสือกก แต่ในพระประแดงไม่ค่อยมีแล้ว	สมุนไพรชนิดต่าง ๆ ใช้ผี มนต์พิธีต่าง ๆ แต่ปัจจุบันนี้ก็มีคนทำเป็นน้อย คนแก่ก็ไม่ได้สอนให้ลูกหลาน	คนที่งอกที่เป็นคนอื่นห้ามนอกในบ้าน มีความเชื่อเรื่องผีในแต่ละบ้าน ซึ่งปัจจุบันก็มีความเชื่อแบบนี้น้อยลง	ยังยึดถือปฏิบัติอยู่ถึงแม้บางอย่างจะไม่มีแล้วก็ตาม เช่น การนับถือผี ไม่มี การไหว้ผีแล้ว แต่ก็ยังเชื่อนับถือผีอยู่	ถ้าบ้านที่นับถือผีเต่า ถ้าเจอเต่าก็ให้ฆ่าเสีย ถ้าไม่ฆ่าก็ต้องนึกว่าน่าตาย แต่จะต้องมีการไหว้ผี	นับถือผีเต่า ยังนับถือปฏิบัติอยู่ถึงแม้จะรู้ว่าไม่มีผีแล้วก็ตาม

ตารางค. 2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม					
	ภูมิปัญญาชาวบ้าน		ความเชื่อและค่านิยม		การนับถือผี	
	ภูมิปัญญาการทำกิน	ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค	ลักษณะความเชื่อต่าง ๆ	การยึดถือของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะของการนับถือผี	การยึดถือของผู้ให้ข้อมูล
4. จำปา	มีการสานเสื่อกก ทำกะปิ แต่ปัจจุบันสานเสื่อกกไม่มีแล้ว แต่ทำกะปียังพอมืออยู่	สมุนไพรต่าง ๆ สมุนไพรนวดตัว ยังพอมือตำราอยู่ แต่หาคนทำได้น้อยแล้ว ปัจจุบันรักษาแบบใหม่กัน	ที่เด่น ๆ ก็เช่น ห้ามคนท้องนอนในบ้าน เพราะเขากลัวผีคผี เพราะแต่ละบ้านจะนับถือผีต่างกัน	ยังเชื่อถืออยู่ตามปู่ย่าตายาย	จะมีการนับถือผีต่างกัน ไป เช่น ผีเต่า ผีข้าวหลาม ผีไก่ และแต่ละปีก็จะนำผ้าปีมาดูว่ามีการชำรุดไหม แล้วซ่อมให้ดี	ไม่ได้นับถือผีแล้ว
5. กฐิน	ทำเสื่อกก ทำกะปิ ทำปลาร้า	ก็จะเป็นสมุนไพรนวดตัว แก้ไขต่าง ๆ คล้ายคนไทย ตำรายาหม้อ	ก็ยึดถือศาสนาเชื่อบาปบุญคุณโทษ	ก็เชื่อถือในเรื่องศาสนาอยู่มาก	บางบ้านที่เคร่งก็จะมีการนับถือผี สืบต่อกันมา	ไม่ได้นับถือผีแล้ว
6. ขาว	ที่เห็น ๆ ในปัจจุบันก็ยังมีการทำกะปิ บ้างบ้าน ทำขายด้วย	ก็มีสมุนไพรคล้ายคนไทย แต่ก็คงไม่ถึงเป็นภูมิปัญญาเท่าใดนัก	ส่วนใหญ่จะเชื่อในเรื่องศาสนา กับการนับถือผี	ปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดทั้งบ้าน	แต่ละบ้านจะมีการนับถือผีที่แตกต่างกัน	นับถือเคร่งครัด นับถือผีเต่า
7. โสน	ทำกะปิ ทำปลาร้า เสื่อกกไม่มีแล้ว	เป็นสมุนไพรแก้เมื่อยใช้นวดตัว การเป่ามนต์ ปัจจุบันก็ไม่มีทำแล้ว	ก็ยึดถือศาสนาเป็นหลัก	เชื่อถืออย่างเคร่งครัด	บางบ้านที่เคร่งก็จะมีการนับถือผี ปฏิบัติสืบต่อกัน	ไม่ได้นับถือแล้ว
8. รัก	อาชีพทำนา ทำโอ่ง ปั้นหม้อ เสื่อกก ทำเองใช้ในบ้าน เดิมนี่ไม่มีแล้ว เสื่อกกสมัยก่อนต้องมีไว้ทุกบ้าน เนื่องจากเอาไว้ห่อศพคนตายในบ้าน กกจะช่วยในการดูน้ำเหลืองได้เป็นอย่างดี ปัจจุบันก็ไม่ได้ใช้แล้ว	ก็จะมีสมุนไพรนวดตัว ขัดตัว เป็นแบบชาวมอญ ปัจจุบันบ้านป้าก็ยังรับนวดตัวแบบเดิมอยู่ สมุนไพรที่ทำเอง เคยคิดที่จะเขียนเป็นตำรา แต่ตอนนี้ยังไม่มีเวลา สักวันหนึ่งคงได้เขียนเป็นตำราเก็บไว้แน่	ฝังใจในเรื่องพุทธศาสนา อยากเห็นสวรรค์มากกว่าอย่างอื่น นอกจากนี้ คนมอญยังเชื่อว่าไม่ให้คนเจ็บนอนอยู่โคตเคี้ยวในบ้าน	ยังเชื่อถือในเรื่องศาสนาอย่างเคร่งครัด	การนับถือผีจะนับถือทางผู้ชาย ในบ้านจะต้องมีผ้า ผี ผ้าลาย มีดาบประจำตระกูล	ไม่ได้มีการนับถือแล้ว

ตารางค. 2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม					
	ภูมิปัญญาชาวบ้าน		ความเชื่อและค่านิยม		การนับถือผี	
	ภูมิปัญญาการทำกิน	ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค	ลักษณะความเชื่อต่าง ๆ	การยึดถือของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะของการนับถือผี	การยึดถือของผู้ให้ข้อมูล
9. แดง	สถานเลื่อกก เลื่อกเตย ทำกะปิ ทำน้ำปลา ปัจจุบันยังมีอยู่บ้าง บ้าน วัดอุทิศเริ่มหายากขึ้น คนทำอายุมากขึ้น	ก็จะเป็นชาลอนแก้ไข ยาพอก ยากวาด แต่ก็มีคนทำได้น้อย ต้องคนที่ มีพรสวรรค์ สนใจจริง ๆ ถึงจะทำ ได้	ยึดศาสนาเป็นหลัก ชีวิตคน มอญขึ้นอยู่กับความสบายใจ บุญที่ได้ทำ มีการปลูกฝัง เรื่องกรรมตลอด ให้ทำดี ทำชั่วนรกจะกินหัว	ก็ยังยึดความเชื่อ แบบชาวมอญอย่าง เหนียวแน่น	นอกจากเชื้อศาสนา ชาวมอญจะมีการเชื่อในเรื่อง การนับถือผี ในแต่ละ บ้านก็จะแตกต่างกันไป จะต้องมีการปฏิบัติสืบ ทอดกัน	ยังยึดถือเชื่อถืออยู่
10. เขียว	จะมีการทำกะปิ บ้านสูงก็ทำ กะปิส่งขาย สถานเลื่อกกไม่ค่อยมีแล้ว	ส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยมี คล้าย ๆ คนไทย	เด็กห้ามเล่นตุ๊กตาเพราะกลัว ผิดผี	ความเชื่อก็มี บางอย่างยังเชื่ออยู่ บางอย่างก็ไม่ได้เชื่อ แล้ว เช่นการนับถือ ผี ก็ไม่ได้เชื่อแล้ว	คนมอญจะมีการเชื่อเรื่อง ผีประจำตระกูล ประจำ หมู่บ้าน การนับถือผีจะ คู่กับการนับถือศาสนา เลยในสมัยก่อน	ไม่ได้ยึดถือ ปฏิบัติแล้ว
11. เงิน	สมัยก่อน ทำนา ก็จะมีการ สถานเลื่อกก มีเลื่อกกใช้ตาม บ้าน แต่ก็มีอยู่ไม่กี่หลังเฉพาะ บ้านที่มีการปลูกกก แต่ ปัจจุบันก็ไม่มีแล้ว	ชาวมอญเด่น ๆ ก็ไม่ค่อยมี จะมีก็ เหมือนคนไทยสมุนไพรทั่วไป ใช้ มนต์คาถาบ้าง	1. เด็กห้ามเล่นตุ๊กตาที่เป็น รูปปั้นคน และสัตว์ที่นับถือ 2. บ้านไหนจะแต่งลูกหรือ บวชลูก 2 หนในปีเดียวกัน ไม่ได้ ถ้าทำก็ทำพร้อมกัน 3. คนท้องห้ามนอนในบ้าน 4. ถ้าลูกท้องปีนั้นห้ามทำพิธี	ก็ยังยึดถือปฏิบัติ เชื่อถืออยู่	การนับถือผีจะต้องมีผ้าผี ประจำตระกูล มีผ้าถุง ผ้า ห้อยไหล่ ผ้าคลุมหัว แล่ ละปี จะต้องเอาผ้าผี ออกมาคว่ำมีส่วนไหน ชำรุด ก็ให้ซ่อมแซม	ยังมีการนับถือผี อยู่ บ้านสูงนับถือ ผีเต่า

ตารางค. 2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม					
	ภูมิปัญญาชาวบ้าน		ความเชื่อและค่านิยม		การนับถือผี	
	ภูมิปัญญาการทำกิน	ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค	ลักษณะความเชื่อต่าง ๆ	การยึดถือของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะของการนับถือผี	การยึดถือของผู้ให้ข้อมูล
12. ทอง	สมัยก่อนทำนา แต่คนพระประแดงจะมีที่นาอยู่ที่ บางพลี มีนบุรี ฯลฯ ส่วนที่นี้จะเป็นที่หักเวลาหมดหน้านา ภูมิปัญญาก็จะมีการสานเสือกก มีการทำกะปิ ทำปลาร้า ปัจจุบันไม่มีแล้ว จะมีก็ที่ทรงคนองยังทำกันอยู่บ้าง	ก็ใช้ยาสมุนไพรเหมือนคนไทย ส่วนใหญ่สมัยก่อนจะเน้นไสยศาสตร์ความเชื่อเรื่องผีเป็นหลัก	จะเน้นความเชื่ออยู่ 2 อย่าง คือ เชื่อในทางศาสนา กับเชื่อในการนับถือผี	ไม่ค่อยได้ปฏิบัติในเรื่องความเชื่อทางไสยศาสตร์ แต่ทางศาสนายังยึดติดแน่น	ถ้าบ้านไหนมีความเชื่อในการนับถือผี ก็จะห้ามเล่นตุ๊กตาประเภทสัตว์ต่างๆ ที่นับถือ	ไม่ได้นับถือ เพราะไม่ใช่หมอเด็มร้อย
13. แสด	เสือกก ทำกะปิ ที่ทรงคนอง ต่อเรือ ทำขนมจีน ที่บ้านทะมั่ง ปัจจุบันไม่มีแล้ว	ไม่ค่อยมี เหมือนคนไทย สมัยก่อนก็มีการเป่ากลองแก้โรคต่าง ๆ	คนท้องถิ่นห้ามนอนในบ้าน เพราะเชื่อว่าผีผี	ก็ยังคงยึดถือตามผู้ใหญ่ คามบรรพบุรุษอยู่	หมู่บ้านในแต่ละบ้านจะมีการนับถือผีประจำตระกูล	นับถือผีเต่า มีการไหว้ผีทุกปี
14. บัว	มีการแกะหยวก การทำโถงมอญ (ทำไว้สำหรับเก็บศพ) จะมีลักษณะที่แตกต่างของไทย ชาวบ้านช่วยกันทำเอง มีการสานเสือกก ทำกะปิ ปัจจุบันก็มีแค่การทำโถงมอญที่ยังเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่	ก็จะไม่ค่อยมีอะไร คล้ายคนไทย	ก็จะเชื่อในด้านศาสนาเป็นหลัก แต่ก็ยังมีการนับถือผีอยู่	ยังเชื่อถือ ปฏิบัติตามอยู่	จะเป็นการนับถือผีที่อยู่ในบ้าน อาจจะเป็นผีประจำตระกูล	ยังยึดถือปฏิบัติอยู่

ตารางท. 2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม					
	ภูมิปัญญาชาวบ้าน		ความเชื่อและค่านิยม		การนับถือผี	
	ภูมิปัญญาการทำกิน	ภูมิปัญญาด้านยารักษาโรค	ลักษณะความเชื่อต่าง ๆ	การยึดถือของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะของการนับถือผี	การยึดถือของผู้ให้ข้อมูล
15. ม่วง	ส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีอะไรเด่นในปัจจุบัน แต่จะมีการทำโลงมอญที่ถือว่าเป็นภูมิปัญญาด้านศิลปะวัฒนธรรม	ส่วนใหญ่ก็ใช้สมุนไพรที่เหมือนคนไทย และใช้ความเชื่อทางไสยศาสตร์	ก็ยึดทางศาสนา และก็การนับถือผี มีข้อห้าม เช่น ห้ามเล่นตุ๊กตา แต่ความเชื่อทั้งหลายจะแฝงคติธรรมทั้งนั้น	ยังปฏิบัติอย่างเคร่งครัดอยู่ ถึงแม้จะไม่ใช้คนมอญเต็มร้อย	การนับถือผี ส่วนใหญ่มอญแท้ ๆ ยังนับถืออยู่ แต่ปัจจุบันไม่ค่อยมีแล้ว	ไม่ได้ปฏิบัติ เพราะไม่ใช่มอญเต็มร้อย
16. แก้ว	ภูมิปัญญาด้านอาชีพ ปัจจุบันไม่มีแล้ว จะมีก็คือการทำโลงมอญ ส่วนการทำกะปิก็มีไม่กี่ยี่สิบปี ทำเพื่อขายมากกว่าทำกินเอง	ก็ไม่ค่อยมีอะไร ส่วนใหญ่การรักษาสมัยก่อนจะใช้สมุนไพร และไสยศาสตร์ เช่นในกรณีที่เป็นไข้โดยไม่รู้สาเหตุคือ เอาข้าว กลัวย ไปใส่ฝ่าหม้อดินเอามีดปักไล่ผีตั้งแต่ศีรษะลงมา และนำข้าวไปให้ผีกิน	ในบ้านจะมีความเชื่อเช่นในเรื่องตุ๊กตาตัว การนับถือจะไปทางลูก ผู้ชายเช่น ถ้าผู้ชายมีลูกไม่ว่าลูกสาว หรือลูกชายก็ต้องนับถือด้วย	ยังปฏิบัติสืบต่อกันมาอยู่ แต่บางอย่างที่มากเกินไป ก็ทำให้ลดน้อยลงบ้าง แต่บางอย่างก็คงยังรักษาอยู่	เป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งของหมู่บ้านมอญแท้ ๆ แต่ละบ้านจะมีการนับถือผีต่างกัน	นับถือผีเต่า ห้ามเข้าบ้าน ช้างห้ามมีในบ้าน
17. ปี	ปัจจุบันแทบจะไม่มีแล้วในพระประแดงต่างจากเกาะเกร็ด	ก็ไม่ค่อยมีแล้วเช่นกัน สมัยก่อนจะใช้มนต์คาถา มีการใช้เม็ดยอดคิงแก้ว	ห้ามเล่นตุ๊กตา คนท้องห้ามนอนในบ้านเพราะถือว่าผีผี	ไม่ได้นับถือแล้ว เพราะถือว่าบ้านปลูกใหม่ ไม่ใช่บ้านเก่า	การนับถือก็ทำตามบรรพบุรุษที่สืบต่อกันต่อมา	นับถือผีมะพร้าว แต่ก็ไม่ได้ทำพิธีแต่อย่างใด

ตารางค. 2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม					
	ภูมิปัญญาชาวบ้าน		ความเชื่อและค่านิยม		การนับถือผี	
	ภูมิปัญญาการทำกิน	ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค	ลักษณะความเชื่อต่าง ๆ	การยึดถือของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะของการนับถือผี	การยึดถือของผู้ให้ข้อมูล
18. คราม	ปัจจุบันก็ไม่ค่อยเห็นแล้ว แต่ที่ทรงคนองยังมีการทำกะปิอยู่ ไม่แน่ใจว่าเป็นภูมิปัญญาหรือเปล่า	ก็คงจะเป็นสมุนไพร คล้ายคนไทย แต่วิธีการตำราอาจจะเป็นแบบชาวมอญ ส่วนใหญ่ก็นั่นแหละ การอบประคบนวดตัว	ไม่ค่อยทราบ แต่ก็ถ้าบ้านมอญจริง ๆ ก็จะมี ความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ การนับถือผี มีข้อห้าม พิธีหลายอย่าง	ไม่ได้ปฏิบัติ	หม่อมอญจะมีการนับถือผีต่าง ๆ กัน เช่น ผีเต่า ผีไก่ ผีข้าวหลาม เป็นต้น	ไม่ได้นับถือ
19. ปูน	ที่เห็นอยู่ในปัจจุบันคือการทำกะปิ สถานเสือกกไม่มีแล้ว	ไม่มีเด่น ๆ	ชาวมอญก็จะมี ความเชื่อในพุทธศาสนาและเรื่องของคติธรรมต่าง ๆ	ในด้านศาสนาก็ยังปฏิบัติอยู่อย่างเคร่งครัด	ปัจจุบันไม่ค่อยมีแล้ว	ไม่ใช่มอญเลย ไม่ได้นับถือ
20. สัม	สมัยก่อนที่ทรง คนองยังมีการสถานเสือกกกันอยู่ แต่ปัจจุบันรู้สึกว่าจะไม่ค่อยมีแล้ว	ปัจจุบันก็ไม่มีแล้ว สมัยก่อนใช้ไสยศาสตร์รักษา หรือบางทีก็ใช้สมุนไพรทั่วไป	มีการเชื่อเรื่องศาสนาและการนับถือผี มีข้อห้ามต่าง ๆ	ยังเชื่อถืออยู่ทั้งบ้าน	แต่ละบ้านจะมีการนับถือผีแตกต่างกันไปไม่เหมือนกัน	นับถือผีเต่า
21. ฟ้า	ชาวมอญสมัยก่อนนิยมทำนามีการสถานเสือกกมาก แต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว โลงมอญยังพอมิให้เห็นอยู่	ไม่เด่น	ก็จะมี ความเชื่อ เช่น ห้ามคนท้องนอนในบ้าน เชื่อเรื่องตุ๊กตา	ไม่ได้เชื่อถือแล้ว	จะมีการเซ่นไหว้ รำผี เพื่อเป็นการขอขมา แต่ละบ้านจะนับถือผีต่างกัน	ไม่ได้นับถือแล้ว

ตาราง ค.2 (ต่อ)

ตาราง ต.2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม						การนับถือศาสนา	วิธีการอบรมสั่งสอนทางวัฒนธรรม
	ประเพณีทางศาสนา		ประเพณีทางพิธีกรรม		การละเล่น ดนตรี ศิลปะ			
	ลักษณะประเพณีทางศาสนา	การปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะประเพณีทางพิธีกรรม	การปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะของการละเล่น ดนตรี ฯ	ความสามารถของผู้ให้ข้อมูล		
1. มะลิ	สงกรานต์, แห่หงส์-ธงตะขาบ, ตักบาตรพระร้อย, ทำบุญกลางบ้าน, ตักบาตรน้ำผึ้ง, ตรึงน้ำพระ, แห่นก-แห่ปลา, สลากภัตต์	ทำทุกปี ไปทุกงาน	นาคก็จะมีสีส่น นุ่งผ้าถุง ห่มสไบ หักดอกไม้ แห่ลาศาลและผู้หญิงที่นับถือ ส่วนการแต่งงานสมัยก่อนไม่มีพิธีสงฆ์เข้ามา การตายจะเคร่งครัด	ปัจจุบันก็ยังมีเห็นอยู่ในประเพณีงานบวช หรืองานตาย ยังมีการปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด	- สะบ้าทอย และบ่อนสะบ้า - ทะแยมอญ ปัจจุบันไม่ค่อยมีหา ดูได้ยาก แต่ก็ยังพอมิให้เห็นอยู่ เป็นการรื่องรำนแบบมอญ	- เล่นสะบ้าได้สมัยยังสาวก็เล่น แต่พอแก่แล้วก็ยังได้ดูบ่อนสะบ้าก็น้อยลง การละเล่นก็ไม่สุภาพเหมือนอดีต	นับถือศาสนาพุทธกันอย่างเคร่งครัดสถานที่ประกอบพิธีก็คือวัด จะนิยมไปวัดกันเป็นประจำ	พาไปด้วย ทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง ปัจจุบันเราก็พาหลานไปวัดด้วย เขาก็ชอบมีการเล่าตำนานให้ฟังบ้าง
2. จำปี	แห่หงส์-ธงตะขาบ การทำบุญกลางบ้าน สลากภัตต์ ตรึงน้ำเท้าพระ พระยีนบาตร และก็ยังมึตักบาตรน้ำผึ้ง ตักบาตรพระร้อย เติมน้ำมันเรือสำเภา บางวัด	ทำเป็นประจำทุกปี งานบุญทุกงานจะเข้าร่วม	โกนจุกก็ทำอยู่บ้างเวลาเด็กไม่สบายหรือคือ งานแต่งจะไม่มีพระเข้ามาบู่่ง ปัจจุบันก็ผสมกันไป การตายถ้าบ้านไหนมีผู้หญิงอยู่ก็จะเคร่งทำแบบเดิม ปัจจุบันก็ผสมกัน	ผสมกันไประหว่างไทยมอญ แต่การตายสมัยคุณตาขังบึคหลักแบบมอญอยู่ ถ้าปัจจุบันตายโรงพยาบาลก็ทำแบบปกติ	สะบ้าทอยคือกีฬาที่ผู้ชายเล่น แต่ถ้าบ่อนสะบ้า ก็จะเป็นการละเล่นโชว์ตามเทศกาล ปัจจุบันก็ยังมึอยู่ ทะแยมอญปีพาทย์มอญ	เล่นสะบ้าบ่อนได้พอแก่แล้วก็ยังได้ดูยังมีเล่นกันอยู่ในแต่ละหมู่บ้านส่วนทะแยมอญก็ยังได้ดูได้ชมกัน	นับถือศาสนาพุทธ	ผู้หญิงทำตัวอย่างให้ดู ในปัจจุบันก็ยังเป็นเช่นนี้อยู่ เด็กเห็นเขาก็ร่วมมือทำตาม เวลาจัดงานจัดงาน เขาก็ร่วมทำเพราะเขาคิดว่ามีคุณค่า และให้ความสำคัญ

ตาราง ก.2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม							
	ประเพณีทางศาสนา		ประเพณีทางพิธีกรรม		การละเล่น คดนตรี ศิลปะ		การนับถือศาสนา	วิธีการอบรมสั่งสอนทางวัฒนธรรม
	ลักษณะประเพณีทางศาสนา	การปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะประเพณีทางพิธีกรรม	การปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะของการละเล่น คดนตรี ฯ	ความสามารถของผู้ให้ข้อมูล		
5. กรฐิน	สงกรานต์ ตักบาตรพระ ร้อย ทำบุญกลางบ้าน แห่หงส์-ชงตะขาบ ตักบาตรน้ำผึ้ง เติมน้ำมัน เรือสำเภา สลากภัตต์ สรงน้ำพระ ประเพณี แข่งเรือ แห่นก-แห่ปลา	เข้าร่วมทุกปี เนื่องจากเป็น ธรรมเนียมการศูนย์วัฒนธรรมด้วย	ที่เด่นแตกต่างจากไทย คือ การบวช การตาย	ยังมีการจัดงาน บวชแบบมอญ และการตายแบบมอญอยู่	สะบ้าทอย บ่อน สะบ้า ทะแหมมอญ	ยังมีการเล่นสะบ้า อยู่ในงานเทศกาล ป่าเล่นตอนสาว ๆ ส่วนสะบ้าทอยไม่เคยเล่น เคยแต่ดู ทะแหมมอญก็เคยแต่ดู	พุทธ	ก็ไปวัดกับย่าเป็นประจำ ปัจจุบันก็พยายามให้ลูกหลานไปวัด ถึงแม้จะไปเฉพาะงานใหญ่ๆ ก็ตาม
6. ชาว	สงกรานต์ แห่นก-ปลา แห่หงส์-ชงตะขาบ และ ก็จะเป็นการทำบุญตามวันเข้าพรรษา ออกพรรษาค้าง ๆ แต่ก็จะมีลักษณะที่แตกต่างจากคนไทย	ยังปฏิบัติทุกปี	การบวช การแต่งตัว นาคจะแตกต่างจากคนไทย การแต่งงานก็เหมือนคนไทย การตายก็จะมีพิธีที่ซับซ้อนกว่า และมีรูปแบบแตกต่างจากคนไทย มีการจัดงานแบบตายดี-ไม่ดี	การเกิด เป็นแบบสมัยใหม่ การ โกงจุก ลูกหลานที่บ้านยังทำอยู่ การบวชยังทำแบบมอญ การแต่งงานแบบไทย การตายยังทำแบบมอญอยู่	การละเล่นก็คล้ายคนไทยสมัยก่อน เช่นม้าก้านกล้วย แต่ที่เด่น ๆ ก็คือสะบ้า ทั้งสะบ้าทอยที่เป็นกีฬา กับบ่อนสะบ้า ที่เป็นการโหดของหนุ่มสาว ปัจจุบันก็จะเห็นตามงานสงกรานต์	เด็ก ๆ ก็เล่นเป็นทั้ง สะบ้าทอย และ บ่อนสะบ้า ปัจจุบันก็จะไม่ได้เล่นแล้วเพราะแก่ แต่ก็ยังช่วยทำบ่อนสะบ้าอยู่	พุทธ	อาศัยเราทำให้ลูกหลานดู ทำปฏิบัติประเพณีเป็นประจำทุกปี เข้าเห็นเขาก็มีส่วนช่วย ปัจจุบันเข้าก็เป็นส่วนหนึ่งในการจัดขบวน จัดบ่อนสะบ้าแล้ว

ตาราง ก.2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม							วิธีการอบรมสั่งสอนทางวัฒนธรรม
	ประเพณีทางศาสนา		ประเพณีทางพิธีกรรม		การเล่น ดนตรี ศิลปะ		การนับถือศาสนา	
	ลักษณะประเพณีทางศาสนา	การปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะประเพณีทางพิธีกรรม	การปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะของการเล่น ดนตรี ฯ	ความสามารถของผู้ให้ข้อมูล		
7. โสน	สงกรานต์ ตักบาตรพระ ร้อย ทำบุญกลางบ้าน แห่งหงส์-ธงตะขาบ สลากภัตต์ ตรึงน้ำพระ ประเพณีแข่งเรือ แห่นก-แห่ปลา ตักบาตรน้ำผึ้ง แต่ปัจจุบันเริ่มใช้น้ำตาลทรายแทนแล้ว	เข้าร่วมทุกปี เป็นกรรมการ ศูนย์วัฒนธรรม	เกิดไม่มี โขนจุกยัง หอมมียู่ การบวช ชุคนาคจะมีสติจุดนาค ทำพิธีมาก การแต่งงานก็เป็นแบบใหม่ แต่ถ้าสมัยก่อนไม่มีการเลี้ยงพระ การตาย ถ้าตายที่บ้านก็ต้องสวดที่บ้าน ถ้าตายข้างนอกจะต้องไปวัดเลย ดายไม่ดี ห้ามเผา	ยังมีการจัดงานบวชแบบมอญ และการตายแบบมอญอยู่	สะบ้าทอย บ่อน สะบ้า ทะแยมอญ สะบ้าทอยจะเป็นเล่นเพื่อกีฬา บ่อน สะบ้าจะเป็นการให้คู่หนุ่มสาวเกี่ยวพากันสมัยก่อนเล่นไม่หยาบคาย แต่ปัจจุบันเริ่มมีการเขวกันอย่างรุนแรง	ยังมีการเล่นสะบ้าอยู่ในงานเทศกาล ปีละตอนสาว ๆ ส่วนสะบ้าทอยไม่เคยเล่น เคยแต่ดู ทะแยมอญก็เคยแต่ดู	พุทธ	ก็ไปวัดกับย่าเป็นประจำ ปัจจุบันก็พยายามให้ลูกหลานไปวัด ถึงแม้จะไปเฉพาะงานใหญ่ๆ ก็ตาม
8. รัก	แห่นกปลา แห่งหงส์ธงตะขาบ ตักบาตรพระ ร้อย ทำบุญกลางบ้าน ตักบาตรน้ำผึ้ง เติมน้ำมันเรือสำเภา สลากภัตต์ ถั่วคัน โห้	ปฏิบัติเป็นประจำทุกปี	การเกิด สมัยก่อนจะมีการทำขวัญ การอยู่ไฟ การบวชนาคจะมีการห่มสไบ นุ่งผ้าลาย และกินเหล้า ศาลหลักเมือง เจ้าพ่อ	การปฏิบัติส่วนใหญ่จะเป็นแบบไทย	ก็จะมีการเล่นสะบ้า ทะแยมอญ วงปี่พาทย์มอญ ดนตรีแบบมอญก็เริ่มมีน้อย คนเล่นได้น้อย	ไม่เคยเล่น เคยแต่ดู	พุทธ ประกอบพิธีที่วัด	สมัยก่อนพาไปวัดตั้งแต่เด็ก ปัจจุบันเล่าให้ฟัง ชิมจับจากการเล่าประวัติไม่ได้พาไปวัดเหมือนแต่ก่อน จะให้เขาตัวเอง

ตาราง ก.2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม						การนับถือศาสนา	วิธีการอบรมสั่งสอนทางวัฒนธรรม
	ประเพณีทางศาสนา		ประเพณีทางพิธีกรรม		การเล่น ดนตรี ศิลปะ			
	ลักษณะประเพณีทางศาสนา	การปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะประเพณีทางพิธีกรรม	การปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะของการเล่น ดนตรี ฯ	ความสามารถของผู้ให้ข้อมูล		
9. แดง	สงกรานต์ ตักบาตร พระร้อย ทำบุญกลางบ้าน แห่หงส์-ธงตะขาบ ตักบาตรน้ำผึ้ง เติมน้ำมันเรือสำเภา สลากภัตต์ ฯลฯ	พระก็ต้องเข้าร่วมอยู่แล้ว ส่วนการแห่หงส์นั้น พระก็ต้องช่วยในเรื่องการทำธงตะขาบด้วย	นาคจะแต่งตัวนุ่งผ้ายกทัดดอกไม้ ปะกะแจะ มีการแห่ลา และมีการจัดพระเข้าโบสถ์ การคาย รายละเอียดจะแตกต่างกันมาก มอญเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ กลัวไปในที่ไม่ดี จึงต้องทำให้ดี	ทำแบบไทย แต่การบวชยังปฏิบัติแบบมอญอยู่	จะมีสระบัว ทะแยมอญ ปี่พาทย์มอญ	เคยเล่น เคยดู แต่ตอนนี้ไม่ได้เล่นแล้วเพราะบวช	พุทธ	เนื่องจากอยู่ใกล้ชิดกับยายตั้งแต่เด็ก ไปวัดกับยายทุกครั้ง ทำให้เกิดการซึมซับประเพณีเอาไว้มาก ทำให้ตนเองเอามาเป็นแบบอย่าง
10. เขียว	มีตั้งข้าวสงกรานต์ แห่นก-ปลา แห่หงส์ธงตะขาบ มีการตักบาตรพระร้อย ทำบุญกลางบ้าน การตักบาตรน้ำผึ้ง พิธีเติมน้ำมันเรือสำเภา สลากภัตต์ สรงน้ำพระแข่งเรือ	ช่วยงานทุกปี ทุกงานไม่เคยขาด	มอญแท้ จะไว้จุก ถ้าคายที่บ้านก็ต้องสวดที่บ้านมีการตั้งโองหนะ ถ้าคายนอกบ้านห้ามนำเข้าบ้าน คายไม่ดีห้ามเผาให้ผี ศพพระคายจะทำปราสาท มีการทำโลงมอญ	ปัจจุบันส่วนตัวของครอบครัวก็还会有การจัดพิธีกรรมแบบมอญอยู่ โดยเฉพาะการบวชกับการคาย	สระบัวทอย บ่อน สระบัว ทะแยมอญ ปี่พาทย์มอญ มอญรำ	สระบัวทอยมีเล่นที่วัดทรงธรรม บ่อน สระบัวที่บ้านยังตั้ง บ่อนอยู่ ทะแยมอญยังได้ดู มอญรำจะรำหน้าศพไม่ค่อยมีแล้ว ปี่พาทย์มอญยังพอมืออยู่	ศาสนาพุทธ	เน้นผู้ใหญ่พาไปทำใหู้ ปัจจุบันก็ปล่อยให้เด็กเข้ามามีบทบาทในการจัดงานมากยิ่งขึ้น

ตาราง ค.2 (ต่อ)

พ.ร.บ. 11.2 (10)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม						การนับถือศาสนา	วิธีการอบรมสั่งสอนทางวัฒนธรรม
	ประเพณีทางศาสนา		ประเพณีทางพิธีกรรม		การเล่น คนตรี ศิลปะ			
	ลักษณะประเพณีทางศาสนา	การปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะประเพณีทางพิธีกรรม	การปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะของการเล่น คนตรี ฯ	ความสามารถของผู้ให้ข้อมูล		
11. เงิน	จะมีสงกรานต์ ตักบาตรพระร้อย ทำบุญกลางบ้าน แห่หงส์-ธงตะขาบ ตักบาตรน้ำผึ้ง เติมน้ำมันเรือสำเภา สลากภัตต์ ตรึงน้ำพระ พระยืนบาตร	ก็จะร่วมบุญเป็นประจำ ทุกงาน ถึงถ้าตัวไม่สบายก็จะต้องส่งลูกหลานในบ้านไปเป็นตัวแทน	การเกิดก็จะมี การอยู่ไฟ มีการปูผ้าขาวตั้ง แต่ที่คลอดลงมาเชิงบันได เพื่อเป็นการรับขวัญ รับเทพ ก่อนขึ้นบันไดก็จะมี การนำมะพร้าวมาวางไว้ ถ้าเด็กคลอดมาแล้ว ก็นำเอาลูกมะพร้าวมาปลูก เป็นการเสี่ยงทายว่าถ้ามะพร้าวดิบ โตก็ ลูกก็จะมี ความเจริญ ส่วนการบวช ก็จะเน้นพิธีการแห่ลา โขนผมที่โบสถ์เลข แดงตัวนาคแบบ ญ การตายจะเครื่องจัดต่างกับไทย	พิธีเกิดปัจจุบันไม่มีแล้ว แต่การ โขนจุก บวช การตาย แบบมอญยังมีให้เห็นอยู่ การแต่งงานก็เป็นแบบไทย	วงปี่พาทย์มอญ ทะแหมมอญ สะบ้า ทะแหมมอญ คล้ายรำตัดไทย แต่จะร้องรำแบบมอญจะเล่นใน การกล่อมสะบ้า หรือเข้าขบวนแห่ปลา หรืองานประเพณีต่าง ๆ ปี่พาทย์มอญก็จะบรรเลงในงานศพ มอญร้องไห้ ก็จะมีในงานศพ ปัจจุบันไม่ค่อยมีแล้ว	เล่นสะบ้าได้ เล่นทะแหมมอญได้ ในพระประแดงมีดูงเล่นได้คนเดียว ปี่พาทย์มอญเล่นได้ จะเล่นตามงานต่างๆ ยังพอมีวงเล่นเป็นอยู่บ้านมอญร้องไห้ สมัยก่อนก็ทำเป็นคนร้องไห้ แต่ปัจจุบันไม่ค่อยมีงานศพไหนเขาจัดมอญร้องไห้แล้ว	นับถือศาสนาพุทธ	ก็ให้เขาดูอย่าง ถ้าเขาสนใจเขาก็จะร่วมด้วย แต่น่าเสียดาย ในส่วนของทะแหมมอญ อยากจะถ่ายทอดให้ลูกหลาน แต่ลูกพูดร้องมอญไม่ค่อยได้ จะเล่นได้ยังไม่ถึง เล่นสำเนียงก็ไม่ใช่ แต่ปี่พาทย์มอญลูกชายเล่นเป็นเล่นได้

ตาราง ก.2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม							วิธีการอบรมสั่งสอนทางวัฒนธรรม
	ประเพณีทางศาสนา		ประเพณีทางพิธีกรรม		การเล่น ดนตรี ศิลปะ		การนับถือศาสนา	
	ลักษณะประเพณีทางศาสนา	การปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะประเพณีทางพิธีกรรม	การปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะของการเล่น ดนตรี ฯ	ความสามารถของผู้ให้ข้อมูล		
12. ทอง	แห่นกแห่ปลา แห่หงส์ ธงตะขาบ ตักบาตร พระร้อย ตักบาตรน้ำผึ้ง ทรงน้ำพระ สลากภัตต์ คำฉันท์โพธิ์	ส่วนใหญ่จะร่วมงานทุกปี แต่เมื่ออายุเยอะก็ไม่ค่อยได้ไป	การ โขนจุกจะมีการจัดพิธี และพาเด็กไปทำบุญที่วัด การบวช จะแตกต่างที่ขนาด เวลาจัดงานขนาดจะไต่ สร้อยทองมากมาย แล้วแต่ฐานะของคนบวช การตาย ถ้าตายธรรมดาแล้วเผา ถ้าตายไม่ดีก็เก็บไว้ก่อน เก็บให้สัปดาห์ 3-5 ปี แล้วค่อยเผา	ส่วนใหญ่จะทำแบบไทย เพราะไม่ใช่มอญแท้	การเล่นสะบ้ามีจุดประสงค์ไว้เพื่อหาคู่สมัยก่อนไม่ค่อยได้มีเวลาไปเที่ยวทำนา การไปเที่ยวคือการไปวัด จึงมีการจัดการเล่นนี้ขึ้นมา แต่ละหมู่บ้านก็จะมีทำเล่นที่แตกต่างกันออกไป	เล่นสะบ้าได้สมัยหนุ่ม ๆ พอแก่ก็ยังได้ดูเด็กวัยรุ่น ปัจจุบันก็ยังเล่นกันอยู่	นับถือศาสนาพุทธ	เวลาจัดงานประจำปี มีการตั้งบ่อนสะบ้าก็จะดึงดูดเข้าไปช่วยทำบ่อน ตกแต่ง ให้เขาดูตัวอย่าง ถ้าทอดโดยไม่ได้ออกให้เขาเห็นว่าเราสอนและเขาก็จะเป็นโดยปริยาย แต่ตอนพาไปวัดจะยากสักนิด แต่เขาก็ไปทำบุญ ไปวัดบ้างเหมือนกัน
13. แสด	สงกรานต์ แห่หงส์ ตักบาตรน้ำผึ้ง ตักบาตรพระร้อย เติมน้ำมันเรือสำเภา ทรงน้ำพระ สลากภัตต์ ฯลฯ	ปฏิบัติทุกปี ทุกงาน	การเกิดจะมีการสู่ขวัญเด็ก การ โขนจุกเริ่มน้อยลง การบวชยังมีทำอยู่ การตายถ้ามอญแท้ยังมีปฏิบัติอยู่	ตัวเองเกิดที่บ้าน โขนจุกไม่ได้ไว้บวชแบบมอญ แต่งงานไม่เคย	ยังมีการเล่นสะบ้า ทะแยมอญ มอญรำ ปี่พาทย์มอญ	สะบ้ายังมีอยู่ทุกปี ทะแยมอญหาได้น้อย มอญรำเช่นกัน ปี่พาทย์มอญยังพอมืออยู่	นับถือพุทธ	เห็นตัวอย่างที่พ่อแม่ทำ ก็เลยซึมซับ ทำด้วยใจ และสนใจที่จะค้นคว้าประวัติ-ศาสตร์มอญด้วย

ตาราง ก.2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม							วิธีการอบรมสั่งสอนทางวัฒนธรรม
	ประเพณีทางศาสนา		ประเพณีทางพิธีกรรม		การเล่น ดนตรี ศิลปะ		การนับถือศาสนา	
	ลักษณะประเพณีทางศาสนา	การปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะประเพณีทางพิธีกรรม	การปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะของการเล่น ดนตรี ฯ	ความสามารถของผู้ให้ข้อมูล		
14. บัว	สงกรานต์ ตักบาตรพระ ร้อย ทำบุญกลางบ้าน แห่หงส์ ตักบาตรน้ำผึ้ง เติมน้ำมันเรือสำเภา คำ คั้นโพธิ์ สลากภัตต์ แข่งเรือ ลอยกระทง	เข้าร่วมทุกครั้ง ที่มีการจัดงาน	ส่วนใหญ่พิธีกรรมที่จะแตกต่างกับคนไทยอย่างเห็นได้ชัดก็คือ การบวช กับการตาย	งานบวช กับการตายยังมีให้เห็นอยู่ เขาให้ความสำคัญกับการตายมาก	การเล่นที่เด่นก็คือการเล่นสะบ้า มีทั้งสะบ้าบ่อน กับ สะบ้าทอย ดนตรีที่เห็นอยู่ก็คือปี่พาทย์มอญ ศิลปะก็มีเช่นมอญรำ ทะแยมอญ เป็นต้น	เล่นสะบ้า(บ่อน) ตอนสมัยเด็ก ๆ โตขึ้นก็เป็นเพียงผู้ดู	นับถือศาสนาพุทธ	เป็นเรื่องที่ชาวมอญระลึกถึง มีติดตัวอยู่แล้ว อาจจะเป็นเพราะการเห็นเป็นแบบอย่างตั้งแต่เล็ก
15. ม่วง	สงกรานต์ แห่หงส์ เติมน้ำมันเรือสำเภา สลากภัตต์ แข่งเรือ แห่นก แห่ปลา ทำบุญกลางบ้าน	จำเ็นที่จะต้องเข้าร่วมอยู่แล้ว เพราะเป็นประเพณีทางศาสนา	ส่วนใหญ่จะเน้นการบวช กับการตาย	ยังบวชแบบมอญอยู่ ในชุมชนส่วนใหญ่ถ้าเป็นชาวมอญ เรื่องการบวช กับการตายยังปฏิบัติกันอยู่	จะมีสะบ้าที่ยังมีอยู่ ทะแยมอญยังมีอยู่บ้าง นอกจากนี้จะมี รำมอญ รำสามภาค (ในงานศพ) ดนตรีก็จะมีฆ้องมอญ	สมัยเป็นฆราวาส สะบ้าก็เคยเล่น แต่ปัจจุบันไม่ได้เล่นแล้ว	นับถือศาสนาพุทธ	ไม่ได้สอนกันเป็นทางการอาศัยจากการเห็นทุกวัน ได้ยินบ่อย ๆ ก็เลยซึมซับ รับมาปฏิบัติเอง

ตาราง ค.2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม							
	ประเพณีทางศาสนา		ประเพณีทางพิธีกรรม		การเล่น ดนตรี ศิลปะ		การนับถือศาสนา	วิธีการอบรมสั่งสอนทางวัฒนธรรม
	ลักษณะประเพณีทางศาสนา	การปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะประเพณีทางพิธีกรรม	การปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะของการเล่น ดนตรี ฯ	ความสามารถของผู้ให้ข้อมูล		
16. แก้ว	ในช่วงสงกรานต์จะมีแห่หนกแห่ปลา แห่หงส์ ชงตะขาน ถ้ำคันโพธิ์ส่งข้าวสงกรานต์ ถ้าช่วงอื่นก็มีตักบาตรพระร้อย ทำบุญกลางบ้าน ตักบาตรน้ำผึ้ง เติมน้ำมันเรือสำเภา รำเจ้าพ่อสลาภักดิ์ สรงน้ำพระพระยืนบาตร	เข้าร่วมทุกปีทุกงาน	ส่วนใหญ่จะเคร่งครัดในเรื่องการตายอย่างมาก การเกิดไม่ค่อยมีแล้ว การบวชยังอยู่ที่แตกต่างจากไทยคือการแต่งตัวนาค ยังไม่โกนผม โกนตอนเข้าโบสถ์	ยังปฏิบัติอยู่อย่างเคร่งครัดในเรื่องการตายกับการบวช	ก็มีหลัก ๆ ในปัจจุบัน คือ การเล่นสะบ้า ส่วนดนตรี ก็มีปี่พาทย์มอญ ฉิ่งมอญ การแสดงจะมีทะแยมอญ รำมอญ รำสามภาค (ในเชิงประกอบพิธีกรรมในงานศพ)	สะบ้าเล่นเป็นอย่างอื่นเคยดู แต่ที่เป็นทรงในการรำเจ้าพ่อด้วย	นับถือศาสนาพุทธ	ก็อาศัยให้มีส่วนร่วมในทุกงาน เด็กก็จะซึมซับ และก็ชอบ
17. ปี	สงกรานต์ ตักบาตรพระร้อย ทำบุญกลางบ้าน ตักบาตรน้ำผึ้ง สรงน้ำพระ พระยืนบาตร	ยังปฏิบัติอยู่ โดยเฉพาะการรดน้ำคำหัวขอพรผู้ใหญ่ ยังมีให้เห็นอยู่	จะมีที่แตกต่างกับคนไทยคือการบวช ซึ่งจะมีพิธีมากกว่ามีการแห่ลาผู้ใหญ่ที่นับถือ ลาศาล ส่วนการตายก็จะมีการแยกกันจัดงานระหว่างตายดีกับไม่ดี	ส่วนใหญ่ปฏิบัติแบบไทยแล้ว ยกเว้นการบวช เช่นของลูกชายยังปฏิบัติแบบมอญอยู่	สะบ้า ทะแยมอญ ปี่พาทย์	ก็ยังได้เห็นได้ดูอยู่ สะบ้าก็ต้องเล่นเป็น	นับถือพุทธ	ก็อาศัยทำยึดหลักประเพณี ลูกเห็นเขาก็มีส่วนร่วม ถึงแม้จะไม่มากก็ตาม แต่ก็ยังได้ซึมซับบ้าง

ตาราง ก.2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม							วิธีการอบรมสั่งสอนทางวัฒนธรรม
	ประเพณีทางศาสนา		ประเพณีทางพิธีกรรม		การเล่น คนตรี ศิลปะ		การนับถือศาสนา	
	ลักษณะประเพณีทางศาสนา	การปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะประเพณีทางพิธีกรรม	การปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะของการเล่น คนตรี ฯ	ความสามารถของผู้ให้ข้อมูล		
18. คราม	สงกรานต์ ตักบาตรพระร้อย ทำบุญกลางบ้าน แห่หงส์ แห่นกแข่งเรือ ค้ำดันโพธิ์ สลากกัณฑ์ สรงน้ำพระ	ถึงแม้ไม่ใช่คนมอญ แต่ประเพณีบางอย่างก็เข้าร่วม เช่น แห่หงส์ สงกรานต์ ตักบาตรพระร้อย	เท่าที่เห็นชาวมอญจะให้ความสำคัญกับประเพณีการตาย กับการบวชมาก	ปฏิบัติแบบไทย	สะบ้า ทะแยมอญ มอญร่ายยังพอมืออยู่	สะบ้า เล่นเองเป็นเคยเล่น แต่ทะแยมอญ มอญร่ายเคยดูตามงานต่าง ๆ	นับถือศาสนาพุทธ	ก็คงปลูกฝังให้ลูกหลานเห็นเป็นตัวอย่าง ขนาดเราไม่ใช่คนมอญ เรายังซึมซับวัฒนธรรมแบบมอญเลย
19. ปูน	สงกรานต์ ตักบาตรพระร้อย ทำบุญกลางบ้าน แห่หงส์ แห่นกแข่งเรือ สลากกัณฑ์ สรงน้ำพระ ลอยกระทง	ปฏิบัติเป็นประจำ ถ้ามีโอกาสก็จะไปร่วมงาน	การโกนจุกยังพอมือให้เห็นอยู่บ้าง การบวชส่วนใหญ่ชาวมอญจะทำแบบมอญ แต่งงานจะเป็นแบบไทยแล้ว การตายในหมู่บ้านมอญก็ยังทำพิธีแบบมอญอยู่	ก็จะออกไปทางเป็นไทยมากกว่า	ที่เคยเห็นก็จะมีการเล่นสะบ้าทอย และก็มีบ่อนสะบ้า คือ สะบ้าโซ้ว ทะแยมอญปัจจุบันหายากแล้วต้องจ้างจากที่อื่นมาเล่น	เล่นสะบ้าได้ แต่อย่างอื่นก็เคยดู	นับถือศาสนาพุทธ	ใช้วิธีการที่ภรรยาจะคอยบอกเล่าให้ลูกฟังถึงประวัติ ประเพณีต่าง ๆ ส่วนผมไม่ค่อยรู้เพราะไม่ใช่คนมอญ

ตาราง ก.2 (ต่อ)

พ.ร.บ. พ.ศ. 2 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม						การนับถือศาสนา	วิธีการอบรมสั่งสอนทางวัฒนธรรม
	ประเพณีทางศาสนา		ประเพณีทางพิธีกรรม		การเล่น คนตรี ศิลปะ			
	ลักษณะประเพณีทางศาสนา	การปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะประเพณีทางพิธีกรรม	การปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะของการเล่น คนตรี ฯ	ความสามารถของผู้ให้ข้อมูล		
20. สัม	สงกรานต์ เติมน้ำมันเรือสำเภา ห่มผ้าเจดีย์ ตักบาตรพระร้อย	เคยไปแทบทุกงานแต่ปัจจุบันถ้างานยุ่ง ๆ ก็ไม่ได้ไป แต่งานใหญ่เช่นแห่หงส์จะเข้าร่วมทุกปี	ที่เครื่องครุฑก็จะมีการบวชกับการคายที่แตกต่างจากคนไทย	ที่บ้านยังมีการปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดในเรื่องการบวชกับการคาย	ส่วนใหญ่ก็จะมีสระบัวที่ดัง ๆ เป็นที่รู้จักแก่คนส่วนใหญ่ ทะแยมอญก็ยังพอมิให้เห็นอยู่ เป็นการร้องรำแบบมอญ คล้ายลำตัด มีมอญร้องให้ รำมอญ ปี่พาทย์มอญ	เคยดู เคยเล่น	ศาสนาพุทธ	ปู่ย่า ตายาย คนแก่ในบ้านจะคอยเล่าประวัติให้ฟัง เกี่ยวเนื่องในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี ถ้าอันไหนเห็นว่าดีเราก็รับมาปฏิบัติ ส่วนใหญ่ก็จะสนุกกับการร่วมงาน
21. ฟ้า	ตักบาตรพระร้อย ตักบาตรน้ำผึ้ง สลากภัตต์ รดน้ำดำหัว สรงน้ำพระ สงกรานต์ แข่งเรือ แห่นกแห่ปลา	ยังปฏิบัติอยู่ทุกปีแต่ปัจจุบันเริ่มแก่ลงต่อไปก็คงจะไม่ค่อยได้ไป	การเกิดคงไม่เห็นแล้วในปัจจุบัน การโกนจุกก็มีน้อยหรือแทบไม่เห็น การบวชยังพอมิให้เห็นอยู่บ้าง การแต่งงานก็เป็นแบบไทย การคายยังมีอยู่เฉพาะบ้านที่เคร่งจริง	ทำแบบไทยหมดแล้ว	ก็จะมีการรำมอญ ทะแยมอญหาได้ยาก การเล่นสระบัว เครื่องดนตรีก็มีปี่พาทย์มอญ	เป็นผู้ประยุกต์ทำรำมอญ ซึ่งสมัยก่อนจะไม่มีที่พระประแดง ปัจจุบันก็เริ่มแล้ว เห็นได้ตามงาน สระบัวเคยเล่นสมัยสาว อย่างอื่นก็เคยดูเคยชม	นับถือศาสนาพุทธ	ก็อาศัยการให้อูเป็นตัวอย่าง เด็กเห็นก็ซึมซับ

ตารางที่ ก.3 อัตลักษณ์สำคัญและการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์สำคัญ

ชื่อ	อัตลักษณ์ สำคัญของ ผู้ให้ข้อมูล	การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์														
		อัตลักษณ์ทางสังคม			อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม											
		กฎ ระเบียบ	ความ สัมพันธ์ ในชุมชน	การ รวม กลุ่ม	ภาษา	แต่งกาย	อาหาร	ที่อยู่ อาศัย	ยารักษา โรค	ภูมิ ปัญญา	ประเพณี ทาง ศาสนา	ประเพณี ทางพิธี กรรม	ความ เชื่อ ค่านิยม	ละเล่น ดนตรี ศิลปะ	นับถือผี	นับถือ ศาสนา
1. มะลิ	1. นิติยธำมณี เพื่อ ทำบุญ 2. ประเพณี	ไม่ เปลี่ยน	ไม่เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน
2. จำปี	1. ทำบุญ 2. อาหาร 3. ประเพณี	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน
3. คำ	1. ทำบุญ ศาสนาพุทธ 2. นับถือผี 3. ประเพณี 4. ภาษา 5. การแต่งกาย	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน
4. จำปา	1. ประเพณี 2. ทำบุญ 3. ช่วยเหลือ กัน	ไม่ เปลี่ยน	ไม่เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน

ตารางที่ ก.3 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ สำคัญของ ผู้ให้ข้อมูล	การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์														
		อัตลักษณ์ทางสังคม			อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม											
		กฎ ระเบียบ	ความ สัมพันธ์ ในชุมชน	การ รวม กลุ่ม	ภาษา	แต่งกาย	อาหาร	ที่อยู่ อาศัย	การรักษา โรค	ภูมิ ปัญญา	ประเพณี ทาง ศาสนา	ประเพณี ทางพิธี กรรม	ความ เชื่อ ค่านิยม	ละเล่น ดนตรี ศิลปะ	นับถือผี	นับถือ ศาสนา
5. กฐิน	1. ประเพณี สงกรานต์ 2. แหล่งตั้ง ตลาด 3. ภาษา	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน
6. ชาว	1. ภาษา 2. ประเพณี	ปรับ เปลี่ยน	ไม่เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน
7. โสน	1. ประเพณี 2. ภาษา	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน
8. รัก	1. การแต่งกาย 2. ประเพณี 3. ภาษา	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน
9. แดง	1. การแต่งกาย 2. ประเพณี 3. ภาษา	ปรับ เปลี่ยน	ไม่เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน

ตารางที่ ก.3 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ สำคัญของ ผู้ให้ข้อมูล	การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์														
		อัตลักษณ์ทางสังคม			อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม											
		กฎ ระเบียบ	ความ สัมพันธ์ ในชุมชน	การ รวม กลุ่ม	ภาษา	แต่งกาย	อาหาร	ที่อยู่ อาศัย	การรักษา โรค	ภูมิ ปัญญา	ประเพณี ทาง ศาสนา	ประเพณี ทางพิธี กรรม	ความ เชื่อ ค่านิยม	ละเล่น ดนตรี ศิลปะ	นับถือผี	นับถือ ศาสนา
10. เจียว	1. ประเพณีแห่ หงส์ขงตะขาบ 2. การแต่งกาย	ปรับ เปลี่ยน	ไม่เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน
11. เงิน	1. ประเพณี ต่าง ๆ 2. การแต่งกาย	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน
12. ทอง	1. ประเพณี	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน
13. แสด	1. ภาษามอญ 2. ประเพณี 3. นิสัยที่มี ความสำคัญ	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน

ตารางที่ ก.3 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ สำคัญของ ผู้ให้ข้อมูล	การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์														
		อัตลักษณ์ทางสังคม			อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม											
		กฎ ระเบียบ	ความ สัมพันธ์ ในชุมชน	การ รวม กลุ่ม	ภาษา	แต่งกาย	อาหาร	ที่อยู่ อาศัย	การรักษา โรค	ภูมิ ปัญญา	ประเพณี ทาง ศาสนา	ประเพณี ทางพิธี กรรม	ความ เชื่อ ค่านิยม	ละเล่น ดนตรี ศิลปะ	นับถือผี	นับถือ ศาสนา
14. บัว	1. แหล่งส- งตะขาบ 2. สงกรานต์ 3. ภาษา 4. ความ เหนียวแน่น ในหมู่บ้าน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน
15. ม่วง	1. ประเพณี 2. ความเชื่อ ค่านิยม การ นับถือผี	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน
16. แก้ว	1 ประเพณี 2. การแต่งกาย 3. ภาษา	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน

ตารางที่ ค.3 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ สำคัญของ ผู้ให้ข้อมูล	การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์														
		อัตลักษณ์ทางสังคม			อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม											
		กฎ ระเบียบ	ความ สัมพันธ์ ในชุมชน	การ รวม กลุ่ม	ภาษา	แต่งกาย	อาหาร	ที่อยู่ อาศัย	การรักษา โรค	ภูมิ ปัญญา	ประเพณี ทาง ศาสนา	ประเพณี ทางพิธี กรรม	ความ เชื่อ ค่านิยม	ละเล่น ดนตรี ศิลปะ	นับถือผี	นับถือ ศาสนา
17. ปี	1. ประเพณีแห่ หงส์ทรงตะขาบ 2. ด้านพิธี กรรม เช่น การบวช ดาย 3. สะบ้า	ไม่ เปลี่ยน	ไม่เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน
18. คราม	1. ประเพณีแห่ หงส์ 2. การเล่น สะบ้า 3. การแต่งกาย 4. รำมอญ 5. ภาษา	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน
19. ปูน	1. ภาษามอญ 2. ประเพณี	ปรับ เปลี่ยน	ไม่เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน

ชื่อ	อัตลักษณ์ สำคัญของ ผู้ให้ข้อมูล	การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์														
		อัตลักษณ์ทางสังคม			อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม											
		กฎ ระเบียบ	ความ สัมพันธ์ ในชุมชน	การ รวม กลุ่ม	ภาษา	แต่งกาย	อาหาร	ที่อยู่ อาศัย	ยารักษา โรค	ภูมิ ปัญญา	ประเพณี ทาง ศาสนา	ประเพณี ทางพิธี กรรม	ความ เชื่อ ค่านิยม	ละเล่น ดนตรี ศิลปะ	นับถือผี	นับถือ ศาสนา
20. สัม	1. วัด เจตีย์ ทรงมอญ หรือ อนุสรณ์สถาน ต่าง ๆ 2. ประเพณี	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน
21. ฟ้า	1. การนับถือ ศาสนา 2. ประเพณี	ปรับ เปลี่ยน	ไม่เปลี่ยน	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	ปรับ เปลี่ยน	เปลี่ยน หมด	ไม่ เปลี่ยน

ตาราง ก.3 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ที่ต้องการรื้อฟื้น อนุรักษ์ สืบทอด	เหตุผลของการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญในปัจจุบัน
1. มะลิ	อยากให้เด็กรุ่นหลังเข้าวัด ทำบุญกันมาก ๆ เรียนรู้ธรรมะ	เพื่อการท่องเที่ยวในหน่วยงานรัฐ ส่วนด้านชาวบ้านก็ทำไปเพื่อจิตสำนึกให้ลูกหลานรักกัน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ในด้านการจัดงานทางอำเภอกับชาวบ้านก็แยกกันจัดอยู่แล้ว ในวันสงกรานต์ที่ถ่ายทอดทางทีวีในวันที่ 20 กว่า ๆ นั้นเป็นของอำเภอจัดไม่เกี่ยวข้องกับชาวมอญเท่าไร แต่ถ้าเขาขอให้ช่วยไปรวมขบวนก็ไปบ้างไม่ไปบ้าง แต่งานประเพณีจริง ๆ ของชาวมอญที่จัดกันในท้องถิ่น คือ ประเพณีแห่หงส์-ธงตะขาบ ทำวันที่ 13-15 ชาวบ้านตั้งใจจะอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมกันเอง ไม่ได้มีหน่วยงานรัฐมาเกี่ยวข้องเท่าไรนัก
2. จำปี	ภาษา อยากได้บินคนพูดได้เยอะ ๆ เพราะปัจจุบันคนพูดได้มีน้อยลง	ในส่วนของชาวบ้านก็คงยึดถือปฏิบัติเป็นประเพณีสืบทอดต่อกัน มีนิสัยรักการทำบุญกันอยู่แล้ว ส่วนภาครัฐก็คงเป็นเพราะนโยบายรัฐที่เริ่มมีการรณรงค์ในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น ถ้าการเชิดชูเอกลักษณ์ในท้องถิ่นบางอย่างเด่นขึ้นมา ก็อาจมีส่วนทางด้านการท่องเที่ยวให้กับหน่วยงานรัฐได้ ส่วนอ.บ.ค. ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ในปัจจุบันก็เริ่มที่จะเข้ามามีบทบาทในการดำรงเอกลักษณ์มาก
3. คำ	วัฒนธรรมประเพณี ภาษา ขนบธรรมเนียมทางสังคม เช่นการนับถือผู้ใหญ่ พระสงฆ์ ถ้าชาติไหนขาดทั้งสามอย่าง ก็ถือว่าหมด	จะต้องแบ่งเป็นสองกลุ่ม 1. กลุ่มชาวบ้าน ทำไปเพื่ออนุรักษ์ ทำเพราะความเชื่อเรื่องบุญกุศล ดำรงวงศ์สกุล ไม่ได้สนใจเรื่องรายได้ มีชาวมอญจริง ๆ ไม่ถึง 100% ในส่วนของเทศบาลจัด ส่วนใหญ่จะเกณฑ์คนมาจากข้างนอก รัฐชอบเอาวัฒนธรรมมอญเป็นจุดขาย ส่วนรัฐทำไปเพื่อธุรกิจ ทำเพื่อผลทางการเมือง
4. จำปา	ประเพณีแห่หงส์ เล่นสะบ้า	เป็นการปลูกฝังจิตสำนึก ให้วัยรุ่น เด็กยุคใหม่ได้ประพฤติปฏิบัติสิ่งที่ดีงามสืบทอดต่อ ๆ ไป
5. กฐิน	การทำบุญใส่บาตร อยากจะเห็นต่อ ๆ ไป	หน่วยงานรัฐ คงเน้นในเรื่องการท่องเที่ยว ทำให้ยิ่งใหญ่ แต่ชาวบ้านทำด้วยใจ งานที่ชาวบ้านจัดเช่น แห่หงส์-ธงตะขาบ ก็ไม่ได้ทำเพื่อการท่องเที่ยว ทำเพื่อการสืบสานประเพณีให้ดำรงอยู่ต่อไป
6. ขาว	ต้องการให้ประเพณี มีการปฏิบัติสืบทอดไปเรื่อย ๆ ส่วนภาษาที่ต้องการที่จะรื้อฟื้น ให้คนรุ่นหลังพูดได้ แต่คงยาก	ต้องการให้เอกลักษณ์อันดียังคงอยู่ เลย์คิดที่จะส่งเสริมต่อ ๆ ไป

ตาราง ค.3 (ต่อ)

ข้อ	อัตลักษณ์ที่ต้องการรื้อฟื้น อนุรักษ์ สืบทอด	เหตุผลของการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญในปัจจุบัน
7. โสน	อยากให้เด็กปัจจุบันมีการจัดงานประเพณีดี ๆ อย่างนี้ไว้ และก็อยากให้มีการทำบุญใส่บาตรกันเป็นประจำ	ในการจัดงานประเพณีแห่งส-งตะขาบ ชาวบ้านก็ทำด้วยใจอยากจะอนุรักษ์สืบสานประเพณีกันอยู่แล้ว ส่วนประเพณีงานบุญต่าง ๆ ก็ปฏิบัติตามบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมา และก็ไม่คิดที่จะให้จางหายไป ส่วนของทางอำเภอพระประแดงที่จัดงานสงกรานต์ แห่นก-แห่ปลา ก็คงเพื่อให้ยิ่งใหญ่เป็นชื่อเสียงของทางจังหวัด ตรงจุดนั้นชาวบ้านก็ไม่ได้เป็นตัวตั้งตัวตี แต่ถ้าเขาขอแรงเดินขบวนก็จะไปร่วม
8. รัก	อยากได้ประเพณีมอญ ต้องการให้มีประเพณีมอญ มีอาณาจักรมอญ เป็นชาติใหญ่	ปัจจุบันจะทำไปเพื่อเป็นแค่สัญลักษณ์ แต่ความเป็นเนื้อแท้เริ่มไม่ค่อยมี และก็ทำเพื่อการท่องเที่ยว แต่ชาวบ้านก็ไม่ค่อยมีเวลาให้ความร่วมมือกับรัฐมากนัก นอกจากพระที่มีความรู้ ส่วนชาวบ้านก็จะต้องไปทำงานกันหมด
9. แดง	เกือบทุกอย่าง อะไรที่เสื่อมไป ภาษา ประเพณีบางประเพณีฟื้นฟูแล้ว แต่ก็ยังไม่ชัดเจน คนที่ทำก็ไม่รู้วัตถุประสงค์อย่างชัดเจนของการทำ	เมื่อก่อนทำไว้เพื่อสืบสาน ดำรงรักษา ชาวบ้านทำกันเอง งบประมาณไม่มาก ไม่ใหญ่โต แต่ปัจจุบันต้องการที่จะทำให้ใหญ่โต ก็จะต้องใช้งบมาก เป็นการท่องเที่ยวมากขึ้น ให้เป็นการ โปรโมทจังหวัด คนรู้จักมากขึ้น แต่ส่วนชาวบ้านก็ยังทำให้เพื่อความสามัคคี การรวมกลุ่มกัน การเข้ามาของรัฐ ทำให้ชาวบ้านบางกลุ่มก็ไม่พอใจ บางกลุ่มก็ไม่ว่าอะไร
10. เขียว	ประเพณีแห่งส-งตะขาบ อยากให้มีอยู่ต่อไป	กลุ่มชาวบ้านสืบทอดประเพณีเพื่อบรรพบุรุษ แล้วเห็นว่าเป็นประเพณีที่ดี ในหน่วยงานรัฐ เช่น ศูนย์วัฒนธรรม อ.พระประแดง ช่วยสนับสนุนก็เพราะต้องการที่จะอนุรักษ์ต่อไป เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม
11. เงิน	อยากให้มอญมีเอกราช อยากได้ประเพณีมอญกลับคืนมอญ ได้แต่คิดถึง แม้จะเป็นไปไม่ได้ก็ตาม	ทางรัฐที่ส่งเสริมในการการจัดประเพณี ก็เป็นเพราะหารายได้ในการท่องเที่ยวบางส่วน เพราะปัจจุบัน ททท.ก็เข้ามาสนับสนุนในการให้งบประมาณสงกรานต์ของทางเทศบาล คนมอญนั้นจะเป็นคนที่มีปัญญาแต่ไม่มีทุน สมัยก่อนชาวบ้านจะจัดงานกันเองในวันสงกรานต์ การแห่นกแห่ปลา ทำแบบเรียบง่าย แต่พองานเริ่มใหญ่ขึ้น ชาวบ้านไม่มีกำลังพอ หน่วยงานรัฐจึงเข้ามาจัดแทนที่ เมื่อรัฐเข้ามา ชาวบ้านก็ไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวมากนัก แต่ส่วนที่ชาวบ้านจัดกันเองก็คือการจัดงานแห่งส-งตะขาบ งานตรงจุดนี้ของชาวบ้านเองนั้นชาวบ้านทำไปก็เพื่อต้องการอนุรักษ์ประเพณี

ตาราง ก.3 (ต่อ)

ชื่อ	อัตลักษณ์ที่ต้องการรื้อฟื้น อนุรักษ์ สืบทอด	เหตุผลของการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญในปัจจุบัน
12. ทอง	สงกรานต์ การแห่ปลา ประเพณีทางศาสนา ก็ยังอยากให้รักษาประเพณีต่าง ๆ ไว้	การที่จะรักษาขนบธรรมเนียมของแต่ละชาติ ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี บางสิ่งบางอย่างถือเป็นจุดขายได้ เช่น มอญที่เกาะเกร็ด จะมีปั้นหม้อ เป็นจุดขาย เป็นเรื่องของการท่องเที่ยวได้ แลสร้างเอกลักษณ์ให้คงอยู่
13. แสด	ภาษา หนังสือ และกวีศิลปะ (เช่น การแห่หงส์ชงตะขาบ การเขียนลายต่าง ๆ)	ชาวบ้านต้องการรื้อฟื้นสืบทอดอนุรักษ์ ส่วนรัฐก็คงเห็นความสำคัญ ให้คุณค่า และเป็นผลนำไปสู่ในเรื่องของการท่องเที่ยว
14. บัว	การแต่งกาย เพราะปัจจุบันแต่งเฉพาะมีงานเท่านั้น อยากจะเห็นให้หนุ่มมอญมีวันแต่งกายแบบมอญ อาจจะเป็นอาทิตย์ละ 1 วัน	ในส่วนของหน่วยงานรัฐ อาจจะเป็นเพราะ เข้าเมืองตาหลิ่วต้องหลิ่วตาตาม ให้ความร่วมมือดี ถึงแม้จะทำเพราะหน้าที่ แต่ชาวบ้านโดยส่วนใหญ่ก็ทำด้วยจิตวิญญาณ
15. ม่วง	1. ประเพณีแห่หงส์ อยากจะอนุรักษ์ในสิ่งที่ทำอยู่ในปัจจุบัน 2. ภาษา อยากจะให้รื้อฟื้นขึ้นมาอีก แต่ก็คงเป็นไปได้ยาก	ในส่วนของรัฐ อาจจะทำไปเพราะเห็นคุณค่า และผลประโยชน์เลยต้องการอนุรักษ์ ส่วนชาวบ้าน ทำไปเพื่อส่งเสริม คนรุ่นหลัง วัยรุ่นสืบทอดปฏิบัติ ปัจจุบันวัยรุ่นก็มีส่วนร่วมแต่ก็ยังไม่มาก
16. แก้ว	1. งานประเพณีต่าง ๆ 2. งานศพ อยากให้มีพิธีที่เคร่ง เพราะถือว่าสำคัญ เป็นเกียรติคนตาย	รัฐ จะเอาเรื่องของมอญเป็นจุดขาย ส่วนชาวบ้าน ก็เหมือนให้ความสำคัญในการจัดงาน เพราะคิดว่าปีหนึ่ง ๆ จะมีครั้งหนึ่ง ทุกคนก็เต็มใจที่จะช่วยด้วยใจ
17. ปี่	ประเพณีแห่หงส์-ชงตะขาบ สลากภัตต์ สรงน้ำพระ	คิดว่าน่าจะทำได้ด้วยใจ ในส่วนของชาวบ้านจัดการเอง แต่หน่วยงานรัฐเราก็ไม่รู้เหตุผลที่แท้จริง
18. คราม	1. การแต่งกาย อยากให้การแต่งกายคงความเป็นเอกลักษณ์ไว้ 2. การละเล่น เช่น สะบ้า 3. หงส์ กับชงตะขาบ อยากให้มีการทำเป็นของที่ระลึก	ปัจจุบันก็คงจะอนุรักษ์ไว้เพื่อให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้กับชุมชน อย่างเช่นที่เกาะเกร็ด เป็นต้น
19. ปูน	1. ประเพณี อยากให้ปฏิบัติสืบทอดกันต่อไป 2. ภาษา อยากที่จะให้เด็กรุ่นใหม่พูดได้	ไม่ให้ทอดทิ้ง ส่งเสริมกันต่อไป หน่วยงานรัฐก็เข้ามาสนับสนุนในการให้งบต่าง ๆ เพื่อที่จะให้การจัดงานประเพณี การอนุรักษ์มีความเข้มแข็งมากขึ้น
20. ส้ม	1. งานประเพณีต่าง ๆ	ไม่ว่าจะเป็นทั้งชาวบ้านหรือรัฐก็คงดำรงรักษาไว้ก็เพื่ออยากให้อนุรักษ์สืบทอดต่อ ๆ ไป
21. ฟ้า	ประเพณีต่าง ๆ เพราะประเพณีที่จะเป็นที่ยาวนานหลาย ๆ อย่างเช่นสามัคคี	ในส่วนองเทศบาลคงทำเพราะหน้าที่ แต่คงมีผลประโยชน์ในเรื่องการหาเสียงด้วย ด้านชาวบ้านก็คงเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม

ตารางที่ ก.4 วิธีการในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ

ชื่อ	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะรูปธรรม	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะนามธรรม	สถาบันที่ส่งเสริมการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	บุคคลสำคัญที่ช่วยในการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ	การรวมกลุ่มเพื่อการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	การเข้าร่วมในการจัดงาน ของผู้ให้ข้อมูล
1. มะลิ	ด้านประเพณี - จัดทำหนังสือ แผ่นพับ - แหล่งค้นคว้า (ศูนย์วัฒนธรรม) - มีทีวีมาถ่ายบ้างในส่วนของ การจัดงานของชาวบ้าน	ด้านประเพณีและการสร้างนิสัย ทำบุญ - ปลุกฝังซึมซับโดยครอบครัว พ่อแม่เล่าให้ฟัง พาไปด้วย - ผ่านพิธีกรรมความเชื่อ เป็นการ ยึดถือปฏิบัติกันอย่างเหนียวแน่น	ครอบครัว โรงเรียน (ช่วยเกณฑ์เด็ก) หน่วยงานรัฐ (อ.บ.ค., ททท. กองสลากกิน แบ่งให้งบประมาณ) เอกชน (บริษัทเบียร์) ชาวบ้านและพระ	- ชาวบ้าน - พระ - ผู้นำ - ประธานศูนย์วัฒนธรรม	- กลุ่มชมรมแห่งส-ง ตะขาบ มีจัดขึ้นโดยมี การแต่งตั้งคณะ กรรมการ มีการจัด ประชุมเพื่อเตรียมพร้อม ในการจัดงาน	ถ้าเป็นงานประเพณีเช่น แห่งส-งตะขาบก็จะมี ส่วนช่วยออกเงิน ลงแรง และก็ร่วมเดิน ถ้าเป็น งานบุญตามโอกาสต่าง ๆ เข้าร่วมในฐานะชาวบ้าน ที่ไปทำบุญ
2. จำปี	ด้านประเพณีก็มีการจัด นิทรรศการบ้าง มีแหล่งค้น คว้าคือศูนย์วัฒนธรรม มีราย การทีวีมาถ่ายบ้าง การจัดทำ เป็นหนังสือจะได้ตามงานศพ พระจะมีใส่ประเพณีเอาไว้	เน้นการปลูกฝังยึดปฏิบัติกันอยู่ โดยครอบครัว	ครอบครัว โรงเรียน ช่วยด้านแรงงานส่วน อื่นจะช่วยน้อย อบต. บริษัทเบียร์ให้เงิน และก็กลุ่มชาวบ้าน	- ชาวบ้าน ปู่ย่าตายายของ เราเอง บรรพบุรุษที่ช่วย สืบทอดปลูกฝังเด็กใน ครอบครัวให้รู้จักแบบ แผนวัฒนธรรมประเพณี	- กลุ่มชมรมแห่งส-ง ตะขาบ	เข้าร่วมทุกงาน ถ้าเขาให้ ช่วยอะไรก็ช่วย บางทีก็ ช่วยทำแกงไปให้ บางที ก็ช่วยเงิน ช่วยแรง ถ้า เป็นงานทำบุญก็ไปร่วม ทุกงาน

ตารางที่ ค.4 วิธีการในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ

ชื่อ	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะรูปธรรม	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะนามธรรม	สถาบันที่ส่งเสริมการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	บุคคลสำคัญที่ช่วยในการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ	การรวมกลุ่มเพื่อการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	การเข้าร่วมในการจัดงาน ของผู้ให้ข้อมูล
3. คำ	การแต่งกาย ภาษา ประเพณีจะ มีการแข่งขันกันในที่ ในด้าน ภาษาจะมีการอบรมที่วัด ประเพณีเผยแพร่วัฒนธรรม การจัดทำหนังสือมีเยอะ แหล่งค้นคว้ายังมีน้อยอยู่ รณรงค์ผ่านสื่อก็มีบ้าง คลื่น วิทยุภาษามอญ เมื่อก่อนมีของ อาจารย์สุเอ็ด คชเสนี	ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย ภาษา ประเพณี การนับถือศาสนา หรือ การนับถือผีนั้น จะมีการปลูกฝัง ผ่านครอบครัว เป็นหลัก นอก จากนี้ในเรื่องภาษา วัดก็จะมีบท บาทสำคัญในการปลูกฝังถ่ายทอด การลงโทษทางสังคมก็ไม่ ค่อยมีจะมีก็แค่ตีดินนินทากันว่า กล่าวคำผิดเดือนถ้าใครไม่ยอมรับ งาน นอกจากนี้ก็จะมีพิธีสืบ ทอดประเพณี การนับถือผี ศาสนาโดยผ่านพิธีกรรมความ เชื่อ และอาศัยการบอกเล่าจาก ปู่ย่าตายาย	ครอบครัวจะมีส่วน สำคัญในอัตลักษณ์ สำคัญทุกอัตลักษณ์ โรงเรียน รัฐ เอกชน จะมีส่วนช่วยในเรื่อง ของการจัดงาน ประเพณีเสียส่วนใหญ่ นอกจากนี้สถาบันที่ สำคัญในการดำรง รักษาอัตลักษณ์สำคัญ ก็คือวัด และที่ชาวบ้าน ทุกคน	1. เจ้าอาวาสวัดมอญต่างๆ 2. คณะกรรมการวัดในหมู่บ้านต่าง ๆ 3. ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ พระประแดง แต่ภาพรวม ที่ผ่านมาก็ยังมีบทบาท น้อยเกินไป ส่วนใหญ่จะ เน้นการสร้างภาพ 4. ชาวบ้านในหมู่บ้าน เป็น แรงสำคัญในการจัดงาน ร่วมงานกันอย่างจริงจัง และจริงจัง	มีแต่การตั้งคณะ กรรมการเป็นงาน ๆ ไป	เข้าร่วมทุกงาน ถ้าเป็น งานบุญ เช่น สงกรานต์ ตักบาตรพระร้อย ตัก บาตรน้ำผึ้ง สลากภัตต์ สงกรานต์ ก็จะเข้าร่วม ในฐานะผู้ร่วมทำบุญ ถ้า เป็นการละเล่น เช่น ทะแ มอญ ก็เคยเข้าร่วมใน ฐานะเข้าชม ประเพณี แห่หงส์-ธงตะขาบก็เข้า ร่วมเดินขบวน จัดรถ เป็น คณะทำงานด้วย เพราะ ถือว่างานนี้เป็นงาน ประเพณีของท้องถิ่น จริงๆ ภาครัฐไม่ได้เข้ามา ยุ่ง ส่วนบ่อนสะบันนั้น ก็ เคยเล่นด้วย เดิมนี่ก็จะ ช่วยทำบ่อนจัดเวทีด้วย

ตารางที่ ค.4 (ต่อ)

ชื่อ	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะรูปธรรม	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะนามธรรม	สถาบันที่ส่งเสริมการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	บุคคลสำคัญที่ช่วยในการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ	การรวมกลุ่มเพื่อการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	การเข้าร่วมในการจัดงาน ของผู้ให้ข้อมูล
4. จำปา	ในด้านประเพณี มีการจัดทำเผย แพร่ออกเป็นหนังสือ แผ่นพับ มีการประกวดนางสงกรานต์ และก็มีกิจกรรมรงค์ผ่านสื่อทาง ทีวีบ้าง	อบรมปลูกฝัง ซึมซับโดยผ่าน ครอบครัว ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง พาไปด้วย ให้เห็นความสำคัญ	ครอบครัว ก็พ่อแม่ลูก ช่วยกันทำ โรงเรียน ช่วยในแรงงาน เช่น วงดนตรีเดินขบวน หน่วยงานรัฐ ก็เช่น ศูนย์วัฒนธรรม กอง สลากก็ให้งบ อบต.ก็ ช่วยด้านงบ ช่วย ประชาสัมพันธ์ เข้า ร่วมประชุม สปอนเซอร์จากบริษัท เอกชน และก็มีกลุ่ม ชมรมแห่งที่ช่วย ในการจัดงาน	1. ชาวบ้านในหมู่บ้านทุก คน 2. คณะกรรมการชมรมแห่ง หงส์-ธงตะขาบ	1. กลุ่มชมรมแห่งหงส์-ธง ตะขาบ เพื่อสนับสนุน วัฒนธรรม มีการรวบรวม ประเพณีต่าง ๆ ลง วารสาร กลุ่มชาวบ้าน พระก็รวบรวมมีการจัด ทำเป็นวารสาร	ถ้าเป็นงานประเพณีเช่น แห่งหงส์-ธงตะขาบก็เข้า ร่วมในฐานะเป็นคณะ กรรมการช่วยดำเนินงาน ถ้าเป็นงานบุญต่าง ๆ ก็ ช่วยร่วมทำบุญ ทำแกง ฟิงเทศน์ ฟิงธรรม ใส่ บาตร โดยปกติเหมือน ชาวบ้านคนอื่น
5. กฐิน	ด้านภาษา และประเพณี มีการ จัดทำหนังสือ แผ่นพับ มีแหล่ง ค้นคว้าแต่ก็มีข้อมูลอยู่น้อย ใน ด้านประเพณีจะมีการถ่ายทีวี	ก็พยายามจะพูดภาษาให้ลูกหลาย ได้ยินบ่อย ๆ ให้คุ้นหู ซึมซับ ประเพณีก็ทำให้เขาเห็นความ สำคัญ	ประเพณี ก็มีครอบครัว ร.ร. รัฐ บริษัท ชาวบ้าน ภาษาที่จะมี วัด ครอบครัว	1. ศูนย์วัฒนธรรม 2. ศ.ศ. และศ.จ.	ก็จะมีการรวมกลุ่มชาว บ้านจัดตั้งคณะ กรรมการเฉพาะงาน ๆ ไป	ร่วมงานบุญทุกงาน ใน ฐานะชาวบ้าน และก็มี กรรมการศูนย์วัฒนธรรม

ตารางที่ ก.4 (ต่อ)

ชื่อ	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะรูปธรรม	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะนามธรรม	สถาบันที่ส่งเสริมการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	บุคคลสำคัญที่ช่วยในการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ	การรวมกลุ่มเพื่อการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	การเข้าร่วมในการจัดงาน ของผู้ให้ข้อมูล
6. ชาว	ในด้านประเพณี ในวัน สงกรานต์จะมีการประกวด บ่อนสะบ้า ของทางอำเภอ ส่วนการจัดทำหนังสือ แผ่นพับ ก็จะมีทั้งในด้านประเพณี ภาษา แหล่งค้นคว้าข้อมูลก็ยังมีน้อย คือที่ศูนย์วัฒนธรรม และวัด มี การถ่ายทอดทีวีบ้างบางครั้ง	ก็จะปลูกฝังโดยครอบครัว ยึด ปฏิบัติกันทุกปี เด็กเห็นเด็กก็ ปฏิบัติตาม ชิมซั๊บ วัยรุ่นเริ่มเข้า มามีบทบาทในการจัดงานมาก ขึ้น	ครอบครัว ช่วยบอก ต่อลูกหลาน โรงเรียน ช่วยเกณฑ์เด็กมาเดิน รัฐ (อบต.ก็มีงบในการ ตั้งบ่อนสะบ้า) กลุ่มผู้ นำทั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นผู้อาวุโสก็ เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงใน การจัดงาน เอกชนก็มี เบียร์มาให้จบ สนับสนุน	1. กลุ่มผู้นำในชมรมแห่ หงส์-ชงตะขาบ 2. กรรมการในการจัดงาน ต่าง ๆ	เป็นการรวมกลุ่มเฉพาะ กิจในการจัดงานแต่ละ งาน มีการตั้งคณะ กรรมการ	ส่วนใหญ่ก็จะเป็นคณะ กรรมการในการจัดงาน เนื่องจากเป็นผู้อาวุโสใน หมู่บ้าน และก็จะมีส่วน ร่วมในฐานะผู้ร่วมทำงาน และผู้ร่วมบุญทุกปี
7. โสน	ด้านภาษา และประเพณี มีการ จัดทำหนังสือ แผ่นพับ มีแหล่ง ค้นคว้าแต่ก็มีข้อมูลอยู่น้อย ใน ด้านประเพณีจะมีการถ่ายทอดทีวี ส่วนการประกวดของชาวบ้าน ไม่มีการประกวด เพราะกลัว คนที่ไม่ได้จะเสียใจ	ประเพณีก็ทำให้เขาเห็นความ สำคัญ มีส่วนร่วมในการจัดงาน ส่วนด้านภาษา ก็พยายามกระตุ้น ปลูกฝังให้ไปเรียนที่วัดอาษา สงคราม แต่เด็กปัจจุบันก็ไม่ค่อย มีเวลาไปเรียนมากนัก	ประเพณี ก็มีครอบครัว ร.ร. รัฐ บริษัท ชาวบ้าน ภาษาก็จะมี วัด ครอบครัว	1. ส.ส. และส.จ. 2. ประธานศูนย์วัฒนธรรม 3. กลุ่มกรรมการหมู่บ้าน ต่าง ๆ	ก็จะมีการรวมกลุ่มชาว บ้านจัดตั้งคณะ กรรมการเฉพาะงาน ๆ ไป	ร่วมงานบุญทุกงาน ใน ฐานะชาวบ้าน และก็ กรรมการศูนย์วัฒนธรรม

ตารางที่ ก.4 (ต่อ)

ชื่อ	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะรูปธรรม	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะนามธรรม	สถาบันที่ส่งเสริมการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	บุคคลสำคัญที่ช่วยในการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ	การรวมกลุ่มเพื่อการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	การเข้าร่วมในการจัดงาน ของผู้ให้ข้อมูล
8. รัก	ในด้านประเพณีก็จะมีการจัด ประชุม จัดนิทรรศการ ใน ส่วนของภาษาก็จะมีการเปิด สอนที่วัด ในการจัดทำหนังสือ แผ่นพับก็มีทั้งในด้าน ประเพณี ภาษา การแต่งกาย แหล่งค้นคว้าข้อมูลยังมีน้อย การถ่ายทอดทีวีก็มีแค่ด้าน ประเพณีในการจัดงาน	เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกโดยผ่าน ครอบครัว พระ ถ่ายทอดผ่านพิธี กรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา มี การเล่าประวัติศาสตร์มอญให้ลูก หลานได้ฟังบ้าง	ครอบครัว ในด้าน ประเพณีก็จะเล่าให้ฟัง ภาษาที่บ้านไหนพูด ได้ ลูกหลานก็พูดได้ การแต่งกายพ่อแม่ ปฏิบัติลูกก็ต้องใส่ใน งานต่าง ๆ เหมือนกัน โรงเรียน จะเข้าร่วม ในด้านประเพณี และ การแต่งกาย รัฐเพิ่ม เข้ามาช่วยด้าน ประเพณี ส่งเสริมใน การแต่งกาย เอกชนก็ จะให้งบในการจัดงาน นอกจากนี้ก็มีวัดที่ช่วย มาก	1. ปราชญ์ชาวบ้าน 2. พระมอญ โดยเฉพาะ พระวัดอาษาสงคราม	-	เข้าร่วมทุกปี ในฐานะผู้ ร่วมบุญ ถ้าการจัดงาน บ้างงานก็ได้เป็นคณะ กรรมการในการจัดงาน

ชื่อ	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะรูปธรรม	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะนามธรรม	สถาบันที่ส่งเสริมการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	บุคคลสำคัญที่ช่วยในการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ	การรวมกลุ่มเพื่อการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	การเข้าร่วมในการจัดงาน ของผู้ให้ข้อมูล
9. แดง	การแข่งขันจะไม่มี เพราะถ้า แข่งเมื่อไร ต้องตึกกันเมื่อนั้น ด้านภาษามีการจัดอบรมที่วัด การทำหนังสือก็มีในส่วนของ ประเพณี ภาษา การแต่งกาย แหล่งข้อมูลก็มีที่ศูนย์วัฒน ธรรม หลักสูตร โรงเรียนก็มี บรรจุวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ เหมือนกัน รายการทีวีก็จะมา ถ่ายในส่วนของางจัดงาน ประเพณีในช่วงสงกรานต์	ประเพณี ภาษา การแต่งกาย จะมี การปลูกฝังโดยครอบครัว ให้มี การทำตาม เป็นแบบอย่าง ใช้ ผ่านความเชื่อในเรื่องศาสนา พิธี กรรม ถ้าบ้านไหนมีผู้เฒ่าผู้แก่ ก็ จะอาศัยเล่าประวัติปู่ย่าตายายให้ ฟัง และในแต่ละบ้านก็จะมี หนังสือที่เกี่ยวกับมอญอยู่แทบ ทุกบ้านไม่มากก็น้อย ทำให้เด็ก ได้ผ่านหูผ่านตาบ้าง	ครอบครัว เช่น พ่อแม่ ออกไปช่วยงาน ลูกก็ ออกไปด้วย โรงเรียน หน่วยงานรัฐ ให้งบ ประมาณ ประชา สัมพันธ์ เอกชนให้ สปอนเซอร์ในอดีตไม่ มี แต่ปัจจุบันงบรัฐ ไม่ พอเอกชนก็เข้ามาช่วย เหลือ	1. คนในชมรมปากลัด 2. พระครูวิจิตร (รักษาการ เจ้าอาวาสวัดอาษาสงคราม 3. อาจารย์ในโรงเรียนศูนย์ วัฒนธรรม 4. ปราชญ์ชาวบ้าน	1. กลุ่มชมรมมอญปาก ลัดที่จัดตั้งเพื่อการจั งานแห่งส-งตะขาบ ริเริ่มจากต.ทรงคนอง การแห่งสจะเวียนกัน เป็นเจ้าภาพในแต่ละปี ในแต่ละหมู่บ้าน	เข้าร่วมทุกงาน ในฐานะ พระ ก็จะช่วยให้คำ ปรึกษา ออกแรงบ้างใน การทำงตะขาบ
10. เขียว	ส่วนของการแข่งขันจัด ประกวดจะมีในส่วนของงาน สงกรานต์ของเทศบาลจะมีการ จัดประกวดนางสงกรานต์ หนุ่มลอยชาย แต่ของชาวบ้าน จริง ๆ ไม่มีการแข่งขัน เพราะ กลัวคนไม่ได้จะเสียใจ	การปลูกฝังในครอบครัวก็จะเน้น การประกอบพิธีกรรมทาง ศาสนาจะให้ลูกหลานทำเป็น มี ส่วนร่วม ส่วนภาษาก็เริ่มน้อยลง ในการสอนในบ้านพูดในบ้าน การแต่งกายก็จะเน้นให้เด็ก ๆ ใส่ เวลาไปวัด ในงานประเพณี การ	ครอบครัว โรงเรียน ศูนย์วัฒนธรรม บริษัทที่ให้ สปอนเซอร์ และกลุ่ม อนุรักษ์วัฒนธรรม	1. พระในวัดมอญ 2. ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ แกนหลักในการจัดงาน ต่าง ๆ	กลุ่มชมรมอนุรักษ์วัฒนฯ ธรรม มีการรวมกลุ่มกัน ในการจัดงาน เป็นการ แต่งตั้งคณะกรรมการ แบ่งหน้าที่กันทำงาน ใน งานจัดงานแห่งส-ง ตะขาบ เวียนกันเป็น	ส่วนใหญ่จะเป็นคณะ กรรมการในการจัดงาน ประเพณี ในงานบุญก็ จะเป็นคนนำสวดมนต์ ของชาวบ้าน

ตารางที่ ค.4 (ต่อ)

ชื่อ	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะรูปธรรม	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะนามธรรม	สถาบันที่ส่งเสริมการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	บุคคลสำคัญที่ช่วยในการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ	การรวมกลุ่มเพื่อการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	การเข้าร่วมในการจัดงาน ของผู้ให้ข้อมูล
	การอบรมในส่วนประเพณีไม่มี จะมีในเรื่องของภาษามีการ สอนฟรีที่วัดอาษาสงคราม การ จัดทำหนังสือก็มีในส่วนของ ประเพณี การแต่งกาย ภาษา ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะจัดทำกัน เอง แหล่งค้นคว้าก็มีที่วัด และศูนย์วัฒนธรรม การทำ หลักสูตร โรงเรียนกำลังจะเริ่ม แต่ส่วนของศิลปากรก็มีการ เปิดสอนหลักสูตรภาษามอญ แล้ว	ว่ากล่าวทางสังคมจะเน้นในเรื่อง การแต่งกายให้เรียบร้อยมีคติด สายเดี่ยว เอวตอย ที่นี้ไม่ค่อยมี เพราะผู้ใหญ่จะห้าม แล้วถ้าใคร แต่งก็จะมีแต่คนมอง เพราะส่วน ใหญ่เขาไม่ใส่กัน			เจ้าภาพในแต่ละวัด	
11. เงิน	การแข่งขันจะมีแต่ในส่วนของ เทศบาลจัด การจัดนิทรรศการ มีที่ศูนย์วัฒนธรรม การทำ หนังสือ ประชาสัมพันธ์นั้นจะ มีทั้งด้านประเพณี ภาษา การ แต่งกาย แหล่งค้นคว้ายังมีน้อย	อาศัยการปลูกฝังผ่านทางพิธี กรรม ความเชื่อที่ปฏิบัติต่อกันมา ลูกหลานก็ปฏิบัติตาม ให้เขามี ส่วนร่วมมากขึ้น มีการเล่า ประวัติคุณตาคุณยายให้ฟัง	ด้านประเพณี ก็มี ครอบครัว รร. รัฐ เอก ชน พระ และกลุ่ม ต่างๆ ด้านภาษาจะมี แค่ครอบครัว และวัด	1. อ.สุตใจ ผู้ริเริ่มการสวด มนต์มอญ ในทรงคนอง 2. พระวัดอาษาสงคราม และพระยาปราบที่มีการ เคร่งในการสวดมนต์มอญ	ก็ไม่มีการจัดตั้งเป็นทาง การแต่งจะมีเฉพาะมีงาน ถ้าภาพรวมมอญทั่ว ประเทศก็จะมีสมาคม ไทยรามัญ และชมรม เขาวชนมอญ	ส่วนใหญ่จะเข้าร่วมใน ฐานะนักดนตรี นักแสดง เล่นตะแบมมอญ เล่นปี พาทย์มอญในงานพิธีต่าง ๆ ส่วนการทำบุญก็จะเข้า ร่วมฐานะผู้ร่วมบุญ

ชื่อ	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะรูปธรรม	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะนามธรรม	สถาบันที่ส่งเสริมการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	บุคคลสำคัญที่ช่วยในการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ	การรวมกลุ่มเพื่อการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	การเข้าร่วมในการจัดงาน ของผู้ให้ข้อมูล
12. ทอง	ไม่มีการแข่งขัน มีการทำ หนังสือเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ด้านประเพณี มีแหล่งค้นคว้า ทางวัฒนธรรม ก็คือศูนย์วัฒน ธรรม มีการรณรงค์ผ่านสื่อต่าง ๆ ก็คือทางทีวี แต่เราก็ไม่ได้ เรียกให้มาถ่าย มาถ่ายทำกันเอง	มีการปลูกฝังจิตสำนึกในการ รักษาขนบธรรมเนียมภายใน ครอบครัว ใช้วิธีการสืบทอด ความเชื่อทางศาสนาให้ปฏิบัติ เป็นประจำทุกปี เล่าเรื่องสนุก สมัยคุณตาคุณยาย เวลาไปงาน ให้ลูกหลานฟัง	ส่วนใหญ่เมื่อมีการจัด ประเพณีงานบุญต่าง ๆ ทุกหน่วยงานก็จะ ช่วยเหลือกัน ทั้ง ครอบครัว โรงเรียน รัฐ (ศูนย์วัฒนธรรม) บริษัทเอกชน ชมรม ต่างๆ	1. ผู้นำชาวบ้าน ผู้ใหญ่ผู้ อาวุโสในหมู่บ้าน 2. พระ	ชมรมศิษยานุศิษย์วัด ทรงธรรม รวมตัวกันเอง ของวัดทรงธรรม ซึ่ง สมาชิกจะเป็นคนที่บวช เรียนในวัด ผู้ที่เคารพนับ ถือ จะช่วยกันในเรื่อง ของวัด งานบุญต่าง ๆ การจัดงานประเพณี	ในปัจจุบันก็ร่วมทำบุญ ในฐานะชาวบ้านบ้าง เป็นกรรมการในการจัด งานบ้าง
13. แสต	ด้านภาษามีการแข่งขันทำนอง เสนาะ แต่จัดที่อื่น ส่วนด้าน ประเพณีไม่มีการแข่งขัน ภาษา มีการอบรมที่วัด ประเพณีมี การจัดนิทรรศการที่ศูนย์วัฒน ธรรม การทำหนังสือมีทั้งภาษา และประเพณี แหล่งค้นคว้าถ้า ทางภาษาก็ที่ศูนย์เรียนหนังสือ รามัญ ถ้าประเพณีที่ศูนย์วัฒน ธรรม มีการรณรงค์ผ่านสื่อบ้าง	ครอบครัวก็มีส่วนช่วยในการ ปลูกฝังประเพณี และถ้าบ้าน ไหนพูดภาษามอญกันอยู่ เด็กใน บ้านก็อาจจะพูดได้ ฟังได้บ้าง แต่ ก็เริ่มน้อยแล้ว และประเพณีก็ อาศัยการสืบทอดพิธีกรรมความ เชื่อ ต้องปฏิบัติเป็นประจำทุกปี ครอบครัวก็มีส่วนเล่าประวัติให้ ลูกหลานซึมซับบ้าง บางบ้าน	ในด้านภาษา ก็จะมีวัด เป็นแกนหลัก ครอบครัว มีอยู่บ้างแต่น้อย หน่วยงานอื่น ไม่มีเลย ด้านประเพณี ครอบครัวมีส่วนมาก โรง เรียน หน่วยงานรัฐ (ศูนย์วัฒนธรรม) บริษัทเอกชน และวัด รวมทั้งกลุ่มต่าง ๆ	1. นายกสมาคมไทยรามัญ (นายแพทย์สุเอ็ด คชเสนี) 2. กรรมการบริหาร สมาคมไทยรามัญ 3. ผู้อำนวยการศูนย์วัฒน ธรรม อ.พระประแดง 4. พระวัดอาษาสงคราม 5. ชาวบ้านแกนนำ	กลุ่มจัดตั้งศูนย์เรียน ภาษารามัญที่วัดอาษา สงคราม อบรมให้ผู้สนใจฟรี	เข้าร่วมในฐานะผู้ร่วมบุญ ในฐานะกรรมการบ้าง

ตารางที่ ค.4 (ต่อ)

ชื่อ	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะรูปธรรม	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะนามธรรม	สถาบันที่ส่งเสริมการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	บุคคลสำคัญที่ช่วยในการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ	การรวมกลุ่มเพื่อการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	การเข้าร่วมในการจัดงาน ของผู้ให้ข้อมูล
14. บัว	ในด้านประเพณี จะมีการ ประกวดนางสงกรานต์ เฉพาะ ในส่วนของเทศบาลจัด แต่ชาว บ้านจัดไม่มี การจัด นิทรรศการ อบรม ทำหนังสือ แผ่นพับ มีทั้งภาษาและ ประเพณี แหล่งค้นคว้าก็มี 2 แห่ง คือ ศูนย์วัฒนธรรม กับวัด ทรงธรรม มีการรณรงค์ผ่าน สื่อบ้าง ถ้าของชาวบ้าน ททท.ก็ จะเข้ามาถ่ายทำเอง ไม่ได้ขอไป ด้านประเพณีได้มีการบรรจุใน หลักสูตรเพิ่มเติมของนักเรียน ในโรงเรียนท้องถิ่นแล้วด้วย	การปลูกฝังความเหนียวแน่น ความสามัคคีในชุมชนมอญก็ อาศัย พ่อแม่เป็นแบบอย่าง ไปมา หาสู่กัน ไปวัดก็พาถูกไปด้วย ลูก หลานได้พบปะกัน ก็อาจจะผูก พันกันมากขึ้น ในสังคมจะไม่มี การลงโทษทางสังคม จะเป็นจิต สำนึกโดยส่วนตัวกันมากกว่า	ด้านประเพณี จะมี ครอบครัว โรงเรียน ศูนย์วัฒนธรรม เอก ชน กลุ่มอนุรักษ์ ด้าน ภาษา จะมีครอบครัว วัด ชมรมเรียนภาษา รามัญ ส่วนความ เหนียวแน่นก็จะปลูก ฝังโดยครอบครัว วัด	1. ประธานศูนย์วัฒนธรรม อ.พระประแดง 2. นายแพทย์สุเชิด คชเสนี 3. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. 4. พระ	1. กลุ่มชมรมศิษยานุ- ศิษย์วัดทรงธรรม ที่จะ คอยช่วยเหลือในการจัด งาน หรืองานบุญของวัด	ถ้าเป็นงานประเพณีประ จำปี เช่น สงกรานต์ แห่ หงส์-ธงตะขาบ แข่งเรือ ลอยกระทง จะร่วมใน ฐานะเป็นคณะกรรมการ ในการจัดงาน ถ้าเป็นงาน บุญตามประเพณีจะร่วม ในฐานะผู้ร่วมทำบุญ
15. ม่วง	มีการจัดประกวดในด้าน ประเพณี เช่นนางสงกรานต์ มี การจัดทำหนังสือ มีแหล่งค้น คว้า เช่น ห้องสมุดวัดทรงธรรม	ส่วนใหญ่การปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยมต่าง ๆ จะอาศัยการเล่าให้ ฟัง ตัวอย่างของการไม่เชื่อถือ และด้านประเพณีก็สืบทอดผ่าน	ครอบครัว โรงเรียน เทศบาล อบต. ททท. วัด เอกชน	1. พระอาจารย์ นูรพาจารย์ ทั้งหมด 2. ผู้ก่อตั้งโรงเรียนวัดทรง ธรรม	มีการรวมกลุ่มกันเฉพาะ กิจในการจัดงานแต่ละ งาน ถ้าหมู่บ้านใดเป็น เจ้าภาพหมู่บ้านนั้นก็จะ	พระก็ต้องมีส่วนร่วมใน การจัดงานบุญอยู่แล้ว ส่วนงานประเพณีแห่ หงส์-ธงตะขาบ พระจะ

ตารางที่ ค.4 (ต่อ)

ชื่อ	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะรูปธรรม	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะนามธรรม	สถาบันที่ส่งเสริมการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	บุคคลสำคัญที่ช่วยในการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ	การรวมกลุ่มเพื่อการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	การเข้าร่วมในการจัดงาน ของผู้ให้ข้อมูล
	ศูนย์วัฒนธรรม รร.อานวยวิทย์ มีการบรรจุวัฒนธรรมท้องถิ่น ในหลักสูตรการเรียน มีการ ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ	พิธีกรรม การจัดงานต่างๆ			มีการตั้งคณะกรรมการ ขึ้นมา	เป็นคนทำตัวงตะขาบ และก็เป็นทีปรึกษาใน การจัดงาน
16. แก้ว	ทั้งภาษา ประเพณี และการแต่ง กายวิธีการรักษาส่วนใหญ่จะ เป็นการทำแผ่นพับ ทำหนังสือ เผยแพร่ ในหลักสูตรท้องถิ่นก็ มีในเรื่องของประเพณี การแต่ง กาย แต่ภาษาจะมีการเรียนการ สอนที่วัดอาษาสงคราม การ รณรงค์ผ่านสื่อจะมีทีวีมาถ่าย ทำหลายครั้งแต่ก็เป็นการ รณรงค์เพื่อการท่องเที่ยวมาก กว่าเพื่อการอนุรักษ์ที่แท้จริง	ส่วนใหญ่ก็จะปลูกฝังกันโดยไม่ ได้คาดคิด เช่นเวลาเมื่องานเราก็ ให้วัยรุ่นเข้ามามีส่วนร่วม เขาก็ สนุกในการจัดงานต่าง ๆ ต่อไป เราก็สามารถปล่อยให้เขาอนุรักษ์ สืบทอดประเพณีต่อไปได้	ในส่วนครอบครัวก็จะ มีการเล่าประวัติให้ฟัง บ้าง พูดภาษามอญให้ ฟังบ้าง โรงเรียนก็ ช่วยในการเกณฑ์เด็ก เดินขบวน ปัจจุบันก็มี การบรรจุหลักสูตร ท้องถิ่น	1. ชาวบ้านหมุ่มมอญที่แท้ จริง 2. พระในชุมชน ในวัด มอญ	1. ชมรมศิษยานุศิษย์วัด ทรงธรรมจะมีการช่วย เหลือในการจัดงาน	เข้าร่วมในฐานะผู้ร่วมบุญ แต่ถ้าเป็นงานแห่งสั-ธง ตะขาบ ที่ชาวบ้านจัดนั้น จะมีบทบาทในการเข้า ร่วมประชุม มีบทบาท แกนนำในการจัดทำ ขบวน
17. ปี	ในด้านประเพณีและการละเล่น ก็จะมีการจัดทำแผ่นพับประชา สัมพันธ์ ส่วนแหล่งค้นคว้าก็	ก็จะอาศัยครอบครัวที่มีส่วน สำคัญในการปลูกฝัง แต่ปัจจุบัน ก็น้อยลงเพราะเด็กวัยรุ่นไม่ค่อย	ด้านประเพณีแห่งสั ก็จะมึครอบครัว โรง เรียนเกณฑ์เด็ก อบต.	1. ชาวบ้านในหมู่บ้าน 2. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในแต่ ละหมู่บ้าน	ก็ไม่มีเป็นทางการ มีแต่ เฉพาะในการจัดงาน	ก็เข้าร่วมในฐานะผู้ร่วม งาน และแกนนำในการ จัดงานต่าง ๆ

ตารางที่ ค.4 (ต่อ)

ชื่อ	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะรูปธรรม	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะนามธรรม	สถาบันที่ส่งเสริมการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	บุคคลสำคัญที่ช่วยในการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ	การรวมกลุ่มเพื่อการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	การเข้าร่วมในการจัดงาน ของผู้ให้ข้อมูล
	มีที่ศูนย์วัฒนธรรม รร. อำนวย วิทย์ และยังมีการจัด นิทรรศการบ้างเล็กน้อยในด้าน ประเพณี การประกวดไม่ค่อย มี เพราะถ้ามีก็กันแน่	สนใจกัน	เบียร์สิงห์ กลุ่มชมรม ในการจัดงาน ถ้าใน ส่วนป้อนเสบียงจะมี ครอบครัว อบต. กลุ่มชาวบ้าน			
18. คราม	การจัดงานต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะ ไม่เน้นการประกวด แต่จะเน้น การไหว้ การนำเสนอมากกว่า การจัดทำหนังสือ มีมาก ทั้ง ด้านประวัติประเพณีต่าง ๆ ภาษาก็มีวารสารเผยแพร่ การ แต่งกาย การละเล่นก็จะมีการ เขียนออกมาเผยแพร่ การ อบรมจะมีการสอนภาษาที่วัด ธรรมรงค์ผ่านสื่อส่วนใหญ่จะ เป็นการถ่ายทำในการจัดงาน ประเพณี และการละเล่น	ส่วนใหญ่จะมีการเผยแพร่แบบ ปากต่อปาก บอกกล่าวกันไป เรื่อย ๆ และผู้นำก็จะมีส่วน กระตุ้นในการนำเสนอ	ก็จะมีบทบาทแทบทุก สถาบันทั้งครอบครัว ในเรื่องภาษา ประเพณี การแต่งกาย การละเล่น โรงเรียน ในเรื่องประเพณี วัด ในเรื่องประเพณี ภาษา รัฐ ก็จะเน้นในการจัด งานประเพณี การละเล่น เอกชน ช่วยส่งเสริมในการจัด งานประเพณี	1. ประธานศูนย์วัฒนธรรม 2. ประธานสภาวัฒนธรรม 3. นายอำเภอพระประแดง 4. อบต. 5. ชาวบ้าน กำนันผู้ใหญ่ บ้าน	-	ถ้าเป็นงานที่จัดยิ่งใหญ่ เช่นสงกรานต์ แห่หงส์ ก็ อาจเข้าร่วมในส่วนพิธี การ ในฐานะอบต. ถ้า เป็นงานบุญต่าง ๆ ก็ช่วย ในฐานะชาวบ้าน

ตารางที่ ๓.4 (ต่อ)

ชื่อ	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะรูปธรรม	การดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ ในลักษณะนามธรรม	สถาบันที่ส่งเสริมการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	บุคคลสำคัญที่ช่วยในการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ	การรวมกลุ่มเพื่อการ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ สำคัญ	การเข้าร่วมในการจัดงาน ของผู้ให้ข้อมูล
19. ปูน	การประกวดมีการประกวด บ่อนสะบ้าทางอำเภอจัด ใน ด้านประเพณีมีการจัดทำ หนังสือเผยแพร่ต่าง ๆ มีแหล่ง ค้นคว้าที่ศูนย์วัฒนธรรม วัด ธรรมรงค์ผ่านสื่อมีบ้าง	ครอบครัวที่ช่วยในการปลูกฝัง พาลูกหลานเข้าร่วมงาน พาเข้า วัดเข้าวาให้เกิดการซึมซับ เล่า ประวัติพ่อแม่ให้ฟังก็จะเป็นส่วน ช่วยได้	ในด้านประเพณีก็จะมี ครอบครัว โรงเรียน อบต. เอกชน กลุ่ม ชมรมอนุรักษ์งาน ประเพณี	1. สมาชิกชมรมแห่งส- งตะขาบทุกคน 2. กรรมการในการจัดงาน ต่าง ๆ	กลุ่มชมรมอนุรักษ์งาน ประเพณีแห่งส-ง ตะขาบ ในส่วนของด. ทรงคนอง	ก็เข้าร่วมในฐานะชาว บ้านธรรมดาและก็เป็น คณะกรรมการในการจัด งานต่าง ๆ
20. สัม	ส่วนใหญ่ก็จะเน้นในการทำ หนังสือเผยแพร่ตามงานวัด แผ่นพับประชาสัมพันธ์งาน	ก็จะให้วัยรุ่นปัจจุบันเข้ามา มีส่วนในการจัดงานมากขึ้น มีการ จัดประเพณีให้วัยรุ่นเห็นทุกปี	ครอบครัว วัด โรง เรียน เทศบาล ศูนย์ วัฒนธรรม	1. ศูนย์วัฒนธรรม 2. ชมรมศิษยานุศิษย์วัด ทรงธรรม และพระ	กลุ่มชมรมศิษยานุศิษย์ วัดทรงธรรม	ถ้าในส่วนชาวบ้านจัดก็ จะร่วมในฐานะคนจัด ถ้า ในส่วนของเทศบาลจัด ก็จะเข้าร่วมตามหน้าที่ใน การจัดรณรงค์ขบวน เพราะเป็นหน้าที่ที่ต้องทำ
21. พี่	ส่วนใหญ่ด้านประเพณีจะจัดทำ หนังสือเผยแพร่ แผ่นพับ การ จัดนิทรรศการก็จะไปจัดในพื้นที่อื่น ๆ โรงเรียนก็มีการบรรจุ หลักสูตรท้องถิ่น มีสื่อเข้ามา ถ่ายทำเอง	ใช้วิธีการปลูกฝังโดยการเล่าให้ ฟัง ให้ดูเป็นตัวอย่าง โดยครอบ ครัวเป็นส่วนใหญ่ มีการลงโทษ ทางสังคม เช่น ถ้าบ้านไหนไม่ ออกมาร่วมงาน พอถึงงานตนก็ จะไม่ค่อยมีคนร่วมงานเช่นกัน	ครอบครัว โรงเรียน เทศบาล อำเภอ ศูนย์ วัฒนธรรม นักการ เมือง บริษัทเอกชน กลุ่มชาวบ้านในแต่ละ หมู่บ้าน	ที่สำคัญยิ่งก็คือแกนนำ กลุ่มชาวบ้านในแต่ละหมู่ บ้าน	ก็จะมีการรวมกลุ่มใน การจัดงานแห่งส-ง ตะขาบในแต่ละปี เว้น กันเป็นเจ้าภาพ มีการ แต่งตั้งคณะกรรมการ เฉพาะกิจ	ส่วนใหญ่จะเข้าร่วมใน ฐานะกรรมการ ที่ปรึกษา ในการจัดงาน

ตารางที่ ค.4 (ต่อ)

ชื่อ	เหตุผลในการดำรงรักษา อัตลักษณ์ของครอบครัว	เหตุผลในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ ของโรงเรียน	เหตุผลในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ ของหน่วยงานรัฐ	เหตุผลในการดำรงรักษา อัตลักษณ์ของเอกชน	เหตุผลในการดำรงรักษา อัตลักษณ์ของกลุ่ม ชมรมต่าง ๆ
1. มะลิ	เพื่อความรักใคร่กลมเกลียว	ทำไปเพราะหน้าที่ ไม่ทำก็น่าเกลียด	เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อหน้าที่ ผลประโยชน์ส่วนตน	เพื่อโฆษณาสินค้า	เพื่อต้องการอนุรักษ์อย่างจริงจัง และจริงจัง
2. จำปี	คงต้องการที่จะสืบทอดเอกลักษณ์ อันดีงามไว้	ชาวบ้านขอร้องให้ช่วย ก็ช่วยเช่น ขอ แรงงานเด็กมาช่วยเดินขบวน	เป็นไปตามนโยบายของรัฐ	โปรโมทสินค้า ต้องมีคนรู้จัก ทำในบริษัทถึงขอได้ ไม่ค่อยมี บริษัทที่จะเขามาเสนอเอง	ต้องการที่จะอนุรักษ์เอกลักษณ์ เอาไว้ เป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อ ความเข้มแข็งของชุมชน
3. คำ	ต้องการอนุรักษ์ความเป็นมอญ แต่ทำได้มากน้อยแค่ไหนก็ขึ้นอยู่กับ ครอบครัวนั้น ๆ แต่ภาพรวมก็ ยังมีจิตสำนึกของความเป็นมอญ อยู่	ส่วนใหญ่โรงเรียนกับวัดจะผูกพันกัน อุปการะเกื้อกูลกันอยู่ ดังนั้นเมื่อมีการ จัดงานที่วัด โรงเรียนก็ต้องเข้า สนับสนุนเป็นธรรมดา ถ้าผู้บริหารมี เชื้อสายมอญโรงเรียนนั้นก็จะมีบทบาท สูง บางโรงเรียนก็ทำไปเพื่อ ธุรกิจ เพื่อหน้าที่	บางส่วนก็ทำไปเพื่อเหตุผลทาง การเมือง เช่น อ.บ.ค. บางหน่วย งานก็ทำเพื่อธุรกิจ หาผลประโยชน์เข้าตัว ขยายความ เป็นมอญ บางครั้งก็ทำไปเพื่อหน้า ที่ แต่บางหน่วยงานก็ทำไปเพื่อ ต้องการอนุรักษ์จริง ๆ	ธุรกิจ หวังผลทางธุรกิจ	อาจจะทำไปเพื่อการดำรง อนุรักษ์วัฒนธรรมมอญโดยแท้ จริง บางคนก็ทำไปเพื่อธุรกิจ ผลประโยชน์ทางการเมือง
4. จำปา	เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม	เมื่อชาวบ้านขอร้องก็ช่วยเหลือ ทำ เพื่อหน้าตาของโรงเรียน	ทำเพื่อหน้าที่	ผลประโยชน์ทางธุรกิจ	ด้วยใจรัก ต้องการจะสืบทอด ฟื้นฟูวัฒนธรรมอันดีงามไว้
5. กฐิน	ทำเพื่อให้วัฒนธรรมอันดีของเรา ยังคงอยู่	เต็มใจที่จะช่วยชุมชน	เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมมอญ	โฆษณาสินค้า	ทำด้วยใจที่ต้องการอนุรักษ์ ขนบธรรมเนียมอันดีไว้
6. ขาว	ยังเป็นวิถีชีวิตอยู่แล้ว	เป็นหน้าที่ของทางโรงเรียนในชุมชน ที่จะต้องมีส่วนร่วมในการจัดงาน	ทำเพื่อหน้าที่ ส่วนที่อำเภอจัดงาน ก็เพื่อชื่อเสียงของจังหวัด แต่ส่วน ของชาวบ้านจัด ก็ไม่ได้เข้ามายุ่ง	เพื่อ โปรโมทสินค้าของเขาใน งาน	ทำด้วยความตั้งใจ เข้มแข็งที่จะ อนุรักษ์วัฒนธรรมมอญไว้

ตารางที่ ก.4 (ต่อ)

ชื่อ	เหตุผลในการดำรงรักษา อัตลักษณ์ของครอบครัว	เหตุผลในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ ของโรงเรียน	เหตุผลในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ ของหน่วยงานรัฐ	เหตุผลในการดำรงรักษา อัตลักษณ์ของเอกชน	เหตุผลในการดำรงรักษา อัตลักษณ์ของกลุ่ม ชมรมต่าง ๆ
7. โสน	ต้องการให้วัฒนธรรมอันดีของ เรายังคงอยู่ ให้ลูกหลานสืบต่อ	เต็มใจที่จะช่วยชุมชน	เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมมอญ และก็เพื่อชื่อเสียง	เต็มใจที่จะช่วยเหลือ เมื่อมีคน ขอสปอนเซอร์ และก็เป็น โฆษณาสินค้าเขาเองด้วย	ทำด้วยใจที่ต้องการอนุรักษ์สืบ ทอด ขนบธรรมเนียมอันดีไว้
8. รัก	ต้องการให้ลูกหลานได้รู้วัฒน ธรรมประเพณีมอญ สืบทอดวัฒน ธรรม	เขาขอให้ช่วยเหลือก็จะช่วยเหลือ ถ้า อาจารย์เป็นคนมอญก็จะช่วยด้วยใจ แต่ถ้าอาจารย์ไม่ใช่ก็จะทำไปเพื่อหน้า ที่	ทำไปเพื่อหน้าที่ และก็ทำไปเพื่อ ธุรกิจท่องเที่ยว ไม่ค่อยมีความจริง ใจในการช่วยเหลือ	ทำไปเพื่อธุรกิจ โปรโมท สินค้า	-
9. แดง	ทำเพื่อไม่อยากให้วัฒนธรรมมอญ ต้องสูญหายไป	เป็นหน้าที่ และอาจารย์อาจจะให้เป็น ผลงานของเด็ก สะสมผลงาน ในการ เข้าร่วมการจัดงาน ในหลักสูตร วัฒนธรรมท้องถิ่น	ทำเพื่อชื่อเสียงของจังหวัด ทำเพื่อ สอดคล้องกับนโยบายรัฐ	ช่วยเหลือ และโฆษณาสินค้า ของเขา	ทำเพื่อเป็นประเพณีที่จะต้อง ปฏิบัติสืบต่อกันไปในทุกปี
10. เขียว	ทำเพื่อต้องการให้ลูกหลานใน บ้านสืบทอดเอกลักษณ์	ทำเพราะเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ท้องถิ่น และ โรงเรียนกับวัดก็เื้ออ หนุนกันอยู่ตลอด	ต้องการให้งานออกมาดี ยิ่งใหญ่ ในส่วน เทศบาลจัดก็จะทำไป เพื่อการท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ของ จังหวัด เพราะสมัยก่อนชาวบ้าน จัดกันเองก็เป็นเพียงแครงงานเล็ก ๆ งบประมาณไม่มาก แต่พอทำไปก็ ใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ รัฐจึงต้องเข้ามาจัด การ ชาวบ้านก็เริ่มถอยออกมา	เพื่อช่วยเหลือ เมื่อมีคนรู้จักไป ขอสปอนเซอร์ และก็ช่วยใน การตลาดของบริษัทด้วย	ทำเพราะเป็นแบบแผน ประเพณีที่เราชาวมอญจะต้อง ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ทำ ด้วยใจจริง ๆ เพราะไม่ได้อะไร เลย ได้แต่ความภูมิใจ ดีใจ

ตารางที่ ค.4 (ต่อ)

ชื่อ	เหตุผลในการดำรงรักษา อัตลักษณ์ของครอบครัว	เหตุผลในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ ของโรงเรียน	เหตุผลในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ ของหน่วยงานรัฐ	เหตุผลในการดำรงรักษา อัตลักษณ์ของเอกชน	เหตุผลในการดำรงรักษา อัตลักษณ์ของกลุ่ม ชมรมต่าง ๆ
11. เงิน	ทำเพื่อต้องการให้ลูกหลานทำ เป็น รู้จักวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ขนบ ธรรมเนียมแบบดั้งเดิม	ก็ทำไปเพื่อหน้าที่ เขาเมืองดาหลาก็ ต้องกลัวตาตาม อยู่ในพื้นที่ก็ต้องช่วย เหลือเป็นเรื่องธรรมดา	ทำเพื่อต้องการช่วยเหลือ เชิดชู เอกลักษณ์ของชาวมอญ แต่บาง ครั้งก็ไม่ค่อยฟังเสียงของชาวบ้าน มากนัก ทำผิดแบบแผนประเพณี เดิม	ต้องการโฆษณาสินค้า ถือได้ ว่าเป็นการช่วยเหลือสนับสนุน	ทำเพื่อต้องการให้ชาวมอญ เหนียวแน่น เกาะกลุ่มกัน สามัคคีกัน เชิดชูเอกลักษณ์อัน ดีเอาไว้
12. ทอง	ช่วยต้องการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี	ช่วยด้วยใจ หน้าที่ ถ้าผู้อำนวยการ เป็นคนมอญก็จะช่วยด้วยใจ	ผลประโยชน์ของรัฐ	ช่วยเพราะได้โฆษณาสินค้า	ทำด้วยใจต้องการสืบทอด อนุรักษ์ รื้อฟื้น
13. แสต	ต้องการถ่ายทอดแบบแผน ประเพณีที่เก่าแก่	เนื่องจากอยู่ร่วมชุมชนเดียวกัน มีใจ อยากจะร่วม และเป็นหน้าที่ ไม่รวม ไม่ได้	เฉพาะที่ให้การช่วยเหลือก็เพราะ เห็นคุณค่า เห็นของดีจึงเข้ามา สนับสนุนส่งเสริม	โปร โมทสินค้า	อนุรักษ์ฟื้นฟู เพราะคนในท้องถิ่น เอง จะรู้ประเพณีของเราเอง เป็นอย่างดี แต่ภาครัฐทำก็ เพราะจำเป็นต้องทำ
14. บัว	ต้องการจะปลูกฝังให้ลูกหลาน ปฏิบัติวัฒนธรรมที่ดีของมอญสืบ ต่อไป	ทำไปเพื่อหน้าที่ เติบโตต้องการ อนุรักษ์ส่งเสริม เสมือนเป็นส่วน หนึ่งของชุมชน	ทำไปเพื่อหน้าที่ นโยบายรัฐที่ส่งเสริม วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อหา เสียงสำหรับนักการเมือง และ เป็นสโลแกน ประจำจังหวัด ใน ด้านสงกรานต์พระประแดง จึงจำ เป็นต้องเข้ามาให้ความช่วยเหลือ	ช่วยในเรื่องงบประมาณ ให้ การสนับสนุน และบริษัทก็ได้ ลงโฆษณาสินค้า ขายสินค้า ด้วยในการจัดงาน	ทำไปเพื่อต้องการสืบสาน ช่วย เหลือคำจูนในด้านศาสนา เอกลักษณ์สำคัญของชาวมอญ

ตารางที่ ค.4 (ต่อ)

ชื่อ	เหตุผลในการดำรงรักษา อัตลักษณ์ของครอบครัว	เหตุผลในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ ของโรงเรียน	เหตุผลในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ ของหน่วยงานรัฐ	เหตุผลในการดำรงรักษา อัตลักษณ์ของเอกชน	เหตุผลในการดำรงรักษา อัตลักษณ์ของกลุ่ม ชมรมต่าง ๆ
15. ม่วง	น่าจะทำงานกลายเป็นวิถีชีวิตไป แล้ว	เห็นประเพณีและก็คิดว่าน่าจะช่วยกัน สนับสนุนรณรงค์ต่อไป	เป็นนโยบายที่จะต้องช่วยเหลือ มี งบประมาณวัฒนธรรมท้องถิ่น รัฐให้ ความสำคัญ แต่ผู้บริหารบางคน อาจจะแฝงผลประโยชน์ในด้าน ต่าง ๆ ด้วย หรือเพื่อการหาเสียง	ต้องการที่จะช่วยเหลือ เชิดชู สิ่งที่ดีงาม	อยากจะสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีอันดีนี้ไว้นาน ๆ
16. แก้ว	อยากให้วัฒนธรรมดี ๆ สืบต่อไป ให้ลูกหลานนำมาประพฤติปฏิบัติ กันต่อไป	ทำไปเพื่อหน้าที่ และการมีส่วนร่วม ในชุมชน	อาจจะมีส่วนช่วยในแง่สนับสนุน ให้มีความสำคัญกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย รัฐ และก็เป็นจุดขายให้กับพระ ประแดง	ช่วยสนับสนุนในเรื่องของงบ ประมาณ และเขาก็ได้ขายสินค้า ขายโฆษณาในงานด้วย	ทำไปด้วยใจจริง ๆ ไม่ได้ผล ประโยชน์อะไรตอบแทนเลย ได้แต่ความภาคภูมิใจ
17. ปี	ต้องการให้ลูกหลานอนุรักษ์ สืบ ทอดต่อไป เป็นเอกลักษณ์เด่น ของชาวมอญต่อไป	ก็ทำไปเพราะต้องมีส่วนร่วมใน ชุมชน ถ้าโรงเรียนไหนไม่ช่วยก็จะ ลำบาก	อาจจะทำไปเพื่อต้องการหาเสียง หรือได้ผลประโยชน์จาก สปอนเซอร์ที่เข้ามาช่วย หรืออาจ จะทำได้ด้วยใจจริงก็ได้ หน่วยงาน แต่ละหน่วยงานก็มีวัตถุประสงค์ แตกต่างกันไป	ประชาสัมพันธ์สินค้า ขายสินค้า ในงาน จึงมีการสนับสนุน ให้งบในการจัดงาน	ถ้าไม่ทำก็จะไม่มีใครทำ จึงจำ เป็นที่จะต้องมียกย่องยกย่อง ชมรมต่างๆ เกิดขึ้น
18. คราม	เป็นการเสริมสร้างภูมิปัญญา สืบ ทอดให้ลูกหลาน	เป็นหน้าที่ จิตสำนึกที่จะต้องมีส่วน ร่วมกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	1. เพื่ออนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น 2. เพื่อสอดคล้องนโยบายรัฐ 3. เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว	เพื่อการประชาสัมพันธ์ สปอนเซอร์โฆษณาสินค้า	-

ตารางที่ ค.4 (ต่อ)

ชื่อ	เหตุผลในการดำรงรักษา อัตลักษณ์ของครอบครัว	เหตุผลในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ ของโรงเรียน	เหตุผลในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ ของหน่วยงานรัฐ	เหตุผลในการดำรงรักษา อัตลักษณ์ของเอกชน	เหตุผลในการดำรงรักษา อัตลักษณ์ของกลุ่ม ชมรมต่าง ๆ
19. ปูน	ต้องการที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรม ของเชื้อชาติตนเอาไว้ให้ได้นานที่ สุด	ทำไปเพราะหน้าที่ และก็คงเห็นความ สำคัญของการจัดงาน	ช่วยสนับสนุนให้การจัดงานมี ความเข้มแข็งมากขึ้น และก็ทำไป เพื่อหน้าตาของจังหวัด	เพื่อโฆษณาสินค้าของบริษัท ตน	ทำไปเพราะเห็นว่าเป็นงาน ประเพณีที่สำคัญ อยากจะ อนุรักษ์สืบทอดไว้ต่อ ๆ ไป
20. ถัม	เพื่ออนุรักษ์ให้เด็กทำสืบต่อกันต่อ ไป	เพื่อช่วยเหลือสังคม ชุมชน	เพื่อการอนุรักษ์ และก็อาจจะเพื่อ ผลประโยชน์ในการหาเสียง	เพื่อขายสินค้า ประชาสัมพันธ์ สินค้า	เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนใน การจัดงานไม่ให้หน้ายหน้ารัฐ
21. ฟ้า	ก็คงทำไปเพื่อสืบสานวัฒนธรรม อันดี	บางโรงเรียนก็ทำไปเพื่อสืบสานวัฒน ธรรมด้วยหน้าที่ บางโรงเรียนก็ทำ ด้วยใจ	เป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่จะ ต้องเข้ามาดูแล และสอดคล้องกับ นโยบายวัฒนธรรม ให้ประชาชน รักท้องถิ่น	ได้มาโฆษณาสินค้า แลก เปลี่ยนกับการให้งบประมาณ ช่วยเหลือ	ก็ทำไปด้วยใจ งานที่ปีหน ก็ เต็มทีที่จะร่วมมือกัน

ตารางที่ค.5 การสนับสนุนในการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ

ชื่อ	การสนับสนุนด้านความรู้ ความเข้าใจ ข้อมูลข่าวสาร				การสนับสนุนด้านเงินทอง สิ่งของ วัสดุอุปกรณ์				การสนับสนุนด้านแรงงาน การเข้าร่วมสมาชิก			
	กลุ่ม/สถาบัน	ประเภท อัตลักษณ์	ความถี่การ สนับสนุน	ผลการ สนับสนุน	กลุ่ม/ สถาบัน	ประเภท อัตลักษณ์	ความถี่การ สนับสนุน	ผลการ สนับสนุน	กลุ่ม/ สถาบัน	ประเภท อัตลักษณ์	ความถี่การ สนับสนุน	ผลการ สนับสนุน
1. มะลิ	ชาวบ้าน ครอบครัว พระ	ประเพณี	ทุกครั้งที่ม ีโอกาส	เชื่อบ้างไม่ เชื่อบ้าง	อ.บ.ค. ชาวบ้าน พระ เอกชน	การจัดงาน ประเพณี	ทุกปีที่จัด	เพียงพอ	ชาวบ้าน พระ ผู้นำ โรงเรียน	ประเพณี การจัดงาน ร่วมขบวน	ทุกปีที่จัด	เต็มกำลัง
2. จำปี	ชาวบ้าน ผู้ หลักผู้ใหญ่ พระ	ประเพณี การจัดงาน ภาษา	ตลอดงาน และเพื่อมี คนให้ช่วย	ก็เต็มใจที่ จะให้ข้อมูล	ชาวบ้าน งบทางรัฐ บริษัทเอก ชน	การจัดงาน ประเพณี	ทุกปี ส่วน เอกชนเริ่ม มีในระยะ หลัง	ราบรื่นดี	ชาวบ้าน พระ โรงเรียน	การทำนุญ งาน ประเพณี ต่างๆ	ทุกงาน	เป็นไปได้ว ยดี อาจจะมี ขัดกันบ้าง ในความคิด
3. คำ	วัด ชมรมมอญ	ประเพณี	ทุกครั้งที่ ขอร้อง	บางครั้งก็ ประสบผล	วัด รัฐมี แต่น้อย เอกชนมา ในรูป สปอนเซอร์ ทุนของชาว บ้าน	ประเพณี	ทุกปี	รัฐประสบ ผล แต่ชาว บ้านไม่ค่อย พอใจ	ชาวบ้าน โรงเรียน พระ	การจัดงาน แห่ต่าง ๆ	ทุกปี	เป็นไปได้ว ยดี
4. จำปา	ชาวบ้าน พระ	ประเพณี	ทุกครั้ง	เป็นไปได้ว ยดี	รัฐ อบค. กองสลาก	จัดงาน	ทุกปี	พอบ้างไม่ พอบ้าง	ชาวบ้าน พระ ผู้นำ	ประเพณี งานบุญ	ทุกปี	สุดความ สามารถ

ตารางที่ค.5 (ต่อ)

ชื่อ	การสนับสนุนด้านความรู้ ความเข้าใจ ข้อมูลข่าวสาร				การสนับสนุนด้านเงินทอง สิ่งของ วัสดุอุปกรณ์				การสนับสนุนด้านแรงงาน การเข้าร่วมสมาชิก			
	กลุ่ม/สถาบัน	ประเภท อัตลักษณ์	ความถี่การ สนับสนุน	ผลการ สนับสนุน	กลุ่ม/ สถาบัน	ประเภท อัตลักษณ์	ความถี่การ สนับสนุน	ผลการ สนับสนุน	กลุ่ม/ สถาบัน	ประเภท อัตลักษณ์	ความถี่การ สนับสนุน	ผลการ สนับสนุน
5. กรฐิน	วัด กลุ่มผู้นำ	ประเพณี ภาษา	ตลอด	เต็มใจ ออก มาดี	เทศบาล สส. สจ. ชาวบ้าน	ประเพณี	ระยะหลัง ทุกปี	บางปีก็พอ บางปีก็ไม่ พอ	ชาวบ้าน โรงเรียน วัด	ประเพณี ภาษา	ทุกครั้งที่จัด งาน	เป็นไปด้วย ดี
6. ขาว	พระ ชาวบ้าน	ภาษา ประเพณี	ทุกโอกาส ที่จะทำได้	ก็ดี แต่ใน เรื่องภาษา ชาวบ้านก็ ยังไม่ค่อย ตื่นตัว	อบต. ททท. กองสลาก ชาวบ้าน	ประเพณี	ทุกปี แล้ว แต่ว่าทาง ไหนให้	ก็เพียงพอ	ชาวบ้าน วัด นักเรียน	ประเพณี	ทุกปี	ก็ดี
7. โสน	ชาวบ้าน ผู้ อาวุโสที่รู้ เรื่องประเพณี ดี ด้านภาษา ก็จะเป็นผู้ใหญ่ พระในการ ช่วยสอน ภาษา	ประเพณี ภาษา	พยายามกัน อย่างเต็มที่ ทุกโอกาส	ด้าน ประเพณีก็ดี ทุกปี ส่วน ภาษายังไม่ ค่อยมีคน สนใจ	สส. สจ. ชาวบ้าน กองสลาก ททท.	ประเพณี	ทุกปีที่จัด งาน	พอบ้างไม่ พอบ้าง แต่ ไม่บ้างก็ ชาวบ้าน ช่วยกัน ออกก็พอ	ชาวบ้าน เด็ก โรง เรียน พระ	ประเพณี	ทุกปี ทุก งานที่จัด	ดี

ตารางที่ค.5 (ต่อ)

ชื่อ	การสนับสนุนด้านความรู้ ความเข้าใจ ข้อมูลข่าวสาร				การสนับสนุนด้านเงินทอง สิ่งของ วัสดุอุปกรณ์				การสนับสนุนด้านแรงงาน การเข้าร่วมสมาชิก			
	กลุ่ม/สถาบัน	ประเภท อัตลักษณ์	ความถี่การ สนับสนุน	ผลการ สนับสนุน	กลุ่ม/ สถาบัน	ประเภท อัตลักษณ์	ความถี่การ สนับสนุน	ผลการ สนับสนุน	กลุ่ม/ สถาบัน	ประเภท อัตลักษณ์	ความถี่การ สนับสนุน	ผลการ สนับสนุน
8. รัก	ครอบครัว วัด	ประเพณี ภาษา	ทุกครั้งที่ขอ ความช่วยเหลือ	บางครั้งก็มี คนเชื่อ บาง ครั้งก็ไม่ เชื่อ	งบของรัฐ เงินชาว บ้าน	ประเพณี	ระยะหลัง รัฐเข้ามา ช่วยเหลือ	บางครั้งก็ ไม่พอเพียง	ชาวบ้าน พระ โรงเรียน	ประเพณี ภาษา	ทุกปี	เต็มใจใน การ สนับสนุน
9. แดง	วัด ครอบครัว ผู้นำชุมชน	ประเพณี ภาษา	ในช่วงมีงาน ศพพระก็จะ มีการแจก หนังสือเป็น อนุสรณ์ใน นั้นก็จะใส่ ประเพณี มอญไว้แทบ ทุกครั้ง	เป็นไปได้ด้วย ดี	รัฐ (อบต. ในทรง คนอง เทศบาล ในต.ตลาด งบบชาวบ้าน วัด ช่วย อุปกรณ์	ประเพณี ภาษา	ทุกปี	บ้างปีก็ เพียงพอ บ้างปีก็ไม่ พอ แต่ชาว บ้านก็ช่วย กัน	ชาวบ้าน พระ โรง เรียน	ประเพณี ภาษา	ทุกปี	เต็มใจไม่ คิดเงินคิด ทอง
10. เขียว	ชาวบ้าน พระ ศูนย์วัฒนธรรม	ประเพณี การแต่ง กาย ภาษา	ก็จะมีส่วน ร่วมทุกงาน เพราะถ้าไม่ ทำก็ไม่มีใคร รู้เข้าใจ	บางครั้งก็มี คนเข้าใจ บางครั้งก็ ท้อแท้	เอกชน นัก การเมือง ชาวบ้าน งบอบต. พระ	ประเพณี การจัดงาน ตั้งบ่อน สะพาน	งบอบต.ก็ เพิ่งเข้ามา ช่วยเหลือ ชาวบ้าน พระทุกปี	บางครั้งงบ รัฐ อบต.ก็ ไม่พอต้อง เรียกรายจาก ชาวบ้าน	ชาวบ้าน โรงเรียน พระ	ประเพณี	ชาวบ้านก็ จะแบ่งหน้า ที่กัน มีการ เวียนกัน เป็นเจ้าของ	เป็นไปได้ด้วย ดี น่าภูมิใจ

ตารางที่ค.5 (ต่อ)

ชื่อ	การสนับสนุนด้านความรู้ ความเข้าใจ ข้อมูลข่าวสาร				การสนับสนุนด้านเงินทอง สิ่งของ วัสดุอุปกรณ์				การสนับสนุนด้านแรงงาน การเข้าร่วมสมาชิก			
	กลุ่ม/สถาบัน	ประเภท อัตลักษณ์	ความถี่การ สนับสนุน	ผลการ สนับสนุน	กลุ่ม/ สถาบัน	ประเภท อัตลักษณ์	ความถี่การ สนับสนุน	ผลการ สนับสนุน	กลุ่ม/ สถาบัน	ประเภท อัตลักษณ์	ความถี่การ สนับสนุน	ผลการ สนับสนุน
11. เงิน	พระ ชาวบ้าน	ประเพณี ภาษา การ แต่งกาย	ทุกครั้งที่มี พิธีหรือการ จัดงาน	เป็นไปด้วย ดี	อ.บ.ค. ชาวบ้าน	ประเพณี	ระยะหลัง อบต.เข้ามา ให้เยอะ	พอบ้างไม่ พอบ้าง	ชาวบ้าน โรงเรียน วัด	ประเพณี	ทุกปีในการ จัดงาน	เป็นไปด้วย ดี
12. ทอง	ชาวบ้าน พระ	ประเพณี	ทุกครั้ง	เต็มใจที่จะ ให้ข้อมูล	โรงเรียน รัฐ เทศบาล เอกชน	ประเพณี สนับสนุน การเล่น สละบ้า	ทุกปี แต่ก็ รัฐก็เข้ามา ไม่นาน	ก็เป็นไป ตามหน้าที่ ตามแผนแต่ ละปี	โรงเรียน ชาวบ้าน พระ	ประเพณี	ทุกโอกาส จะพยายาม ช่วยเหลือ	เต็มที่กับ การช่วย เหลือ
13. แสด	ชาวบ้าน ศูนย์ วัฒนธรรม ศูนย์เรียน ภาษา วัด	ประเพณี ภาษา	ด้านภาษา ศูนย์เรียน เปิดมา 6 ปี ด้านประเพณี ก็สนับสนุน ทุกปี	ด้านภาษา คนยังสนใจ น้อย แต่ก็มี ด้าน ประเพณีก็ เต็มใจ	รัฐและเอก ชน (ททท. กองสลาก) ชาวบ้าน วัด	ประเพณี ภาษา	แทบทุกปีที่ จัด	จัดสรรได้ ไม่เต็มที่ ถ้า ไม่พอก็นำ จากห้าง ร้านเอกชน	ชาวบ้าน พระ	ประเพณี ภาษา	ทุกงาน ทุก ปี	เต็มที่
14. บัว	โรงเรียน ชาว บ้าน พระ ศูนย์วัฒน ธรรม	ประเพณี ภาษา	ทุกโอกาสที่ มีคนขอ ความช่วยเหลือ	ดี	ททท. ชาวบ้าน เอกชน กองสลาก	ประเพณี	ระยะหลัง 4-5 ปีหลัง มาเยอะ	เพียงพอ	ชาวบ้าน โรงเรียน พระ	ประเพณี	ทุกปี	ให้ความ ร่วมมือดี

ตารางที่ค.5 (ต่อ)

ชื่อ	การสนับสนุนด้านความรู้ ความเข้าใจ ข้อมูลข่าวสาร				การสนับสนุนด้านเงินทอง สิ่งของ วัสดุอุปกรณ์				การสนับสนุนด้านแรงงาน การเข้าร่วมสมาชิก			
	กลุ่ม/สถาบัน	ประเภท อัตลักษณ์	ความถี่การ สนับสนุน	ผลการ สนับสนุน	กลุ่ม/ สถาบัน	ประเภท อัตลักษณ์	ความถี่การ สนับสนุน	ผลการ สนับสนุน	กลุ่ม/ สถาบัน	ประเภท อัตลักษณ์	ความถี่การ สนับสนุน	ผลการ สนับสนุน
15. ม่วง	ศูนย์พัฒนา ธรรม ชุมชน วัด	วัฒน ธรรม ประเพณี	เท่าที่ทำได้ เต็มใจช่วย	เต็มใจช่วย มีคนเชื่อ บ้างไม่เชื่อ บ้าง	วัด ชาว บ้าน เทศ บาล	ประเพณี บ่อนสะบ้า	ทุกปี มาก บ้างน้อย บ้าง	ชาวบ้านก็ จะต้องทำ ให้พอเพียง	ชาวบ้าน พระ โรง เรียน	ประเพณี บ่อนสะบ้า	ทุกปี	ดี
16. แก้ว	พระ ชาวบ้าน อาจารย์	ประเพณี การแต่ง กาย ภาษา	ถ้ามีคนขอ ความช่วยเหลือ	ก็เต็มใจทำ ให้	ชาวบ้าน ส.ส.	ประเพณี บ่อนสะบ้า	ทุกครั้งที่ ช่วยได้	เป็นไปได้ด้วย ดี	ชาวบ้าน พระ โรง เรียน ผู้นำ ทางการ และ ไม่เป็น ทางการ	ประเพณี	ทุกปี	เป็นไปได้ด้วย ดี
17. ปี	ชาวบ้าน	ทุกอย่าง	ถ้ามีคนขอ ร้องก็ช่วย เหลือ	บางครั้งก็ เชื่อ บาง ครั้งก็ไม่ เชื่อ	ชาวบ้าน วัด อบต.	ประเพณี บ่อนสะบ้า	ทุกปีที่มี การจัดงาน	ก็ต้องการให้ พอ	ชาวบ้าน นักเรียน	ประเพณี	ทุกปี	เป็นไปได้ด้วย ดี
18. คราม	ศูนย์พัฒนา ธรรม	ประเพณี การแต่ง กาย	ทุกครั้งที่ขอ ความช่วยเหลือ ในการ จัดงาน	ประสบผล	สวช. งบ อบต. โรง เรียน เทศ บาล เอกชน	ประเพณี	ทุกครั้ง	ประสบผล	ชาวบ้าน โรงเรียน	ประเพณี	ทุกปี	ประสบผล

ตารางที่ค.5 (ต่อ)

ชื่อ	การสนับสนุนด้านความรู้ ความเข้าใจ ข้อมูลข่าวสาร				การสนับสนุนด้านเงินทอง สิ่งของ วัสดุอุปกรณ์				การสนับสนุนด้านแรงงาน การเข้าร่วมสมาชิก			
	กลุ่ม/สถาบัน	ประเภท อัตลักษณ์	ความถี่การ สนับสนุน	ผลการ สนับสนุน	กลุ่ม/ สถาบัน	ประเภท อัตลักษณ์	ความถี่การ สนับสนุน	ผลการ สนับสนุน	กลุ่ม/ สถาบัน	ประเภท อัตลักษณ์	ความถี่การ สนับสนุน	ผลการ สนับสนุน
19. ปูน	ชาวบ้าน พระ	ประเพณี ภาษา	มีคนเชื่อบ้าง ไม่เชื่อบ้าง	ส่วนใหญ่ก็ จะดี	อบต. ชาวบ้าน เอกชน	ประเพณี	ระยะหลังมี มากขึ้น	เพียงพอบ้าง ไม่พอบ้าง	ชาวบ้าน โรงเรียน วัด	ประเพณี	ทุกปี	เป็นไปได้ด้วย ดี
20. ส้ม	พระ ชาวบ้าน ศูนย์พัฒนา ธรรม	ประเพณี พิธีกรรม	ทุกครั้งที่ มีคนขอร้องมา	ก็ทำเต็มที่ ช่วยเต็มที่	วัดช่วยมาก เทศบาล อบต. เอกชน	การจัดงาน ประเพณี	ทุกปี ที่มี การจัดงาน	พอบ้างไม่ พอบ้าง	ชาวบ้าน วัด พระ นักเรียน	ประเพณี การร่วมใน การแต่ง กาย	ทุกปี	เต็มที่กับ การจัดงาน
21. ฟ้า	ศูนย์พัฒนา ธรรม แกนนำ กลุ่มชาวบ้าน ในแต่ละหมู่ บ้าน	ทุกอย่างที่ ให้ได้	โดยตลอด	บางครั้งก็ดี บางครั้งก็ ท้อใจ	โรงเรียน ศูนย์พัฒนา ธรรม ททท. เอกชน ชาวบ้าน	ในการจัด งาน ประเพณี แหล่งสัจ-จง ตะขาบ	ทุกปี	เพียงพอ	ชาวบ้าน	ประเพณี	ทุกปี	เต็มที่

ตารางที่ ค.6 ปัญหาอุปสรรค แนวโน้มและข้อเสนอแนะ

ชื่อ	ปัญหาภายในในการดำรงรักษา	ปัญหาภายนอกในการดำรงรักษา	แนวโน้มในอัตลักษณ์	แนวโน้มในการดำรงรักษา	ข้อเสนอแนะ
1. มะลิ	เกิดความขัดแย้งกันระหว่างหน่วย งนรัฐและชาวบ้าน ไม่ค่อย สามัคคีกันต่างคนต่างทำ แต่ชาว บ้านก็ไม่ได้เรียกร้องอะไร หน่วย งานรัฐไม่ค่อยให้ความสนใจ หวัง แต่ผลประโยชน์	-	ภาษาต่อไปคงจะหมด แต่การ ประพาดตามประเพณีก็คงยังมีอยู่ การแต่งกายก็คงยังมีตามประเพณี ความเชื่อต่าง ๆ ก็คงต้องเปลี่ยนไป ตามสมัยนิยม	ชาวบ้านก็คงจะต้องปฏิบัติกัน ทุกปี บริษัทเอกชนเริ่มเข้ามา มีส่วนช่วยมากขึ้น กลุ่มผู้นำเข้ม แข็งมากขึ้น โรงเรียนต่อไปคง จะมีส่วนช่วยในเรื่องภาษา ประเพณี เพราะต้องมีการบรรจุ ในหลักสูตร	-
2. จำปี	วัยรุ่นรับของใหม่ไว้อย่าง ของเก่า ๆ สภาพแวดล้อมในชุม ชนมีความเจริญ แต่ส่วนใหญ่ แล้วก็ยังร่วมมือกันดี	-	ภาษาหมดไปแน่ อาหารยังคงมีอยู่ ต่อไป แต่อาจน้อยลง ประเพณีวิธี การอนุรักษ์อาจปรับเปลี่ยนไป	ครอบครัวยังคงถ่ายทอดให้รุ่น ลูกหลานอยู่ โรงเรียนคงจะไม่ มีการช่วยเหลือมากขึ้น ส่วน หน่วยงานรัฐก็คงจะเน้นใน ส่วนของอำเภอจัดมากกว่าของ ชาวบ้าน การถ่ายทอดที่วิส่วน ใหญ่ก็เป็นของทางอำเภอ ส่วน ของกลุ่มผู้นำ ต่อไปคงมีความ เข้มแข็งมากขึ้น และไม่น่าต่อ ไปอาจจะอนุรักษ์เพื่อการเมือง ก็เป็นไปได้	บางทางการดำรงเอกลักษณ์ก็ ทำได้ยาก มันจะต้องเปลี่ยน แปลงไปตามสภาพแวดล้อม จะให้ลูกหลานเรียนภาษามอญ ก็คงทำได้ยาก เพราะเขาก็อำ สำเร็จเพราะเด็กรุ่นใหม่ไม่ยอม เรียน

ตารางที่ ค.6 ปัญหาอุปสรรค แนวโน้มและข้อเสนอแนะ

ชื่อ	ปัญหาภายในในการดำรงรักษา	ปัญหานอกในการดำรงรักษา	แนวโน้มในอัตลักษณ์	แนวโน้มในการดำรงรักษา	ข้อเสนอแนะ
3. คำ	1. ผู้บริหารองค์กร ชุมชน หน่วย งานไม่จริงจังในการอนุรักษ์ 2. ชาวบ้านเห็นความสำคัญน้อย ลงจากอดีต 3. ขาดผู้นำที่จะปลุกฝังจิตสำนึก 4. ขัดแย้งกันระหว่างรัฐ-ชาวบ้าน 5. ชาวชนไม่ให้ความสำคัญ 6. ผู้ใหญ่ไม่ให้โอกาสวัยรุ่น	1. ความเจริญภายนอก การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น 2. ปัญหาทางเศรษฐกิจ คนต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ถูกผสมผสานทางวัฒนธรรมโดยไม่รู้ตัว 3. ผู้ประสานงานไม่จริงจัง หน่วยงานคอยตักตวงผลประโยชน์ในความเป็นมอญเกินไป	อัตลักษณ์ทางสังคม ความสัมพันธ์ในชุมชน มีน้อยลง ไม่เหนียวแน่นเหมือนเดิม แต่ก็ยังไม่หมด สังคมไม่เปิดโอกาสให้แสดงออก อยากมีงานก็ไม่เคยขอความคิดเห็นจากเด็ก ๆ โอกาสเด็กหมดลงไปเยอะ ส่วนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณีน่าจะรื้อฟื้นกลับขึ้นมา การละเล่นก็คงยังมีอยู่ ภาษาคงหมดไป การนับถือผี ความเชื่อคงสืบทอดกันต่อไป แต่ในที่สุดก็คงหมด อาหารยังคงมีอยู่ สภาพบ้านเรือนแบบเก่าก็คงหมดไป	ด้านครอบครัวก็สอนด้านวัฒนธรรมน้อยลง ส่วนโรงเรียนต่อไปคงมีส่วนร่วมมากขึ้น เพราะพ.ร.บ.รูปแบบใหม่ที่จะบรรจุหลักสูตรเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น อาจจะมีส่วนช่วยมากขึ้น การวิจัยด้านวัฒนธรรมคงมีมากขึ้น กลุ่มผู้นำคงมีการติดต่อเครือข่ายเพิ่มมากขึ้น มีการปลูกกระแสเพิ่มมากขึ้น ในภาครัฐก็คงมีส่วนช่วยมากขึ้น มีกระทรวงวัฒนธรรมก็น่าจะเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ชาวบ้านฝากความหวังไว้ สปอนเซอร์ในบริษัทเอกชนก็คงจะมีมากขึ้น	สักวันหนึ่งอยากให้พระประแดงมีศูนย์วัฒนธรรมที่ทำงานกันอย่างจริงจัง มีศูนย์รวมข้อมูลที่จะให้คนเข้ามาค้นคว้าเกี่ยวกับมอญได้ตลอด อยากรู้เรื่องมอญก็ตรงมาที่นี่ได้เลย ไม่ต้องเที่ยวไปเสาะหา ถ้ามีโอกาส มึงบักตั้งใจอยากจะทำเช่นนั้น
4. จำปา		-	อัตลักษณ์ทางสังคม คิดว่าคงไม่หมด วัฒนธรรมคิดว่า สะบ้ายคงหมด ภาษาหมด การแต่งกายคงมีในงาน ประเพณีคิดว่ายังไม่หมด	ครอบครัว ก็คงจะช่วยกันอยู่ โรงเรียนคงเหมือนเดิม ผู้นำคงมีบทบาทมากขึ้น รัฐและเอกชนคงมีบทบาทเรื่องงบมากขึ้น	ก็ต้องการที่จะอนุรักษ์ประเพณี สืบต่อ ๆ ไปให้คนรุ่นหลังได้ดูได้ทำ

ตารางที่ ก.6 (ต่อ)

ชื่อ	ปัญหาภายในในการดำรงรักษา	ปัญหาภายนอกในการดำรงรักษา	แนวโน้มในอัตลักษณ์	แนวโน้มในการดำรงรักษา	ข้อเสนอแนะ
5. กฐิน	-	-	ประเพณี ถ้ามีคนยังอนุรักษ์อยู่ ก็คงจะยังมีอยู่ ส่วนด้านภาษาคงหมดอาหารคงไม่สูญหาย เพราะได้สอนเอาไว้ ลูกหลานก็ทำเป็น	กลุ่มผู้นำในชุมชน คงมีบทบาทมากขึ้นทุกปี มีการจัดงานรดน้ำคำหัวผู้ใหญ่มากขึ้น	-
6. ขาว	-	-	การช่วยเหลือกันในชุมชนก็คิดว่าน่าจะยังคงมีอยู่ ประเพณีก็น่าจะยังใหญ่มากขึ้น เพราะชาวบ้านเข้มแข็ง แต่ภาษาก็คงที่จะรื้อฟื้นยาก	รัฐคงมีการให้งบประมาณมากขึ้นในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ชาวบ้านกลุ่มผู้นำคงมีการตื่นตัวในการร่วมมือกันจัดงานมากขึ้น	-
7. โสน	-	-	ในด้านภาษาก็คงหมด แต่อาจจะใช้เวลา ประเพณีก็น่าจะยังคงอยู่ อาหารคงไม่สูญ เพราะก็ยังทำกันอยู่ แต่ต่อไปก็อาจจะหมดเพราะเด็กวัยรุ่นกินไม่ค่อยเป็นแล้ว	ทุกส่วนคงมีบทบาทมากขึ้นในการร่วมกันจัดงาน ส่วนการจัดงานประเพณีของชาวบ้านก็คงเข้มแข็งมากขึ้น	-
8. รัก	ไม่มีทางที่จะมีคนบำรุงรักษา คนบำรุงรักษาพื้นฐานจะต้องมีมาตั้งแต่เด็ก	สภาพที่เปลี่ยนแปลงไป ความเจริญทำให้เป็นอุปสรรคในการดำรงรักษาวัฒนธรรม	อัตลักษณ์คงหมดไปแน่ แต่อาจจะต้องใช้ระยะเวลาาน	ครอบครัวเริ่มมีบทบาทน้อยลง ไม่มีเวลาถ่ายทอดอบรม เด็กเชื่อฟังบ้างไม่เชื่อฟังบ้าน โรงเรียนก็คงทำไปเพื่อหน้าที่เหมือนเดิม ต่อไปผู้นำคงมีบทบาทมากขึ้น รัฐก็คงมากขึ้น	-

ตารางที่ ค.6 (ต่อ)

ชื่อ	ปัญหาภายในในการดำรงรักษา	ปัญหาภายนอกในการดำรงรักษา	แนวโน้มในอัตลักษณ์	แนวโน้มในการดำรงรักษา	ข้อเสนอแนะ
				โดยใช้วัฒนธรรมชาวมอญเป็นจุดขาย	-
9. แดง	ก็จะมีการขัดแย้งกันบ้างในการประชุม ไม่ค่อยยอมกัน ความคิดตนเองดีเสมอ แต่ก็ปัญหาเฉพาะในการประชุม นอกการประชุมก็คุยกันดี	การเปลี่ยนแปลงภายนอก คนที่อื่นเข้ามาอยู่เยอะ ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของคนในพื้นที่	คงหมดไปแน่ ถ้าไม่มีการปลูกฝังอนุรักษ์สืบทอดกันต่อไป แต่ในเรื่องอัตลักษณ์ทางสังคม การช่วยเหลือกันคงมีอยู่ ระบบเครือญาติ ความสัมพันธ์น่าจะยังคงเหนียวแน่น	ครอบครัวคงมีบทบาทน้อยลง ไม่มีเวลาสอน หน่วยงานรัฐคงมากขึ้นในเรื่องการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ผู้นำชุมชนชมรมต่าง ๆ คงมีความเข้มแข็งมากขึ้น โรงเรียนก็คงช่วยเหลือมากขึ้นถ้าหลักสูตรท้องถิ่นมีศักยภาพเพียงพอ	-
10. เขียว	ขาดงบประมาณ ถ้าปีไหนมีงบมากก็ทำได้คล่องมากขึ้น แต่ถ้างานเป็นของชาวบ้านจัดกันเอง ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือกันเยอะ แต่ถ้าส่วนกลางจัดชาวบ้านก็ไม่ค่อยให้ความร่วมมือ ชาวบ้านเบื่อเพราะเสนออะไรไปเขาก็ไม่ฟัง	คนภายนอกเข้ามาอยู่ในท้องถิ่นเยอะ ทำให้ความเป็นมอญถูกกลืน แต่ที่ทรงคนองยังเหนียวแน่นเป็นกลุ่มเป็นก้อนอยู่	อัตลักษณ์ทางสังคมคิดว่ายังคงเหนียวแน่นอยู่เหมือนเดิม ส่วนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณี แหล่งส่น่าจะอยู่อีกนาน หมุ่มสาวก็ช่วยกันมากขึ้น ประเพณีแข่งเรือเริ่มมีน้อยลง การนับถือผีน่าจะน้อยลง ภาษาก็คงมีน้อย การแต่งงานก็คงเห็นตามงานโอกาส พิธีต่าง ๆ เหมือนเดิม	สถาบันการศึกษา กลุ่มผู้นำน่าจะมียบทบาทในการรักษาเอกลักษณ์น้อยลง รัฐคงเข้ามามียบทบาทในการจัดงานมากขึ้น บริษัทเอกชนก็คงเข้ามาให้สปอนเซอร์มากขึ้นทุกปี	อยากให้สปอนเซอร์ให้ความสำคัญ อยากให้ส่วนราชการต่าง ๆ ผลักดันให้วัฒนธรรมท้องถิ่นของแต่ละจังหวัด แต่ละชุมชนคงอยู่

ตารางที่ ค.6 (ต่อ)

ชื่อ	ปัญหาภายในในการดำรงรักษา	ปัญหาภายนอกในการดำรงรักษา	แนวโน้มในอัตลักษณ์	แนวโน้มในการดำรงรักษา	ข้อเสนอแนะ
11. เงิน	เกิดปัญหาเข้ากันไม่ได้ระหว่าง ศูนย์วัฒนธรรม อำเภอ เทศบาล แต่การจัดงานประเพณีก็ยัง เหมือนเดิม ในส่วนของชาวบ้าน จัดก็ไม่มีปัญหาอะไร ร่วมใจกันดี	การเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ชุมชนพระประแดงเป็นสังคมเปิดทำ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้เร็ว ทำให้ วัฒนธรรมบางอย่าง เช่น ภาษาเริ่ม อ่อนตัวลง	อัตลักษณ์ทางสังคม การพึ่งพากัน ยังเหนียวแน่นเหมือนเดิม แต่ต่อไป มีการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกก็ คงหมดเหมือนกัน อัตลักษณ์ทาง วัฒนธรรม ประเพณีก็คงยังมีอยู่ การนับถือผีก็คงจะต้องปฏิบัติอยู่ ภาษา ก็ยังมีการสนับสนุนการสอน ภาษามอญอยู่ แต่คนสนใจก็น้อย	วิธีการดำรงรักษา หน่วยงานคง เข้มแข็งกันน้อยลง ครอบครั วคงมีเวลาสอนน้อยลง โรงเรียน ก็จะช่วยแต่การจัดงาน นอกนั้น ก็ไม่ได้ช่วยอะไร แต่หน่วย งานรัฐก็คงเข้ามาสนับสนุนกัน มากขึ้น	-
12. ทอง	ขัดแย้งกันเองระหว่างชาวบ้านกับ รัฐ ชาวบ้านตั้งใจทำจริง ๆ สืบ ทอดประเพณี แต่รัฐเป็นการเน้น เรื่องพาณิชย์ และก็มีปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ ในการขัดแย้งกันในที่ ประชุม	-	อัตลักษณ์ทางสังคม การพึ่งพากัน คิดว่ายังเหมือนเดิม ส่วนอัตลักษณ์ ทางวัฒนธรรม คิดว่าภาษาในพระ ประแดงคงจะหมดไป ส่วนขนบ ธรรมเนียมประเพณียังคงรักษากัน อยู่	สถาบันครอบครัวคงให้การ สนับสนุนเหมือนเดิม สถาบัน การศึกษาคงมีส่วนช่วยมากขึ้น เน้นการสอนวัฒนธรรมท้องถิ่น มากขึ้น กลุ่มผู้นำต่าง ๆ คง มีบทบาทในการระดมมากขึ้น ส่วนหน่วยงานรัฐถ้าหากชาว บ้านต่อต้าน รัฐก็คงเข้ามาช่วย น้อยลง เอกชนคงมีมากขึ้น	อยากให้มีการอนุรักษ์ประเพณี อนุรักษ์ของเก่าดั้งเดิมเอาไว้ ระบบราชการบางอย่างยังเย็น เยือกเกินไป ก็ควรตัดทอนลงมา บ้าง แต่ก็ต้องไม่เสียประเพณี จะต้องให้ส่วนรวมเห็นชอบ ด้วย

ตารางที่ ก.6 (ต่อ)

ชื่อ	ปัญหาภายในในการดำรงรักษา	ปัญหาภายนอกในการดำรงรักษา	แนวโน้มในอัตลักษณ์	แนวโน้มในการดำรงรักษา	ข้อเสนอแนะ
13. แสด	- หน่วยงานรัฐไม่ค่อยให้ความสำคัญร่วมมือ ชอบทำตามแผนตนเอง ไม่ได้ดูตามความเป็นจริง	- สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ความเจริญมีมากขึ้น ทำให้ภาษาพูดได้น้อยลง	อัตลักษณ์ทางสังคม การพึ่งพากัน การรวมกลุ่มอาจน้อยลง ด้านวัฒนธรรม ทางภาษาคงอีกไม่นานก็คงหมด ประเพณีก็ไม่แน่	ด้านครอบครัว ขึ้นอยู่แต่ละครอบครัวว่าให้ความสนใจมากน้อยแค่ไหน ด้านโรงเรียนต่อไปคงดีขึ้น มีการบรรจุในหลักสูตร ด้านกลุ่มผู้นำ อาจจะขาลง ความเข้มแข็งอาจจะทยอยลงไป แต่ศูนย์เรียนภาษารามัญก็พยายามเดินต่อไป	ต้องการให้ทุกคนสามัคคีกัน อะลุ่มอะล่วยกัน ถ้าทำได้อะไรก็ไม่สูญหาย
14. บัว	เงินมีจะอย่าง ไม่มีปัญหา	สภาพแวดล้อม สังคมภายนอก คนเข้ามาอยู่บางทีก็ไม่เห็นความสำคัญ	อัตลักษณ์ทางสังคมก็คิดว่าคงมีอยู่แต่อาจจะน้อยลงไป ส่วนด้านวัฒนธรรม การแต่งกายคงจะมีการฟื้นฟูอนุรักษ์อยู่ ถ้ามีโอกาสได้ทำภาษาคงเริ่มจะหมดลงไป ประเพณีน่าจะเข้มแข็งมากขึ้น เพราะนโยบายรัฐที่สอศรับในเรื่องการรักวัฒนธรรมท้องถิ่น	ผู้ใหญ่คงจะลดบทบาทในการจัดงานลง ให้วัยรุ่นเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ปัจจุบันก็มีวัยรุ่นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานแล้ว ส่วนด้านโรงเรียนก็มีการบรรจุเป็นหลักสูตรท้องถิ่น อาจจะทำให้เหนียวแน่นมากขึ้น กลุ่มผู้นำ ชนรมต่าง ๆ คงให้ความสนใจในการอนุรักษ์มากขึ้น รัฐคงมีมากขึ้นเพราะเป็นสโลแกน เป็นแผนงานของเขาอยู่แล้ว	1. อยากให้คงที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่เห็นความสำคัญกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นดั้งเดิม 2. อยากให้คนในหมู่บ้านมีส่วนในการส่งเสริมสนับสนุนมากขึ้นในทุก ๆ ปี 3. อยากให้คนมอญ ผู้ใหญ่ในครอบครัวปลูกฝังให้เด็กรุ่นใหม่เข้าใจในวัฒนธรรม ประเพณีมอญ ให้เขาเกิดความตระหนักในวัฒนธรรมท้องถิ่นถ่ายทอดมากขึ้น

ตารางที่ ค.6 (ต่อ)

ชื่อ	ปัญหาภายในในการดำรงรักษา	ปัญหาภายนอกในการดำรงรักษา	แนวโน้มในอัตลักษณ์	แนวโน้มในการดำรงรักษา	ข้อเสนอแนะ
15. ม่วง	ชอบเถียงกันในที่ประชุม ความเห็นไม่ค่อยตรงกัน รัฐกับชาวบ้านขัดกัน เงินสนับสนุนไม่พอ	ความเจริญภายนอกทำให้วัฒนธรรมกลืนกลาย	การพึ่งพากัน การรวมกลุ่ม คงยังมีอยู่ต่อไป ด้านวัฒนธรรม ประเพณี คงจะยิ่งใหญ่ เข้มแข็งมากขึ้น	ครอบครัวมีส่วนปลูกฝังน้อยลง เพราะหน้าที่การงาน สถาบัน การศึกษามีส่วนมากขึ้นมีหลักสูตรท้องถิ่น เช่นการให้เรียนรู้ด้วยตนเองด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น การสอนภูมิปัญญาการทำลายโลงมอญ เป็นต้น ด้านกลุ่มผู้นำอาจจะยังไม่แน่นอน 50 % ภาครัฐคงให้การสนับสนุนมากขึ้น	อยากให้ทุกคนร่วมมือร่วมกันรักษาประเพณี วัฒนธรรมของชาวมอญ
16. แก้ว	ปัญหาไม่ค่อยมี เพราะรัฐกับชาวบ้านต่างคนต่างทำ	ความเจริญในชุมชน	งานสงกรานต์ แห่งสั คงคิดว่ายังมีอยู่ต่อไป พิธีกรรมต่าง ๆ อาจจะสูญหายไปบ้าง	ทุกหน่วยงานน่าจะมึบทบาทกันมากขึ้น เพราะถ้ามีการรณรงค์เรื่องนี้กันมากขึ้น	เด็กยุคใหม่ เวลาทำงานมักจะมองข้ามรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ไป เราคิดว่าอย่างไหนดีก็ทิ้งจะอนุรักษ์สืบทอดต่อไป
17. ปี	--	-	ภาษาก็คงหมด ประเพณีต่อไปก็ไม่แน่ อาจจะหมดไป ถ้าไม่มีคนสืบสานวัฒนธรรมต่อไป	กลุ่มผู้นำคงมีความเข้มแข็งมากขึ้น เพราะมีประชาคม ส่วนเอกชนคงให้การสนับสนุนมากขึ้น ถ้างานเป็นที่รู้จัก ร.ร.ก็ขึ้นอยู่กับผอ.ว่าเป็นคนท้องถิ่นหรือไม่ ถ้าใช่ก็สนับสนุนมาก	-

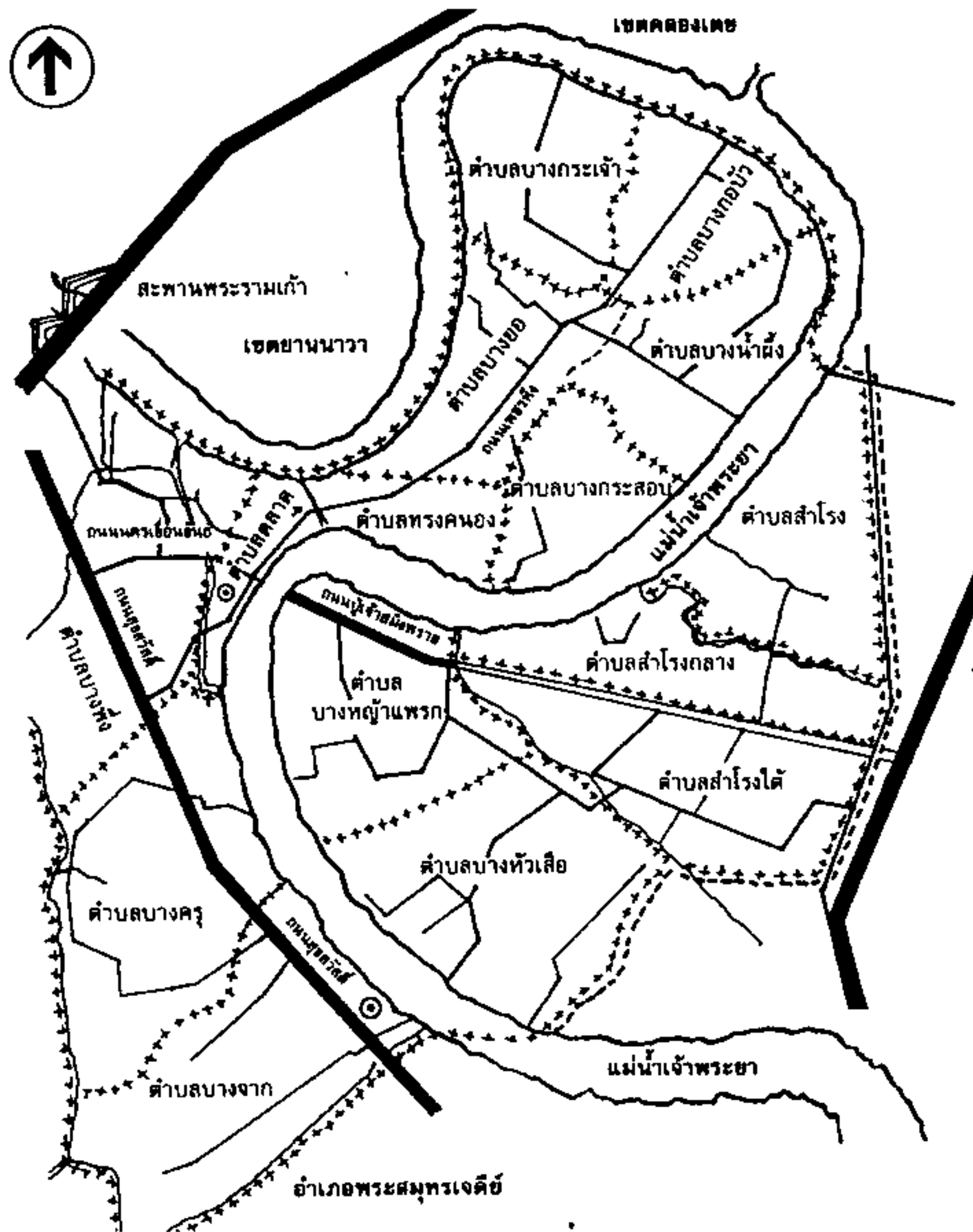
ตารางที่ ค.6 (ต่อ)

ชื่อ	ปัญหาภายในในการดำรงรักษา	ปัญหภายนอกในการดำรงรักษา	แนวโน้มในอัตลักษณ์	แนวโน้มในการดำรงรักษา	ข้อเสนอแนะ
18. คราม	ขาดงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ การประสานงานระหว่างรัฐกับชาวบ้าน	ในส่วนของการท่องเที่ยว ขาดมรดก เทศักท้องถิ่นพำนักเที่ยว	ภาษาคงสูญหายไป ก็จะพยายามรักษาไว้ ส่วนอื่นน่าจะยังคงอยู่	ถ้าเราทำกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยว สถาบันอื่นก็ควรมีส่วนช่วยในการสนับสนุนมากขึ้น โรงเรียนก็ควรมีการบรรจุหลักสูตรท้องถิ่น ทางอบต.ก็พยายามทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว	ต่อไปข้างหน้าจะพยายามทำให้พระประแดงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีตลาดน้ำ มีพิพิธภัณฑ์วิถีชีวิตชาวมอญ
19. ปูน	จะมีปัญหาในการจัดงานที่แบ่งส่วนกันจัดงานระหว่างรัฐกับชาวบ้าน ต่างคนต่างทำ ไม่ประสานงานกัน โดยรัฐหรือเทศบาลจะเป็นคนจัดงานสงกรานต์ แห่นกแห่ปลา มีการประชาสัมพันธ์อย่างหนัก แต่ของชาวบ้านจะเป็นประเพณีแห่งส-งตะขาบในช่วงสงกรานต์ การประชาสัมพันธ์ยังมีน้อยอยู่ เสมือนเป็นการแข่งขันจัดงานระหว่างรัฐกับชาวบ้าน	-	คิดว่าภาษาคงจะค่อย ๆ หดหายไป ส่วนด้านประเพณีน่าจะมีมากขึ้น	ครอบครัวควรมีส่วนปลูกฝังน้องลงอันด้วยความเจริญภายนอกที่เข้ามาทำให้วัยรุ่นไม่ค่อยสนใจประเพณีท้องถิ่น หน่วยงานรัฐและเอกชนควรมีส่วนสนับสนุนมากขึ้นในเรื่องงบประมาณในการจัดงานต่าง ๆ	-

ชื่อ	ปัญหาภายในในการดำรงรักษา	ปัญหาภายนอกในการดำรงรักษา	แนวโน้มในอัตลักษณ์	แนวโน้มในการดำรงรักษา	ข้อเสนอแนะ
20. สัม	1. คนในพื้นที่กับรัฐไม่ค่อยเข้ากัน ถ้าช่วงไหนที่ผู้บริหาร (นายกเทศมนตรีไม่ใช่คนในพื้นที่ ชาวบ้านยิ่งมีส่วนร่วมน้อย) 2. งบในการจัดงานของชาวบ้าน รัฐมีส่วนช่วยน้อย ส่วนใหญ่จะได้จากวัดเป็นส่วนใหญ่	1. นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวแบบไม่มีกาลเทศะ เช่น ในช่วงสงกรานต์ มีการเล่นแป้ง เอาเปะมาปะหน้ากัน อย่างรุนแรง ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวมอญสูญหายไป และในช่วงสงกรานต์คนมอญจริง ๆ จะไม่เล่นน้ำกันหรอก ส่วนใหญ่จะอยู่กันในบ้านนิยมการไปวัดมากกว่า	ภาษาน่าจะสูญลง ประเพณีน่าจะคงอยู่ ส่วนอันอื่นก็น่าจะน้อยลง	ในการจัดงานแห่งศ ชาวบ้านคงมีความเข้มแข็งในการจัดงานมากขึ้น ไม่ขอหน่วยงานรัฐพยายามทำการจัดงานอันนี้ขึ้นมาแข่งกับงานสงกรานต์ ของทางเทศบาลจัด	1. อยากให้รัฐเข้าไปมีส่วนร่วม กับงานท้องถิ่นให้มากขึ้น พยายามประสานให้ชาวบ้านร่วมมือกัน 2. ต้องการเห็นเด็กตามโรงเรียนต่าง ๆ ในชุมชน รมรงค์ ส่งเสริมการแต่งกายแบบมอญ อาจจะอาทิตย์ละ 1 วัน
21. ฟ้า	ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาด้านการเงิน บางส่วนก็พอทำได้แต่จะให้ยิ่งใหญ่ ให้คิดงทำได้ยาก ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ	-	อัตลักษณ์ทางสังคมน่าจะยังคงอยู่ต่อไปในอีกช่วงอายุหนึ่ง ต่อไปก็คงหมด ส่วนด้านวัฒนธรรมคิดว่าต่อไปคงสูญหมด แต่คงใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน ประเพณีคงเริ่มห่อ่อนลง	สถาบันต่าง ๆ เช่นครอบครัวก็ คงมีบทบาทในการเสริมสร้างน้อยลง เนื่องด้วยกระแสความเจริญต่าง ๆ ภายนอก กลุ่มผู้นำคงอ่อนแอลง ถ้าไม่มีเด็กวัยรุ่นขึ้นมาแทนที่ หน่วยงานรัฐคงเหมือนเดิมทำไปตามแผนงานที่วางไว้ เอกชนคงเข้ามาให้การสนับสนุนมากขึ้น	คิดว่าชาวมอญก็คงรักษาวัฒนธรรมเอกลักษณ์ไว้ได้ประมาณ 30 ปี หลังจากนั้นคงจะค่อย ๆ สูญหายไป อันเพราะสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก

ภาคผนวก ง

ภาคผนวก ง

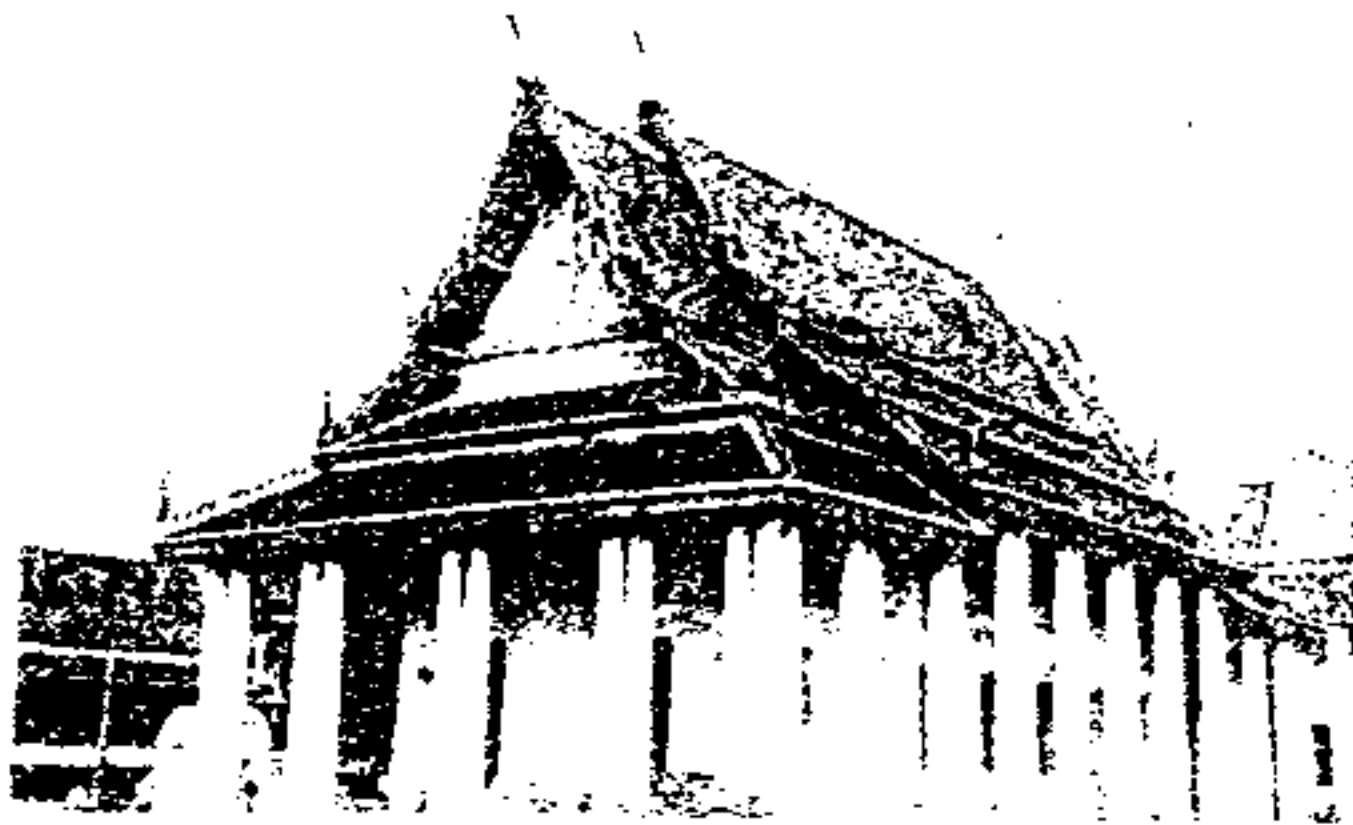
แผนที่อำเภอพระประแดง

แหล่งที่มา : 2543. เรืองนารถคู่มือเมืองนครเขื่อนขันธ์. หน้า 40. (เอกสารอัดสำเนาเย็บเล่ม)

“หงส์” สัญลักษณ์ของชาวมอญ

แหล่งที่มา : 2527. ลิลิตหงสาวดี ฉบับของศูนย์กลางภาษามอญ. (เอกสารจัดสำเนาเข้าเล่ม)

วัดทรงธรรมารวิหาร

วัดไพยงค์พลเสพย์

วัดโปรดกศเชษฐาราม

คลองลัดโพธิ์

คลองลัดหลวง

วรรณ กะ เสียงอ่าน	ก	อ	ด	ข	ง
วรรณ จะ เสียงอ่าน	จ	ฉ	ช	ญ	ญ
วรรณ ตะ ใหญ่ เสียงอ่าน	ต	ถ	ด	ถ	น
วรรณ ตะ เล็ก เสียงอ่าน	ด	ด	ด	ด	น
วรรณ ปะ เสียงอ่าน	ป	พ	บ	บ	บ
เศษวรรณ เสียงอ่าน	ว	ร	ล	อ	ว
	ห	ห	บ	อ	บ

รูปสระลอย	เทียบเสียงภาษาไทย	คำอ่าน
อ	อะ	?e
อา	อา	?a
อิ	อิ	?i
อี	อี	?i:
อุ	อุ	?u
อู	อู	?u:

รูปสระลอย	เทียบเสียงภาษาไทย	คำอ่าน
เอ	เอ	?e
อัว	อัว	?ura
เอา	เอา	?aru
อาว	อาว	?aw
อม	อม	?om
อะย	อะย	?ah

รูปสระจม	เทียบเสียงภาษาไทย
อ (ไม่มี)	
อ	
อ	
อ	
อ	
อ	

รูปสระจม	เทียบเสียงภาษาไทย
อ	
อ	
อ	
อ	
อ	
อ	

พยัญชนะ สระ ภาษารามัญ

แหล่งที่มา : 2542. สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์มอญ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมนิกร. หน้า 12.

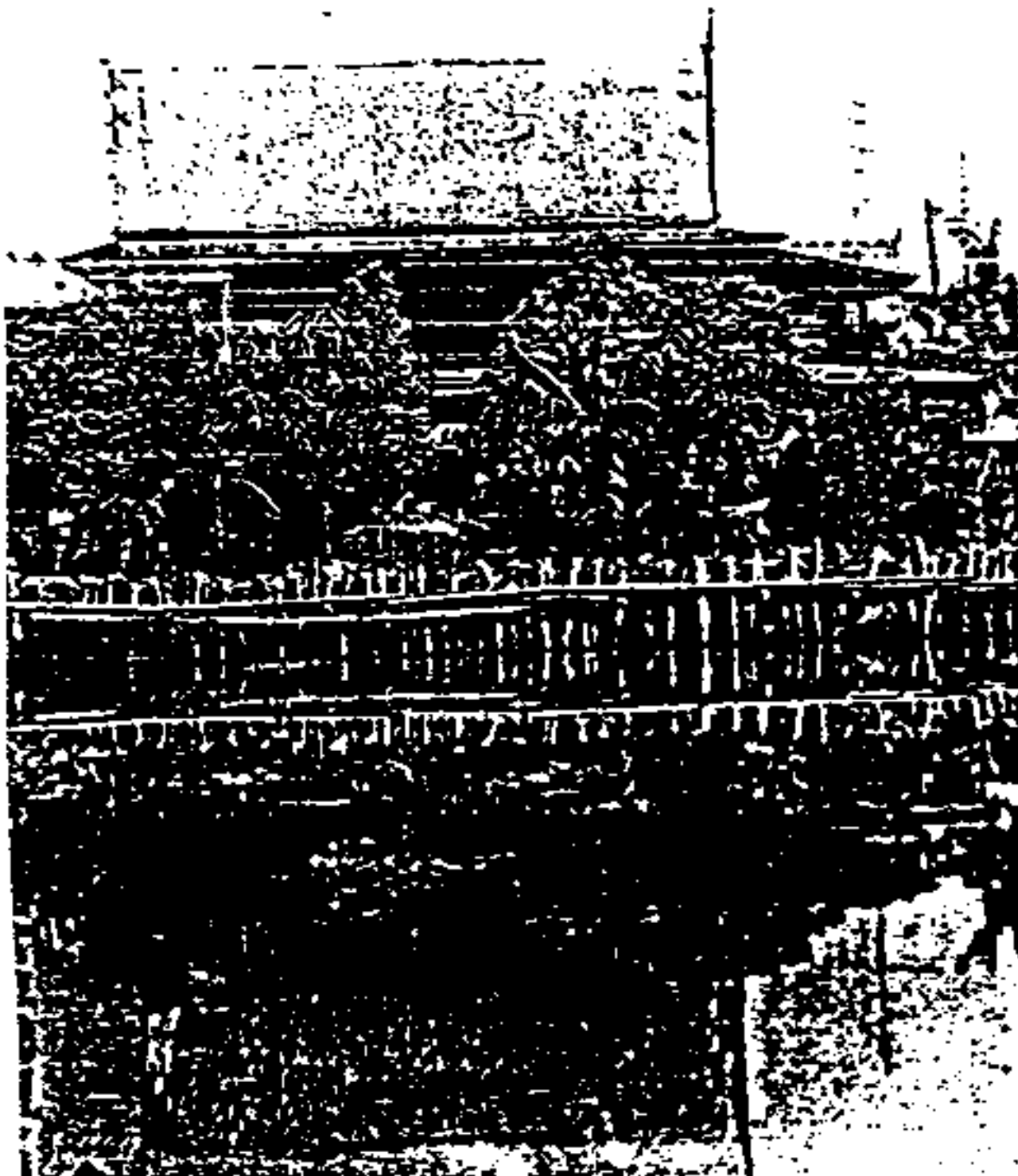
การแต่งกายแบบราชนิกุล

แหล่งที่มา: จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

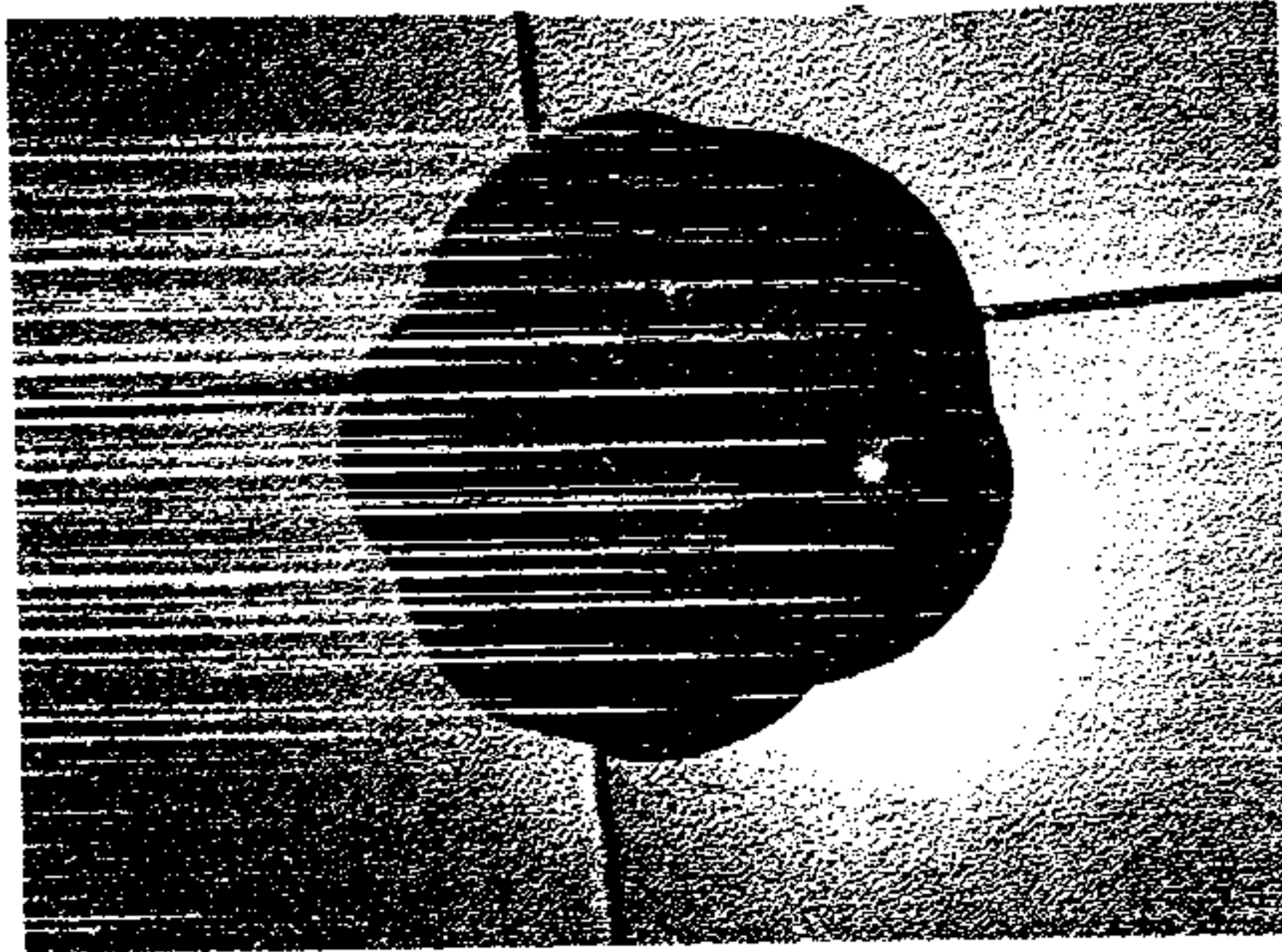
การแต่งกายแบบราเมญ

แหล่งที่มา : จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

ลักษณะที่อยู่อาศัยของชาวม้ง

แหล่งที่มา : 2542. สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมนิค. หน้า 10.

“ผลมะคาค” นิยมนำมาทำเป็นอาหาร

การโชว์ “การกวนกาดะแม”

แหล่งที่มา : จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

ขบวนแห่นางสงกรานต์พระประแดง (ปากลัด)

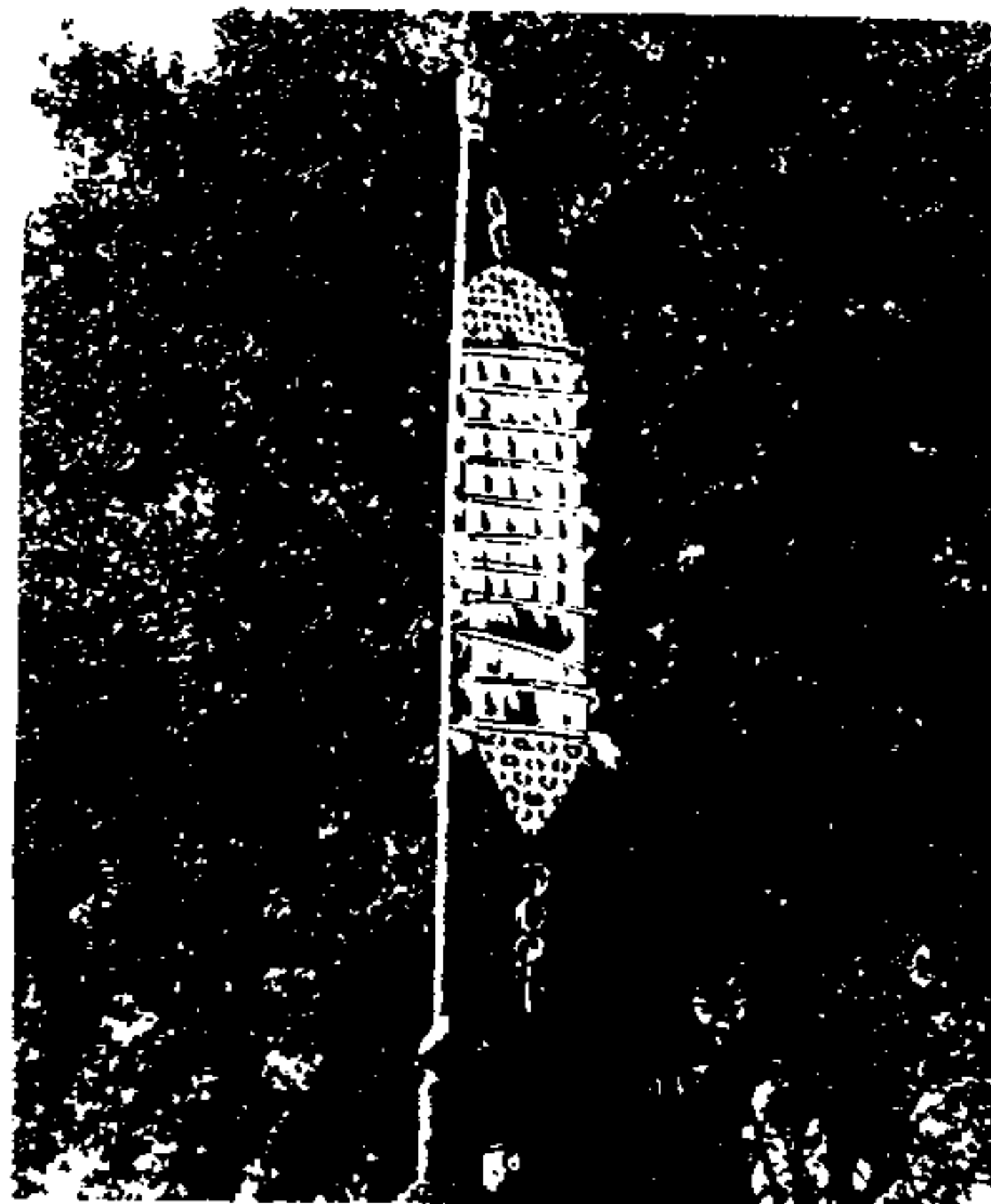

ประเพณีการแห่นก-แห่ปลา

หมายเหตุ : นปป. ประวัติศาสตร์เมืองพระประแดง. หน้า 48 (เอกสารคัดค้านำเขียนเล่ม)

“นางหงส์” บนรถขบวนแห่หงส์-ธงตะขาบ

ธงตะขาบ แขนงยอกเสาหงส์

แหล่งที่มา : จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

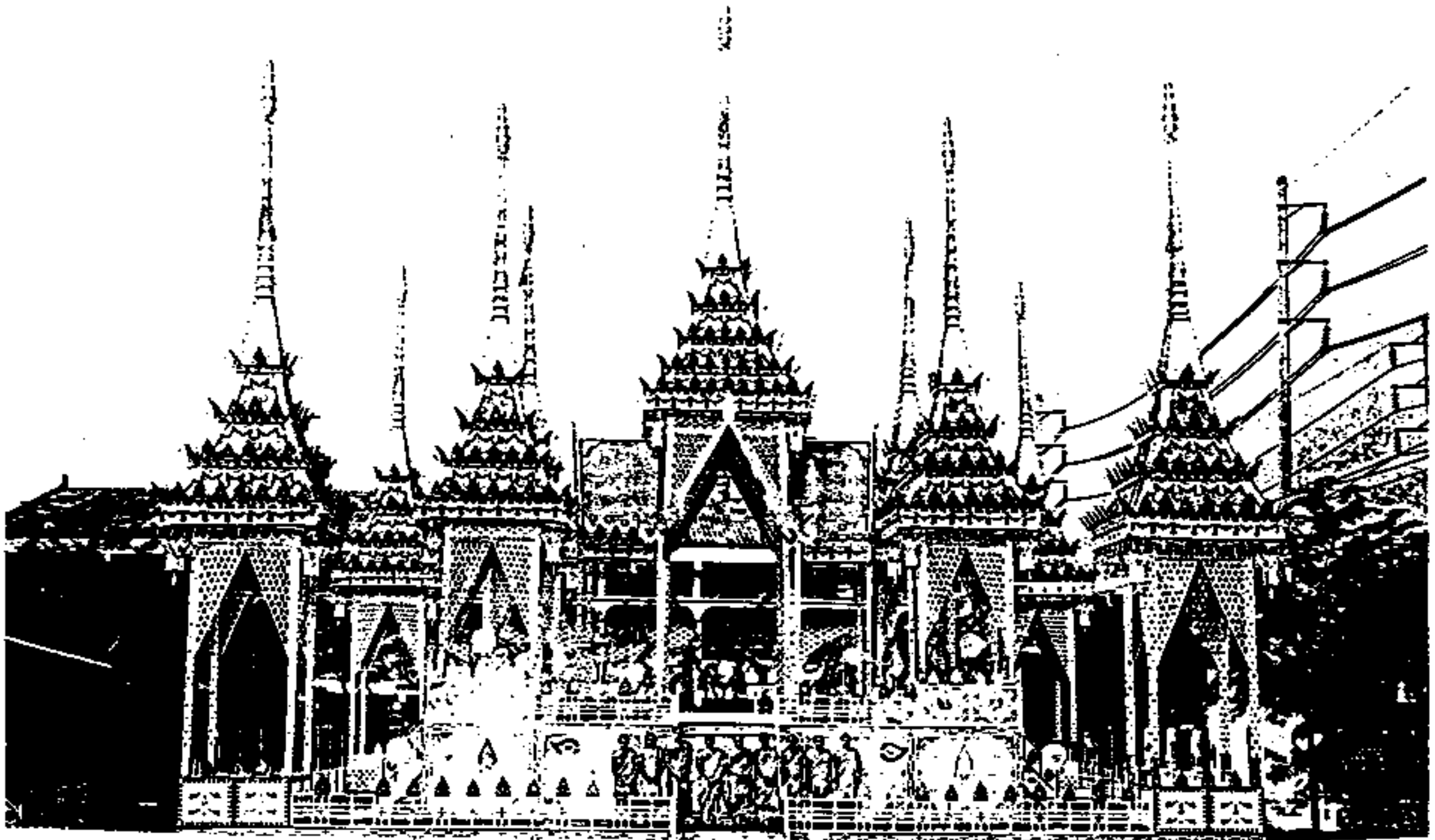
เครื่องแต่งกายนาถ ของชาวมอญ

แหล่งที่มา : จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

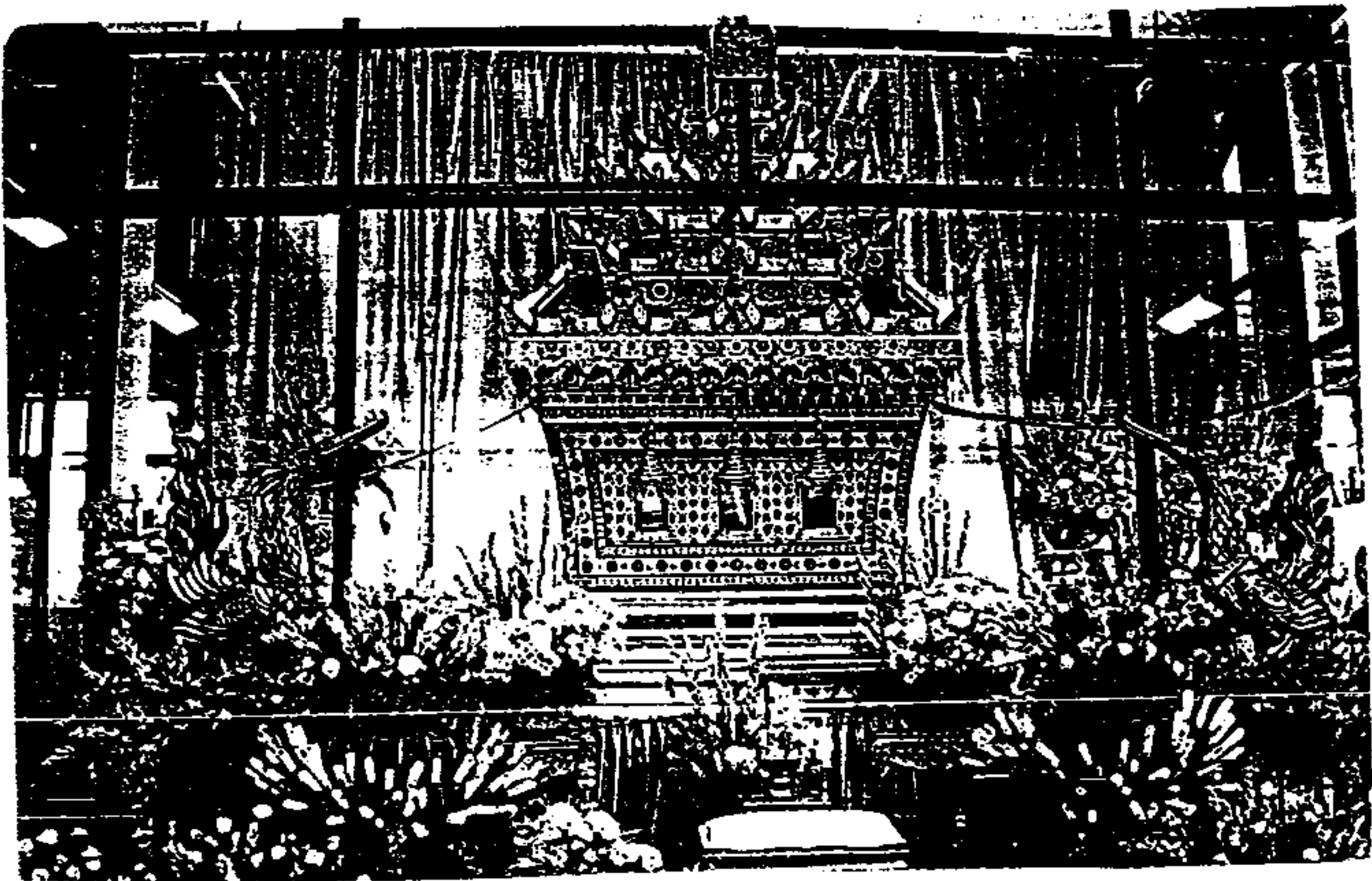

-โจ้งแห่นะ" เคียงนอนสำหรับผู้ตาย

แหล่งที่มา : จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

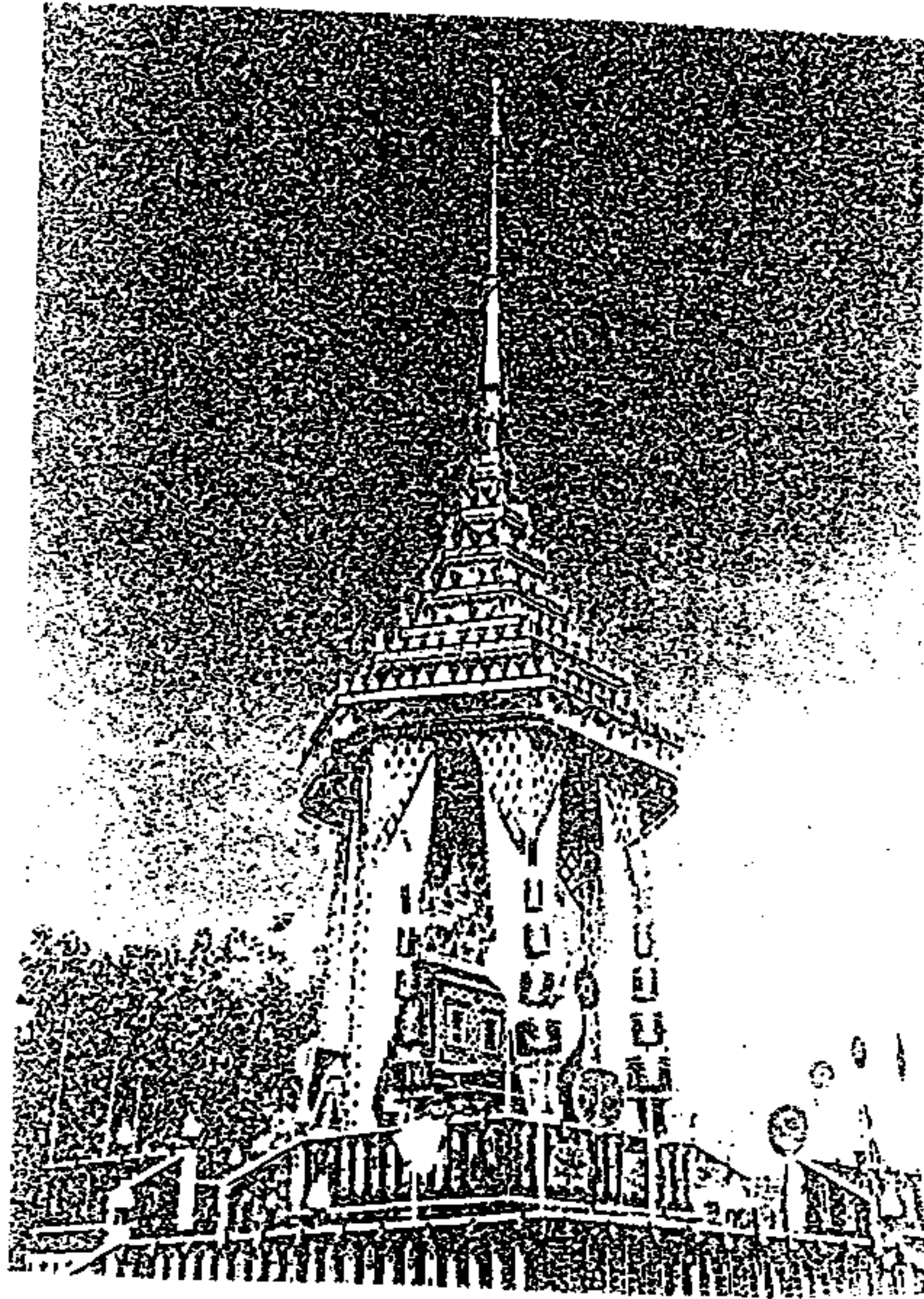

เมรุปราสาท 9 ยอด

โลงมอญ “อะลาป็อก”

แหล่งที่มา : จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

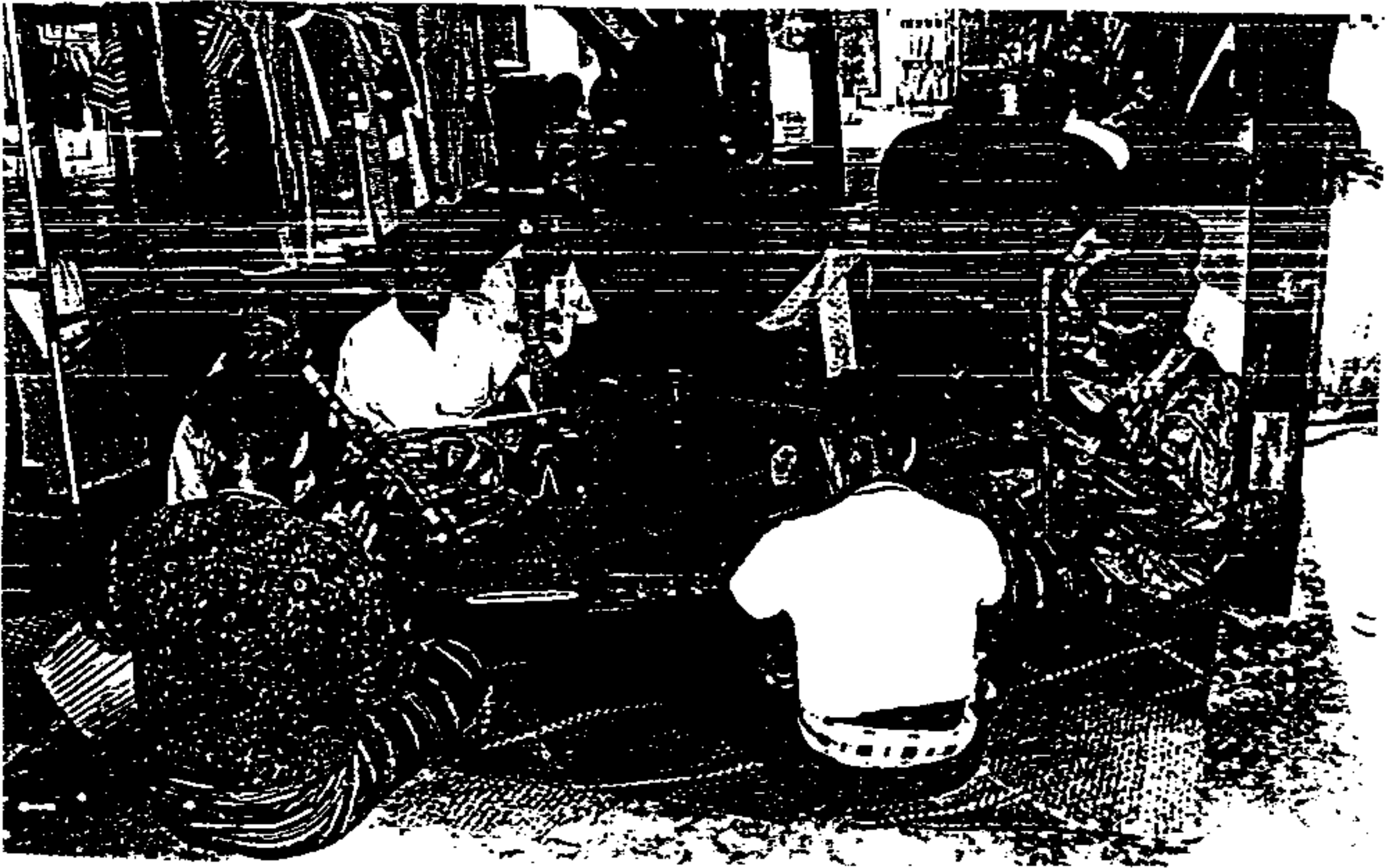
ปราสาทยอดเดี่ยว

แหล่งที่มา : 2541. พิธีราณีเนื่องในงานศพของราวมอญพระประแดง. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล. หน้า 78.

มอญร่ำ

แหล่งที่มา : 2538. มอญที่เกี่ยวกับไทย. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระรามัญนิ
กรุงเทพฯ : สยามกรรณ. หน้า 80 - 86.

การแสดงทะเขมอญ

แหล่งที่มา : 2542. สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์มอญ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมนิก.หน้า 27.

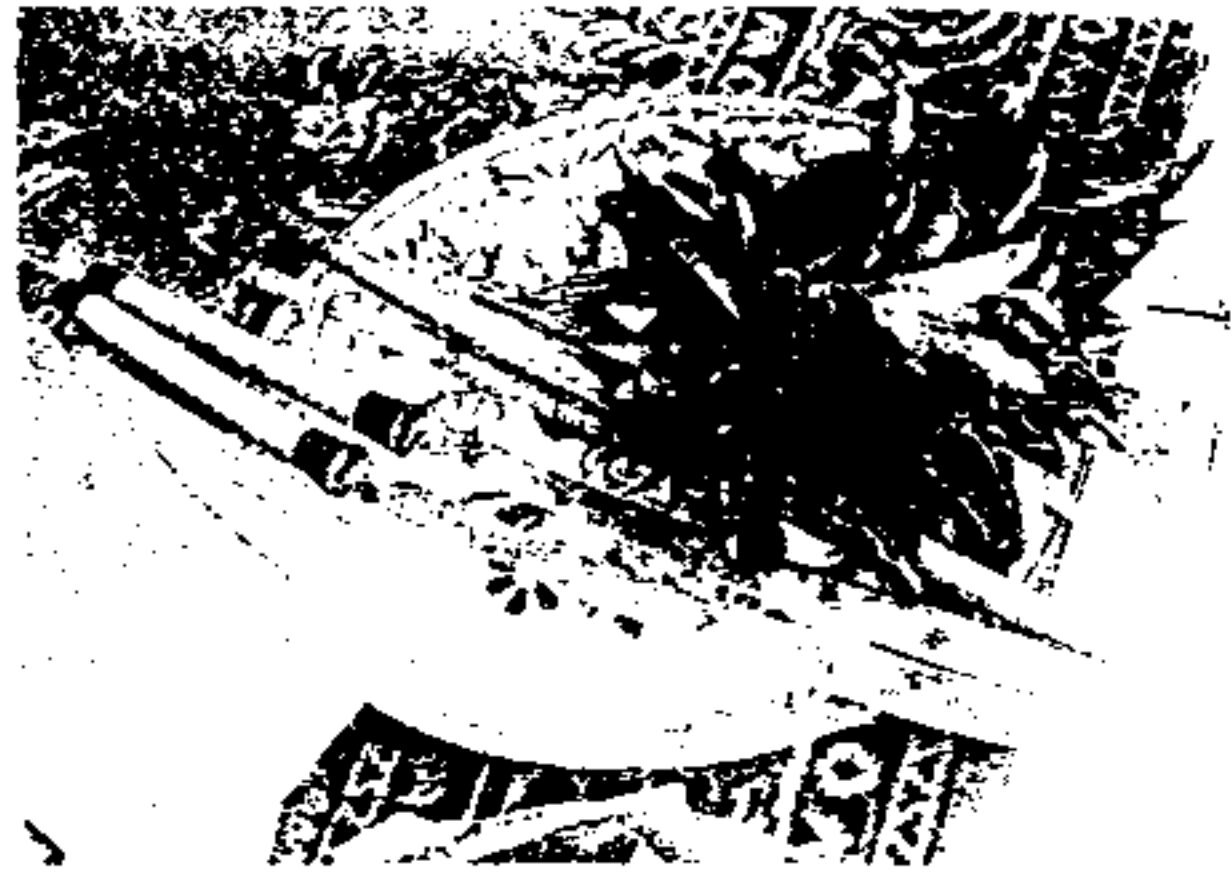

ประเพณีการละเล่นสะบ้า

แหล่งที่มา : นปป. ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอพระประแดง. (เอกสารแผ่นพับ)

ถาดเครื่องสังเคยมิ ๓ ถาด

อุปกรณ์การเซ่น

จุดเข้าเซียม พิธีผูกเพิม ผู้รับ

ทำพิธีตั้งเตแรก ๑ - ๒

พิธีรับ 3 ถาด เพื่อบอกกล่าวพระภูมิเจ้าที่ในวัด

แหล่งที่มา : 2546. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพพระราชวิสารท เจ้าอาวาสวัดทรงธรรมวรวิหาร.

สมุทรปราการ : พระประแดงการพิมพ์. หน้า 20.

ภาคผนวก ข

ภาคผนวก ข

การสำรวจประเด็นเรื่อง อัตลักษณ์และการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นชาวไทยรามัญ

ข้อมูลผู้ตอบ

ชื่อ นามสกุล.....

อายุ.....ปี

ชุมชนที่อาศัย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

จงจัดลำดับความสำคัญในเรื่องต่อไปนี้ตามความคิดเห็นของท่าน

1. ท่านคิดว่าอะไรเป็นตัวบ่งชี้ลักษณะของความเป็นชาวไทยรามัญ (จงจัดลำดับทุกข้อ พร้อมทั้งให้เหตุผลในอันดับแรกที่ท่านเลือก)

- ☐ เครื่องแต่งกาย เพราะ.....
- ☐ การละเล่นและกีฬา เพราะ
- ☐ ภาษา เพราะ
- ☐ อาหาร เพราะ
- ☐ ประเพณี เพราะ
- ☐ ความเชื่อและค่านิยม เพราะ
- ☐ เพลง สุภาษิต คำพังเพย เพราะ

2. ท่านคิดว่าอะไรคือสิ่งที่ท่านภูมิใจที่สุดในความเป็นชาวไทยรามัญ (จงจัดลำดับทุกข้อ พร้อมทั้งให้เหตุผลในอันดับแรกที่ท่านเลือก)

- ☐ เครื่องแต่งกาย เพราะ.....
- ☐ การละเล่นและกีฬา เพราะ
- ☐ ภาษา เพราะ
- ☐ อาหาร เพราะ
- ☐ ประเพณี เพราะ

☐ ความเชื่อและค่านิยม เพราะ

☐ เพลง สุภาพิต คำพังเพย เพราะ

3. ท่านคิดว่าสิ่งใดที่ขาดไม่ได้เลยในความเป็นชาวไทยรามัญ (จงจัดลำดับทุกข้อ พร้อมทั้งให้เหตุผลในอันดับแรกที่ท่านเลือก)

☐ เครื่องแต่งกาย เพราะ.....

☐ การละเล่นและกีฬา เพราะ

☐ ภาษา เพราะ

☐ อาหาร เพราะ

☐ ประเพณี เพราะ

☐ ความเชื่อและค่านิยม เพราะ

☐ เพลง สุภาพิต คำพังเพย เพราะ

4. ท่านคิดว่ากระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวไทยรามัญ จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งอาศัยวิธีการใดในการปลูกฝัง ถ่ายทอด

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ

สรุปประเด็นการสำรวจชุมชนชาวไทยรามัญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

เก็บข้อมูลวันอังคารที่ 4 กุมภาพันธ์ 2546

การเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม แจกแบบสอบถามไปทั้งหมด 150 ชุด ได้คืนมา 124 ชุด
2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ถูกสัมภาษณ์คือ
 - นางเชียม หิรัญเพิ่ม อายุ 79 ปี เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ชาวมอญ ชุมชนบ้านแซ่
 - พระมหาประพัทธ์ วัดอาษาสงคราม เป็นพระมอญ มีความรู้เรื่องมอญเป็นอย่างดี

สรุปข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม จำนวน 124 ชุด

เพศ ชาย 52 คน คิดเป็นร้อยละ 42.3

หญิง 71 คน คิดเป็นร้อยละ 57.7

ไม่ระบุ 1 คน

อายุ มีตั้งแต่ 10 ปี – 73 ปี

สถานภาพผู้ตอบ

ชาวบ้าน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 62.9

อาจารย์ 14 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3

เขวชน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 25.8

ตัวบ่งชี้ลักษณะความเป็นชาวไทยรามัญที่สำคัญ (เรียงลำดับ 1-7) แต่จะขอสรุปลำดับที่สำคัญเพียงสามลำดับ คือ

อันดับแรก มีผู้ตอบมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ อันดับสอง มีผู้ตอบมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ

1. ภาษา 49 ราย 1. ประเพณี 41 ราย

2. ประเพณี 40 ราย 2. การแต่งกาย 27 ราย

3. การแต่งกาย 15 ราย 3. ภาษา 22 ราย

อันดับสาม มีผู้ตอบมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ

1. การละเล่นและกีฬา 26 ราย

2. การแต่งกาย 25 ราย

3. ประเพณี 23 ราย

เหตุผลที่เลือกอันดับแรก

เลือกภาษาอันดับแรก

- ภาษาเป็นตัวบ่งบอกถึงเชื้อชาติ
- สำเนียงในการพูดออกเสียงมีลักษณะเฉพาะตัว ไม่เหมือนภาษาอื่น
- ถ้าพูดภาษามอญไม่ได้ก็แปลว่าไม่ใช่คนมอญ
- ภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารกัน คนมอญก็จะมี การติดต่อสื่อสารกันอย่างคนมอญ

เลือกประเพณีอันดับแรก

- ประเพณีเป็นสิ่งที่สืบทอดกันมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย และก็ยังปฏิบัติกันอยู่จนทุกวันนี้
- เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของชาวไทยรามัญ
- เป็นสิ่งที่ทำให้เราสามารถรู้ประวัติและรู้จักประเพณีของคนรุ่นก่อน
- เป็นตัวบ่งบอกว่าแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกัน
- เป็นตัวบ่งบอกถึงเชื้อชาติ และเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษถ่ายทอดไว้ให้
- เป็นสิ่งที่มีอยู่น้อยและมีเอกลักษณ์ประจำ
- เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติในทุก ๆ ปี

เลือกการแต่งกายอันดับแรก

- เป็นสิ่งที่ทำให้ทุกคนรู้ว่าเป็นคนรามัญ
- การแต่งกายของชาวมอญจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและสวยงามมา
- เป็นเครื่องแต่งกายเป็นของตนเอง
- สามารถมองดูด้วยตาแล้วรู้ทันทีว่าเป็นชาติใด
- เป็นเอกลักษณ์ที่แสดงออกได้ง่ายและเป็นวิถีชีวิตที่แท้จริงของคนรามัญ

สิ่งที่ขาดไม่ได้เลยกับความเป็นชาวไทยรามัญ

ตัวบ่งชี้	*ขาดไม่ได้		ขาดได้		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ประเพณี	108	87.1	16	12.9	124	100.0
ภาษา	91	73.4	33	26.6	124	100.0
การแต่งกาย	50	40.3	74	59.7	124	100.0
ความเชื่อและค่านิยม	43	34.7	81	65.3	124	100.0
การละเล่นและกีฬา	42	33.9	82	66.1	124	100.0
อาหาร	30	24.2	94	75.8	124	100.0
เพลงสุภาษิต ฯลฯ	1	0.8	123	99.2	124	100.0

สิ่งที่ภูมิใจที่สุดในความเป็นชาวไทยรามัญ (เรียงลำดับ 1-7) แต่จะขอสรุปลำดับที่สำคัญเพียงสามลำดับ
อันดับแรก มีผู้ตอบมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ อันดับสอง มีผู้ตอบมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ

1. ภาษา 48 ราย	1. ประเพณี 45 ราย
2. ประเพณี 43 ราย	2. ภาษา 23 ราย
3. การแต่งกาย 12 ราย	3. การแต่งกาย 22 ราย

อันดับสาม มีผู้ตอบมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ

1. การแต่งกาย 34 ราย
2. การละเล่นและกีฬา 25 ราย
3. ความเชื่อและค่านิยม 20 ราย

เหตุผลที่เลือกอันดับแรก

เลือกภาษาอันดับแรก - ทำให้รู้ว่าเป็นชนชาติใด

- ภูมิใจเนื่องจากบรรพบุรุษมอบให้
- ภูมิใจเพราะมีภาษาเป็นของตนเอง

เลือกประเพณีอันดับแรก - แสดงถึงความเจริญทางด้านจิตใจ

- เป็นสิ่งที่สืบทอดไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม
- เป็นสิ่งที่ควรอนุรักษ์ เพราะเป็นประเพณีที่เก่าแก่
- ภูมิใจเนื่องจากการจัดงานให้คนภายนอก คนรุ่นหลังได้ดู
- เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงชนชาติและแฝงไปด้วยความสนุกสนาน
- เป็นประเพณีที่ไม่เหมือนที่อื่น มีความสุภาพอ่อนโยน
- เป็นสิ่งที่เชิดชูในด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด

เลือกการแต่งกายอันดับแรก - เป็นสิ่งที่ทำให้ทุกคนรู้ว่าเป็นคนรามัญ

- เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยรามัญ คือ ก้าวผมมวย ใส่เสื้อแขนกระบอก
นุ่งผ้าซิ่น มีสไบคล้องคอ
- เป็นชุดที่สำคัญที่ทำให้ชุดชาวรามัญได้กลายเป็นชุดวัฒนธรรม

วิธีการในการปลูกฝังถ่ายทอดวัฒนธรรม

- ถ่ายทอดจากการจัดงานประเพณี
- ให้ผู้ใหญ่เป็นตัวอย่างในการปฏิบัติ
- ปลูกฝังตั้งแต่ยังเด็ก มีการชี้แนะชักจูง โดยการสืบทอดจากบรรพบุรุษ พ่อแม่ ปู่ย่าตายาย อาจจะเป็นการสั่งสอนโดยวาจา
- รวมกลุ่มในการถ่ายทอดวัฒนธรรม
- เกิดจากความเชื่อของแต่ละบุคคลที่มีอยู่แล้ว

บุคคลสำคัญในการถ่ายทอด

- ครอบครัว (พี่น้อง พ่อแม่ ปู่ย่าตายาย)
- พระสงฆ์ วัด
- โรงเรียน ครู
- ปราชญ์ชาวบ้าน ชุมชน
- ประชาชนชาวบ้านทุกคนร่วมมือกัน

สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ นางเชียม หิรัญเพิ่ม

- ลักษณะเด่นของชาวมอญก็คือ การแห่หงษ์ กับเล่นสะบ้า การแห่หงษ์นั้นมีมาตั้งแต่ดั้งเดิม สัญลักษณ์หงษ์เป็นสัญลักษณ์ของชาวมอญ

- การเจ็บไข้ได้ป่วย การรักษาโรค ตอนนี้ไม่มีการใช้ยาสมัยโบราณแล้ว ตำรายาโบราณก็ยังพอมืออยู่ เก็บไว้ที่โรงยา ส่วนใหญ่ก็จะเป็นยาที่ใช้แก้บาดทะยัก แผลพุพอง เป็นต้น ปัจจุบันเด็กไม่สบายก็ไม่ใช้ยาสมัยก่อนแล้ว จะไปหาหมอแทน เอะอะก็พาไปหาหมอ ยาที่เหลืออยู่ก็ทิ้งไปเสียส่วนใหญ่เพราะไม่ค่อยได้ใช้ ไม่มีความหมายแล้ว

- ภาษามอญ รุ่นเก่า ๆ ก็ยังพูดกันอยู่ แต่รุ่นปัจจุบันพูดไม่ได้แล้ว ไม่ได้มีการสอนกันเท่าไร

สัมภาษณ์ พระมหาประพัทธ์ วัดอาษาสงคราม

- ในเรื่องประเพณีวัฒนธรรมการแต่งกายยังพอมืออยู่ในผู้เฒ่าผู้แก่ อุดลักษณะในความเป็นมอญถ้าผู้ใหญ่ 50-60 ปี ก็ยังมีความเหนียวแน่นอยู่ในสิ่งที่เขาประสบมา ทั้งในอดีตและปัจจุบัน แต่รุ่นลูกหลานก็ค่อนข้างจะน้อยลง แต่เรื่องความเชื่อสิ่งที่ดี ๆ ต่าง ๆ ที่เขาเคยเจอมาในสมัยเด็ก พอเขาโตมาก็ยังสอนลูกหลานอยู่ในทำนองนี้ แต่ลูกหลานก็อาจจะทำไม่ได้ถึงเท่าที่เขาเคยเป็นเด็ก

ฉะนั้นความเหนียวแน่นก็ยังพอมืออยู่แต่อาจจะลดน้อยลงไป การแต่งกายสำหรับผู้ใหญ่ก็ยังคงไม่ทิ้ง ผู้หญิงยังนุ่งผ้าถึง เสื้อแขนกระบอก ไว้ผมมวยอยู่ ส่วนผู้ชายก็ยังมีผ้าขาวม้าอยู่ เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้

- กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม จะเป็นการถ่ายทอดจากพ่อแม่เสียส่วนใหญ่ ทางโรงเรียนและผู้นำชุมชน บทบาทในการส่งเสริมยังค่อนข้างน้อย เป็นไปได้ยาก อย่างดีก็แค่ช่วยในลักษณะประเพณี ฟันฟูในด้านประเพณีเสียส่วนใหญ่ ส่วนในด้านความเป็นมอญของแต่ละคนยังมีน้อยอยู่ ภาษาพูด การเรียนวัฒนธรรมมอญ ความเป็นอยู่ของมอญยังมีน้อย และเหตุการณ์ในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป ลูกหลานของมอญจะต้องเข้าโรงเรียน ซึ่งจะต้องไปเจอกับเพื่อนที่เขาใช้ภาษาไทย ภาษามอญจึงมีใช้น้อยลง พอกลับมาถึงบ้านพ่อแม่ใช้ แต่ลูกก็ไม่คุ้น ปากไม่ได้พูด ลิ้นก็ไม่ไป พูดไม่ได้แล้ว เลยไม่ได้พูดไปโดยปริยาย

- การส่งเสริมของหน่วยงานภายนอก ส่วนใหญ่จะเข้ามาส่งเสริมในด้านการท่องเที่ยว ประเพณีต่าง ๆ ซึ่งการเข้ามาช่วยเหลือก็จะมีส่วนได้ส่วนเสียกัน เช่น งานสงกรานต์ที่หน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วยก็เนื่องมาจากได้เงินได้ทองจากการท่องเที่ยว ทำให้ประเพณีตรงนี้ใหญ่ มีชื่อเสียงใหญ่ในแง่ของรูปลักษณ์เท่านั้น แต่แก่นของมันจริง ๆ ไม่มีแล้ว ที่ใหญ่เพราะคนสนับสนุนในด้านการเงินเยอะ แต่แก่นของความเป็นมอญแทบจะไม่มีแล้ว

- การส่งเสริมกันเองภายในของชาวบ้าน ในปัจจุบันมอญเป็นชนกลุ่มเล็ก ไม่มีพลังกำลังที่จะทำขึ้นมาด้วยตนเอง ได้แต่พึ่งคนอื่น แต่ที่นี้การจะไปพึ่งพาใครบางครั้งก็ลำบาก เพราะว่าเขไม่ค่อยเห็นคุณค่าเช่นด้านประเพณี อย่างการไปขอสปอนเซอร์จากคนอื่นเพื่อใช้ในการจัดการประเพณี ถ้าเป็นอำเภอ จังหวัด ถ้าเขาได้ชื่อเสียงเขาก็จะให้อยู่ แต่ก็จะเป็นประเพณีที่โคดเค้นมีชื่อเสียงเท่านั้น ส่วนในด้านอื่น ๆ เช่น การจัดทำหนังสือภาษามอญ ก็ไม่มีหน่วยงานใดเห็นด้วยเลย เหตุที่เขาไม่เห็นด้วยเพราะ เขาคิดว่าทำขึ้นมาแล้วใครอ่านได้ ทำขึ้นมาแล้วให้ใครอ่าน แต่จริง ๆ แล้วภาษาพูดกับหนังสือ ถ้าภาษาพูดหมดก็คือหมด แต่หนังสือถึงคนพูดหมด หนังสือก็ยังอยู่ ความเป็นมอญก็ยังอยู่ ถ้าภาษาคงพูดไม่ได้ก็คือหมด จะได้พูดว่าเป็นมอญก็เท่านั้น

- ตัวบ่งชี้ความเป็นมอญที่หลงเหลืออยู่ที่สำคัญ ในด้านเครื่องแต่งกายก็ยังไม่ค่อยชัดเจน เนื่องจากก็มีประยุกต์ไปบ้าง ภาษาค่อนข้างชัดเจน แต่ก็มีคนพูดได้น้อย ลักษณะส่วนตัวของแต่ละคน คือสิ่งที่สำคัญ เห็นแล้วก็จะรู้ว่าเป็นมอญ เช่น ผู้ใหญ่มอญจะต่างจากคนไทย สังกะยา ๆ คือ ถึงแม้การแต่งกายจะปกปิดความเป็นมอญ แต่ก็จะมีบางสิ่งบางอย่างแสดงออกว่ามันไม่ใช่คนไทย หรือแม้กระทั่งการพูดไทย พยายามพูดให้เป็นไทย แต่ก็ยังมีสำเนียงมอญอยู่ โดยเฉพาะคนแก่ ผู้ใหญ่ พระ จะชัดเจนมาก และคนส่วนใหญ่ของคนรามัญจะให้ความเคารพกับพระกับวัดมาก เห็นพระไม่ได้เห็นพระปูปก็จะต้องแสดงออกทันที ยืนอยู่ตรงไหนก็ต้องนั่งตรงนั้น พระมอญก็จะมี

การสร้างวัดมอญไว้ แต่จะมีหลายๆ อย่างที่รู้ว่านี่คือวัดมอญ โดยชุมชนมอญก็จะมีที่ตั้งอยู่บริเวณ
ละแวกวัดมอญ พระก็ยังใช้ภาษาสวดเป็นภาษามอญอยู่ ยังมีธรรมเนียม ต่าง ๆ ที่ต้องทำอยู่

- การติดต่อประสานงานระหว่างชุมชนมอญ ด้านนอกเหนือจากการมีงานประเพณี ส่วน
ใหญ่แล้วจะไม่มีการเป็นศูนย์กลาง แต่ก็มีการตั้งชมรม สมาคมขึ้นมา แต่ก็ไม่ใช่ทำแล้ว ตั้ง
ขึ้นมาก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร ตัวชมรม สมาคมจะเป็นประสานให้คนมอญในประเทศถึงกัน แต่ที่
นี้มันไม่ใช่อย่างนั้น เพราะส่วนหนึ่งการดำเนินงานยังไม่ค่อยตรงไปตรงมา ขาดความเชื่อถือจากคน
รอบข้าง ทำให้ไม่ค่อยได้ติดต่อกัน จะติดต่อกันก็ต่อเมื่อ ชุมชนใด วัดใดมีงานศพพระเกิดขึ้น ก็จะ
ทราบข่าวถึงกันหมด อย่างเช่น ถ้าเกิดศพพระขึ้นที่นี้ก็จะมีการบอกข่าวไปทั่วทุกแห่ง แล้วก็จะมีการ
เหมารถบัสมาร่วมงานกันจากทั่ว ๆ ทุกแห่ง เป็นอย่างนี้ทั่วทุกแห่ง จะรู้จักหรือไม่รู้จักไม่รู้ แต่รู้
ว่าเป็นศพพระมอญก็จะไปกัน ธรรมเนียมตรงนี้ยังพอมีอยู่

- สิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวมอญ คือ วัดมอญ ลักษณะนิสัยในเรื่องความกตัญญูก็เป็น
ส่วนหนึ่งที่ให้ยื่นหยัดอยู่ได้ ความรู้สึกของคนมอญก็คือเชื่อมั่นในสิ่งที่ปู่ย่าตายายสอน ถูกผิดไม่รู้
แต่เมื่อปฏิบัติกันมาถึงรุ่นเขา เขาก็ยังทำอยู่

- พื้นฐานนิสัยที่เด่น ๆ คือ ความกตัญญู เชื่อฟังพ่อแม่ เคยโดนสั่งสอนมาอย่างไร ก็จะฝังอยู่
ในจิตใจ ยากที่จะปรับเปลี่ยน แต่ยุคปัจจุบันบางสิ่งบางอย่างก็ค้านกันอยู่ ความเชื่อในอดีต ที่คน
มอญเชื่อ พอมาทำให้ยุคปัจจุบันก็กลายเป็นเรื่องเหลวไหลไร้สาระ นอกจากนี้นิสัยเด่น ๆ คือรักสงบ
ชอบอยู่เงียบ ๆ ไม่วุ่นวาย

- ในเรื่องการรักษาการเจ็บไข้ได้ป่วย ดำรับตำราสมุนไพรคงหายาก แต่จะมีความเชื่ออยู่
อย่างหนึ่ง คือ คนมอญจะมีผีประจำตระกูล แต่ละตระกูลก็มีความเชื่อว่าลูกหลานในตระกูลทำ
อย่างนี้ไม่ได้ พอถ้ามีใครทำขึ้นมา ก็จะเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้น สิ่งแรกที่เขาคิดถึงก็คือ มีใครทำผิด
ผีหรือเปล่า จะสำรวจจากตรงนี้ก่อน จากนั้นเมื่อเจอว่าลูกหลานไม่รู้ในการทำผิดเขาก็จะไปบนบาน
ศาลกล่าวกับผีบ้านผีเรือน ส่วนใหญ่ก็จะหายเจ็บไข้ ไม่ได้ให้ม่งาย แต่มันมีเกิดขึ้นจริง แต่ถ้ามีการ
เจ็บไข้ได้ป่วยเพราะสิ่งอื่นๆ ก็จะมีการเสกบาล ก็คือ จะเป็นเรื่องทางไสยศาสตร์ คนมอญจะค่อนข้างเชื่อ
อย่าเอาเรื่องความเชื่อไปผูกกับศาสนา มันคนละเรื่องกัน

- การกลืนกลายของวัฒนธรรม คิดว่ากลืนกลายคงถูกกลืนกลายแน่ แต่ถ้าหายไปเลยก็คง
ยาก เพราะในเรื่องของชนกลุ่มน้อย ปัจจุบันมีความเชื่อว่า ถ้าใครหยิบเรื่องของชนกลุ่มน้อยขึ้นมา
แสดงจะรู้สึกเป็นที่สนใจของคนทั่วไป เพราะฉะนั้นถ้าสูญหายคงไม่หาย แต่ถ้าเพี้ยนจากความเป็น
จริงคงมีแน่นอน เพราะปัจจุบันก็เพี้ยนมาจากในอดีตเยอะมาก ความเข้มแข็งก็คงมีน้อยลง เข้มแข็ง
แค่ภาพลักษณ์แต่แก่นไม่มีแล้ว เช่นชุดแต่งกายอย่างในวันที่ 13 เม.ย. วันสงกรานต์ ทุกคนจะแต่ง
กายมอญ แต่ในความจริง ๆ แล้ววันธรรมดาก็ไม่ได้แต่งแบบนี้กันแล้ว ยกเว้นแต่คนเฒ่าคนแก่ที่ยัง

แต่อยู่เป็นประจำ ผู้หญิงชาวมอญจริง ๆ ผู้เฒ่าปัจจุบันที่เขาไว้ผมมวย เขาไว้มาตั้งแต่ยังเป็นสาว ๆ บางคนผมยาวมาก ไม่ใช่พอถึงนำเทศกาลก็มาทำกัน เป็นการสร้างภาพเอาไว้เฉย ๆ ซึ่งส่วนหนึ่งอาจจะเป็นการอนุรักษ์ แต่ปกติวันธรรมดาก็ไม่เห็นภาพเหล่านี้แล้ว

- มอญที่อื่นส่วนใหญ่ก็จะมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่เหมือนกัน แต่จะแตกต่างกันบ้างเพราะสถานที่ตั้งที่เขาอยู่ เช่น มอญพระประแดง จะอยู่ใกล้กรุงเทพฯ ความเป็นอยู่จะค่อนข้างดี แต่มอญตามต่างจังหวัดก็จะอยู่ตามริมน้ำ มีความเป็นอยู่ตามสภาพแวดล้อม แต่วิถีชีวิตก็ยังเหมือนกัน ที่น่าสนใจก็คือ ชาวมอญส่วนใหญ่จะไม่ค่อยตั้งบ้านเรือนอยู่ในตลาดเพราะเป็นคนรักสงบ ไม่ชอบค้าขาย หมู่บ้านมอญจะไม่มีปรากฏในตัวเมืองมากนักในสมัยก่อน เนื่องจากทำมาหากินแบบง่าย ๆ ส่วนใหญ่ก็อยู่ริม ๆ เช่น ริมน้ำ ริมเขา ริมเมือง อาชีพของชาวมอญก็จะทำไร่ทำนาไม่ชอบค้าขายไม่ชอบวุ่นวาย รักสงบ ไม่ชอบปะปนกับใคร จะอยู่เป็นชุมชนของเขา

- มอญต่างจังหวัดยังถือว่าเหนียวแน่นอยู่ โดยเฉพาะที่ลพบุรี ราชบุรี สมุทรสาคร ธรรมเนียมการถือผี ก็ยังมีอยู่อย่างเหนียวแน่น ธรรมเนียมการถือผี ก็คือ ผีคนมอญจะอยู่กับลูกผู้ชาย ไม่ไปกับลูกผู้หญิง ถ้าผู้หญิงแต่งงานกันออกไปก็แล้วกัน แต่ถ้าลูกผู้ชายแต่งงานสะใภ้จะต้องเข้ามาในตระกูลนับถือผีด้วย แต่ถ้าลูกผู้ชายบวชพระก็ถือว่าขาดจากการถือผี

- การถือผี จะมีความเชื่อถือโดยจะถือว่ามีต้นผีอยู่ที่บ้าน ผู้ที่สูงอายุที่สุดในตระกูลนั้น เฉพาะผู้ชายพอถึงปีก็จะมีกรรรวมญาติพี่น้อง ลูกสะใภ้ด้วย จะมารวมกันมาเลี้ยงกันทุกปี ในเดือนหก มีเครื่องเช่น ผีเหล่านั่นก็คือบรรพบุรุษซึ่งเมื่อเขาอยู่กับเราแล้วทำให้เขามีความสุขสบาย เขาก็มาอยู่ การไหว้ผีก็เพราะเมื่อไหว้แล้วจะเชื่อว่าทำให้มีความสุขอยู่เป็นสุข เมื่อเขาไหว้แล้วเขาอยู่เป็นสุขเขาก็ไหว้กันต่อ ๆ มา เครื่องเช่นของแต่ละตระกูลก็จะแตกต่างกัน ส่วนความเชื่อเรื่องอื่น ๆ ก็น่าจะเป็นกุศโลบายไว้สอนลูกหลานอย่างหนึ่ง

- ภูมิปัญญาของชาวบ้าน ก็ยังมีอยู่ สมัยก่อนผลิตของเองก็ยังทำอยู่ แต่ปัจจุบันยังมีน้อย ชุมชนมอญที่ยังมีภูมิปัญญาที่เด่น ๆ อยู่ก็คือ มอญที่สมุทรสาคร บ้านแพ้ว มีภูมิปัญญาเช่นการทำผ้าสไบ ทำปิ่นปักผม ซึ่งตลาดเลยจะมีเอกลักษณ์ความเป็นมอญอยู่ ซึ่งที่สมุทรสาครนี่ถือได้ว่ายังเข้มแข็งอยู่ ส่วนที่พระประแดงก็มีน้อย ส่วนใหญ่ที่ทำก็ทำเสื้ออก ปิ่นปักผม แต่ก็มีไม่มากนัก ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรคก็ไม่ค่อยมี ส่วนด้านหัตถกรรมในท้องถิ่นนั้น ก็ทำในลักษณะที่ไม่เชิงทำขาย ทำเป็นรายได้เล็กน้อย เป็นของฝากมากกว่า

- มอญที่เข้มแข็งที่สุดเห็นจะเป็นที่สมุทรสาคร เอกลักษณ์ค่อนข้างจะโดดเด่น

- บทบาทของพระ ค่อนข้างน้อย ตามโรงเรียนที่มาเชิญไปเผยแผ่ก็มีน้อย จะมีก็แค่มาสัมภาษณ์แบบนี้ แต่ในความเป็นจริงนั้นพระมอญจะรู้เรื่องชาวบ้านแทบทุกเรื่อง แต่เขาไม่ค่อยให้ความสำคัญ การเชิญไปพูดบรรยายตามสถานที่ต่าง ๆ ก็มีน้อย

- ความสำคัญของพระ สมัยก่อนเจ้าอาวาสคนหนึ่งจะเป็นทุกอย่างเลย คือ เป็นทั้งเจ้าอาวาส เป็นครู เป็นหมอรักษาโรค เป็นที่พึ่งทางใจ สารพัดที่จะเป็น แต่ในปัจจุบันบทบาทพระเริ่มน้อยลง มีโรงเรียนเข้ามาแทน มีโรงพยาบาลเข้ามาแทน ที่เด่น ๆ จะยังคงเป็นศูนย์กลางในการจัดประเพณีต่าง ๆ เท่านั้น ในวัดมอญก็จะมีธรรมเนียมอยู่ก็คือ การบวชเข้ามาต้องมีการสวดภาษาทั้งไทยและมอญ ถ้าคนบวชรับได้ก็บวชได้ ซึ่งก็เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมอย่างหนึ่งเป็นการรักษาอนุรักษ์วัฒนธรรมด้วย มี 2 วัดมอญที่ไม่ให้สวดภาษาไทยเลย คือ วัดทรงธรรม ที่พระประแดง กับวัดปรมัยถินนทบุรี

การสอนภาษามอญ ในวัดก็มีสอนแต่ไม่ค่อยมีคนเรียน มีคนเรียนน้อย เนื่องจากไม่มีใครบังคับให้มาเรียน ส่วนในโรงเรียนก็ไม่มีหลักสูตรสอนภาษาพื้นเมือง ไม่มีหลักสูตรบังคับ ตามโรงเรียนเมื่อทำเป็นหลักสูตรก็ทำได้ แต่จะอ้างว่าไม่มีคนสอน คนสอนมีน้อย ก็ต้องพึ่งผู้เฒ่าผู้แก่ หรือพึ่งพระ แต่ก็เป็นไปได้ยาก ในมหาวิทยาลัยสาขาด้านภาษามอญก็มีน้อย ซึ่งเป็นจุดที่ไม่เห็นคุณค่าของมอญ อ้างว่าคนสอนไม่มี และที่สำคัญเขามองว่ามอญเป็นคนชนกลุ่มน้อยไม่มีเชื้อชาติอยู่แล้ว จะเรียนภาษามอญไปเพื่ออะไร คนที่มาเรียนก็จะมาเรียนเพื่อรู้มากกว่าเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ถึงแม้มอญจะเคยเป็นชนชาติที่โดดเด่น แ่่นดังในอดีตมาก่อนก็ตาม

บรรณานุกรม

- กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์. 2538. มอญที่เกี่ยวกับไทย. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ
พระรามัญมุนี. กรุงเทพมหานคร: สยามกรุง.
- _____. 2538. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระรามัญมุนี. กรุงเทพมหานคร: สยามกรุง.
- กันยา สุวรรณแสง. 2530. การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กาญจนา สุวรรณวงศ์. 2529. วิถีชีวิต พิธีกรรมและการดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่ม
พราหมณ์ราชสำนักในสังคมไทย ศึกษากรณี เทวสถานโบสถ์พราหมณ์พระนคร.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิตติภูมิ วิเศษศักดิ์. 2534. กระบวนการพัฒนาและดำรงเอกลักษณ์การแต่งกายแบบฮิญาบของ
นักศึกษาสตรีมุสลิมในมหาวิทยาลัยส่วนกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณะสงฆ์อำเภอพระประแดง. 2542. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พระครูสมุทรวรารณ.
สมุทรปราการ: พระประแดงการพิมพ์.
- คณะอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติ. 2526. เอกลักษณ์ของชาติ. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการ
เอกลักษณ์แห่งชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- _____. 2528. รายงานการสัมมนาเรื่องเอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย. กรุงเทพ-
มหานคร: คณะกรรมการเอกลักษณ์แห่งชาติ. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- งามพิศ สัตย์สงวน. 2545. สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษา
ครอบครัวฉวน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จริยาพร รัศมีแพทย์. 2544. รูปแบบการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชุมชนมอญ บ้านบางกระบือ
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จักรพันธ์ ชัดชุมแสง. 2543. ชุมชนมุสลิมในเมืองตลาดชายแดนไทย-พม่า : สัมพันธภาพระหว่าง
พหุสังคม วิถีชีวิตทางเศรษฐกิจและการดำรงชาติพันธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- จันทร์ศรี สุปัญญากร. 2517. วรรณกรรมไทยรามัญจากตำบลดทรงนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร
- จารุ โรจนธรรม. 2537. การปรับตัวของคนชนบทย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในเมือง: ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนบางบอน เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จารุเกตุ กาญจนภา. 2515. ประเพณีตามัญในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร. (อัคราเนา)
- จำปาศรี เทพสง่า. 2541. เมืองประวัติศาสตร์พระประแดง. กรุงเทพมหานคร: มปป.
- _____และคณะ. 2543. เรื่องน่ารู้ คู่มือเมืองนครเขื่อนขันธ์. สมุทรปราการ. มปป.
- จำลอง ทองดี. 2529. แผ่นดินประเทมอญ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้ว.
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. 2532. แนวคิดการดำรงชาติพันธุ์ในเอกสารการสอนชุดวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย หน่วยที่ 1-7 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี: โรงพิมพ์สุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไฉน สนสกล. 2535. การดำรงชาติพันธุ์และผสมผสานกลมกลืนของชาวมอญ : กรณีศึกษาเฉพาะชุมชนบ้านบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชโลมใจ กลั่นรอด. 2541. ทะแยมอญ: วัฒนธรรมการดนตรีของชาวมอญชุมชนวัดบางกระดี่. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณัฐประวีณ ศรีทรัพย์. 2537. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม และการดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ : ศึกษากรณีชุมชนมอญบ้านลัดกระดี่ ตำบลเกาะกระดี่ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จิตยา สุวรรณชฎ. 2527. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ทวิช จตุรพฤกษ์. 2538. พิธีกรรมเพื่อสืบทอดความเป็นชาติพันธุ์ของชาวเขายากจน : การศึกษาการปรับตัวทางวัฒนธรรมของชาวเขาลำไยชอ ในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทวีป สุขศรี. ผู้ใหญ่บ้านตำบลดทรงนอง อำเภอพระประแดง. 2546. สัมภาษณ์ (21 กรกฎาคม)
- ทิพย์ธิดา เกษะนันท์. 2541. อัตลักษณ์ของวัยรุ่นและการใช้สื่อการาโอเคะ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชฤต ศิริอรุณทิพย์. 2542. ทศนะเกี่ยวกับการปรับตัวและความต้องการการสนับสนุนทางสังคมของ
บุคลากร ศึกษาเฉพาะกรณี : องค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน. ภาคนิพนธ์
ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นิภา นิธายาน. 2530. การปรับตัวและบุคลิกภาพ. (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.
พรินติ้งเฮาส์.
- นิยพวรรณ วรรณศิริ. 2526. วัฒนธรรมสัมพันธ์ในประเทศไทย : กรณีศึกษาของความสัมพันธ์
ระหว่างมอญ-ไทย. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บรรพต วีระชัย. 2519. สังคมวิทยามนุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- บุญเยี่ยม กระจุกวงศ์. 2538. จิตวิทยาสังคมกับการสาธารณสุขในเอกสารการสอนชุดวิชาสังคม
วิทยาทางการแพทย์ หน่วยที่ 9-15 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพมหานคร
: โรงพิมพ์สุโขทัยธรรมาธิราช.
- เบญจวรรณ อุทัยชัย. 2543. การสะท้อนภาพกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในสังคมไทยของหนังสือพิมพ์
รายวัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพันธ์พงษ์ เทวคุปต์ (ผู้รวบรวม). มปป. ประวัติศาสตร์เมืองพระประแดง. (อัคราเนนา)
ประวิทย์ เอกเจริญสุข. 2540. การสนับสนุนจากสังคมและการปรับตัวของผู้ป่วยโรคเอดส์.
ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปรีดี พนมยงค์. 2513. ความเป็นอนิจจังของสังคม. พระนคร: โรงพิมพ์นิติเวช.
- ฝนวันจันทร์ ศรีจันทร์. 2543. การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของคนในเมืองประวัติศาสตร์ กรณีศึกษา
เมืองประวัติศาสตร์พิมาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พงษ์ศิริ ศิลปบรรเลง. 2540. การศึกษาเพลงร่ำมอญของเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พระมหาสุทนต์ ออบอ้น. 2541. การศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์: ศึกษาเฉพาะกรณีเส้นทางสายลำน้ำกก จังหวัดเชียงใหม่-เชียงราย.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาสุเทพ ผิวเผือก. 2545. ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อวัดและ
ชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีวัดไผ่โรงวัว ตำบลบางคาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัด
สุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- พัลลภ สุริยกุล ณ อยุธยา. 2542. เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม
ของชาวมอญ: ศึกษากรณีหมู่บ้านเจดีย์ทอง ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก
จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุทธมนต์ หิรัญเพิ่ม. ผู้สืบทอดพิธีการรำเจ้าพ่อ. 2546. สัมภาษณ์ (26 กรกฎาคม)
- เพ็ญศรี แก้วเวฬุ. 2544. ผู้สูงอายุกับการสนับสนุนทางสังคมของครอบครัวในชุมชนอำเภอ
สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์.
- รจนา สุขสว่าง. 2535. การปรับตัวของผู้ถูกคุมประพฤติในช่วงต้นของการควบคุมประพฤติ :
ศึกษาเฉพาะกรณี ผู้ที่ถูกคุมความประพฤติ กรมราชทัณฑ์ในเขตกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2524. พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย. กรุงเทพมหานคร:
บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2525. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. กรุงเทพมหานคร:
อักษรเจริญทัศน์.
- ราตรี พัฒนรังสรรค์. 2524. จิตวิทยาแนะแนว. กรุงเทพมหานคร : อำนวยการพิมพ์.
- ละออ เป้นเจริญ. 2526. ระบบไวยากรณ์มอญ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- วชิระ ศรสุราษฎร์. 2533. ความยึดมั่นผูกพันต่อกลุ่มของชาวมอญอพยพ : การศึกษาชาวมอญ
อพยพในเขตเทศบาลเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหา
บัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วันดี สันติวุฒิมณี. 2545. กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่ ชายแดน
ไทย-พม่า กรณีศึกษา : หมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัฒน์ ค้วงสำราญ. 2537. การศึกษาเรื่องศัพท์ภาษามอญในจังหวัดปทุมธานี สมุทรสาคร ราชบุรี.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิเชียร นาวาวิชรุ. ผู้เชี่ยวชาญทะเลมอญ. 2546. สัมภาษณ์ (18 กรกฎาคม)
- ศรีปาน รัตติกาลชลกร. บทบาทของสื่อพื้นบ้านในวัฒนธรรมมอญในอำเภอพระประแดง.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศราวุธ แฝงสีคำ. 2542. ไทครัว : การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ศึกษากรณีบ้านคงสวนพัฒนา ตำบลนาทัน อำเภอดำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริรัตน์ แอดสกุล และคณะ. 2542. การสำรวจเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ : กรณีศึกษา ชุมชนมอญบ้านม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. รายงานการวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สกลกานต์ อินทร์ไทร. 2539. การสื่อสารกับการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเด็กป๊มในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สกลไศ สว่างโสทร. 2541. การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนภายหลังมีโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำ เขื่อนปากมูล ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนริมแม่น้ำมูล อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สัจชัย ตูลาบดี. 2541. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในกลุ่มผู้รับบริการ คลินิกอดบุหรี่ ของหน่วยงานสาธารณสุข จังหวัดมุกดาหาร. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สถาบันวัฒนธรรมศึกษา. 2537. เอกสารการศึกษาและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น (เล่มที่3). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ โครงการการศึกษาและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น.
- สนอง นุ่มรักแย้ม. 2542. อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ พระครูสุวรรณรัตน์. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- สนิท สมัครการ. 2545. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สมชาติ ฤทธิรงค์. แรงสนับสนุนทางสังคมต่อผู้นำชุมชนในการบริหารองค์การส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะสุขาภิบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และสุวรรณ บัวทวน. 2527. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนสองแห่ง ในจังหวัดขอนแก่น หมู่บ้านอัมพวัน และหมู่บ้านคำแก่นคูณ. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____ และคณะ. 2532. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์กวยและญ้อ : การศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณี. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สรัชชา เวชพฤจิ. 2539. เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การติดต่อทางวัฒนธรรมและกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรม ในชุมชนมอญ ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สร้อยญา ชูชาติไทย. 2543. แนวทางการอนุรักษ์หมู่บ้านมอญพระประแดง กรณีศึกษาหมู่บ้านทรงคนอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรिता ตระกูลวงษ์. 2540. ศักยภาพและกลไกการปรับตัวขององค์กรเอกชนสาธารณประโยชน์ เพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน ในเขตกรุงเทพมหานคร. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สากร จริยวิทยานนท์. 2528. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทโปรเฟสชั่นแนล พับลิชชิง.
- สายสุนีย์ ขาวปลื้ม. 2544. เพลงรำผีมอญของชาวมอญ จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุจิตลักษณ์ ศีผดุง และคณะ. 2538. มอญ : บทบาทด้านสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และความเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี ของกรุงรัตนโกสินทร์. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- _____. 2542. สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์มอญ. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมมิก จำกัด.
- สุชน อินทิแสน. ม.ป.ป. ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติ. รายงานการสัมมนา เรื่อง เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการเอกลักษณ์ แห่งชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- สุกรณ์ โอเจริญ. 2519. ชาวมอญในประเทศไทย : วิเคราะห์ฐานะและบทบาทในสังคมไทย ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลางถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. 2541. มอญในเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภาพร มากแจ้ง. 2540. การศึกษาวิถีชีวิตมอญบางขุนเทียน “กรุงเทพฯ”. รายงานการวิจัย สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- สุรจิต นิตย์คำหาญ. 2540. การศึกษาจิตสำนึกเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุรินทร์ ทับรอด. 2541. พิธีรำผีเมืองในงานศพของชาวมอญพระประแดง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรางค์ จันทน์แอม. 2517. สุขวิทยาจิต. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรบัณฑิต.

- สุวัฒนา ธาณานิติ. 2532. การศึกษาชุมชนมอญในพื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. รายงานการวิจัย. คณะสถาปัตยกรรม.
- เสาวนีย์ จิตต์หมวด. 2531. กลุ่มชาติพันธุ์ : ชาวไทยมุสลิม. กรุงเทพมหานคร: กองทุนสง่ารัฐจิระ อัมพร.
- อกิน รพีพัฒน์. 2532. มนุษยวิทยาสังคมกับการพัฒนาชาวเขา : บทบาทของวิชาสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์กับการพัฒนาชนบท. สถาบันวิจัยและพัฒนาชนบท. จังหวัดขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อริดา สุนทโรทก. 2539. มูเซอคำมูเซอเหลือง : การรักษาเอกลักษณ์และพรมแดนชาติพันธุ์ ในบริบทของการพัฒนาที่บ้านบาหลา อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อภิเชษฐ์ ชื่นเที่ยง. 2540. บทบาทขุนนางมอญในสมัยอยุธยา ระหว่าง พ.ศ.2127 ถึง 2310. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อมรา พงศาพิชญ์. 2541. วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมวสี ยิ้มอำนวย. 2536. ประเพณี ความเชื่อของชาวมอญบ้านม่วง จังหวัดราชบุรี ในลุ่มแม่น้ำกลอง : พัฒนาการทางสังคมและประวัติศาสตร์. ที่ระลึกในการเปิดพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง จังหวัดราชบุรี.
- อรพิน โพธิ์เงิน. 2537. การศึกษาความสามารถปรับตัวของผู้นำท้องถิ่นในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ศึกษากรณีอำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อรวรรณ เกิดพงษ์บุญโชติ. 2543. การปรับตัวและการสนับสนุนทางสังคมของหญิงตั้งครรภ์ที่ติดเชื้อเอชไอวีฝากครรภ์ที่ศูนย์บริการสาธารณสุขหรือโรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อานนท์ อาภาภิรม. 2515. มนุษย์กับสังคม ; สังคม และวัฒนธรรมไทย . กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ.
- อำไพ มัชฌาน. ม.ป.ป. การศึกษาของเขาวงมอญ จังหวัดราชบุรี. รวมบทความวิชาการมอญในบริบทของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ.
- อุทัย หิรัญโค. 2519. สังคมวิทยาประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- _____. 2526. สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา-มานุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

- อุบล นิวัติชัย. 2527. **หลักการพยาบาลจิตเวช**. เชียงใหม่: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.
- อุบล เสถียรปัทมกรณ. 2521. การปรับตัวทางสังคมของนักเรียนไทยมุสลิมในวิทยาลัยครูยะลา. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2532. สืบทอดและปรับปรุงวัฒนธรรมให้ทันสมัย. **ศิลปวัฒนธรรม**. ปีที่ 10 (พฤษภาคม): 106-114.
- โอชิม่า, อะระโท. 2536. ชีวิต พิธีกรรม และเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชนมอญในเมืองไทย กรณี ศึกษาในเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท** มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Barth, Frederik. 1969. **Ethnic Groups and Boundaries**. Boston: Little Brown.
- Cohen, Abner. 1974. **Urban Ethnicity**. London: Tavistock Publications.
- Foster, Brian Lee. 1972. **Ethnicity and Economy: The Case of the Mons in Thailand**. Ph.D. dissertation, University of Michigan.
- _____. 1986. "Ethnic Identity of the Mons in Thailand", In **The Mons : Collected Articles From the Journal of Siam Society**, The Siam Society, Bangkok: 59-81.
- Gladney, Druc. 1993. **Urban Anthropology in China**. Netherlands: E.I.Brill.

ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์

ชื่อ – สกุล	นางสาวเกศสิรินทร์ แพทอง
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 129/8 หมู่บ้านเพชรสยาม 3 ซอย 69 ถนนเพชรเกษม แขวงหลักสอง เขตบางแค กรุงเทพมหานคร 10160
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์